ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը 0,50	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 2 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12127 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 47e ANNÉE — N° 12.127

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՕՐԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

—o—

ԱՂՋԻԿ ՄԸ՝
ՊԱՏԱՆԴ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

Մինչ պաշարման վիճակը երկարաձըգըւած է եւ խուզարկութիւնն ու հետապնդումը կը շարունակուին Թուրքիոյ մէջ, կիրակի առաւօտէն սկսեալ նոր ողբերգութիւն մը ծնունդ առած է: Արդարեւ, կիրակի առտու է որ պեճչի մը (ոստիկանութեան օգնական պահապան), որ թաղերու հսկողութիւն կը կատարէր, ուշադրութիւն ըրած է երկու երիտասարդներու եւ անոնց թուղթերը պահանջած: Իբրեւ պատասխան երկու երիտասարդները զէնքերնին կը հանեն, թեթեւ գընդացիրներ եւ կը սկսին կրակել պահակին վրայ, միաժամանակ փախելով: Ցանկարծ տունէ մը ներս կը մտնեն, երբորդ յարկը 14 տարեկան աղջիկ մը՝ Սիպէլ կը փորձէ դուրս ելլել, բայց ահաբեկիչները աղջիկն ալ ներս հրելով, կը մտնեն: Այդ պահէն պիտի սկսին անձկութեան երկար ժամեր: Արդարեւ, երկու երիտասարդները իբրեւ պատանդ կը պահեն Սիպէլը, որ աղջիկն է Պոլսոյ պահակազօրքի զրահապատ ջոկատին հրամանատարին:

Ահաբեկիչները, որոնք ոճրագործներն են Իսրայէլի հիւպատոսին, կը պահանջեն որ իրենց ելքի անցագիրներ տրուին ի փոխարէն աղջկան ազատ արձակման, այլապէս կը սպառնան սպաննել աղջիկը: Թուրք իշխանութիւնները սակայն, այս անգամ ալ տեղի չեն տար, միշտ մերժելով բանակցիլ «աւազակ»ներու հետ:

Ոստիկաններէն զատ, ժողովուրդն ալ համախմբուած է Մալթեփէի տան առջեւ, որ պաշարուած է: Իշխանութիւնները կը յուսան որ ահաբեկիչները ստիպուին տեղի տալ անօթութեան հետեւանքով, թէեւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, ուտեստեղէն տրուած է աղջկան պատճառով:

Ամէն պարագայի մէջ, մթնոլորտը ծանր է եւ իշխանութիւններն ալ լաւ չեն գիտեր թէ ինչ պիտի ընեն: Մէկ կողմէ չեն ուզեր տեղի տալ եւ ձեռքէ հանել ձախապաշտ երկու ահաբեկիչները, միւս կողմէ տեղի չտալով խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ 14 տարեկան աղջկան մը կեանքը: Ներկայ տրամադրութիւնները սակայն «մարդասիրական» բնոյթ չունին: Ահաբեկիչները կը պահանջեն որ իրենց ելքի արտօնութիւն տրուի դէպի Սուրիա կամ Կիպրոս: Աղջկան հայրը կը պաղատի որ կրակ չբացուի, որպէսզի չվտանգուի Սիպէլի կեանքը, մինչ ժողովուրդը Աստուծոյ անէծքը կը հրաւիրէ ահաբեկիչներուն վրայ: Զօր· Ճէլալ Պուլութլար որ գործողութիւնները կը ղեկավարէ, ըսած է ահաբեկիչներուն թէ զիրենք կապուած ամբոխին պիտի յանձնէ եթէ որեւէ բան պատահի աղջկան:

X Պոլսոյ ոստիկանութեան պետը՝ Մուզաֆէր Զալլար պաշտօնանկ եղաւ «ծանրակշիռ թերիներու» համար իր պաշտօնական գործունէութեան մէջ:

X Ատըեամանի մէջ, իշխանութիւնները սպաննած են երեք երիտասարդ ձախապաշտներ:

ՍԱՏԱԹ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ

Եգիպտոսի նախագահը խոստացաւ ազատ արձակել բոլոր բանտարկեալները, որոնք արգելափակուած են առանց դատավարութեան: Հրահանգեց ոստիկանութեան՝ յատուկ քննութեան ենթարկել իւրաքանչիւր բանտարկեալի պարագան: Այս յայտարարութեան յաջորդեց հրապարակային հրկիզումը գաղտնի ոստիկանութեան տարիներու ընթացքին հաւաքած թղթածրարներուն եւ ձայներիզներուն: Ասոնք պետական դէմքերու եւ քաղաքացիներու խօսակցութիւնները՝ հեռաձայնային խօսակցութիւններն ու շարժումները կը բովանդակէին: Սատաթ անձամբ մասնակցեցաւ հրկիզումի գործողութեան, որ կատարուեցաւ Ներքին նախարարութեան շէնքի հրապարակին վըրայ: Այսուհանդերձ, 185 ձայներիզներ ի պահ դրուեցան ապահովութեան մարմիններու մօտ, քանի որ ասոնք կ'ապացուցանեն դաւի մը գոյութիւնը Եգիպտոսի նախագահին դէմ:

Ձերբակալուած դաւադիրները բանտ կը գտնուին եւ պիտի դատուին՝ քննութիւններու աւարտին: Սատաթ յայտարարեց, թէ կ'ուզէ, որ այսուհետեւ «ժողովուրդը ապրի ազատ»:

Համաձայն կարգ մը լուրերու, Սատաթ իմացած է դաւը, երբ Ռոճըրսի ընկերակցող ամերիկացի գաղտնի ոստիկանները երեւան հանած են միքրօ մը, որ կը գտնուէր նախագահին գրասենեակին մէջ: Զետեղուած էր նախկին Ներքին նախարար Կոմայի կարգադրութեամբ:

Խալէտ Մոհիէտտին, որ ազգականն է «Ամերիկացիներու մարդը» նկատուող Զաքարիա Մոհիէտտինի, յայտարարեց, թէ «Եգիպտոսի ձախը զօրավիգ կը կենայ Սատաթի»:

Աւելցնենք, որ Խալէտ Մոհիէտտին թէեւ համայնավար է, սակայն, միշտ դէմ եղած է Ալի Սապրիի եւ ընկերներու ձգտումին՝ անվերապահ կերպով որդեգրել Մոսկուայի քաղաքականութիւնը: Այլ խօսքով չէ ուզած, որ Եգիպտոսի ձախը արբանեակը դառնայ խորհրդային Համայնավար կուսակցութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԷՆԻ քաղաքապետը անձնասպան եղաւ առջի օր 51 տարեկանին: Ծանօթ է որ քաղաքապետը արտօնութիւն տուած էր որ հարսնիքը կատարուի այն սրահին մէջ, որ փլած էր եւ 13 հոգի ալ խեղդամահ եղած էին հորին մէջ: Քաղաքապետը, որ մէկ ամսուան համար կախակայուած էր, այդ աղէտէն ի վեր հանդիստ չունէր եւ ի վերջոյ չէ դիմացած: Հակառակ անձնասպանութեան պարագային, գիւղին քահանան որոշած է կրօնական արարողութիւն կատարել եկեղեցւոյ մէջ:

ՍԱՅԿՈՆ եւ Հանոյ համաձայնած էին վերջերս, որ 570 վիրաւոր Հիւս· Վիէթնամցի գերիներ յանձնուին իրենց կառավարութեան: Յանձնումը, Կարմիր Խաչի հսկողութեան ներքեւ, պիտի կատարուէր Ուրբաթ օր: Վերջին պահուն սակայն, միայն 13 հոգի ընդունած են ետ վերադառնալ, մնացեալները՝ 557 հոգի, նախընտրած են գերի մնալ Հարաւ· Վիէթնամցիներու ձեռքը: Երկու պատճառ ցոյց կը տրուի այս դիրքորոշումին համար: Հիւս· Վիէթնամցի գերիները կը վախնան հալածանքի ենթակայ դառնալ իրենց վերադարձին: Երկրորդ պատճառ ցոյց կը տրուի անոնց ստացած գաղտնի հրահանգը՝ մնալու Հարաւ· Վիէթնամ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը կը հաղորդէ, թէ պաղեստինցի արձակազէններ յարձակած են ագարակներու եւ հանքերու վրայ, ինչպէս նաեւ առեւանգած են բազմաթիւ գիւղացիներ: Համաձայն Ամմանի՝ Պաղեստինցիներու նպատակն է քանդել երկրին տնտեսութիւնը: Վերջին լուրերու համաձայն՝ լուրջ բախումներ տեղի ունեցած են բանակի եւ արձակազէններու միջեւ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը կարեւոր պատուիրակութեան մը գլուխն անցած Չինաստան մեկնեցաւ: Այցելութիւնը կ'որակուի «բարեկամական»: Ռումանիա, ի տարբերութիւն արբանեակ միւս երկիրներու, սիրալիր յարաբերութիւն կը պահէ Փեքինի հետ եւ կը մերժէ դիրք ճշդել Մոսկուայի կողքին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կին մը իր երկու զաւակներով եւ երկու Պուլկարացիներ քաղաքական ապաստանեալի իրաւունք խընդրեցին Քանատայէ, երբ խորհրդային օդանաւը վայրէջք կատարած էր Կանտէր՝ վառելանիւթի համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ լրագրող մը որ կ'աշխատակցի «Նուվէլ-Օպսերվաթէօր»ի, ձերբակալուեցաւ առջի գիշեր, Սէն Միշէլի ցոյցերուն ատեն: Լրագրողը վիրաւորուած էր եւ նախ հիւանդանոց տարուեցաւ: Այս վէրքերուն մասին երկու մեկնաբանութիւններ կան.— Ըստ լրագրողին, ոստիկանները զինքը դէչ ծեծած են կառքին մէջ, ուր մտած էր ընկերանալու համար ձերբակալուած ընկերոջ մը, ըստ ոստիկանութեան ինք է որ երեք ոստիկանի վրայ յարձակած է եւ ինքզինքը վիրաւորած կառքէն վար իյնալով: Լրագրողը բողոք ներկայացուց դատարանին առջեւ:

ՄԱՏԼԷՆԻ հրապարակին մեծ գոհարավաճառատուն մը կողոպտուեցաւ առջի օր: Գողցուած ապրանքները մէկ միլիոն ֆրանքի արժէք կը ներկայացնեն (նախկին 100 միլիոն):

ԱՒԱՆԴԱՊԱՇՏ 1500 կաթողիկէներ հսկում կատարած են ամբողջ գիշեր մը, Ս· Պետրոսի հրապարակը բողոքելու համար Եկեղեցւոյ արդիականացման դէմ: Կ'ուզեն որ արարողութիւնները լատիներէն ըլլան եւ նորութիւններ չեն ուզեր: Ուզած են Պապը տեսնել, բայց մերժած է:

ՈՒՐԲԱԹ օր գործադուլ պիտի ընեն 24 ժամուան համար պետական պաշտօնեաները: Միւս կողմէ սենատորներու եւ կառավարութեան միջեւ կը շարունակուին բանակցութիւնները, որոնց գլխաւոր նիւթն է՝ հանգստեան կոչուիլ 60 տարեկանին:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ իշխանութիւնները բացարձակապէս կը հերքեն թէ Տիկին Կոլտա Մէյր, Իսրայէլի վարչապետը, գաղտնի տեսակցութիւն ունեցած ըլլայ երկու խորհրդային դիւանագէտներու հետ Հելսինքիի մէջ, ուր գացած էր մասնակցելու Բ· Միջազգայինի համագումարին:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ առթիւ, հակառակ աննպաստ օդին Փարիզցիները չէին ուզած զրկուիլ աւանդական զարձած ուիք-էնտէն: Արկածները շատ աւելի են քան ինչ որ կը նախատեսուէր, մանաւանդ անցեալ տարուան բաղդատմամբ: Երեքշաբթի առտուան առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, 71 մեռեալ եւ աւելի քան 1000 վիրաւոր կար, որոնց մեծ մասը՝ ծանր վիճակի մէջ:

ՊՈՒՐԺԷԻ օդանաւային ցուցահանդէսը մեծ յաջողութիւն կ'արձանագրէ: Երեք վերջին օրերուն (Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի) աւելի քան 300 հազար այցելու ընդունած է: Նոյնիսկ Չինացիներ եկած են, որոնք շատ կը հետաքրքրուին Քոնքորտով:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Մարինըր 9 արձակեցին դէպի Հրատ, ուր պիտի հասնի Նոյեմբերին եթէ ամէն ինչ կանոնաւոր երթայ, նախորդ փորձը (Մարինըր 8), ձախողած էր Մայիս 8ին, այերանաւը Ատլանտեան ովկիանոս ինկած էր:

ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Եփրատը շեղումի պիտի ենթարկուի 1973ի վերջ, մեծ լիճին վրայ որ հայթայթիչը պիտի ըլլայ կառուցող մեծ ջրամբարին:

ԿԻՊՐՈՍԻ նախագահը՝ Գերպ· Մակարիոս Պրաւտայի շնորհած տեսակցութեան մը ընթացքին ըսաւ որ շատ ուրախ է որ ի մօտոյ Խորհ· Միութիւն պիտի այցելէ եւ տեսնուի Մոսկուայի ղեկավարներուն հետ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ռըկպիճ կը շարունակէ յաղթանակներ արձանագրել: Այս անգամ 6ի դէմ 30 կէտով պարտութեան մատնելով Պորտըրի խումբը, Հարաւ· Ափրիկէի Իսթ-Լոնտոն քաղաքին մէջ:

ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

—o—

(Բ· եւ վերջին մաս)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ
ՆՇԽԱՐՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ Շաբաթ օրը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչ սրբազանները, Պէյրութէն հասնող հայ ազգայինները, հաճոյքն եւ ուրախութիւնը ունեցան միասնաբար այցելելու նախ Պոմպէյի հռչակաւոր Մարեմեան ուխտավայրը, պատմական Պոմպէյի փլատակները եւ ապա Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի մասունքները, որոնք կը գտնուին համանուն վանքին մասնաւոր մատրան մը մէջ:

Այս թանկագին նշխարներուն պատմութիւնը եւ փոխադրութիւնը կը հասնի մինչեւ տասներորդ դար: Ըստ աւանդութեան, հաստատուած հայ կուսաստանի մը հիմնարկութեամբ, հայ մայրապետներ բերած են Փոքր Ասիայէն՝ Նափոլի, Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի գանկն ու ոտքի ոսկորները:

Քաղաքին եկեղեցական եւ քաղաքական իշխանութիւնները, ինչպէս նաեւ իշխաններն ու հաւատացեալները, բացառիկ ընդունելութիւն կատարած են հայ կոյսերուն, որոնք յետագային հիմնած են վանք մը եւ հոն զետեղած են թանկագին նշխարները Լուսաւորչին: Այս վանքին անդամները, դարերու ընթացքին, լեցուած են իտալացի մայրապետները, ի հգոյն հայ ժողովուրդի:

Նափոլիի ազնուականութիւնը ճոխացուցած է այս վանքը եւ ընդարձակած է, շնորհիւ ազնուական ընտանիքներէ սերած մեծաւորուհիներու առատաձեռնութեան:

Այսօր Լուսաւորչին թաղը, որ կը կոչուի Քուարթիերէ տի Սան Կրէկորիօ լ'Արմէնօ, ամէնէն հին թաղերէն մին է քաղաքին: Եկեղեցին, որ նոյնպէս նուիրուած է մեր Լուսաւորչին, յատուկ խորանով, զարդարուած մեծ արուեստագէտներէ, Պարագգօ ոճին ամէնէն հին եւ ճոխ նմոյշն է, իսկ վանքը, իր բակով եւ պարունակած հարստութիւններով, միակն է ամբողջ քաղաքին՝ իր յատուկ ոճով եւ պատմական անցեալով:

Հայ ուխտաւորները, առաջնորդութեամբ Լեւոնեան վարժարանի Մեծաւորին, յետ միջօրէին, տեսան սոյն կարեւոր արժէքները եւ պատմական մնացորդները, եւ Լուսաւորչի նշխարաց առջեւ երգեցին «Հրաշափառ» շարականը, եւ աղօթեցին ջերմեռանդութեամբ:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄՈՒՍԱՏԱՂ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԻՇԵՑՈՒՑԻՉԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գէշ հովեր կը փչէն հին կայսրութեան համար: Եւրոպայի մէջ, Վիեննան կը կորսնցնէ իր հմայքը: Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ կայսրութիւնը կը սկսի բաժան-բաժան ըլլալ, արաբական երկիրները անկախութիւն կը պահանջեն, Ալպանիա, կէս քրիստոնեայ, ինքնավարութիւն կը պահանջէ, ընդարձակ կայսրութեան ամէն անկիւններէն անախորժ լուրեր կը հասնին Պոլիս, ու որպէս արդիւնք Հայերը կը մեղադրուին կայսրութեան կոտորակումով: Ճշմարիտ խօսած, անոնք արդէն կը գտնուէին քաղաքական հոսանքէն դուրս: Այս ձեւով շըշուկները կը սկսին շրջան ընել եւ ջիղերը գրգռել, մինչեւ որ օրին մէկը, երբ արդէն հողը պատրաստ էր, կը ցանուի ուրիշ սուտ տարաձայնութիւն մը, «թէ Հայերը կ'ուզեն անկախ տէրութիւն կազմել Թուրքիոյ մէջ»: Դաւը արդէն իր գագաթնակէտին հասած է: Այս բոլորին նպաստեց Հայերու ընդառաջելը 1914–1918 Ռուսական Կովկասեան ճակատի ղեկավարութեան հրաւէրին՝ կազմելու հայ կամաւորական գունդեր, կռուելու համար Թուրքերուն դէմ, եւ որուն ընդառաջեցին Վանի, Մուշի, Պիթլիսի Հայերը: Ընդառաջողներու թիւը բաւական մեծ ըլլալուն, կարելի եղաւ կազմել երեք գունդեր, որոնք ղեկավարութեամբ երկու հայ զօրավարներու՝ Անդրանիկի եւ Իշխանի, կը սկսին պատերազմի մտնել Թրքական բանակին դէմ բոլոր ճակատներուն վրայ:

Անգամ մը եւս կը սկսին հալածանքները եւ շատ աւելի մեծ չափով: Պոլսոյ հրամանը շատ յստակ է՝ ցեղասպանութիւն: Աներեւոյթ հրամանները կ'արտօնեն ամէն բռնադրութիւն՝ փոխադրելու համար Հայերը դէպի անապատ:

Սակայն հրամանները իրենց խորքին մէջ տարբեր են: Թալաաթ պէյ, երբ կը ստորագրէ հրամանագիրը, որ կ'արտօնէ աքսորը, «ո՞ր ուղղութեամբ» կը հարցնէ գրագիրը, «Չկայ ուղղութիւն, գրէ՛ ոչ մէկ ուղղութիւն»: Այս «ոչ մէկ ուղղութիւն»ը կը նշանակէ ջարդել հայ կարաւանները երկրին խորերը գտնուած ձորերուն եւ անապատներուն մէջ:

Քիւրտերը անգամ մը եւս գործի կը ձեռնարկեն: Դէպի իրենց կ'ուղղուին Հայերու երկար կարաւանները, որոնք մասնաւոր օրէնքով իրենց գիւղերէն տեղահան եղած են, մեծ մասով հողագործներ եւ արհեստաւորներ, եւ որոնք ձգած են ամէն բան, ուղղուելու համար նոր շրջաններ: Այս կարաւաններուն կը հսկէին շատ քիչ թիւով սպաներ եւ զինուորներ:

Կը խօսուի հաւաքման կայաններու մասին, անապատային հեռաւոր շրջաններու մէջ ուր պէտք է հասնիլ ոտքով, առանց ջուրի եւ սնունդի, անդադար քալելով: Ծերերը եւ տկարները կը մնան ճամբու երկայնքին: Մնացեալը կը խողխողուի այն շրջաններուն մէջ, որ նախապէս որոշուած էին: Կ'ազատին միայն երիտասարդ աղջիկները, տարուելու համար որոշուած գիւղեր, որոնք այդ տեղի զինուորներուն համար վերածուած էին հանրատուներու: Երբ ոեւէ աղջիկ կը դիմադրէ, կը հիւանդանայ կամ կ'ընդդիմանայ, կը սպաննուի:

Այս ջարդին ընթացքին վայրագութիւնը կը հասնի աներեւակայելի չափերու: Միակ ուրախ պարագան (ինչպէս կը յիշէ Թոյնպի) վստահաբար Մուսա լեռն է: Տրապիզոնի, Կեսարիոյ եւ Զարսանդի հայ կղերականները կը սպաննուին, Տիգրանակերտի մէջ Հայր Զօքլիբեանը ողջ-ողջ կ'այրուի, Հալէպի առաջնորդը կը մորթուի բանտին մէջ: Նոյնպէս Հալէպի մէջ, անգլիացի դիւանագէտ մը, ոստիկանութեան կեդրոնին մէջ, ձեռք կ'անցնէ Թալաաթի նախարարութենէն յղուած թղթարարագրի օրինակ մը, թուագրուած 15 Սեպտեմբեր 1915 թուականով, ուր կը զգուշացնէ այն պաշտօնեաները, որոնք խղճալով Հայերուն, չեն կատարեր իրենց տրուած հրամանները:

Այս օրինակը կը ղրկուի Լոնտոն եւ լոյս կը տեսնէ անգլիական օրաթերթերուն մէջ, ուր կ'ըսուի. «Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք ձեզի կառավարութեան որոշումը եւ որ արդէն ձեզի տեղեկացուած է իր ժամանակին. բոլորովին ոչնչացնել Թուրքիոյ մէջ գտնուած բոլոր Հայերը: Այն որ կ'ընդդիմանայ այս հրամանին, կ'արտաքսուի իր պաշտօնէն: Բացառութիւն չեն կազմեր կիները եւ մանուկները: Որքան ալ անհաճոյ ըլլան միջոցները, պէտք է վերջ տրուի անոնց կեանքերուն: Պէտք է գիտնաք, թէ այս բոլորը հրամայուած են ազգային շահերուն եւ Թուրք ժողովուրդի բարօրութեան համար»:

ՍԱՀՄՌԿԵՑՈՒՑԻՉ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՈՐ ՊԱՏՄԵՑԻՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐ

Տրապիզոնի իտալական հիւպատոսը՝ Ճիաքոմոյ Կորինի, Իտալիա իր վերադարձին, իր մեծերուն կը ներկայացնէ գրուածք մը, որմէ կը մէջբերենք հետեւեալ մասը. «Տրապիզոն բնակող 14 հազար Հայերէն, ըլլան անոնք լուսաւորչական, կաթոլիկ կամ բողոքական, որոնք երբեւիցէ խառնակութիւն չստեղծեցին եւ ոչ մէկ առիթ տուին ոստիկանական միջամտութիւններու, երբ ձգեցի այդ քաղաքը, ողջ կը մնային միայն մի քանի հարիւր Հայեր: Հաւատացէք, որ Յունիս 24էն մինչեւ Յուլիս 23ը, իմ հեռացումիս թուականը, գրեթէ չեմ քնացած ու չեմ կերած, աներեւակայելի ջըղային վիճակ մը կ'ապրէի եւ հոգեկան ծանր տագնապներ կ'անցընէի, ներկայ ըլլալով այս անմեղներուն զանգուածային կոտորածին: Հայ բանտարկեալներու անցքը դեսպանատան պատուհանին տակէն, անոնց օգնութեան աղաղակները, ո՜հ, անտանելի էին, ո՛չ ես եւ ոչ միւսները կարող էինք որեւէ ձեւով օգնել, որովհետեւ քաղաքը կը գտնուէր պատերազմական վիճակի մէջ եւ պաշտպանուած էր 15·000 զինուորներով, քիւրտ կամաւորներով եւ կուսակցականներով: Այս բոլորը գիս քայքայած են. մասնաւորաբար օգնութեան ճիչերը, տանջանքները, ցաւի աղաղակները եւ հրացանաձգութիւնները...»:

Խոյի ռուս հիւպատոսը, որ պատասխանատուութիւն ստանձնած էր թաղելու Թուրքերու եւ Քիւրտերու կողմէ սպաննուած Հայերը, կը գրէ. «Պիտի չմոռնամ երբեք այդ աներեւակայելի տեսարանները: Տասը օրէ ի վեր դէշ երազները գիս կ'արթնցնեն: Մասնաւոր փորուած փոսերու մէջ ես թաղեցի 850 գլխատուած Հայերու դիակներ: Քաղաքի բոլոր փոսերը լեցուն են արիւնով: Այս մսագործները կը կապէին զոհերուն վիզերը չուանով եւ զիրենք կ'իջեցնէին հորերու կամ ճահիճներու մէջ, մինչեւ որ գլուխը դուրսը մնար, յետոյ սուրով կը կտրէին գլուխը: Մարմինը կը ձգուէր, իսկ գլուխը տընկուած ցիցի մը վրայ, կը տարուէր սուիններու վրայ: Երբ աճապարել պէտք ըլլար, կը զետեղուէին պատերու դիմաց եւ սրախողխող կը սպաննուէին:

1914–1918ի համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին Օսմանեան կայսրութեան մէջ կ'ապրէին 1·800·000 Հայեր: 1918ին երբ մեծ տէրութիւնները պաշտօնական քննութեան ձեռնարկեցին եւ հաշիւ պահանջեցին Թուրքերէն, հոն կ'ապրէր միայն եղած ժողովուրդին մէկ երրորդը կամ աւելի քիչ: Ճշգրտօրէն մէկ միլիոն 200·000 Հայեր անհետացած կամ փախած էին, վերապրողներն ալ վկան եղան աներեւակայելի վայրագութեանց եւ տանջանքներու եւ ցիրուցան Օսմանեան կայսրութենէն բաժնուած Միջերկրականի նորածնունդ երկիրներուն մէջ:

Ինչպէս գրած է Էլիա Քազան, «Անոնք ստուերներ էին որ այլեւս ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէին»:

MAURIZIO CHIERICI

Սպաներէնէ թարգմանեց
ԱՐՓԻԱՐ ՏԵՄԻՐՃԵԱՆ

«ՀԱՅ ՏՈՒՆ» ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պելժիոյ հայ գաղութի փայփայած տասնամեակներու երազն է, որ իրականութիւն կը դառնայ ներկայիս: Արդարեւ, Պրիւսէլի մէջ ազգային կեդրոնատեղի մը ունենալու ձգտումը երկար պատմութիւն ունի՝ գաղութի դիմագիծ ստանալու օրէն ասդին: Իրերու բերումով, սակայն, միայն վերջին քանի մը տարիներուն է, որ հրատապ հարցերու շարքին դասուեցաւ ծրագիրը, յատկապէս, երբ անհրաժեշտութիւնը զգացուեցաւ երիտասարդութեան տրամադրութեան տակ դնելու հաւաքատեղի մը՝ նախ եւ առաջ իբրեւ մայրենի լեզուի դասաւանդման կեդրոն: Նաեւ՝ իբրեւ կեդրոնատեղի գաղութի անդամներու համախմբման, կենդանի եւ օրինակելի շարժում մը ստեղծելու առաջադրութեամբ:

Գաղութը լծուեցաւ աշխատանքի: Եւ ինչ որ գնահատելի է իբրեւ երեւոյթ՝ տեղւոյն ազգային կեանքը վարողներուն լայնօրէն օժանդակեցին, առնուազն զօրավիգ կեցան անոնց բոլորն ալ, մեծ թէ փոքր, գաղութի հին եւ նոր անդամները:

Միակամ եւ յարատեւ աշխատանքն ու ճիգը պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Այսօր, Պելժիոյ մայրաքաղաքի կեդրոնական թաղերէն մէկուն շէնքին վրայ հայերէն եւ ֆրանսերէն տառերով քանդակուած կը մնայ «Հայ Տուն» խորհրդանշական անունը:

Տան պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Մայիս 22ին, Շաբաթ երեկոյ: Պելժիոյ հայ գաղութի Ազգային Վարչութեան հրաւէրով երեկոյթին ներկայ էին հոծ թիւով ազգայիններ՝ Պելժիայէ եւ մերձաւոր երկիրներէ, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան ներկայացուցիչը:

Մտերմիկ մթնոլորտի մէջ երեկոյթին բացումը կատարեց Տան պատասխանատուներէն Պ. Էտուար Էմիրզեան, որ խնդրեց ներկաներէն վայրկեանի մը լռութեամբ յարգել յիշատակը նորոգ վախճանեալ Կարդինալ Աղաճանեանի: Ան ապա գոհունակութիւն յայտնեց պարզուած գեղեցիկ երեւոյթին եւ իրագործուած ազգօգուտ աշխատանքին համար, շեշտելով, թէ ձեռնարկը իրագործողները իրենք զիրենք բաւարարուած կը զգան՝ «Հայ Տուն»ի հաստատումը տեսնելով:

Յանուն գաղութի Վարչութեան եւ Տան Մատակարար Մարմնին խօսք առաւ Պ. Արամ Ագիլեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն՝ իրենց քաջալերանքի արտայայտութեան համար: «Ազգային – մշակութային բնոյթ ունեցող այս գործը, տարիներէ ի վեր ծրագրուած եւ փայփայուած երազ մըն էր, որ այսօր իրականութիւն կը դառնայ շնորհիւ գաղութի վարչական ժողովին եւ, ի մաս -

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Հինգ հարիւր ոսկի կ'ուզեն...

— Հի՜նգ հարիւր ոսկի, հի՜նգ հարիւր ոսկի, մռնչեց Ղուկաս էֆէնտի, տեղէն վեր ցատքելով, վա՜յ թշուառականներ, չըսի՞ր որ ամէնուն ալ խերը կ'անիծեմ, եթէ գիս բարկացնելու ըլլեն:

— Ըսի, էֆէնտիս, շատ խօսեցայ, շատ խրատեցի, օգուտ չըրաւ:

— Մա՞յրն էր չհաւնողը, չէ նէ աղջիկը, հարցուց վաճառականը:

— Երկուքն ալ, էֆէնտիս, մանաւանդ աղջիկը բնա՛ւ տեղի տալու միտք չունի, մայրն ալ շատ չխառնուիր, ասկէ զատ պինդ գլուխ երիտասարդ մըն ալ կայ, որ բնաւ խօսք չի հասկնար:

— Երիտասա՞րդ մը, այդ երիտասարդը ո՞վ է, հարցուց Ղուկաս էֆէնտի, որ կը կարծէր, թէ գործը միմիայն կիներու հետ է:

— Շուշանիկի մօրեղբայրն է եղեր, պատասխանեց քահանան:

— Մօրեղբա՞յր մի, ատ ո՞ւրկէ մէջտեղ ելաւ:

— Իրաւ որ, էֆէնտիս, ես չեմ գիտեր, առաջին անգամն է, որ այդ տունը կ'երթայի, միայն թէ այդ երիտասարդը յամառ մէկու մը տպաւորութիւնը ըրաւ վրաս, նոյնիսկ սպառնացաւ, թէ ինք ամէն բան պիտի ընէ իր քրոջ աղջկան շահը պաշտպանելու համար:

Վաճառականը սկսաւ մտածել, սակարկութեան անյաջողութիւնը, նոր դերակատարներու, մանաւանդ երիկմարդ մէջտեղ ելլելը, վերջապէս առկախ մնացած այդ դայթակղութիւնը զինքը չափազանց կը նեղէին:

Ու յանկարծ իր բարկութիւնը թափեց խեղճ քահանային գլխին:

— Ինչ անճարակ մարդ ես եղեր պէ, գոչեց մէկէն, սա պզտիկ գործը չկրցար յաջողցնել, արդէն քահանայ չէ՞ք մի, ամէնքդ ալ ոչինչ մարդիկ էք, խելացի մարդը արդէն քահանայ չըլլար որ...

Տ. Կիրակոս, առանց պատասխանելու, յանցաւորի պէս առջին կը նայէր:

— Ատ մօրեղբայրը ո՞ւրկէ բուսաւ, ատոնք տուներնին երիկմարդ չունէին, քեզի խաղ մը ըրած չըլլան տէ՝ դուն ալ շաշխըքի պէս հաւատաս:

— Իրաւ որ, էֆէնտիս, ես տեղեկութիւն չունիմ, ինք ըսաւ որ Շուշանիկի մօրեղբայրն եմ, ես ալ հաւատացի, ալ իրաւցնէ՞ մօրեղբայրն է, սո՞ւտ խօսեցաւ, չեմ գիտեր:

— Էյ, ի՞նչ ըսաւ այդ մօրեղբայր ըլլալիքը, սանկ խօսքերը աղէկ մը միտքդ բեր տեսնեմ:

— Էֆէնտիս, երբ մինչեւ 150 ոսկիի կապել ուզեցի խնդիրը, «պարապ յոգնութիւն յանձն մի առներ, ըսաւ այդ երիտասարդը, մենք մեր գիտցածը կ'ընենք, թող Ղուկաս էֆէնտին ալ իր գիտցածը ընէ»: Յետոյ, երբ ես նորէն համոզել փորձեցի, աւելցուց. «Թող Ղուկաս էֆէնտին չկարծէ, որ խեղճ անօգնական աղջկան մը հետ է գործը, այլ ամէն բան աչքը առած մարդոց հետ, ահա սանկ բարեւ ըրէ անոր»: Ահաւասիկ, էֆէնտիս, իր ըսած խօսքերը, գրեթէ բառ առ բառ: Երբ տեսայ, որ համոզուելու միտք չունին, ես ալ մնաք բարով ըսի ու առի քալեցի:

Ղուկաս էֆէնտի մտիկ ընելով հանդերձ Տ. Կիրակոսի բացատրութիւնները, կը շարունակէր սենեակին մէջ վեր վար պտըտիլ, ինչպէս կ'ընէր միշտ, երբ մըտատանջութեան մը մատնուած ըլլար: Վերջապէս որոշում մը տուաւ:

— Ինծի նայէ, տէր պապա, ըսաւ, դուն նորէն վաղը առտու կանուխ այդ կնիկներուն տունը կ'երթաս, մօրեղբայր ըսածդ կը տեսնես եւ իրեն կ'ըսես, որ գայ իմ գրասենեակս հանդիպի: Մէյ մը ես հետը տեսնուիմ, նայիմ միտքը ի՞նչ է:

— Շատ աղէկ, էֆէնտիս, պատասխանեց քահանան:

Յետոյ տեսնելով որ գործը վերջնականապէս ձեռքէն կը փախչի, վերջին փորձ մը ընել ուզեց:

— Եթէ կը բարեհաճիք եւ եթէ անպատեհութիւն մը չէք տեսներ, աւելցուց, ձեր կողմէն նոր բանակցութիւն մը ընեմ, գուցէ կը յաջողիմ զիրենք համոզել, եթէ հաւանիք ձեր ըսած գումարէն քիչ մը աւելի բան վճարելու, օրինակի համար սանկ երկու հարիւր ոսկի մը...

— Չէ, չէ, ընդմիջեց էֆէնտին սրտնեղ ձեւով մը, հասկցայ որ քու ընելիք գործդ չէ ասիկա: Փոխանակ խնդիրը կարգադրելու, կ'ելլես աւելի կը խանգարես, դուն միմիայն գնա ատ երիտասարդը դըտիր եւ ըսէ, որ անպատճառ գայ զիս գտնէ, բայց ոչ թէ տունս, այլ Պոլիս, գրասենեակս, հասկցա՞ր... քու կողմէդ պարապ խօսքեր չաւելցնես, հա:

— Անհոգ եղիր, ձեր հրամանները կէտառ կէտ կը կատարեմ, պատասխանեց ամենայն խոհեմութեամբ:

Եւ ոտքի ելլելով՝ ակնածանքով բարեւեց էֆէնտին եւ դուրս ելաւ սենեակէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

նաւորի անոր յարգելի Նախագահ Վարդան Մուրատիկեանի անխոնջ ջանքերուն, ինչպէս նաեւ բարեսէր ազգայիններու սրտաբուխ նուիրատուութիւններուն եւ բոլորին լիաբուռն աջակցութեան»: Պ. Արամ Աղիլեան յիշեցուց Տան հաստատման գլխաւոր նպատակը — Գաղութի ազգայինները եւ, յատկապէս երիտասարդներն ու ուսանողները իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան հայերէն թերթ, պարբերաթերթ եւ գիրք, պիտի ջամբուի հայերէն լեզու եւ զարկ պիտի տրուի մշակութային ձեռնարկներուն: Այս ճիգերը կը նպաստեն հայապահպանման գործին:

Պ. Վարդան Մուրատիկեան, երկարամեայ նախագահը Պելժիոյ հայ գաղութի Ազգային Վարչութեան, նկատել տուաւ, թէ այս գեղեցիկ ձեռնարկը դէմք ու նկարագիր ստացաւ հաւաքական գործակցութեան մը շնորհիւ: Արդարեւ, Նախագահ ու կոմիտէի անդամներ, Մատակարար Մարմնի գործակիցներ եւ դեռ ուրիշներ լիովին աջակցեցան եւ աշխատեցան այս ազգանպաստ գործին իրականացման համար: Գաղութի պատասխանատուները անմիջապէս կարեւոր գումարներ յատկացուցին՝ իրենց բարոյական աշխատանքին աւելի: Անոնց օրինակին հետեւեցան ուրիշներ, շատեր: «Վերջապէս, աւելցուց նախագահը, մեզի զօրավիգ կեցաւ Տան Մատակարար Մարմինը, որ կը բաղկանայ ներկայիս Ազգ. Վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Ա. Աղիլեանէ, Տիկնանց Մարմնի ներկայացուցիչ՝ Տիկին Ապաճեանէ, Պ. Պ. Ապաճեանէ, Խտ. Խմիրզեանէ, Կայտայէ, Ս. Ստեփանեանէ եւ Չէրքէզեանէ: Յատկապէս Տան կահաւորման իրենց լայն օժանդակութիւնը բերին Տիկին Ապաճեան, Կայտա եւ Ստեփանեան»:

Վ. Մուրատիկեան շնորհակալութիւն յայտնեց նոյնպէս գաղութի ազգայիններուն, որոնք անսակարկ չճգեցին Վարչութեան կոչերն ու դիմումները՝ նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան: «Կը յուսամ եւ կը մաղթեմ, որ այս Տունէն ժայթքող կրակը կենդանի ուժ դառնայ մեր ապագայ նուաճումներուն համար»:

Վարչութեան անդամներէն Պ. Ռուբէն Մաթոսեան, իր կարգին, կարճ խօսքով գոհունակութիւն յայտնեց գեղեցիկ իրագործումին համար եւ մաղթեց, որ Պրիւսէլի «Հայ Տուն»ը դառնայ ազգային եռուն կեանքի մը հնոց:

Ներկաներուն համար յուզիչ պահ մը ստեղծուեցաւ, երբ ընդհանուր ծափերու մէջ անուանի եգիպտագէտ Փրոֆ. Սրբակ Մխիթարեան, թուելէ ետք Պ. Վարդան Մուրատիկեանի երկարամեայ գնահատելի ծառայութիւնը հայ գաղութին, իբրեւ նախագահը Ազգային Վարչութեան, անոր յանձնեց Պելժիոյ Թագաւորին շնորհած Շըվալիէ տը լ'Օրտրը տը Լէոփոլտ շքանշանը:

Պելժ բարձր շքանշանին յանձնումը հաստատումն ու գնահատումն էր տասնամեակներու ազգանուէր աշխատանքին, զոր ի յայտ բերած էր Վ. Մուրատիկեան: Նախագահը իր շնորհակալութեան խօսքին մէջ անդրադարձաւ անցեալի քանի մը կարեւոր գործերուն, որոնք իրենց բնոյթով մեծ օգտակարութիւն ունեցած են գաղութին համար:

Զրոյց – հաչուետուութեան մը ձեւին տակ Վարչութեան դանձապահը Պ. Ստեփան Ստեփանեան ներկայացուց Տան հաչուեկշիռը: Բծախնդիր մանրամասնութեամբ կէտ առ կէտ թուեց ծախքերն ու մուտքերը, ապա՝ նախահաչիւը Տան ամսական եկամուտքին:

Տունը, որ վարձուած է, ամսական 2000 ֆրանքի ծախք մը կը նախատեսէ, որ պէտք է գոյացուի ազգայիններու կանոնաւոր վճարումներով եւ այլ յարակից միջոցներով: Տան երեք յարկերու կահաւորման ծախսուած է 44.000 ֆրանք, որ ապահովաբար պիտի բարձրանայ 53 հազարի: Ներկայ պատկերով՝ կը հաւասարակշռուի եկամուտքը, շնորհիւ եղած եւ խոստացուած նուիրատուութիւններուն (53.000 ֆրանք):

Ս. Ստեփանեան արտայայտուեցաւ նաեւ Տան ներքին կեանքի մասին: Մանուկները եւ երիտասարդները իրենց տրամադրութեան տակ ունին առանձին սրահներ՝ հայերէնի դասընթացքներու եւ ժամանցի համար:

Ստեղծուած են յարմարութիւններ հաւաքոյթներու, դասախօսութիւններու, գրադարան – ընթերցարանի եւ նմանօրինակ ձեռնարկներու համար: Դեռ կայ նաեւ չորրորդ յարկը, ինչպէս նաեւ ներքնայարկը, որոնք իրենց կարգին պիտի յարդարուին յարմար ձեւով:

Կարդացուեցան շնորհաւորական հեռագիրներ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանէ, Գիտ Վրդ. Նազդաչեանէ, Եանց ակումբէ, Զուիցերիոյ Հայկ Միութեան նախագահ Դ. Փիլիպպոսեանէ եւ ուրիշներէ:

Տպաւորիչ է «Հայ Տուն»ը արտաքնապէս եւ ներքնապէս: Կահաւորումն ու յարդարումը կը մատնեն նուրբ ճաշակ, բարձր որակ: Եւրոպական մայրաքաղաքի վայել կեդրոնատեղի մը արդարեւ:

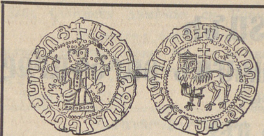
Շնորհաւորելի է Պելժիոյ փոքրաթիւ հայ գաղութը, որ ձեռնհաս աշխատանքի մը շնորհիւ յաջողեցաւ Հայ անուան բարձրացման եւ գոյատեւման նպաստող ձեռնարկ մը իրագործել:

Պրիւսէլի «Հայ Տուն»ը հպարտաբեր գործ մըն:

Ժ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (կատակերգութիւններ, տրամախօսութիւններ) ազգային եւ դպրոցական կեանքէ, Գ. հատոր, գրեց Յակոբ Թորոսեան, Պէյրութ 1971:

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՇԱՐԺՈՒՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

VALEURS MOBILIERES

Մասնակցեցէք հաստատութիւններու կեանքին, ամէն անցնող վայրկեանի, ճարտարարուեստը նոր հարստութիւններու ծնունդ կուտայ:

Կրնաք մասնակցիլ կեանքի այս մեծ հոսանքին եւ ձեր բաժինն ունենալ այդ հարստութիւններէն:

Վստահեցէք ձեր դրամը եռանդուն հաստատութիւններու, անոնց կ'օգնէք որպէսզի բարգաւաճին, ձեր կարծիքը կ'առնուի անոնց մատակարարման համար եւ ձեր հարստութիւնը կ'ամրապնդէք:

Ձեր դրամը լաւ զետեղելու համար, ծանօթանալու համար լաւագոյն հաստատութեանց մասնագէտներէ խորհուրդ առէք.— Ձեր դրամատան «Շարժուն արժէքներ» սպասարկութիւնը ձեզ կ'առաջնորդէ ձեր ընտրութեան մէջ, կը գործադրէ ձեր հրահանգները եւ կը պահէ ձեր «թղթապանակը» ապահով տեղ մը:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԶԵՏԵՂԵԼ ՁԵՐ ԴՐԱՄԸ

1) Մնայուն եկամուտով արժէքներ

Փոխ կուտաք Պետութեան, հաւաքականութեանց կամ հանրային հաստատութեանց, անհատական ձեռնարկներու, գումար մը զոր կը վերադարձնէք որոշեալ պայմանաժամէ մը վերջ, ձեր ձեռքն ունիք ռանթեր, օպլիկասիոններ կամ պոներ որոնք տարեկան չահաբաժին մը կը բերեն որու սակը որոշուած է կանխաւ, երբ փոխառութիւնը սկսած է:

2) Շարժուն եկամուտով արժէքներ

— Արժեթուղթեր կը գնէք, ֆրանսական կամ օտար հաստատութեան մը բաժնետէր կը դառնաք եւ աչք մը ունենալու իրաւունք կ'ունենաք անոր մատակարարութեան վրայ:

Կը մասնակցիք անոր շահերուն շահաբաժիններու ձեւին տակ, որու գումարը, ամէն տարի կախում ունի հաստատութեան ձեռք ձգած արդիւնքներէն:

Պարտաթուղթը ըլլայ պոն կամ արժեթուղթ, որեւէ ատեն կրնաք ձեր դրամատան միջոցաւ իրագործել անոնց վաճառումը: Ձեր դրամատունը կ'արձանագրէ ձեր հրահանգը եւ զայն կը փոխանցէ «Շարժուն Արժէքներու Սակարանին» ուր արժէթուղթերու առեւտուրը կ'ըլլայ եւ ուր անոնց սակերը ամէն օր հրատարակուած են, ի մասնաւորի ձեր սովորական օրաթերթին մէջ գլխաւոր արժէթուղթերուն համար:

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԿՈՉ

Աւելի քան 90 տարիէ ի վեր Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը եղած է լոյսի եւ յոյսի փարոսն մը, ուր իգական սեռը ստացած է ուսում եւ դաստիարակութիւն, հայկական բարքերու եւ աւանդութիւններու ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ներկայիս, 20 տարիէ ի վեր, վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական պետական հաստատութիւններու ուսման ծրագիրը, միշտ պահելով հայ լեզուի, գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը:

Ատենէ մը ի վեր պէտքը զգալի դարձած էր սրահի մը, որպէսզի ծառայէ հանդէսներու, դասախօսութիւններու, ինչպէս նաեւ դասարաններու եւ մարզանքի:

Այս նպատակը իրականացնելու առաջադրութիւնով կազմուեցաւ յատուկ Յանձնաժողով մը, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի:

Հետեւաբար կը դիմենք մեր ազգայիններուն խնդրելով, որ բարեհաճին իրենց թանկագին աջակցութիւնով եւ առատաձեռն նուիրատուութիւններով դիւրացնել այս անհրաժեշտ ձեռնարկին յաջողութիւնը:

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Սրահի շինութեան Յանձնաժողովի

Ատենապետ Հ. ՄՈՒՄՃԵԱՆ

Ատենադպիր Ա. ՆՇԱՆԵԱՆ

Գանձապահ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

×

Հետեւեալ առտուն չկրցինք երթալ՝ տեսնելու համար Նորատի հարսը, բայց Արմաշէն դարձին, կառքին մէջ, նորէն առիթ ունեցանք իր վրայ խօսելու:

Անատոլին մէջ հայ երիտասարդ մը, որ ընկերոջը հետ ձիու վրայ խողակ կ'իջեցնէր Իզմիտ, ճամբէն յոգնած՝ խնդրեց մեր կառքին մէկ անկիւնը նստիլ, ու ընդունեցանք: Խօսքէ խօսք, այդ առեւանգութեան դէպքին հասանք:

— Երիկ կնիկ հիմա երջանիկ են, ըսաւ երիտասարդը: Աղջկան հայրը մայրը հաշտուիլ կ'ուզեն, բայց անոնք շատ գոհ են իրենց եղած տեղը:

— Ձեր գեղը սանկ դէպքեր չէ՞ն պատահիր:

— Չէ՛, ըսաւ ան տրտմութեամբ, մեր գեղը աղջիկ փախցնել չկայ, մեր մեծերէն ատանկ բան տեսած չենք: Մերինները կը մեռնին:

— Ի՞նչպէս թէ կը մեռնին:

— Ի՞նչպէս պիտի մեռնին. սրտերնին կը դնեն կը մեռնին: Աս մէկ քանի տարուան մէջ սանկ չորս հոգի մեռան: Աղջիկ մը մանչ մը իրար ուզելու որ ըլլան եւ հայրերնին թող չտայ, ձայն ձուն չեն հաներ, բայց քիչ մը ատենէն, նայիս երկուքէն մէկը, աղջիկը կամ մանչը, սրտին ցաւէն կը հատնի, կը մեռնի:

×

Այս երկու գիւղացիներուն պատմութեան մէջ՝ իրենց գիւղերուն ամբողջ նկարագիրը խտացած է: Մէկ կողմէն առի, խիզախ, տիրական, — միւս կողմէն թոյլ, նկուն, վատօրէն համակերպող:

Ամէն տեղ, վանքի մօտ ապրող գիւղացիները այսպէս չարափոխուած են, թէ՛ մեր մէջ եւ թէ Եւրոպա: Մինչդեռ միւս գիւղացիները բնութեան հետ ամէնօրեայ ողորման մէջ կը փնտռեն իրենց հացը, անոր յաղթահարելով կը վաստըկին իրենց ապրուստը, — այդ ողորման եւ յաղթանակին մէջ իրենց ֆիզիքական ու բարոյական ուժը զօրանալով, — անդին՝ վանքի գիւղացիները՝ ամէն բան վանքէն եւ ուխտաւորներէն սպասելով, բնութենէն ձեռք քաշած, մեղկացած ու այլասերած մարդիկ են:

Ժողովրդական հայ խօսք մը կայ որ կ'ըսէ. «Հինգ բան կայ որ Աստուծոյ անէծքը կը կրեն. Երուսաղէմի թէրջիման, Էջմիածնի դռնապան, վանքի գեղական, էշերու քէվրան, կիներու տիվան»:

Ուրիշ գիւղացի մըն էր որ ասիկա ըսաւ ինծի կառախումբին մէջ:

Ժ.— ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Խաչին Երկուշաբթին արդէն ուխտաւորները կը սկսին մեկնիլ Արմաշէն: Սայլերը եկած լեցուցած են վանքին դուրսի հրապարակը, ու դամէշները, գետինը պառկած, թրիքի ահագին կոյտերու նմանութիւնը կուտան:

Երեքշաբթի սակայն ա'լ Արմաշ կը պարպուի:

Առջի իրիկուընէ ամէն մարդ մեկնելու պատրաստութեամբը կը զբաղի: Վերջին անգամ մը վանքը եւ շրջակաները պտըտելու համար դուրս կ'ելլեմ: Բանայիրը, վերջին ճիգով մը, կը կրկնապատկէ իր շինծու կենդանութիւնը եւ արուեստակեալ ոգեւորութիւնը: Թմբուկը կը թընդայ կատաղաբար, զուրնաները ջլախտաւոր խաղեր կ'արձակեն, ու լանթէրնաները կը յամառին իրենց յոգնած ու մաշած յանկերգները տարտղնելու չորս կողմ:

Վանահայր Սրբազանին կ'երթամ, հըրաժեշտ առնելու: Հաշուեյարդարութիւնը սկսած է այնտեղ, եւ ապրանքներուն ցուցակագրութիւնը կը պատրաստուի: Հինգ վեց հոգի գործի գլուխ են: Մէկը ոսկիները կը համրէ, խնամքով իրարմէ զատելով օսմանեաններն ու անգլիականներն. ուրիշ մը մէճիտիէները, ուրիշ մը քառորդները եւ մանրուքները, մինչ անդին մէկ երկու հոգի զբաղած են նուիրուած իրեղէններուն, գուլպայ, թաշկինակ, անձեռոց, սրբիչ, խորանի ծածկոցներ, սփռոցներ եւայլն, ցանկը պատրաստելու: Դրամները, ծրարներու մէջ դրուելով, պիտի կնքուին եւ Դպրեվանքին Խնամակալութեան պիտի ղրկուին, որ յետոյ Դպրեվանքին ծախքերուն համար մէկիկ մէկիկ նորէն Արմաշ պիտի ղրկէ այդ ծրարները: Ի՜նչ դրական մարդիկ, այդ Խնամակալութեան անդամները:

Դրամատան ամբողջ գործունէութիւնը կայ հիմա այդ սենեկին մէջ: Ոսկիներուն եւ մէճիտիէներուն հնչիւնը, կանոնաւոր եւ համաչափ անկումներով, չըը՛խ, չըը՛խ, չըը՛խ, պանքայի մը ստորնայարկին գաղափարը կուտայ քեզ: Մանըր դրամները համրելը աւելի դժուար է, ամէնքն ալ խղոտ, աղտոտ, մոմի կաթկթուքներով պատած:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(13 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21էՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ
Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— *Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան*
Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ *Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով*:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միութիւնը 13 Յունիսին Կիրակի օր, կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյ մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող Պոլսեցի անդամներուն յիշատակին, որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նկատուած են աստուածառաք օրհնութեան, ինչպիսին է Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար

ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ ՎԱՀԱՆ

Պատարագը կը մատուցուի հանդիսաւորութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի որ կը քարոզէ հին եւ նորոգ ննջեցեալներու գործունէութեան եւ բարեմասնութեան մասին, հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները կը կատարուին Պոլսեցի դպիրներու սիրայօժար մասնակցութեամբ:

Կը հրաւիրուին գաղութին հայ ազգայինները՝ միութենական կազմակերպութիւնները, բարենպատակ հաստատութեանց ներկայացուցիչները եւ հանգուցելոց սգաւոր պարագաները:

Հոգեճաշ Լա Մայանի *մէջ*
Մասնակցութիւն 35 փրանք

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կիրակի Յունիս 6ին կ. յետոյ ժամը 4ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր եւ ուղերձ:

Մուտքը ազատ է

ՆՈՒԷՐ

Պոլս – Քոլոմպէն այրի Տիկին Վարսենիկ Վարդապետեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի յուշարձանին, 10 Ֆր. «Յառաջ»ի եւ 10 եկեղեցիին իբրեւ մոմագին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
« ՓԱՌԱՏՕՆ »

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա. ՄԱՍ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ. ՄԱՍ.— Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ Կատակերգ. 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Աճարոնեան ակումբը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Անտիյլի մտաւորականներու շէնքին ի նպաստ Ոմն 1000 Ֆր., Տիկին Սուրբիկ Երուանդեան 500, Ոմն 250, Տիկին Արաքսի Տէր–Ներսէսեան 120, Օր. Սիրարփի Տէր–Ներսէսեան 120, Պ. Կարապետ Ազպիգեան (Վիլֆրանշ–սիւր–Շէր) 100, Օր. Լուիզ Սերվիչէն 100, Պ. Տէր–Յարութիւնեան 50, Տիկին Տիգրանուհի Նառլեան 20, Օր. Քիրազեան իր ողբ. եղբօր՝ Խաչիկ Քիրազեանի յիշատակին 200 Ֆր, Պ. Պ. Սարգիս Արզումանեան եւ Ժորժ Արզումանեան (Առնուվիլ լէ Կոնէս) 80ական Ֆր., Տիկին Ժաքլին Սիւէրօ 60 Ֆր.:
(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս Վալանսի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր: Յատկապէս հրաւիրուած է Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի հայկական խառն պարախումբը եւ մասնակցութեամբ Վալանսի հայկ. Կոռւնկ *նուագախումբին: ԹՈՄՊՈԼԱ:*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սրահի շինութեան առիթով եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Պարոն Մուշեղ Ճիւղերճեան (Մոնթէ Քարլօ) 20.000 Ֆրանք:

Պարոն Գէորգ Պագըրճեան 10.000 Ֆր.:

Պարոններ Ս. եւ Գ. Գործունեան եղբարք 5.000, Պր. Կարպիս Զըրաչեան 5.000 Ֆր., Ազգային մը 5.000, Ազգային մը՝ 5.000 Ֆր., Պր. Նորայր Երամեան 4.000 Ֆր.:

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Քապուր օթոքառով, Յունիս 20ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գույումճեանի 208–71–79:

Օթոքառը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 Ֆրանք:

sevan voyages

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ
50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած կամ անհատական

ՆԱԵՒ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար:

ՕԴ — ՑԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնական դիմեցէք

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ:
Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆՁԻՆ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ. Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին.— Էվըլին Ըրստիկեան, Բիւզանդ Ֆընտըքեան, Պերնար Տէտէճեան, *եւ* Ֆրետերիք Մարքէն:

Սամուէլ–Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի:

Նուագախումբ՝ Ժերար Մելքոնեան:

▼

ԽՆՋՈՅՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 3 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12128
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.128

ԲՈՅՆԵՐ՝ ՈՐ ՊԻՏԻ ԾԱՂԿԻՆ...

—O—

(ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ)

Լա՛ւ է լայն բանալ երբեմն պատուհանները, տեսնելու համար թէ ի՛նչ կ'ընէ տարասփիւռ համրանքը հեռաւոր ափերու վրայ. զգալու եւ շնչելու համար թարմութիւնը՝ որ կուգայ նոր սերունդին հետ, նոր շունչով եւ նախաձեռնութեան նոր ոգիով:

Վէրքեր շա՛տ ունինք եւ մտահոգութիւնները անբաժան ընկերն են մեր առօրեայ գոյապայքարին: Սակայն երգե՛ր ալ ունի Սփիւռքը — կոնակը ձիգ ու ամուր պահելու կամքը եւ ժամանակին ու պահանջներուն պատշաճելու առողջ կերպեր. ազգային իր հիմնական նպատակներուն մէջ՝ հաւատքին միացնելու նաե՛ւ գործնական մտածողութիւնը եւ զարկ տալու հին ու աւանդական եղանակի ծաւալումին.

— «Ծիծեռնակը բոյն կը շինէր,
Եւ կը շինէր ե՛ւ կ'երգէր,
Ամէն մէկ շիւղ որ կպցնէր՝
Իր հին բոյնը կը յիշէր...»:

Պիտի հաստատենք ընդհանուր առումով, որ երիտասարդական զարթօնք մը կայ գաղութներու մէջ:

Այս երեւոյթը այնքան մը ծաւալուն եւ տիրական չէ՝ մոռցնել տալու համար մեզի մեր լուրջ մտավախութիւնները:

Համեմատաբար սահմանափակ է, երբ նկատի ունենանք թուական պատկերը նոր սերունդին:

Միւս կողմէ, հաստատելի զարթօնքը հերքումը չէ նաեւ այն սրտաբեկիչ իրողութեան՝ որ հայ երիտասարդութեան ճնշիչ մէկ տոկոսը կոնակ տուած է ազգին ալ, ազգային մեր տագնապանքին ալ:

Սակայն երբ նկատի կ'ունենանք վաթսունական եւ եօթանասունական թուականներու արթնութիւնը 18էն 30 տարեկաններու սերունդին, սրտապնդիչ կը գտնենք «դարձ»ի համազօր այն ջերմ ու գործնական հետաքրքրութիւնը՝ զոր ցոյց կուտայ հայ երիտասարդութեան նկատելի մէկ զանգուածը՝ հանդէպ ազգային մեր գոյապայքարին, մտաւոր ու հոգեկան արժէքներուն, ու մանաւանդ քաղաքական դատին:

Մեր գոհունակութիւնը կը շեշտուի անով, որ ամէնէն աւելի հեռընկէց գաղութներուն մէջ է նոր սերնդականներու ազգային կենսունակութեան փաստը:

Մասնաւոր իմաստ չունի Միջին Արեւելեան գօտիներու երիտասարդութեան մըշտարծարծ խանդավառութիւնը, — հաւատքն ու նուիրումը՝ Հայութեան, Հայրենիքին ու Հայ Դատին: Իրենց հայրենո՛ւն ճամբով եւ աւանդական հրայրքով կ'օղակուին անոնք՝ նախորդներուն:

Սակայն մասնաւոր նշանակութիւն ունի խայտանքն ու գեղուն հայրենասիրութիւնը արեւմտեան աշխարհի եւ հեռընկէց հայկական գօտիներու մէջ հասակ առնող պատանի ու երիտասարդ սերունդներուն, որովհետեւ հիմնովին աննպաստ պայմաններու եւ միջավայրի մէջ է որ կը ճակատին անոնք՝ ինքնապահպանումի եւ ազգային գիտակցութեան մարզերուն մէջ:

Կ'արժէ պարբերաբար վերլուծել պարզուող երեւոյթներն ու իրագործուող ճիգերը, արդար կարգ մը յոռետեսութիւններ վանելու եւ մոռնալու իրաւունքը զգալու համար: Եւ կ'առաջադրենք ընել այդ փորձը՝ առեն առեն:

Կ'ուզենք առ այժմ կեդրոնանալ Ֆրանսայի վրայ, որ 1950–1960ական թուականներ յարաբերաբար լճացումի վտանգին ենթակայ կը նկատուէր, եւ որ, սակայն, յատկապէս վերջին հինգ–վեց տարիներուն, նոր սերնդականներու կենսախայտ գործունէութեան փաստերը կը բերէ մեզի՝ հանրային, կազմակերպական, մշակութային թէ քաղաքական աշխատանքներու մարզերուն մէջ:

Ծշդենք անմիջապէս, թէ ֆրանսահայ «առու»ն պղտորութիւններ ի յայտ կը բերէ երբեմն: Ըսել կ'ուզենք՝ որ նորահաս երիտասարդութիւնը պարբերական շփոթութեանց, նոյնիսկ վրիպանքներու եւ ազգային մեր ընդհանրական կլիմային անյարիր հակումներու մատնուած կը տեսնենք: Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ, Արլէն Փափազեան դիտել կուտար «Յառաջ»ի մէջ՝ թէ նորագոյններէ ոմանք «Սփիւռքը կը շփոթեն իրենց անձին հետ» եւ թէ «անոնց տեսութիւնները՝ դեռ չհամադրուած, վերջնական ձեւ չառած կը հրամցուին հասարակութեան՝ իբրեւ նորութիւն»:

Իրողութիւն է, արդարեւ, որ ո՛չ միայն Ֆրանսայի մէջ, այլեւ քիչ մը ամէն տեղ, խարխափումի հոլովոյթին մշուշային տարիները կ'ապրի հայ երիտասարդութիւնը. եւ որովհետեւ անկեղծ է ու վճռական՝ իր տարիքին բերումով՝ կը կարծէ «տեսութիւններ» բանաձեւած ըլլալ, իր որոնումներով... (*):

Հոս, մեր մէջ ալ քիչ չէ անոնց թիւը:

Կասկած պէտք չէ ունենալ այն մասին՝ որ կեանքը ի վերջոյ «ձեւի պիտի բերէ» զիրենք: Կարեւորը՝ ուղղակի եւ անմիջական այն հետաքրքրութիւնն է, որով անոնք կը կապուին հաւաքական մեր կեանքին: Սխալներ կը գործեն, — պիտի գործե՛ն: Շփոթանքի ու ծայրայեղական տրամադրութիւններու կը յանձնուին, — բնական է: Երբեմն նոյնիսկ յաւակնոտ ու այլամերժ կը դառնան, — պատահական է: Հիմնականը ա՛յն է, որ շրջապատը (մամուլ, հին սերունդ, ղեկավարութիւն) սիրով ու գուրգուրանքով կատարէ ՀԱԿԱԿՇՌՈՂԻ իր դերը եւ ԱՌԱՋՆՈՐԴԵԼՈՒ պարտաւորութիւնը:

Այս կէտը արագօրէն ընդգծելէ ետք, չենք կրնար ժխտել երիտասարդական զարթօնքի մը գոյութիւնը:

Եւրոպայի, Հարաւ. Ամերիկայի ու Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ հայ երիտասարդութիւնը, իր «գինուորագրեալ»ներու փաղանգները ունի: Ունի իր կուսակցական եւ ուսանողական նոր սերընդականները, որոնց շարքերուն մէջ տակաւ արմատ կ'արձակեն ազգային վառ հետաքրքրութիւնը, քաղաքական մտածողութիւնն ու մշակութային հետամտութիւնները:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

(*) «ՅԱՌԱՋ».— Այս կենսական հարցին պիտի անդրադառնանք յետագային:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՏԱՆԴԸ ԱԶԱՏԵՑԱՒ

—O—

ԱՀԱԲԵԿԻՉ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ՄԻՒՍԸ՝ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ Է

51 ժամուան պաշարումէ մը ետք է որ Մալթեփէի «բերդը» ինկաւ, այլ խօսքով բանակը յարձակումի անցաւ անակնկալի բերելով երկու ահաբեկիչները եւ ազատեց պատանդ պահուած աղջիկը, մինչ կը ձերբակալէր երկու երիտասարդները:

Ամբոխը սակայն յաջողեցաւ զինուորներուն ձեռքէն առնել ահաբեկիչներէն մէկը, զոր լինչի ենթարկեց եւ դնդակով մը սպաննեց:

Մինչ այս դէպքը վերջ կը գտնէր, Նախարարաց Խորհուրդ մը կը գումարուէր Անգարայի մէջ բայց կարելի չէր ըլլար ոչ մէկ տեղեկութիւն առնել, ոչ Մալթեփէի, ոչ Ատըեամանի դէպքերուն, ոչ ալ պաշտօնանկ ոստիկանապետին մասին: Ընդհ. կացութիւնը շատ ծանր է երկրին մէջ եւ պաշարման վիճակով տրուած իրաւասութիւնները իշխանութիւններուն, կը գործադրուին մեծ խստութեամբ: Մօնտի մէջ, Թուրքեր որոնք հասկնալի պատճառներով նախընտրած են անանուն մնալ, բաւական մանրամասնութիւններ կուտան: Ներկայիս երկրին մէջ արգիլուած են հետեւեալ կազմակերպութիւնները.— Տեւկենճ (յեղափոխական երիտասարդութիւն) Ուսուցանողներու Սենտիքան, Արեւելքի Յեղափոխական Մշակոյթի Օճախը, Սոցիալ–Դեմոկրատ միութեանց Դաշնակցութիւնը եւ կարգ մը ձախ թերթեր, ինչպէս՝ Այտինլիք, Քօյլիւ, Այտինլիք Սոսիալիսթ, Ռատիքալ Տիւրքին Տէրկիսի, Ա. Ն. Թ.: Այս վերջին պարբերականին 25 լրագրողներն ու պաշտօնեաները 126 ամբաստանութեամբ մեղադրուած են եւ կրնան մինչեւ 800 տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ: Խմբագրապետը առանձին հարիւր քսան տարուան կրնայ դատապարտուիլ: Ձերբակալուած անձնաւորութեանց մէջ կան բազմաթիւ դասախօսներ Պոլսոյ համալսարանին, իրաւագէտներ, եւայլն եւայլն: Ընդհանրապէս համալսարանական շրջանակները շատ կը հալածուին եւ արդէն երկրին բոլոր համալսարանները գրաւուած են ապահովութեան ուժերուն կողմէ: Անգարայի համալսարանի քաղաքական գիտութեանց դասախօսը՝ Իսմայիլ Պէշիքճի ամբաստանուած է «քրտասէր քարոզչութեան» համար եւ կրնայ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ, երկու ծանօթ խմբագիրներն ալ բանտն են.— Իլան Սելճուք եւ Ջեթին Ալթան, այս վերջինը բուռն հակառակորդ մըն էր Տէմիրէլի: Պաշարման վիճակի հռչակումէն ի վեր արգիլուած են բազմաթիւ թատերգութիւններու եւ ֆիլմերու ներկայացումները, ապահովութեան ուժերը կրնան որեւէ պահու մարդոց տունը մտնել եւ գրաւել ինչ որ կասկածելի կը թուի:

Այս պայմաններու մէջ, մեծ վախ կայ գրօսաշրջիկութեան համար եւ կը ձերբակալուի նաեւ ոեւէ Թուրք որ կը փորձուի մտահոգիչ տեղեկութիւններ տալ օտարի մը, Թուրքիոյ մասին:

ՉԱՈՒՇԵՍՔՈՒ ՓԵՔԻՆԻ ՄԷՋ

Փեքինի ժողովուրդը արտակարգ ընդունելութիւն մը վերապահեց Ռումէն վարչապետին:

Երեք հարիւր հազարէ մինչեւ կէս միլիոնի հասնող բազմութիւն մը 13 քիլմ. երկարութեան ճամբու վրայ ողջունեց Չաուշեսքուն, որ շաբթուան մը համար պաշտօնական հիւրն է Չինաստանի: Տեղական մամուլի հաւաստիացումով նոյնիսկ իշխան Նորոտոմ Սիհանուք անցեալ ամառ նման ցոյցի առարկայ չէ դարձած: Ծիշդ է, որ Ռումէն վարչապետը, որ կը գլխաւորէ կարեւոր պատուիրակութիւն մը, եւրոպական Պետութեան մը առաջին առաջնորդն է, որ Փեքին կ'այցելէ Մշակութային Յեղափոխութենէն ի վեր:

Չին վարչապետը, ինչպէս նաեւ սպայակոյտի պետը, ընկերակցութեամբ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ տասը անձնաւորութիւններու, դիմաւորած է «ընկեր Չաուշեսքու»ն Փեքինի օդակայանը: Այս առթիւ դիտել կը տրուի, թէ միայն Եւրոպայի համայնավար առաջնորդներն ու Ալպանիոյ պետական դէմքերը «ընկեր» որակումին արժանացած են Չինացիներու կողմէ: Ասիկա կը բացատրուի անով, որ Պուքրէշ միշտ անկախ քաղաքականութիւն վարած է Վարշաւայի Ուխտի շրջագիծին մէջ:

Ռումէն վարչապետը ի պատիւ իրեն տրուած ընդունելութեան մը ընթացքին նկատել տուած է, թէ առաջնահերթ կարեւորութիւն կուտայ «բարեկամութեան, դաշնակցութեան եւ համագործակցութեան» զարգացման ընկերվարական բոլոր երկիրներու հետ, ինչպէս նաեւ համայնավար կուսակցութիւններու հետ:

Չաուշեսքու յայտարարած է նաեւ, թէ իր երկիրը ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ որպէսզի վերջ գտնեն այժմու դժուարութիւնները ընկերվարական երկիրներու միջեւ: Հակագաղթատիրութեան ճակատը զօրացնելու գետնին մէջ հիմնական ազդակ մը կը ներկայացնէ միջազգային համայնավարական շարժման միութիւնը:

«Ժողովուրդի Թերթը» խմբագրականի մը մէջ կը գոհանար միայն մատնանշելով բարեկամութիւնը, որ հաստատուած է «երկու կուսակցութիւններու եւ երկու երկիրներու միջեւ»: Չին թերթը միեւնոյն ատեն կը դրուատէ Ռումանիոյ կեցուածքը, այն է դէմ դնել «օտար ճնշումներուն եւ միջամտութիւններուն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Փաքիստանի մէջ քոլերայի համաճարակ մը ծայր տուած է: Արդէն 800 հոգի մեռած է վերջին հինգ օրերուն: Վերջին երկու ամիսներուն 250 հազար գաղթականներ հաստատուած են Հնդկաստան ծայր աստիճան թշուառ վիճակի մէջ: Օտար լրագրողներու վկայութեամբ Արեւմտեան Փաքիստանի բանակը ջարդ եւ խոշտանգում կը կատարէ Պենկալցիներու վրայ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց Ռընոյի յանձնել գործարանի մը շինութեան գործը իր երկրին մէջ: Գործարանի շինութեան ծախք կը նախատեսուի մէկ միլիառ տոլար: Գործարանը եթէ իրականացուի, տարեկան պիտի արտադրէ 150 հազար փոխադրակառք:

ՇՈՒԵՏԱԿԱՆ մամուլի համաձայն, Իսրայէլի վարչապետը գաղտնի հանդիպում մը ունեցած է խորհրդային երկու բանագնացներու հետ, Լափոնիի մէջ: Տիկին Կոլտա Մէյր տրամադիր գտնուած է վերջ դնել տալու հակախորհրդային ցոյցերուն, Հրեաներու կողմէ Արեւմուտքի մէջ, եթէ Մոսկուա արտօնէ 300.000 Հրեաներու ներգաղթը՝ Խորհ. Միութենէն Իսրայէլ: Խօսակցութեան նիւթ դարձած է նոյնպէս դիւանագիտական յարաբերութիւններու վերահաստատումը երկու երկիրներու միջեւ: Աւելցնենք, որ այս տարուան հինգ ամիսներուն 3.500 Հրեաներ մեկնած են Խորհ. Միութենէն: Ինչպէս գրեցինք երէկ, հանդիպումի լուրը հերքուեցաւ Իսրայէլի կողմէ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ազատագրական կազմակերպութիւնները կ'ամբաստանեն Հիւսէյնը, որ, համաձայն իրենց, կը պատրաստուի երկրորդ հաշուեյարդար մը տեսնել Պաղեստինցիներու դէմ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ֆութպոլի Բաժակի մըրցումը պիտի կատարեն Լիոն եւ Ռենն Յունիս 20ին:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ մթնոլորտը կը ծանրանայ Ֆրանսայի մէջ, ուր թղթատարը գործադուլ կ'ընէ Յունիս 2էն 5 եւ վախ կայ որ երկաթուղին ալ նման որոշում մը տայ:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ առթիւ կառքի արկածներու թիւը կոտրած է բոլոր մրցանիշները: 153 մեռեալ կայ եւ 4678 վիրաւոր 2882 արկածի համար: Կը կարծուի թէ վարորդներու անխոհեմութիւնը չէ այնքան բուն պատճառը որքան Ֆրանսայի ճամբաներու գէշ վիճակը:

ՅԱՌԵՐԳԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

Ա.

Գարնան այն Կիրակի առաւօտուն, մինչ Պոնտական Ծովը, հանդարտ, կը փողփողէր արեւուն առաջին ցոլքերով. մինչ Թիերը կ՚երգէին, յուլաբար, իրենց զուարթ ճռուողիւնով. իսկ առագաստները կը ցուցադրէին, վեհօրէն, իրենց շողշողուն սպիտակութիւնը, ահա՛, կ՚արթննար յուշիկ, երեք հնաւուրց բերդերու անուշան քաղաքը, հո՛ն, Այանայի կանաչաւէտ սարալանջերուն ամփիթատրոնին վրայ:

Սգաւոր էր քաղաքը: Որովհետեւ, եօթ օր առաջ, կէս գիշերուան խոր քունի պահուն, ամէն հասուն հայ այր, մի առ մի, դաւաճանաբար տարուած էր... դաւադիր վատութեամբ: Սգաւոր էր Հայութիւնը, որովհետեւ, եօթ օրերէ ի վեր, ամէն հայ տուն իր տիրոջ վերադարձին կը սպասէր, աչքը դրան:

Գարնան այն Կիրակի առաւօտուն, Հայոց կոչնակը չափազանց երկար ղօղանջեց: Աւելոր ժամկոչին սովորական եղանակն ու կշռոյթը չունէր այդ զարկը: Տէր Խաչատուրին բազուկներէն կ՚ելլէր կոչը որ, համասփիւռ, կ՚արձագանգէր, կը տարածուէր միջոցին մէջ, մերթ քստմնելիօրէն եղերական կամ բարկացայտ, սպառնական, մերթ բացառիկ յուզարկաւորութեան մը անժուժելի չեչտով, եւ կամ, ամենեքեան ներկայութեան մը անտեղիտալի հրաւէրով:

Ծեր եւ պառաւ, հարս ու կեսուր, մանչ եւ աղջիկ, ամբողջութեամբ, եկեղեցի պարպուեցան: Լուսարարին հոգածու ձեռքը պայծառաւորած, լուսազարդած էր սիրուն ժամը քարաշէն, աշտանակի հաստ ու բարակ, կարճ եւ երկար մոմերով: Սարկաւագին ճոխ բուրվառը այցի գնաց ամէն անկիւն: Խունկին ծուխը գծագրեց մշուշանման որոլապտոյտ պատկերներ: Կնդրուկին բոյրը գլուխները օրօրեց: Ներկայ երեք դպիրները հագագները զօրացուցին՝ ճիգով, Թափով եւ Թուխցքով: Պէտք էր լեցնել ընկերներու յաւերժական Թափուրը:

Գարնան այն Կիրակի առաւօտուն, Տէր Խաչատուր՝ տրտում, խոկուն, մատոյց վերջին չքեղագոյն պատարագը, Արեւելքի փարթամ փայլով: Այլ եւ սակայն, հեզ եւ խոնարհ, ինչպէս Յիսուս: Քրիստոսեան քաղցր հայեացքը իջաւ ատեան եւ կարեկից, հոգիները ողջագուրեց բարութեամբ: Ու տարօրէն տպաւորիչ, Թաւ ձայնովը՝ կարդաց, երգեց Աւետարան եւ քարոզեց:

Այդպէս ահա, երեսուն տարի չարունակ, սուրբ քահանան՝ եղբայրութիւն, սէր, հաճութիւն, խաղաղութիւն սերմանեց, ոսկեբարբառ մայրենիքին բիւր ակերուն աստուածատուր պարգեւով: Պարզ խօսքերը խորանն ի վար Թափեցան, ինչպէս օրհնեալ մանանայ: Երեսուն տարի, անընդհատ, Տէր Խաչատուր, բազկատարած, օծեց, միւռոնեց իր հօտը, մեղրածորան բառերով: Արդարասիրութեան, հաւասարութեան, ողորմածութեան, գլթասրտութեան հունտեր ցանեց: Բայց, մանաւանդ, կիրարկեց: Եթէ օրհնեց ապարանքը հարուստին, ամենեւին անտես չըրաւ չքաւորին խրճիթը: Մինչ ընդունեցաւ մեծատունին արծաթը, գիտցաւ մերժել, յոյժ փափկօրէն, վեհ աղքատին սուղ լուման: Ու միշտ մոռցաւ, դիւրաւ չահուած այդ արծաթը, չքաւորին խըրճիթը:

Գարնան այն Կիրակի առաւօտուն, յաւարտ վերջին պատարագին, եկեղեցիին գոյգ դուռները փակուեցան: Սեւ քօղի տակ ծածկուեցաւ խորանը: Լոկ մնացին վտիտ մոմեր դողդոջուն: Ժողովուրդը, անշարժ նստած, անձկութեան մէջ կը սպասէր, մեծ ապշութեամբ եւ հարցական: Խորանին վրայ, այլակերպ էր քահանան, սեւ փիլոնին մէջ, շիտակ կանգնած, մութ եւ կնճռոտ ճակատով, մարմնով ներկայ, էութեամբը բացակայ:

Ցանկարծ, ահա, անհետացաւ խորհրդաւոր անդոհը: Տէր Խաչատուր սթափեցաւ, ցնցուեցաւ եւ, մռայլադէմ, իր հէք հօտին ուղղուեցաւ: Կայծեր, բոցեր բռնկեցան աչքերուն մէջ: Արձակած էր ամէն սանձ: Վերածնած հրաբուխ էր: Մայր Արաքսն էր ահեղավազ, յորդահոսան: Եփրատն էր, կարծէք, փրփրեբախ: Ռազմադաշտի քաջ, անվեհեր այրուձին էր: Ղեւոնդ երէցն էր Աւարայրի, ձախ ձեռքին մէջ պաշտած խաչը, իսկ աջին մէջ, պատեանէն դուրս, փաղփուն սուրը հեւասպառ:

Խրիմեանն էր իր երկաթեայ շերեփով:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆՃՅԱՆԵԱՆ

(Շար. – 1)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՂՁՆԻՔ

Այս անունը հին ծագում ունի: Ուրարտուի ժամանակ շրջանը մաս կը կազմէր Նայիրիի եւ կը կոչուէր Ալզիս, որ յետագային գործածական դարձած է Աղձնիք ձեւով: Ալզիս – Աղձնիք կապուած է Նայիրիի հին հայկական նոյնանուն ցեղանունին հետ:

Աղձնիք կը գտնուէր Միջագետքի եւ Մեծ Հայքի (Զորրորդ Հայք) Տուրուբերան ու Մոկք աշխարհներու միջեւ՝ տարածուելով Արեւմտեան Տիգրիսի միջին եւ ստորին հոսանքներու աւազաններուն վրայ: Շրջանը Մեծ Հայքի հարուստ աշխարհներէն էր: Հինէն ի վեր հոն նկատուած են քարիւղի (Արեւմտեան Տիգրիսի հարաւը), երկաթի եւ կապարի հանքեր:

Աղձնիք սկիզբէն մաս կազմած է հայկական Պետութեան: Անոր դերն ու արժէքը բարձրացաւ յատկապէս Տիգրան Բ.ի օրով (95–56 Ք. Ա.), երբ հոն հիմնադրուեցաւ հռչակաւոր Տիգրանակերտ մայրաքաղաքը, եւ Աղձնիք՝ այդ լայնածաւալ իշխանութիւնը (Բդեշխութիւն), համարուեցաւ արքայական սեփականութիւն: Ան Բդեշխութիւն էր նաեւ Արշակունիներու Թագաւորութեան շրջանին (Ա.–Ե. դարեր):

Հայաստանի 387ի բաժանումով, Աղձնիք Արեւելեան Հայաստանի միւս աշխարհներուն հետ անցաւ Սասանեան Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ, իսկ 591ի բաժանումով անցաւ Բիւզանդական կայսրութեան: Է. դարէն Աղձնիք կը միացուի արաբ կայսրութեան: Ը. դարու վերջերը արաբ կառավարիչները շրջանը միացնելով շրջակայ քանի մը գաւառներուն՝ հիմը կը դնեն էմիրութեան մը, որ Թ. եւ Ժ. դարերուն ապարդիւն փորձեր կը կատարէ գրաւելու Տարօնի Բագրատունիներու հողերը: Սելճուքներու տիրապետութեան շրջանին Աղձնիք մաս կը կազմէ Էյուպեաններու իշխանութեան, որ կազմաւորուած էր ԺԲ. դարու սկիզբները եւ իւրացուցած էր նաեւ հիւսիսային Միջագետքը:

Աղձնիքի բնակչութեան հիմնական զանգուածը կը կազմէին Հայերը: Հին օրերուն հոն կը բնակէին որոշ Թիւով Ասորիներ, Յոյներ, Հրեաներ, Պարսիկներ եւ ուրիշ ազգեր: Է.–Ը. դարերուն հոն մուտք գործած են Արաբներն ու Քիւրտերը, իսկ ԺԱ. դարէն ետք՝ սելճուք Թաթարները: Սակայն անկէ ետք ալ դարեր շարունակ բնակչութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը կազմած են Հայերը:

Ըստ Է. դարու «Աշխարհացոյց»ի, Աղձնիք բաղկացած էր տասը գաւառներէ, որոնցմէ առանձնապէս յայտնի էին Նփրկերտ, Արզն, Սերխէթք եւ Սասուն:

Նփրկերտ կը գտնուէր արեւմտեան Տիգրիսի ձախ վտակներէն Զիբինէ գետին վերի եւ վարի հոսանքի շրջաններուն մէջ եւ մինչեւ Տիգրան Բ.ի գահակալութեան շրջանը մաս կը կազմէր Ծոփքի: Նփրկերտ տաք ու չոր կլիմայով, անտառազուրկ, հարթավայր մըն էր, որու հիւսիսը կը տարածուէին Իլիջայի ոչ շատ բարձր լեռները: Հոս կը գտնուէին Տիգրանակերտ մայրաքաղքը, Թուխ գետը եւ Կլեսուրի լեռնանցքն ու ամրոցը:

Տիգրան Բ.ն է, որ հիմնադրած է Տիգրանակերտը Ք. Ա. առաջին դարու 70ական Թուականներուն: Հայկական «Արքայական պողոտայով» (Արտաշատ–Տիգրանակերտ ճամբան) քաղաքը կրնայ կապուիլ երկրի ներքին շրջաններու հետ, իսկ պարսկական «Արքայական պողոտայով»՝ կապուած էր դրացի եւ հեռաւոր երկիրներու հետ: Ամուր էր Տիգրանակերտի դիրքը եւ քաղաքական առումով նպաստաւոր: Ան կը գտնուէր Իլիջայի հարաւային լանջերուն եւ իշխող դիրք ունէր Միջագետքի վրայ: Ան իր զարգացման գագաթնակէտին հասաւ Տիգրան Մեծի օրով: Այդ ժամանակ քաղաքի բնակչութեան Թիւը հաւանաբար աւելի քան հարիւր հազարի էր հասած: Քաղաքը պատած էր մինչեւ 50 կանգուն բարձրութեան հասնող հաստապատ պարիսպով, որու մէջ կային պահեստներ, զինարաններ, զօրանոցներ եւ ախոռներ: Քաղաքին մէջ կը գտնուէր միջնաբերդը, իսկ պարիսպէն դուրս Տիգրան կառուցած էր իր արքայական փառահեղ պալատը: Տիգրանակերտ երկրին մայրաքաղաքն էր, արհեստագործութեան, առեւտուրի եւ մշակոյթի մեծ կեդրոնը: Անոր զարգացումը մասամբ կը շարունակուի մինչեւ Բ.–Գ. դարերը, որմէ ետք քանի մը դար շուքի մէջ մնալով, վերստին կ՚աշխուժանայ արաբ տիրապետութեան շրջանին, սակայն առանց հասնելու իր զարգացման նախկին մակարդակին: ԺԱ. դարէն սկսեալ աստիճանաբար կորսնցնելով իր արժէքը, Տիգրանակերտ, որ Է.–Ը. դարերէն սկսեալ կը կոչուէր Մուաֆարկին, կամ Ֆարկին, դարձաւ անշուք բնակավայր մը: Տիգրանակերտի աւերակները կը գտնուին Ֆարկին փոքրիկ գիւղի մօտ, Տիարպէքիրէն աւելի քան 60 քիլմ. հիւսիս – արեւելք: Մինչդեռ պատմական գրականութեան մէջ երկար ժամանակ Ամիդ – Տիարպէքիր քաղաքը շփոթած են Տիգրանակերտ – Մարտիրոսապոլիսի հետ:

Արզն գաւառ՝ հարթավայր էր եւ կը տարածուէր Նփրկերտէն հարաւ–արեւելք: Ունէր արգաւանդ հող եւ Դ. դարուն երկար ժամանակ կռուածաղիկ դարձած էր Հռոմէացիներու եւ Պարսիկներու միջեւ: Գաւառի կեդրոնը Արզն փոքր քաղաք մըն էր: Իսկ Սերխէթք գաւառը կը տարածուէր Պիթլիս գետի վարի հոսանքին, Արզն գաւառէն արեւելք: Հոս կը գտնուէր Սերխէթք կամ Սղերտ փոքր քաղաքը (այժմ Սիիրդ):

Սանասուն կամ Սասուն գաւառը Մեծ Հայքի ամէնէն նշանաւոր գաւառներէն էր: Ըստ աւանդութեան, այս գաւառը իր անունը ստացած է Սենեքերիմ Թագաւորի զաւկին՝ Սանասարէն, որ, ըստ աւանդութեան, իր եղբօր հետ փախելով հոն, շինած է բերդ մը եւ հաւաքած բազմաթիւ ժողովուրդ: Սասուն կը գտնուէր Հայկական Տաւրոսի կեդրոնը: Ան խիստ լեռնային երկիր է՝ դաժան կլիմայով: Ձմեռը կը տեւէ եօթն ամիսէն աւելի, արգաւանդ հողեր քիչ կան: Բնակիչները, որ իրենց գոյութեան համար պէտք է աշխատէին քրտնաջան, եւ միւս կողմէ ժլատ բնութեան դէմ անոնց մղած պայքարը, որսորդութիւնը զիրենք դարձուցած էր ճարպիկ, քաջ եւ անվեհեր: Անոնք վարժ էին ռազմական արուեստի մէջ: Սասունցիները Խութեցի Յովնանի գլխաւորութեամբ յատկապէս մեծ քաջութիւններ կատարած են 850ի գարնան՝ պաշտպանելով իրենց ինքնավարութիւնը:

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Սննդական եւ հանքային նոր աղբիւրներ երեւան հանելու նպատակով լուրջ հետազօտութիւններ կը կատարուին ովկէանոսներու վրայ:

Պէտք է այս ուղղութեամբ ի մտի ունենալ, որ մեր երկրագունդը Ջուրի մօ-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Հետեւեալ առտու կանուխ փութաց Էլպիս հանըմի տունը, սակայն իրեն ըսին, որ «մօրեղբայրը» դուրս ելած է:

— Գալուն պէս ըսէք իրեն, որ երթայ Ղուկաս էֆէնտիին տեսնէ, Պոլիս, իր գրասենեակը, պատուիրեց քահանան:

— Շատ աղէկ, հիմա ուր է նէ կուգայ, պատասխանեց Շուշանիկին մայրը:

— Ես երէկ երկար բարակ էֆէնտիին հետ խօսեցայ, աւելցուց Տ. Կիրակոս, կակղեցուցի, ձեր վիճակը պատմեցի, վերջապէս ձեռքէս եկածը ըրի, որպէսզի պէտք եղած օգնութիւնը չխնայէ ձեզի, ինքն ալ խոստացաւ եւ վստահ եմ, որ երբոր ձեր եղբայրը երթայ հետը տեսնուի, շուտով պիտի համաձայնին եւ խնդիրը ձեր ուզածին պէս լմննայ, մի՛այն Թէ հարկաւ դիս չէք մոռնար եւ իմ աշխատութիւնս ու յոգնութիւնս կը վարձատրէք... ձեր գործը յաջողցնելու համար պարզապէս կուխ ըրի Ղուկաս էֆէնտիի հետ, գիտցած ըլլաք:

— Հոգ մի ըներ, տէր հայր, մենք աղքատ ենք, բայց խիղճ ունինք, Թող ըսածիդ պէս խնդիրը կարգադրուի եւ մենք մեր պարտականութիւնը կը կատարենք:

Ինչպէս յայտնի է, քահանան անպատկառօրէն կը ստէր իր մատուցած երեւակայական ծառայութեան պատմութեամբը, բայց ինչ ընէր խեղճ մարդը, Ղուկաս էֆէնտիէն բոլորովին յոյսը կտրած՝ կը ջանար գոնէ աստիէ կողմէն նիւթական վարձ մը ձեռք ձգել:

— Զմոռնամ ըսելու որ, չարունակեց, ձեր եղբօրը յատկապէս խրատ տուէք էֆէնտիին հետ խիստ չխօսելու, որպէսզի գործը չխանգարուի, Թող կրցածին չափ անոր ջուրին երթայ եւ շատ ալ խստապահանջ չըլլայ:

— Իրաւ որ իմ խելքս ատանկ բաներու չի հասնիր, պատասխանեց Էլպիս հանըմ, աղբարս անանկ մէկն է, որ իր գլխուն համեմատ կը գործէ, մարդու խօսք մտիկ չըներ:

— Գէշ բան, գէշ բան, մրմնջեց Տ. Կիրակոս, Ղուկաս էֆէնտիի պէս մենծ մարդոց հետ աղէկ երթալու է...

Ցետոյ, որոշեց սպասել, որպէսզի ինք անձամբ պէտք եղած խորհուրդները տայ երիտասարդին:

Կէս ժամ ետքը Սերգիս եկաւ:

— Նորէ՞ն եկեր ես, տէր պապա, գոչեց՝ քահանան տեսնելով:

— Այո, օրհնած, եկայ աւետիս մը տալու:

— Ի՞նչ կայ որ...

— Ղուկաս էֆէնտին այսօր անպատճառ ձեզ տեսնել կ՚ուզէ, Պոլիս, իր գրասենեակը:

— Զիս ի՞նչ պիտի ընէ:

— Կ՚երեւայ, որ սա խնդրին կարգադրութեանը համար պիտի համաձայնի, Թէեւ ինք ատանկ բան մը չըսաւ, բայց ես իր խօսքերէն այնպէս հասկցայ:

— Աղէկ, աղէկ, կ՚երթանք, կը տեսնուինք, պատասխանեց երիտասարդը խոժոռ դէմքով մը:

— Միայն Թէ, զաւակս, վրայ բերաւ քահանան, կրցածիդ չափ անոյշ վարուէ հետը եւ նայէ, որ վեր վար բանի մը կապես ու գործը կարգադրես լմննայ, որովհետեւ այդ մարդը բարկացնելու չի գար:

— Ես գիտեմ ինչպէս վարուելու է այդ տեսակ Թշուառական սրիկաներուն հետ, դուն բնաւ հոգ մի ըներ, գոչեց Սերգիս, որ Ղուկաս էֆէնտիի այս հրաւէրէն գուշակած էր վաճառականին տագնապը:

— Ատ ի՞նչ խօսքեր են, օրհնած, գոչեց Տ. Կիրակոս ղողահար, միԹէ կարելի՞ բան է Ղուկաս էֆէնտիի պէս հարուստ, ազդեցիկ, պատուաւոր վաճառականի մը մասին ասանկ նախատական խօսքեր ընել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

լրակ է. արդարեւ, ովկէանոսներն ու ծովերը կը ծածկեն երկրին մակերեսին 70 առ հարիւրը եւ կ'եղերեն աւելի քան հարիւր երկիրներ։ Ովկէանոսները որոշ չէ՛ տարրն են երկրագունդի կլիմային, ինչպէս նաեւ գլխաւոր ճամբաները նաւագնացութեան եւ գլխաւոր աղբիւրները սնունդի, ուժի եւ հանքային տարրերու։

Ընդծովեայ թեքնոլոժի յառաջդիմութիւնը կարելիութիւն ստեղծեց, որ գիտնականներ, ովկէանոսագէտներ, սուզակներ յաջողին ծովերու յատակը ապրիլ եւ աշխատիլ հետզհետէ աւելի երկար ժամանակով։

Ովկէանոսը կը հանդիսանայ ուժի անսահման աղբիւր. մեքենական ուժ՝ ալիքներու հարուած, ծովախաղացքներ եւայլն. ջերմութեան աղբիւր՝ ովկէանոսի տարբեր խաւերու մէջ գոյութիւն ունեցող ջերմաստիճանի տարբերութիւն։ Ծովախաղացքներու ուժին օգտագործման կարելիութիւնը հաստատեց Ռէնի գետաբերանի (Ֆրանսա) գործարանը։

Տարիներէ ի վեր արդէն կը շահագործուին ովկէանոսներու յատակը գտնուող այլազան աղբիւրները, ինչպէս ոսկիի, ադամանդի, պղինձի, երկաթի, օքսիտի, ածուխի հանքերը։ Ասոնք, ընդհանրապէս, կը գտնուին ոչ մեծ խորութիւններու մէջ։ Իսկ շատ խոր վայրերու մէջ դեռ կարելի չէ եղած, բացի քարիւղի օգտագործումէն, շահագործել բնական աղբիւրները։

Քարիւղի արդիւնաբերութիւնը, ներկայ դարու կէսէն սկսեալ, իր թեքնիքը յարմարցուց ընդծովեայ պեղումներուն, որով հնարաւոր դարձաւ քարիւղի եւ կազի հանքեր գտնել եւ զանոնք օգտագործել ծովերու մէջ։ Ներկայիս մօտաւորապէս 75 երկիրներ այս ուղղութեամբ հետազօտութիւններ կը կատարեն։ Աշխատանքը դեռ իր սաղմնային վիճակի մէջ կը գտնուի, այնուամենայնիւ, 22 երկիրներ ներկայիս կ'օգտուին ծովու քարիւղահանքերէն։ Արտադրութեան տոկոսը, համաշխարհային արտադրութեան քանակին հետ բաղդատմամբ աւելի քան մէկ վեցերորդը կը կազմէ, իսկ բնական կազի մէջ՝ վեց առ հարիւրը։

Երկար ատենէ ի վեր քարածուխ ձեռք կը ձգուի Քանատայի, Ճափոնի, Անգլիոյ եւ վերջերս ալ նաեւ Թուրքիոյ ծովեզերքներէն. անոնց տարեկան արժէքը կը հասնի 335 միլիոն տոլարին։ Նշանակալի աղբիւրներ երեւան հանուեցան Սիպերիոյ ծովային տարածութիւններուն, Ալասքայի հիւսիսային եւ արեւմտեան շրջաններուն եւ Անգլիոյ ծովեզերքներու հեռաւոր վայրերու մէջ։

Ովկէանոսներէ արտահանուած համաշխարհային տարեկան արտադրութիւններու արժէքը 50 միլիոն տոլար է։ Ներկայիս, աւելի քան 300 սարքեր կը գործեն 60 երկիրներու մէջ, ծովերու եւ ովկէանոսներու ջուրերէն դուրս բերելու համար հանքային նիւթեր։ Այս շահագործումներուն հաշուեկշիռը, բաղդատմամբ համաշխարհային արտադրութեան, 20 առ հարիւր է աղի համար, 70 առ հարիւր՝ պրոմի, 61 առ հարիւր՝ մագնեզիումի, 59 առ հարիւր՝ անուշ ջուրի համար, որ կը ստացուի աղազտման շնորհիւ։ Վերջերս, Անգլիոյ մէջ իրագործուեցաւ ծովի ջուրէն ուրանիում արտահանելու ձեւ մը։

«Ովկէանոսը կը պարունակէ քարիւղ, կազ, ադամանդ, ոսկի... բայց, դժբախտաբար, կը պարունակէ նաեւ ջուր», կ'ըսէր երգիծելով լրագրող մը, որ կը հետեւէր Պրիւսէլի վերջին միջազգային խորհրդաժողովին՝ նուիրուած ծովերու եւ ովկէանոսներու շահագործման հարցի քննութեան։ Արդարեւ, չի բաւեր աղբիւրներ ունենալ, այլ պէտք է յաջողիլ շահագործել զանոնք խնայողաբար եւ շահաբեր կերպով։

Ժամանակաշրջանի մը մէջ, երբ ժողովրդագրական «պայթում» մը կը նշմարուի յատկապէս զարգացման մէջ եղող երկիրներու մօտ, խիստ կարեւոր եւ այժմէական է գտնել սնունդի նոր աղբիւրներ։ Այժմէն իսկ պէտք է պատրաստել ապագայ սերունդներու սննդեղէնի «մառան»ը, այսինքն՝ ովկէանոսն ու ծովը, որ առնուազն երեք անգամ աւելի հարուստ է ներկայի մեր ունեցածէն։ Թէեւ կը պակսին շարք մը վիճակագրական տուեալներ, ծովերու եւ ովկէանոսներու բերելիք նպաստը կը հաշուուի 50 միլիոն թոն տարեկան, որ այնուամենայնիւ կը ներկայացնէ փրոթէիններու համաշխարհային աղբիւրներու 12 առ հարիւրը միայն։ Նկատի առնելով ծովային կենդանի զանգուածին տարեկան բնական աճը, որ 18 միլիառ թոն, ձկնորսութեան արտադրութիւնը 2000ին պիտի հասնի տարեկան 150 միլիոն թոնի։ Ովկէանոսի սննդատու աղբիւրներուն մէջ ամէնէն հարուստը փլանքթոնը, լոռը եւ անըջիջային կենդանիներն են։ Կարգ մը երկիրներ, ինչպէս Ճափոն եւ Ինտոնեզիա, առհասարակ ծովային փլանքթոնը կ'օգտագործեն սնընդառութեան մէջ, կիրարկելով նաեւ ճաշակելի լոռերու մշակումը։

Ծովային փլանքթոնի ամբողջ քանակութեան խելացի օգտագործման պարագային, մարդկութիւնը տարին 20.000 անգամ աւելի շատ սննդատու սննդեղէն մը ձեռք պիտի ձգէ, բաղդատմամբ ցորենի համաշխարհային բերքին։

Ա. Ա.

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

« ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ »ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի Մայիս 16ին, կէսօրէ յետոյ, Տրապիզոն Նահանգի Հայր. Միութիւնը, ուրիշ տարիներու նման խնջոյք մը կազմակերպած էր հայ մայրերու օրուան առթիւ, Մշակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին մէջ։

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր գլխաւորաբար Տրապիզոնցի հայրենակիցներով։

Միութեան նախագահ, Պր. Համբարձում Օրմանճեան հանդէսը բացաւ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, որոնք ակնկալուածէն աւելի հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուած են եւ առաջարկեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը, անդարձ մեկնողներ՝ Յովսէփ Տայայեանի, Երուանդ Յարութիւնեանի, Միսաք Դերձակեանի, Գրիգոր Քինաճեանի, Զաւէն Ինճէեանի եւ Տէր Վահան Խոյեանի։

Ապա խօսքը տուաւ օրուան նախագահ Պր. Լեւոն Տօնիկեանի, որու ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է խտացնել.— «Մայրերու Օր»ուան առթիւ ընտանեկան խնջոյք էք սարքած հայկական մթնոլորտի մէջ օր մը անցընելու համար այս սրբազան ու խրախուսիչ վայրին մէջ, հայեացքին ներքեւ մեր մեծ նէմէսիսին Սողոմոն Թէհլիրեանի։

«Ափսոս սակայն երբ մեր մէկ աչքը արեւին է յառած ու կեանքին կը ժպտի, միւս աչքը դառնութեան աղի արցունքով լեցուն է, որովհետեւ անհնարին է մեզ ազատիլ այն սոսկալի մղձաւանջէն, որ մեր հոգին կը կրծէ 56 երկար տարիներէ ի վեր։ Սակայն թողունք պահ մը այս վայրկեանիս տխուր պատմութիւնները։ Հայրենակիցներ, հայկական Պոնտոսի, ամբողջ ձեր շրջանը մեղուի փեթակ մը եղաւ, իր ծոցէն դուրս եկան անձնուէր, հոգեւորականներու, մտաւորականներու ընտիր փաղանգ մը, որ խաւարամիտ Թուրքին սփռած թոյնը փարատեցին ու Հայութեան պատիւը պաշտպանեցին, փառք ու պատիւ այդ բոլորին։ Ի՞նչպէս չյիշել Մկրտիչ Սարբեանի անունը, որ 1879ին եկաւ Տարօն Միացեալ Ընկերութեան միջոցաւ լոյս ջամբելու, լուսաւորիչը եղաւ եւ արդէն պատմութեան մէջ արժանի տեղը գտած է Տարօնի ու Պոնտոսի Հ. Յ. Դ. պատմութեան մէջ։ Ինչպէս չյիշել Գարեգին պատրիարքը Խաչատուրեանը, Տրապիզոնի առաջնորդ բազմաթիւ վայրերու, հեղինակը «Տարօնաշունչ» գեղեցիկ հատորին։ Կարելի՞ է չյիշել Հնչակեան կուսակցութեան ղեկավարներէն, Շմաւոն Կաֆեանը եւ Համբարձում Խտշեանը, որոնք կախաղանի վրայ քալեցին ազատութեան իրենց յանցանքը։

«Դուք տուիք Յարութիւն Շահրիկեանը, Հայկ Թիրեաքեանը, Մալխասը, Եգիպտացին, Գասպար Իփէքեանը, Փէտայիներէն Կիւմիւշխանեցի Աւօն, Հայակեր Պահրի փաշայի ահաբեկիչը, Գասպարեան Միսաքը, Խաչիկ Ասլանեանը, արիւնարբու Ճիւանշիրի ահաբեկիչ, կրկնակի հերոս Միսաք Թորլաքեանը, Ճեմալի գանկը ջախջախող ծաղկաբոյր Ծաղիկեանը։ Երկար պիտի ըլլար յիշել բոլորը։ Ձեր շրջանի ջարդարար Ճեմալ Ազմին Շիրակեանի ձեռամբ իր պատիժը գտաւ։

«Այս բոլորէն յետոյ սակայն վերապրողներդ, բոլոր միւս շրջաններու նման կը մնաք հայրենազուրկ եւ ճերմակ ջարդի ենթակայ եւ մեր ազգային հարցը մնացած է անլոյծ։ Յիսուն տարի յետոյ սկըսանք միայն նահատակաց տօնը միասնաբար տօնել։

«Ներկայիս ունինք Հանրապետութիւն մը անկախ կամ կիսանկախ, արտասահմանի Հայերուս կը մնայ սատարել հոն ապրող Հայութեան, որպէսզի ան չյուսալքուի։ Կայծակ Առաքելի, Կիւմիւշխանեցի Աւոյի, Գէորգ Զաւուշի, Մուրատի, Սեպուհի, Սերոբի, Անդրանիկի, Հրայրի, Զօրոյի, Սմբատի, Քեռիի, Կորիւնի եւ միւս բոլոր հերոսներու խառնուածքը ունեցողներուն տեղը հոն է։ Միասնականութեամբ, ճիգ պիտի թափենք, որպէսզի Հայութիւնը հաւաքուի հայրենի հողին վրայ, ձեռք ձգելով մեր գրաւուած հողերը, ու պիտի ապրինք եւ յարատեւենք իբրեւ Հայ»։

Օրուան թամատա ընտրուեցաւ ընկ. Կ. Յակոբեան որ յիշելէ յետոյ մեր վրէժխնդիր ահաբեկիչներու անունները, շեշտեց մասնաւորաբար Սողոմոն Թէհլիրեանը, որ Տրապիզոնէն շատ հեռու չէր ծնած եւ որ ջախջախեց գանկը ոճրագործ Թալաաթի եւ աւելցուց որ Տրապիզոնցիներն ալ պէտք է ճիգ թափեն իրենց երկիրն ալ ազատագրելու Թուրքիայէն, որպէսզի Հայաստան ծովային ելք մը ունենայ։

Հայրենակցական Միութեան կողմէ ընկեր Եր. Գրիգորեան իր սովորական խանդավառութեամբ, գովքը հիւսեց հայ մայրերուն եւ ծաղկեփունջեր նուիրեց իւրաքանչիւրին դրուատիքը ընելով։

Ապա խօսք տրուեցաւ Հայաստանէն եկած Տիկ. Փաչանեանին, որ նախապէս եղած է Ֆրանսա, որ ըսաւ. «Զափազանց ուրախ եմ, տասնեակ տարիներ առաջ ջահիլ աղջիկ էի եւ ունէի շատ մը սիրելի ընկերուհիներ, որոնցմէ շատերը չկան այսօր, մահուան ճիրաններուն յանձնուած են, սակայն կը տեսնեմ այժմ ուրիշներ, նոյն ոգիով փոխարինած են զիրենք, ուրախալի երեւոյթ է այս, որուն համար շնորհակալ եմ, բոլորս մէկ պիտի ջանանք Հայ մնալ ձեռք ձեռքի տուած»։

Հայաստանէն եկած հայր եւ աղջիկ Գէորգեաններ, ձեռնադաշնակի եւ տաւիղի վրայ նուագեցին հայրենաշունչ եղանակներ եւ Անոյշ օփերայէն հատուածներ, խանդավառելով ներկաները։ Զգացումով արտասանեցին դերասան Պր. Պչտիկեան Թամզարան, իսկ Պր. Կարօ Սարեան Ղեւոնդ Ալիշանի Աւարայրի շունչը, յայտարարելով որ 150ամեակն է այս տարի Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, որու շունչով թրծուած են սերունդներ հայկական ոգիով։

Օրիորդ Ղազարեան եւ Տիկին Ինճէեան եւս ըրին արտասանութիւններ յուզելով ներկաները։ Տիկին Շուշանիկ Փաչանեան դաշնակի վրայ նուագեց ձեռնհասօրէն։ Տիկին Արմենուհի Յակոբեան մեներգեց «Մայրիկը», ընկ. Տօնիկեան ալ մեներգեց «Արօր տատրակը», իսկ ընկ. Գ. Միրոյեան մեներգեց իր հայրենիքէն յուզիչ կտոր մը։

Ընկ. Շիրվանեանի խօսք տրուեցաւ, որ յայտնեց թէ մօտ 70 Միութիւններ կային Փարիզի մէջ, քիչերը միայն ողջ մնացած են, մաղթեց Տրապիզոնցիներուն, որ շարունակեն բոլորուիլ իրենց Միութեան շուրջ։

Աւելորդ է յայտնել որ թամատայի ոգեւորիչ արտայայտութիւններով ստեղծուած էր տաքուկ մթնոլորտ մը։

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը որու տոմսերը սպառեցան անմիջապէս, իւրաքանչիւր տոմս անխտիր շահեցաւ արժէքաւոր առարկայ։

Ներկայացուեցաւ նաեւ գունաւոր շարժապատկեր մը Հայաստան այցելող Փարիզէն Հայերու խնջոյքը ներկայացնող Երեւանի մէջ, ուր տեսանք մեզի ծանօթ բազմաթիւ անձեր գաւաթ պարպելու միջոցին՝ ճոխ սեղաններու շուրջ։

Ուրախութեամբ կրնանք յայտարարել, որ Տրապիզոնցի տիկիններ ջանք չէին խընայած պատրաստելու համադամ կերակուրներ, անոնք սեղանէ սեղան կը կատարէին սպասարկութիւնը անթերի ջանասիրութեամբ։

Գ. ՓԱՐԹԵՒ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրիշներ կը կշռեն Աստուածածնի պատկերին առջեւ կախուած արծաթեայ առարկաները, արծաթ դրամները եւ կը գնահատեն նուիրուած զանազան գոհարեղէններուն արժէքը։ Միւս կողմէն, կ'արձանագրուի նուիրուած ճերմակեղէններուն թիւը — վաթսուն եւ չո՛րս դոյդ գուլպայ, 13 հատ ճերմակ թաշկինա՛կ, 8 հատ մետաքսէ թաշկինա՛կ, եւայլն։

Ցանկարծ ուրախութեան ձայն մը կը բարձրանայ. վեց հարիւր ոսկի՛։ Այս տարուան ամբողջ հասոյթը վեց հարիւր ոսկի եղած է։ Փա՜ռք Տեառն։ Ամէնուն դէմքը կը փայլի, կը վառի։ «Աղէկ տարիներէն» է այս տարին ալ։

Ու, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, դուրս ելած ատենս, սիրտս սեղմուած է։ Հինգ վեց օրուան աղօթքներուն, պաղատանքներուն, հաւատքի հոգեցունց արտայայտութեանց, խօլ խանդավառութեանց, միսթիքական յափշտակութեանց արդիւնքին այդ մաղուած, թորուած էութիւնը հիմա պզտիկ քսակի մը մէջ պիտի սեղմուի, պիտի ամփոփուի, ու անոր վրայէն պիտի չափեն բոլոր երանգները, բոլոր արցունքները, բոլոր հառաչանքները, ա՛լ կորսուած իրենց անհուն մեծվայելչութիւնն ու գերագոյն վեհութիւնը, որ, եկեղեցիին մէջ, յուզմամբ կ'ուռեցնէր սիրտս։

×

Եկեղեցիին դրանը առջեւ կեցող մուրացկաններու կողմէ պատգամաւորութիւն մը եկած է Վանահօր ներկայանալու եւ գանգատելու թէ այն իրիկունը վանքին խոհանոցէն կերակուր չէ տրուած իրենց։ Եկեղեցիին առջեւ, այդ մուրացկանները կոյտ մը կը կազմեն «կաղաց, կուրաց, գօսացելոց»։ շատ նուրբ հոգեբաններ որոնք այսպէս, տօնավաճառէ տօնավաճառ պտըտող փերեզակներու պէս, կը հետեւին բարեպաշտներուն ամէն տեղ, այսօր Արմաշ, վաղը Երուսաղէմ, միւս օր դուցէ Մուշ։

Մէկ քանի հոգիներ՝ ուրիշ գանգատ ունին Վանահօր ներկայացնելիք։ Մատաղի համար ոչխար բերած են վանքին. այդ ոչխարները, յիսունի չափ, պզտիկ հօտ մը կազմած են որ վանքին դուրսի պարտէզին մէջ կ'արածի։ Նուիրատուները կը պահանջեն որ իրենց ոչխարները իրենց աչքին դիմաց կտրուին եւ աղքատներու բաժնուին։ Զարմանալի է ժողովուրդին այդ հաւատքը, որ դրական շօշափելի օրինակներու վրայ միայն կըրնայ գտնել իր ներքին հոգեկան դրդումին գոհացումը։

×

Երեքշաբթի առտու երբոր ճամբայ ելլել կը պատրաստուէի, չորս օրուան վանական կեանքը զոր անցուցած եմ, վրաս այնպիսի տպաւորութիւն մը թողած է որ ինծի այնպէս կուգայ թէ տարիներով բնակած մէկ տեղէս պիտի բաժնուիմ։ Այնքան իրաւ է որ ժամանակը՝ գործ չունի զգացումներու հետ։ Այս ինչ անձը, այն ինչ տեսարանը, այն ինչ միջավայրը, որոնց հետ արագանցուկ հաղորդակցութեան մը մէջ գտնուած ես, իրենց բաժանումովը — ու թերեւս ճիշդ այդ բաժանման պատճառովն իսկ — սրտիդ մէջ այնպիսի վիշտեր կը թողուն որոնք վերլուծութեան չեն դիմանար թերեւս, այլ կան ու կը մնան, անհանդիստ ընելով ու խռովելով զքեզ ետքէն։ Կը մտածես թէ այն անձը երջանկութեան մեծագոյն բաժինը պիտի կրնար տալ քեզ թերեւս, թէ այն վայրը անշուշտ՝ կեանքի անդորրութիւնը պիտի պարգեւէր քեզ, ու դուն կը թողուս կ'երթաս, չկրնալով կանգ առնել, արդէն ընտրած ճամբուդ մէջ շատ յառաջացած՝ երբ ա՛լ ետ դառնալն անկարելի է, ըղձական նայուածք մը միայն նետելով ետիդ։

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(14 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վալանսի Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցանէ երջանկայիշատակ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ այս Կիրակի (6 Յունիս):

Մեծանուն հայ կղերականին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ արարողութեան:

×

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Անդրէասեան եւ զաւակները՝ Սուրէն, Լորի, Ալպէր, Յարութիւն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇՆՈՐՀՔ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի (Յունիս 6) առաւօտ:

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիրոֆլէէն այրի Տիկին Էլմաս Շմաւոնեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ կամ փոխան ծաղկեպսակի բարենպատակ նուէրներով ցաւակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ ազգականին ողբացեալ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

ցաւալի մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Խօժէնի Շաղուկեան իր խոր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՇԱՂՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ Պանեօ – Քաշանի բարեկամներուն եւ ընկերներուն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Ողբացեալ Սարգիս Շաղուկեանի մահուան առթիւ, Պանեօ – Քաշանի իր բարեկամները կը նուիրեն 100 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Զօրեան ընտանիք 200 ֆր., Ժամկոչեան եղբարք 300, Մաքինաճեան Սերժ, Մաքինաճեան, Հայպանեան Խաչատուր, Ասլանեան Յարութիւն, Գալուստեան Վ. 100ական, Քէքեւեան, Տէլիղազարեան Միհրան, Տէլիղազարեան, Պօյաճեան Ժօզէֆ, Հայպանեան Մարտիրոս, Սարեսեան Կարապետ 50ական, Ժամկոչեան 30, Անդրէասեան Յակոբ 20, Պօյաճեան, Տիկին Պօղոսեան, Զարիֆեան Մովսէս, Յովսէփեան Յարութիւն, Մաթէոսեան Ժ. 10ական ֆրանք:

Ողբ. Արշաւիր Հրաչեանի թաղման առթիւ Բարգէն Շաքարեան 30, Աչճիպաշեան ընտանիք 100 ֆր.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21էն ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ
Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան
Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով:

Soirée Arménienne

ՊՈԼՍ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ
75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց շարք մը Յունիս 5էն 13:

Այս շարքին մէջ Քաղաքապետարանը երեկոյ մը նուիրած է Հայերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.—

Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարաններու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Սօսի պարախումբը ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ

Բիւզանդ Ֆընտըքեան, իր կիթառով:

SALLE DES SPORTS
7, Rue Hoche — Bois-Colombes

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Քաղաքապետարանին:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս Վալանսի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր: Յատկապէս հրաւիրուած է Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի հայկական խառն պարախումբը եւ մասնակցութեամբ Վալանսի հայկ. կուռնկ նուագախումբին: ԹՈՄՊՈԼԱ:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գույումճեանի 208–71–79:

Օթոքարը կը մեկնի Սքուառ Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 ֆրանք:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին.— Էվըլին Ռըստիկեան, Բիւզանդ Ֆընտըքեան, Պերճար Տէտէեան, եւ Ֆրետերիք Մարքէն:

Սամուէլ–Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի:

Նուագախումբ՝ Ժերար Մելքոնեան:

▼

ԽՆՃՈՅՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կիրակի Յունիս 6ին Կ. յետոյ ժամը 4ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր եւ ուղերձ:

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Տիկին Սոֆի Ակոբովիչ ողբ. Տիկին Մարիանէ Զագըրեանի յիշատակին (Լիոն) 50 ֆրանք, Տիկին Ագնիւ Տէրոյեան իր ողբ. ամուսնոյն Տիգրանի յիշատակին 50, Տիկին Սիլվա Գույումճեան եւ Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մեսրոպեան ողբ. Տիկին Մառի Որբերեանի յիշատակին 50ական, Տիկին Ուրֆալեան իր ողբ. ամուսնոյն՝ Յովհաննէս Ուրֆալեանի յիշատակին 50, Տիկին Մաքրուհի Օղլեան իր ողբ. ամուսնոյն յիշատակին 50, Տիկին Գոչունեան Արաքսի իր ողբ. եղբօր՝ Պ. Տալագիւրճեանի յիշատակին 50, Տիկին Սըրբուհի Զատիկեան, ծերանոցին 50, Աղքատախնամին 50, Օր. Մարգրիտ Գրիգորեան 30, Պ. Գէորգեան Գէորգ 30, Պ. Սարգիս Տէր–Յովսէփեան 20 եւ Ժան Փափազեան 10, Տիկին Անիձա Ճիհանեան իր ամուսնոյն եւ ծնողաց յիշատակին 20, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Փափազեան իրենց ծնողաց յիշատակին 10, Պ. Գալուստ Ահարոնեան (Մարսէյլ) Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին 50, Տէր եւ Տիկին Շամչոյեան (Մարսէյլ) Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին 30 ֆր.:

×

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին 40ամեակին առթիւ հետեւեալ անձնաւորութիւնները օգտակար հանդիսացան իրենց սրտաբուխ նուէրներով.—

Ոմն պարոն մը 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ն. Երամեան 600, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Արթինեան 150, Ոմն Տիկին մը 100, Տէր եւ Տիկին Յ. Արթինեան 100, Տիկին Մելինէ Կիւրճեան 100 ֆրանք, Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան, Տիկ. Արմենուհի Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Ինճէեան, Տիկին Շաքէ Պետրոսեան, Օր. Երանուհի Օհանեան 50ական, Տիկին Աննա Շահլամեան, Տիկին Էլիզ Քիւրտեան, Տէր եւ Տիկին Ժիլօ 30ական, Տիկին Արաքսի Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Անդրէասեան, Տիկին Մկրեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Պալանջեան, Տիկին Ֆիշէ Մելինէ 20ական, Գարտինէ Աղապապեան, Տիկին Վեհանոյշ Պասմաճեան 10ական ֆր.:

Գոքարտներէն գոյացաւ 400 ֆրանք:

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեանէ 50 ֆրանք իրենց զաւկին՝ Ժաք–Աւետիսի ամուսնութեան առթիւ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. ազանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
« ՓԱՌԱՏՕՆ »

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա. ՄԱՍ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ. ՄԱՍ.— Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ կատակերգ. 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Ահարոնեան ակումբը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 4 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12129
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.129

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԳԱՀԻՐԷ

—o—

Ա.

Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միութեան մրցակցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ ցարդ այնքան չէր — տուած կերպով չէր արտայայտուած, որքան վերջացող ամսուան ընթացքին:

Ուաշինկթընի Արտաքին Նախարար Ուիլեըմ Ռոճըրսի եւ իր օգնականին՝ Արեւելքի խնդիրներու մասնագէտ Ճոզէֆ Սիսքոյի շրջապտոյտը արաբական երկիրներուն մէջ այն տպաւորութիւնն էր ձգած, որ առաջնակարգ դեր մը վերապահուած էր Միացեալ Նահանգներուն արաբեւիսրայելեան վէճի կարգադրութեան մէջ:

Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան նախագահ Անուար ալ-Սատաթ այդ օրերուն հրապարակէն քշած էր Ալի Սապրին եւ եօթը նախարարներ, որոնք ճանչցուած էին իբրեւ համակիր Խ. Միութեան: Ասոնք ծրագրեր էին տապալել Սատաթը եւ ձեռք առնել երկրի իշխանութիւնը: Սակայն դաւադրութիւնը երեւան հանուած ըլլալով, նախագահը յաջողած էր անվտանգ դարձնել իր հակառակորդները եւ ամրապնդել իր դիրքը:

Կը կարծուէր թէ Եգիպտոս թեքում կը կատարէ դէպի աջ եւ սաւիկա կը նկատուէր յաղթանակ մը Ուաշինկթընի կառավարութեան համար:

Մայիս 20ին կը գրէինք.— «Վերապահ է Մոսկուա: Եգիպտոսի վերիվայրումները կը նկատէ ներքին խնդիր: Եւ որովհետեւ ըստ համայնավարական սկզբունքներու, «իրաւունք չունի օտար երկիրներու ներքին գործերուն խառնուելու», լուռ կը մնայ առ այժմ, անշուշտ սպասելով դէպքերու զարգացման»:

Երկար չսպասեց: Մայիս 25ին Գահիրէ փութացուց Հանրապետութեան Նախագահ Պոդգորնին, Արտաքին Նախարար Կրոմիքօն եւ Պաշտպանութեան Նախարարը, որոնք արտակարգ շուքով ընդունուեցան Պետութեան եւ ժողովրդական զանգուածներուն կողմէ:

Մայիս 27ին Պոդգորնի եւ Սատաթ ստորագրեցին 12 յօդուածներէ բաղկացեալ դաշնագիր մը, նպատակ ունենալով ամրապնդել բարեկամական կապերն ու գործակցութիւնը երկու երկիրներուն միջեւ: Դաշնագրի տեւողութիւնն է 15 տարի, նորոգելի հինգ տարուան համար եւս պայմանաժամի լրանալէն վերջ:

Ռոճըրսի ձեռնարկները ոչ մէկ դրական արդիւնքի յանգած էին: Նոյնիսկ կարելի չէր եղած համաձայնութեան գալ Սուէզի ջրանցքի վերաբացման պայմաններուն մասին: Միացեալ Նահանգները յայտնապէս կը շարունակէին պաշտպանել Իսրայէլը՝ բարեկամական տրամադրութիւններ ցուցնելով հանդերձ հանդէպ արաբական երկիրներու:

Գահիրէի դաշնագրով, Կրեմլին կ'ամրապնդէր իր դիրքերը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Ուաշինկթընի կառավարութիւնը յանկարծակիի կուգար:

Առաջին անգամը չէ, որ Մոսկուա նման անակնկալներ կը գործէր: Մտքերու մէջ տակաւին թարմ է 1939 Օգոստոս 23ի գերմանեւխորհրդային դաշնագիրը: Այն պահուն, երբ Անգլիա եւ Ֆրանսա բանակցութիւններ կը կատարէին Խորհ. Միութեան հետ բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար, յանկարծ Մոսկուա կը հանէր Հիթլէրի Արտաքին Նախարար Ռիպէնթրոփ եւ բարեկամութեան ու գործակցութեան դաշնագիր մը կը ստորագրէր Սթալինի կառավարութեան հետ, ափ ի բերան ձգելով դաշնակիցները:

Այդ դաշնագրով երկու մենատէրները կը համաձայնէին իրարու միջեւ բաժնելու Լեհաստանը, յիշեցնելով 1920ի Մոսկուա - Անգարա համաձայնութիւնը Հայաստանի բաժանման մասին:

Շնորհիւ 1939 Օգոստոս 23ի դաշնագրին, Հիթլէր արեւելեան կողմէն իր թիկունքը ապահոված ըլլալով, չաբաթ մը վերջ կը յարձակէր Լեհաստանի վրայ, ազդանշանը տալով երկրորդ աշխարհամարտին:

Գահիրէի Մայիս 27ի դաշնագիրը հեռու է ողբերգական հետեւանքներ ունենալէ: Ընդհակառակն: Դաշնագիր կողմերը կ'ուզեն ծառայել ընդհանուր խաղաղութեան ապահովման՝ շարունակելով զարգացնել եւ ապագային աւելի եւս ամրապնդել բարեկամութեան եւ գործակցութեան այն յարաբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին իրենց միջեւ քաղաքական, տնտեսական, գիտական, արհեստագիտական, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ, իբրեւ հիմնական սկզբունք ունենալով փոխադարձաբար յարգել իրաքանչիւրի գերիշխանութիւնն ու հողային ամբողջութիւնը, հաւասարութիւնն ու շահերը եւ չխառնուիլ մէկը միւսին ներքին գործերուն:

Այսպէս կը տրամադրէ դաշնագրի առաջին յօդուածը:

Երկրորդ յօդուածը գաղափարախօսական հանգամանք կը ներկայացնէ: Խորհ. Միութիւնը իբրեւ ընկերվարական Պետութիւն եւ Արաբ. Միաց. Հանրապետութիւնը, — որու նպատակն է ընկերութեան վերակառուցումը ընկերվարական հիմերու վրայ, — սերտօրէն եւ բազմակողմանի կերպով պիտի գործակցին՝ ապահովելու անհրաժեշտ պայմանները ընկերային եւ տնտեսական նուաճումներու պահպանման եւ յառաջիկայ զարգացման համար:

Դաշնագիրը կը պարունակէ ուրիշ կէտեր ալ, որոնց կ'արժէ անդրադառնալ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԶՊՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

—o—

Լիզպոնի նախկին արքայական պալատի մէջ, Ուրբաթ օր, բացումը կը կատարուէր Ատլանտեան Ուխտի նստաշրջանի:

Այս նստաշրջանը, որուն կը մասնակցին Ուխտի անդամ 15 երկիրներու Արտաքին նախարարներ, կարեւոր կը նկատուի քաղաքական դէտերու կողմէ, թէեւ բոլորն ալ համաձայն են ընդունելու, որ արտակարգ որոշումներ պիտի չտրուին հոն:

Նստաշրջանը կարեւոր կ'որակուի այն իմաստով, որ ներկայիս յարաբերութիւններու բարելաւում մը կ'արձանագրուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ, հետեւաբար, տասնըհինգերը պէտք է ճշդեն իրենց որդեգրելիք ուղղութիւնը նոր կացութեան մը նկատմամբ:

Երկու գլխաւոր հարցեր օրակարգի նիւթ պիտի դառնան: Առաջինը, որ հիւլէական զէնքերու արտադրութեան սահմանափակումն է, փաստօրէն ուղղակի կապ չունի Ատլանտեան Ուխտի հետ: Արդարեւ, այդ ուղղութեամբ բանակցութիւններ կը կատարուին ատենէ մը ի վեր երկու մեծ ուժերու՝ Մ. Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ:

Այսուհանդերձ, Ռոճըրս, Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը, բնականաբար դեկուցում մը պիտի կատարէ բանակցութիւններու ընթացքին եւ ձեռք ձգուած արդիւնքներու մասին: Ծանօթ է, որ Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա սահմանափակ համաձայնութիւն մը գոյացուցին իրենց միջեւ՝ հիւլէական որոշ զէնքերու շուրջ: Միւս կողմէ, երկուքն ալ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս հարցին լուծման: Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա, օրինակ, որոշեցին կրկին Հելսինքի հաւաքուիլ բանակցելու համար Յուլիսին եւ ոչ թէ, ինչպէս նախօրօք որոշուած էր, Նոյեմբերին:

Հիւլէական զէնքերու սահմանափակման հետ կապ ունի, բնականաբար, զինուորական ուժերու կրճատումը երկուստեք, Եւրոպայի մէջ:

Ծանօթ է, որ առաջին անգամ այս առաջարկը ներկայացուցած է Ատլանտեան Ուխտը, երբ Ռեյքյավիքի մէջ 1968ին գումարեց իր հերթական նստաշրջանը: Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու ուժերու հաւասարակշռուած կրճատումը առաջարկուեցաւ: Ֆրանսա անտրամադրելի նկատեց այս առաջարկը: Որովհետեւ, հաւասար թիւերով ուժերու կրճատումը նպաստաւոր պիտի չըլլար Արեւմուտքի, քանի որ խորհրդային ճակատը շատ աւելի մեծ թիւ կը ներկայացնէր իբրեւ զօրաբանակ Եւրոպայի մէջ: Միւս կողմէ, Մոսկուա համաձայն պիտի չըլլար համապատասխան եւ հաւասարակշռուած կրճատում մը կատարելու ծրագրին հետ:

Ցամենայն դէպս, Բրեժնեւ, Ատլանտեան Ուխտի ներկայացուցած առաջարկէն երեք տարի ետք, Թիֆլիսի մէջ իր կարգին կը խօսէր ուժերու կրճատման մասին:

Այս ձեւով կրկին օրակարգի հարց կը դառնայ: Արեւմուտքը պէտք է պատասխանէ Բրեժնեւի՝ հակառաջարկ մը ներկայացնելով:

Անշուշտ կայ նաեւ Պերլինի հարցը, որ Գերմանիոյ համար նախապայման մը կը նկատուի: Այլ խօսքով՝ որեւէ հարցի շուրջ համաձայնութիւն գոյացնելէ առաջ պէտք է լուծուի Պերլինի խնդիրը:

Ատլանտեան Ուխտի անդամներէն ոմանք համաձայն են այս նախապայմանին:

Ցամենայն դէպս, ինչպէս դիտել տուաւ Ատլանտեան Ուխտի ընդհ. քարտուղարը Պրոզիօ, հարցերու լուծումը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կը կարօտի երկար բանակցութիւններու, մասնաւորապէս հետաղօտութեան երկար ժամանակաշրջանի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը յայտարարեց, թէ վերջին ժամանակաշրջանի ամէնէն կարեւոր իրադարձութիւնը կը հանդիսանայ այն համաձայնագիրը, որ ստորագրուեցաւ Եգիպտոսի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ: «Համաձայնագիրը նոր երաշխաւորութիւններ կուտայ Եգիպտոսի»:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ոտնագնդակի բաժակը ձեռք ձգեց Ամսթերտամի Այաքս խումբը, 2-0 արդիւնքով պարտութեան մատնելէ ետք Աթէնքի խումբը, Ուէմպլիի մէջ, Անգլիա:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ ծանր միջադէպերը կը շարունակուին ուսանողական եւ մանուանդ ձախապաշտ ուսանողներու շրջանակներուն մէջ: Չորեքշաբթի օր, ձախապաշտներ առեւանգած են երեք Հար. Վիէթնամցի ուսանողներ քաղաքին կեդրոնին մէջ իսկ եւ դատի քաշած են երկուքը, երրորդը ազատ արձակելէ ետք: Ժամանակ մը Քամփիւսին մէջ պահելէ ետք «հարցաքննութեան» համար իրենց «յեղափոխական դատարանին» առջեւ, այլ վայր մը տեղափոխուած են, երբ ապահովութեան ուժերը եկած են: Վերջին լուրերու համաձայն մէկն ալ ազատ արձակուած է հարցաքննութենէ ետք, եւ միայն միւսը կը մնայ իրենց ձեռքը:

ՈՒՐԲԱԹ օր «ազգ. գործունէութեան» օր հռչակուած է պետական պաշտօնեաներու սենտիքաներու կողմէ, որու հետեւանքով դաս չկայ դպրոցներու եւ լիսէներու մէջ, աղբերը պիտի չհաւաքուին, Ընկերային Ապահովութեան, մաքսի եւ վարչական բոլոր կեդրոնները փակ են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը վերջնապէս ընդունեցաւ 6րդ ծրագիրը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակը ամբաստանեց իր բարձրաստիճան զօրավարներէն մին՝ Զօր. Ճօն Տոնալտըն, Վիէթնամցի ութ անզէն քաղաքացիներ սպաննած ըլլալուն համար 1968ին: Զօրավարը փայլուն զինուորական մըն է: Աւարտած է Ուէսթ Փէօյնթի զինուորական վարժարանը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գիտուն մը՝ Վալերի Զալիծէ բաց նամակ մը ղրկած է Մոսկուայի դատարանին, ուր կրկին անգամ կը հաստատէ մարդկային իրաւանց կոմիտէի — որուն հիմնադիրներէն է — օրինական բնոյթը: Գիտունը կ'ըսէ նաեւ թէ պատրաստ է ենթարկուելու այն քննութեան զոր Խորհ. իշխանութիւնները բացած են իր մասին:

ՌՈՒՄԱՆԱՅԻՔ եւ Չինացիք մեղրալուսնի մէջ են Փեքին, ուր երկու կուսակցութեանց ղեկավարները զիրար կը շնորհաւորեն, կը գովեն եւ «եղբայրական համախոհութեան» մասին կը ճառեն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ հալածանք եւ խուզարկութիւն կը շարունակուին շատ ծանր մթնոլորտ մը ստեղծելով: Չորեքշաբթի գիշեր Մոնտը արտասահմանի իր տոմսը նուիրած էր բռնի ուժի այն վտանգաւորութեան որ ծնունդ առած է երկրին մէջ, մինչ Քոմպայի մէջ երկար կը խօսուի հակաքրտական հետապնդումներու մասին: Պոլսէն հասած նոր լուրերու համաձայն, Սիպէլ, ազատած պատանդ աղջիկը, հիւանդանոց փոխադրուած է ուր հանդարտեցուցիչ դեղեր կը տրուին իրեն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ պատրիարք ընտրուած է, միաձայնութեամբ, Պիմէն մետրոպոլիտը: Արարողութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի օր: Նոր պատրիարքը, որ 14րդն է ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ, կը յաջորդէ Ալեքսիսի, որ վախճանեցաւ անցեալ գարնան:

ՄՈՍԿՈՒԱ հասած է Կիպրոսի նախագահը Մակարիոս Արք.: Եօթը օրուան այցելութիւն մը պիտի կատարէ Խորհ. Միութեան մէջ: Օդակայանը ընդունուած է նախագահ Պոդգորնիի եւ Արտաքին նախարարին կողմէ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը վախ ունի որ Պաղեստինցիք անջատողական շարժում մը կատարեն: Այս առընչութեամբ նամակ մը գրած է իր վարչապետին, որու մէջ կ'ամբաստանէ ֆետային ղեկավարները որ երկրին մէջ պաղեստինեան անջատողական Պետութիւն մը կ'ուզեն ստեղծել եւ կրօն ու վճռականութիւն կը յանձնարարէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեւորներուն մօտ բաւական իրարանցում կայ եւ եթէ Երեքշաբթի օր բանակցութիւնները չյանգին, գործադուլի վախ կայ ամբողջ երկրին մէջ:

22 ՏԱՐԵԿԱՆ երիտասարդ մը եւս մեռած է Վառ նահանգին մէջ, թմրեցուցիչի հետեւանքով: Տարուոյն սկիզբէն ի վեր 5րդ երիտասարդ զոհն է:

ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

Բ.

Երկարաձիգ լռութիւնը խզուած էր: Սուրբ քահանան կը պատգամէր: Սովորաբար բաց ձեռքերը գոցուեր էին պիրկ բռունցքով, — փոխ վրէժի եւ հարուածի կազմ ու պատրաստ մի մի կռուփ: Ծըրշմարտութեան սուր սլաքներ կը ցայտէին շրթներէն, հուր բառերու հեղեղով: Անվիճելի պատգամները, յաւերժական, ընդմիշտ արդար, բութ մտքերու փակ դռներուն կը բախէին, բուխ սրտերու տաք, հիւրընկալ, յիրաւի հայ խորշերուն մէջ կը հոսէին: Ձայնը կ'իջնէր եւ մերթ ընդ մերթ կ'ընդհատուէր, ապա կրկին կը սաստկանար, կը բորբոքէր, կը պոռթկար: Եկեղեցին, խորապէս լուռ, կը հեւար.

— Մայրե՛ր, քոյրե՛ր եւ եղբայրնե՛ր, չա՜տ անգամներ խաբուեցանք, ա՛լ կը բաւէ: Թո՛ղ այս անգամ, մեր դրացին ի՛նքը ըլլայ յուսախաբ: Դուք լսեցիք իւղոտ փէսով, օջլոտ, ճենճոտ մունետիկին ճաթած ձայնը անճոռնի: Մի՛ հաւատաք իր սուտ աղդին: Ոչ թէ պիտի տեղահանեն, փոխադրեն մեզ այլուր, այլ աքսորով, տարագրութեամբ, վերջ պիտի տան մեր գոյութեան: Ընդմիշտ անյագ եաթաղանը կեր կ'ուզէ: Արհաւիրքը կը լրտեսէ: Պատուհասը կը թափառի մեր չուրջը: Եւ խաւարը արիւնարբու ծրագիրներ կ'որոճայ: Մթագնած եւ թթուած են դօս դէմքերը: Նայուածքները չարացած են: Ակնարկները խիստ ծռած են: Թոյն կը ժայթքի վիժած երկրին վատ, ախտաւոր աչքերէն: Մութ է, վերեւ, երկինքը: Իսկ երկիրը՝ քաոս մը:

— Արդարութեան սէր չմնաց մեր փճացած աշխարհին մէջ: Մարդկութիւնը անտարբեր է, ապականած, հանդիսաւոր ականատես, խղճմտանքը բանտարկած: Մինչ սոսկալի չարչարանքներ, անվերջ ճամբու երկայնքին, քաղցով, ծեծով եւ ծարաւով, լիրբ պղծութեամբ եւ խոնջանքով, մեզ ողջակէզ պիտի ընեն: Պիտի փլի ամէն բոյն եւ մոխրանայ ամէն ինչ: Պիտի մարի ամէն ճրագ: Աննախընթաց, համատարած մեծ ոճիրը մեզ ամէնքս պիտի հնձէ անխնայ: Ու այն ատեն, Պատմութիւնը, լա՛ւ իմացէք, պիտի դատէ, դատապարտէ մեր վախճանը՝ ամօթալից, անփառունակ, լուռ եւ հլու, ոչխարային:

— Ձեզմէ ոմանք, բարձր դասու տիկիններ, Վասակ սերտած, դիւանագէ՜տ, իմաստո՜ւն, ելեր գացեր գայմագամին դիմեր են: «Պէ՛յ էֆէնտի, ըսեր են, ձեր հաւատքը ընդունելու եկած ենք»: Պէյ էֆէնտին կրնա՞ր մերժել: Թրքաբարոյ, կեղծ ժպիտով, քաղաքավար եւ յորդնկայս, ի հարկէ, տիկինները այսպէ՛ս ճամբու դրեր է. «Պէտք է մեկնիլ Ալիճորա քաղաքը, ուր իմամը պիտի ընէ հարկ եղածը»: Բարձր դասու հէք, միամիտ տիկինները տուն են մտեր՝ երախտաւոր, շնորհապարտ եւ գոհունակ, այլ ընդունայն:

Տէր Խաչատուր չունչ մը քաշեց: Այպանելի եւ դասալիք խոհեմութեան խաբանումը հանդստացուց ու ամոքեց իր հոգին, սփոփանքին բալասանով: Իսկ իր սիրտը, վշտահար, երանաւէտ անդորրութեան կարճ դադար մը ունեցաւ:

— Մայրե՛ր, քոյրե՛ր եւ եղբայրնե՛ր, մինչեւ այսօր, կեանք մը ամբողջ, բազուկներս պարզեցի վասն օրհնութեան մի միայն: Այս ձեռքերս երկու սերունդ հաղորդեցին եւ նշխարհէ սուրբ նշխարներ բաշխեցին: Շրթներս յար աղերսեցին, յօգուտ հանուր մարդկութեան, մի՛այն բարիք, երջանկութիւն: Մրմնջեցին սիրոյ աղօթք ընդհանրական: Ափսո՜ս, այլեւս, այսուհետեւ, բազուկներս պիտի չօրհնեն: Բուռն եւ անգութ հակահարուած պիտի ըլլա՛ն վատ ոսոխին հարուածին դէմ: Հուր եւ փամփուշտ պիտի սուրան այս ձեռքերէս: Ու շրթներէս ատելավառ վրէժ, անէծք պիտի տեղան:

— Ձեր հայրերուն, զաւակներուն, եղբայրներուն, ամոլներուն թարմ դիերը, ահեղագոչ, կը կանչեն. «Մի՛ ընդունիք աքսորը: Ընդդիմացէ՛ք բռնութեան: Պէտք է փշրել կոյր հլութեան ժանգոտ շղթան դարաւոր: Ողբն ու կոծը, անձկութիւնը, հեծկլտանքը, վատ թուլութիւնը տուն կը քանդեն, չեն կերտեր: Չարը չարո՛վ պատժեցէք: Որովհետեւ, չարը չարո՛վ կ'արդարանայ: Ոճիրին՝ ոճիրով տոկացէք: Արեա՛մբ միայն պէտք է լուալ արիւնը: Խնայեցէ՛ք, մեր ազգային հըպարտութեան: Խուսափեցէ՛ք նուաստութեան արատէն: Պայքարեցէ՛ք ի փառս Հայկեան Ազատութեան: Եղէ՛ք մոխիր, բայց ձեզի հետ, մոխի՛ր ըրէք քաղաքը: Մոխիրներու, յօժարակամ զոհողութեանց արգասի՛քն է ապագան: Պէտք է մեռնիլ ազնիւ մահով: Մեռէ՛ք պատուով: Փա՜ռքով մեռէք: Մահուան կոչունք սարքեցէ՛ք: Ողջոյն ըսէ՛ք, այդ կոչունքով, վաղուան վստահ յաղթանակին: Ցաղթերգութեա՛մբ պսակեցէք վերածնող նոր փեսան: Հարուածեցէ՛ք, հրդեհեցէ՛ք ու կռուեցէք, ի փառս Հայկեան Ազատութեան: Մեռէ՛ք պատուով: Փա՜ռքով մեռէք»:

Մեռելները լռեցին: Տէր Խաչատուր ծունր իջաւ Աստուածամօր քաղցրահայեաց եւ բարեգութ պատկերին տակ: Բազուկները դէպի երկինք աղեղեց եւ Աստուծմէ արեւ ու կեանք հայցեց հօտին: Լուռ աղօթեց, արտասուաթոր: Նահատակաց հոգւոյն համար հանգստութիւն աղերսեց: Ցետոյն մոմը մարեցաւ: Իսկ բուրվառին անուշ ծուխը խպառ հատաւ յաւիտեան: Ժողովուրդը բակ ելաւ: Տանըր դրան փականքին մէջ, քահանային տենդոտ ձեռքով, մեծ բանալին երեք անգամ աջ դարձաւ: Այնուհետեւ եկեղեցին պիտի երբեք Հայուն համար չբացուէր: Ցետադէմներ փափուք մը երկարեցին մէկ անկիւնէն միւսը. «Խենթեցեր է Տէր Հայրը: Մեծ փորձանքներ պիտի բերէ մեր գլխուն: Պիտի մարէ մեր մուխը»: Մինչ վեց կոյսեր եւ վեց հարսունք, — Շուշան, Ցամիկ եւ Մանիշակ, Նեկտար, Աստղիկ ու Ծիածան, Սիրվարդ, Ռեհան եւ Շողակաթ ու Մաքրուհի, հետեւեցան քահանային:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Համաձայն քաղաքի ուղեցոյցներուն՝ Համպուրկ Նիւ Եորքէ ետք ամէնէն չատ հիւպատոսարանները ունի: Արդարեւ, 65 երկիրներ ներկայացուած են 61 հիւպատոսարաններով եւ երկու առեւտրական առաքելութիւններով: Հարիւրաւոր օտար եւ գերման բոլոր ընկերութիւնները իրենց պաշտօնատուներն ունին այս «ազատ եւ հանսեննեան քաղաք»ին մէջ, ինչպէս կ'անուանուէր քաղաքը 1241ին: Այս հանգոյց – կեդրոնէն 58 հիմնարկութիւններ, ճանչնալու եւ ուսումնասիրելու համար արտասահմանը, կը հետազօտեն աշխարհի առեւտրական շուկան: Համպուրկ կուգան եւ հոնկէ աշխարհի բոլոր նաւահանգիստները կը մեկնին տարեկան մօտաւորապէս հարիւր հազար նաւեր:

Նաւահանգիստի ծաւալուն չրջագիծին մէջ կ'երեւին 928 հսկայ վերամբարձիչներ: Նաւամատոյցներուն երկարութիւնը 269 քիլոմեթր է: Կան 15 նաւաշինարաններ, որոնք կը շինեն երկրին նաւերուն մէկ երրորդը: Ու դեռ կան նաեւ երկաթաձուլական, քարիւղաքիմիական ոչերկաթեայ մետաղաձուլական գործարաններ, հարիւրաւոր ձեռնարկութիւններ, որոնք կը պատկանին մեքենաներու, գործիքներու, ելեկթրոնիքի, կրադիսի, սննդառութեան, հիւսուածեղէնի եւ այլ ճիւղերու: 700 նաւաքարշերու եւ 3000 լաստանաւերու վրայ կ'աւելնան օրական հարիւրաւոր նաւեր՝ բոլոր երկիրներու դրօշներով:

Այսուհանդերձ, Համպուրկ չի բնորոշուիր միայն իր նաւահանգիստով, թէեւ ա՛յս կը թուի ըլլալ իր կոչումը: Համպուրկ, որ կը գտնուի Ալսթերի եւ Էլպայի միջեւ, Վենետիկի նման ջուրի վրայ կառուցուած քաղաք մըն է: 1842ի հսկայ հրդեհը, վերջին համաշխարհային պատերազմի աւերները եւ վերջին չրջանի քաղաքաշինարարական աշխատանքները փաստօրէն ջնջեցին հին թաղամասերը, քաղաքին տալով արդիական տեսք: Համպուրկեան փողոցը, սակայն, թերեւս կը ներկայացնէ ամէնէն հաճելի տեսարանը, զոր կ'ընծայէ մեծ քաղաքը օրուան կամ գիշերուան որեւէ ժամուն: Օրինակ Նէօյէր Եունկֆերնսթէկը, ուր կը գտնուին մեծ պանդոկները, կամ Պալիտամը, Համպուրկցիներու համբաւաւոր ճեմավայրը, կամ Ալսթերարքայէնը՝ մեծ վաճառատուներու պողոտան:

Քաղաքի կեանքին մաս կը կազմեն միջազգային տօնահանդէսներն ու ցուցահանդէսները, որոնք տեղի կ'ունենան կանոնաւոր կերպով ամէն տարի: Այսպէս՝ նաւարկութեան միջազգային սալոնը (Ցունուարին), բանակումի (քեմփինկ) եւ զբօսանքի ցուցահանդէսը՝ գարնան, հիւսխային երկիրներու խոհարարական միջազգային ցուցահանդէսը՝ Մայիսին, «Լեֆա», սննդառութեան միջազգային ցուցահանդէսը՝ աշնան, «Մեր ազատ աշխարհը» ցուցահանդէսը, նուիրուած արդի կեանքին՝ աշնան: Դեռ աւելին՝ Գերմանիա այցելող օտարականը հոն կրնայ գտնել այն մշակութային կեանքը, որ յատուկ է մեծ մայրաքաղաքներու: Համպուրկ ունի խնամքով վերանորոգուած թանգարաններ, դղեակներ, հանրային պարտէզներ, ինչպէս նաեւ թատերական եւ այլ մշակութային ձեռնարկներ՝ չարժանկար, ցուցահանդէս, համադումար, նստաչրջան, փառատօն, նուագահանդէս եւայլն:

Համպուրկ նաեւ արդիւնաբերական կարեւոր կեդրոն մըն է: Պատերազմէն ետք կառուցուեցաւ 400.000 տուն, որ կը նշանակէ 100.000 աւելի տուն, բաղդատմամբ նախապատերազմեան չրջանին: Անվերսի, Ռոթերտամի կամ Ամսթերտամի նման հոն եւս կան մեծ թիւով օտար աշխատաւորներ Ցունաստանէ, Թուրքիայէ, Իտալիայէ, Սպանիայէ եւ այլ երկիրներէ:

Քաղաքի բնակչութեան թիւն է երկու միլիոն: Քաղաքացիները օրական կ'օգտագործեն մէկ միլիոն հեռախօսի ընկալուչ, կ'ուղարկեն եւ կը ստանան 15 միլիոն նամակ, մի՛շտ օրական հաշուով, եւ կը սպառեն թոներով թերթ ու պարբերական:

Երէկուան աւերուած քաղաքը այժմ համաշխարհային նաւահանգիստ մըն է:

Բ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Պատուաւոր մարդը անմեղ աղջիկներ չի բռնաբարեր ու ետքն ալ զաւակովը միասին երեսի վրայ չի ձգեր, պատասխանեց Սերգիս խստութեամբ:

Քահանան տեսնելով, որ հաչտարար խորհուրդները որեւէ ազդեցութիւն պիտի չունենային, անօգուտ համարեցաւ խօսքը աւելի երկարել եւ մեկնեցաւ:

Երիտասարդը չափազանց ուրախ էր Ղուկաս էֆէնտիի կողմէ եկած հրաւէրին համար:

— Այս մարդը կը վախնայ, մտածեց ինքն իրեն, քանի որ 150 ոսկին տուաւ 500ն ալ պիտի տայ, միայն թէ խնդիր մըն ալ կայ: Գարեգինի ու Սաթենիկի մասին անգամ մը գացի հետը տեսնուեցայ. անչուչտ զիս տեսնելուն պիտի յիչէ այդ այցելութիւնս եւ գուցէ ինքնութեանս մասին կասկածի. հարկ է խոհեմութեամբ չարժիլ...:

Խոհեմութիւնը սակայն Սերգիսի գըլխաւոր առաքինութիւնը չէր, ընդհակառակն յախուռն ու համարձակ գործունէութիւնն էր իր սովորական վարուելակերպը:

Ինքզինք ծանրէն ծախելու համար, անմիջապէս չգնաց Ղուկաս էֆէնտիի քով, նախ իր գործատեղին հանդիպեցաւ եւ մինչեւ կէսօր հոն մնաց: Կէսօրէն ետք միայն անցաւ Պոլիս եւ ուղղուեցաւ մեր վաճառականին գրասենեակը:

— Էֆէնտին հո՞ս է, հարցուց գրասենեակին ծառային:

— Այո:

— Ըսէք իրեն, որ Փանկալթիէն մէկը եկած է, զինքը տեսնել կ'ուզէ:

— Շատ աղէկ, հոս սպասեցէք քիչ մը:

Վայրկեանէ մը ծառան վերադարձաւ:

— Հրամմեցէք, էֆէնտին ձեզի կը սպասէ, ըսաւ:

Սերգիս ծառային ընկերութեամբ մըտաւ այն գրասենեակը, ուր Ղուկաս էֆէնտի իր սեղանին առջեւ նստած կը սպասէր:

— Բարեւ ձեզ, ըսաւ երիտասարդը հրնչուն չեչտով մը:

— Բարեւ, պատասխանեց վաճառականը, գլուխը վեր առնելով ու պիչ պիչ նայելով նորեկին:

Առաջին ակնարկէն իսկ ճանչցաւ զայն եւ անմիջապէս ըսաւ.

— Միւսիւ, կարծեմ թէ սխալմունք մը կայ, ես Փանկալթիէն եկող մարդուն համար ըսի որ ներս հրամցնեն:

Եւ ծառային դառնալով գոչեց.

— Ծօ՛, ես քեզի ի՞նչ ըսի:

Բայց Սերգիս, առանց ծառային խօսք ձգելու միջամտեց.

— Ղուկաս էֆէնտի, սխալմունք չկայ, Փանկալթիէն եկող մարդը ես էի, ծառային հետ ձեզի լուր ղրկեցի:

— Բայց իմ սպասածս ուրիչ մարդ էր, ըսկսեց վաճառականը, որ խիստ լաւ կը յիչէր թէ այդ երիտասարդը իրեն ներկայացած էր իբրեւ Գարեգինի եւ Սաթենիկի բարեկամը, բայց ոչ երբեք Շուշանիկի ազգականը:

— Շուշանիկի մօրեղբայրը չէի՞ք սպասեր, ըսաւ Սերգիս թեթեւ ժպիտով մը:

— Է, դուք անոր մօրեղբա՞յրն էք:

— Այսինքն ես այն մարդն եմ, զոր ուզած էիք տեսնել եւ լուր ղրկած էիք Տ. Կիրակոսի հետ:

— Այդ տեսակ մէջէ մէջ խօսքերէն բան չեմ հասկնար, կամ բացէ ի բաց բացատրէ քու ով ըլլալդ եւ կամ քաշուէ գնա, հոս գործատեղի է եւ պարապ խօսքերու չեմ կրնար ժամավաճառ ըլլալ:

— Ես ալ արդէն պարապ խօսքերով ժամանակ անցընել չեմ սիրեր, որովհետեւ Անգլիացիներու մէջ մեծցած եմ, պատասխանեց Սերգիս եւ առանց հրաւէրի սպասելու, աթոռ մը առնելով նըստաւ, յետոյ իր խօսքը չարունակեց.

Հետեւաբար Ղուկաս էֆէնտի, մէկ քանի բառով բացատրեմ ամէն բան: Տ. Կիրակոս, երբոր եկաւ տիկին Էլպիսի քով եւ ձեր կողմէն առաջարկեց 150 ոսկի վըճարելու իր բռնաբարած աղջկան ու զաւակին, ես ալ հոն էի եւ որովհետեւ այդ խեղճ ընտանիքին մէկ պաշտպանն եմ, ուղեցի միջամտել եւ ասոր համար իբրեւ Էլպիս հանըմի եղբայրը ներկայացայ. հետեւաբար Տ. Կիրակոս քահանային «մօրեղբայր» կոչածը բուն իսկ ես եմ...

— Այսինքն կեղծ եղբայր մը, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, արդէն կը կասկածէի:

— Կեղծ կամ ոչ, մենք որոշած ենք այդ ընտանիքին պաշտպան կանգնիլ ու թող չտալ որ զոհ երթան:

— Դո՞ւք, ուրեմն մէկ քանի հատ «մօրեղբայր» կան մէջտեղ, ըսաւ վաճառականը ծաղրածու ձեւով մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԱՐՈՂ ՎԻՐԱԲՈՅԺ ԱՐԴԷՆ 24 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ

Սփիւռքը, իր մթին ու ձլատիչ երեւոյթներու կողքին կը պարզէ նաեւ յաճախ յուսատու հեռանկարներ, որոնք կ'ամրապնդեն մեր հաւատքը մեր ժողովուրդին նկատմամբ:

Նորերու վերելքն է այդ, անոնց բացառիկ յաջողութիւններն են, որ մեզի այդ յոյսն ու հաւատքը կը ներշնչեն:

Ահա անոնցմէ մէկը:

Կարօ Երեւանեան: Բացառիկ ձիրքերով օժտուած հայորդի մը, փնտռուած, կարող վիրաբոյժ արդէն իր 24 տարեկանին:

Այս տարուան Մայիս 12ին, Լոնտոնի Ալպերթ Հոլին մէջ տեղի ունեցած շքեղ արարողութեան ընթացքին, Եղիզապէթ Մայր Թագուհիէն ստացաւ ան իր գոյգ վկայականները, Պսակաւոր Բժշկութեան եւ Պսակաւոր Վիրաբուժութեան: Տոքթ. Կարօ Երեւանեան վկայուած է ու նաեւ հիմա՝ Անդամ Լոնտոնի Արքայական Բըժիշկներու եւ Անգլիոյ Արքայական Վիրաբոյժներու Հաստատութիւններուն:

Տարիէ մը ի վեր ան կը պաշտօնավարէ արդէն Լոնտոնի Սէնթ Ճէյմս եւ Սէնթ Ճօհնս հիւանդանոցներուն մէջ: Այս վերջինին մէջ իբրեւ վիրաբոյժ:

Ո՞վ է սակայն այս փայլուն ապագայի կոչուած երիտասարդը:

Տոքթ. Կարօ Երեւանեան երէց որդին է ազգասէր եւ պատուական Հայու մը՝ Պր. Մուշեղ Երեւանեանի, բնիկ Պարտիզակցի, որ երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած է Ատտիս Ապապա (Եթովպիա):

Երիտասարդ բժիշկը իր հայեցի կըրթութիւնը ստացած է Ատտիս Ապապայի ազգային Գէորգեան վարժարանին մէջ: Իր երկրորդական եւ համալսարանական ուսումը աւարտած է Անգլիա, վերջինը Սէնթ Թհոմասս բժշկական համալսարանին մէջ, ինչպէս ըսինք, հանդիսանալով ամենուրեք փայլուն աշակերտ մը եւ արժանանալով դերազանց յիշատակութեան:

Գիտական աշխարհի մէջ ձեռք բերուած այս արագ եւ աչքառու յաջողութիւնները մեզ պիտի չուրախացնէին այնքան, եթէ չըլլար ուրիշ պարագայ մը:

Լաւ Հայ մըն է երիտասարդ բժիշկը:

Գալ ամիս ան կ'ամուսնանայ գիտակից հայուհիի մը հետ: Ապա կը մեկնի Նիւ Եորք, պաշտօնավարելու Մանհաթանի Քոռնիլ Բժշկ. Կեդրոնին մէջ, իբրեւ վիրաբոյժ: Ամէն նոր վկայեալ բժիշկի չէ վերապահուած այս պատիւը: Բացառիկ կարողութիւններ հարկ են, հրաւիրուելու համար համաշխարհային հռչակ ունեցող ամերիկեան այս հաստատութեան մէջ:

Մենք վստահ ենք որ շատ փայլուն ապագայի մը կոչուած է Տոքթ. Կարօ Երեւանեան:

Աւելի քան վստահ ենք նաեւ, որ ան պատիւ պիտի բերէ զինք ծնող տաղանդաւոր հայ ժողովուրդին եւ իր յաջողութիւններուն լոյսը պիտի արտացոլայ Հայութեան վրայ, անոր արդար իրաւունքներուն ծանօթացման եւ իրագործման:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Առնուվիլի Հայ Քոյրերու վարժարանի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ 23 Մայիսին, շէնքին յարակից սրահին մէջ, ժամը 4ին արդէն սրահը լեցուած էր ծընողքներով, հրաւիրեալներով եւ համակիրներով:

Օրուան խօսնակն էր Հայր Լեւոնեան, որուն բացման խօսքերէն վերջ մանկապարտէզի փոքրիկները երեւցան բեմին վրայ: Մեծ հաճոյք էր ներկաներուն համար այդ փոքրիկներու շրթներէն լսել հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերը իրենց յատուկ շարժումներով, դաշնակի ընկերակցութեամբ: Փոքրիկներուն յաջորդեց մեծերու բաժինը. բոլորը վարժարանին համազգեստով, ճերմակ եւ մութ կապոյտ, մեզի ներկայացան չէն ու կենսունակ դէմքերով. երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին՝ ստեղծելով հայկական հաճելի մթնոլորտ: Օրուան խօսնակը, Լեւոնեան վարդապետ, ամէն անգամ սրամիտ խօսքերով կը համեմէր, զուարճութիւն կը սփռէր:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւնները եւ դերակատումները եղան ապրումով ու տպաւորիչ զգայնութեամբ, եւ յատակ, վճիտ առոգանութեամբ:

Շնորհաւորելի է Լեւոնեան վարդապետ որ յաջողած էր ներդաշնակ եւ յուզումով ու մեր երգերու հարազատութիւնը պահելով, երգել սորվեցնել աշակերտութեան: Հասարակութիւնը խորապէս ազդուած լսեց «Ո՜վ մեծասքանչ դու լեզու»ն, «Ալագեանց»ը եւ Հայաստանի գեղջուկ երգերը:

Իսկ Տիկին Էվա Արզուեան, շնորհալի պարուսոյցը, քանի մը ամսուան ընթացքին շօշափելի արդիւնքի մը հասցուցած էր փոքրիկներու պարարուեստը: Տոհմային գոյնզգոյն տարազներով, ճկուն, սլացիկ հայ պարի ոգին բնորոշող շարժումներով պարեցին աշակերտները, եւ երկար ծափեր խլեցին: Ամէն գնահատանքի արժանի է Տիկին Էվա Արզուեան եւ սրտագին կը շնորհաւորենք զինքը:

Մեր Հայ Քոյրերը, հաւատարիմ իրենց կրթական ասպարէզի ուխտին, բծախընդիր աշխատանք թափած էին հանդէսին յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Մեծ ու փոքր աշակերտներու կողմէ կատարուած հայ բարբառի, երգի ու պարի տօնահանդէս մըն էր որ հանդիսականներուն պարգեւեց կատարեալ վայելք մը քանի մը ժամ Հայ զգալու եւ Հայ ապրելու: Ականատեսի անաչառ վկայութիւններով է որ ներկայացուցի հանդէսին ստեղծած խանդավառութիւնը:

Անշուշտ տարողութիւնով փոքր եւ սակայն իմաստով մեծ էր այդ օրը: Մեզի կը մնայ այլեւս հակամարտութիւններու վերջ տալ եւ խմբուիլ մեր երեք հայ վարժարաններու շուրջ եւ աշխատիլ նեցուկ ըլլալ անոնց գոյութեան տեւականացման: Հայակերտումի համայնական շահը մեզ կը պարտաւորեցնէ քաջալեր հանդիսանալ հայ բարբառի դրօշը կանգուն պահելու ճգնող բոլոր սրտցաւ աշխատողներուն: Սկզբունքի հարցերու տարակարծութիւններ չկան: Երեք վարժարանները զիրար կ'ամբողջացնեն եւ ոչ թէ իրարու գործունէութեան աննպաստ պայմաններ կը ստեղծեն: Խնայենք եւ անտեղի պատուարներ չբարձրացնենք խոչընդոտ հանդիսանալու անոնց յառաջդիմութեան: Սթափինք եւ գիտնանք թէ դպրոցը ըլլայ միօրեայ եւ կամ ամէնօրեայ, մեր միակ հաստատուն կռուանն է, Մեսրոպեան բարբառի չիջուկը ներարկելու մեր զաւակներուն:

Այս առթիւ մաղթենք մեր սիրելի Քոյրերուն աննկուն կամք եւ աննահանջ դիրքաւորում դժուարութիւններու հանդէպ, եւ ըլլան միշտ, յաջողելու եռանդով եւ հաւատքով առլցուն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

17 տարեկան Լիոնցի մը՝ Ալէն Սինանեան մրցանակաւորն է 1971ի Ոսկի Մեծ Բանալիին Թօշակներուն:

Այս մրցանակը հիմնուած է 1966ին Առեւտուրի Ընկերակցական Սենեակին կողմէ եւ 275 թեկնածուի վրայ 20 մրցակիցներ յաջողած էին հասնիլ վերջին քըննութեան իբրեւ ֆինալիսթ: Այս վերջին 20ներուն մէջ է որ յաջողած է Ալէն Սինանեան, որ Թեքնիք Ուսուցման վարժարանի աշակերտ է: Ալէն Սինանեանի ծընողքը Սթասիոն-սէրվիս մը ունին Լիոն, կը գրէ տեղւոյն Տէռնիէռ Իօռը (Մայիս 20):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նոր Սերունդի Փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ երեկոյ Մարսէյլի Օփերային մէջ, հայկական գեղարուեստական յայտագրով:

Նոր Սերունդը ծանրածանօթ կազմակերպութիւն մը ըլլալով, իր «Հայաստան» ամսաթերթով, կազմակերպած բանակումներով եւ բազմապիսի ձեռնարկներով: Մեր նպատակէն դուրս է իր պատմականը ընելով ծանօթացնել զայն: Կ'ուզէինք հակիրճ կերպով վերյիշումներ կատարել 27ամեայ իր գործունէութեան ընթացքին կարգ մը գեղարուեստական ձեռնարկներուն մասին, ապա անդրադառնալու տրուելիք Փառատօնին:

Նոր Սերունդը շարունակաբար ունեցած է իր երգչախումբերը, պարախումբերը, թատերախումբերը: Զանց առնելով տեղական փոքր ձեռնարկները, կ'ուզէի յիշատակել մեծ յաջողութեամբ պըսակուած գործերը: Օրինակ Հայաստանի Հանրապետութեան, Մայիս 28ի յիսնամեակի առթիւ կազմակերպած հայկական ամիսի հանդիսութիւնները մեծ յաջողութեամբ, ինչպէս նաեւ Շանթի Կայսրի, Մալխասի Զարթօնքի, Ա. Ահարոնեանի Արցունքի Հովիտի, Գրիգոր Վահանի Բախտին անիւը, Զուխաչեանի Զար-ձրը Արթին աղա ներկայացումները: Յիշենք նաեւ Բագա տ'Իթալիի մեծ թատերասրահին մէջ տեղի ունեցած երգի, պարի եւ այլ պատկերներու Փառատօնը, մասնակցութեամբ (Փարիզէն) Կ. Ափրիկեանի, Մկրտիչ Պօղոսեանի, Ժ. Փալամուտեանի, ուր ասեղ ձգելիք տեղ չէր մնար:

Գալով ներկայ Փառատօնին, Փարիզէն հրաւիրուած է Նոր Սերունդի «Նայիրի» 30 հոգինոց պարախումբը իր նուագախումբով, ղեկավարութեամբ Բունուեանի, ծանօթ Փարիզի, նորութիւն Մարսէյլի համար: Մարսէյլի Նոր Սերունդը նոր ուժերով կը պատրաստէ Յակոբ Պարոնեանի Մեծապատիւ Մուրացկանները, գրուած հարիւր տարի առաջ, որ այսօր ալ այժմէութիւն կը ներկայացնէ՝ մարդոց յոռի բնաւորութիւնները ձաղկող այս կատակերգութիւնը, արտաքին ծիծաղաշարժ պատկերներու տակ, ներքին խորունկ ողբերգութիւն մը կը ներկայացնէ:

Ուստի բոլորիս պարտականութիւնը թող ըլլայ ըստ արժանւոյն մեր ներկայութեամբ գնահատել եւ ծափահարել Նոր Սերունդի այս Փառատօնը որ ամիսներու սրտամաշ ճիգի եւ աշխատանքի արդիւնքը պիտի ըլլայ:

Խճողումի տեղի չտալու համար, այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ ժամադրուեցէք Մարսէյլի Օփերան 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան:

Վ. Տ. Վ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խոստովանիմ թէ Արմաշի վանքին իմ վրաս թողած այդ տպաւորութիւնը կը պարտիմ Տ. Եղիշէ վարդապետ Դուրեանի որ իր բարոյական մեծութեամբը կը լեցնէ այդ վանքը:

Ահ, ճշմարիտ եկեղեցականը, նոր օրերու սուրբ մը, որուն վրայ աւելցած է Հայոց մեծագոյն գիտնականներէն մին: Իր խուցը ճշմարիտ վանականի խուց մըն է՛, ոչ անոնցմէ ուր անձնդիւր ծուլութիւնը եւ որովայնապարար հանդըստութիւնը կը տիրեն, այլ ուսումնասիրութեան, անխոնջ աշխատութեան, յառաջ բատեւ զարգացման վայր մը ուր պատկառանքով կը մտնես եւ երկիւղածութեամբ դուրս կ'ելլես:

Հրաժեշտ կ'առնեմ իրմէ ալ, քաշուելով յայտնելէ զգացած իրական յուզումս: Մնաք բարով մըն ալ եղբայր Պետրոսին ու եղբայր Ներսէսին, վանքի ճշմարիտ եղբայրներ որոնք Դպրանոցին աշակերտներուն եւ միաբաններուն հոգեբուժը կը գրաւեն, պարկեշտ, աշխատող, ժրաջան մարդիկ, ու դուրս կ'ելլեմ:

Հետզհետէ ճամբայ կ'ելլեն սայլերը ու արդէն մեկնողներուն անշարժ շարքը հագիւ կ'որոշուի դիմացի բլուրին վրայ: Հինգ հարիւր սայլի կարաւան մը կը կազմուի:

Մեկնելէ առաջ, վերջին անգամ մը եկեղեցին կ'երթամ:

Ուխտաւորները, վերջին անգամ մը կուգան ոտքի վրայ մոմ մը վառել ու համբուրելով աղօթք մը կատարել: Անդին, Աստուածածնի պատկերին առջեւ, տախտակամածին վրայ կը դանուին դեռ մէկ քանի հիւանդներ ու բարեպաշտներ, որոնք կը յամառին շնորհ մը, աստուածային յայտնութիւն մը ընդունելու, չուզելով մեկնիլ անկից առանց իրենց ցաւերուն դարմանը գտած ըլլալու, իրենց աղօթքն հիմա աւելի բարձրաձայն ուղղելով դէպի վեր, բողոքի մը, պահանջումի մը պէս: Ու այդ հոգեւորապէս անժառանգներն, ընկեցիկները բոլոր, որոնց բաժին չէ ինկած ընդհանուր շնորհաբաշխութենէն, կը պայքարին, կ'ոգորեն իրենք իրենց հետ, հառաչանքներով ու հեծկլտուքներով:

Ու երբ քիչ մը յետոյ վանքին պարիսպէն դուրս կ'ելլեմ, դուրսի հրապարակին տաղաւարները վար առնուած են, գինետունները գոցուած, նուագարանները մեկնած, աղմուկն եւ ոգեւորութիւնը անյայտացած: Արշալոյսին խաղաղութիւնը կը տիրէ ամէն կողմ, եւ ուխտաւորներուն դէմքին վրայ ալ կը տիրէ այդ խաղաղութիւնը: Ամէնքն ալ, տարուան մը համար, իրենց հաշիւը մաքրած են իրենց խղճին հետ: Արմաշը, հեռուէն, ինծի կը թուի հիմա սրբազան հալոց մը ուր բոլոր այդ մարդոց հոգեկան աղտոտութիւնները, պղտիկութիւնները, դըժնութիւնները զտուած ու մաքրուած են քիչ մը ատենուան համար գոնէ, գուցէ մէկ քանի ժամուան համար միայն:

Դեռ սայլերէն վար չիջած, կեղծիքն ու չարութիւնը, երկու ամէնէն զզուելի մոլութիւնները, պիտի գան իրենց առջի տեղը բռնել այդ մարդերուն սրտին մէջ: Ի՞նչ փոյթ: Լաւ է որ մարդս երբեմն, ի՛նչ միջոցով որ ըլլայ, կանգ առնէ պահ մը, մտիկ ընելու ձայնին որ իր ներսիդիէն կուգայ, եւ որ, անցնելէն խիկ յետոյ, պահ մը թրթռումը պիտի թողու գոնէ, ազնիւ բիւրեղին պէս:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(1892)

(15 եւ վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱԳՐԵԳԱՏ

Ո՞րն է մեր արուեստի առաջընթաց ուղին:

Նախ եւ առաջ պէտք է նշենք, որ դարեր շարունակ նախասովետական արուեստագիտութեան մէջ գերիշխել է իմպերիալիզմի եւ կապիտալիզմի տենդենցների վրայ յենուող իդէալիզմի նիհիլիզմը:

Մեր ներկայ էտապում ծաւալուած եւ աւելի եւս ծաւալուող ռէալիզմը, ինչպէս նաեւ հումանիզմը պէտք է դառնան քննադատական, եթէ կարելի է ասել ագրեգատի հիմնական լծակները:

Սրանք են հիմնականում մեր արուեստագիտութեան զարգացման տենդենցները:

ՍՈՒՐԷՆ ՑԱՐՈԹԻՒՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ...

Հիւանդը.— Երեւակայեցէք, պարոն բժիշկ, որ անցեալ գիշեր տասն անգամ արթնցայ:

Բժիշկը.— Վստահ եղիր, երբ այս դեղը առնես, բնաւ չես արթննար:

Այրի Տիկին Հմայեակ Փաշայեան, Օր. Սոնա Փաշայեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Փաշայեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Մառւ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժան Ֆաժոն, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Թաշճեան եւ զաւակները (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Հայկ Գալայճեան, այրի Տիկին Շնորհիկ Մարտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոնեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Ասլանեան եւ զաւակները (Կիրովական), Տէր եւ Տիկին Ծատուրեան եւ զաւակները (Քրասնոտար), այրի Տիկին Արեւ Ղամպարեան եւ զաւակները) (Կիրովական), այրի Տիկին Էլպիս Ասլանեան (Կիրովական), Տէր եւ Տիկին Տրդատ Մկրտիչեան (Քրասնոտար), Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէր եւ զաւակները (Պոլիս), եւ Պօյաճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ 1971 Մայիս 30ին, 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի Յունիս 3ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Պանթէնի գերեզմանատունը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վալանսի Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել կուտայ երջանկայիշատակ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ այս Կիրակի (6 Յունիս):

Մեծանուն հայ կղերականին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ արարողութեան:

×

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Անդրէասեան եւ զաւակները՝ Սուրէն, Լորի, Ալպէր, Յարութիւն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇՆՈՐՀՔ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի (Յունիս 6) առաւօտ:

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Գեչապեան Ագապի Ազրատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 25 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին:

×

Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Գեչապեան իրենց քեռայրին Սուրէն Խաչատուրեանի եղբօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 25 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ-ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան

Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս Պ. Պետիկեան՝ Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով:

ՆՈՒԷՐ

Վիէնէն Պ. Ս. Արամեան իր կնոջ արկածէ ազատելուն առթիւ 20 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 10 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻԱ

Բարեկամներու փափաքով այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա:

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 29

Այս առթիւ ընտրեցինք Վենետիկի մօտ ծովեզերեայ գեղեցիկ վայր մը ուրուն, բարեխառն կլիման պիտի նպաստէ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու:

Այցելութիւն Ս. Ղազար խաղողի օրհնութեան օրը:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2)
ամէն կէսօրէ վերջ:
Հեռախօս 231-09-06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
128 Ռիւ տը Ֆլանտրը (Փարիզ (19)
մուտքի դիմացի դուռը:

BAIL A CEDER

Հիւանդութեան պատճառով, ծախու է արեւելեան անուշեղէնի վաճառատուն մը, ունի լաւ յաճախորդութիւն եւ կը գտնուի Լատինական Թաղը՝

25, Rue Servandoni, Paris (6e)

Կարելի է պայմանագրութիւնը վերածել այլ առեւտուրի:

Մատչելի պայմաններ:

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 033-88-29:

ՔՐՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաքէոսեանի մօտ 878-27-35 եւ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Օթոքարը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 Ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ «ՓԱՌԱՏՕՆ»

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա. ՄԱՍ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ. ՄԱՍ.— Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ կատակերգ. 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Ահարոնեան ակումբը:

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ORIENTOURS

(TOURISME LIBANAIS)

30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)

Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի

ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

ORIENTOURS

Օդանաւով երթուդարձի գին
950 փրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE SUR LA COTE
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 5, 6, 7 ժամը 9էն 12, 14էն 19

Palais des Congrès
de la Foire Internationale
Parc Chanot, Marseille (8e)

100 մեթր՝ Փրատոյի Մայր-Եկեղեցիէն:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION DES ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին.— Էվըլին Ռըստիկեան, Բիւզանդ Ֆընտըքեան, Պերճար Տէտէեան, եւ Ֆրետերիք Մարքէն:

Սամուէլ-Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըքեանի:

Նուագախումբ՝ Ժերար Մելքոնեան:

▼

ԽՆՋՈՅՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 5 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 5 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12130 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 47e ANNÉE — N° 12.130

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԳԱՀԻՐԷ

Բ.

Պոդգորնի – Սատաթ դաշնագրի հիմնական նպատակն է պաշտօնական գետնի վրայ դնել տնտեսական ու ռազմական աջակցութիւնը, զոր Խորհ. Միութիւնը կ'ընծայէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան 1955էն ի վեր:

Յոյսը կորած Ամերիկայէն, նախագահ Ապտէլ Կամալ Նասր, այդ թուականին դիմած էր Մոսկուայի՝ զէնք ստանալու համար: Եգիպտոս գոհացում ստացաւ իր դիմումին: Չեխոսլովաքիա հայթայթեց անհրաժեշտ զէնքերը:

Երկրորդ անգամ Ասուանի ամբարտակին համար մերժում ստանալով Միացեալ Նահանգներէն, Նասր դիմեց Խ. Միութեան, որ դրկարաց ընդունեցաւ զայն եւ նիւթական անհուն զոհողութիւններով ի կատար ածեց ծրագրուած հսկայ ձեռնարկը:

Արեւմտեան Պետութեանց իրերայաջորդ սխալներուն — մերժումներուն — հետեւանքով է, որ Խորհրդային Միութիւնը աստիճանաբար տեղաւորուեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորապէս Եգիպտոսի մէջ:

Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին հակազդելու համար իր մարտանաւերը մտցուց Միջերկրական: Իր գաղափարախօսութիւնը տարածեց արաբական երկիրներու մէջ: Ալժերիա, Լիբիա, Եգիպտոս, Սուտան, Սուրիա եւ Իրաք ներկայիս կը կառավարուին առաւել կամ նուազ չափով համայնավարական սկզբունքներով:

Նախագահ Թրումըն իր նշանաւոր վարդապետութեամբ չկրցաւ թումբ կանգնել համայնավարական գաղափարներու տարածման Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: 1947էն ի վեր Ամերիկացիք շուրջ չորս միլիառ տոլար ծախսեցին Թուրքիոյ մէջ այս նպատակով: Արդիական զէնքերով օժտեցին Թրքական բանակը: Հիւլէական հրթիռներու արձակարաններ հաստատեցին Կովկասի սահմանամերձ շրջաններու մէջ: Ռազմագիտական խճուղիներ, նաւահանգիստներ եւ օդակայաններ կառուցին գլխաւոր վայրերու մէջ:

Արդիւնքը՝ զերօ: Հակամերիկեան շարժումը տարուէ տարի զօրացաւ հանրապետական Թուրքիոյ մէջ:

Ո՛չ Թուրքերը, ո՛չ ալ Ամերիկացիները կրցան արգիլել խորհրդային մարտանաւերու եւ ռազմանիւթ փոխադրող հարիւրաւոր նաւերու անցքը Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներէն: Մոնթրէօի դաշնագիրը կ'արտօնէր անոնց տեղափոխութիւնը խաղաղութեան ժամանակ:

Իրականացած է Մեծն Պետրոսի վերագրուած ծանօթ կտակը: Ռուսիա իջած է տաք ծով՝ կարմիր պատմուճան հագած, առանց գնդակ արձակելու:

Ռոճըրսի առաքելութեան ձախողութիւնը կը կազմէ նոր սխալ մը արեւմտեան Պետութեանց, մասնաւորապէս Ամերիկայի կողմէ: Սխալ՝ որ կոչուած է բոլորովին Մոսկուայի դիրքը նետելու արաբական երկիրները:

Գահիրէի 27 Մայիսի դաշնագիրը կը պարունակէ խորհրդային քաղաքականութեան բոլոր գլխաւոր կէտերը.— ամէն կերպ աշխատիլ միջազգային խաղաղութիւնն ու ժողովուրդներու ապահովութիւնը պահպանելու համար: Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հաստատել ամուր ու արդար խաղաղութիւն մը՝ համաձայն ՄԱԿի Ուխտի սկզբունքներուն: Իրականացնել ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնը եւ արգիլել հիւլէական ու այլ զանգուածային քանդումի զէնքերը (3րդ յօդուած):

Չորրորդ յօդուածով դաշնագիր կողմերը կը դատապարտեն ամէն տեսակի աշխարհակալութիւնն ու գաղթատիրութիւնը: Կը պահանջեն գաղթավայրերու բոլոր երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն անկախութիւնը: Ու նաեւ պայքար՝ ցեղապաշտութեան եւ խտրականութեան դէմ:

Այն պարագային, որ վտանգ մը սպառնայ խաղաղութեան, կողմերը անմիջական շփման մէջ պիտի մտնեն միասնաբար ճշդելու համար իրենց դիրքը, որպէսզի արգիլեն սպառնալիքը կամ վերահաստատեն խաղաղութիւնը (7րդ յօդուած):

Կարեւոր յօդուած մըն է ութերորդը, որ կը վերաբերի Խ. Միութեան ընձեռելիք զինուորական աջակցութեան, գոյութիւն ունեցող համապատասխան համաձայնագրերու հիման վրայ: Գործակցութիւնը մասնաւորապէս կը նախատեսէ եգիպտացի զինուորականներու կրթութիւնն ու ստացած զէնքերը գործածելու վարժեցումը: Նպատակն է ուժովցնել եգիպտական բանակի ընդունակութիւնը, հաշուեյարդարի ենթարկելու համար յարձակման հետեւանքները եւ դէմ դնելու առհասարակ ամէն յարձակման:

Ինչպէս կը տեսնուի, Մոսկուա ո՛չ մէկ յանձնառութիւն կը ստանձնէ կռուելու Իսրայէլի դէմ՝ եգիպտական բանակի կողքին: Իր օժանդակութիւնը պիտի ըլլայ միայն հայթայթել ռազմական միջոցներ — օդանաւ, հրասայլ, հրթիռ, եւայլն — եւ անոնց գործածութիւնը սորվեցնել Եգիպտացիներուն:

Դաշնագրի կնքուելէն վերջ հրատարակուած հաւաքական հաղորդագրութեան մէջ աւելի չեշտուած կերպով կը խօսուի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ շուտով արդար խաղաղութիւն մը հաստատելու մասին, Պաղեստինի Արաբներուն արդար իրաւունքները յարգելու հիման վրայ:

Ամերիկացիք ու Եւրոպացիք ուշադրութեամբ կը հետեւին դէպքերու զարգացման: Մոսկուայի եւ Գահիրէի միջեւ բարեկամական կապերու ամրապնդումը հաճելի չէ իրենց համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Թուրք իշխանութիւնները կը շարունակեն իրենց հալածանքը ձախակողմեան տարրերու եւ կազմակերպութիւններու դէմ: Այդ հալածանքը, այսինքն հետապնդումներն ու ձերբակալութիւնները մեծ չափերու հասած են եւ, համաձայն օտար մամուլի թղթակիցներուն, սանձարձակ բնոյթ ստացած են:

Ձախապաշտ կազմակերպութիւններու կարդացած մարտահրաւէրէն ի վեր, երբ յարձակումներ գործուեցան դրամատուներու վրայ, երբ առեւանգուեցաւ եւ սպաննուեցաւ Պոլսոյ Իսրայէլի հիւպատոսը եւայլն, իշխանութիւնները գիշեր ցերեկ ձայնասփիւռէն կը խօսին Պետութեան դէմ կազմակերպուած դաւերու մասին: Իրաց այս վիճակին եւ մթնոլորտին մէջ ձախեր երեւան հանելու մարմաչ մը հաստատուած է երկրին մէջ:

Իշխանութիւնները կը ձերբակալեն արուեստագէտներ, համալսարանի փրոֆեսէօրներ, լրագրողներ եւ այլ ասպարէզներու մարդիկ, որոնք ոչ մէկ կապ ունեցած են այսպէս կոչուած Թուրքիոյ Ժողովրդային Ազատագրական Բանակի ձախապաշտ կազմակերպութեան հետ:

Աւելին, համաձայն հաւաստի աղբիւրներու, ձերբակալուած անձերը կ'ենթարկուին խոշտանգումներու:

Մոնտի Թղթակիցը կը չեշտէ թէ ապահովութեան ուժերը որոնք կ'երթան ձերբակալելու մասնաւոր պժգանք մը ունին գիրքերու հանդէպ, ինչ որ ալ ըլլայ անոնց բովանդակութիւնը: Համալսարանի դասատուներ, երբեմն տարիքոտ եւ հիւանդ արգելափակուած են շատ գէշ պայմաններու մէջ, երեք հոգի պառկելով մէկ անկողնի մէջ: Նուաստացուցիչ վերաբերումներու նկարագրութիւնները կը բազմապատկուին: Ոչ միայն ժողովուրդին ուշադրութիւնն ու բարկութիւնը տեւապէս կեդրոնացած են ահաբեկիչներուն վրայ, այլեւ կը պահանջուի որ սերտ գործակցութիւն մը ըլլայ ժողովուրդին եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ յեղափոխականներու հալածանքին մէջ: Այսպէս է որ կը գործադրուի դրութիւն մը որ առնուազն վրդովեցուցիչ կրնայ թուիլ: Յատուկ հիմնադրամ մը ստեղծուած է վարձատրելու համար այն քաղաքացիները որոնք կը մատնեն փնտռուած անձերը: Սկզբունքով, վարչապետը շատ իրար անցած է այս կացութեան ի տես եւ երկու շաբաթ առաջ շրջաբերականով մը հրահանգած է իշխանութեանց որ ձերբակալեն միայն անոնք որոնց յարաբերութիւնները ահաբեկիչներուն հետ հաստատուած են եւ որ կասկածելի կամ ձերբակալուած անձերու տուներէն գրաւուին միայն այն գիրքերը, որոնք արգիլուած են: Կը թուի թէ այս շրջաբերականը հետեւանք չէ ունեցած:

Այլեւս յստակ է որ ահաբեկիչները, բոլորն ալ, ի մօտոյ կամ պիտի ձերբակալուին կամ սպաննուին: Հանրային կարծիքին մէկ մասը, դատապարտելով հանդերձ ահաբեկիչներուն գործած մեթոտները եւ սպանութիւնները, յուզուած է տեսնելով թէ ատիկա կը ծառայէ ոչ միայն բովանդակ ձախին անհետացման, այլեւ մարդու հալածանքը մեծ թափ առած է եւ կը գրգռէ զանգուածներու որոշ բնազդները:

Այլ խօսքով՝ Մոնտի Թղթակիցը կը հաստատէ որ Թուրքերը սկսած են ընել Թուրքերուն, ինչ որ ցարդ վերապահուած էր քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց:

×

Պաղեստինի Ազատագրման դեմոկրատ ժողովրդական ճակատը զօրավիգ կը կենայ Թուրք ահաբեկիչներուն եւ կը վստահեցնէ զանոնք թէ իրենց կողքին է «այն հերոսական պայքարին մէջ, զոր Թուրք Ազատագրական Բանակը կը տանի Թուրքիոյ ներկայ մենատիրական վարչակարգին դէմ, որ աշխարհակալութեան ծառան է եւ Իսրայէլի գործակիցը»:

Ճակատի յայտարարութիւնը կը յայտնէ նաեւ թէ Թուրք ըմբոստները պատրաստուած են պաղեստինեան արաբական երկիրներու զօրանոցներու մէջ եւ թէ մասնակցած են Իսրայէլի դէմ կռիւներու, բայց, կ'աւելցնէ զեկոյցը «այս չի նշանակեր թէ Ֆետայիները կամ արաբական երկիրները պատասխանատու են Թուրքիոյ Ազատագրական Բանակի գործունէութեան»: «Հերոսական արարք» կ'որակէ Իսրայէլցի հիւպատոսին առեւանգումն ու սպանութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ զանազան շարժումները զգալապէս խանգարեցին Փարիզի կեանքը Ուրբաթ օր: Մինչ աղբերը կը դիզուէին Լոյս Քաղաքի մայթերը, Սէն-Լազարի գիծերուն վրայ գործադուլ մը սկսաւ որ մեծ դժուարութիւններ ստեղծեց աշխատաւորներուն համար: Կարգ մը դասակարգերու գործադուլի հրահանգին հետեւանքով, երթեւեկը բոլորովին խանգարուած էր: Ոչ միայն կառախումբերու թիւը նուազ էր, այլեւ բոլոր գիծերը չէին բաներ, ոչ ալ բանող կառախումբերը բոլոր կայարանները կը հանդիպէին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ելմտական նախարարը ներկայացուց երկրին զինուորական նոր պիւտճէն, որ նախորդին բաղդատմամբ 11 առ հարիւրի յաւելում կ'արձանագրէ: Նոր պիւտճէն է՝ 650 միլիոն եգիպտական ոսկի: «Պիւտճէն պիտի ծառայէ ոչ միայն զինուորական ծախքերը հոգալու, այլեւ ազգային պաշտպանութիւնը կազմակերպելու», յայտարարեց նախարարը՝ Ազիզ Հեկազի:

ՀԱՆՈՅ մերժեց ընդունիլ այն 13 Հիւսիսային Վիէթնամցի գերիները, որոնք տրամադիր գտնուած էին վերադառնալու իրենց երկիրը: Ինչպէս գրած էինք, 650 գերիներէն միայն ասոնք են, որ ընդունած էին վերադառնալ, մինչ մնացեալները յայտարարած էին Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչներուն, թէ կը մերժեն ետ երթալ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Ուխտի Արտաքին նախարարները ընդունեցան Լիզպոնի մէջ, թէ Պերլինի հարցին շուրջ բաւականաչափ « յառաջդիմութիւն » արձանագրուած է խորհրդային – արեւմուտք խօսակցութիւններու ընթացքին: Ատլանտեան Ուխտը տրամադիր է դրական կեցուածք մը որդեգրելու Խորհ. Միութեան առաջարկած ապահովութեան խորհրդաժողովին մասին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ ամերիկացի գրագէտ մը՝ Ժիւլիէն Կրին: Գրագէտը 18 տարեկանին մաս կազմած է ֆրանսական բանակի, համաշխարհային Ա. պատերազմին: Ցետագային գրած է իր յուշերը, ինչպէս նաեւ քանի մը արժէքաւոր գործեր, ինչպէս՝ «Հարաւ», «Մոյրա» եւ «Ամէն մարդ իր գիշերուան մէջ»:

ՀՆԴԿԱԿԱՆ գաղթավայրերու մէջ երկու հազարէ աւելի Պենկալցիներ մեռան քոլերայի համաճարակէն: Արեւելեան Փաքիստանի իրադարձութիւններուն հետեւանքով աւելի քան չորս միլիոն Պենկալցիներ ապաստանած են Հնդկաստան: Կը գտնուին ծայր աստիճան խեղճ վիճակի մէջ: Համաձայն իշխանութիւններուն՝ քոլերայի համաճարակի զոհ կրնան երթալ յառաջիկայ օրերուն 40էն 50.000 Պենկալցիներ: Սահմանային շրջաններէն, ուր տարածուելու վրայ է քոլերան, 50.000 Հնդիկներ փախուստ տըւած են Կալկաթա:

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ բողոքեց Ֆրանսայի՝ Թահիթիի մօտերը հիւլէական փորձի մը որոշման առթիւ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆՑԻՆԵՐՆ ու Պաղեստինցիները նոր բախումներ ունեցան այս անգամ գաղթակայանի մը մօտ, Ամմանի մերձ: Վեցերորդ օրն է, որ կռիւներ տեղի կ'ունենան: Երկու կողմերը զիրար կ'ամբաստանեն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ սահմանապահ զինուորներ բարձրախօսներով առաջարկեցին արեւմտեան գերմանացի պահակներու՝ երկու հարիւր մարքի վարձատրութիւն իւրաքանչիւր փախստական Գերմանացիի յանձնումին:

ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կատաղած էր խուժանը: Վոհմակ-վոհմակ, փողոցներու եւ շուկային երկայնքին, ան կը գոռար եւ կ'ոռնար. «Հայ աէրտէրը կը կռուի, տունը կ'այրի: Քաղաքն ամբողջ հրոյ ճարակ պիտի ընէ»: Ու արդարեւ, փամփուշտները կը սուլէին անդադար, քահանային եռայարկ տան մարտկոցէն: Միանգամայն լի թիթեղներ քարիւղի՝ կ'ընդհարէին իրենց հերթին: Ու հրդեհը կը ծաւալէր սրընթաց: Սաստիկ հովն ալ կ'աջակցէր: Ծարճատիւնը աղէկտուր մեղեդի էր: Թանձր ծուխին կծու հոտը մինչեւ երկինք կը հասնէր:

Քահանային փոքր ամբոցը անառիկ էր: Ոչ ոք կրցաւ ներս խուժել: Վհատութեան փրփուր կ'եւլէր երախներէն: Ու կռիւը տկարացաւ: Անօսրացաւ փամփուշտներու խոլ տարափը: Իսկ մարտկոցը հետզհետէ մոխրակոյտի կը վերածուէր: Մինչ ամբոխը, ղայրագին, լսեց երգի նուիրական մասունքներ: Արմենակին խրոխտ ձայնն էր.

Ազատ չծնանք, գէթ մեռնինք ազատ...
Մեր սիրտն ու հոգին պահենք անարատ:

Քաջ Սմբատը արձագանգեց յետին շունչով.
Գոնէ մեր փառքը մահով յետ խլենք:

Իսկ խուժանին բարկութիւնը չափ չունեցաւ, երբոր երկսեռ քառաձայնը որոտաց.
Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի,
Բայց երանի որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

Փլատակին սիւներուն հետ, ի փառս Հայկեան Ազատութեան ինկան՝ Հայու հպարտութեամբ, արի արանց նուիրեալներ: Զուարթ հարսունք, կոյս աղջիկներ, մոխիրներուն տաք ծոցին մէջ, ի քուն մտան առ յաւէտ: Անմեղ կեանքեր մատաղ եղան: Աղաւնիներ ընծայուեցան: Ու խանձեցան մատղաշ վարդեր վաղամեռիկ: Մինչ կրակը, թաղէ ի թաղ, դեռ կ'արշաւէր, արեւելքէն արեւմուտք:

Հայութիւնը կծկտած էր զօրանոցին բակին մէջ: Ողջ դիակ էր: Անդին, անջատ, ձեռքերը ետին եւ կանգնած, Տէր Խաչատուր՝ մտամոլոր, թմբիլի մը կը նայէր: Անհուն վիշտը նոր խորշոմներ փորագրած էր ճակտին վրայ: Մէկ օրուան մէջ, քանի տարի ծերացած էր յայտնապէս: Իր զաւակը, Անուշաւան, դեռ պատանի, պատասխանեց ամէն ոքի հարցումներուն, շրջապատուած՝ երէցներու գուրգուրանքով, ընկերներու ջերմ գորովով:

Առաւօտուն, ոչ շատ կանուխ, պաշտօնեայ մը կուգայ հայրը կ'առաջնորդէ դայմագամին սեղանին...: Անակնկալ հրաւէրը կը խանգարէ դիմադրութեան ծրագիրը: Մայրը կ'ըսէ. «Տղա՛ս, հեռուէն հետեւէ»: Տէր Խաչատուր բանտ կը մտնէ: Անուշաւան տուն կը դառնայ. — «Ես եմ, մայրի՛կ, դուռը բաց»: Երէցկինը միակ մանչը ներս չառներ: — «Տղա՛ս, կ'ըսէ, պէտք է որ ապրիս Ազգին համար»: Աղջիկները պիտի զոհէ բոցերուն: Խենէշներուն պղծութիւնը պէտք չէ որ հպի անոնց անբիծ կուսութեան:

Խենթի նման, կծծի Արթին, — վաճառական կերպասի, քահանային շուրջ բոլորը կը դառնար: Ֆէսը չկար: Ծարպոտ քրտինք կը ծորէր ճաղատ գլխուն փայլուն մորթէն: Կարմիր դէմքին մկանները կը շարժէին: Կը հայհոյէր եւ կը թքնէր: Կը բարբանջէր եւ կ'անիծէր: Երիտասարդ ոստիկանը շատ գոհ էր: Իսկ տարեցը, դայթակղած, խելագարը հեռացուց, երեսն ի վեր գոչելով. «Ալ հերի՛ք է, վարնո՛ց մարդ, ձեր Տէր Հայրն է, չե՞ս ամըչնար»: Մարիամ տուտուն, իր կարգին, խիկոյն պոռթկաց. «Զօրնայ, փրթի այդ լեզուդ, այրի, հոտի սեւ հոգիդ»: Տէր Խաչատուր լուռ էր, հանդարտ եւ անշարժ: Տկարութեան ոչ մէկ նշան արտայայտեց: Մինչեւ անգամ չմրմնջեց. «Աստուա՛ծ իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս»:

Երեկոյեան մութը իջաւ: Հովը յանկարծ դադրեցաւ: Ու երկինքը ճեղքուեցաւ: Շառայլ անձրեւ թափեցաւ: Եւ հրդեհը կանգ առաւ: Մամիկները, հիասթափ, «մեղա՛յ, մեղա՛յ» կանչեցին: Ժողովուրդը զօրանոցէն ներս հրեցին: Թուրք զինուորը մեկներ էր: Բայց կարծէք թէ ներկայ էր: Իր ոտքերուն եւ մարմինին կեղտոտ հետքը մնացեր էր դարչարար: Ու չարագոյժ գիշերուան մէջ, անուշ ձայն մը վշտագին.

Գնաց գարուն, եկաւ աշուն,
Կըտրաւ ջըրիկ աղբիւրներուն,
Կըտրաւ խոտիկ ծաղիկներուն,
Կըտրաւ ձէնիկ կաքաւներուն:

Իսկ հոն, վարը, հէք քահանան կ'ընդնշմարէր, մեր երկրային քառսին մէջ, ահեղ վիհը մեր մօտալուտ կորուստեան:

Երկու օր ետք, կարաւանը ճամբայ ելաւ գլխիկոր: Ու ձորին մէջ, կուրծքը կոծեց: Տէր Խաչատուր, մենութեան մէջ, փայտէ փոքրիկ կամուրջին մօտ եւ կաղնիի հեղ թուփերուն հովանիին, կը քնանար, բարի առուին մեներգովը: Խռովայոյզ սիրտն ու հոգին կը հանդչէին: Կարաւանը ծնրադրեց, խաչակնքեց եւ աղօթեց: Մեծ ու պզտիկ արտասուեցին: Աղջիկները դաշտին վայրի ծաղիկներով պատանքեցին սուրբ մարմինը: Տիկին Խոնարհ զոյգ ճղիկով խաչ մը հիւսեց: Մամիկները քահանային անմեղ ճակտին համբոյր տուին, աղի արցունք թափելով: Անոնցմէ մին անիծեց. «Քարէ՛ սրտեր, կրակ թափի ձեր ալ գըլխուն»:

Անուշաւան Ակնէն փախաւ Երզա: Ու կռուեցաւ Անդրանիկին եւ Մուրատին գունդերուն մէջ: Պատուով մեռաւ, փառքով մեռաւ, վասն Հայկեան Ազատութեան, հաւատարիմ՝ Նահատակաց, հօր պատգամին:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆՃՏԱՆԵԱՆ

ԱՐԺԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

« ... Զի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր, եւ թուով յոյժ ընդ փոքր սահմանեալ, եւ զօրութեամբ տկար, և ընդ այլով, յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն, բազում գործք արութեան գըտանին գործեալ ի մերումն աշխարհի, եւ արժանի գրոյ, յիշատակի··· »:

Բազմաթիւ դարեր առաջ, մեր աննման պատմահայր Մովսէս Խորենացին, այս սրտառուչ եւ իմաստուն տողերով կը բանայ Հայոց պատմութեան առաջին էջը:

Թէեւ ածուով փոքր, թիւերնիս քիչ, սահմանափակ, ուժերնիս ալ անբաւարար, տկար, տեւապէս ալ ենթակայ օտար լուծի, բազմազան բռնատիրութեանց, սակայն, այդպէս ըլլալով մէկտեղ՝ բազմաթիւ արութեան, քաջութեան գործեր կատարուած են հայ աշխարհին մէջ, որոնք արժանի են գրուելու, յիշատակուելու: Աւելցնենք՝ փառաբանուելու:

Խորենացիի ապրած ժամանակներէն մինչեւ օրս, հայ աշխարհը աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ չապրելով մէկտեղ, հիւսքը չպակսեցուց այն արութեան գործերուն, որոնք, իրօք արժանի են յիշատակութեան, անխառն փառաբանանքի:

Այդ փառաբանուելիք օրերու մեծագոյնը ո՛չ մէկ խօսք՝ մեր ազատութեան եւ անկախութեան թուականն է, — 1918 Մայիս 28ը: Սարդարապա՛տ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ-Ապարան: Արամ, Սիլիկեան, Նազարբեկեան եւ այլք: Ու նաեւ «Ժողովուրդն Հայոց»···:

Ի՞նչպէս ծնաւ հրաշուի մանուկը: Բոլորս գիտենք: Ի՞նչպէս ապրեցաւ, ոտքի ելաւ, քալել սկսաւ... «Վտիտ, հիւանդկախ, աղազուն երախայ մըն է, չապրի՛ր», մրմրթացին այն օրերու բանդագուշակները: «Թուրքին պարգեւն է, այսօր տուաւ վաղը կ'առնէ...» չարախօսեցին ոմանք: «Դժոխքի ծնունդ» որակողներ ալ եղան, բայց··· մանուկին ծնունդ տուող մայրը հաւատաց հաստատ համոզումով մը անոր առողջանալուն, մեծնալուն, պարարտանալուն:

Այսօր «Թիկնեղ երիտասարդ մը դարձած է», կ'ըսեն անոնք որ չէին հաւատար անոր ապրելուն: «Սարտարապատով ձեռք բերինք մեր ափ մը հայրենի հողը», կը բարբառին անոնք որ երէկ՝ «Թուրքին նուէրը կամ շնորհը» կը դաւանէին զայն:

«Դժոխք»ը վերածուեցաւ տեսակ մը դրախտի, ու խաւարը՝ լոյսի:

Այսօր ալ տակաւին կան մարդիկ որ իրենց գնահատումներուն մէջ «շնորհք»ներ կը շարեն: Շնորհիւ այսինչին, շնորհին այնինչին... կարծես մեր շինարար ժողովուրդը զաւակի մը չափ մաս չունենայ եղած, կատարուածներուն մէջ:

Հայաստան այցելող բարեկամ մը կը պատմէր. «Երեւանէն Սեւան կ'երթայինք, մարդատար կառավարին քով նըստած էր Ամերիկայէն ծերուկ այցելու մը խանդավառ ու յաւակնոտ, ամէն մէկ շարժումի բարձր ձայնով «շնորհիւ» մը կը շարէր եւ այլազան անուններ կուտար: Յանկարծ, կառավարը դարձաւ մեր այցելուին կողմը ու գոռաց»...

— Քաւթառ, էն բոլորը ուրիշներէ շընորհիւ եղած են, հապա մենք ի՞նչ ենք այստեղ, դդումի կո՞ւտ...:

Մենք, — անոնք որ հայրենիքէն դուրս, անոր կարօտովը կ'ապրինք եւ որ հայրենասիրութիւնը չենք շփոթեր ծալլվարեան ըմբռնումներու հետ, մեզի համար կարեւորը շնորհիւները չեն, կարեւորը, մեր արիւնով ու արցունքով գնուած այդ ափ մը հողը, անոր ծոցին մէջ սեղմուած ժողովուրդը, — հայ ժողովուրդը, — ապրի՛, մեծնայ, ուռճանայ, արդասաբերի, ահա՛ կարեւորը:

Մեծ Րաֆֆի իր «Խենթ»ի հերոս Վարդանի երազին մէջ երկու դար կուտար նորաստեղծ Հայաստանը անճանաչելի դարձնելու համար: Այսօր, դեռ կէս դարէն քիչ մը աւելի կեանք ունի անիկա, ապահով ենք, կը հաւատանք հաստատ համոզումով մը, որ դարագլխին շնորհիւ մեր ժողովուրդի շինարարական ոգիին, անոր իմացական կարողութիւններուն, անոր անդաւաճան հայրենասիրութեան, այսօրուան մեր նեղլիկ, փոքրիկ Հայաստանը ամէն տեսակէտով անճանաչելի պիտի դառնայ:

Վասնզի « մենք Արարատը ունինք », վասնզի «մենք Հայ ենք, պիտի չատա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ երիտասարդը դաժան կերպով մը, մէջտեղ երեւի վրայ մնացած ծեր կին մը, բռնաբարուած ու լքուած մանկամարդ աղջիկ մը եւ խեղճ նորածին մը կան եւ խնդիրը այդ թշուառներու շուրջը կը դառնայ, թըշուառներ, որոնց պատասխանատուն դուք էք, հետեւաբար կը խնդրեմ, որ փոխանակ ծաղրական կերպով խօսելու, խիստ լրջութեամբ տեսնուիք հետս:

Ղուկաս էֆէնտի, որ ալ հասկցած էր, թէ երիտասարդը որեւէ ազգականական կապ չունէր Շուշանիկի հետ, բնաւ չյուզուեցաւ Սերգիսի այս կշտամբանքներէն եւ նոյն ծաղրածու ձեւով շարունակեց.

— Բարեկամ, կ'երեւայ որ դուն բան գործ չունիս ու այսպէս հոս ու հոն մարդիկ կը փնտռես, անոնց պաշտպան կանգնելու համար: Գիտե՞ս, ուրիշ մարդ մը եւ կին մը պաշտպանելու համար... եւ բերնիդ փայն ալ առիր, բայց կ'երեւայ որ ատիկա բաւական դաս մը չէ եղեր քեզի ու նորէն վազ չես անցեր այդ պաշտպանի դերէդ... գոնէ ծայրը շահ մը կա՞յ... եկուր քեզի ուրիշ գործ մը գտնենք տէ, ատանկ պարապ գործերէն հրաժարէ...

Երիտասարդը վաճառականին այս խօսքերէն թէեւ բարկացաւ, սակայն կրցաւ ինքզինքը զսպել եւ ամենայն պաղարիւնութեամբ պատասխանեց.

— Շնորհակալ եմ, Ղուկաս էֆէնտի, ես ձեր կարծածին պէս անգործ չեմ, շատ լաւ պաշտօն մը ունիմ եւ այնպիսի հաստատութեան մը մէջ, որ դուք որեւէ կերպով չէր կրնար վնասել ինծի: Եթէ այդ խեղճ կիներուն վիճակովը կը հետաքրքրուիմ, պարզապէս կարեկցութենէ մղուած ըլլալուս համար է, որովհետեւ մօտէն կը ճանչնամ իրենց վիճակը, ուստի նորէն կը կրկնեմ՝ մէկ կողմ դնենք ունայն խօսքերը եւ իբրեւ լուրջ մարդիկ իրարու հետ տեսնուինք:

— Բայց դուն որեւէ հանգամանք չունիս այդ խնդրին խառնուելու... արդէն խնդիր ալ չկայ, — փութաց ճչելու Ղուկաս էֆէնտի, — խեղճ տղայ մը բերեր մեր դրան առջեւ ձգեր էին, հետը նամակով մը, իմ ալ խղճիս դպաւ, ուզեցի դրամական օգնութիւն ընել, պարզապէս բարեգործութիւն մը, եւ ասոր համար քահանան իրենց տունը ղրկեցի, բայց հիմա կը տեսնեմ, որ պարզապէս քիթէս բռնել կ'ուզէք, այնպէս մը ցոյց տալով, որ իբր թէ այդ նորածինը իմ հարազատ զաւակս է, թէ մայրը ես գլխէ հանած եմ եւայլն: Ասոնք անվայել բաներ են, բարեկամ, եւ այդ տեսակ դրամաշորթութիւններ ընողներուն համար մասնաւոր պատիժներ ալ կան եւ բաւական ծանր, ուստի ատոնք քեզի հասկցնելէ ետքը, հիմա ահաւասիկ վերջին խօսքը. եթէ իբրեւ զուտ ողորմութիւն կ'ընդունին, լաւ, իսկ եթէ կը շարունակեն իբրեւ իրենց իրաւունքը պահանջներ ընել, տասը փարա չեմ տար, թող գիտցած ըլլան, թէ՛ իրենք եւ թէ իրենց պաշտպանները...

Երիտասարդը վաճառականին բոլոր այս մարտահրաւէր խօսքերը մտիկ ըրաւ անայլայլ, յետոյ ըսաւ.

— Ղուկաս էֆէնտի, ես իբրեւ բարեկամ եկած եմ ձեր մօտ և կ'ուզեմ որ իբրև բարեկամ մեկնիմ, որովհետեւ եթէ խնդիրը հակառակութեան յանգի, այն ատեն ես տեղի տալու միտք չունիմ բնաւ եւ ինծի հետ եղողներն ալ նոյնպէս որոշած են ամէն զոհողութիւն ընել այդ թշուառ աղջկան պաշտպանութեան համար, եւ որովհետեւ դուք ալ յամառ մէկը կ'երեւաք, շատ բնական է, որ մեր այս հակառակութիւնը շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ. ուստի նորէն կը կրկնեմ, երկուքնուս շահուն համար, լաւ է որ խնդիրը խաղաղութեամբ կարգադրենք:

— Ինծի նայէ, կարգադրելիք խնդիր չկայ մէջտեղը, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի կտրուկ շեշտով մը, բարեգործութիւն մը ընել ուզեցի եւ գլխուս պելա կը բանաք. ես ի՞նչ պէտք ունիմ մէկուն մէկալին փիճը նայելու... եթէ քիչ մը դրամ տալ ուզեցի նէ՝ ան ալ պարզապէս խղճիս դըպաւ, անոր համար էր. արդէն եթէ ինծի մնար, դուցէ չէի ըներ, բայց կինս շատ պնդեց, ես ալ չդիմացայ, ահա եղելութիւնը, ուստի կ'աղաչեմ, խօսքը կարճ կապենք, հոս գործի տեղ է, եւ ամէն մարդ զբաղում ունի, դուն ալ, քանի որ կ'ըսես թէ գործի տէր ես, ել գործիդ գնա ու ալ չխօսինք ասոր վրայ:

— Նախ ըսեմ, որ ես ինքնաբերաբար չեկայ, այլ դուք տէրտէրը ղրկեցիք ու խնդրեցիք, որ գամ: Ցետոյ Ղուկաս էֆէնտի, լաւ մտիկ ըրէք, մենք թեթեւօրէն ճամբայ չենք ելած եւ ըրածնիս գիտենք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՍԷՆ–ՄՕՌԻՍԻ ՄԷՋ

Սէն Մօրիս, Լիոնի շրջանը մօտիկ գիւղ մըն է, ուր կան բաւական թիւով հայրենակիցներ, որոնք առաւելապէս կ՚աշխատին գործարաններու մէջ, եւ որ վերջերս կենդանութեան եւ վերազարթնումի նշաններ ցոյց կուտայ, շնորհիւ արեւելքէն եկած հայրենասէր եւ գաղափարական տղաքներու, որոնք հիմը դրին Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վրացեան» խումբին, վերակոչելով յիշատակը իրենց կուսակցական մեծ ուսուցչին, Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին վարչապետին:

Այս խումբն էր որ կազմակերպած էր, Հայաստանի Անկախութեան Հռչակման 53րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին, որ տեղի ունեցաւ 23 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, տեղւոյն Քաղաքապետարանի սրահը, որ լեցուած էր տեղացիներու կողքին Լիոնցի եւ Տէսինցի հայրենակիցներով, որոնք եկած էին քաջալերելու այս ձեռնարկը եւ յարգանքի իրենց բաժինը բերելու, ազատութեան ճամբուն վրայ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Օրուան խօսնակը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան, — ի՜նչ զարմանալի եւ հաճելի զուգադիպութիւն, որ մեր շրջանին մէջ կը վերակոչուի սիրելի անուն մը — հանդէսը բացուած յայտարարեց «Յառաջ նահատակ»ով, զոր ներկաները երգեցին ոտքի եւ միաբերան, ու պատշաճ խօսքերով գովքը հիւսեց հայ ժողովուրդի ազատատենչ ձգտումներուն եւ օրուան տօնակատարութեան իմաստի մասին:

Յաջորդաբար գործադրուեցաւ գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը երգերով եւ արտասանութիւններով, նաեւ մասնակցութեամբ Լիոն – Տէսին Նոր Սերունդի պարախումբին, որոնք պարեցին հայկական տոհմիկ պարեր, մերթ նազանքով եւ քնքշութեամբ, եւ մերթ առնական խիզախ ոստումներով: Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու գնահատանքին եւ բուռն ծափերուն:

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան երիտասարդ բանախօսը, ընկեր Գ. Կանանեան, որ նկատեց Մայիս 28ը տօներուն ամէնէն վե՛հը, որովհետեւ կ՚իմաստաւորէ մեր ազգային պատմութեան վերջին հարիւրամեակը, եւ որ թուական մը ըլլալէ աւելի, ոգին մըն է, եւ մեր երազներու ու իղձերու միաւորումը, ու շարունակեց. «Ճանչնալ Ապրիլ 24ը եւ մերժել Մայիս 28ը կը նշանակէ նմանիլ այն քրիստոնեային, որ կը հաւատայ Քրիստոսի խաչելութեան ու մահուան, բայց կ՚ուրանայ անոր յաջորդող հրաշափառ յարութիւնը: Ուրանալ Մայիս 28ը կը նշանակէ մոռնալ Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը որոնք մնացին անթաղ եւ գերեզման չունեցան, որպէսզի մենք ապրինք ազատ, չէնցնելով մեր հայրենի օճախներն ու քարքարուտ լեռները: Տարիներ գլորեցան եւ մարդիկ ու կուսակցութիւններ իրենց նոր տէրերուն հաճոյալի երեւնալու մարմաջէն տարուած դաւաճանքներ դարձան ու լքեցին Մայիս 28ը, միայն մէկ կուսակցութիւն, պատիւ իրեն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մնաց պատնէշին վրայ եւ ամենուրեք փառքը հիւսեց այդ թուականին, դայն դարձնելով իր դաւանանքի հաւատոյ հանգանակը:

Ընկերը սեղմ գծերու մէջ ըրաւ պատմականը դէպքերու եւ դէմքերու եւ եզրակացուց ըսելով.— «Այսօր Հայաստանի մէջ Սարդարապատի կոթող կը կանգնեն, բայց կը զլանան իրենց արժանավայել պատիւը մատուցանել այդ ճակատամարտներու ոգին եւ մղիչ ուժը հանդիսացող Ջոր. Սիլիկեանին, Նազարբէկեանին, Դրոյին եւ շատերու եւ զանոնք հովանաւորող կուսակցութեան, որուն կը պարտինք երէկի, այսօրուան եւ վաղուան Հայաստաններու գոյութիւնը: Դաշնակցութիւնը ամէն տարի, առանց ընկրկումի, տօնակատարութիւններով, կ՚աշխատի վառ պահել յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք մահուամբ ըմահ յաղթեցին, յաջորդութեան կամուրջ մը հաստատելով երէկուան սերունդին, որ հայրենի օդը կը ծծէր ու պապենական հողէն իր աւիշը կ՚առնէր, ու այսօրուան սերունդին միջեւ, որ զրկուած Արարատի վեհապանծ տեսքէն, արմատախիլ իր պապենական հողերէն, գոյութեան պայքար կը մղէ, աշխարհի չորս կողմը: Ժամանակն ու կարիքը կը ծնին հերոսները, կ՚ըսէ հայկական իմաստութիւնը: Մենք կը հաւատանք որ, այս ժողովուրդը կարող է տակաւին ծնունդ տալու, նորանոր Վարդաններու, Դրոներու եւ Նազարբէկեաններու, արդարութիւն կատարելու եւ մեր բռնագրաւուած ինչքերը մեզի վերադարձնելու համար: Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ ամբողջական Հայաստանը, առանց մակդիրի, ամբողջական Հայութեամբ»:

Հանդէսի այս պաշտօնական մասէն վերջ սկսաւ խնջոյքը, առատ կերուխումով եւ ընկեր Կ. Յովակիմեանի թամատայութեամբ. եղան խմբական երգեր, ուրախ, զուարթ եւ ջերմիկ շրջանակի մէջ, որ շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ: Երիտասարդական նուագախումբն ալ հնչեցուց յեղափոխական եւ ազգային երգեր, աւելի ոգեւորելով ներկաները:

Շնորհաւորելի են «Վրացեան» խումբի մեր ժրաջան ընկերները, որոնք կ՚ուզեն աւիթ մը ստեղծել Սէն–Մօրիսի մէջ ազգային գիտակցութեան զգացումը վառ պահելու եւ ոգեւորութիւն ստեղծելու համար գաղութին մէջ: Կը խորհիմ թէ, իրենց այս Բ. ձեռնարկն ալ, որ վըստահաբար, յաջողութեամբ պսակուեցաւ, ունեցան հոգեկան բաւարարութիւն, ու ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն, գոհ տրամադրութեամբ:

«ՊԱՐՏԻԶԱՆՑԻ»

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ ՆԵՐՍ

Էր երբեմն մեր աշակերտական շրջաններուն զանազան դասաւանդութեանց շարքին կը սորվեցնէին նաեւ եկեղեցական պատմութիւն Հին Ուխտէն կամ Նոր Ուխտէն, եւ որով մեզի սորվեցուցած էին թէ եկեղեցին ունի եօթը սուրբ խորհուրդներ, ինչպէս դրոշմ, մկրտութիւն, ապաշխարութիւն, հաղորդութիւն, պսակ, օծում եւ թաղում. եւ թէ այս խորհուրդները դարերէ ի վեր կը շարունակուին եւ պիտի շարունակուին յաւիտենապէս:

Մեր եկեղեցին Համբարձման տօնին օրը յատկացուցած է մանուկներու Ս. Հաղորդութեան խորհուրդին, անշուշտ նախորօք տղաք իրենց դասերուն հետ սորված են Համբարձման տօնին նշանակութիւնը, թէ Յիսուս իր յարութենէն քառասուն օր վերջ Ձիթենեաց լերան վրայ բազկատարած կ՚աղօթէ ու կ՚օրհնէ իր աշակերտները ու կը հրամայէ անոնց որ Աւետարանը քարոզեն աշխարհի չորս ծագերուն ու ինք կը վերանայ, կը համբառնայ ամպերուն մէջ կորսուելով: Այս տօնը կը կոչուի Համբարձման տօն կամ Վիճակի օր:

Հին Հայաստանի մէջ՝ աւանդական սովորութիւն դարձած էր ամէն տարի Համբարձման տօնին օրը վիճակ քաշել, նագելաճեմ քնքոյշ աղջիկներ՝ եօթը աղբիւրներէ իրենց սափորները լեցուցած, եօթը տեսակ զարնան բուրմունքով ծաղիկներ հաւաքած՝ կը համախմբուէին պաղ աղբիւրներու մօտ ու սրտի տրոփիւնով վիճակ կը քաշէին իրենց սիրած եարին բախտը դիմաւորելու: Եթէ արդիւնքը լաւ ըլլար, կը սկսէին խմբերգներն ու պարերը, ու կ՚երեւակայէին իրենց կեանքի հեռապատկերը իր վարդագոյն կողմերով: Ոմանք ալ տխուր ու յուսահատ կը մնային՝ երբ վիճակի քաշուած թղթիկները՝ մռայլ ու թախծոտ օրեր կը բերէին, ինչպէս Թումանեանի Անոյշը որ իր նշանածին Սարոյին վիճակած սեւ բախտին դիմաց տագնապալի պահեր անցուցած է. ու իր ընկերուհիները մխիթարելու համար զինք կը սկսին երգել.

Սուտ բան է ճօյրիկ, դուն մի հաւատար

Լոկ պատահական մի չար խօսք է ան,

Սիրտըդ մի կոտրեր, սուտ բանի համար

Քու խաղըդ խաղա, ճա՛ն կիւլիւմ սաա:

Ուրեմն այս փակագիծէն ետք ըսենք, որ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հրաւիրած էր Փարիզի եւ արուարձաններու աշակերտութիւնը մասնակցելու Հաղորդութեան խորհուրդին: Եւ սակայն չար զուգադիպութեամբ՝ երթեւեկի գործադուլի հետեւանքով միայն Դպրոցասէրի աշակերտութիւնը ներկայ էր խմբովին, տնօրէնուհի Օր. Գարագաշեանի առաջնորդութեամբ, իսկ Փարիզի եւ արուարձանի աշակերտութեան թիւը շատ ցանցառ էր:

Պատարագի խորհրդաւոր պահն է, խունկով օծուն՝ մեր եկեղեցւոյ գմբէթներուն տակ կը պատարագէ Գիւտ վարդապետ Նագգաշեան, կը լսուին հոգեզմայլ շարականներ, հոգեպարար մեղեդիներ ու բուրվառներու զուլաներու մէջէն՝ բազկատարած հաւատացեալներ խնդրարկու աղօթքներ կ՚ուղղեն դէպի վեր: Սերովբէ Արք. Մանուկեան հակիրճ կերպով կը բացատրէ օրուան տօնին նշանակութիւնը, կը յորդորէ ծնողքները որ հայեցի դաստիարակութիւն տան իրենց զաւակներուն, թէ ամէն Հինգշաբթի եւ Կիրակի ղրկեն հայկ. դպրոց հայերէն սորվելու եւ զարկ տան հայապահպանման վեհ նպատակին: Կը յորդորէ նաեւ աշակերտները որ սիրեն իրենց մայրենի լեզուն, Հայ ըլլալու գիտակցութիւնը ունենան, հնազանդ ըլլան իրենց ծնողքին, սուտ չխօսին եւայլն:

Այս հոգեշահ խօսքերէն յետոյ կը շարունակուի պատարագը և խնկաւէտ բուրմունքներու հետ հաւատացեալներու աղերսանքներ կը բարձրանան վեր «Տէր ողորմեա»յի աղօթքներուն հետ: Ու կը հաղորդուին մեծ ու պզտիկ Ս. Հաղորդութեան սկիհին առջեւ խոնարհած. երթայք խաղաղութեամբ:

Յաւարտ պատարագի կը սկսի աւանդական փակեղներու բաշխումը, Հոգաբարձութիւնը շատ խնամքով պզտիկ ծրարիկներ պատրաստած էր, աշակերտներն ու ծերունիները առացան իրենց բաժինը ու մեկնեցան գոհ սրտով եւ հայկական շունչով թարմացած:

ՀՌ. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

նանք», վանկի «մենք անլռելի զանգակատունն ենք հոս ու հոն»:

Այսօր, մեր անկախութեան տօնին, Մայիս 28ի առթիւ հազար ողջո՜յն Հայաստանի բանուորին, գիւղացիին, մտքի եւ գրչի մշակներուն, այլ մանաւանդ «Մեր հողերը, մեր հողերը» աղաղակող հուժկու, թիկնեղ երիտասարդութեան:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

— Մինչեւ առաւօտ չկրցայ քնանալ. հազիւ թէ աչքերս կը փակէի, կխատ մտածումներ թունդ կ՚ելլէին ուղեղիս մէջ, իրարու դէմ կը պայքարէին կամ աննպատակ կը թափառէին, ինչպէս մըկնիկներ՝ անբնակ տան մը ձեղնայարկին մէջ: Քանի մը անգամներ ուզեցի բռնել անոնցմէ մէկը, որոշապէս հասկնալ թէ ի՛նչ բան է որ ինձ մասնաւորապէս մտատանջ կ՚ընէ, բայց հազիւ թէ միտքս կը սեւեռէի գաղափարի մը վրայ, անհամար ուրիշ գաղափարներ կը խուժէին անծանօթ անկիւններէ եւ կը խուսափէին ամէն ուղղութիւններով:

— Թերթերը երէկ կը ծանուցանէին որ Ներքին Գործոց նախարար եւ Ճէլալէտտին պէյ մեկնեցան Տարտանէլի ճակատը, քննութեան համար: Իրենց վերադարձին պիտի այցելեն նաեւ Կէլիպոլուի հիւանդանոցը:

Մինչեւ առաւօտ անդադար տանջուեցայ: Քանի ամիսներէ ի վեր այստեղ եմ եւ առաջին անգամն է որ ոտքի չեմ կանգնիր, երբ զարթեցնող ժամացոյցս կը հնչէ: Մեր յարկաբաժնի աղախինը եկաւ ինծի մօտ, թէյ բերաւ եւ քիչ մը կազդուրուեցայ: Ուզեց անմիջապէս բըժիշկը կանչել, բայց մերժեցի: Ըստ ինքեան հիւանդ չեմ, բայց գլուխս ծանր է ինչպէս եթէ բեռնաւոր ըլլար ճնշիչ հոգով մը:

— Ճէլալէտտին գիտէ՞ արդեօք որ Կէլիպոլուի հիւանդանոցն եմ: Գիտէ կամ չի գիտեր... Այն ժամանակ հանդիպեր էր հօրս Կարմիր Մահիկի կեդրոնական բիւրօն եւ իմ մասիս խօսեր էին: Հայրս յայտներ էր որ պիտի մտնեմ զինուորական հիւանդանոցի մը մէջ: Ճէլալէտտին ըսեր էր հօրս.

— Մելիհա Նուրի Հանըմ ամէն տեսակ արխութեան կարող կին է. ինձ չէք զարմացներ: Բայց այն ատեն ես ինքս չէի գիտեր դեռ թէ ո՞ր ճակատը պիտի ղըրկեն ինձ. այնպէս որ...

Սատանան իրեն հե՜տ... ահա՛ դարձեալ փոքրիկ մկները սկսան վազվզել ուղեղիս մէջ...

Նախաճաշի միջոցին անշուշտ լսեցին որ հիւանդ եմ եւ զարմանալի է որ բժըշկապետը չշտապեց ինծի մօտ. ի փոխարէն այցելութեան եկաւ հանդերձարանի վերակացուն, Սաֆիյէ Հանըմը: Կը զարմանամ որ վութը(*) հետը չբերաւ: Տարօրինակ կին մըն էՍաֆիյէ Հանըմ և ինձ մեծապէս կը հետաքրքրէ:Թէև վարձկան աշխատող, իրեն յանձնուած գործը կը կատարէ խնամքով եւ անձնուիրութեամբ: Նախկին պալատական կին, կ՚ապրի ամբողջովին հին յիշողութիւններով և փառքերով, բայց աննկատելի ճարպիկութեամբ այդ բոլորը կը կապէ ներկային: Տարիները իր վրայէն սահեր են առանց փոխելու իր հոգեկան տրամադրութիւնը: Թէեւ այլեւս ծերացած է եւ իր շպարով յօդնած դէմքը աւերակի կը նմանի, բայց պահած է իր կեցուածքին խրոխտութիւնը եւ իր շարժումները զուրկ չեն այն շնորհէն որ նազենի կիներուն յատուկ է: Սաֆիյէ Հանըմ կը հաւատայ որ պատերազմը պիտի վերջանայ մեր զէնքերու յաղթութիւնով: Անիկա դեռ կը լսէ մեր հեծելազօրքի յաղթական տրոփը Ռումէլիի տափաստաններուն մէջ, իր թառամած շրթները ընտանեբար կ՚արտասանեն գահերէցներու զաղէներու (**) անունները, ինչպէս եթէ դեռ ապրէին, ինչպէս եթէ ներկայ ըլլային սենեակին մէջ: Երբ անոնց նուիրուած հին տէսքեաններ կ՚երգէ, բուռն յուզումը արցունք կը ժայթքեցնէ աչքերէն: Անմիջապէս որ պահ մը ազատ ունենայ, կը վազէ իր սենեակը եւ վութը կը նուագէ: Այս միջոցին վերին ատեանի ոգեւորուած է որ բարձրաստիճան հիւրեր պիտի այցելեն մեր հիւանդանոցը: Երկարօրէն ինձ խօսեցաւ այդ մասին: Կը սիրէ բոլոր հանդիսութիւնները եւ օրուան տիրողները միշտ քաջեր եւ յաղթականներ են իրեն համար: Ինձ խոստացաւ լաւ քէֆ սարքել, երբ պատերազմը վերջանայ եւ վերջանայ յաղթանակով: Սիրտս նեղուած էր եւ գոչեցի զայրոյթով.

— Թո՛ղ միայն վերջանայ. ինչ փոյթ թէ ի՞նչպէս պիտի վերջանայ: Որո՞ւ պիտի ծառայէ այդ յաղթութիւնը. քանի մը պէյերու եւ էֆէնտիներու համար տօն եւ խրախճա՜նք... ուրիշ ինչ:

Սաֆիյէ դեռ սենեակս էր, երբ բժշկապետը, Րէմզի պէյ, եկաւ ինծի մօտ: Բազկերակս նայեցաւ, սիրտս քննեց եւ պահ մը մտածկոտ մնաց: Աչքերս յառած իր թուխ դէմքին կը նայէի ուշադրութեամբ: Մեր նայուածքները չեզոքի իրարու հանդիպեցան եւ անիկա յօնքերը պըրստեց:

— Քանի օրերէ ի վեր չարաչար յոգնած է խեղճը, ըսաւ Սաֆիյէ Հանըմ, կարծես ընդհատելու համար մեր ծանր լռութիւնը:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(1 – Շար.)

(*) Լարային նուագարան մը:
(**) Դիւցազն եւ յաղթական:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է.—

Տէր եւ Տիկին Պապայեան Արշամ 5000 *ֆր.,*

Յովակիմեան Էլիզ. 1000, *Գուլումեան Կարպիս, Յովակիմեան Եղիա, Շահլամեան եւ Պաքէրճեան Ա., Ումէտեան* 500–*ական, Տէր և Տիկ. Փափազեան Աւլէն* 400, *Փօյաճեան Հայկազ, Մէքճեան Յարութիւն, Տէր եւ Տիկին Տոլապճեան* 300–*ական, Մելքոնեան, Եօթնեղբայրեան Աւետիս, Տօրումեան Մարի, Տէր–Վարդանեան Ժագի, Սողոմոնեան Դաւիթ, Էսկիճեան Յակոբ* 200*ական ֆրանք:*

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21էն ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— *Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան*

Սօսի *պարախումբէն՝ մենապարեր՝ ԺԱՆ–ԺԱՔ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ եւ Օր. ՍԹԵԼԼԱ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ*

Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ *Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով:*

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, *Կիրակի, Ազգ. Տան մէջ:*
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Քերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկան»
Պէյրութ 1971

Դիմել՝ «Յառաջ»ի
ԳԻՆ 5 ՖՐ.

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

▼

ԽՆՋՈՅՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 *Յունիս ժամը* 20,30*ին, Ալֆորվիլի* Սալ տէ Ֆէթի *մէջ*
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս *պարախումբերը* Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:*

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր — Առատ կերուխում
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան — *Գին՝* 35 *ֆր.*

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE SUR LA COTE
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 5, 6, 7 ժամը 9էն 12, 14էն 19

Palais des Congrès
de la Foire Internationale
Parc Chanot, Marseille (8e)

100 մեթր՝ Փրատոյի Մայր–եկեղեցիէն:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
ձիու պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԱՐՁՈՒ Է, ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Մանեանի Թաղը, ծովափէն հինգ վայրկեան, 3 սենեակ, խոհանոց, սալ տ'օ, *կահաւորուած յարկաբաժին մը, ապա Յունիսի եւ Յուլիսի համար:*

Յունիսին՝ 650 *ֆր.:*

Յուլիսին՝ 900 *ֆր.:*

Հեռաձայնել Պ. Խորէն Քէպապեանի, ամէն օր 242–10–14

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ–ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 22՝ 2300 ՖՐ.
ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 27՝ 2750 ՖՐ.

Pension complète Hôtel ANI, lère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, lère *classe*

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

16էն 35 տարեկան

Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 ՖՐ.

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

LA SECTION CULTURELLE

DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB

vous prie d'assister à une

Soirée Littéraire

avec un montage audio-visuel de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

MELIK AMIRAYAN

PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphon er au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ամավերջի հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 27 *Կիրակի օր:*

×

Եղանակի առաջին դպրոցական դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 20 *Յունիս Կիրակի, Սէն–Մօրիս տը Կառի Բոյբերու ծառախիտ դաշտին վրայ, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կրթական Մարմնոյ, գործօն մասնակցութեամբ Հայ Երիտասարդաց խումբին:*

×

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի դաշտահանդէսը Կիրակի, Յուլիս 4, *Վալապրի անտառներուն մէջ:*

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 6 JUIN 1971

Le Numéro 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12131
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.131

ՊԱՏԿԵՐԸ ՈԳԵՒՈՐԻՉ Է

Ֆրանսահայ երիտասարդական գարթօնքի մասին պիտի ուզենք առանձնապէս արձանագրել կարգ մը խորհրդածութիւններ եւ հաստատումներ, արագօրէն անդրադառնալէ ետք վերջին քանի մը տարիներու այն եռուզեռին՝ որ կեդրոնացած է Հայ Մշակոյթի Տուներ հաստատելու փրկարար նախաձեռնութեան մարզին վրայ:

Աւելորդ է ըսել, թէ բոյներ ունենալու կամ հաւաքավայրեր ապահովելու մտածումը նոր չէ:

Հիներն ալ այդ սովորութիւնը զգացած են միշտ եւ ծրագրէն գործի անցնելու յօժարակամութիւնը պակսած չէ երբեք:

Ապացոյց՝ Փարիզի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը, որ տասնըհինգ տարի առաջ փաստական գոյութիւն էր արդէն մայրաքաղաքի կեդրոնական եւ բանուկ թաղամասերէն մէկուն մէջ, եւ որ, տարուէ տարի մանկլի նորոգութիւններու ենթարկուելով, հայաշունչ կեդրոնի մը ներքին կենդանութիւնը եւ արտաքին ներկայանալի պատկերը կը պարզէ հետզհետէ:

Կազմակերպական թէ միութենական առաքելութիւններու մէջ հաւաքավայրը կենսական սովորութիւն է: Ո՛չ միայն իբրեւ ժողովատեղի ու մնայուն գրասենեակ, այլեւ ու մանաւանդ իբրեւ հանրային մէկտեղումներու ժամադրավայր եւ հանդիսասրահ:

Գաղութային մեր պայմաններուն մէջ, յատկապէս Ֆրանսայի ու Միացեալ Նահանգներու նման հայաշատ գօտիներ կը կարօտին սեփական կեդրոններու՝ կարենալ պայքարելու համար ցրուումի վըտանգին դէմ:

Անկախաբար նիւթական բեռէն, որ ծանրօրէն կը ճնշէ վարձու գրասենեակներով կամ սրահներով հանրային կեանք ու շարժում ստեղծելու հարկադրուած կազմակերպութիւններու պիւտճէին վըրայ, հոգեբանօրէն աննպաստ է անտուն ու չքիկ կեանքը՝ գաղութահայ բազմութիւններու համար: Լուրջ արգելք է ֆիզիքական շփումի, պարբերական հանդիպումներու, հայաշունչ մթնոլորտով յատկանշուող հաւաքոյթներու:

Ամէնէն հայահոծ շրջաններուն մէջ իսկ, հայ կեդրոններու չգոյութիւնը, չարաղէպ իր անդրադարձումները կ՚ունենայ հաւաքական մեր կեանքին վրայ, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ որ ընտանեկան յարաբերութիւններու ալ հնարաւորութիւնը կը պակսի բացարձակապէս:

Տարին քանի մը անգամ խմբուիլ վարձու սրահներու մէջ եւ ազգային կամ մըշակութային տօներու առթիւ նստիլ կողք կողքի՝ խարուսիկ երեւոյթ է, իբրեւ հայկական մէկտեղումի: Պատրանք է հաւատալ, թէ պարադայական նման հաւաքոյթներով կրնանք կապ ու հոգեկան հաղորդութիւն ստեղծել ցանուցրիւ մեր համրանքին միջեւ:

Ահա նաեւ թէ ինչո՛ւ, ինչպէս ամէն տեղ, նաեւ Ֆրանսայի մեր կազմակերպութիւնները հինէ՛ն ի վեր փայփայած են երազը սեփական բոյներու եւ — փոյթ չէ թէ երբեմն շատ համեստ — փորձած են հայկական օջախներ հաստատել գէթ գլխաւոր քաղաքներու մէջ (Փարիզ, Լիոն-Տէսին, Մարսէյլ, եւայլն):

Հոն ապրո՛ղը միայն գիտէ, թէ ի՛նչ կը նշանակէ սեփական կեդրոններ ունենալ Ֆրանսայի մէջ: Փարիզի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը՝ ուր կեդրոնացած են այսօր Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Հայ Կապոյտ Խաչ (ՀՕՄ), Նոր Սերունդ, «Յառաջ»ի տպարան, եւ յարակից կոյրիզներ, տասնըհինգ տարիէ ի վեր կը հեւայ նիւթական դըժուարութիւններու տակ, ու այսօ՛ր է միայն որ քիչ մը աւելի լայն շունչ կ՚առնէ: Տարիներու ճիգի եւ մեծադումար յատկացումներու կը կարօտի տակաւին՝ բաւարարելու համար գաղութին պահանջները:

Շատ աւելի անմխիթարական պայմաններու մէջ էր, որ մինչեւ անցեալ տարի, Մարսէյլի հայկական փեթակը, որ իբրեւ հաւաքավայր ունէր վարձու հինկէնկ եւ խարխուլ «ակումբ» մը: Եթէ չենք սխալիր, վաթսուն հազարէ աւելի Հայեր կ՚ապրին Հարաւ. Ֆրանսայի այս հայնոցին մէջ, ուր տեղական պայմանները եւ ազգային մեր թթխմորը շատ աւելի ձեռնտու են հայաշունչ կեանքի եւ հանրային ու կազմակերպական կենսունակ շարժումի:

Բաւական երկար ժամանակ խարխափելէ, ծրագրելէ եւ ընկրկելէ, փորձելէ ու ձախողելէ ետք, շրջանը յաջողեցաւ, ի վերջոյ, քաղաքի ամէնէն կեդրոնական ու նպատակայարմար մէկ թաղամասին մէջ ապահովելու սեփական կեդրոն մը, Մարսէյլի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը՝ որ կոչուած է բազմապատկելու հայահոծ այս գօտիին հայապահպանութեան հունձքը: — Ամէնօրեայ օջախը պիտի ըլլայ ան հին թէ նոր սերունդներուն, միութեանց թէ հանրային բազմութիւններու՝ իբրեւ ակումբ, ժողովավայր, հանդիսասրահ, ընթերցասրահ ու երիտասարդական խըմբումներու ժամադրավայր:

Եթէ Փարիզի մէջ «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը տարուէ տարի կը համատեղէ կուսակցական, երիտասարդական եւ հանրային մեր կորիզները,

Եթէ Տէսինի մէջ հայ նահատակներու յուշակոթող մը բարձրացնելու նախաձեռնութիւնը ընդհանուր ոգեւորութիւն կը ստեղծէ եւ գործնական քայլերու կը մղէ Լիոնի եւ շրջակայ քաղաքներու հայութիւնը,

Եթէ Մարսէյլի մէջ իրականութիւն կը դառնայ «Հայ Մշակութային Տուն»ը,

Մղուած ենք ենթադրելու՝ թէ կ՚աշխուժանայ գաղութը եւ կը ձգտի ամրանալ, իր նոր սերունդները ապահով կռուան դաւանելով ապագայ նուաճումներու:

Չենք սիրեր ինքնախաբութիւններու յանձնուիլ. սակայն տուեալներ ու պատճառներ կը գտնենք հաւատալու՝ թէ Ֆրանսայի հայ երիտասարդութիւնը — յատկապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ դաստիարակուող իր թեւով — պիտի փորձէ ու կարենայ հիներու հերկը շարունակել հիւրընկալ այդ ափերուն վրայ, իրմէ ակնկալելի գաղափարական ու ընկերային զօրաշարժով մը՝ ֆրանսահայ կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԶՊՈՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Լիզպոնի մէջ միացեալ զեկոյցով մը վերջ գտաւ Ատլանտեան Ուխտի խորհրդաժողովը: Արդիւնքը կը նկատուի դրական:

Միացեալ զեկոյցը նախ կը յիշեցնէ Ուխտի քաղաքական նպատակը — նախաձեռնութիւններ ստանձնելով արդար, մնայուն եւ ապահով խաղաղութիւն հաստատել Եւրոպայի մէջ: Ուխտի անդամ 15 երկիրներու Արտաքին նախարարները գոհ են նոյնպէս, որ Մոսկուա եւ Ուաշինկթըն կը շարունակեն բանակցիլ՝ սահմանափակելու համար հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնն ու գործածութիւնը: Տասնըհինգերը յուսադրիչ կը նկատեն այն երեւոյթը, որ Պերլինի հարցին շուրջ խօսակցութիւններ տեղի կ՚ունենան:

Միացեալ զեկոյցը յատուկ կարեւորութեամբ կը շեշտէ Պերլինի հարցին լուծման անհրաժեշտութիւնը: Պէտք է ապահովուի Դաշնակցային Գերմանիոյ հաղորդակցութեան գիծը Արեւմտեան Պերլինի հետ, այս մասին բնակչութեան տեղափոխութեան իրաւունքը, ինչպէս նաեւ քաղաքին արեւմտեան մասին կապը Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ:

Ուխտի անդամները, միեւնոյնատեն, շահագրգռութիւն ցոյց կու տան խորհըրդային վարիչներու առաջարկին՝ կրճատել Եւրոպայի զինուորական ուժերը: Այս կէտին մէջ տարակարծութիւն ծագած է Ֆրանսայի եւ միւս 14 երկիրներու նախարարներուն միջեւ: Ցամենայն դէպս աշխատանք պիտի կատարուի այս ուղղութեամբ, տեսնելու համար թէ Խորհ. Միութիւնը ո՛ր չափով տրամադիր է լուծելու այս հարցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ մեռած է Ժորժ Լիւքաս, հունգար փիլիսոփայ: Կը նկատուէր մարքսեան փիլիսոփաներու ամէնէն մեծերէն: 1933–1945 հաստատուած էր Խորհրդային Միութիւն: Կարեւոր դեր կատարած էր հունգար ժողովրդական ըմբոստութեան մէջ, 1956 Հոկտեմբերին: Իմրի Նաժիի կառավարութեան մէջ ըստանձնեց Մշակոյթի նախարարի պաշտօն: Խորհրդային զինուորական միջամտութենէն ետք ապաստանեցաւ եւկոսլաւ դեսպանատունը: Քաղաք 1957ին թոյլ տուաւ որ վերստին անդամակցի Համայնավար կուսակցութեան: 1968 Օգոստոսին բողոքեց Կարմիր բանակի յարձակման դէմ Չեխոսլովաքիոյ վրայ:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ անակնկալ գործադուլը որ սկսած էր Ուրբաթ առտու, օրուան մէջ տարածուեցաւ Սէն Լազարէն ետք Կառ տիւ Նոռ, Մոնփարնաս եւ Օսթերլից բայց միայն արուարձաններու գիծերուն վրայ: Երթեւեկը բնականոն էր մեծ գիծերու վրայ: Շաբաթ օր Սէն Լազար վերադառած էր իր բնականոն վիճակը, մինչ Մոնփարնաս եւ Կառ տիւ Նոռ աւելի անկանոն են:

ՀԱԶԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ հաւաքուած էին Ուրբաթ օր խաղաղ ցոյց մը ընելով Ներքին նախարարութեան առջեւ եւ խնդրելով որ նախարարը կամ անոր գործակիցներէն մին զիրենք ընդունի լրագրող Ժօպէրի խնդրին առընչութեամբ: Պր. Մարսըլէն ըսել տուած է որ ոչ ինք, ոչ ալ ուէ մէկը ազատ է եւ մերժած է լսել պատուիրակութիւնը: Ծանօթ է որ Նուվէլ - Օպսերվաթէօրի պատահական աշխատակիցը ամբաստանութեան տակ է մինչ ինք բողոք ներկայացուցած է Ք.ի դէմ վէրքի եւ հարուածի համար: Ոստիկանութիւնը կը պնդէ որ լրագրողն է որ նախատած է ոստիկանները եւ վիրաւորուած երբ վար իջած է կառքէն որ կը քալէր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական նախարարը շատ մտահոգ է գիներու բարձրացումէն, որ 5 առ հարիւրի հասած է 1971 Յունուարէն ի վեր:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մայրս ունէր ձեռներ բարակ,
Մոմէ մատներ երկար ու նուրբ
Մեղմ աչքերում զգուշ կրակ,
Այնպէս բարի եւ այնքան նուրբ,
աշխատաւոր անդուլ ու ժիր
Պահել էր նա հոգին զուարթ,
Սիրտը քնքոյշ սիրով արբշիռ
Արցունքն առատ ու անաղարտ.
Երգեր ունէր պարզմիտ, բայց ջեռ,
Խօսք ու հէքեաթ հազար ու բիւր:

.

Ցամաքել ես, անո՛յշ աղբիւր…

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

×

Մօր Ձեռքերը

Այս ձեռքերը՝ մօր ձեռքերը,
Հինաւուրց ու նոր ձեռքերը…
Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը…
Պսակուելիս ո՞նց են պարել այս ձեռքերը՝
Ի՞նչ նազանքով
Երազանքով:

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը…
Լոյսը մինչեւ լոյս չեն մարել այս
ձեռքերը՝
Առաջնեկն է երբ որ ծնուել
Նրա արդար կաթով սնուել:

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը…
Զրկա՜նք կրել, ո՞ւր են տարել այս
ձեռքերը՝
Ծով լռութեա՜մբ
Համբերութեամբ

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը…
Երկինք պարզուած սիւն են դարձել այս
ձեռքերը՝
Որ չփլուի իր տան սիւնը,
Որդին կռուից դառնայ տունը,

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արել այս
ձեռքերը…
Մինչեւ տատի ձեռք են դարձել այս
ձեռքերը՝
Այս ձեռքերը՝ ուժը հատած
Բայց թոռան հետ նոր ուժ գտած:

Քար են շրջել, սար են շարժել այս
ձեռքերը…
Ինչե՞ր, ինչե՞ր, ինչե՞ր չարժեն այս
ձեռքերը՝
Նուրբ ձեռքերը,
Սուրբ ձեռքերը:

… Եկէք այսօր մենք համբուրենք
որդիաբար
Մեզ աշխարհում ծնած, սնած,
Մեզ աշխարհում շահած, պահած,
Մեզնից երբեք չկշտացած,
Փուշի սրբող, լուացք անող,
Անվերջ դատող, անվերջ բանող
Ա՜յս ձեռքերը,

Թող որ նաքած ու կոշտացած,
Բայց մեզ համար մետաքսի պէս
Խա՛ս ձեռքերը…

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ԽՈՀԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գրողներու 6րդ համագումարին առթիւ գրագէտներ, բանաստեղծներ եւ գրադատներ կ'անդրադառնան գրականութեան եւ արուեստի հարցերու՝ շատեր խիստ հետաքրքրական:

Լէոնիդ Հուրունց, իր կարգին, «Գրական Թերթ»ի Մայիս 21ի թիւին մէջ կ'արծարծէ կարեւոր հարց մը, որ շատերու կողմէ կը նկատուի կենսական:

Ծանօթ մի կին, ի դէպ, գրականութեան ուսուցչուհի, սխալներից ու մոլորութիւններից ինձ ետ պահելու մտադրութեամբ, միանգամայն անկեղծօրէն, իր արդարացիութեան մէջ համոզուած տոնով (չեշտով) () ասաց.*

— Գրողը պէտք է սիրտը բաց պահի ուրախութիւնների համար: Սխրանքների կոչի, պատմի լաւագոյն մարդկանց մասին: Բարձրացնի...

Ուսուցչուհին վախենում էր, որ գրողը կարող է փճանալ այնպիսի տեղերում լինելուց, ուր դեռեւս շատ է կենցաղային կեղտը, ուր կրքերը մերկ են, եւ չարիքը նոյնիսկ չի թաքնում վարագոյրի ետեւում:

Դժբախտաբար, միայն իմ ծանօթ ուսուցչուհին չէ այդպէս դատում: Մի հրատարակչութիւնում վերադարձնելով իմ ձեռագիրը, ասացին. «Մեղմացրու ընտուերը, եւ մենք գիրքդ կը տպագրենք: Մեզ հարկաւոր են այնպիսի գրքեր, որոնք սխրանքի են կոչում, պատմում են լաւագոյն մարդկանց, մեր կեանքի պայծառ կողմերի մասին: Գրքեր, որոնք բարձրացնում են...»: *Համարեա բառ առ բառ կրկնեցին ուսուցչուհու խօսքերը:*

Տարօրինակ, վշտացնող կարծիք՝ գրողի մասին: Նրան աւելի հաճոյքով պատկերացնում են յոբելենական սեղանի շուրջ բազմած:

Այս կարծիքը լայնօրէն տարածուած է, եւ ես վախենում եմ, որ մենք՝ գրողներս, դրանում ինչ-որ չափով մեղաւոր ենք:

Մեր բառապաշարից դուրս են նետուել «դունազարդում», «ցուցադրում» բառերը: Ըստ երեւոյթին, ոմանք չեն կարողանում եռլա գնալ առանց այդ բառերի եւ որոշել են, սուս ու փուս, ետնադռնից նորից գրականութիւն քարշ տալ այդ վարկաբեկուած արտայայտութիւնները:

Տեղին է յիշեցնել, որ դեռեւս 30ական թուականներին փորձ արուեց ստեղծելու այդպիսի գրականութիւն: Այդ «շարժումը» ղեկավարում էր նոյն տարիներին հրատարակուող « Նաշի դոստիժենիյա » *ամսագիրը, որը գրում էր միայն ու միայն նուաճումների մասին:*

Ամսագիրը շուտով ինքը հիասթափուեց իր էջերում տպագրուող զուտ «նուաճումային» ստեղծագործութիւնների գրական որակից: Ինքնաքննադատութեան նկատմամբ ամսագրի բացասական վերաբերմունքի դէմ ժամանակին արտայայտուել են Ա. Լունաչարսկին, Ե. Եարոսլաւսկին, Ս. Օրջոնիկիձէն: Երկու-երեք համարից յետոյ ամսագիրը վերակառուցուեց եւ տպագրեց այնպիսի գործեր, որոնք կաշկանդուած չէին կեանքի միայն մէկ կողմը ցուցադրելու սահմանափակութեամբ:

Պատմական ամէն մի շրջան ժամանակի վրայ թողնում է իր նախանշանները: 30ական թուականները, որ մեր գրականութիւնը հարստացրին նշանակալից ստեղծագործութիւններով, առաջին պլանի *(դիծի) վրայ մղեցին իրենց* տրափարէտը *(պատրաստ յանկերգ): Այդ տարիների շատ երկերի հերոսը տառակեր ծառայողն էր. նա քուն ու հանգիստ չունէր, օրերով չէր տեսնում երեխաներին. ընտանեկան երջանկութիւնը, սէրը, աշխատավարձը, ծերութիւնը, մահը համարւում էին ուշադրութեան ոչ արժանի բաներ, քաղքենիութիւն:* Այս տրափարէտին *երբեմն տուրք էին տալիս նոյնիսկ այնպիսի գրողներ, ինչպիսիք էին Վալենտին Կատաեւը, Եուրի Օլեշան: Վերջինիս հանրայայտ «Նախանձ» գործում, եթէ յիշում էք, ծերերի եւ ջահէլների միջեւ մրցումները միշտ աւարտւում են ջահէլների յաղթանակով: Միխայիլ Զոշչենկոն ծաղրում էր մահը, նրա պատճառով վշտանալը համարելով քաղքենիութիւն: «Հարուստ հարսնացու»* ֆիլմում *(ժապաւէն) այսպիսի երկխօսութիւն կայ.*

« — Ինչի՞ համար են նրանք տառապում:

— Սիրո՛ւց: Այլ կարգի տառապանքներ մեզանում լինել չեն էլ կարող»:

Դաղստանցի տաղանդաւոր գրող Էֆենդի Կապիեւի ժամանակին մեծ աղմուկ հանած եւ հեղինակին համամիութենական ճանաչում բերած «Բանաստեղծ» վիպակի հերոս Սուլէյմանն ասում է. «Ես ամաչում եմ, որ ծեր եմ»: «Ուրիշ էլ ինչի՞, եթէ ոչ ծերութեան համար միայն կարող է տրտմել մեր ժամանակի ժողովրդական բանաստեղծը»:

Դարձեալ նոյն, ծանօթ տրափարէտը:

Վերջին տարիներին հրատարակուեցին մի շարք ստեղծագործութիւններ, որոնք մամուլի կողմից մեծ գնահատականի արժանացան: Դրանք են՝ Ձինգիզ Այտմատովի «Մնաս բարով, Գիւլսարին», «Սպիտակ շոգենաւը», Սերգէյ Զալիգինի «Աղի կիրճը», Վասիլի Բելովի «Սովորական գործը», որոնցում արծարծուած են կենսական լուրջ կոնֆլիկտներ *(բախումներ): Այդ* կոնֆլիկտներին *դէմ արտայայտուեցին որոշ քննադատներ, եւ ոչ միայն քննադատներ: Շատ առարկութիւններ եղան յատկապէս «Սպիտակ շոգենաւը» վէպի դէմ: Ինչպէս կարելի է, որ մեր օրերում չարիքը յաղթանակի, — ասում էին այդ առարկողները:*

Մեզանում էլ եղան այնպիսի ստեղծագործութիւններ, որոնք սկզբում հանդիպեցին դիմադրութեան, նոյնիսկ արգելքների, բայց յետոյ համընդհանուր ճանաչում գտան: Դրանցից առաջին հերթին յիշեցնեմ Հրանտ Մաթեւոսեանի «Մենք ենք, մեր սարերը» վիպակը, մի ստեղծագործութիւն, որը գրուած է տաղանդով, առանց «լոյսի եւ ստուերի» տխրահռչակ յարաբերութեան, յագեցած է կենսական մեծ ճշմարտութեամբ: Բագրատ Ցովսէփեանի «Սերմնացանները չվերադարձան» վէպը, իմ կարծիքով, հայրենական մեծ պատերազմին նուիրուած ամենանշանակալից գործերից մէկն է, որ պատմում է պատերազմի դառն ճշմարտութեան մասին: Այդպիսին է նաեւ հեղինակի միւս՝ «Դու ինձ հասկացա՞ր» ստեղծագործութիւնը, որ առիթ է տուել շատ առարկութիւնների ու վէճերի, աւելօսէների ու անհիմն յարձակումների, որոնք, դժբախտաբար, շարունակւում են մինչեւ օրս: Իսկ պէտք է ասեմ, որ այդ գիրքը լաւն է, ակտիւ *(եռուն) սրտացաւութեամբ վեր է հանում մեր թերութիւնները:*

Ես համոզուած եմ, որ կրքերը կը հանդարտուեն, եւ այդ գիրքը կը ստանայ իր արժանի գնահատականը:

Այս երեւոյթը, պէտք է նշել, նոր չէ: Մենք ռուս եւ հայ գրականութիւնների պատմութիւնից շատ փաստեր գիտենք, երբ այս կամ այն աչքի ընկնող ստեղծագործութիւնը կամ հեղինակը երկար ժամանակ մնում է ստուերի մէջ, իսկ յետոյ ճանաչում է գտնում: Ցայտնի է, օրինակ, որ ոչ առաջնակարգ գրողներ Բոբորիկինը կամ Արցիբաշեւը ժամանակին աւելի մեծ մասսայականութիւն *(ժողովրդականութիւն) էին վայելում ընթերցողների շրջանում, քան Չեխովը, Գոնչարովը, Տոլստոյը: Մենք յիշում ենք, որ Միխայիլ Բուլգակովի ստեղծագործութիւններից շատերը («Վարպետը եւ Մարգարիտան», «Թատերական ռոման») հրատարակուեցին հեղինակի մահից 30-35 տարի յետոյ միայն: Անդրէյ Պլատոնովը կենդանութեան օրօք այնքան էլ ճանաչուած չէր, իսկ այժմ համարւում է խօսքի եւ ոճի նուրբ վարպետներից մէկը:*

Ցայտնի ակնարկագիր, տնտեսագէտ եւ սոցիոլոգ *(ընկերաբան) Վլադիմիր Կանտորովիչի վերջերս լոյս տեսած «Գրողի աչքերով» գրքում բերուած է հետաքրքիր մի փաստաթուղթ, որ սերտօրէն առընչւում է* էթիկայի նորմերի *(բարոյագիտական չափանիշներ) հետ եւ հետազօտում է* սոցիոլոգների *(ընկերաբաններ) կողմից:*

Ընթերցողներին ներկայացուել է հարցաթերթիկ եւ առաջարկուել է հինգ բալանոց սիստեմով *(ձեւ) գնահատել ներկայացուած տիպական կերպարներից իւրաքանչիւրը: Ձայների մեծամասնութեամբ առաջնութիւնը տրուել է դրական հերոս Պավէլին, որը արդարութեան համար պայքարող մարդ է: Իսկ ամենաքիչ ձայնը ստացել է Կոնստանտինը, որը նոյնպէս դրական հերոս է, բայց* կարիէրիստ *է, եռանդուն ծառայող եւ գիտէ, թէ ում առաջ պէտք է խոնարհուել:*

« Քուէարկութեան *» մասնակցած արտադրական տարբեր* կոլեկտիվների *(հաւաքականութիւնների) աւելի քան 200 մարդ իրենց պատասխաններում բարձր են գնահատել կերպարների վարքագծի այլասիրական կողմերը, մերժել են եսասիրական ձգտումները, առաջին* պլան *(դիծ) մղել ազնուութիւնը, զգայնութիւնը, ընկերների նկատմամբ նրբանկատութիւնը, այսինքն՝ իրենց համակրանքն են արտայայտել Պավէլի տիպի մարդկանց հանդէպ, մերժելով Կոնստանտինի նմաններին: Ահա թէ ինչպիսի կերպար է ուզում ընթերցողը, ահա թէ ով է մեր գրքերի իսկական հերոսը:*

ԼԵՈՆԻԴ ՀՈՒՐՈՒՆՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) ՅԱՌԱՋ.— Փակագիծի մէջ կու տանք ՀԱՅԵՐԷՆ համապատասխան բացատրութիւնները:

ՄԱՅՐԸ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարիներ վերջ՝ դեռ ա՛յնքան թարմ կը յիշեմ...

Աշնան ցուրտ երեկոյ մըն էր. կանխահաս ցմրան շունչը կը տարածուէր քաղաքին վրայ: Տխուր ու թախծոտ այդ երեկոյեան, գլխար հալածող թուխ ամպերու արշաւը, մօտալուտ փոթորիկ մը գուշակել կուտար: Մարդիկ անձկութեամբ, դէպի երկինք յառած աչքերով, կ'արտորային, պատսպարուելու եւ իրենց տան խաղաղ ու ջերմիկ ծոցին մէջ որոնելու հանգիստ, մոռնալով օրուան յոգնութիւններն ու տաղտուկը, վայելելու ընտանեկան քաղցրութեան հեշտալի պահերը:

Այդ ընդհանուր վազքին մէջ, ուշադրութիւնս գրաւեց, սեւ շալի մէջ փաթթուած կին մը, որ խանութի մը դրան մօտ, կամարաձեւ սիւնի մը տակ անշարժ կեցած, ակնարկը չէր հեռացներ երկրորդ յարկի լուսամուտներէն: Անցորդներն անկարեկիր՝ ոչ միայն ակնարկ մը չէին նետեր, այլ ոմանք զարնուելով կ'անցնէին ու կը շարունակէին իրենց ճամբան:

Հինգ տարեկան մանչուկ մը, հաւանաբար Թոռնիկը, անհամբեր չարժում-

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

«Դուք որչափ ալ ուրանաք թէ այդ զաւակը ձերը չէ, մենք կրնանք այդ մասին վկաներ հանել ձեր դէմը. նախ՝ կայ աղջկան վկայութիւնը, յետոյ Միքայէլ աղան, զոր խոստովանցուցած եւ իր խոստովանանքն ալ քանի մը անձերու ներկայութեան ստորագրել տուած ենք. յետոյ կայ նաեւ Վառվառին վկայութիւնը, որուն տունը կատարած էք ձեր բռնաբարումը. ասկէ զատ նոյնիսկ փնտռեցինք գտանք այն կառապանը, որ ձեզի մինչեւ Պոն Մառշէի քով առաջնորդած է այդ Երեքշաբթի օրը. կը տեսնէք, որ ամէն բան տեղն ի տեղօք գիտեմ, եւ պէտք եղած ատենն ալ կրնամ ապացուցանել, որովհետեւ բոլոր վկաները ձեռքիս մէջն են...»:

Սերգիս լռեց: Վաճառականը այս անակնկալ յայտնութիւններէն շփոթած էր: Ցայտնի կ'երեւար, որ երիտասարդը չէր ստեր, քանի որ իր ամէն ըսածները բացարձակ ճշմարտութիւններ էին եւ այդ պարագային վաճառականին դիրքը շատ կը խախտէր. ուստի խոհեմութիւն համարեցաւ լեզուն փոխել:

— Աղէկ, ըսաւ, ենթադրենք որ յաջողած էք ինծի դէմ այդպէս սուտ ու սխալ վկաներ ճարել եւ ես ալ իբրեւ ընտանիքի տէր, պատուաւոր մարդ, չուզելով գայթակղութեան տեղի տալ, ձեզի հետ պիտի համաձայնիմ: Ի՞նչ է ձեր պահանջումը...

— Տ. Կիրակոսը արդէն ձեզի իմացուցած ըլլալու է Էլպիս հանըմի եւ Օր. Շուշանիկի ըսածները, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ի՞նչ, հինգ հարիւր ոսկի՞ կ'ուզէք որ տամ, ո՞ւր տեսնուած է ատանկ բան, զարմանալի բան...

— Կարծեմ թէ, խեղճերուն պահանջումը չափազանց չէ, պէտք է մտածել, որ այդ գումարով թէ՛ մայրը պիտի ապրի եւ թէ զաւակը մեծնայ ու կրթուի:

— Ինծի ի՞նչ...

— Ատիկա Վառվառին տունը երթալէ առաջ մտածելու էիք:

Վաճառականը խոժոռ նայուածք մը ուղղեց երիտասարդին. իր հարուստի ու ազդեցիկ մարդու դիրքին հասնելէն ի վեր առաջին անգամն էր, որ մէկը կը համարձակէր իրեն դէմ այսպէս անվերապահօրէն խօսելու եւ Սերգիսի յանդգնութիւնը զինքը կը շփոթէր այն աստիճան, որ չէր կրնար պէտք եղածին պէս իր խօսակցին բերնին չափը տալ:

Սերգիս զգաց իր դիմացինին հոգեկան վիճակը, վարանումը, որ գրեթէ երկիւղի կը հասնէր:

— Ինծի նայէ, Ղուկաս էֆէնտի, գոչեց ձայնը բարձրացնելով, կամ այդ անմեղ աղջկան գոհացում կուտաս եւ կամ, վըստահ եղիր, որ քու արժանաւոր պատիժդ կը ստանաս:

— Կամաց խօսէ, տղաս, քովի սենեակը մարդ կայ, կ'իմանայ, ըսաւ վաճառականը:

— Ես մէկէ մը քաշուելու բան չունիմ, արդար դատ մը կը պաշտպանեմ, հետեւաբար կրնամ բարձրաձայն պոռալ, գոչեց Սերգիս:

Ղուկաս էֆէնտի ոտքի ելաւ. սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ սենեակին մէջ վեր վար շրջիլ: Ինչպէս գիտենք, ամէն անգամ որ մտատանջութիւն մը ունենար կամ վերջնական որոշում մը տալու հարկին ներքեւ գտնուէր, այս էր բնական շարժումը:

Սերգիս իր աթոռին վրայ, լուռ սպասեց այդ երթեւեկութեան արդիւնքին: Վերջապէս կանգ առաւ:

— Ինծի նայէ, ըսաւ, ես պատուաւոր մարդ մըն եմ եւ մինչեւ հիմա ոչ միայն իմ պատուիս համար ապրած եմ եւ ատեն մը ալ չեմ ուզեր, որ որեւէ արատ մը գայ անունիս, ուստի աս խնդիրը մէջտեղէն վերնալու է, կը հասկնա՞ս...:

— Ճիշդ ես ալ ձեզի պէս կը մտածեմ, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ուրեմն, քանի որ դուն իբրեւ այդ ընտանիքին պաշտպանը կը միջնորդես, քեզի վերջին խօսք մը ունիմ... երեք հարիւր ոսկի կուտամ:

— Հինգ հարիւր, պատասխանեց երիտասարդը:

— Փարա մը աւելի չկայ:

— Ուրեմն մնաք բարով:

Եւ Սերգիս ոտքի ելաւ:

— Չորս հարիւր ոսկի, գոչեց վաճառականը:

— Հինգ հարիւր, ըսաւ միւսը անդրդուելի կերպով, միշտ մեկնելու դիրքին մէջ:

— Վաղը աղջիկը առ հոս եկուր, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի:

— Շատ աղէկ, ըսաւ Սերգիս, արդէն վստահ էի, որ ի վերջոյ պիտի համոզուիք:

Հետեւեալ առտու երիտասարդը վերադարձաւ դրասենեակ, Շուշանիկի ընկերակցութեամբ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ներով կը քաշէր կնոջ ձեռքէն: Աւելի մօտենալով, աննկատ կերպով սկսայ դըննել ազնուականութեան մը դրոշմը կրող 50ի մօտ այդ կինը: Անցնելու մօտ գեղեցկութեան մը վկայ կը մնային նշաձեւ սեւորակ աչքերը արտակարգ յուսահատ արտայայտութեամբ: Քնքշօրէն դպայ թեւին. այս հպումը սթափեցուց զինքը, որ ցնցում մը յառաջ բերելով հանդերձ, կարեկցութեան ու բարեկամական ընթացքէս քաջալերուած, յոգնաթախիծ աչքերը բարեմտօրէն սեւեռեց վրաս: Չէի համարձակեր հարցումով խըռովել իր ալեծուփ հոգին, չկոտտացնելու վէրքը, որուն ցաւը կը զգայի բնազդօրէն: Հարկաւոր չէին բառեր, քանի պատկերը իր ահաւոր մեծութեամբ կը պարզուէր: Քաջալերուած վշտակցողի մը ներկայութենէն, առանց ակնարկը հեռացնելու այն պատուհաններէն, ուրկէ լոյսերու փունջի մը հետ դուրս կը յորդէր ջութակի մը լալկան եղանակին ընկերացող խուպոտ կերկերուն ձայներ:

— Ջաւա՛կս... ըսաւ վերջապէս, ի խորոց սրտի ա՜խ մը քաշելով. ապա, ընդհատ ընդհատ, կարծես ամչնալով, տունը կինը հիւանդ, անյոյս զամուած անկողնին, դեղ ու դարմանի կը սպասէ անձկութեամբ. փոքր աղջնակը լաց ու կոծով ուտելիք կ՚աղաղակէ իսկ ինք ամբողջ օրուան վ ա ս տ ա կ ը հոս կը բերէ մինչեւ վերջին լուման ծախսելէ ետք, գինեպանը դուրս կը դնէ զինքը անբան վիճակի մէջ... Լռեց, արցունքը կուլ տալով:

Յաջորդող դէպքերը գուշակելը դժուար չէր:

Արդահատանքի եւ զայրոյթի հակընդդէմ զգացումներով դիտեցի այդ համբերատար մայրը, որ միակը չէր անթի՜ւ անհամար իր նմաններուն մէջ, որուն դողդոջ շրթներուն մրմունջ մը կը թրթըռար... անէ՞ծք, ո՛չ, մայր մը երբեք չանիծեր իր որդին: Աղօ՞թք մը, հաւանաբար եւ կամ գուցէ ողբ մը իր սեւ ճակատագրին ուղղուած...

Յուզումս ծածկելով հեռացայ, տղուն գրպանին մէջ սահեցնելով ինչ որ ունէի: Մի քանի անգամ ետ դարձայ, միեւնոյն դիրքին մէջ՝ որպէս քարացած արձան, խորհրդանիշը անթի՜ւ անհամար թշուառ մայրերու:

.

Պատկերները կը փոխուին այլազան ձեւերով, սակայն ողբերգական վիշտն ու տառապանքը միեւնոյնն է մօր համար:

×

«Մայրերո՜ւ Օր»...

Արժանավայել տօնակատարութեան մը սահմանուած այդ օրուան հանդիսաւոր պահը յոյժ տպաւորիչ եւ յուզիչ, որ տեղի կ՚ունենայ միեւնոյն ձեւով ամենահամեստ բնակարաններէն մինչեւ մեծափարթամ տուներու շքեղ սրահներուն մէջ:

Ծաղկեփունջերով, այլազան նուէրներով ողողել մայրերը, երախտագիտական արտայայտութեան ցոյց մըն է, հանդէպ անոր անսահման սիրոյն, անյիշաչար ներողամտութեան եւ անբաղդատելի բարութեան:

Այս յուզական ձեւերու կարգին սակայն, քանինե՞ր կ՚անդրադառնան Տօնի իրական արժէքին, քանինե՞ր կը մօտենան Անոր զգացումով, խոր ըմբռնումով դատելու, գնահատելով թափանցել Անոր խորիմաստ էութեան:

Այդ Օրը՝ ներամփոփ՝ խոր երկիւղածութեամբ մտնել մայրական սիրոյ տաճարէն ներս, խոնարհիլ Անոր խորանին առջեւ ու ծնրադիր ո՛չ միայն խոստանալ, այլեւ հաղորդուելով օրուան նուիրականութիւն ուխտել, անկեղծ պահել Անոր մշտադալար երազները ու վառ յոյսերու կոթողը: Ահա որդիական սիրոյ միակ ապացոյցը:

Մայրերո՜ւ Օր, թո՛ղ ըլլայ խոստումի եւ Ուխտի Օր:

ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի հիմնարկութեան 139րդ տարեդարձը տօնուած է փայլուն հանդիսութեամբ Մայիս 30ին: Հինգ հարիւր հրաւիրեալներ, որոնց շարքին համայնքի եւ մամուլի ներկայացուցիչներ գոհունակութեամբ դիտած են հիւանդանոցի վերանորոգուած ու բարեզարդուած բաժինները, համաձայն ճարտարապետ Յովհ. Մարգպանեանի նախագծումներուն: Հանդիսութեան նախագահած է Պոլսոյ Պատրիարքը: Ներկայ եղած է Ղեւոնդ Արք. Չէպէեան: Հիւանդանոցի կառուցման եւ հիմնադրութեան պատմականը ըրած է «Ս. Փրկիչ» ամսագրի խմբագիրը՝ Կ. Մուրատեան, որմէ ետք խօսք առած է հոգաբարձութեան անդամներէն Բժ. Կարապետ Արման: Արման Մանուկեան, ատենադպիր, կարդացած է տարեկան տեղեկագիրը: Բժ. Օննիկ Զալըքեան ներկայացուցած է հիւանդանոցին բժշկական կացութիւնը: Ճարտարապետ Յովհ. Մարգպանեան խօսած է հաստատութեան մէջ կատարուած շինութիւններու մասին եւ պարզած է հիւանդանոցի կարիքները: Խօսք առած է Շնորհք Արք., որ քաղաքակրթութեան զանազան երեւոյթները յիշելով ամէնէն կենսականը նկատած է իրերօգնութեան գաղափարը եւ այդ գաղափարականին գլխաւոր արտայայտիչը նկատած է Յարութիւն Ամիրա Պէզճեանը, որ հաստատեց մարդասիրական այս մեծ կոթողը, զայն կտակելով ապագայ սերունդներուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կարգ մը հայաշատ քաղաքներու մէջ, ինչպէս Նիւ Եորք, Շիքակօ, Պոսթըն եւայլն, համերգներ տուին հայ արուեստագէտներ Հայաստանէն: Արուեստագէտներու խումբին մաս կը կազմեն երգահան Ալեքսանդր Յարութիւնեան, դաշնակահարուհի Զ. Բարսեղեան, երգչուհի Գ. Գալաճեան, երգիչ Ա. Կարապետեան, թաւջութակահարուհի Մ. Աբրահամեան, ջութակահար Ժ. Տէր–Մերկերեան, սրնգահար Ե. Առաքելեան եւ ուրիշներ: Արուեստագէտներու խումբին կ՚ընկերանան Հայաստանի պետական, գիտական եւ արդիւնաբերական հաստատութիւնները ներկայացնող անձնաւորութիւններ, ինչպէս Փրոֆեսոր Մեհենդակ Մելիքեան, Երեւանի համալսարանի փոխ – տեսուչ, Համլէթ Եկէմեան, Ակադեմիայի արեւելագիտութեան բաժնի վարիչ եւ ուրիշներ: Ամենուրեք հայ հասարակութիւնը վայելած է բարձրորակ գեղարուեստական յայտագիր մը: Խումբը կը շարունակէ իր շրջագայութիւնը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Իւնեսքոյի հանդիսասրահին մէջ Մայիս 23ին տեղի ունեցած է Հայ Օգնութեան Միութեան 60ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւնը, ըստուար բազմութեան մը ներկայութեան: Հանդիսութեան ներկայ գտնուած են Առողջապահութեան նախարարը՝ Բժ. Էմիլ Պիթար, Խորէն Ա.ի ներկայացուցիչը՝ Հ. Տիրայր Փանոսեան, պետական հայ երեսփոխաններ եւ մամուլի ներկայացուցիչներ: Խօսք առած եւ Հ. Օ. Մ.ի ու մասնաւորապէս Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի կատարած աշխատանքին ու դերին անդրադարձած են Տիկին Բերկրուհի Առաքելեան՝ Շրջանային Վարչութեան կողմէ, Բժ. Էմիլ Պիթար՝ Լիբանանեան կառավարութեան անունով, ընկ. Հրաչ Տասնապետեան՝ իբրեւ օրուան բանախօս, Հ. Տիրայր Փանոսեան եւ Օր. Յասմիկ Պետրոսեան, որ արաբերէն ուղերձ մը կարդացած է հասարակութեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ Գեղարուեստասիրաց Միութեան նախաձեռնութեամբ ժողովրդային երգի եւ նուագի երեկոյ մը տեղի ունեցած է Մայիս 23ին, մասնակցութեամբ հայրենի երգահաններու եւ արուեստագէտներու, որոնք հանրութեան ներկայացուցած են երկու տարբեր յայտագիրներով՝ ժողովրդական եւ դասական: Պէյրութ այցելած հայրենի արուեստագէտներն են երգահաններ Եդուարդ Միրզոյեան, Ղազարոս Սարեան եւ Եդուարդ Պաղտասարեան, երգիչներ Ալեքսանդր Աճէմեան, Ռուպէր Ամիրխանեան, Օլկա Գափայեան, Ռայիսա Մկրտչեան, Վահան Միրաքեան եւ Ռուբէն Մաթեւոսեան, ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Զբօսաշրջիկութեան Նախարարութեան ցուցասրահին մէջ, Մայիս 21ին, բացումը կատարուած է Համազգային Վարչութեան կազմակերպած ցուցահանդէսին: Իրենց գործերով ցուցահանդէսին մասնակցած են Լիբանանցի գրեթէ բոլոր ծանօթ նկարիչներն ու քանդակագործները:

ՓՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ ազգային Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան դոլէճի դաշտին վրայ, Մայիս 30ին, հինգ հազար հանդիսականներու ներկայութեան տեղի ունեցած է Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը: Հանդիսութեան նախագահած է ընկ. Կարօ Սասունի, որ իր բացման խօսքին մէջ շեշտած է, թէ Մայիս 28ի տօնը քաղաքական քայլարշաւ մըն է դէպի հայ ժողովուրդի կատարեալ վերածնունդը: Բանախօսած են Բժ. Յ. Գեղարդ եւ ընկեր Սարգիս Զէյթլեան: Առաջինը Մայիս 28ը որակած է «մեր ժողովուրդի պատմութեան արտասեւեռումը», իսկ երկրորդը՝ «պատուանդանը, որուն վրայ կանգնած, հայ ժողովուրդը, իր քաղաքական մտքի ու կամքի լծակով, պիտի յեղաշրջէ մեր արիւնոտ ճակատագիրը»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԱԲՈՎԵԱՆՆ ՈՒ ՄՈՒՐԱՑԱՆԸ

(Քննա–դատական ակնարկ)

Ֆրիկից մինչեւ Վարուժանը, աշնանաշունչ Դուրեանից մինչեւ Թումանեանի (Յովհաննէս) էմոցիոնալ ռէալիզմը, — ահա այն ուղին, որով ընթացել է մեր գրողների մեծամասնութեան ճանապարհը:

Եթէ մենք նետենք անցեալի կուլտուրական ժառանգութեան վրայ մի յետադարձ, իսկ մեր օրերի վրայ մի ուղղահայեաց հայեացք, ապա կը գանք այն եզրակացութեան, որ երկու բեւեռների միացման կէտում տեղի ունեցող էմոցիոնալ փոխյարաբերութիւններն ուշագրաւ են ու հետաքրքրական:

Ո՞վ է Աբովեանը:

Ինչպէս չափազանց սրամիտ կերպով բնորոշել է մեր գրականագէտներից մէկը, Աբովեանը հայ գրող է: Նրա բազմաթիւ երկերում դուք կը հանդիպէք Պարսիկների եւ Թուրքերի կեանքն ու կենցաղը պատկերացնող էմոցիոնալ էջեր, սակայն նա գերազանցապէս համարւում է հայ գրականութեան ներկայացուցիչը:

Հարկ է իմանալ նմանապէս, թէ հայեացքների ու մտքերի ի՞նչպիսի էմոցիոնալ կապ է գոյութիւն ունեցել Աբովեանի եւ Մուրացանի միջեւ:

Այդ այրող հարցի պատասխանը դուք կը գտնէք մեր բանասէրներից մէկի միանգամայն յաջող բնորոշման մէջ, ըստ որում, բոլորիս համար ակնյայտ է դառնում, որ Աբովեանը ապրել ու ստեղծագործել է Մուրացանից առաջ: Ելնելով այդ կոնցեպցիայից, մենք գալիս ենք մի անվիճելի եզրակացութեան: Մուրացանի յետաբովեանական երկերում որոշ չափով նկատելի են հռչակաւոր Քանաքեռցու պատմանկարագրական տրադիցիաների էմոցիոնալ ազդեցութիւնը:

Սոցիալական պրիզմայի տրադիցիոն տեսանկիւնի տեսակէտից պէտք է նշել, որ թէ՛ Աբովեանը եւ թէ Մուրացանը խաղացել են իրենց գրական ու դրական էմոցիոնալ դերը եւ դեռ շարունակում են խաղալ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Բէմզի պէյ սթափեցաւ, յայտնապէս ինքզինքը զսպեց — ինչո՞ւ էր այդպէս խռովուեր — եւ աթոռ մը առնելով նըստեցաւ մահճակալիս քով. զուսպ բայց մեղմ ձայնով հարցուց.

— Վաղո՞ւց է որ յոգնութիւն կը զգաք:

— Բէմզի պէյ, այս սոսկալի օրերուն ո՞վ յոգնած չէ, յոգնութեան խօսքն իսկ ընել ամօթ է: Երէկ յանկարծ սարսուռներ զգացի, կարեւորութիւն չտուի: Գիշերը պառկեցայ ուշ, զբաղած էի, ոտքի վրայ... ա՛յ ձեզ հետ էի գործողութեան սրահին մէջ. խնդիրը այն է որ գիշերը, չեմ գիտեր ինչո՞ւ անհանգիստ անցուցի, բնաւ չքնացայ: Առաւօտուն ուզեցի ելլել սովորական ժամուս, բայց անկարելի եղաւ. գլխու պտոյտ ունէի եւ անյաղթելի տկարութիւն...

Վերջին խօսքերս չէի աւարտած երբ Բէմզի պէյ թղթապանակը հանեց եւ սկսաւ դեղագիր մը գրել. յետոյ, աւելի հանդարտ գլուխը բարձրացուց եւ նայուածքը անորոշ կէտի մը յառած, ըսաւ մեղմութեամբ.

— Անհրաժեշտ է որ հանգստանաք, գոնէ երկու շաբաթ...

— Ի՞նչ կ՚ըսէք, պէյ էֆէնտի, անկարելի է այս օրերուն, ընդմիջեց Սաֆիյէ հանըմ:

Բէմզի դէպի պատը դարձաւ բայց առանց որեւէ ուշադրութիւն դարձնելու շարունակեց.

— Լաւագոյն է նոյնիսկ որ քանի մը շաբաթով հեռանաք հիւանդանոցէն:

— Պէյ էֆէնտի՛, աղերսեց Սաֆիյէ հանըմ, դող ելած:

Զգացի որ բան մը պիտի պայթէր եւ բուռն յուզմունք մը ինծ գրաւեց: Շրթներս կը դողային երբ ըսի.

— Կը նախընտրեմ մնալ այստեղ:

Սաֆիյէ հանըմ գլխով հաստատական նշաններ կ՚ընէր ինծ եւ կ՚ուզէր խօսիլ:

— Բու ի՞նչ բանն է, քավթար պառա՛ւ, գոռաց յանկարծ Բէմզի պէյ բուռն զայրոյթով: Տեսայ որ ձեռքերը կը դողային յանկարծական բարկութենէն:

Սաֆիյէ հանըմ բան չէր հասկնար եւ հակառակ բժշկապետի խիստ, գրեթէ դաժան դէմքին, պնդեց.

— Մելիհա Նուրի հանըմը մեր փառքն ու պատիւն է, մեր հիւանդանոցին զարդը... Ի՞նչպէս կրնայ հեռանալ ճիշդ այն օրերուն, երբ մեծաշուք հիւրեր պիտի այցելեն մեր հիւանդանոցը:

Բէմզի պէյ ընդոստ դարձաւ եւ մեր նայուածքները կրկին իրարու հանդիպեցան. մեղմօրէն, գլխով ժխտական շարժում մը ըրի:

— Բէմզի պէյ, ըսի հազիւ զսպելով յուզմունքս, կը մնամ հիւանդանոց, բայց կը հանգստանամ: Որքան օր որ հրամայէք, չեմ անցնիր սենեակիս սեմէն:

— Իրիկունը կրկին կ՚անցնիմ, մրմըռթաց բժշկապետը եւ մեկնեցաւ հազիւ ուրուագծելով զինուորական բարեւ մը:

———

Երբ կը մտածե՛մ... ի՜նչ անօրինակ անակնկալներ կը վերապահէ մեզի կեանքը: Արդարութեան անողոք սկզբունք մը կայ, որ գործադրութեան կը մտնէ մեր կամքէն անկախ եւ նոյնիսկ հակառակ մեզի եւ երբեմն մեր իսկ ձեռքով: Բէմզի մեր պարտիզպանին որդին է և այսօր ինծ կը հրամայէ... Հայրս պաշտպանեց զինքը, դպրոց դրաւ. անգամ մը որ ուսմունքի համը ունեցաւ, այլեւս կանգ չառաւ, մտաւ բժշկական համալսարան եւ ինքնիրեն հասաւ ուր որ ուզեց: Այսօր Բէմզի մեր հիւանդանոցին բժշկապետն է. իր ընկերները կ՚ակնածին իրմէ, իր ստորադասեալները կը դողան իրմէ. երբ ձայնը կը լսուի, շարժումները կը դադրին, ամէն մէկը ուշադիր կը դառնայ, երբ սրահներէն կ՚անցնի... Օ՛հ, ճշմարտապէս, իրա՞ւ է թէ երազ. եւ այդ բժըշկապետը, այդ շուքը ծանր, գլխաւորը, մեր Բէմզի՞ն է, մեր սեւուլիկ եւ անտաշ Բէմզին... եւ ոչ ուրիշը...

———

Որոշուեցաւ որ գոնէ երկու շաբաթի չափ հանգստանամ: Ուշ ատեն — երբ այլեւս լոյս չունէի — Բէմզի եկաւ ինծ մօտ եւ քաղցր մտերմութեամբ խօսեցաւ ինծ հետ: Ո՞ւր մնացեր էր իր առաւօտեան խիստ ու զայրացկոտ երեւոյթը: Խօսեցանք անցած օրերու մասին: Մեր Գանտիլլիի բնակարանը, պարտէզը, յետոյ Գատըգիւղ՝ Մօտա, երբ արդէն ուսանող էր, հայրս, ժամանակին ըսուած խօսքեր, ուրախութեան եւ տխրութեան պահեր, միասին վերյիշեցինք եւ կարծես թէ երկուքով կը տեսնէինք շարժապատկերներու յաջորդութիւն մը: Բայց այդ բոլոր խօսակցութեան միջոցին մէկ անգամ Ճէլալէտտինի խօսքը չեղաւ: Թէեւ երկուքս ալ կը մտածէինք իր վրայ: Եւ ի՞նչպէս կրնայինք չմտածել, քանի որ մեր որեւէ յիշողութեան մէջ անիկա կար եւ, աւա՜ղ, երբեմն անիկա առաջնակարգ դեր մը կատարած էր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(2 – Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է.—

Տօրումեան Սահակ 150, Նազաշեան Գէորգ, Էքիմեան Ժան, Ոմն, Սահճեան, Տէրտէրեան Կարօ, Գալայճեան, Պարտիզպանեան, Փանոսեան, Պաղտասարեան, Տէր–Մանուէլեան, Աւետեան, Պետրոսեան Աստղիկ, Կիւրճեան, Գուլումեան Մասիս, Տէրտէրեան 100ական ֆր., Պր. Մաթէի, Զէքէմեան, Աբրահամեան Սեդրակ, Պալեան, Գողոյեան, Խաչատուրեան Ցակոբիկ, Տէրտէրեան Ֆրէտի, Ֆրանճեան 50ական, Փուլիկեան 40, Տէր–Գէորգեան, Խաչատուրեան Շանթալ, Միքայէլեան Ալպեռ, Կարապետեան Ռոպէր, Ֆարմանեան 20ական, Մէքճեան Սօսէ 30:

(Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին

Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 *Յունիս ժամը* 20,30*ին, Ալֆորվիլի* Սալ տէ Ֆէթի *մէջ* 22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս *պարախումբերը* Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:*

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր

Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում

Գին՝ 35 *Ֆր.*

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, Կիրակի, Ազգ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Նուարդ Տողրամաճեանի մահուան առթիւ իր ընտանիքի բարեկամներէն մի ոմն, Շաւիլի մասնաճիւղին միջոցաւ, փոխան ծաղկեպսակի, 200 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին:

×

Շաւիլէն Պ. Հմայեակ Տողրամաճեան, փոխան ծաղկեպսակի, 50 ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հայկազուն Շմաւոնեանի մահուան առթիւ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱՒԱՍԱՐԴ *պարախումբը, որ չատ մը միջազգային* Ֆէսթիվալներու *ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:*

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, *կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով* 878–02–99 *Փարիզ եւ կամ* 964–20–67 *Մոնմորանսի:*

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին: Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներու ն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— *Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրուէի անկիւնը*

Կարեւոր.— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:*

×

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը Աղքատախնամի դաշտահանդէսի Կիրակի օրը կազմակերպած է օթօքարի սպասարկութիւն մը դէպի Մոնմորանսի: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ:

ՆՈՒԷՐ

Անթոնիէն Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեան, իրենց զաւկին՝ Աւետիս–Ժագոյի ընդ. Օրիորդ Ջուարթ Հապէշեանի ամուսնութեան ուրախալի առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

— Տէսինի յուշարձանին 50 ֆր., «Յառաջ»ին 20 ֆր.: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Soirée Arménienne

ՊՈԼՍ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ

75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց շարք մը Յունիս 5էն 13:

Այս շարքին մէջ Քաղաքապետարանը երեկոյ մը նուիրած է Հայերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.—

Դպրոցասէր *եւ* Սամուէլ – Մուրատեան *վարժարաններու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ* Սօսի *պարախումբը ամբողջ կազմով,*

ղեկավարութեամբ՝

Տիկին ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ

Բիւզանդ Ֆընտըքեան, *իր կիթառով:*

SALLE DES SPORTS

7, Rue Hoche — Bois-Colombes

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878–27–35 *եւ Տիկին Գույումճեանի* 208–71–79:

Օթոքառը կը մեկնի Սքուառ Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. Ե. Հ. Ո. Մ.էն 300 ֆր. եւ 30 հազար լիռ Օր. Իպիչեանէ (Միլանօ):

×

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը ճշդէ որ Պ. Մկրեան 120 ֆր. նուիրած է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ամավերջի հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 27 Կիրակի օր:

ԶԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՅՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՅ

ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հաւաքուիլ ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերտէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւորում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանդիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, *մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր զբօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում Կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեններ:*

Մասնակցութիւն 138 ֆր., մէջն ըլլալով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, *régie par la loi du* 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՃԻՐԵԱՆ

Ընդհ. Պատուիրակ

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆՁԳԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ

17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39

ՍԱՐԱՖԵԱՆ

13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96

ԱՍԼԱՆԵԱՆ

65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ

9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12

de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ. Նազդաշեանի՝ Հայոց եկեղեցին

15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE

Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN

AGENCE DE VOYAGES SEVAN

50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66

de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ. Սահակեանի, եկեղեցին,

295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN

VOYAGES WASTEELS

87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49

de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 8 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12132

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.132

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ՆՈՐ ՎԱՂՈՐԴԱՅՆՆԵՐ

Փարիզէն Պէյրութ ու մինչեւ Պոսթըն սփռակներ լեցուցեան Մարք Նշանեանի յօդուածին առթիւ («Յառաջ» Ապրիլ 30, Մայիս 2)։ Երեւոյթը ինքնին կը փաստէ որ մեր երիտասարդ համալսարանականը իր «որոնումներով» հետաքրքրութիւն առեղծած է գաղութէ գաղութ եւ այն իսկ պատճառաւ, որով կը մեղադրուի յօդուածագիրը, այսինքն՝ նոր բան մը կ'ըսէ, ճիգ կը թափէ նոր ճամբաներ գտնելու։ Հոն, մանաւանդ, կը յայտնէ տագնապ մը, զոր ոչ կարելի է, ոչ ալ փախուստել է ուրանալ։

Մեզի համար, առնուազն զարմանալի է, որ ոմանք չեն տառապիր «սփիւռքի տագնապ»ով եւ հարցերը կը կարծեն լուծել զգացական յանկերգներով կամ ամբոխավար յօդուածներով։

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, նախ եւ առաջ ճշդենք որ Հայաստանի երիտասարդութեան «մե՛ր հողերը, մե՛ր հողերը» պոռալը Արտաշան պողոտային վրայ պատասխանը չէ եւ չի կրնար ըլլալ այն տագնապին, որ յատուկ է Սփիւռքի հայ երիտասարդութեան։

Հարկ է համոզուիլ որ կա՛յ սփիւռքականութիւն մը եւ Սփիւռքի հարազատ մտածելակերպ մը, զոր պէտք չէ անգիտանալ։

Այս «սփիւռքականութիւնը» կ'ապրի առաւելաբար մեր սերունդը, ան, որ հող չէ տեսած եւ օտար արեւներէ առնելով հանդերձ իր լոյսը, մերժած է ընտրել դիւրին ճամբան՝ հրաժարիլ Հայութենէ։

Հայրենիքը, միայն հող չէ, եւ մանաւանդ սփիւռքի դատապարտուած Հայուն համար անհրաժեշտ է, որ ան փնտռէ իր «սփիւռքեան լուծումը»։ Արդարեւ, ուզենք թէ չուզենք եւ անկախ հողային կամ վարչակարգի հարցերէ, հնարաւորութիւն չկայ մէկ օրէն միւսը ամբողջ Հայութիւնը հայրենիք փոխադրելու։ Ուրեմն, սահպողական է Սփիւռքով զբաղիլ լրջօրէն եւ նոր մօտեցումով։ Այդ նոր մօտեցումն է զոր կը փորձեն գտնել պատրաստուած հայ երիտասարդներ եւ ճիշդ չէ — ի յառաջագունէ — մերժել զիրենք լսել։

Վերջերս տարօրինակ հոգեվիճակ մը կը տիրէ գաղութներու մէջ, ուր տեսակ մը արհամարհանք կայ Սփիւռքի նկատմամբ եւ համակերպում անոր հոգեվարքին։ Այսպէս մը հետեւանք ըլլալով հանդերձ, Սփիւռքը անպայման աղէտ մը չէ, ոչ ալ վնասակար բան մը։ Եւ բացայայտ է որ ո՛չ հայ մշակոյթը, ո՛չ ալ հայ գրականութիւնը այնքան հարուստ կ'ըլլային եթէ ունեցած չըլլայինք Սփիւռք մը։ Զմոռնանք որ երէկ թէ այսօր, Պոլսէն Պէյրութ, Պոսթընէն Փարիզ եւ մինչեւ Վենետիկ, մեր մեծ գրագէտներն, բանաստեղծներն, նկարիչներն ու դերասանները զուտ սփիւռքեան արտադրութիւններ են։

Գալով հայ դատին, որուն մասին շատ կը խօսուի վերջին տարիներուն (կարծես Եղեռնի յիսնամեակը պէտք եղաւ որ միտքերնիս իյնայ) ըսենք որ քիչ մը շատ են անով զբաղողները։ Հայկ. Դատը շատ բարդ հարց մըն է որուն պէտք չէ մօտենալ թեթեւօրէն։ Մնաց որ, միայն հողային հարց ալ չէ։ Անոր մաս կը կազմեն նաեւ արեւմտահայ մշակոյթի եւ լեզուի պահպանումը եւ Սփիւռքի պաշտպանութիւնը։ Այս իսկ պատճառներով, լաւ է որ, երբ հայ երիտասարդներ, Հայ ապրելու մտահոգութեամբ տողորուած սարքել կ'ուզեն, փակ դռներ չգտնեն իրենց դիմաց այլ պատասխանատու խօսակիցներ։ Եթէ կ'ուզենք որ բան մը փոխուի, եթէ կ'ուզենք նոր վաղորդայններ։

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՀԵՐՔԵՆ

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔԻ ՉԵՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՐ

Թուրք կառավարութեան փոխ-վարչապետը, Սադի Քոճաշ ձայնասփիւռ-հարցազրոյցի մը ընթացքին յայտնած է առաջի օր, թէ հրահանգներ տուած է Փարիզի Թրքական դեսպանատան որպէսզի հրաւիրէ ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները ականատես ըլլալու որ իշխանութիւններուն կողմէ ձերբակալուած կամ արգելափակուած անձերը ոչ դէշ վերաբերումի ոչ չարչարանքներու ենթակայ են։ Փոխ-վարչապետը կը հերքէ լուրերը զորս տուած էր Մոնտը («Յառաջ» Յունիս 3) եւ կը հաստատէ թէ ոչ ոք ձերբակալուած է կարծիքի համար եւ թէ ձերբակալութիւնները ուղղուած են անոնց դէմ «որոնք մօքի ազատութեան պատրուակին տակ կ'ուզեն վերջ տալ ազատութեան իսկ»։ Շեշտած է նաեւ թէ կառավարութիւնը «ղեկավարուած իրաւագիտութեան փրոֆեսէօրի մը կողմէ խղճմտօրէն հաւատարիմ կը մնայ 1961ի Սահմանադրութեան սկզբունքներուն ըստ որոնց ոչ ոք կրնայ դէշ վերաբերումի չարչարանքի կամ մարդկային արժանաւորութեան հետ խոտոր համեմատող պատիժներու ենթարկուիլ (ընդգծումները «Յառաջ»ի կողմէ)։

Նախարար Քոճաշ պաշտպանած է նաեւ Թրքական բանակը, յիշեցնելով թէ ինք ալ նախկին սպայ մըն էր։ Այդ հանգամանքով, բացարձակապէս վստահ է որ «Թուրք զինեալ ուժերը ամբողջ աշխարհի մէջ ծանօթ են իբրեւ մարդիկ որոնք անմարդկային նուազագոյն վերաբերումը ցոյց չեն տար նոյնիսկ գերիներու հանդէպ, որոնք կը պատկանին բանակներու որոնք ամէնէն անողոք ձեւով վարուած են թուրք գերիներու հանդէպ («Յառաջ»՝ եթէ լաւ հասկցանք կը թուի թէ յետ այսօրիկ պէտք է Թուրքերէն առնել քաղաքակրթութեան եւ մարդկային տարրական սկզբունքներու գործադրութեան դասերը)։

Գալով այն ամբաստանութեանց, ըստ որոնց հալածանքը կը կեդրոնանայ մանաւանդ մտաւորականներու վրայ օգտուելով աշակերտներու արարքներէն, փոխ-վարչապետը կ'ըսէ.— «Կ'ուզենք որ Թուրքիան դուրս ելլէ այն կացութենէն, որու մէջ կը գտնուի եւ յառաջ տանիլ Հանրապետութիւնը այն ուղղութեամբ զոր նշած է Աթաթիւրք։ Յաջողելու համար այդ ձեռնարկին մէջ, առաջին պայմանն է՝ վերահաստատել Պետութեան հեղինակութիւնը մինչ ի վերջոյ անոր գոյութիւնն իսկ կասկածի դրուած էր։ Կը խորհինք թէ այդ հեղինակութիւնը պէտք է մատակարարման արդար եւ անկողմնակալ ձեւ մը ըլլայ, ուղղուած դէպի զանգուածները որ մեր ազգին մեծամասնութիւնը կը կազմեն եւ ոչ թէ ուժի ցուցադրութիւն մը ուղղուած միայն ձախին դէմ»։

Այս յայտարարութեան առթիւ Մոնտի թղթակիցը Ալի Բազանճիկիլ կ'աւելցնէ թէ ճիշդ է որ ցարդ ֆիզիքական չարչարանքի ոչ մէկ պարագայ յիշատակուած է Թուրքիոյ մէջ։ Բայց այն անձերը որոնք արգելափակուած են, ապա ազատ արձակուած, կրցած են պատմել այն անտանելի պայմանները որոնց մէջ կ'ապրին մտաւորականներ եւ համալսարանականներ աւելի քան երբեք չարաթ է։ Այսպէս Փրոֆ. Պահրի Շավճի եւ Շահիթ Թալաշ որ հիւանդ են (առաջինը՝ ոսկորի հիւանդութենէ կը տառապի, միւսն ալ սրտի) երրորդի մը հետ մէկ անկողին կը պառկին։ Ցետոյ, դժուար հասկնալի է որ ի՞նչ յանցանքի համար — եթէ ոչ կարծիքի — այս համալսարանականները եւ ուրիշներ ձերբակալուած են։ Ոչ մէկ իշխանութիւն ցարդ հաստատած է որ մաս կազմած էին յեղափոխական կազմակերպութեանց կամ ահաբեկչական արարքներ գործած էին։

Ի՞նչպէս այլ ձեւով բացատրել ձերբակալութիւնը մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու։ Այս կացութիւնը յուզած է Հալէպի նախագահը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ։

Հալէպի պարագլուխը տեսակցութիւն մըն ալ տուած էր ձայնասփիւռէն իշխանութեան ուշադրութիւնը գրաւելու համար այն վտանգներուն վրայ որ կը ծնին երբ թոյլ տրուի որ լարուածութեան մթնոլորտ մը զարգանայ ձերբակալութեանց ձեռնարկելով փոխանակ մաքերը հանդարտեցնելու։

Գլուխը աջին անդին դարնելէ ետք, բողոքելու համար այն հալածանքին դէմ որուն կ'ենթարկուին ձախին եւ կեդրոնձախին ամէնէն չափաւոր տարրերը, Աթաթիւրքի հին ընկերը հարցը կը տանի հանրային կարծիքին առջեւ։ Իշխանութիւնները դոհ չեն մնացած Ինէօնիւի այս ըրածէն եւ ձայնասփիւռն ալ մէկ անգամ միայն սփռած է տեսակցութիւնը։ Ոչ մէկ թերթ, բացի Հալէպի պաշտօնաթերթէն անդրադարձած է Ինէօնիւի յայտարարութեանց։ Իսմէթը ճանչցուած է երկրին մէջ իբրեւ Թուրք քաղաքական կեանքի մէկ «հիմնարկութիւնը»։ Ուրեմն եթէ կրկէս իջնէ, կրնայ շատ բան փոխել տալ։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՇԱՐԹՐԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Նախագահը, որ Պոմփիտու այցելած էր շաբաթավերջին, Կիրակի առաւօտ ներկայ գտնուեցաւ Շարթրի մայր տաճարի վերանորոգուած երգէոնի բացման արարողութեան։

Շարթրի մայր տաճարի երգէոնը շինուած է 1542ին։ Վերջերս հիմնովին վերանորոգուեցաւ ան, արդիական հիմունքներով եւ աւելի կատարելագործուած ձեւով։ Հինգ հազար խողովակներ ունի, որոնցմէ շատերը 10,50 մեթր բարձրութեամբ։

Ֆրանսայի Նախագահին ընկերացան իր կինը, Մշակոյթի եւ Ներքին նախարարները։ Փոմփիտու նախ այցելեց Տրէօ, ապա Շարթր, ուր ծաղկեպսակներ զետեղեց Մեռելներու Յուշարձանին եւ Ժան Մուլէնի յուշարձանին վրայ։

Ժամը 11ին է, որ սկսաւ կրօնական արարողութիւնը, նախագահութեամբ Գեր. բարպայծառ Լամպերթինի։

Նոյն օրը երեկոյեան եօթը հազար հոգի, որոնց շարքին Ժաք Տիւհամէլ, Ժաք Պոմէլ եւ Ալէն Փօհէր, ներկայ գտնուեցան երգէոնի համերգին, մայր տաճարի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ծովափէն ոչ շատ հեռու խորհրդային Բուլղարով քարիւղանաւը բախում ունեցած է ֆրանսական Սիւֆուֆ մարտանաւին հետ։ Այս վերջինը ճեղքուած է եւ առջեւի մասը քիչ ետք ընկղմած։ Ինը ծովայիններ անհետացած են։ Մարտանաւին փրկուած մասը կարելի եղած է Թուլոն հասցնել Երկուշաբթի օր։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զինուականները Կիրակի օր յաջողութեամբ արձակեցին Սոյուզ 11 այերանաւը։ Հոն տեղ գտած են երեք աստղանաւորդներ։ Թէեւ խորհրդային աղբիւրները չեն ճշդեր Սոյուզ 11ի ծրագիրը, այսուհանդերձ, հաւանական կը նկատուի, որ այերանաւը պիտի միանայ «Սալիութ»ի, որ կը շարունակէ երկրին շրջանն ընել Ապրիլ 25էն ի վեր։ Նոյն օրերուն արձակուած էր նոյնպէս Սոյուզ 10ը, երեք աստղանաւորդներով։ Այս վերջինները թէեւ յաջողած էին իրենց այերանաւը «կցել» Սալիութի, սակայն չէին յաջողած ներս մտնել։ Հաւանաբար Սալիութ մտնելու փորձ կատարէ Սոյուզ 11ի անձնակազմը։

ԼԻՒՔՍԷՆՊՈՒՐԿԻ մէջ Վեցերը վերսկսան իրենց խօսակցութիւններն ու բանակցութիւնները՝ ճշդելու համար կարգ մը կէտեր, որոնք կապ ունին Անգլիոյ անդամակցութեան պայմաններուն Հասարակաց Շուկայի։ Վեցերը խօսակցութիւններ կ'ունենան նաեւ Դանիացիներու եւ Իրլանտացիներու հետ, որոնք Անգլիոյ հետ թեկնածու են Հասարակաց Շուկային։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ սահմանային շրջաններու մէջ կը շարունակուի քոլերայի համաճարակը։ Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք՝ ցարդ հինգ հազար հոգի մեռած է, բոլորն ալ փախստականներ Արեւելեան Փաքիստանէ։ Իշխանութիւնները մտահոգ են։ Յատուկ կարգադրութիւններ եղած են, որպէսզի համաճարակը չտարածուի Կալկաթա։ Զատի մէջ, եւս, Ափրիկէ, քոլերայի համաճարակ մը ծայր տուաւ։ Քանի մը հարիւր հոգի արդէն իսկ մեռած է։ Հոն եւս խիստ կանխարգելիչ միջոցներ ձեռք առնուած են։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդային զաղտնի հետազօտութիւնները ցոյց տուին, որ Չինաստան ներկայիս կը շինէ հիւլէական ուժով բանող ընդծովեայ մը։ Միւս կողմէ Ամերիկացիք առջի օր գործածութեան դրին իրենց հարիւրերորդ հիւլէական ընդծովեան։ Առաջինը՝ Նոթիլիւս, շինուած էր 17 տարի առաջ։

ՓԱՐԻԶԻ Լատինական Թաղամասը Շաբաթ գիշեր, ամբողջ երկուքուկէս ժամ թատերաբեմը դարձաւ խանութներու կողոպուտի եւ այլ հուլիկանական արարքներու։ Հարիւրի մօտ անձեր, օգտուելով ոստիկանութեան բացակայութենէն քանդած են խանութներու ցուցափեղկեր եւ դիմած են հասարակ կողոպուտի։ Ոստիկանութիւնը ընթացք չէ տուած վաճառականներու հեռաձայնային կանչերուն, ինչ որ դատապարտելի կը նկատուի տեղական մամուլի կողմէ։ Փրեֆէքթիւրը Երկուշաբթի կը հաղորդէր, թէ ոստիկանապետ մը պատժուած է, որովհետեւ թերացած է իր պարտականութեան մէջ։ Լատինական Թաղի մէջ անդորրութիւնը հաստատուած է առաւօտեան ժամը 2ին միայն։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը Փարիզի մէջ յիշատակուեցաւ Շաբաթ երեկոյ, Յունիս 5։

Վեցերորդ Թաղապետարանի սրահն էին փութացած մեծ թիւով հայրենակիցներ։ Յատկապէս մեծ թիւ կը ներկայացնէին երիտասարդները, երկու սեռէ։

Հանդիսութեան նախագահեց ընկեր Հրանտ Սամուէլ։ Օրուան բանախօսն էր ընկ. Հրանդ Ակոնայեան։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկ. Կ. Մուսայեան։

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական բաժին մը։

Երիտասարդութիւնը մինչեւ լոյս սեղաններու շուրջ ստեղծեց ազգային խանդավառ մթնոլորտ՝ յեղափոխական եւ ժողովրդական երգերով։

Մանրամասնութիւնները առանձին։

ԽՈՀԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Սովետական մարդու նոր կերպարը, նրա կոմունիստական բարոյականութիւնն ու աշխարհահայեացքը հաստատւում են անցեալի մնացուկների դէմ մշտական, անհաշտ պայքարում: Կոմունիստական բարոյականութիւնը չի կարող յաղթանակել՝ առանց նրա հակոտնեայ ընչաքաղցութեան, կաշառակերութեան, ձրիակերութեան, դրպարտանքի, անստորագիր նամակների, արբեցողութեան եւ նման այլ բաների դէմ վճռական պայքարի»:

Եւ գրողը չի կարող անցնել այս երեւոյթների կողքով, որոնց մասին խօսուեց համագումարի բարձր ամբիոնից:

Մի քանի տարի առաջ գրողների մի խմբի հետ ես եղայ Հեռաւոր Արեւելքում: Մեզ գործուղել էր «Լիտերատուրնայա գազետան»: Ծանօթացանք ձկնորսների աշխատանքին: Եւ տեսանք մի անհեթեթութիւն, որի մասին Մոսկուա վերադառնալուց յետոյ զեկուցեցինք կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէին:

Այդտեղ աշխատանքի այսպիսի տարօրինակ սիստեմ (դրութիւն) գոյութիւն ունէր. ձկնորսները որսում էին ձուկը, հաշուետուութիւն տալիս, յաւելեալ աշխատավարձ ստանում, եւ այսքանով վերջանում էր ձկան նկատմամբ նրանց հետաքրքրութիւնը: Որսը ափ կը հասնի, թէ ոչ՝ նրանց հոգսը չէ: Արդիւնքը լինում էր այն, որ ձկան որսի մեծ մասը ափ չէր հասնում, եւ ոչ ոք դրա համար պատասխանատուութիւն չէր կրում, ո՛չ նրանք, որ որսում էին, ո՛չ էլ նրանք, որ ընդունում էին: Նրանք ենթարկւում էին տարբեր մինիստրութիւնների (նախարարութիւնների), տարբեր տէրերի, իսկ հարիւր հազարաւոր տոննաներով ձուկը ձեռքից գնում էր, տարայի հետ թափւում էր ծովը՝ թունաւորելով կենդանի ձկներին:

Նման մի բան ես տեսայ Ղարաբաղում: Ղարաբաղի շրջաններից մէկում երկար տարիներ բամբակ էր ցանում: Կեանքը ցոյց տուեց, որ այդ տեղերում բամբակ աճեցնելը շահութաբեր չէ: Սպիտակ ոսկին բոլորովին էլ ոսկի չէր: Վերջապէս խելացի ելք գտան: Բամբակի տեղը սկսեցին աճեցնել խաղող: Արդիւնքը եղաւ միլիոնների եկամուտը: Ջտեսնուած բերք ստացան՝ հեկտարից 160, առանձին տեղամասերից նոյնիսկ 200 ցենտներ, այն դէպքում, երբ Հանրապետութիւնում հեկտարի միջին բերքը կազմում էր 50–60 ցենտներ: Առատ բերք աճեցնողները պարգեւատրուեցին, իրաւացիօրէն փառաբանուեցին: Իսկ խաղողի բերքի մօտ կէսը նեխեց, ի հարկէ, ոչ յաղթողների մեղքով, որովհետեւ խաղողի ընդունման եւ մշակման գործը լաւ չէր կազմակերպուած:

Ի հարկէ, այս նոյն Ղարաբաղում, ինչպէս եւ այլուր, Պաւլէները շատ են, բայց ես ուզում եմ գրել Կոնստանտինների մասին, մեր գործը խանգարողների մասին: Հողը պէտք է վառուի Կոնստանտինների եւ ոչ թէ Պաւլէների ոտքի տակ, ինչպէս դա պատահում է երբեմն:

Կանտորովիչի վերոյիշեալ գրքում այսպիսի տողեր կան. «Հարկ չկայ ամէն առիթով խօսել մեր նուաճումների մասին եւ պահանջել, որ հեղինակը, եթէ նա, ասենք, բարձրացնում է գետերի ջրերը կեղտոտելու տագնապալից խնդիրը, «հաւասարակշռութեան համար» իր ակնարկում գրի նաեւ փայլփլող Սեւ ծովի մասին, որին չեն սպառնում ցելիւլոզային կոմբինատները» (խորշահիւթի գործարաններ):

Ճիշդ խօսքեր են, ոսկի խօսքեր:

Գրականութիւնը արտացոլում է կեանքը, բայց կեանքի պատճէնահանումը չէ: Գրողը իր նպատակին ամբողջապէս հասնելու համար կարող է դիմել գրոտեսկին (այլանդակ), հիպերբոլային չափազանցութիւններին, խտացնել գոյները: Եւ բնաւ էլ պարտադիր չէ, որ հաւասարակշռութեան համար կողքին բոսորագոյն արեւ նկարի: Անցեալի մեծ արուեստը երբեք չի վախեցել չափազանցութիւնից: Սոբակեւիչները, Կորոբոչկաները, Պլիւշկինները գրոտեսկ (այլանդակ) են, քիչ հաւանական կերպարներ, բայց ինչպիսի՛ ուժով են ազդում ընթերցողի վրայ: «Դոն Կիխոտը» ժամանակին Եւրոպայի գրականութիւնը հեղեղած ասպետական վէպերի գերեզմանափորը դարձաւ եւ հիմնովին խարխլեց այդ տիպի գրականութեան հիմքերը: «Դոն Կիխոտի» երեւան գալուց յետոյ, ինչպէս յայտնի է, ասպետական վէպերի վերջը եկաւ: Յիշո՞ւմ էք Գէօթէի մոպսին (շուներու ցեղ մը): Նկարագրել նրան շատ նման մի այլ մոպսի, ասում էր նա, նշանակում է ոչ այլ ինչ, եթէ ոչ արդէն գոյութիւն ունեցող հազարաւոր մոպսերին աւելացնել եւս մէկը: Գէօթէն ասում էր, որ իր համար ամենադժուարը էմպիրիզմի (փորձառական) հազարամեայ հիդրան է: Հակասութիւնների բացայայտումը, նրանց գեղարուեստական վերլուծութիւնը ստեղծագործութեան անհրաժեշտ պայմանն է: Եթէ արուեստագէտը, այդ հակասութիւններից ու դժուարութիւններից փախչելով, թաքնւում է թփերի տակ, քաջութիւն եւ համարձակութիւն չունի, ապա «էմպիրիզմի (փորձառական) հազարամեայ հիդրան» առանց խնայելու խժռում է նրան:

Այո՛, գրողը ոչ միայն արտացոլում, այլեւ ստեղծագործաբար վերափոխում է կեանքը, օգնում է նրա առաջընթացին:

«Ներկապնակը դեռեւս նկար չէ, — ասում է Վալենտին Կատաեւը: — Եթէ սպեկտրի (ատուեր) բոլոր գոյները խառնենք, կը ստացուի մաքուր սպիտակ գոյն, այսինքն՝ ոչինչ»:

Յիշո՞ւմ էք: «Ոսկի հորթում» Իլֆը եւ Պետրովը ինչպէս էին ուզում Բոբինզոն ստեղծել: Նրանք դեռեւս 30ական թուականներին ծաղրում էին լոյսի եւ ստուերի վարկաբեկուած հաւասարակշռութիւնը եւ ցոյց տուեցին, թէ ինչ է ստացւում սպեկտրի (ատուեր) բոլոր գոյները խառնելիս: Նրանք Բոբինզոն չստեղծեցին:

Գրական այս սնանկ տրափարէտի մասին վերջերս լոյս տեսած իր գրքում խօսում է յայտնի գրող եւ հրապարակախօս Գրիգորի Մեդինսկին. «Լոյսը եւ խաւարը թո՛ղ իրար զուգահեռ չգնան, որ չտրորեն եւ չկլանեն միմեանց, չվերածուեն գորշագոյն կիսախաւարի: Թո՛ղ լոյսը դուրս յորդի խաւարից եւ իր ողջ ուժով ողողի ամէն ինչ, որպէս լոյս: Այդ ժամանակ կ'երեւայ խաւարը, եւ կ'երեւայ լոյսը, եւ իւրաքանչիւրը կը խաղայ սեփական, իրեն վերապահուած դերը»:

Գրողի պարտքն է հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այս կամ այն հարցի վրայ, անհանգստացնել նրան՝ ուրախացնել կամ վշտացնել, առաջացնել հիացմունքի եւ հպարտութեան զգացում, խորհրդածելու առիթ տալ, եւ, այդպիսով, հասարակութեան մէջ արթնացնել նոր մտքեր, տրամադրութիւններ, կեանքի յետագայ կատարելագործման համար ներքին նոր ուժեր:

Պայքարել սեփական գաղափարների համար՝ նշանակում է պայքարել չարիքի դէմ, վերացնել այն խութերն ու խոչընդոտները, որ ընկած են դէպի նպատակը տանող ճանապարհի վրայ: Ուրիշ էլ ի՞նչպէս: Շրջանցե՞լ: Որ քեզնից յետոյ եկողները վնասե՞ն ոտքերը:

Հարկաւոր է պայքար, կռուել է հարկաւոր չարիքի դէմ: Եւ այդ պայքարի ձեւերը պէտք է անսահմանափակ լինեն:

Վ. Գ. Բելինսկին, հաստատելով գրողի հասարակական երեւոյթները բացասական կողմերով վերարտադրելու իրաւունքը, գրել է. «Մատնանշել հասարակութեան խակական թերութիւնը, նշանակում է՝ նրան ծառայութիւն մատուցանել, նշանակում է՝ նրան փրկել թերութիւնից»: Բելինսկին շարունակում է. «Տաղանդը ունի միակողմանի լինելու լրիւ եւ սրբազան իրաւունք եւ այն կարող է մեծ լինել հէնց միակողմանիութեան մէջ»:

Ես կողմնակից եմ այսպիսի միակողմանիութեան: Բայց դա դեռեւս չի նշանակում, որ ես նոր տրափարէտ եմ առաջարկում: Գրական շտամպներն (դրոշմներ) ընդհանրապէս վնասակար են: Ես խօսում եմ արուեստագէտի՝ շաբլոնից (կաղապարուած խօսքեր), գէօթական մոպսից ազատ լինելու մասին:

Մենք գտնւում ենք մարդու մեծ երազանքի, մեծ խնդիրների իրականացման նախադռանը, որոնք մեր Պետութիւնը պէտք է լուծի: Այն զէնքը, որով մենք պայքարում ենք այդ գեղեցիկի, մեր վաղուայ համար, պէտք է մաքուր լինի, իսկ մենք՝ համարձակ: Դժուար է այդ պայքարը: Մեր մեծ գաղափարների համար մղուող այդ պայքարում ունենալ սեփական դեր ու տեղ, որպէսզի գրականութիւնը լինի ոչ թէ պասսիվ (կրաւորական) արտացոլող, այլ ինչ-որ չափով կեանքն առաջ մղող ուժ, ահա սա՛ է, իմ կարծիքով, գրողի բարձր կոչումը:

ԼԷՈՆԻԴ ՀՈՒՐՈՒՆՑ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Չեխոսլովաքիոյ Համայնավար կուսակցութեան վերջին համագումարին առթիւ, Փրակայէն մտաւորական մը որ, հասկնալի պատճառներով, նախընտրած է անանուն մնալ, շահեկան յօդուած մը գրած է Մոնտի մէջ, զոր կուտանք թարգմանաբար:

Երբ կը կարդանք պատահական ձեւով մեր ձեռքն անցած արեւմտեան Եւրոպայի մամուլը, ըլլա՛յ ան համայնավար կամ ոչ, ձախ, կեդրոն կամ աջ, ահաւոր կասկածի մը առջեւ կը գտնուինք — կա՞յ մէկը արդեօք, որ դեռ կը խօսի այս երկրին մասին, որ դեռ երէկ՝ ընդհանուր շահադրգռութեան առարկան էր դարձած: Եւ եթէ մէկը կը հետաքրքրուի դեռ Չեխոսլովաքիայով, ի վիճակի՞ է գաղափար մը ունենալու թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ բնականաւորման վերահաստատման այս երկու տարիներուն: Ի՛նչ գիտեն արտասահմանի մէջ այն առօրեայ ֆաշիզմի մասին, որ բաց ճակատով հաստատուած է հոս:

Խօսինք մշակութային գետնի վրայ:

Այն բողոքը որ կատարուեցաւ բեմադիր Օթոմար Քրեյչայի պաշտօնազրկման դէմ, մեծապէս տպաւորեց բոլորը: Կը թուի թէ դեռ երբեք չէինք տեսած այսքան ստորագրութիւն բողոքելու համար բեմի վարպետի մը դէմ ձեռք առնուած միջոցառումին: Նկատեցինք, որ անգամ մը համար համայնավարներու — քանի մը հատ — ստորագրութիւնը կար հոն: Հազուադէպ է, եւ ասիկա հաճոյք կը պատճառէ: Լաւ հասկցանք, բնականաբար, որ չէր վերաբերեր միայն Քրեյչայի, որ խորհրդանիշ մը դարձած էր:

Բողոքագրին մէջ հաստատում մը կայ, որուն պէտք է անդրադառնալ: Քրեյչա պաշտօնազրկուեցաւ, կը կարդանք հոն, հակառակ այն իրողութեան, որ ան ուզեց մնալ Փրակա, իր ընկերներու կող-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Բռնաբարման օրէն ի վեր Ղուկաս էֆէնտի չէր տեսած իր զոհը եւ պահ մը հիացումով դիտեց մանկամարդ աղջիկը, որ աւելի թարմ ու գեղեցիկ կը թուէր իրեն: Սակայն Շուշանիկ շատ պաղ ու չոր վերաբերում մը ցոյց տուաւ իրեն հանդէպ: Հազիւ գլխու շարժումով մը բարեւած էր վաճառականը եւ նստած էր աթոռի մը վրայ, առանց խօսք մը արտասանելու:

— Հիմա, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի, խօսքը Սերգիսի ուղղելով, օրիորդը ինծի թուղթ մը կը ստորագրէ, յայտարարելով, որ ինք որեւէ յարաբերութիւն մը չէ ունեցած ինծի հետ եւ թէ զաւակը ուրիշ անձէ մը ունեցած է եւ ես ալ իրեն հինգ հարիւր ոսկին կը յանձնեմ:

Երիտասարդն արդէն գուշակած էր վաճառականին կողմէ ըլլալիք առաջարկը, մանաւանդ որ նոյն պահանջը ըրած էր Տ. Կիրակոս իր այցելութեան միջոցին. ուստի անմիջապէս պատասխանեց.

— Թէեւ այդպիսի յայտարարութիւն բացարձակ ստութիւն մըն է, այսուհանդերձ խնդիրը միանգամ ընդմիշտ փակելու համար օրիորդը յանձն կ'առնէ ստորագրել:

— Ուրեմն թուղթ պատրաստենք, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի, որ ժամ առաջ կ'ուզէր ազատիլ:

Թուղթը շուտով պատրաստուեցաւ եւ ստորագրուեցաւ, եւ Ղուկաս էֆէնտի համրեց հինգ հարիւր ոսկին:

— Այս դրամը, ըսաւ, այս անգամ խօսքը Շուշանիկի ուղղելով, կը յուսամ որ այլեւս քու զաւկիդ ապագան կ'ապահովէ եւ քեզի ալ միջոց կուտայ պատուաւոր կերպով ապրելու:

Աղջիկը չպատասխանեց, բայց ատելութեամբ լի ակնարկ մը ուղղեց վաճառականին:

Երբ երիտասարդն ու մանկամարդ աղջիկը հեռացան, Ղուկաս էֆէնտի հառաչ մը արձակեց:

— Հինգ հարիւր ոսկի, շատ չէ՞ ի փոխարէն տրուած հաճոյքին համար, խորհեցաւ ինքն իրեն:

Բայց մեծ մտատանջութենէ մը ազատած էր եւ ասիկա զինքը մխիթարեց:

Երկու ամիս ետքը, իրիկունը, երբ տունը նստած լրագիր կը կարդար, լուր մը իր ուշադրութիւնը գրաւեց.

«Առջի օր, Ֆերիգիւղի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Սերգիս էֆէնտի Սմբատեանի ամուսնութիւնը Օր. Շուշանիկ Սահակեանի հետ: Սերգիս էֆէնտի պարկեշտ ու գործունեայ երիտասարդ մըն էր որ ինքնօգնութեամբ յառաջացած է եւ այսօր փայլուն դիրք մը կը գրաւէ անգլիական կարեւոր հաստատութեան մը մէջ, իսկ Օր. Շուշանիկ Սահակեան գեղեցիկ ձիրքերով օժտուած շնորհալի օրիորդ մըն է, որ պատիւ կը բերէ իր սեռին: Մեր շնորհաւորութիւնները կը մատուցանենք նորապսակ ամոլին»:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Թերթը մոռցած էր յիշատակել պարագայ մը, այսինքն թէ Սերգիսի եւ Շուշանիկի կնքահայրը եղած էր Գարեգին, որ Սերգիսի ջանքերուն եւ դիմումներուն վրայ, քանի մը ամիսէ ի վեր ընդունուած էր այն հաստատութեան մէջ, ուր ինք կ'աշխատէր:

Անգլիացի տնօրէնը զինքը ընդունելով ըսած էր.

— Հազիւ քանի մը ամիս պիտի մնաս Պոլիս, մինչեւ որ մեր գործերուն քիչ մը ծանօթանաս, յետոյ քեզ պիտի ղրկենք Պէյրութ, ուր իբր տնօրէն քանի մը տարի պիտի անցընես:

Գարեգին այս պայմանը սիրով ընդունած էր, մանաւանդ որ Սերգիս ըսած էր իրեն թէ դուրս ղրկուելու ատեն ամսականի կարեւոր յաւելում մը պիտի ունենայ:

Շնորհիւ իր բնական ճարպիկութեան ու Սերգիսի փորձառու խորհուրդներուն, քանի մը ամիս ետքը այնքան վարժուեցաւ իր գործին մէջ, որ իրիկուն մը տնօրէնը զինքը կանչելով՝ յայտարարեց.

— Թէեւ մեր դիտաւորութիւնը ձեզ քանի մը ամիս եւս մեր քով պահելն էր, որպէսզի կատարելապէս ծանօթութիւններ ստանաք մեր գործառնութեանց մասին, սակայն կը տեսնենք, որ դուք այսօրուընէ իսկ կարող էք մեզի օգտակար ըլլալ Պէյրութի մէջ, ուստի որոշեցինք, որ տասնըհինգ օրէն ձեզ հոն ղրկենք իբրեւ մեր տան ներկայացուցիչը. ուստի ձեր պատրաստութիւնները տեսէք:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Գարեգին, դուրս ելլելով:

Տնօրէնին որոշումը թէ զինք ուրախացուցած եւ թէ միանգամայն տրտմեցուցած էր: Ուրախ էր, մտածելով որ իր մեծերը գոհ էին իրմէ եւ քիչ ժամանակի մէջ զինքը կ'առաջացնէին գործին մէջ, սակայն մեկնումը եւ երթալը օտար ու անծանօթ քաղաքի մը մէջ հաստատուիլը դժուարին կու գար իրեն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

քին: Արդէն պատժուեցաւ ճիշդ ատոր համար: Եթէ համաձայնէր ոչ թէ տոհամար: Եթէ համաձայնէր ոչ թէ տարագիր դառնալ, այլ վերածուիլ տեսակ մը «ընկերվարական մշակոյթի շրջուն փառքի», այսինքն իրաւունք չունենալ ընկութիւն հաստատելու Ձեխոսլովաքիա, այլ՝ հրջագայիլ արտասահման, որպէսզի Պետութեան դանձը հարստանայ տարադրամով, այդ պարագային լուծում մը ապահովաբար դտնուէր իր պարագային: Սակայն բեմադիրին կտրուկ կեցուածքը՝ «կը մնամ հոն ուր կը դտնուիմ»՝ ճնշման առիթ տուաւ:

Որովհետեւ գէշ օրինակ մը կուտար: Այսօրուան քաղաքականութիւնն է նուաստացնել անձերը եւ ստիպել ատոնց ուրանալու ու ժխտելու ինչ որ ըսած կամ գրած են անցեալին, որպէսզի անոնց ձեռքէն առնեն բարոյական ամէն հեղինակութիւն: Շատեր, տարբեր ելք չգտնելով, կը ստորագրեն կամ կը յայտարարեն որեւէ բան, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենան շարունակելու աշխատանքը իրենց մարզին մէջ:

Կը տեսնուի, թէ դատի մը պաշտպանութեան բացակայութիւնը կը գտնէ բարոյականը, ներքին դիմադրականութիւնը: Այս գետնի վրայ կացութիւնը աւելի լաւ էր գերման իշխանութեան տարիներուն՝ 1939–1945, որովհետեւ ամէն պատերազմ վերջ մը ունի: Անշուշտ, ֆիզիքական աճաբեկումը աւելի վայրագ էր, սակայն բարոյական եւ մշակութային արժէքներու քանդումը նուազ էր:

Վտանգը, իշխանութեան համար, բեմադիրին տալիք օրինակն էր, որ չպատժուելու պարագային կրնար քաջալերել ուրիշները, որ մնան պարկեշտ եւ հաւատարիմ իրենց անձին հանդէպ: Ուրեմն հարուածեցին՝ քանդելու համար այս ձեւի ամէն մնասակար գաղափար: Առաջինը չէ:

Ձեխ շարժանկարի լաւագոյն վարպետներէն Վ. Եասնի, որ կրկնակ դափնեկիրն եղաւ Քանի փառատօնին, փաստօրէն վտարուած է Ձեխոսլովաքիայէն: Նախ սկսան արգիլել անոր ժապաւէններու ցուցադրութիւնը: Յետոյ հասկցուցին անոր, որ պէտք չէ պատրաստէ տարիներէ ի վեր իր յղացած մէկ ժապաւէնը: Վերջապէս, կանչուեցաւ շարժարուեստի նոր տնօրէնին կողմէ, որ «ուղղափառ» մը եղած է միշտ:

Այս տեսակցութենէն ետք, Եասնի առաջին պատեհ առիթին հեռացաւ երկրէն: Նկատի առնելով անոր ձեռք ձգած մեծ ժողովրդականութիւնը, իշխանութիւնները փորձեցին յետ-քայլ ընել: Գրեցին անոր, բանագնաց մը ուղարկեցին մօտը, որպէսզի համաձայնութիւն մը գոյացուի իրենց միջեւ:

Սակայն Եասնի հաստատակամ մնաց: Իր կեցուածքը բացատրեց հրաժեշտի նամակով մը — «Եթէ կարողանայի շարունակել ճամբաս շարժանկարի մէջ, կը մնայի հոս: Եթէ գոհանայի միայն պատկերացնելով երկրիս գեղեցիկ առասպելները, կը մնայի՛ հոս: Բայց չէի կրնար պոռնկանալ, մինչ ատոր պիտի ենթարկուին բոլորն ալ»:

Անոնք որ չեն մեկնած երկրէն խեղճ վիճակի մէջ կ'ապրին: Շարժանկարի լաւագոյն բեմադիրները չեն աշխատիր այլեւս, ուրիշներ կ'աշխատին օտար երկիրներու մէջ: Իսկ ուրիշներ դասականներու մէջ կամ ամբողջական յանձնառութիւններու մէջ կը գտնեն միակ միջոցը աշխատելու առանց շատ պոռնկալու:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Բաւական տարիներէ ի վեր Սէնթ Էթիէնի տիկինները տեսակ մը քունի մէջ էին եւ յանկարծ անցեալները փսփսուքներ սկսան... Թէ քանի մը տիկիններ Միութիւն մը կազմեր են եւ թէ երեկոյթ մը պիտի տան, եւայլն... Իսկապէս այդ երեկոյթը տեղի ունեցաւ Մայիս 15ին նախագահութեամբ Լուառի երեսփոխան՝ Լիսիէն Նէօվիրթի

Արդէն ժամը 21էն առաջ ժողովուրդը կը փութար դէպի ճարտարապէտներու սրահը եւ քիչ յետոյ բոլոր սեղանները գրեթէ բռնուած էին:

Օրուան խօսնակը, Տիկին Արշալոյս Ճնկլտըրեան բացումը կատարեց եւ խօսք տուաւ Լ. Նէօվիրթի, որ շնորհաւորեց այս նորածին Միութիւնը ըսելով թէ շատոնց կը սպասէր այսպիսի ձեռնարկի մը եւ քաջալերեց տիկինները:

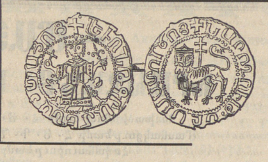
Յետոյ բժիշկ Սարաֆեան, Ազգային Միութեան նախագահը եւ Հայր Կոմիտաս Սէն-Շամոնէն, նոյնպէս շնորհաւորեցին այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Ապա տեղի ունեցան երգեր: Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը սիրայօժար պարեց շատ գեղեցիկ պարեր, որոնցմէ մէկն էր «Գեղջուկի պարը», ղեկավարութեամբ Պր. Ոըստիքեանի: Իսկ Օր. Սանճեան բուռն ծափահարութիւններ ստացաւ մեներգներով, քնքոյշ ձայնով: Ու այսպէս չէն մթնոլորտի մը մէջ շարունակուեցաւ այս երեկոյթը:

Տեղւոյս թերթը, յաջորդ օրը կը գրէր, թէ «Հայ Տիկնանց երեկոյթը յաջողութիւն արձանագրած էր»:

Նորակազմ Միութիւնը նպատակ ունի աշնան սարքել պարահանդէս մը աւելի ընդարձակ սրահի մէջ:

ՍԵՒԱՆՈՒՇԻ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

LES S. I. C. A. V.

«Խնայողութիւն – արժէք» (էփարնեըվալէօր) եւ «Խնայողութիւն – պարտաթուղթ» (էփարնեը–օպլիկասիոն) կամ «փոքր առուները մեծ գետեր կը շինեն»:

Շարժուն արժէքներով ապահով գետեղում մը իրագործելու համար, պէտք է որ ամուր երաշխաւորութիւններով շըրջապատուիք ձեր դրամագլուխը բաշխելով տնտեսական բազմաթիւ ճիւղերու եւ ձեզի ապահովելով եմտական հարցերու մասնագէտներու օժանդակութիւնը:

Այս երաշխաւորութիւնները ձեռք կը ձգէք ընկերակցելով ի մասնաւորի՝

Société d'Investissement à Capital Variable (S. I. C. A. V.)

երկու տեսակէտներուն մէկուն կամ միւսին:

— Առաջինը, որու դրամածրարը (փորթ-ֆէօյ) կազմուած է արժէթուղթերով, որոնք կը ներկայացնեն համաշխարհային տնտեսութեան զանազան ճիւղեր:

— Երկրորդը, որ կը մատակարարէ բարձր եկամուտներով արժէթուղթերու դրամածրար մը:

Ս. Ի. Ք. Ա. Վ.ին առաւելութիւնները բազմաթիւ են:

— Կ'օգտուիք ձեռնհասութենէն եւ տեղեկութիւններէն զորս ձեր դրամատան մասնագէտները կը դնեն այդ սիքավներուն տրամադրութեան:

— Հրահանգ չունիք տալիք, դրամածրար չունիք հսկելիք:

— Պահի (կառտ) որեւէ տուրք չէք վճարեր:

— Ամէն տարի գանձուած եկամուտներու ամբողջութիւնը կը բաշխուի բաժնետէրերու միջեւ տիվիտանտի ձեւին տակ:

— Կ'օգտուիք հարկային առաւելութիւններէն, որոնք կապ ունին շարժուն զանազան արժէթուղթերուն, որ անոնց դրամածրարը կը կազմէ:

— Արժէթուղթերու արժէքը ամէն օր նշանակուած է մամուլին մէջ, իրենց դրամածրարին հաշուեցոյցը հրատարակուած է ամէն եռամսեայ:

— Ձեր սիքավ արժէթուղթերը կը հատուցուին Դրամատան կողմէ, ձեր դիմումին վրայ, օրուան իրական արժէքով:

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԺՊԻՏ... ԺՊԻՏ

Աքօ.— Մայրիկ, ինչո՞ւ հայրիկը գըլխուն վրայ մազ չունի:

Մայրը.— Շատ գիտութենէն...

Աքօ.— Այնատեն դուն ինչո՞ւ շատ մազ ունիս գլխուդ վրայ...

×

Վարժուհին.— Ո՞վ կ'ուզէ արքայութիւն երթալ:

Բոլոր աշակերտուհիները մատ կը բարձրացնեն բացի Արաքսիէն:

Վարժուհին.— Դուն ինչո՞ւ չես ուզեր երթալ հոն:

Արաքսի.— Որովհետեւ մայրս արգիլեց ինծի առանց իր հրամանին տեղ մը երթալ:

×

Վարժուհին.— Ո՞վ էր աշխարհիս ամէնէն երջանիկ կինը:

Աշակերտուհին.— Եւան, նախամայրնիս:

Վարժուհին.— Ինչո՞ւ:

Աշակերտուհին.— Որովհետեւ կեսուր մայր չունէր:

×

Ալփոնսոս իմաստուն, Քասթիլլիայի թագաւորը, կ'ըսէր.

— Որպէսզի լաւ ամուսնութիւն մը ըլլայ, պէտք է որ փեսան խուլ ըլլայ եւ հարսը՝ կոյր:

×

Ճամբուն վրայ հսկող պահակը կը կեցնէ վարիչ մը, որ արագ արագ կը սուրար ժամական 160 ընելով: Վարիչը դուրս կ'ելլէ եւ կը հարցնէ հսկող պահակին.

— Շատ արա՞գ կը վազէի:

— Ոչ, շատ ցածէն կը թռչէիք, կը պատասխանէ պահակը:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Կը կարծէի որ Րէմզի պիտի դժգոհէր երբ վերջնականապէս յայտնէի որ չեմ փափաքիր տուն վերադառնալ հանգստանալու համար: Ընդհակառակն Րէմզի գոհ մնաց եւ իր ընտանի չունի խնդալի ու բարի նայուածքը քաղցրութեամբ դարձաւ վրաս:

— Լա՛ւ ուրեմն, Մելիհա հանըմ, ըսաւ մեկնած միջոցին, կը մնաք այստեղ, ձեր սենեակին մէջ եւ կը հանգստանաք: Օրուան զով ժամերուն պատշգամը կ'ելլէք, բայց ոչ աւելին: Ձեզ կը ղրկեմ գիրքեր, կարդացէ՛ք եւ ուսումնասիրեցէ՛ք. քիչ մը մտաւոր աշխատութիւնը ձեզի չի վնասեր, ընդհակառակն, կը դրաղիք:

Զղուելի դիշեր մը անցուցի կրկին: Չեմ գիտեր՝ ի՛նչ է պատահեր ինծի: Այնքան ջլատուած եմ որ երբ առանձին կը մնամ, կ'ուզեմ անմիջապէս պառկիլ: Ինծի կը թուի որ ծանր քունով մը պիտի քնանամ: Կարծես գինով եմ կամ թունաւորուած: Բայց հազիւ թէ լոյսը կը մարեմ եւ գլուխս կը դնեմ բարձին, անիմաստ եւ կցկտուր պատկերներ կը ներկայանան մտքիս. ատոնք պատկերներ ալ չեն այլ վիճակներ: Գիշերն ի բուն կը տանջուիմ կէս քուն, կէս արթուն, ինչպէս եթէ իմ ուժէս վեր ֆիզիքական աշխատութիւն մը կատարէի: Անքնութենէս տանջուելով ելայ անկողնէս եւ միտքս զբաղեցնելու համար ձեռք առի Րէմզիի պէյին ղրկած գիրքերը: Զարմանալի է. այս մարդը իր պատանեկան տարիներէն որոշ գաղափարի ծառայած է մինչեւ հիմա վազ չէ անցած: Րէմզիին առեղծուած մըն է բայց արդեօք անոր բանալին այս գիրքերուն մէջ չէ՞: Կ'ուզեմ քեզ ճանչնալ Րէմզի՛, կ'ուզեմ հասկնալ թէ քու վեհանձն ու բարի սիրտդ ի՞նչ կ'ուզէ, ի՞նչ բանի կը ձգտի: Ինչո՞ւ կ'ատես եւ կ'արհամարհես բաներ, որ մենք յառաջդիմութիւն, լուսաւորեալ եւ ազատական գաղափարներ կը համարինք... Ինչո՞ւ քու բուռն եւ անհաշտ ատելութիւնը Ճէլալէտտինի եւ անոր ընկերներուն դէմ... Կ'ուզեմ գիտնալ եւ բաժնել քու զգացումներդ եւ նպատակներդ, բայց արդեօք արդէն ուշ չէ՞:

Այսօր կը հասկնամ որ ճշմարիտ երջանկութիւնը ինծի մօտ էր, ինծի կ'երկարէր իր բազուկները, բայց ես չտեսայ եւ չճանչցայ ու հիմա արդէն ուշ է, ուշ է...

Վերցուցի այդ խոժոռ գիրքերէն մէկը եւ ջանացի կարդալ. միտքս ցրուած է եւ չեմ կրնար ամփոփուիլ: Յետոյ, այդ բոլորը ինծի կը թուին անհիմն, անժամանակ: Մեզ, զարգացած Թրքուհիներուս, վէպ պէտք է, Րէմզի պէ՛յ. մեր ապականած միտքը կը փնտռէ զառամած Եւրոպայի մոլութիւնները ներկայացնող պատկերներ... Մենք իսկական «հիւսթափուած»ներ ենք եւ ինչքա՜ն կը փառաւորուինք որ մեզ նման կը գտնեն փարիզեան աշխարհիկ կամ կիսաշխարհիկ ցոփուհիներուն: Մենք վայրենիներ էինք եւ մեզ շլացուցին կեղծ գոհարներով... Մեզ դարձուցին նման իրենց փափաքած պատկերին եւ կը կարծենք որ քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ մտանք, որովհետեւ մենք ալ սկսանք հագնիլ նեղ կիսազգեստներ եւ մեր սնարի գիրքերը դարձուցինք Փարիզի պոռնկագիրնե՜րը. մե՜ղք մեզի...

Ահա թէ ինչո՛ւ չեմ կրնար կարդալ, Րէմզի, քու ղրկած ծանր եւ իմաստալից գիրքերը:

Չեմ կրնար կարդալ, ոչ թէ միայն այդ պատճառով. ի՞նչպէս կարդալ այս դըժոխքին մէջ: Օրն ի բուն կը լսենք թընդանօթաձգութեան խուլ որոտումը, երբեմն հեռաւոր, երբեմն աւելի մերձաւոր: Ամիսներէ ի վեր ականջներս վարժուեցան այդ անվերջ դղրդիւնին եւ թնդիւնին: Երբեմն երբ քունէս կ'արթննամ, կը մոռնամ որ անիկա թնդանօթաձգութիւն է եւ ինծի կը թուի լսել Մարմարայի ալիքները Մօտայի ժայռերուն վրայ, հարաւային քամիի օրերուն: Ահա թէ ի՛նչ կը ղրկեն մեզ «մեր բարեկամները» իրենց թունաւոր եւ քայքայիչ գրականութենէն յետոյ... աւե՜ր, աւերածութիւն.. Անատոլուն կը պարպուի եւ կուզայ այս ճակատին վրայ, բնաջնինջ ըլլալու համար եւ դեռ կը խորհինք վերջնական յաղթութեան մասի՜ն... Ինչի՞ պիտի ծառայէ այդ յաղթութիւնը ամայացած երկրին համար. անիկա որեւէ արժէք ունի՞ այն թշուառ գիւղացիներուն համար, որոնք մեռան եւ ալ աւելի թշուառ այն հարիւրաւորներուն, հազարաւորներուն համար, որոնց սրունքը կամ բազուկը կը կտրենք տանջանքի սենեակին մէջ...:

— Ճէլալէտտին դիտէ՞ արդեօք, որ Կէլիպոլուի հիւանդանոցն եմ... Հաւանական է: Կրնայ ըլլալ, որ կրկին հանդիպեցաւ հօրս Կարմիր Մահիկի կեդրոնական բիւրոյին մէջ եւ տեղեկութիւն ստացաւ իմ մասիս:

Պէ՛տք է սպաննեմ Ճէլալէտտինը... իմ ուղեղիս մէջ: Պէտք է ազատիմ իր յիշատակէն, այդ անարդ գերութենէն: Որքան ատեն որ անիկա կայ իմ մտքիս մէջ, շղթայակապ ստրուկ մըն եմ, անկենդան դիակ մըն եմ ես... Անիկա դարձեր է իմ մտածումներուս խորքը, անիկա բռնաբարեր է իմ խղճմտանքս ու բանականութիւնս, անիկա իմ տէրս դարձեր է հակառակ ինծի:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(3 – Շար.)

Պ. Հերվէ Սէմէրճեան, այրի Տիկին Հռիփսիմէ Գալուստեան, այրի Տիկին Սրբուհի Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Հըրանդ Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Լեւոն Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Սա - լանժ, Տէր եւ Տիկին Տօնիկ Տիգճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զատիկ Էմիր-գէեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Սէմէր-ճեան (Ժանսէմ), Տէր եւ Տիկին Քոթ, այրի Տիկին Արեգ Բարեկամեան եւ զա-ւակները, այրի Տիկին Քնար Հայրապ - եան եւ զաւակները, Յովհ. Զատիկեան, այրի Տիկին Ռահան Սէմէրճեան եւ զա - ւակները (Յունաստան), այրի Տիկին Զա-բուհի Ալեքեան (Արժանթին) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, զաւկին, թո-ռան, քրոջզաւկին, զարմիկին եւ ազգա-կանին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ
(Սէօլեզցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 4ին, 40 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 7, ժամը 16,30ին Իսիի Սէն-Պրինօ մատրան մէջ եւ մար-մինը փոխադրուեցաւ Իսիի գերեզմանա-տունը:

ՎԻԷՆ .— Այրի Տիկին Մարի Քէլէչեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Քէլէչեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Քէ-լէչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մօրիս Մարգարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի-կին Ժան Տամաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գալայճեան եւ զաւակ - ները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Սէմէրճեան եւ զաւակները եւ բոլոր պա-րագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՔԷԼԷՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 6ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի (Յունիս 8) ժամը 16ին Սէնթ'Անտրէ Լը Պա եկեղեցին:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին

Նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղերուն

պատուոյ նախագահութեամբ ընկերուհի ԵՍԹԷՐ ԻՉՔԱԼԱՑԵԱՆԻ

եւ նախագահութեամբ ԸՆԿ. ՊԱՏՐԻԿ ԿԷՆՃԵԱՆԻ

օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Փր.

Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644-46-02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհան - գստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փա-րիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Զարուհի Հիւսեանի, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Պալապանեանի եւ բո-լոր պարագաներուն, իրենց վաղամեռիկ թոռնիկին եւ զաւկին Վազգէնի կսկծալի մահուան առթիւ (ինքնաշարժի արկածի զոհ):

Այս առթիւ վարչութիւնը փոխան ծաղ-կեպսակի 50 Փր. կը նուիրէ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան շինութեան:

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յու-նիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղ - ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253-63-63 եւ ըն-կերուհի Կուրպէթեանի 253-83-73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

— ՄԱՅԻՍ 28 —
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միհրանեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրան-սական խումբերով:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գին՝ 35 Փր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, Կիրակի, Ազգ. Տան մէջ:
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Շաբաթ գիշեր Քարլ Մարքս հրապարակ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահ-ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան կը նուիրէ 20 Փր. Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Փր. «Յառաջ»ի:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շավիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւար - տած ըլլալով, բոլոր անդամները սափ - պողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծա - մասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուց - ուի:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

LA SECTION CULTURELLE

DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB

vous prie d'assister à une

Soirée Littéraire

avec un montage audio-visuel de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՋՔՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի Ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոս-եանի մօտ 878-27-35 եւ Տիկին Գույում-ճեանի 208-71-79:

Օթոքարը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլո-նէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 Փրանք:

Soirée Arménienne

ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ
75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց շարք մը Յունիս 5էն 13:

Այս շարքին մէջ Քաղաքապետարանը երե-կոյ մը նուիրած է Հայերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.—

Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարաններու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Սօսի պարախումբը ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ

Բիւզանդ Ֆընտըքեան, իր կիթառով:

SALLE DES SPORTS
7, Rue Hoche — Bois-Colombes

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՅՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՅ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հա - ւաքուիլ ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր, մեկ-նում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոն-միրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ (ցե-րեկուան ճաշ) Վերտէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւո - րում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանդիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնո-լորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր զբօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, ուր քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթո-քարով դէպի Փարիզ: Ժամանում Կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեններ:

Մասնակցութիւն 138 Փր., մէջն ըլլա-լով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie pa la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա — Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման — Տար. 115 ֆր. — Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 9 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12133 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 47e ANNÉE — N° 12.133

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Շուրջ կէս դար անցաւ այն չարաբաստիկ օրերէն ի վեր, երբ Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ճողոպրած բեկորներ Հալիւսկած նոր բոյն չինելու, կրկին ձեռք կ'առնէին գաղթականի ցուպը:

Հայու անողոք ճակատագիր:

Շատ կարճ տեւեցին խանդավառութեան օրերը:

Շուտով դարձեալ աղջամուղջ:

Սուրիա – Լիբանանէն ու Յունաստանէն վերջ Ֆրանսա արեւմտեան Եւրոպայի միակ երկիրն էր, որ լայն բացաւ իր դուռները Թրքական դժոխքէն փախչող հայ գաղթականներուն առջեւ:

1922էն շատ առաջ Ֆրանսան, մանաւանդ Փարիզը ծանօթ էր Հայերուն: Անցողակի յիշենք միայն, որ ԺԹ. դարու քառասունական թուականներուն բազմաթիւ հայ ուսանողներ կը յաճախէին ֆրանսական համալսարանները: 1846ին Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը Փատուայէն Փարիզ կը փոխադրէին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը: Քանի մը տարի վերջ Մխիթարութենէն բաժնուած քանի մը վարդապետներ Փարիզի մէջ կը բանային Հայկազեան վարժարանը եւ կը հրատարակէին Մասեաց Աղաւնի (1855) պարբերաթերթը, հայերէն եւ ֆրանսերէն: Վիկտոր Լանգլուա լոյս կ'ընծայէր Փարիզ հայերէն թերթը (1860), Ստեփան Ոսկան Արեւելք (1855–56) եւ Արեւմուտքը (1859–1865):

Մեր նիւթէն դուրս է տալ ֆրանսահայ գաղութի պատմութիւնը: Այդ մասին երկար գրած ենք այս էջերուն մէջ 1925ին:

Այսօր կ'ուզէինք չեշտը դնել Հայրենակցական Միութեանց վրայ, որոնք իբրեւ եռեւէ կազմուեցան Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներուն մէջ, ինքնաբաշխութեան զանազան ուրիշ ձեռնարկներու, քաղաքական, մշակութային, եկեղեցական, մարզական, դեղար– ուեստական, կրթական, կրօնական եւ այլ կազմակերպութեանց շարքին:

Քսանական թուականներուն տակաւին թարմ էին հայրենիքի յիշատակները: Ծննդավայրի կարօտը ձգողական անդիմադրելի զօրութեամբ իրարու մօտ կը բերէր նոյն քաղաքի կամ նահանգի բեկորները: Տեղական հայրենասիրութիւնը հին աւանդութիւն է Հայուն համար:

Գնահատելի աշխատանք տարին Հայրենակցական Միութիւնները ֆրանսահայ գաղութին մէջ: Ցառաջ լայն բացաւ իր էջերը՝ անոնց աղդօղուտ գործունէութեան արձագանգ դառնալով:

Մեծ թիւ մը կը կազմէին անոնք էր երբեմն: Կային, որ Փարիզի կեդրոնէն դատ մասնաճիւղեր ունէին գաւառի մէջ:

Ժամանակի ընթացքին ոմանց մօտ խանդավառութիւնը պակսեցաւ: Ուրիշներ՝ ձախաւեր քարոզչութեանց զոհ՝ պառակտեցան: Իրենց տեղղոսին վրայ աւելցուցին Վերաշինաց մակդիրը: Երեցներէն շատեր հրաժեշտ տուին կեանքին, երբեւ հեռեւանք բնութեան անյեղլի օրէնքին: Նորերը ծանօթ չէին իրենց հայրերու ծննդավայրին: Տեղական հայրենասիրութիւնը հեղհեղէ տեղի տուաւ: Սերունդ փոխուեցաւ: Փոխուեցան նաեւ ժամանակները:

Եւ սակայն ուրախալի է տեսնել, որ տակաւին կան Հայրենակցական Միութիւններ, որոնք կը շարունակեն գործել եւ օգտակար աշխատանք տանիլ գաղութիս մէջ: Ոմանք իրենց քաղաքի հերոսամարտը կ'ոգեկոչեն, ուրիշներ իրենց շրջանի պատմագիրքը կը հրատարակեն: Կան, որ կարօտ ուսանողներու կ'օգնեն:

Անուններ չենք տար, ակամայ մոռացումներէ զգուշանալու համար:

Կը քաջալերենք իրենց ձեռնարկները եւ ջերմօրէն կը գնահատենք իրենց գործունէութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԷՊԻ ՄԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻ՞ՒՆ

—o—

Թուրքիոյ մէջ նոյն թափով կը շարունակուի հալածանքը ձախապաշտ տարրերու եւ խմբակցութիւններու դէմ: Այսպէս, վերջին օրերուն հինգ ահաբեկիչ ձերբակալուած է երկրին հարաւ–արեւելքը, երեք ուրիշներ Էսկիշեհիրի մօտերը, ուր «քաղաքային արձակաղէններ»ու կայան մը երեւան հանուած է: Տասնեակ մը ինքնաշխատ զէնքեր եւ ձեռնառումբեր գտնուած են:

Միւս կողմէ իշխանութիւնները ցնոր տնօրինութիւն դադրեցուցած են Թուրք Օրէնսդիտական Ընկերութեան գործունէութիւնը: Ընկերութեան նախագահը՝ Փրոֆ. Մումմէր Աքսոյ, վերջերս ձերբակալուած եւ ապա ազատ արձակուած էր:

Կառավարութիւնը ներկայիս կը մշակէ Սահմանադրութեան վերափոխման ծրագիր մը, զոր պիտի ներկայացնէ Խորհրդարանին առ ի վաւերացում: Այժմու Սահմանադրութիւնը, որ պատրաստուած էր 1961ին, կը սահմանափակէ կառավարութեան իշխանութիւնը: Անիկա եղած էր նկատի առնելով Մենտերէսի կառավարութիւնը, որ 1950–1960ին լայն իրաւասութիւններ ունէր, զորս ոմանց համար չարաչար գործածած էր:

Նոր Սահմանադրութիւնը, որ դեռ հրապարակուած չէ, փոփոխութիւններ կը մտցնէ 47 յօդուածներու մէջ (ընդհանուրը՝ 157) եւ կ'աւելցնէ 7 հատ: Բոլոր փոփոխումները մէկ ուղղութիւն կ'ընդգրկեն. այն է՝ սահմանափակել հիմնական ազատութիւնները, «որպէսզի պահպանուի Պետութեան եւ ազգին ամբողջականութիւնը, հանրապետական վարչակարգը, ազգային ապահովութիւնը, կարգ ու կանոնը եւ ընդհանուր առողջութիւնն ու բարոյականը»:

Վերափոխուած Սահմանադրութիւնը, որ ներկայացուած է կուսակցութիւններուն առ ի քննութիւն, կը սահմանափակէ անհատի ազատութիւնը, հաւաքոյթներու եւ քաղաքական ցոյցերու իրաւունքները, եւայլն: Այս ձեւով հնարաւոր կը դառնայ առանց ատեանի արտօնութեան լուծել Ընկերակցութիւններ, խուզարկութիւններ կատարել բնակարաններու մէջ, անհատական խօսակցութիւններու հսկել եւայլն:

Քաղաքական կուսակցութիւնները ընդհանրապէս դրական տրամադրութիւն ցոյց տուած են վերափոխուած Սահմանադրութեան ծրագրին հանդէպ: Թուրքիոյ արհեստակցական Համադաշնակցութիւնը, որուն կ'անդամակցին աշխատաւորներուն մեծ մասը, դէմ արտայայտուած է այն աճապարանքին համար, որ ցոյց կը տրուի նոր Սահմանադրութեան վաւերացման ուղղութեամբ: Հարցը, համաձայն ընդհ. քարտուղարին, պէտք է քննուի հանրային կարծիքին առջեւ:

Ցամենայն դէպս, եթէ վերափոխուած Սահմանադրութիւնը վաւերացուի, ինչ որ անխուսափելի կը նկատուի, Թուրքիա մենատիրական սկզբունքներով պիտի կառավարուի:

× Ըստ Երկուշաբթի օր հրատարակուած ցանկի մը, 175 հոգի ձերբակալուած են եւ 66 արգելափակուած վերջին վեց շաբաթներու ընթացքին: Բազմաթիւ լրագրող չարչարանքներու ենթարկուած են, ինչպէս կը հաստատէ Իւմանիթէի թղթակիցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՒՔՍԵՄՊՈՒՐԿԻ մէջ Վեցերն ու Անգլիա կարեւոր համաձայնութիւն մը գոյացուցին սթերլինի մասին: Անգլիա ընդունեցաւ զայն պահեստի դրամի վիճակէն դուրս հանել:

ՍՈՅՈՒԶ 11 այերանաւը յաջողեցաւ միանալ Սալիւթի: Երեք տիեզերանաւորդներն ալ իրագործեցին իրենց ծրագիրը մուտք գործելով Սալիւթէն ներս: Ծանօթ է, որ խորհրդային գիտնականները կ'աշխատին անջրպետային կայան մը հաստատել: Այս դետնի վրայ Ամերիկացիք ետ մնացած են երկու տարիով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը Եգիպտոս այցելելէ ետք, յայտարարած է թէ կը յուսայ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Արաբներու եւ Իսրայէլի միջեւ, գոնէ ժամանակաւոր բնոյթով կամ փոխանցման շրջանի մը համար: Միւս կողմէ սակայն, Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը ճշդած է թէ մասնակի կարգադրութիւն չեն ընդունիր եթէ անոր մէջ յանձնառութիւն չըլլայ վերջնական պարպումի սահմանին համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ օդանաւի երկու արկածներ տեղի ունեցան: 78 ճամբորդներ մեռան:

ՍՈՒՏԱՆԻ նախագահը յայտարարեց, թէ իր երկիրը պիտի մասնակցի արաբ բանակներու կողքին՝ եթէ արաբ–իսրայելեան պատերազմը վերսկսի:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալուած է գրագէտ մը՝ Ռինչոն, որու յօդուածներէն մէկը նախատական նկատուած է Ֆրանքոյի հասցէին: Թէեւ այլ ստորագրութիւն մը կը կրէր յօդուածը եւ Ռինչոն կը պնդէ որ ինք նման կեղծանուն չէ գործածած, բայց եւ այնպէս իշխանութիւնները համոզուած չեն:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ, Յուլիսէն սկսեալ հանգստեան թոշակները յիսուն առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն բանուորներու եւ գրասենեակի պաշտօնեաներու համար: Այսպէս նուազագոյն ամսականը 30էն 45 ռուբլիի պիտի անցնի (մօտ 275 ֆր): Կոլխոզներու գիւղացիներուն ամսական թոշակներն ալ 15ին 20 ռուբլի:

ԻՐԱՔԻ մէջ 120 հոգի ձերբակալուած են ըստ լիբանանեան նասրական Ալ Մուհարէր թերթին: Թերթը կը գրէր թէ այս 120 անձերը — համալսարանական, բժիշկ, փաստաբան, ճարտարագէտ — ձերբակալուած են որովհետեւ հաւաքական նամակ մը գրած էին Պետութեան ղեկավարին որպէսզի վերջ դրուի սարսափին եւ հալածանքին:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ նախարարը յայտարարեց թէ պաշտօնի հիմնական պարզացում մը պիտի կատարուի (1976ի համար):

ԻՐԱՔԻ քարիւղը սղեց ըստ Պէյրութ ստորագրուած նոր համաձայնագրին: Ցետ այսօրիկ պաւիլը պիտի արժէ 3,211 տոլար փոխանակ 2,41ի: Ընկերութեանց տուրքերն ալ 50էն 55 առ հարիւրի կ'անցնին:

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանապետը կ'ուզէ վըստահեցնել որ չարաթ գիշերուան պատահածը անգամ մըն ալ պիտի չպատահի: Ծանօթ է որ Սէն–Միշէլի հրապարակին խանութպանները չարաթ գիշեր ոստիկանի երես չեն տեսած երբ կանչած են, առաջքն առնելու համար վանտալական յարձակումներուն զորս կատարած են անիշխանական տարրեր:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

ԽՄԲ.— Էջմիածնէն ստացանք հետեւեալ հաղորդագրութիւնը եւ «ծանուցում»ը.—

Ցանուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի լիազօրուած ենք հաղորդելու ի գիտութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցու նուիրապետական Աթոռների, հոգեւոր դասի եւ թեմական իշխանութիւնների թէ՝ յառաջիկայ Եպիսկոպոսական ժողովը հրաւիրուելու է 1972 թուականի Սեպտեմբերի 24–29ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում:

Ժողովի օրակարգի գլխաւոր հարցը լինելու է քննարկումը եկեղեցական ծիսական բարեկարգութեանց նախագծի: Լրիւ օրակարգը կը հաղորդուի յարմար ժամանակին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ
(կնիք)

29 Մայիս 1971 թ.
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին

×

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Դիւանը այսու լիազօրուած է ծանուցելու ի գիտութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցու նուիրապետական Աթոռներին եւ Թեմական եկեղեցական իշխանութիւններին, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետի 31 Մայիս 1971ի վճռով կարգալոյծ է արուած՝ Արարատեան թեմից Տ. Կոմիտաս քահանայ Շիրինեանը, որը դրժել է իր ծառայութեան ուխտը եւ լքել իրեն վստահուած հօտը, առանց յարգելի պատճառի եւ առանց հոգեւոր վերին իշխանութիւնների արտօնութեան, հակառակ վերջին չորս տարիների ընթացքում բազմիցս նրան եղած յորդորներին եւ նախազգուշացումներին Արարատեան Թեմակալ եպիսկոպոսի եւ Մայր Աթոռի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի կողմից: Վերջին երկու տարիների ընթացքում, սկսեալ 1969 թ. Յունիսի 3ից, յիշեալ քահանան, ինքնակամ կերպով, փաստօրէն հեռացել էր եկեղեցուց եւ դադարել քահանայագործելուց, վարելով աշխարհիկ կեանք եւ արհամարհելով իրեն եղած բոլոր հրաւէրներն ու յորդորները:

Վերոյիշեալ կարգալոյծ քահանան դասւում է աշխարհականների շարքը իր նախկին՝ Կարապետ Շիրինեան անունով:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ
(կնիք)

2 Յունիս 1971 թ.
Ս. Էջմիածին

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԺԶ.–ԺԷ. ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Կ. Պոլսոյ 1590ի հաշտութեան դաշնագիրով, որ կնքուած էր Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, այս վերջինը փաստօրէն իրականութիւն կը դարձնէր իր քաղաքական եւ տնտեսական ծրագիրը: Թուրքիա կը գրաւէր Անդրկովկասի եւ Հարաւային Ատրպէյճանի առեւտրական կարեւոր ճամբաները: Միւս կողմէ, Պարսկաստան չարաչար պարտուած էր: Գրաւուած ընդարձակ հողերու հարստութիւնը կողոպտուեցաւ Թուրքերու կողմէ, բնակչութիւնը ենթարկուեցաւ ծանր տուրքերու, կեղեքումի եւ կրօնական հալածանքի: Տեղացի իշխանաւորներու հողերը կամ յափշտակուեցան եւ կամ՝ այս վերջինները հարկադրուեցան արքունի գանձարանին միանուագ մեծ վճարումներ կատարել: Իրաց այս կացութեան մէջ դժգոհութեան ալիք մը ծայր տուաւ բնակչութեան մէջ: Առաքել Դաւրիժեցի կը պատկերացնէ կացութիւնը գրելով. Թուրքերը «... յոյժ չարաչար նեղութեամբ նեղէին զնոսա զազգն Օսմանցւոց ծանր հարկապահանջութեամբ եւ կեղեքմամբ զրկէին եւ կողոպտէին եւ հաւատից կռուեճութիւն (խստութիւն) առնէին...»:

Եւ, անշուշտ, այս էր պատճառը, որ Անդրկովկասի աւատատէր իշխանները կը դիմեն Իրանի երիտասարդ Շահ Աբբաս Ա.ի (1587–1628), խնդրելով անոր զինուորական աջակցութիւնը:

Կ. Պոլսոյ հաշտութեան պայմանագրի կնքումէն ետք, Շահ Աբբաս Ա. յաջողած էր կարճ ժամանակուան մէջ վերջ տալ երկրի միջցեղային կռիւներուն, սանձահարել կեդրոնախոյս քոչուոր աւատատէրերու մէկ մասը եւ հիմնովին վերահաստատել երկրին պաշտպանութիւնը՝ Եւրոպայէն հրաւիրելով անգլիացի մասնագէտներ:

Պարսկաստանի այս հեռատես, խորամանկ Շահը, «աւերողն Հայաստան աշխարհի», Անդրկովկասի աւատատէրերուն համար կը դառնայ յոյսի եւ փրկութեան ապաւէն, աւելի ճիշդ՝ երկու չարեաց փոքրագոյնը:

Մինչ Պարսկաստանի մէջ կ'ամրապնդուի Շահ Աբբասի կառավարութիւնը, անդին Թուրքիոյ մէջ ԺԶ. դարու վերջերը կը նշմարուին տկարութեան եւ քայքայման յատկանիշեր: Այդ ժամանակաշրջանին, օսմանեան կայսրութեան մէջ ծայր տուած էր Ջալալիներու մեծ շարժումը, «այդ ծանր ու վտանգաւոր» ապստամբութիւնը, որ Ի. Համմէրի բնորոշումով եզակի էր օսմանեան կայսրութեան 300ամեայ պատմութեան մէջ:

Շահ Աբբաս մօտէն կը հետեւէր Թուրքիոյ ներքին անցուդարձերուն: Անդրկովկասի կորուստը Պարսիկները կը նկատէին ժամանակաւոր երեւոյթ՝ գտնելով, որ այդ երկրամասը իրենց ժառանգական «հայրենի աշխարհն» է:

Շահը, միւս կողմէ, փորձեց Եւրոպայի Պետութիւններու հետ միասնական ճակատ մը յարդարել օսմանեան կայսրութեան դէմ: Այս իմաստով դեսպաններ ղրկեց Ռուսիա, Գերմանիա, Իտալիա (Վենետիկ, Թոսքանա) եւ Հռոմ Պապի մօտ:

Պարսկաստան կը սպասէր առիթին, որ ներկայացաւ, երբ օսմանեան տիրապետութենէն դժգոհ Սալմաստի բէկը՝ Քիւրտ Ղազի, ապստամբելով Թուրքիոյ դէմ դիմեց Շահի օգնութեան: 1603 Սեպտեմբեր 14ին, Շահը Սպահանէն արշաւեց Թաւրիզ: Քաղաքը գրաւեց:

Սեպտեմբեր 29ին Սոֆեանի դաշտին մէջ Թուրքերը կը պարտուին եւ կը նահանջեն Նախիջեւան: Այս քաղաքի անկումին կը յաջորդէ Երեւանի պաշարումը Նոյեմբեր 15ին: Միայն վեց ամիս ետք է, 1604 Մայիս 28ին, որ այսպէս կոչուած Երեւանի «Նոր բերդը» կը գրաւուի եւ կ'ենթարկուի աւերի:

Անկէ ետք Պարսիկները կ'ասպատակեն Սեւանի լիճը, Շիրակի եւ Լոռիի շրջանները: Աւելցնենք, որ Երեւանի բերդի գրաւումէն առաջ անոնք արդէն ասպատակած էին եւ աւերած Արեւմտեան Հայաստանի գաւառները ու ձմրան ցուրտ օրերուն բնակչութիւնը բռնի տեղափոխած Արարատեան դաշտ:

Առաքել Դաւրիժեցի կը գրէ այս մասին. Շահի զօրավարը Ալավերդի «... յարձակեցաւ ի վերայ գաւառաց աշխարհի եւ զամենայն երկիրն Արծկէոյ հաւասար աւերաց... եւ զամենայն արս կոտորեաց եւ զինչս, եւ զկանայս յաւար եւ դերութիւն առեալ»: Համաձայն Առաքել Դաւրիժեցիի՝ բռնութիւն եւ տեղահանութիւն կատարուած է նաեւ Արճէշի, Բերկրի եւ Վանի շրջաններուն մէջ:

Զգալով թէ վտանգ կը սպառնայ օսմանեան կայսրութեան ասիական նահանգներուն, սուլթան Ահմէտ (1603–1618) Շահին դէմ կը ղրկէ հսկայ բանակ մը՝ ծագումով իտալացի Ճաղէ Սինան փաշան, որ էրզրումի ճամբուն վրայ խորամանկ բանակցութիւններով կը յաջողի իրեն կողմնակից դարձնել Ջալալի աւազակախումբեր: Կողոպուտը այս ձեւով կը դառնայ «օրինական»:

Ասիկա չարիքին սկիզբն էր միայն: Սինան փաշայի գերակշիռ ուժերուն առջեւ Պարսիկները հարկադրուեցան նահանջել՝ հրամայելով բռնի տեղահանուած եւ Արարատեան դաշտ հաւաքուած Հայերուն, ինչպէս նաեւ տեղացիներուն, պարտադրաբար երթալ Պարսկաստան: Այս հրէշային ծրագիրը շուտով իրագործուեցաւ: Այս ձեւով Անդրկովկասի իշխանաւորները քամի ցանեցին եւ բուք հնձեցին: Շահի հիմնական նպատակն էր ամայացնել երկիրը, որպէսզի օսմանեան բանակը դժուարութեանց հանդիպի: Միւս կողմէ, տեղահանուած բնակչութիւնը պիտի նպաստէր Պարսկաստանի տնտեսութեան եւ առեւտուրի զարգացումին:

Բռնագաղթի մասին Դաւրիժեցի կը գրէ. «... Ածեալ բերեալ հասուցին ի գաւառն Արարատու, եւ զլայնանիստ դաշտն նորա լցին ծագէ ծագ, քանզի ի ստորոտէ լեռանց Գառնւոյ մինչեւ ի յեզրն Երասխայ մեծի գետոյն, լայնութիւնն էր բանակին, ի դերկայնութիւնն զովիմբ կշռեաց զու, բայց ես ասեմ աւուր մի, ճանապարհ», այսինքն՝ 30–40 քիլմ. ճամբայ:

Տեղահանումը ոչ միայն մարդկային մեծ զոհեր խլեց, այլեւ ամայացուց երկիրը: Անմարդաբնակ դարձան բազմաթիւ գաւառներ, մանաւանդ՝ Արարատը: Ամայացած երկրին մէջ Սինան կը հանդիպի Ենիչէրիներու բուռն դիմադրութեան, որով կը քաշուի Վան: Տարի մը ետք կը պարտուի Պարսիկներէն եւ անձնասպան կ'ըլլայ:

1610ի գարնան մեծ բանակի մը գլուխն անցած Մեծ վեզիր Կույուճու Մուրատ Էրզրում – Զալդրան – Խոյ – Սալմաստ ճամբով կը շարժի դէպի Թաւրիզ, սակայն անյաջող: Ուստի 1611 Նոյեմբեր 20ին կը կնքուի նոր պայմանագիր երկու երկիրներու միջեւ, որուն հիմը կը կազմէ 1555ի Ամասիայի պայմանագիրը: Այս հաշտութիւնն ալ կը կրէ ժամանակաւոր բնոյթ: 1616–1618ին տեղի կ'ունենան զինուորական գործողութիւններ, որոնցմէ տուժողը կ'ըլլայ դարձեալ հայ ժողովուրդը:

Ցաւակալէս աւերիչ էին 1635–1636ի կռիւները:

Սուլթան Մուրատ Դ. 1635ի գարնան մեծ բանակի մը գլուխն անցած կը շարժի դէպի Արեւելք: Կը պաշարէ Երեւանը: Քաղաքի խանը՝ Թահմազ Կուլ Օղոստոս 8ին բերդը կը յանձնէ Թուրքերուն: Սակայն տարի մը ետք Շահ Սեֆի, թոռը Շահ Աբբասի, 95 օրուան պաշարումէ ետք կը վերագրաւէ քաղաքը, 1636 Մարտ 30ին:

1639 Մայիս 17ին կը կնքուի Կասրէ Շիրինի պայմանագիրը, որով Հայաստան կը բաժնուի երկու մասի՝ Արեւմտեան եւ Արեւելեան: Առաջինը Թուրքիոյ եւ երկրորդը Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ: Այս բաժանումը անփոփոխ մնաց մինչեւ Արեւելեան Հայաստանի գրաւումը Ռուսիոյ կողմէ, այսինքն՝ մինչեւ 1828:

Մ. ԶՈՒԼԱԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՐԱՖՖԻ, տարեգիրք 1970, Բ. տարի, կազմեց Տաճատ Պօղոսեան, Թեհրան:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թատրոնը տարօրինակ վիճակի մը մատնուած է: Տնօրէններու մեծ մասը փոխարինուած է անտաղանդ մարդոցմով: Իշխանութեան համար հպատակութեան լաւագոյն երաշխիքն է տաղանդի պակասը: Նախապայման գրաքննութիւնը — վսեմ խարդախութիւն — ջնջուած է եւ տնօրէնը պատասխանատու է հասարակութեան անբաղձալի տրամադրութիւններուն համար: Ցաջորդաբար բեմէն վար առնուած են բոլոր վիճելի թատերախաղերը: Այսքանն ալ բաւարար չէր: Այսպէս Պրեխթի «Արի մայրը» 25 մկրատումներու ենթարկուեցաւ, որովհետեւ ընդհանուր փորձի ժամանակ, հասարակութիւնը, որ «ընտրովի» էր, քաղաքական խիկական ցոյցի մը վերածեց ներկայացումը: Սակայն Պրեխթ, որ արդէն իսկ խափանարար մը նկատուած էր Մ. Նահանգներու մէջ, միակ զոհը չեղաւ:

Փրակայի Ազգային Թատրոնին մէջ Տոն Խուանը, Մոլիէրի այս խափանարար անառակը, ծանր մկրատումներու ենթարկուեցաւ: Շէյքսփիրի Հենրի Ե.ի ներկայացումը այնքան անակնկալ ցոյցի առարկայ դարձաւ, որ կառավարութեան ներկայացուցիչները հարկադրուեցան մեկնիլ թատերասրահէն միջնարարին: Ներկայացումը չկրկնուեցաւ:

Ռուս դասականներն ալ բախտ չունին: Կորքի, Օսթրովսկի, Չեխով աղճատուեցան մկրատումներու հետեւանքով: Ի լրումն յամենայնի՝ Գրիբոյեդովի անուանի գործը՝ «Դժբախտութիւնը շատ սրամիտ ըլլալուն» արգիլուեցաւ պաշտօնական առաջին ներկայացումէն երկու շաբաթ առաջ: Ներկայացումը պիտի տրուէր Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ:

Թատերախաղերու անդամահատութիւնը որոշ յառաջընթացի մէջ է: Այժմ, արգիլուած են ամէն յիշատակութիւն կամ ակնարկ փաշականութեան հասցէին: «Բրնականոն» դարձած թատրոնի տնօրէն մը վերջերս կ'ըսէր քիչ մը միամտաբար. «Ժամանակակից արեւմտեան թատերախաղե՞ր: Անկարելի է: Անոնք կա՛մ յոռետես են եւ կամ հակափաշական. որով մեզի համար չեն: Այս մարդիկը հարցերը շատ լուրջի կ'առնեն...»:

Պատկերասփիւռը յիմարութեանց մրցանիշը կը կոտրէ: Այսպէս, Փարիզի Քոմիւնի նուիրուած թատերախ մը արգիլուեցաւ վերջին պահուն: Թատերախաղին տեղ ներկայացուած քերթուածները խըստիւ քննադատուեցան: Պատկերասփիւռումէ մը քանի մը վայրկեան առաջ գործէ հեռացուեցաւ դերասան մը, որով –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Իրիկունը երբ պաշտօնաթեղին էր Սերգիսի հետ, երիտասարդը իր բարեկամին հաղորդեց տնօրէնի ըսածները:

— Ուրեմն աչքդ լոյս, գոչեց Սերգիս, քանի մը տարի կը մնաս հոն ու անկէ ետքը բոլորովին կը հաստատուիս այս ընկերութեան մէջ:

— Այո, բայց այդ անծանօթ քաղաքին մէջ առանձին քիչ մը դժուար պիտի ըլլայ ապրիլը:

— Իրաւ է որ պիտի նեղուիս, բայց հոգ չէ, կը վարժուիս, տես՝ ես ինչպէս վարժուեցայ, մանաւանդ որ Պէյրութ գեղեցիկ քաղաք մըն է եւ օդն ալ շատ առողջ:

Երկու բարեկամները խօսակցելով մըտան զարեջրատուն մը:

Սերգիս տեղեկութիւններ տուաւ Պէյրութի վրայ եւ այնտեղի կեանքը նկարագրեց:

— Եթէ ամուսնացած ըլլայիր, շատ հաճելի կերպով կրնայիր ապրիլ, բայց ամուրիի մը համար բնականաբար քիչ մը նեղացուցիչ է, եզրակացուց:

Ցետոյ յանկարծ գոչեց.

— Եթէ ես քու տեղդ ըլլամ, տասնըհինգ օրուան մէջ կ'ամուսնանամ ու կնոջս հետ կը մեկնիմ... շատ իմաստուն գործ մը ըրած կ'ըլլաս:

— Ամուսնանալ, բայց որո՞ւ հետ:

— Սաթենիկին հետ, պատասխանեց Սերգիս:

Գարեգին բարեկամին երեսը նայեցաւ ու կարմրեցաւ:

— Ի՞նչ խենթ խօսքեր կ'ընես, մրմռաց քթին տակէն:

— Խե՞նթ մի, ընդհակառակն, շատ խելացի խօսք է եւ կարծեմ դուն ալ պիտի չմերժես, եթէ մէկը այդ մասին բարեկամաբար միջնորդէ, եւ այդ միջնորդութիւնը ընելու ես պատրաստ եմ:

Գարեգին իր բարեկամին խօսքերէն յայտնապէս յուզուած էր: Այդ ամուսնական խորհուրդը ու յանկարծական առաջարկութիւնը զինքը վեր ի վայր շըրջած էր...:

Ֆերիգիւղի ծանօթ դայթակղութենէն ի վեր Գարեգին այլեւս Սաթենիկի հետ չէր բնակեր: Խեղճ կինը իր փոքրիկ աղջկան հետ այրի կնոջ մը տունը տեղափոխուած էր, սենեակի մը մէջ, որուն վարձքը Գարեգին ու Սերգիս կէս առ կէս կը վճարէին: Գարեգին երբեմն կ'երթար այցելել իրեն եւ կրցած ձեռնտուութիւնը կը չարունակէին ընել անոր:

Սաթենիկի բաժնուելէն ի վեր Գարեգին յոյն ընտանիքի մը տունը սենեակ վարձած էր, սակայն այդ բաժանումը շատ ծանր եկած էր իրեն եւ այն ատեն հասկցած էր, թէ այրի կնոջ մասին տածած զգացումը զուտ բարեկամական չէր, այլ սիրտն ալ իր բաժինն ունէր: Սակայն ասիկա, որ իրեն համար գրեթէ յայտնութիւն մը եղած էր, ջանացած էր ծածկել իր ներսիդին:

Երբեք այդ մասին ակնարկութիւն մը անգամ չէր ըրած իր մտերիմին եւ ասոր համար յանկարծ շփոթեցաւ, երբոր Սերգիս Սաթենիկի հետ ամուսնութեան խօսքը նետեց մէջտեղ:

Երիտասարդը թեթեւօրէն չէր, որ այդ առաջարկը ըրած էր: Հակառակ Գարեգինի զաղտնապահութեան, կռահած էր իր բարեկամին հոգեկան վիճակը եւ յարմար առիթի մը կը սպասէր՝ խօսք բանալու համար: Եւ ահա այս ճամբորդութիւնը վրայ գալով, ուզած էր օգտուիլ այդ պարագային՝ ուժ տալու համար խորհուրդի մը, որուն իրագործումը, համոզուած էր, թէ երջանկաբեր պիտի ըլլար, թէ՛ Գարեգինի եւ թէ մանկամարդ այրիին համար:

— Այսպէս ուրեմն, շարունակեց իր խօսքը, անմիջապէս այդ խնդիրը կը կարգադրենք, պարզ պսակ մը կ'ընենք, առանց աւելորդ ծախքերու, յետոյ շոգենաւ նստելնուդ պէս կ'ելլէք կ'երթաք եւ այն ատեն կրնաս վստահ ըլլալ, որ երջանիկ կեանք մը պիտի կրնաս անցընել Պէյրութի մէջ:

Գարեգին չպատասխանեց, իր առջեւ դրուած գարեջուրի գաւաթը պարպեց, պահ մը մտախոհ մնաց եւ յետոյ հարցուց.

— Լրջօրէ՞ն կը խօսիս, թէ կատակ կ'ընես:

— Ի՞նչպէս կրնաս ենթադրել, որ թեթեւօրէն խօսիմ տիկին Սաթենիկի պէս կնոջ մը մասին, ինչ որ կ'ըսեմ՝ կատարելապէս լուրջ է եւ վստահ եմ, որ այս առաջարկս ալ քեզի ներքնապէս գոհունակութիւն կը պատճառէ:

— Ինչէ՞ն գիտես, ըսաւ Գարեգին թեթեւ ժպտելով:

— Քիչ մը հոգեբան եմ, պատասխանեց Սերգիս, մանաւանդ բարեկամներուս մասին:

Եւ երիտասարդը սկսաւ թուել բոլոր այն առաւելութիւնները, որոնք առաջ պիտի գային այսպիսի ամուսնութենէ մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԱՂԿԵՐ

Նրբաճաշակ քիմքերու համար ձէթով աղկերը (սարտին) առաջնուան համը չունին: Այժմ ընդհանրապէս նուազ համեղ են: Այսուհանդերձ, անոնք միշտ կը մնան Ֆրանսացիներու ճաշացուցակի թիւ 1 պահածոն: Ի՞նչպէս բացատրել աղկերի պահածոներու «որակի» նուազումը:

Առաջին պատճառը ծովն է: Դեռ մինչեւ 15–20 տարի առաջ ձէթով աղկերի պահածոներու մեծ մասը կուգար Պրըթանըի եւ Վանտէի ափերէն: Այսօր՝ Միջերկրականն է, որ դարձած է աղկերի ձկնորսութեան գլխաւոր շրջանը: Անցեալին Միջերկրականի բաղդատմամբ Ատլանտեանը 16 անգամ աւելի շատ աղկեր կը հայթայթէր, մինչդեռ հիմա Միջերկրականն է, որ երեք չորս անգամ աւելի կը հայթայթէ: Արեւմուտքը հազիւ երկու հազար թոն կ'արտադրէ:

Պահածոյ պատրաստելու գաղափարը առաջին անգամ յղացած է օրիորդ մը՝ Լը Կիւյոն, Լօրիանի մէջ, ԺԸ. դարու վերջերը: Ան ձէթի կամ կարագի մէջ զետեղեց աղկերները, փոխանակ, ինչպէս սովորութիւն էր մինչ այդ, տակառներու մէջ՝ աղակալուած եւ ճնշուած: Բայց մասնաւորաբար Պլանչարն էր, որ օգտագործելով Ֆրանսուա Ափերի յղացած եղանակը, շուկայ հանեց աղկերներու պահածոները: Ճարտարարուեստը շուտով ընդլայնեցաւ: Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրէին՝ Ատլանտեանի «աղկերներու նաւատորմ»ը բաղկացած էր 400 ձկնորսանաւերէ, որոնք ձուկ կը հայթայթէին երկու հարիւր գործարաններու: Ասոնց թիւը ներկայիս հարիւրի ալ չի հասնիր՝ մեծ մասը փակուած կամ այլ ճիւղի վերածուած ըլլալով:

Ձէթով աղկերի «մեծ յեղափոխութիւնը» տեղի ունեցաւ ութ–տասը տարի առաջ, երբ նշմարուեցաւ որ Ատլանտեանը երթալով նուազ աղկեր կը հայթայթէր ձկնորսներուն: Միւս կողմէ Միջերկրականի եզերքները կը հաստատուէին Հիւս. Ափրիկէէ եկած «սեւ ոտք» ձկնորսները: Ասոնք վերստին կիրարկեցին ձկնորսութեան իրենց հին եղանակը, այսինքն՝ լուսարձակներով կատարել ձկնորսութիւնը:

Շուտով Սէթ քաղաքը դարձաւ աղկերի մեծ նաւահանգիստ մը: Շուկան ձեռք ձգեցին գինը կոտրելով, ինչ որ դժգոհութիւն ստեղծեց այլ շրջաններու մէջ: Այսպէս, այսօր, աղկերի մեծաքանակի գինն է 1,20 Ֆրանք, երբ երկու Ֆրանք է Ատլանտեանի շրջաններուն մէջ: Աւելցնենք, որ այսպէս կամ այնպէս Ֆրանսայի գինները չեն կրնար մրցիլ Մարոքի աղկերներու գինին հետ, քանի որ քիլօն 0,50 Ֆր.ի կուգայ մեծաքանակի պարագային: Միւս կողմէ, երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնագրով մը Մարոքի ձուկերու մուտքը Ֆրանսա զերծ է մաքսատուրքէ:

Մասնագէտներու հաւաստիացումով Միջերկրականի աղկերները չեն հաւասարիր Ատլանտեանի ձուկերուն, որակի տեսակէտով: Առաջինները աւելի մեծ են, իսկ միւսներնին նուազ նուրբ: Աւելցնենք, որ առաջ Պրըթանըի աղկերները թարմ վիճակի մէջ կը զետեղուէին պահածոյ տուփերու մէջ, մինչդեռ Միջերկրականի ձուկերը նախ կը սառեցուին եւ յետոյ՝ տուփերու մէջ ձէթով զետեղուելու նախօրէին՝ կ'ապասառեցուին: Միւս կողմէ, որպէսզի աժան ըլլայ՝ ձէթի որակն ալ խաթարուած է:

Աղկերի պահածոն սպառումի դրուելու համար պէտք է չորս տարուան ըլլայ, որպէսզի համեղ ըլլայ: Ասոնք վեց ամիսը մէկ պէտք է ետ–առաջ դարձուին: Այսօր, «սեւ ոտք»երը նման բծախնդրութիւն ցոյց չեն տար: Պահածոյ տուփերը ունին իրենց տարիքը, զոր պէտք է հասկնալ: Այսպէս O կը նշանակէ 1966, ՊԷ 1967, ՍԷ 1968, Ա 1969, Է 1970: Այս տառերը զետեղուած կ'ըլլան տուփերու վրայ:

Գալով որակին՝ երբ տուփը կը բանաք անոնք որ «ճերմակ»ով են, այսինքն կը պարզեն միսը՝ աւելի լաւ տեսակի են, քան անոնք որ «կապոյտով» են, այսինքն իրենց կռնակը կը պարզեն:

Բ.

հետեւ ներկայացած էր ամպիոն փուլ–օվէրով մը առանց փողկապի: Ասիկա կը յիշեցնէ պատկերասփիւռի խօսնակ մը, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր 1968էն առաջ եւ որ ներկայիս բանտի մէջ կը քաշէ իր «մեղքերը»:

Այսուհանդերձ, ստեղծագործ միտքը կ'աշխատի: Անոնք որ գիտեն կը հաւատեն, թէ վերջին 25 տարիներու ընթացքին երբեք այսօրուան նման սքանչելի ձեռագիրներ չպատրաստուեցան, որոնց հեղինակները սակայն, ոչ մէկ յոյս ունին իրենց գործերու հրատարակութիւնը տեսնելու:

Ահա վերջ կը գտնէ մեր նամակը, կամ աւելի ճիշդ՝ մեր աղաղակը: Իրականութեան մէջ դեռ հետաքրքրուող կա՞յ այս մասին: Կ'ըմբռնե՞ն, թէ «մոքի Պիաֆ–բա»ն, որուն մասին խօսեցաւ Արակօն, արձանագրուեցաւ բոլոր մարդերու մէջ եւ մշակոյթ մը, որ հիացումի առարկայ էր դարձած ամբողջ Եւրոպայի մէջ՝ խոշտանգուեցաւ, առանց որ ոեւէ մէկը չարժի: Կը հասկնանք երբ աջը ըսէ. «Կ'ուզէին այս ընկերվարութիւնը, որով հիմա կը տեսնեն թէ ի՛նչ կ'արժէ ան»...: Այո՛, կ'ուզէինք եւ մինչեւ այսօր ալ կ'ուզենք ընկերվարութիւն, սակայն ոչ այն ֆաշականութիւնը, որ պարտադրուած է մեզի օտար նուաճումով:

Այսքանը աջին համար, բայց հապա՞ ձախը: Ձախի միջազգային միասնականութիւնը մի՞թէ կանգ կ'առնէ Էլպայի վրայ պարզապէս անոր համար, որ մեր հարցերը նոյնը չեն արեւմտեան աշխարհի հարցերուն, որոնցմով շահագրգռուած է ձախը: Յուսանք որ այդպէս չըլլայ, որովհետեւ շատ յիմար եւ վտանգաւոր բան պիտի ըլլար:

Գալով համայնավարներուն: Կը կարծե՞ն խելապէս որ Արակօնի մը կամ Լոմպարտօ Ռատիսի մը ձայնը կրնայ փրկել իրենց պատիւը, ինչպէս նաեւ իրենց կուսակցութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ 20 Մայիս Հինգշաբթի, Համբարձման օրը Փարք Անթուանի մէջ: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Խաչուհիներ, կանխաւ եկած էին դաշտավայրը եւ պատրաստած սրահին մէջ սեղանները, որոնք ամբողջովին գրաւուեցան:

Ներկաներէն, մասնաւորաբար նկատի առնուեցան քաղաքապետին կցորդին Պ. Ռումփալ եւ ուրիշ յարգելի անձնաւորութիւններ:

Այս դաշտահանդէսին նիւթական եւ բարոյական յաջողութիւնը կախում ունէր Միութեան անդամներու աշխատանքէն ու ներկաներու քաջալերանքէն: Անձրեւի պատճառաւ, շատ չէր նիւթական արդիւնքը, սակայն անոր կողքին շատ մեծ էր բարոյական գոհունակութիւնը, տեսնելով երիտասարդ սերունդը որ եկած էր մեծ թիւով ու գոհունակ, խանդավառելու այս աւանդական Համբարձման օրը:

Նոր Սերունդի վառվռուն երիտասարդները փայլ տուին մեր դաշտահանդէսին, իրենց պարերով, երգով եւ նուագով: Գեղարուեստական բաժնին մաս կազմեցին նաեւ իրենց երգերով Պ. Լէոնար, Պր. Ֆրէնկիւլեան եւ երիտասարդուհի Անի Ժամկոչեան:

Միութեան կողմէ կարդացուեցաւ շնորհակալութեան երկտող մը եւ բացատրուեցաւ Կապոյտ Խաչի տարած աշխատանքները, որ արդէն ծանօթ է բոլորին, գլխաւորաբար իր կայանով, որուն բարգաւաճման համար խոստացած ենք մեծ աշխատանք տանիլ՝ քոյր մասնաճիւղերով միասին, որպէսզի բոլոր փափաքողները կարենան ուղարկել իրենց երախաները:

Ժամը 4ին տեղի ունեցաւ Համբարձման աւանդական վիճակը (ըստ սովորութեան եօթը արտէ ծաղիկ եւ եօթը տունէ ջուր առնել եւ կուժերը ձգել պղնձէ պզտիկ դոյլերու մէջ Համբարձման նախօրեակին որպէսզի Համբարձման մուրատ եւ բախտ բերէ սիրած սրտերուն) վիճակի պահուն, Օր. Ալիս Շամիրեանի ընկերացման Նոր Սերունդի երիտասարդները, Արենոյշներ եւ ներկայ երիտասարդներ միասնաբար երգելով Համբարձում եայլա, ջան եայլա, իւրաքանչիւր անգամ որ մեր բախտասաց հարսնուկը կուժ մը կը հանէր բախտի բղուկին մէջէն:

Այս գեղեցիկ վիճակը մեծ անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն, մանաւանդ տարեց կիներու, որ ուրախ ժպիտով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին: Վստահ ենք որ հայրենակիցներէն շատեր վայրկեան մը փոխադրուեցան իրենց հայրենի օճախը, հոն, պահ մը ապրելով եւ յիշելով իրենց պատմական հին քաղցրիկ օրերը:

Մինչեւ իրիկուան ժամը 7,30 բոլորն ալ վայելեցին բնութեան գեղեցկութիւնը, օրուան քաղցրութիւնը եւ իւրաքանչիւրը խանդավառ ու զուարթ մեկնեցաւ իր հետ տանելով հին ապրումներ:

Ս. ՃԱՄՈՒՃԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Հարցումներ կ'ըլլան քաղաքագէտի մը, որ չի սիրեր գէշ մարդ ըլլալ ասոր կամ անոր հետ:

«Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Անգլիոյ անդամակցութեան մասին Հասարակաց Շուկային»:

— Ինչ է գիտէ՞ք, բարեկամներուս կէսը կողմնակից է, միւս կէսը դէմ է:

— Բայց դուք անձնապէս, ի՞նչ պիտի ընէք:

— Բարեկամներուս պիտի հետեւիմ:

×

Քարոլին եօթը տարեկան է եւ լուրջ դէմքով մը հարց կուտայ մայրիկին.

— Ըսէ, մայրիկ երբ մեծնամ եւ չամուսնանամ հօրաքրոջս պէս տգեղ ծեր աղջի՞կ մը պիտի ըլլամ:

— Այո, անուշս:

— Եւ եթէ ամուսնանամ, հօ՞րս պէս ամուսին մը պիտի ունենամ:

— Անշուշտ:

Քարոլին կը հառաչէ.— «Այդ ի՛նչ դժբախտ բան է կին ըլլալը...»:

×

Վարդապետը քրիստոնէականի դաս կուտայ.

— Այսօր պիտի բացատրեմ ձեզի թէ ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ առաջին մարդը:

Ժօժօ ոտքի կ'ելլէ եւ կ'ընդմիջէ.

— Չէ՞ք կրնար ըսել թէ ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ երկրորդը, այդ է որ մեզ կը հետաքրքրէ:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Անցեալ օր, գործողութեան սրահին մէջ, նոյնիսկ հայ բժիշկը համարձակեցաւ ինձ դիտողութիւն ընել իմ մէկ անուշադրութեանս համար... Մահիճին վրայ պառկեր էր զինուոր մը, որուն փեռեկտուած զիստին մէջէն ռումբի բեկորները պիտի հանէին. անիկա եզան պէս կը բառաչէր ցաւէն. քլորոֆորմ չկայ, ոչ ալ ոեւէ թմրեցուցիչ:

Ուրիշ հիւանդանոցներու մէջ եղած քիչ մը քլորոֆորմը կը պահեն գերմանացի վիրաւորներու համար: Մեր քով այդքանն ալ չկար:

Երբ մեր բաժինը կը ստանանք, երեք չորս շաբաթը անգամ մը, Րէմզի պէյ կը գործածէ առաջին պատահած ծանր վիրաւորներուն: Վերջէն եկած հրամանները ոեւէ կարեւորութիւն չունին իրեն համար: Աչքերէն շանթեր ժայթքեցին երբ հրջուն քննիչը այդ մասին դիտողութիւն ըրաւ իրեն:

Այդ օրը, ուրեմն, դուրսէն ռմբակոծութեան խուլ որոտումը, ներսէն խեղճ զինուորին աղաղակները...գետինը լեարդացած արիւն... Ներբաններս երբեմն կարմիր են երբ դուրս կուգամ այդ սրահէն. անդին խումբ մը վիրաւորներ, ոմանք մահամերձ, որ իրարու կռթնած կը հեծեծեն: Հերթապահ բժիշկը, մինչեւ արմունկները սոթտած, արիւնթաթախ, մսագործի պէս կ'աշխատի կենդանի մարմնին վրայ, քրտինք թափելով. յանկարծ ունելիներ կ'ուզէ ինձմէ. դարակին մէջ են, գիտե՛մ... «Շո՛ւտ, չո՛ւտ, հանըմ էֆէնտի, Աստուծոյ սիրոյն...»:

Բայց ես դարակին առաջ կեցած կը տատամսէի եւ չէի ըմբռներ թէ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է. կը հետապնդէի մըտածումս, վերյիշելով Ճէլալէտտինի մէկ խօսքը:

Բժիշկը եկաւ, ինձ անդին հրեց, դարակը բացաւ եւ գործիքները առաւ: Ամէն բան կեղտոտեցաւ. պէտք է կրկին մաքրել դարանը եւ մնացեալ գործիքները:

— Կոշտ ու կոպիտ արարած, ըսի ակռաներս սեղմելով. բայց անիկա ինձ նայեցաւ խոր արհամարհանքով եւ գործը շարունակեց անշշուկ:

Իրիկունը Րէմզի պէյ ինձ հարցուց.

— Ի՞նչ է պատահեր ձեր եւ հերթապահ բժիշկին միջեւ:

Պատմեցի մանրամասն, առանց ըսելու սակայն, որ մտացիր էի դարանին առաջ:

— Գործի տենդոտ աճապարանքի մէջ, ըսաւ Րէմզի համոզիչ ձայնով, բնական է երբ բժիշկը կը ջղագրգռուի. պէտք է համբերող ըլլալ:

— Թո՛ղ շատ լեզուն չերկնցնէ այդ դաւաճանը, ըսի Րէմզիին: Յանցանքը ո՞րունն է որ սրահները լիքն են վիրաւորներով, իրեն նմանները չէ՞ն, որ թըշնամին կ'առաջնորդեն մեր երկրին մէջ:

Րէմզի չպատասխանեց, բայց ինձ նայեցաւ երկար եւ հետաքրքրուած նայուածքով:

— Կ'ատեմ Պետութեան այդ թշնամիները:

— Ա՛հ, ըսաւ Րէմզի հեզնութեամբ:

— Միթէ դուք ալ չէ՞ք ատեր Հայերը:

— Ո՛չ, ըսաւ Րէմզի կտրուկ կերպով:

— Սրտի խորքէ՞, անկեղծութեա՞մբ:

— Այո՛, խոր անկեղծութեամբ:

— Հապա ի՞նչպէս կը հանդուրժէք որ միանան մեր թշնամիներուն հետ:

— Այդ հարցերուն լուծումը ատելութեան մէջ չէ՛, ըսաւ Րէմզի համոզուած շեշտով, բայց ժամանակը չէ երկար խօսելու այդ մասին:

— Երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ, բողոքեցի եռանդով:

Րէմզի խոժոռեցաւ եւ այլեւս խօսեցաւ առօրեայ ծառայութեան վերաբերեալ խնդիրներու վրայ:

Մէկ մէկ կը թղթատեմ Ճէլալէտտինի արտասահմանէն ինձ ղրկած նամակները եւ ինձ կը թուի որ խզեր եմ մանեակի մը թելը եւ մարգարիտները մէկիկ մէկիկ կ'իյնան գետին եւ կը կորսուին:

«Այս անգամ, սիրելի՛ս Մելիհա, Սթամպոլը իրապէս երջանկութեան դուռն է ինձ համար: Ոչ մէկ յաղթական զօրավար, ոչ մէկ կայսր, այնքան խրոխտ հըպարտութեամբ չէ անցած այդ քաղաքի սեմէն, որքան ես, երբ պիտի անցնիմ երկու օրէն, քանի որ ոչ թէ փառքի կամ գահի տիրանալու համար պիտի գամ, այլ աւելի թանկագին բանի մը, քեզի՛, սիրելի՛ս, սուլթանուհի՛ս...»:

«Պիտի աշխատինք միասին, Մելիհա՛, եւ պիտի ջախջախենք բռնապետութեան հազար գլխանի հրէշը: Ինձ հարճ պէտք չէ, այլ կեանքի ընկերուհի: Դուն ես իմ ընտրեալս եւ քեզի հետ անբաժան պիտի պայքարինք ու վայելենք կեանքը...Մենք ձեռք ձեռքի պիտի ըլլանք փառքի առաջ եւ եթէ հարկ ըլլայ՝ մահուան առաջ...»:

Կեղծ էր ուրեմն այն մանեակը որ քու խօսքերով կազմեցի եւ կապեցի վիզիս զոր կը համարէի իմ ամէնէն փարթամ զարդեղէնս: Բոլորը պէտք է ջնջել, որպէսզի հոգիս ազատագրուի: Պէտք է նաեւ սիրտս թեթեւցնել այն ատելութենէն, որ չշիջեցաւ երբեք: Այդ ատելութիւնը տակաւին շղթայ մըն է:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(4 – Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միճասեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գին՝ 35 Ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, Կիրակի, Ազգ. Տան մէջ:
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Շաբաթ գիշեր Քարլ Մարքս հրապարակ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գ. ՑԱՆԿ

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբի վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է Մարտ 7ի գեղարուեստական ցերեկոյթին առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Արամ Կորկորեան 60 Ֆր., Տիկին Արմինէ Կարապետեան, Օր. Էվըլին Ռըստիքեան (Վիէն) 50ական, Է. Պետրոսեան, Ա. Ալթունեան, Վահէ Չիլինկիրեան 30ական, Տիկ. Մ. Մարտիկեան, Տիկ. Ալիքսանեան, Պր. Ա. Խաչատուրեան, մի ոմն (Պորտօ) 15ական, Տիկին Պիւրթէ և Օր. Սրապեան 15ական, Տիկին Ներսէսեան 10 Ֆր.:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, 13 Յունիս, տօն է Կա – թուղիկէ Ս. Էջմիածնի: ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բարձաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեց – ւոյ անսասանութեան համար:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պր. Արամ Տարօնեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարեսիրական ձեռնարկներուն, իր մօրաքրոջ՝ Արշալոյս Էքսէեանի մահուան տխուր առիթով, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան 20 Ֆր. կը նուիրէ ողբացեալ Ագապի Հաղպաթեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի Ազգասիրական Մատուրականներու տունին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւար – տած ըլլալով, բոլոր անդամները սոփ – պողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուց – ուի:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Այրի Տիկ. Աննիկ Պարսամեան 30 Ֆր., Տիկ. Նազիկեան 20, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Պետեան, Շաւիլի Կապ. Խաչին 20, Տէր եւ Տիկին Խորէն Գուչեան Իսիի Մշակոյթի Տան 50, (վերջինը՝ ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿՈՉ

Աւելի քան 90 տարիէ ի վեր Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը եղած է լոյսի եւ յոյսի վառարան մը, ուր իգական սեռը ստացած է ուսում եւ դաստիարակու – թիւն, հայկական բարքերու եւ աւանդութիւններու ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ներկայիս, 20 տարիէ ի վեր, վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական պետական հաստատութիւններու ուսման ծրագիրը, միշտ պահելով հայ լեզուի, գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը:

Առենէ մը ի վեր պէտքը զգալի դարձած էր սրահի մը, որպէսզի ծառայէ հանդէսներու, դասախօսութիւններու, ինչպէս նաեւ դասարաններու եւ մար – զանքի:

Այս նպատակը իրականացնելու առա – ջադրութիւնով կազմուեցաւ յատուկ Յանձնաժողով մը, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի:

Հետեւաբար կը դիմենք մեր ազգայիններուն խնդրելով, որ բարեհաճին իրենց թանկագին աջակցութիւնով եւ առատաձեռն նուիրատուութիւններով դիւրացնել այս անհրաժեշտ ձեռնարկին յաջողու – թիւնը:

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Սրահի շինութեան Յանձնաժողովի
Ատենապետ Հ. ՄՈՒՄՃԵԱՆ
Ատենադպիր Ա. ՆՇԱՆԵԱՆ
Գանձապահ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. ադանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ
15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի
հրապարակին վրայ կախաղանով
նահատակուած քսան Հնչակեան
անմահ հերոսներու յիշատակին
նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան
մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ
ընկերուհի ԵՍԹԷՐ ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
Ընկ. ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ
ուղերձ:
Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Ֆր.

Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644–46–02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհան – գըստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

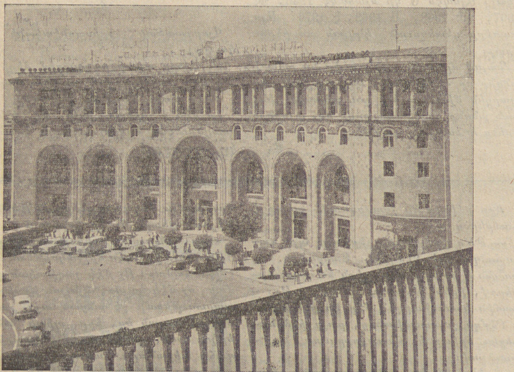
Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըս – տացած է.—

Պ. Պ. Փիրանեան Վ. 500 Ֆր., Սերէնկիւլեան Վ. (Փարիզէն) 500, Գասպար – եան Իվ 500, Սամուէլեան Սեդրակ 500, Մելքոնեան Եղիազար 500, Սիսլեան Ս. (Կըընոպլէն), Օհաննեան Գրիգոր, Դա – ւիթեան Արմենակ 300ական, Կիւլխեան 200, Ճերճիրեան, 150, Մեմարեան, Ալթունեան Յարութիւն, Յարութիւնեան Սահակ 100ական, Մինասեան, Տէր–Կա – րապետեան Վ., Անդրէասեան Յակոբ, Տիկին Խ. Դաւիթեան 50ական, Պր. Չըրահեան Յէսուպ 30, Գերմոյեան 20, Գալուստեան Անդրէաս 10 Ֆր.:

(Շար.)

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆԶԳԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

VENTE ARMENIENNE A VALENCE
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
Յունիս 12, 13, 14 ժամը 9էն 12, 14էն 19
Հ. Բ. Ը. Միութեան
Ե. Հիւսիսեան սրահը
6, Ռիւ Ֆավանթին
գործակցութեամբ Պէյրութի
Տօնիկեան եղբայրներու տպարանին

ՀԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՅՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՅ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հաւաքուիլ ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Թիւրմինէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերտէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւո – րում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանգիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիշ, ուր զբօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիշ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում Կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առենները:

Մասնակցութիւն 138 Ֆր., մէջն ըլլալով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie pa la loi du 1-7-1901
ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 10 JUIN 1971

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տարի 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տարի 115 ֆր. Հատը 0,50

Le Numéro 0,50 F.

47րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12134
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.134

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Չորս տարի անցաւ 1967 Յունիսի արաբեւիսրայելեան պատերազմէն ի վեր: Վեց օրը բաւական էր եղած հիմնովին շրջելու Մերձաւոր Արեւելքի քարտէսը: Իսրայէլ յանկարծակի ու շանթահարող յարձակումներով կը գրաւէր Եգիպտոսի, Յորդանանի ու Սուրիոյ պատկանող ընդարձակ հողամասեր ու կը հաստատուէր արեւմուտքէն Սուէզի Ջրանցքին, արեւելքէն Յորդանան գետի ափերուն վրայ: Ի զուր անցան գրաւեալ հողամասերը պարպել տալու բոլոր փորձերը՝ ռազմական թէ դիւանագիտական միջոցներով: Իսրայէլ ամուր նստած է Ջրանցքին ու գետին մէջտեղ:

Երկուստեք պարբերական ընդհարումները շարունակուեցան մինչեւ 1970 Օգոստոսի հրադադարը, որ ի զօրու է ցարդ:

Պաղեստինցիները պահ մը զանազան ազատագրական խմբակցութիւններ կազմելով սաստկացուցին իրենց արշաւանքները իսրայէլեան ուժերուն դէմ, առանց դրական արդիւնքի մը յանգելու:

Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր Յորդանանի կանոնաւոր բանակի յարձակումներուն ենթարկուած՝ պաղեստինցի ֆէտայիները եղբայրասպան կռիւներուն աւելի զոհ տուին քան Թշնամիի արձակած ռումբերուն ու գնդակներուն:

Արաբական Լիկան բազմաթիւ խորհրդաժողովներ գումարեց Գահիրէի, Մարոքի եւ Սուտանի մէջ, նպատակ ունենալով վերագրաւել արաբական հողերը: Փորձեր կատարուեցան միացեալ ճակատ կազմելու, արաբական բանակները միակ հրամանատարութեան մը ենթարկելու: Վերջերս նաեւ ծրագրուեցաւ Համարաբական Դաշնակցութեան մը մէջ միացնելու Եգիպտոսը, Լիբիան, Սուտանն ու Սուրիան: Յառաջիկայ Սեպտեմբերին հանրաքուէի պիտի ենթարկուի այս ծրագիրը:

Մինչ այդ, վեցօրեայ պատերազմի չորրորդ տարեդարձին առթիւ Յունիս 4ին Պրիւքսէլի մէջ մամլոյ ասուլիս մը սարքեցին Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան, Սէուտի Արաբիոյ, Մարոքի, Ալժերիոյ, Թունուզի, Լիբիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի դեսպանները: Այս առթիւ լրագրողներուն յանձնեցին Հաղորդագրութիւն մը, շեշտելով որ Իսրայէլ փոխանակ արդար ու տեւական խաղաղութեան մը հետամտելու, անցնող տարուան ընթացքին խաղաղութիւնը խանգարող նոր արարքներ կատարեց»:

Դիւանագիտական ձեռնարկներն ալ ցարդ ո՛չ մէկ գործնական արդիւնք տուին: Մեռեալ տառ մնաց ՄԱԿի 22 Նոյ. 1967ի ծանօթ բանաձեւը, որով կը պահանջուէր գրաւեալ հողամասերու պարպումը, առանց նախապայմանի: Նախապէս ալ Իսրայէլ բոլորովին արհամարհած էր ՄԱԿի բանաձեւերը Պաղեստինի արաբ գաղթականներու վերադարձին մասին:

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Ու Թանի ներկայացուցիչ Կուննար Եարինկ քանիցս կրկնուած փորձերէ ետք ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ:

Նոյնը վիճակեցաւ Չորս Մեծերուն, որոնք շուրջ քառասուն ժողով գումարեցին հաշտութեան եզր մը գտնելու համար:

Կողմերը ամուր կանգնած են իրենց տեսակէտներուն վրայ: Հրեաները կը պահանջեն Երուսաղէմը, Կոլանի բարձունքն ու Շարմ էլ Շէյխը՝ սահմաններու ապահովութեան համար: Արաբները հակառակ են որեւէ զիջումի եւ կը պնդեն գրաւեալ հողերու պարպումին վրայ, իբրեւ նախապայման հաշտութեան բանակցութեանց ձեռնարկելու: Կը սպառնան շարունակել պատերազմը, եթէ հարկ ըլլայ, մինչեւ յաղթանակ:

Ռոճըրսի եւ Պոդգորնիի վերջին այցելութիւնները նպատակ ունէին հասնելու կողմերու վերջնական պայմանները, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ տեւական խաղաղութեան գետին պատրաստելու համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԻՐԱՐ ԱՆՑԱԾ ԵՆ

ԿՈՒԶԵՆ ՎՍՏԱՀԵՑՆԵԼ ԹԷ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔ ՉԿԱՅ

Թուրքերը ճշգումներու շարան մը կը տեղեկացնեն քանի օր է Մոնտի վրայ, հերքելու համար այն լուրերը զորս թերթը տպած էր Յունիս 2ի իր թիւին մէջ, իբրեւ աղբիւր տալով Թուրքեր որոնք կը նախընտրեն անանուն մնալ: Այս առթիւ է կրկին որ Անգարայի Տեղեկատուութեան ընդհ. տնօրէնը Գիլիճ երկար ճշգում մը ղրկած է ֆրանսական օրաթերթին: Թուրքը չի վարանիր ըսելու թէ Մոնտի ըրածը դէմ է եղեր թերթին «աւանդութեանց»: Գիլիճ չընդունիր նաեւ որ այդ տեղեկութիւնները տուողները կրնան Թուրք ընթերցողներ ըլլալ եւ եթէ նախընտրած են իրենց անունները չտալ պատճառն այն է որ իրենց շահուն համար աւելի յարմար կը գտնեն անանուն ձեւով տարածել սուտ լուրեր: Գիլիճ կ'աւելցնէ որ ոչ մէկ հալածանք կայ երկրին մէջ մտաւորականներու դէմ եւ ընդհակառակն ինչ որ կը կատարուի կը ձգտի պաշտպանելու բուն իսկ ժողովրդականութիւնը:

Հրատարակելէ ետք Գիլիճի ճշգումին գլխաւոր մասերը, Մոնտ կ'աւելցնէ որ իր տուած լուրերը «անանուններու» կողմէ չէին այլ մարդոց որոնց ինքնութիւնը ծանօթ է խմբագրութեան, բայց ուզած են անանուն մնալ հրամայական պատճառներով: Ֆրանսերէն թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ վարչապետն իսկ շրջաբերական մը հրատարակած էր, որոշ հրահանգներ տալով իշխանութեանց, որպէսզի չարչարանքներ եւ աւելորդ հալածանքներ չըլլան: Միւս կողմէ վարչապետ Էրիմ քննութիւն բանալ տուած է ճշդելու համար այն ամբաստանութիւնները, զորս կ'ընէ լրագրող մը՝ Սելճուք, որ ծաղրանկարներ կը տպէր Ագշամի մէջ: Սելճուք կ'ըսէ թէ չարչարանքներու ենթարկուած է: Ճիւմհիւրիյէթի տնօրէնն ալ կը հերքէ փոխ-վարչապետ Գոճաշի յայտարարութիւնը ըստ որուն «կարծիքի յանցանք» չկայ եւ կ'աւելցնէ որ բանտարկուած են բազմաթիւ մարդիկ — գրագէտ, փրոֆեսէօր, արուեստագէտ, դասատու: Ասոնց թիւը մեծ է եւ դժուար է հաւատացնել հանրային կարծիքին թէ ատոնք բոլորն ալ ահաբեկիչ են:

ԼԻՒՔՍԸՄՊՈՒՐԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Վեցերու եւ Անգլիոյ միջեւ տեղի ունեցող խօսակցութիւնները վերջ գտան Լիւքսանպուրկի մէջ: Արդիւնքը կը նկատուի գոհացուցիչ: Աւելին՝ համաձայն հարցերու ծանօթ դէտերու՝ ժողովը արձանագրած է յաջողութիւն:

Արդարեւ, շատ շուտով կարելի եղած է համաձայնութիւն մը գոյացնել սթերլինի շուրջ, պարագայ մը որ մտածել կուտայ, թէ Հիթ եւ Փոմփիտու արդէն իսկ կարգադրած էին այս խնդիրը: Ծանօթ է, որ սթերլինը այլեւս պահեստի դրամ չդարձնելու պահանջը կուգար Ֆրանսայէն եւ Անգլիա կը դժուարանար ընդունելու զայն: Ցամենայն դէպս, բոլոր դէտերն ալ կ'ընդունին, որ այս կարեւոր խնդիրը լուծուած է շատ շուտով, ինչ որ անակնկալ մը եղած է միւս երկիրներու նախարարներուն համար:

Անգլիոյ եւրոպական հարցերու նախարարը՝ Ռիփըն Լոնտոնի մէջ նկատել տուաւ, թէ Լիւքսանպուրկի մէջ «մեծ յառաջդիմութիւն մը արձանագրած են»՝ լուծելով բազմաթիւ խնդիրներ:

Ռիփընի կարծիքով յառաջիկայ հանդիպումը Վեցերու եւ Անգլիոյ միջեւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 21ին, պիտի արագացնէ Անգլիոյ անդամակցութիւնը Հասարակաց Շուկայի: Արդէն իր կարծիքով լուծելի հարցերը «անյաղթելի դժուարութիւններ» չեն ստեղծեր:

Համաձայն անգլիացի նախարարին՝ մինչեւ տարեվերջ հնարաւոր պիտի դառնայ ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը կնքել, որով կարելի պիտի դառնայ Անգլիոյ անդամակցութիւնը իրականութիւն դարձնել 1973ի սկիզբը:

Անգլիական մամուլը ընդհանրապէս գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Լիւքսանպուրկի յաջողութիւնը: Այսուհանդերձ, Անգլիոյ հանրային կարծիքը երկուքի բաժնուած է: Շատեր դէմ են Անգլիոյ անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային:

Հիւսիսային երկիրներու վարչապետները, իրենց կարգին, Օսլօ հաւաքուեցան ճշդելու համար իրենց յարաբերութիւններու ապագան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ առթիւ, Կեդրոնափրիկեան Հանրապետութեան նախագահը՝ Պետէլ Պոքասա հրահանգած է որ ազատ արձակուին բանտարկուած բոլոր կիները եւ հրացանազարկ ըլլան բոլոր այր մահապարտները, որոնք դատապարտուած են իրենց կնոջ սպանութեան համար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը Սուէզի շրջանի զինուորական կայանները այցելելէ ետք վերստին ճշդեց իր պայմանները Սուէզի Ջրանցքի վերաբացման եւ Մերձ. Արեւելքի հարցի լուծման համար: Առաջին՝ եգիպտական ուժերը պէտք է անցնին Ջրանցքը: Երկրորդ՝ հրադադարը պիտի տեւէ վեց ամիս եւ, երրորդ՝ այդ ժամանակամիջոցին Իսրայէլացիք պէտք է պարպեն Սինայի անապատը: Այս վերջին պայմանը չգործադրուելու պարագային՝ եգիպտական ուժերը կրնան զինու զօրութեամբ ազատագրել եգիպտական հողերը: Սատաթ իր պահանջները փոխանցած է Ուաշինկթընի:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Արտաքին նախարարը շաբթուան մը պաշտօնական այցելութեան ծրագրով Փեքին մեկնեցաւ: Այս այցելութիւնը, որ կը զուգադիպի Ռումէն վարչապետի Չինաստան այցելութեան, յատկանշական կը նկատուի: Որովհետեւ 11 տարիէ ի վեր երկու երկիրներու յարաբերութիւնները առկախ վիճակի մէջ կը գտնուէին: Միայն 1969ի Նոյեմբերին է, որ Չինաստան կ'որոշէր դեսպանատան աստիճանի բարձրացնել իր ներկայացուցչութիւնը Պելկրատի մօտ: Չինաստան տարիներ շարունակ խստիւ քննադատեց Եուկոսլաւիոյ «ժամանակակից վերաքննականութիւնը»: Քաղաքական դէտերը հետեւեալ բացատրութիւնը կուտան երկու երկիրներու մերձեցման համար: Չինաստան եւ Եուկոսլաւիա, թէեւ իրարմէ հեռու հազարաւոր քիլոմեթրներ, այսուհանդերձ երկուքն ալ կը զգան Ռուսիոյ ճնշումը իրենց վրայ, յատկապէս Չեխոսլովաքիոյ դէմ կատարուած յարձակումէն եւ Ուսուրիի սահմանային միջադէպերէն ետք:

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերէն (Յունիս 5) կը քաղենք ներքին անցուդարձի վերաբերեալ տեղեկութիւնները.—

Մալթէփէի սարսափազդու դէպքէն ետք, ապահովութեան ուժերը անխնայ հետապնդեցին ահաբեկիչները եւ անիշխանականները, որոնք ժողովուրդին հանգիստը խռոված են բաւական ատենէ ի վեր: Կարգ մը տուներ խուզարկուեցան Քիւչիւք Չէքմէճէի, Նշանթաշի եւ Բումէլիհիսարի մէջ եւ կարգ մը անձեր հարցաքննուեցան: Խուզարկութիւնները եւ հետապնդումը անընդհատ պիտի շարունակուին:

Ոստիկանական երեսուն հոգինոց մարմին մը այժմ կը հարցաքննէ ամբաստանեալները եւ կը խորացնէ քննութիւնները, նոր տեղեկութիւններ քաղելու համար առեւանգումի, հիւպատոսի սպանութեան, փրկագինի եւ այլ դէպքերու շուրջ: Հարցաքննութիւնները կը կատարուին բացարձակ գաղտնապահութեան մէջ: Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Տէվ Կէնճի ահաբեկչական ցանցը քայքայուած է այլեւս եւ անիշխանականներու կապը փրթած է ամբողջովին: Մեծ գործողութիւնները վերջացած են եւ հիմա կը մնան երկրորդական միջամտութիւնները, յելուզակներու բջիջները փճացնելու համար:

Ինչ կը վերաբերի վիրաւորուած չարագործին, Մահիր Չայանի, որ ներկայիս կը դարմանուի Նիմունէ հիւանդանոցին մէջ եւ խիստ հսկողութեան մը տակ կը գտնուի, դեռ չի խօսիր, բայց առողջական վիճակը կը բարւոքի հետզհետէ: Իսրայէլի հիւպատոսին սպանութենէն զատ, բազմաթիւ ամբաստանութիւններ կան իրեն դէմ, և ինք վիրաւոր վիճակի մէջ ձերբակալուած պահուն, ըսած է ապահովութեան ուժերուն.— Զիս մի մեռցնէք, շատ մը բաներ պիտի յայտնեմ ձեզի:

Գրականութեան ֆաքիւլթէի ուսանողուհիներէն եւ Տէվ Կէնճի գործիչներէն Բուքիյէ Տիւլկէր, հաւանաբար երկրէն դուրս փախած է, իր նշանածին, Չէրբուհի հետ: Բուքիյէ օրերէ ի վեր կը փնտռուի Անգարայի եւ Իսթանպուլի Պաշարման Վիճակի հրամանատարութիւններուն կողմէ, իբր մեղսակից հիւպատոսին առեւանգումին եւ սպանութեան գործին: Իր անիշխանական նշանածն ալ, Չէրրուհ, բնիկ Տիյարպէքիրցի է եւ շատ լաւ կը ճանչնայ սահմանային գօտիները:

Ոստիկանութիւնը կնքած է Միջին Արեւելքի համալսարանի այն երկու սենեակները, որոնք տրամադրուած էին Տէնիզ Կէզմիշի:

Կրթական Նախարարութիւնն ալ վերջ տուաւ ԹԷՕՍի նախագահ եւ համալսարանի հրատարակչական տնօրէն Ֆաքիր Պայքուրթի պաշտօնին: Պայքուրթ ներկայիս կը գտնուի Մամաքի զինուորական բանտը: Իր եղբայրն ալ, Մէհմէտ Պայքուրթ, ձերբակալուեցաւ Պուրտուրի մէջ:

ՄԱՐՔՍԵԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԿԷՈՐԿԻ ԼՈՒՔԱՉ

Փեշտայի մէջ, Հունգարիա, ինչպէս հաղորդած էինք, 86 տարեկանին մեռաւ Կէորկի Լուքաչ, որ կը նկատուէր մարքսեան փիլիսոփայութեան ամէնէն մեծ տեսաբաններէն մէկը: Արդարեւ, անոր ազդեցութիւնը ակնառու եղաւ եւրոպական համայնավարական շարժման վրայ, դարասկիզբէն մինչեւ 1940:

Ան միեւնոյն ատեն անուանի գրագատ մըն էր, հիմնադիրը մարքսեան գեղագիտութեան: Ան նաեւ յարգուած մտաւորական դէմք մըն էր Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Հակաստալինական՝ վերապրեցաւ Խորհ. Միութեան մաքրագործումներէն, յետագային, 1956ին, դառնալու համար ղեկավար դէմք մը Հունգար ժողովրդային ապստամբութեան՝ Կարմիր բանակութեան դէմ: Կարմիր բանակի հրասայլերու մուտքին ապաստանեցաւ Փեշտայի Եուկոսլաւ դեսպանատունը, ապա անցաւ Ռումանիա: Վերջին տարիներուն Քատարի հրաւէրով վերադարձած էր իր հայրենիքը եւ վերստին ընդունուած Համայնավար կուսակցութեան շարքերը:

Լուքաչ յաճախ որակուեցաւ «ամէնէն մեծ մարքսեանը Կարլ Մարքսէ ետք», սակայն զանազան առիթներով լուրջ տարակարծութիւններ ունեցաւ Համայնավար կուսակցութեան որդեգրած ուղեգիծին հետ: Լենին զայն նկատեց մէկը, որ «կը շեղի» ուղղափառ գիծէն: Անոր միտքը բարդ եւ ճկուն էր միանգամայն: Ներհուն եւ մարդկայնական: Ան կարդացած էր գրեթէ ամէն գիրք, ուր կը խօսուէր ռուս եւ արեւմտեան գրականութեան մասին, ինչպէս նաեւ մարքսեան փիլիսոփայութեան, գերման բնազանցութեան եւ յունական մտքի մասին: Լայն յիշողութեան տէր՝ կ'իւրացնէր եւ կը սերտէր իր կարդացածը: Այսպէս է, որ անոր երեսունէ աւելի գործերուն եւ հարիւրաւոր գրութիւններուն մէջ լայն տեղ կը գրաւեն մէջբերումներն ու յիշատակութիւնները հազարաւոր գրագէտներէ՝ անուանի եւ անծանօթ:

Հունգար փիլիսոփային կը վերագրուին երեք յատկանշական նպաստներ մարքսեան տեսութեանց մէջ — մարդկայնութեան պաշտպանութիւն համայնավար գաղափարներու մէջ, մշակում մարքսեան տեսութեան, թէ մարդը կ'ուծանայ ճարտարարուեստի ընկերութեան մէջ եւ, երրորդ, մշակումը գեղագիտական ըմբռնումի մը, որ կը դատապարտէ ընկերվարական արուեստագէտներու վրայ հաստատուած քաղաքական հսկողութիւնը: Ան կը ջատագովէ «դասակարգային արուեստի գեղեցկութիւնը» — կ'ըսուի, թէ առաջին մարքսեանն է, որ այս ձեւի փիլիսոփայական կառոյց մը մշակեց:

Հունգարերէնէ զատ սահուն կը խօսէր եւ կը գրէր գերմաներէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն: Անոր գործերուն մեծ մասը գրուած է գերմաներէն եւ թարգմանուած եւրոպական գրեթէ բոլոր լեզուներուն:

Անոր ազդեցութիւնը տարբեր աստիճանի եղաւ եւրոպական կեանքի մէջ: Ան վերարծարծեց մոռցուած վարկած մը Մարքսի մտածումներէն, այն է, թէ ճարտարարուեստի ընկերութիւնը «կ'ուծացնէ» մարդ էակը, զայն իր նմաններու հետ ունեցած յարաբերութեան ընթացքին դարձնելով «անհատականութենէ պարպուած» մէկը: Այս տեսութիւնը արիաբար պաշտպանեց Խորհ. Միութեան մէջ եւս, Ստալինի ժամանակաշրջանին:

Ստալինականութիւնը, նկատել տուաւ ան, մարդու ձեռքէն կ'առնէ անոր «ինքնութիւնը», ինչ որ պատճառ կը դառնայ, որ այս վերջինը պարպուի իր «մարդկային էութենէն»:

Լուքաչի գիրքերուն ազդեցութիւնը կրած է, շատերու կարգին, նաեւ Սարթր: Գոյապաշտներու այն պնդումը, թէ մարդ պէտք է որդեգրէ ընկերային դատ մը, կ'ըսուի, թէ ներշնչուած է Լուքաչի տեսակէտէն:

Գրականութեան նկատմամբ ան ունեցաւ մարդկայնական մօտեցում: Օրինակ, ան դէմ եղաւ «պրոլետարական իրապաշտութեան», քանի որ գրականութիւնը կը վերածուի «մարդկային ձեւ ստացած նշանախօսքերու»: Ան դէմ արտայայտուեցաւ նաեւ «ղեկավարուած» արուեստին, ինչպէս նաեւ այն ձգտումին, որ կը միտի համայնավար աշխարհը զերծ պահել արեւմտեան գրականութենէ եւ այլ ազդեցութիւններէ:

Ան տարակարծութիւններ ունեցաւ համայնավար կոմիսարներու հետ: Ուղղափառ գիծը կ'ուզէր, որ Էմիլ Զոլա փառաբանուի, որովհետեւ իր քաղաքականութիւնը ազատախոհ եղած էր եւ իր մօտեցումը գրականութեան՝ իրապաշտ: Լուքաչ համաձայն գտնուեցաւ ասոր եւ ընդհակառակն փառաբանեց անոր փոխարէն Հոնորէ տը Պալզաքը, միապետական եւ կաթոլիկէ, հեղինակը «Մարդկային կատակերգութեան»:

1968ին դատապարտեց խորհրդային զինուորական միջամտութիւնը Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

Թ. Ա. Թ.

«ՄԱՌԷ»Ի ՓԱՌԱՏՕՆԸ ԵՒ...

Փարիզի բոլոր թաղամասերը ընդհանրապէս, իրենց մէջ կը պարփակեն անցեալի հետաքրքրաշարժ դրուագներ, եւ սակայն, հին շրջանի պատմական յիշատակարաններով, անտարակոյս անոնցմէ առաջին գծի վրայ կը ներկայանայ «Մառէ»ի թաղը, որ կը տարածուի երրորդ, մանաւանդ չորրորդ թաղամասերու վրայ, Պասթիյի հրապարակէն մինչեւ քաղաքապետարանի հրապարակը երկարող շրջաններուն մէջ, իր գլխաւոր եւ յարակից փողոցներով, որոնց մէկ ծայրը կը հասնի երրորդ թաղամասի՝ Թամփըլ պողոտային եւ միւս մասը՝ չորրորդ թաղամասին ծայրագոյն սահմանին՝ Սէն Լուի կղզին, ուր Սէնը ներդաշնակօրէն կը բաժնուի երկու ճիւղերու եւ ուր, փարիզեան գետը իր ամէնէն հմայիչ տեսարանը կը պարզէ, իր կանաչազարդ ծառուղիներու եւ հնաւուրց ինքնատիպ շէնքերու հանդիպակաց եզերքներով: Երբեմնի այդ շնաշխարհիկ վայրին մէջ, բազմատասնեակ աւելի կամ նուազ շքեղ ապարանքներուն մէջ, որոնք կը կրեն սա անունները՝ Սիւլլի, Սանս, Օմոն, Էռիւէ, Տը Մաեէ, Մաեէն, Տ'Օպրիոյ եւայլն, ուր արքունիքը, իշխաններով եւ իշխանուհիներով, ժամանակաւոր կամ տեւական բնակութիւն կը հաստատէին: Մառէի մէջ կը գտնուի նաեւ Քառնավալէ հռչակաւոր թանգարանը, որ նշանաւոր կը դառնար մանաւանդ այն օրէն ի վեր երբ հոն կը հաստատուէր իր շրջանին կարեւորագոյն ու ազդեցիկ գրագիտուհին՝ Մատամ Տը Սեվինեէ եւ որ կը պարունակէ թանկագին հաւաքածոներ, մասնաւորաբար յեղափոխական շրջանը ընդգրկող: Անոր կից գոյութիւն ունի Լամուայեոն անուանի շէնքը եւս, ուր տարիներով բնակած է Աուլգիէնի հեղինակ անուանի գրագէտը՝ Ալֆոնս Տոտէ եւ որ վերջերս վերածուեցաւ շատ կարեւոր պատմական մատենադարանի: Հոն կը կանգնին նաեւ մայրաքաղաքին հնագոյն եկեղեցիներէն՝ Նոթր Տամ տէ Պլան-Մանթօ, Սէն Մեռի, Սէն Փօլ, Սէն Ժերվէ, Սէն Լուի: Իսկ, Փարիզի սրտին այդ ազմկալից վայրին ճիշդ մէջտեղը կը տարածուի թագաւորական հնադարեան ժամանակներուն կառուցուած անուանի Փլաս տէ Վոժը, որ իր դալարազարդ հասարակաց պարտէզով եւ շրջապատուած առանձնայատուկ ճարտարապետական հոյակապ շէնքերով, եւ խորհրդաւոր կամարներու ներքեւ իր երկայնատարած նրբանցքներով, մինչեւ այսօր կը պահէ իր գեղջկական հանդարտութիւնը: Այս հրապարակը որ բնակավայրը եղած է ազնուական դասու ականաւոր անձնաւորութիւններու եւ ուր ներկայիս կ'ապրին նշանաւոր արուեստագէտներու հոյլ մը, առաւել արժէք կը ստանայ աշխարհահռչակ բանաստեղծին Վիկտոր Հիւկոյի նուիրուած տունով, թանգարան մը՝ ուր «Թշուառներ»ու կամ «Նոթր Տամ տը Փարիզ» անզուգական հեղինակին ձեռագիրներու կողքին կարելի է հանդիպիլ իր կեանքին եւ աշխատութեան մտերիմ առարկաներու եւայլն: Ու մինչ մայրաքաղաքը կ'ապրի իր ամէնօրեայ ընթացքը, այսպէս, Մոնմարթրեան գիշերային գրօսավայրերը երբ դրկարաց պիտի ընդունին աշխարհի չորս ծագերէն հասած մարդկանց անվերջ շարանը, զանոնք արբեցնելով շռայլ հաճոյքներու հեղեղով, երբ հանճարներու ոստան՝ Լատինական թաղը, դիտութեանց իր անսպառ աղբիւրով պիտի յագեցնէ ամբարելու ծարաւը՝ ամէն ազգի ուսանողութեան, երբ տասնեհինգերորդ թաղամասի հսկայ պաւակ՝ Էյֆէլ աշտարակը պիտի տիրապետէ իր քաղաքին, երկնասլաց ու ահաղնադղորդ իր զանգուածով եւ որ, եթէ լեզու ունենար, պիտի գոռար — Ե՛ս եմ Փարիզը, առանց ինծի Փարիզը Փարիզ չէ, երբ աշխարհի գեղեցկագոյն պողոտային վրայ, Ֆրանսայի փառքը խորհրդանշող Յաղթական Կամարին հովանիին տակ, բանակը իր պատկառելի տողանցքով անգամ մը եւս պիտի պանծացնէ տարեդարձը՝ յեղափոխութիւններուն ամէնէն շնդալիցին՝ 1789ի պոռթկումին, ու... երբ — եթէ ինծ թոյլատրէք խմբագրութիւնը «Յառաջ»ի որ փարիզեան զունազեղ այս պատկերին կցեմ պզտիկ հայկականութիւնը, եւ ինչո՞ւ չէ, քանի որ մենք եւս կը շնչենք նոյն երկինքին տակ — ուրեմն, երբ Հայկական Փարիզը նշմարելի ժամանակէ մը ի վեր կը հեւայ մեռեալ մըռայլ շրջանի մը թմրութեան մէջ որ մեզ կը ստիպէ մելամաղձոտ անձկութեամբ յիշել երբեմնի այն եռուզեռն ու խանդավառութիւնը, ո՞ւր էք սրահներ Սորպոնի, Ժէոկրաֆիի, Սոսիէթէ Սավանթի, Միւթալիթէի եւ այլեր, ուր ամէն շաբաթ, ամէն տեսակի հանդիսութիւնները իրարու կը յաջորդէին ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ, շունչ առնել չտալով ինչպէս կազմակերպիչներուն, նոյնպէս հանդիսականներուն... Իսկ այսօ՞ր... բայց փակենք այս էջը ու երթանք մեր պտոյտը շարունակելու Մառէին մէջ ուր Յունիսի սկիզբներէն մինչեւ Յուլիսի կիսոյն, լման հինգ շաբաթներ, զայն վերակենդանացնելու նպատակով, Մշակութային Նախարարութեան հովանաւորութեամբ, սարքուած են երաժշտական, նուագային, թատերական, պարային, երգի, բոլորն ալ գրեթէ դասական ներկայացումներ, աշխարհի մեծագոյն հեղինակներու մեծագոյն գործերով, զորս պիտի մեկնաբանեն ու արտայայտեն ժամանակակից միջազգային վարպետներ: Յունիս 7էն մինչեւ Յուլիս 11, այդ հանդիսութիւնները պիտի կատարուին մասնաւորաբար Սիւլլի եւ Օմոնի իջեւաններուն եւ նաեւ յիշեալ եկեղեցիներու մէջ: Փառատօնին ամբողջ տեւողութեան, Մառէի այդ պատմական շէնքերը պիտի փայլատակուին գիշերային շողշողուն լուսավառութեամբ: Բազմահազար բազմութիւն, երկրին չորս կողմերէն, խուռներամ պիտի փութան հոն՝ այդ ներկայացումներուն... մինչ ճիշդ մօտը, Սէնը ինք, անտարբեր հանդէպ այդ բոլորին, պիտի շարունակէ հոսիլ սովորական իր հեզահամբոյր հանդարտութեամբ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Նախ՝ Գարեգին կը սիրէր Սաթենիկը, ատիկա չէր կրնար ուրանալ եւ իրաւ ալ Գարեգին չուրացաւ — եւ հաւանօրէն Սաթենիկ ալ անտարբեր չէր երիտասարդին մասին:

Բաւական ատեն իրարու հետ ապրած ըլլալով, զիրար լաւ ճանչցած ու իրարու յատկութիւնները գնահատած էին, այնպէս որ իրենց ամուսնութեան մէջ յուսախաբ ըլլալու երկիւղը չունէին: Ու, յետոյ, տիկին Սաթենիկ կատարեալ տանտիկին մըն էր, որ ոչ թէ բեռ մը պիտի ըլլար իր ամուսնոյն, այլ անոր համար խնայողութեան միջոց մը... Վերջապէս Սերգիս իր բոլոր պերճախօսութիւնը թափեց, համոզելու համար Գարեգինը, որ արդէն, ինչպէս ըսինք, սրտին խորէն հակառակ չէր ամուսնական ծրագրի մը:

— Եւ սակայն միջոցը շատ սուղ է, առարկեց իր բարեկամին, ի՞նչպէս երկու շաբթուան մէջ կրնանք պատրաստուիլ, ամուսնանալ եւ մեկնիլ:

— Այդ մասին անհոգ եղիր, պատասխանեց Սերգիս, ես կը տեսնուիմ տնօրէնին հետ եւ հրաման կ'առնեմ շաբաթ մը յետաձգելու ճամբորդութիւնդ, նոյնիսկ ամուսնական բացառիկ ծախքերուդ համար կրնանք ամսականներուդ ի հաշիւ գումար մըն ալ ուզել, զոր յօժարակամ կը վճարեն: Նոյնիսկ եթէ պէտք ըլլայ, ես քեզի փոխատուութիւն մը կ'ընեմ:

Գարեգին երախտագիտութեամբ իր բարեկամին նայեցաւ:

— Շնորհակալ եմ քու պատրաստակամութենէդ, ըսաւ, միայն թէ նոյնիսկ եթէ վայրկեան մը լրջօրէն նկատողութեան առնենք այս ամուսնութեան խորհուրդը, դարձեալ միայն խնդիրը մեզմով չի լմըննար, պէտք է նաեւ, որ Սաթենիկի հաւանութիւնն ալ ունենանք:

— Ատիկա ինծի թող, ես կը կարգադրեմ, նախ դուն քու որոշումդ տուր, վերջնական, անդառնալի որոշումդ:

Եւ Սերգիս կրկին սկսաւ իր բարեկամը համոզել, որպէսզի անմիջապէս իր որոշումը տայ: Ի վերջոյ՝ Գարեգին յաղթահարեալ՝ գոչեց.

— Լաւ, քեզի լիազօր իշխանութիւն կուտամ երթալ տիկին Սաթենիկը տեսնել եւ հարկ եղածը խօսիլ:

— Վաղն առտու իսկ անոր տունն եմ, յայտարարեց Սերգիս:

Յետոյ, վախնալով որ գուցէ Գարեգին մինակ մնալով միտքը կը փոխէ, ստիպեց ու զայն միասին տուն տարաւ:

Շուշանիկի հետ ամուսնանալէն ի վեր Սերգիս Բերայի մէջ փոքրիկ տուն մը վարձած ու կահաւորած էր, ուր երջանիկ կեանք մը կը վարէր իր մանկամարդ կնոջ հետ, որուն նորածին զաւակն ալ որդեգրած էր: Հինգ հարիւր ոսկին, որ առած էր Ղուկաս էֆէնտիէն, ամբողջովին եւրոպական դրամատուն մը դրած էր մանուկին անունին, որպէսզի իր չափահասութեանը իրեն տրուի, տոկոսովը միասին: Գարեգին յաճախ կ'երթար իրենց տունը, ուր իբրեւ ամենամտերիմ բարեկամ կ'ընդունուէր:

Այդ իրիկունը մանաւանդ Շուշանիկ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ, երբ իր ամուսինէն լսեց Գարեգինի տուած որոշումը: Սաթենիկի պատմութիւնը լըսած էր ինք, նոյնիսկ մէկ քանի անգամ ալ այցելութիւն տուած էր այրի կնոջ, որուն ձեռագործ աշխատութիւններ կը հայթայթէր իր նախկին յաճախորդներուն յանձնարարելով զայն:

Ինքնաբերաբար ուզեց, որ ինքն ալ ընկերանայ Սերգիսի, երթալ տիկին Սաթենիկի ձեռքը ուզելու Գարեգինի համար:

— Այս տեսակ դիմում մը էրիկ մարդ մը առանձին չի կրնար ընել, երբոր ամուսնացած է, դիտել տուաւ:

Գարեգին շնորհակալութեամբ ընդունեցաւ իրեն ընծայուած այս ծառայութիւնը:

Երիտասարդը կէս գիշերին մօտ մեկնեցաւ իր բարեկամին տունէն, հետեւեալ օրուան ժամադիր ըլլալով:

Ինչպէս արդէն գրեթէ վստահ էր Սերգիս, տիկին Սաթենիկ առանց դժուարութեան ընդունեցաւ իրեն եղած առաջարկը: Երեք շաբթուան մէջ ամուսնական բոլոր պատրաստութիւնները տեսնուեցան եւ Հինգշաբթի առտու մը Գարեգին Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ պսակուեցաւ այրի տիկին Սաթենիկ Ամասեանի հետ եւ նոյն երեկոյին Մեսաժըրիի շոգենաւով մեկնեցաւ Պէյրութ, հետը տանելով նաեւ Սաթենիկի փոքրիկ աղջիկը՝ Սիրվարդ, որ բոլորովին ապաքինած՝ զուարթ ու առողջ աղջիկ մըն էր հիմա:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ՁԵԿՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հետաքրքրութեամբ կարդացի Հ. Բ. Ը. Միութեան հաղորդագրութիւնը, որ լոյս տեսած էր «Յառաջ»ի Մայիս 11ի եւ 12ի թիւերուն մէջ:

Առաջին ակնարկով գոհունակութեան տրամադրութիւն ունեցայ: Արդարեւ, կ'ունենայի այն տպաւորութիւնը, որ ի վերջոյ գործադրութեան կը դրուէր Եւրոպայի Նախկին Կեդր. Գործադիր Ժողովի եւ Արեւելքի Շրջ. Կեդր. Յանձնաժողովի տարիներու պահանջը՝ անխախտ պահել Հ. Բ. Ը. Միութեան ջուխցերական քաղաքային նկարագիրը եւ, երկ – րորդ՝ այս վերջնոյն փոխանցել անհերելի միջոցներով (ընդ որուն ընդհ. ժողովի մը վերագրուած այլափոխուած ատենագրութիւն մը գործածելով) ամերիկեան նորածին ընկերութեան յանձնուած ազգային մեծ դրամագլուխը, ինչպէս նաեւ … դիզուած եւ «անգործածելի» հրա – չակուած միլիոնաւոր տոլարներու հասնող եկամուտները (ի դէպ, հակառակ «անգործածելի» նկատուելուն, այդ եկամուտները օգտագործող անձեր չեն պակսած երբեք):

Բայց, աւելի ուշադիր ընթերցում մը, գիս յուսախաբ ըրաւ: Հաղորդագրու – թիւնը խաբկանք մըն է լոկ:

Պարզենք մեր միտքը.

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հաղորդագրութիւնը կ'ըսէ, թէ «համաձայն բարեփոխեալ կանոնագրին եւ ընդհ. ժողովի որոշումներուն Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի շրջանակը ՄԱՆԱՒԱՆԴ պիտի գտնուի ջուխցերականին ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ տակ»:

Արդ, ո՞վ բարեփոխեր է 1922ին զուիցերական օրէնքներով կազմուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կանոնագիրը: Ո՞ր ընդհ. ժողովին ներկայացուեր է նման օրակարգ մը եւ ո՞ւր հրատարակուեր է բարեփո – խումներու առաջարկը:

Երբ «Իրազեկ», որ հաւանաբար մեզի ծանօթ փաստաբան մըն է, կը գրէ թէ «Եւրոպայի շրջանի անդամները զուիցերականի հսկողութեան տակ պիտի դըր – ուին», անշուշտ ըսել կ'ուզէ, թէ անոնք արդէն ամերիկեան ընկերութեան ան – դամներ են եւ օրուան շահերուն համա – ձայն «զուիցերականին հսկողութեան տակ կը դրուին»: Անոր չեն կրնար անգամակցիլ, քանի որ Նիւ Եորքի «բարեկամները» եւ քանի մը Եւրոպացիներ, սահմանափակ թիւով (15 կամ 18 հոգի) թէ՛ ընդհ. ժողով եւ թէ՛ Կեդր. Վարչութիւն կը ներկայացնեն «վերակազմեալ» միութեան:

«Վերակազմեալ»ը իբր «վաւերական միութիւն» արձանագրուեր է 1970 Յու – նիս 6ին, Լօզանի պաշտօնական թոմարին մէջ: Արդ կրնանք դիւրաւ եզրակացնել, թէ 1922ի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, որ նոյնպէս զուիցերական ընկերութիւն էր եւ աւելի քան վաւերական, դադրած է գոյութիւն ունենալէ:

«Իրազեկ» կը գրէ նաեւ՝

«Եւրոպայի, Ասիոյ ու Ափրիկէի կալուածները մաս պիտի կազմեն զուիցերականի դրամագլուխին», որովհետեւ… ցարդ անկարելի եղած է զանոնք ծախել ու տոլարի վերածել, զանազան օրինական դժուարութիւններու պատճառով: «Ամէն կտակ եւայլն, վերոյիշեալ երկրամասերէն՝ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ զուիցերական միութեան»:

Պիտի ըլլան, այսինքն՝ ապագային:

Իսկ հի՞նները, որոնք 1960ին տոմարական արժէքով կը ներկայացնեն 10 միլիոն 589.543 տոլար (իրականին մէջ 45 միլիոն տոլար), ո՞ւր պիտի մնան: Ո՞վ պիտի շարունակէ չահագործել զանոնք, ի շահ եւ յօգուտ որո՞ւ, քանի որ շատ մը կտակներու եկամուտները Ամերիկայի մէջ «սառած» են, իբր թէ ամերիկեան իշխանութիւններու կողմէ դրուած ար – գելքին հետեւանքով:

Պէտք է յուսալ, որ յայտարարուած նոր Կեդր. Վարչութեան պարկեշտ անձնաւորութիւնները, անոնք որոնք անտեղեակ են Հ. Բ. Ը. Միութեան անցեալին եւ հաշիւներուն, իրենք եւս նոյն հար – ցումները պիտի ուղղեն ուր որ անկ է եւ պահանջեն, որ Եւրոպայի, Արեւելքի եւ Մայր Հայրենիքի մէջ գործածելի կտակներն ու դրամագլուխները փոխանցուին զուիցերականին եւ գործածուին ըստ կըտակարարներու կամքին: Ապա օր մըն ալ կրնան պահանջել լրիւ հաշուետուութիւն մը՝ սկիզբի արժէքթուղթեր, անոնց վրայ աւելցած նոր բաժնեթուղթեր, եկամուտներու հաշիւներ եւայլն…

Ահա 1958ի հաշուական պրակէն քաղուած այն կտակներու ցանկը, որոնք եղած են Արեւելքէն եւ Եւրոպայէն, իրենց առաջին տոմարակալական դրամագլուխներով.

1) Շինական դրամագլուխ եւ պահեստի Նախքան ամերիկանացումը տոլար՝ 741.000:

2) Կտակներ Եւրոպայէն եւ Արեւելքէն, նշանակուած տարիներու տոմարական արժէքներով (դրամագլուխ)

Ա) Մելքոնեան (1947) տոլ.	2.487.773,57
Բ) Գայսերլեան (1960) տոլ.	995.282,73
եւ Մոնաքոյի շէնքերու վաճառումէն գոյացած գումարը շուրջ	1.200.000.—
Գ) Մարկոսեան կտակ Դրամագլուխ (1945)	400.260,28
և մինչև 1960 «սառած» եկամուտները	544.407,80
Դ) Դ. Յակոբեան կտակ (1957)	288.745,35
Ե) Պօղոս Փաշա եւ Զարեհ Պէյ (1957)	215.357,13
Զ) 55 զանազան կտակներ (1960)	830.331.—
գումար տոմարական արժէքով	7.703.157,36
Գումար սակարանային արժէքով, ըստ 1960ի տեղեկագրին՝ շուրջ	10.500.000.—

Եթէ հետեւինք Տոքթ. Պիւլիւքեանի վերլուծումին եւ պրպտումներուն («Շինարար» Դեկտ. 1961) կրնանք այս գումարը բազմապատկել 4ով կամ 5ով, մինչդեռ եթէ հիմ ընդունինք ողբ. Վահան Խըմէրեանի փաստաթուղթերը («Յառաջ» 18 Դեկտ. 1969, որոնք սակայն կը վերաբերին միմիայն Մարկոսեան կտակին եւ դիզուած եկամուտներուն), 7ով կամ 8ով կրնանք բազմապատկել զայն:

Ամէն պարագայի տակ Հ. Բ. Ը. Միութեան նորագիր վարիչներուն տրամադ – րութեան տակ կը դնեմ զանազան փաս – տաթուղթերու լուսատիպ օրինակները եւ կը յորդորեմ որ կարդան, 1962ին, Եւրոպայի Գործադիր Ժողովին «Լուսաբանութիւն» գրքոյկին մէջ հրատարակուած նամակները, բոլորն ալ խոստումներ ստորագրուած… Ա. Մանուկեանէ (1955էն 1960), միութեան զուիցերական հպատակութեան վերաբերեալ:

Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ
Նախկին փոխ–Ատենապետ
(1955–1962)
Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի
Կեդր. Յանձնաժողովի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԼԵԶՈՒԱԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

Երկու դպրոցական ընկերներ, դասերն վերջացնելուց յետոյ, պայուսակներն ուսած, քայլում էին փողոցով դէպի տուն եւ միմեանց հետ մեղմ զրուցում: Ընկերների խօսակցութեան նիւթը հետաքրքիր էր եւ ուշագրաւ:

— Թուարից լաւ պրծայ, ասաց նրանցից մէկը:

— Ես էլ էի վախենում, բայց յաջող անցաւ, պատասխանեց միւսը:

— Վաղն էլ բնագ է:

Տղաների զրոյցը ինձ հետաքրքրեց: Մօտեցայ նրանց ու սիրալիր տոնով հարցրի.

— Երախաներ, ի՞նչ է նշանակում Թուար:

— Մի՞թէ չգիտէք, զարմացաւ նրանցից մէկը. դա նշանակում է Թուաբանութիւն:

Մեր դասացուցակներում միշտ այդպէս է գրւում:

— Իսկ բնա՞գ:

— Բնագիտութիւն:

Այդ բացատրութիւններից յետոյ նրանք շարժուեցին առաջ, շարունակելով պատառ բառերով իրենց զրոյցը:

Քաղաքում մի փոքր պտոյտից յետոյ ես եկայ այն եզրակացութեան, որ կըրճատ բառերի սիրահարներ կան ոչ միայն դպրոցներում այլեւ զանազան հիմ – նարկներում եւ ձեռնարկութիւններում: Կոաժիրյսբրաբոտկա եւ կլինիկական հիւանդ (այսինքն հիւանդանոց) բառերից յետոյ ես կանգ առայ Հայհիդէպի առաջ: Անցորդներից ոչ ոք կարողացաւ բա – ցատրել, թէ դա ինչ հիմնարկ է: Ես համարձակ քայլերով մտայ ներս ու խաբրիս գցեցի աւագ վարիչի սեղանի առաջ: Մտքերի հակիրճ փոխանակութիւնից յետոյ իմացայ, որ Հայհիդէպ նշանակում է Հայաստանի հիդրոէլեկտրական աշ – խատանքները նախագծող գրասենեակ:

— Խրթին բառ էք հնարել, ասացի նրան:

— Մեզանից աւելի խրթին մտածողներ կան, արդարացաւ նա: Օրինակ, կարո՞ղ էք ասել, թէ ի՛նչ է նշանակում Հայհամմատ:

— Ի հարկէ չեմ կարող: Ի՞նչ է:

— Հայաստանի հումի արդիւնաբերութեան մատակարարման գրասենեակ: Դա աւելի բարդ է, քան մեր համեստ Հայհիդէպը:

— Ճիշդ էք ասում, ձեր լեզուական վէրքը աւելի թեթեւ է:

Վերադառնալով տուն, ես մօտեցայ կնոջս ու ժպտադէմ ասացի.

— Դուրսը հեղ է:

— Ի՞նչ:

— Դուրսը հեղ է:

— Ոչինչ չեմ հասկանում:

— Մի՞թէ: Ասում եմ՝ դուրսը հիանալի եղանակ է:

Նա մօտեցաւ ինձ, խղճահարուած նայեց աչքերիս եւ ջերմաչափը դրեց թեւիս տակ:

ԱՇՈՏ ՓԱԼԱՆՋԵԱՆ

ՊՈՒՍՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Հայրը՝ աղջկան.

— Ինչո՞ւ չես ուզեր ամուսնանալ քեզի առաջարկուած երիտասարդին հետ:

— Որովհետեւ մայրիկէս չեմ ուզեր բաժնուիլ, կը պատասխանէ աղջիկը:

— Եթէ ատոր համար է, մայրիկդ ալ նոր տունդ տար քեզի հետ:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Ես հարճ մը չեմ, Ճէլալէտտի՛ն, որ կարելի է առնել ու արձակել ըստ կամս … Ես կը զարմանամ միայն թէ ի՞նչպէս կարող են դեռ որեւէ տեսակի զգացում ունենալ մէկու մը համար, որ վարուեցաւ ինչպէս աւազակ, գրեթէ բռնի կնութեան առնելով իր եւ իր ընկերներու վճիռով աքսորի դատապարտուած պալատականի մը օրինաւոր կինը:

Հանգստի օրեր չեն այս օրերը ինձ համար, այլ տանջանքի օրեր: Այս իրիկուն իսկ պիտի խնդրեմ Բէմզիէն որ թոյլ տայ ինձ ծառայութիւնս վերսկսիլ հիւանդանոցին մէջ:

Բէմզին հիանալի է իր անխոնջ եռանդին եւ անձնուիրութեան մէջ: Տեսայ զինքը հապճեպով անցած միջոցին եւ սիրտս դղրդեցաւ անբացատրելի զգացումով մը: Անիկա անխոնջ եւ ինքզինքին լքուած, կրկին դարձեր է այն վաղեմի անտաշ գիւղացին, որուն թարմ ուժը եւ մեծ արժանիքները չկարողացանք գուշակել: Դէմքը կնճռոտ է եւ խորշոմած, բայց սեւ աչքերը կը վառին հրայրքով: Կարծես մեզ անծանօթ յոյս մը եւ համոզում մը կը փայլատակեն անոր հոգւոյն մէջ: Իր տխրութիւնը մակերեսային է, ան – միջական տպաւորութիւններու հետե – ւանք: Բայց իր խորքին մէջ ուրախու – թեան վառարան մը կայ: Բէմզին կը նայի յաղթութեան մը. բայց անիկա, վստահ եմ, մեր ամէնուս ակնկալած յաղթութիւնը չէ:

Հետզհետէ ինձ հաճելի կը դառնայ նոյնիսկ իր թերութիւններով. իր դիմագիծերը, որ առանց չափազանցութեան կարելի է տգեղ համարել, իմաստ մը կը ստանան… Ի՞նչ հարկ բարակը փնտռել: Երբ կ'երեւայ դառն պահու մը, սիրտդ կ'ամրանայ եւ պատրաստ կը զգաս ամէն բանի: Իր պարզ ներկայութիւնը ապա – հովութիւն մըն է. իր ձեռքը բռնած կարելի է մեռնիլ անշշուկ:

Եւ այս մեր Բէմզին է՜… Երբ կը յիշե՜մ այն առաջին օրը, երբ տեսայ զինքը իր հօրը քով գեղջուկ Անատոլցիի տարազով… Այդ նոյն օրը Ճէլալէտտին…

Կար ժամանակ որ երբ նայուածքս դարձնէի Բէմզիի վրայ, երբ ուզէի ժպտիլ իր նորահաս երիտասարդի դիւրաւ շատագունող դէմքին, բուռն յուզումը տեսնելի սարսուռի պէս կ'անցնէր իր անձին վրայէն: Ամէն ինչ էի իրեն համար եւ իր կեանքը պլպլացող լոյսի մը պէս կը դողդղար իմ քայլերուս հետքերուն վրայ:

Եւ հիմա այլեւս ուրիշ բան է: Երբ ինձ հետ կը խօսի, երբ ինձ մօտ կը նստի լուին, երբ իր աչքերը խուսափուկ ակնարկով կը հանդիպին իմ նայուածքիս, կարծես երբեք մինակ չէ եւ իր մօտ ունի բռնաւոր եւ աններող կրկին մը որ արգելք կ'ըլլայ իրեն անկեղծութեամբ եւ բարութեամբ մօտենալու ինձ: Եւ այդ անբաժան ու անտեսանելի ընկերը իր վիրաւորուած հպարտութիւնն է:

Ճէլալէտտին մեզ բաժնեց, թերեւս եւ անիկա մեզ պիտի միացնէ: Կ'ուզեմ իր այցելութեան օրը ոտքի վրայ ըլլալ, իմ պաշտօնիս գլուխը, եւ թո՛ղ Բէմզին տեսնէ թէ որքան խոր արհամարհանք եւ ատելութիւն կայ իմ մէջս Ճէլալէտտինի համար:

Ինչո՞ւ, չեմ գիտեր, հասայ զայրոյթի այդ գերագրգռութեան: Գրեթէ ֆիզիքական խայթող ցաւ կը զգամ, երբ Բէմզիի ակնարկէն մէկը կ'որսամ, որոնք այնքան արհամարհական հեգնութիւն ունին ինձ համար: Ան չհասկցաւ թէ ինչո՞ւ ուզեցի վերսկսիլ ծառայութիւնս. արդեօք կը խորհի թէ ամէն գնով կ'ուզեմ հանդիպիլ Ճէլալէտտինի: Ես կ'ատեմ զինքը եւ այդ իսկ պատճառով կ'ուզեմ դիմագրաւել իր ներկայութիւնը: Մեր խզումէն եւ իր անարգ ամուսնութենէն ի վեր առաջին անգամն է որ պիտի հանդիպինք իրարու եւ կ'ուզեմ որ Բէմզին իր աչքերով տեսնէ եւ ըմբռնէ իմ վարմունքիս իմաստը:

Ճաշի միջոցին Բէմզի ըսաւ Սուրիացի բժիշկին որ կը խօսէր Դամասկոսի գեղեցկուհիներուն վրայ:

— Երբ կին մը կը փորձէ արուեստական որեւէ միջոցաւ սիրուն երեւալ, ատով իսկ կ'ապացուցանէ որ գերուհի մըն է:

Թեւիս վրայի ոսկի ապարանջանը դողաց… ու այդ պարզ զարդը ինձ թուեցաւ անարգութեան շղթայ մը. հանեցի եւ նետեցի սեղանին վրայ:

— Կարմիր Մահիկի՞ն համար… ճչաց Սուրիացի բժիշկը, պռաւօ՜…

Բէմզի չեղակի ինձ նայեցաւ: Ինչպէս դանակի հարուած ընդունեցայ այդ ակ – նարկը. շառագունեցայ եւ շրթներս դողացին:

Սեղանէն ելանք երկուքս ալ, առանց բառ մը ըսելու, միւսներուն զարմացական նայուածքին տակ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(5 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ա. Օպողեան եւ զաւակը Ժըներվիեւ, Տէր եւ Տիկին Տըլէ եւ աղջիկը (Թունուզ), այրի Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր. Միհրան Կարապետեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները, Պր. Արթին Գասպարեան (Իւշիզի), այրի Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները (Էքս լէ Պէն), այրի Տիկին Սողոմոնեան (Թառառ), այրի Տիկին Շիմշիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Երեւան), Պր. Մ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ակոբեան եւ զաւակները (Նիս), Պր. Աւագեան (Փարիզ), հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ Կիրակի (13 Յունիս) իրենց մօր, զոքանչին, մեծ–մօր, հարսին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Կարապետեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Տրապիզոնի Հայրենակցական Միութիւնը 500 Փր. կը նուիրէ Տէսինի Ապրիլեան Յուշարձանին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, 13 Յունիս, տօն է Կաթուղիկէ Ս. Էջմիածնի: Ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

— ՄԱՅԻՍ 28 —
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր — Առատ կերուխում
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան — Գին՝ 35 Փր.

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, Յունիս 12 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները սրտի պղարար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ՅԱԿՈԲ (ԼԻՈՆ)

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի Հայութեան թէ այս Կիրակի յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտերու մէջ ինկող նահատակներուն հոգիներուն ի հանգիստ: Իսկ ի մէջ պատարագի տեղի պիտի ունենայ հայրապետական մաղթանք, կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ
Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ:

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE A VALENCE
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
Յունիս 12, 13, 14 ժամը 9էն 12, 14էն 19
Հ. Բ. Ը. Միութեան
Ե. Հիւսիսեան սրահը
6, Ռիւ Ֆավանթին
գործակցութեամբ Պէյրութի Տօնիկեան եղբայրներու տպարանին

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս Կիրակի,
ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ
Կը խօսի
ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը: Տիկ. Ալիս Գալուստեան (երգ)

Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէի
Մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբի եւ Վիէնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի
13 Յունիս Կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Քաթոլիկի Սէն Լուի սրահին մէջ
Կը նախագահէ
ընկ. ԱԻԱԳ ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ
Կը խօսի
ընկ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգեր, արտասանութիւններ: Օրիորդներ Արաքսի Անէմեան, Մարգրիտ Քէչէճեան, Արսինէ Կարապետեան (Տէսինէն) եւ ընկ. Խ. Մխեան (արտասանութիւն): Օրիորդներ Վ. Հէլվաճեան, Ա. Սանեան, Ա. Քոլեան (երգ): Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. «Սեւան» խումբի կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Շաբաթ գիշեր Կարլ Մարքս Հրապարակ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:

Կը խօսին
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ դպրոցի նորահաս սերնդականներու կողմէ.— մեներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ: Նաեւ Հայկական պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի Սեւան պարախումբի կողմէ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres
Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

sevan voyages

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ
50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած կամ անհատական

ՆԱԵՒ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար:

ՕԴ — ՑԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնական դիմեցէք

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ:
Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին

Նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ
ընկերուհի ԵՍԹԷՐ ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
Ընկ. ՊԱՏՐԻԿ ԿԷՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Փր.

Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644-46-02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ORIENTOURS

(TOURISME LIBANAIS)
30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)
Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի
ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
ORIENTOURS

Օդանաւով երթուդարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

LA SECTION CULTURELLE
DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB
vous prie d'assister à une
Soirée Littéraire
avec un montage audio-visuel, de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

ՆՈՒԷՐ

ՏԻՐԷ–ՏԱՈՒԱ (Եթովպիա).— Տիկ. Ա. Գաղանճեան – Մարտիկեան եւ աղջիկները՝ Արաքս, Սիրվարդ, Մարի, Շաքէ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրեն 50 Փր. Սամուէլ–Մուրատ վարժարանին, 50 Փր. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Փր. «Յառաջ»ին:

ՀԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿ
ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՅՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՅ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հաւաքուիլ ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վէնսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ. տիւ Նոռ, Քաֆէ Բիւրվիէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերտէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւորում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանգիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիշ, ուր զբօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիշ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առենները:

Մասնակցութիւն 138 Փր., մէջն ըլլալով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.

Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 11 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12135

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.135

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԴԱՐՄԱՆ ՉԷ ՅԱԻԻՆ

Ա.

Պաշարման վիճակը լաւ առիթ մը ընծայեց Թրքական բանակին աՀուսարսափի մթնոլորտ մը ստեղծելու Համար երկրին մէջ:

Զանգուածային ձերբակալութեանց, մասնաւորաբար մտաւորականներու դէմ ձեռնարկուած Հալածանքներու արձագանգները Հասած են մինչեւ Եւրոպա, ուր խոր յուզումի մատնուած են կարգ մը գրական ակումբներ եւ բողոք ներկայացուցած Հանրապետութեան Նախագահին:

Ֆրանսական թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ Հրատարակել Թուրքիոյ անցուդարձերուն մասին: Փէն քլիւպի նախագահ Կանտոն Հեռագրով Զօր. Ճէվտէթ Սունայէն պահանջած է ազատ արձակել գրողներ Եաշար Քէմալը, Սամիմ Քոճակէօզը, Ֆագըլ Տագլարճան եւ Ֆաքիր Պայքուրը:

Ձերբակալուածներուն մէջ են շարժանկարի բեմադիր Ըըլմազ Կիւնէյ, իրաւագէտ Փրոֆ. Չէթին Էօզէք, Բանուորական կուսակցութեան նախկին ընդՀ. քարտուղար Նիհատ Սարըլըն, ձայնասփիւռի քաղաքական պատասխանատու Սէյֆի Եալչըն, Էրտէօլ Պօրաթաւ, Սաքը Ալքըլըճ եւ ուրիշներ:

«Ձախապաշտ»ներու շարժումը «լուծարք»ի ենթարկելու պատրուակին տակ կը Հալածեն չափաւորական գաղափարներու Հետամուտ մտաւորականներ ալ՝ զանազան նկատումներով:

Բանակի գործած չափազանցութիւններուն Հակառակ է նոյնինքն վարչապետ Նիհատ Էրիմ, որ Հրաւիրած է պաշարման վիճակի Հրամանատարը աւելի մեղմ միջոցներով կատարել իր պարտականութիւնը:

Զինուորական իշխանութիւնները կասկածելի Հինգ Հազար մարդոց ցանկ մըն են պատրաստած եւ դրամական վարձատրութիւն կը խոստանան մատնիչներուն:

Բարքերու ի՜նչ անկում:

Հանրային կարծիքը սկսած է ջղայնութեան նշաններ ցոյց տալ:

Քսան տարիէ ի վեր սանձարձակ ազատութեան վարժուած մարդիկ մէկ օրէն միւսը պաշարման վիճակի զինուորական չափազանցուած խստութեանց ենթարկուած են: Ի՞նչպէս Հանդուրժել:

Այդ սանձարձակ ազատութիւնն էր ստեղծած անիշխանական այն կացութիւնը որուն մէջ կը տապլտկէր երկիրը վերջին տարիներու ընթացքին:

Քաղաքական կուսակցութիւնները ընտրական նկատումներով իրենց ծրագիրները կը յարմարցնէին զանգուածներու մտայնութեան:

Առաւել կանուխ արթնցողը կուսակցութիւն մը կամ միութիւն մը կը կազմէր: Ծայրայեղ ձախերուն Հակազդելու Համար Հրապարակ կ՚իջնէին ծայրայեղ աջերը, որոնք իրարու դէմ կը պայքարէին ո՛չ թէ գաղափարական գետնի վրայ, քաղաքակիրթ մարդոց վայել ձեւով, այլ բիրերով, քարերով, երբեմն նոյնիսկ ատրճանակներով:

Ուսանողներու օրինակը վարակիչ դարձած էր: Շարժման կը մասնակցէին նաեւ բանուորները, որոնց մէջ ստիպմանաբար ծաւալ կը ստանային ընկերվարական գաղափարները: Գործադուլը ազատ էր

կողմեան տարրերը կ՚օգտուէին այդ ազատութենէն ալա Թուրքա գործադուլներ կազմակերպելու Համար:

Աւելի վտանգաւոր էին կրօնական գետնի վրայ ծնունդ առած շարժումները: Շէրիաթճիներէն, Նուրճիներէն եաք Հրապարակ իջած էր Էրպաքանի Միլլի Նիզամը:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

ըստ 1961ի ՍաՀմանադրութեան: Ջախա-

Գահիրէ եւ Թել Ավիվ միշտ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ Սուէզի Ջրանցքի վերաբացման պայմաններու եւ Մերձաւոր Արեւելքի Հարցի լուծման կապակցութեամբ:

Եգիպտոսի նախագահը, ինչպէս Հաղորդած էինք երէկ, կը պահանջէր, որ իսրայէլեան ուժերը Հեռանան Ջրանցքի արեւելեան ափերէն եւ եգիպտական բանակը Հաստատուի Հոն: Միեւնոյն ատեն կը ճշդէր իր երկրորդ պայմանը, այն է՝ վեց ամսուան Հրադադար, որու ընթացքին Իսրայէլացիք պէտք է քաշուին մինչեւ իրենց նախկին սաՀմանագիծը:

Անուար Սատաթ երկրորդ յայտարարութիւն մըն ալ ըրաւ, կրկին Սուէզի ճակատին վրայ, ի ներկայութեան սպայակոյտի պետ Զօր. ՄոՀամմէտ Սարէքի, որ միեւնոյն ժամանակ Պատերազմական նախարարի պաշտօնը կը վարէ: Նախագահը նկատել տալէ եաք, թէ «կը սպասէ Մ. ՆաՀանգներու պատասխանին», դիտել տուաւ, թէ Իսրայէլ իր յոյսը դրած է «ժամանակին» վրայ, ինչպէս նաեւ այժմու կացութեան վրայ, որ նպաստաւոր է իրեն: Սակայն ան որոշած է թոյլ չտալ, որ ժամանակը ի նպաստ Իսրայէլի «խաղայ»: « Մենք սխալ գործեցինք 1956էն մինչեւ 1967 քնանալով, երբ անդին մեր թշնամին կը մնար արթուն եւ կը պատրաստուէր. մենք այլեւս նոյն սխալը պիտի չգործենք »:

Նախագահը յայտարարեց նաեւ, թէ Եգիպտոս պատրաստ է ի Հարկին մէկ միլիոն «նաՀատակ» տալու, քան թէ թիզ մը Հող զիջելու արար Հողերէն:

Իսրայէլ կը մերժէ ընդունիլ Սատաթի պայմանները: Տիկին Կոլտա Մէյր, վարչապետը, Խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց, թէ պէտք չէ երբեք ակնկալել, որ Իսրայէլ պատրաստակամութիւն յայտնէ Հեռանալու Սուէզի շրջանէն: Նման պարագայի մը, Համաձայն վարչապետին, Եգիպտոս ռազմագիտական առաւելութիւն ձեռք պիտի ձգէ, որովՀետեւ Հնարաւորութիւն պիտի ունենայ իր ուժերը եւ թերեւս խորՀրդային բանակը տեղաւորելու Սուէզի Ջրանցքի արեւելեան եզրին:

Իսրայէլեան քաղաքական շրջանակներու կարծիքով, Սատաթի ճառը «ներքին սպառումի» սաՀմանուած էր եւ, միւս կողմէ, ուղղուած էր Մ. ՆաՀանգներուն, որպէսզի ազդէ այս վերջինին քաղաքականութեան վրայ: Ահա թէ ինչու, կը չեշտեն նոյն շրջանակները, Տիկին Կոլտա Մէյր յստակ յայտարարեց, թէ պիտի չընդունի Սատաթի պայմանները:

Տիկին Կոլտա Մէյր իր ճառի ընթացքին անուղղակի անդրադարձաւ նաեւ ամերիկեան դիրքորոշումին Եգիպտոսի նկատմամբ, յիշեցնելով, որ Ամերիկացիք ներկայիս չեն Հայթայթեր Իսրայէլի պահանջած բոլոր զէնքերը: Այս առթիւ փաստք յայտնեց, որ վերսկսին ամերիկեան եւ իսրայէլեան խօսակցութիւնները զէնքերու Հայթայթման եւ, յատկապէս, օդանաւերու յանձնման մասին:

Տիկին Կոլտա Մէյրի տեսակէտով, զէնքի Հաւասարակշռութիւնը կը խախտի ներկայիս՝ ի նպաստ Եգիպտոսի:

× «Ալ ԱՀրամ» թերթը կը Հաղորդէ, թէ 179 ձերբակալուած անձեր ազատ արձակուած են: Ասոնք մաս կը կազմեն այն ձերբակալեալներուն, որոնք ամբաստանուած էին դաւադրութեամբ նախագահին դէմ:

Թերթը կ՚աւելցնէ, թէ քննութիւնը կը շարունակուի բանտը մնացածներուն վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆ ԵՒ ՌՈՒՄԷՆ միացեալ զեկոյցը, որ Հրատարակուեցաւ Չաուչեսքուի Չինաստան այցելութեան առթիւ, կը չեշտէ, թէ Փեքին առանց վերապաՀութեան յանձնառու կ՚ըլլայ զօրավիգ կենալու Ռումանիոյ պայքարին՝ պաՀպանելու իր ազգային վեՀապետական իրաւունքներն ու անկախութիւնը: Ռումանիա, իր կարգին, կը չեշտէ, թէ առանց Չինաստանի մասնակցութեան «միջազգային ոչ մէկ կարեւոր Հարց կրնայ լուծուիլ»: Միացեալ զեկոյցէն առաջ, ռումէն վարչապետը յայտարարեց, թէ ամէն Համայնավար կուսակցութիւն ամբողջական ազատութեամբ ի՛նք պէտք է մշակէ իր քաղաքական գիծը եւ գործելակերպը: «Այժմու վիճակին մէջ, ոչ անՀրաժեշտ եւ ոչ ալ կարելի է կեդրոն մը ստեղծել աշխարՀի Համայնավարութեան»: Այս տեսակէտը պաշտպանած էր նաեւ Թոլիաթի, Իտալիոյ Համայնավար կուսակցապետը, իր մաՀէն առաջ: Ծանօթ է, որ Մոսկուա Հակոտնեայ տեսակէտ կը պաշտպանէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարական Հերթական Խորհուրդը ծանր օրակարգ մը ունէր առջի օր: Ներքին նախարարը չեշտեց թէ այլեւս պիտի չՀանդուրժուին փողոցներու խառնակութիւններն ու վանտալական արարքները: Պատիժները պիտի աւելնան պատանդներու եւ երախաներու առեւանգումներու ատեն: Հանրապետութեան ՆախագաՀն ալ առանձին Հրովարտակով ներում շնորհեց ճարտարապետ Ֆ. Փույոնի: Ծանօթ է որ տաղանդաւոր ճարտարապետը չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ ԱԷ. Էն. Էլ.ի (Պուլոնեի շէնքերու կալուածական ընկերութիւնը) սնանկութեան առթիւ Հակառակ անոր որ ոչ մէկ առաւախաւութիւն կար իր կողմէ: Ներկայիս Փույոն Ալժերիա է եւ կը կարծուի որ Փոմփիտուի ներման պատճառն այն է որ Ֆրանսա այլեւս չըրկուի նման արժէք ունեցող ճարտարապետէ մը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ բեմադիր՝ Ժան-Լիւք Կոտառ ծանր կերպով վիրաւորուեցաւ առջի օր Ռէն-Ասսա փողոցներու անկիւնը: Ինք տեղ դրաւած էր Հոնտա մոթոյի մը ետեւը, զոր կը վարէր կին մը: Հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, մոթոն ճզմուած է բեռնատար կառքի մը եւ Հանրակառքի մը միջեւ: Բեմադիրին մասին բժիշկները վերապաՀ էին Հինգշաբթի օր:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ մասին որեւէ Համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, գործադուլի շարժումները սկսան Հինգշաբթի առաւօտ զանազան քաղաքներու մէջ: Արուարձաններու երթեւեկը թէեւ կանոնաւոր էր Հինգշաբթի առտու, ապաՀովուած չէր իրիկուան Համար:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Օքինաւա կղզիին շուրջ

Համաձայնութիւն գոյացուցին Միացեալ ՆաՀանգներու եւ Ճափոնի Արտաքին նախարարները: Յունիս 17ին պիտի ստորագրուի Համաձայնագիր մը, որով Օքինաւա կղզին մաս պիտի կազմէ Ճափոնի: Այժմ Ամերիկայի իշխանութեան տակ կը գտնուի:

ԿՈՍԻԳԻՆ յայտարարեց, թէ Ռուսիա պիտի կրճատէ Եւրոպայի իր ուժերը, եթէ Ատլանտեան Ուխտը «անկեղծ» է իր առաջարկին մէջ՝ երկուստեք պակսեցնել ուժերը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ երեսփոխան – քաղաքապետը՝ Կաստոն Տըֆէր կ՚առաջարկէ մաՀապատիժ սաՀմանել թմրեցուցիչի մաքսանենգներու եւ ծախողներու Համար: Առաջարկը պիտի ներկայացնէ Ազգային Ժողովին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ազատախոՀ գրագէտ – ներէն Սինիավսկի, որ ազատ արձակուած է արգելափակման կայանէ, իրաւունք չունի Մոսկուա բնակելու:

ԷՅՖԷԼԻ աշտարակէն մարդ մը ինքզինք վար նետեց: Օտարական մըն էր: 1889էն ցայսօր 356րդ անձնասպանութեան դէպքն է, որ կ՚արձանագրուի:

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաները 1,5 առ Հարիւր յաւելում կը ստանան Յունիս մէկէն ի վեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ընկերվարական կուսակցութիւնը քննութիւն մը կը պաՀանջէ Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին:

ԱԹԷՆՔԻ Էսթիա թերթին Համաձայն, նախնական խօսակցութիւններ սկսած են Չինաստանի եւ Յունաստանի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց Հաստատման Համար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Լ՚Օռիան թերթին Համաձայն, Պապը Խորհ. Միութիւն պիտի այցելէ Օգոստոսին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻՔ երթալով դժուար կը Հանդուրժեն ամուսնութեան: 1968ին Ֆրանսայի մէջ պաշտօնապէս 679.560 ամուսնալուծումներ կային թէեւ կը կարծուի որ այս թիւը չի Համապատասխաներ ճշմարտութեան եւ բուն թիւը շատ աւելի մեծ է: Սէնի նաՀանգին մէջ է որ ամէնէն շատ ամուսնալուծում կայ եւ Մորպիհանն է ուր ամուսնութիւնները ամէնէն ամուրը կը թուին ըլլալ: Ֆրանսայի մէջ 33 ապաՀարզան տասը Հազար ամուսնացած կիներու վրայ, մինչ 29 է Անգլիոյ թիւը բայց՝ 98 Միացեալ ՆաՀանգներուն Համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մը Ժան-Քլօտ Պուէթիէ Եւրոպայի միջին ծանրութեանց ախոյեան դարձաւ, կէտերով պարտութեան մատնելով իտալացի Քարլօ Տուռանը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան Ծրագիր – Կանոնագրի 19րդ յօդուածի տրամադրութեան, տեղի պիտի ունենայ ընդՀանուր անդամական ժողով, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր զեկոյցը:

Անդամական ընդՀանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Յունիս 1971, Շաբաթ օր, ժամը կէսօրէ վերջ 3ին (15ին), Ծիմիի սրաՀին մէջ, 28 Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Կը Հրաւիրենք բոլոր անդամները ներկայ ըլլալ այս ժողովին:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ
(Կնիք)

ՓՐՈՖԵՍՕՐ ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ծանօթ եգիպտագէտ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, Պելժիայէն, վերջերս գացած էր Պարսկաստան: Այս առթիւ մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի թղթակիցը հանդիպում մը ունեցած է փրոֆեսէօրի հետ, Մայիս 24ին:

Փրոֆեսէօրը ծնած է Թանթա, Եգիպտոս, 1911ին:

Իր նախնական եւ միջնակարգի առաջին շրջանի կրթութիւնը ստացած է արաբերէնով՝ Երուսաղէմ, իսկ Հայերէնը սորված է տանը մէջ՝ ծնողքներուն քով: 14 տարեկանին իր մօր եւ երկու եղբայրներուն հետ կ'անցնի Պելժիա, ուր ստանալէ ետք իր բարձրագոյն ուսումը՝ վերջնապէս հաստատուած է հոն:

Փրոֆեսէօրին մասնագիտութիւնն է հընագիտութիւնը, արեւելագիտութիւնը եւ եգիպտագիտութիւնը:

Ներկայիս ան կը վարէ Պրիւսէլի Արքայական Թանգարանի Մահմետական շրջանի հնութիւններու բաժինը: Միաժամանակ դասախօս է Պրիւսէլի համալսարանի արաբերէնի ամպիոնի ու նաեւ՝ նոյն համալսարանի գիշերային դասընթացքներու Հայերէնի դասատու:

Փրոֆ. Ա. Մխիթարեան ունի շարք մը աշխատութիւններ իր մասնագիտութեան մարզին մէջ, որոնցմէ մատնանշենք՝ «Հին Եգիպտոսի նկարչութիւնը», «Հին Եգիպտոսի կրօնքը» եւ «Ներածութիւն Եգիպտոսի մասին»: Ստորագրած է նաեւ զանազան գիտական յօդուածներ պարբերական մամուլի մէջ:

Փրոֆ. Ա. Մխիթարեան անհատական նախասիրութեամբ ուսումնասիրած է մանրանկարչական արուեստը, որու մասին տուած է շարք մը դասախօսութիւններ եւ մամուլին յանձնած զանազան յօդուածներ: Ինչպէս ան դիտել տուաւ, Հայաստան այցելելէ ետք, աւելի մեծ չափով զբաղած է մանրանկարչական արուեստի ուսումնասիրութեամբ: Փրոֆեսէօրը Թեհրան մեկնած է Իրանա-Հնդկաստանի Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով՝ Նոր Ջուղայի Ամենափրկչեան վանքի նորակառոյց թանգարանի դասաւորման համար:

Համաձայն փրոֆեսէօրին, հայկական մանրանկարչութիւնը ունեցած է երեք գլխաւոր շրջաններ՝ Հին մանրանկարչութեան շրջան, որ եղած է Կիլիկեան շրջանէն առաջ, Կիլիկեան շրջան եւ յետ-Կիլիկեան շրջան:

Փրոֆեսէօրը առաջին շրջանը եւս կը բաժնէ երկու մասի, որոնցմէ առաջինը կը կոչէ արքայական ձեռագիրներ, քանի որ անոնք սեփականութիւնը եղած են արքունիքի: Ասոնք վստահաբար պատրաստուած են օրուան արուեստագէտներու կողմէ եւ կը կրեն յունական ու արեւելեան ազդեցութիւն: Այս մանրանկարները բաւական մշակուած աշխատութիւններ են:

Իսկ երկրորդը, որ կը պատկանի Թ., Ժ. եւ ԺԱ. դարերուն, ունի այսպէս կոչուած գաւառական ոճ: Այս ձեռագիրները թէեւ շատ նախնական են, այսուհանդերձ, չեն նկատուիր արուեստի դըլուխ գործոցներ: Ասոնք, սակայն, քանի որ կ'արտայայտեն նկարագիր եւ զուտ զգացում, կարեւոր տեղ ունին մեր մանրանկարչական արուեստին մէջ:

Գալով Կիլիկեան շրջանին՝ անոր մանրանկարչութիւնը եղած է գլուխ գործոցներու հաւաքածոյ մը:

Յետ-Կիլիկեան շրջանի մանրանկարչական աշխատանքները ստեղծագործուած են վանքերու մէջ:

Մատնանշուած փաստերէն հետեւեալ եզրակացութեան կարելի է յանգիլ, կ'ըսէ Մխիթարեան, այն՝ որ մանրանկարչութիւնը կրած է զանազան ազդեցութիւններ, սակայն հայ արուեստագէտը հայացուցած եւ յետոյ արտայայտած է իր գործերուն մէջ օտարին մօտ նշմարած գեղեցկութիւնները, իր հունծը, որու շնորհիւ ստեղծուած է հայկական իւրայատուկ մանրանկարչութիւնը:

Այնուհետեւ հարցուցինք մեր մանրանկարչութեան մէջ գործածուած գոյներու մասին: Համաձայն փրոֆեսէօրին՝ հայկական մանրանկարչութեան մէջ գործածուած գոյները շատ ճոխ են եւ շատ նման արեւելեան գործերուն:

Փրոֆ. Մխիթարեանի կարծիքով, հայկական մանրանկարչութեան արժէքաւոր գործերը միջազգային առումով արուեստի գագաթնակէտին հասած ստեղծագործութիւններ են:

Ապա անցնելով Նոր Ջուղայի թանգարանի աշխատանքներուն, տեղեկացանք, որ Փրոֆ. Մխիթարեան Պարսկաստան գալէ առաջ իր տրամադրութեան տակ ունեցած է Լեւոն Մինասեանի գրքոյկները, Կարգուէլի «Նոր Ջուղա» գիրքը եւ Ս. Տէր-Աւետիսեանի կողմէ կազմուած «Ջուղայի ձեռագրերի ցուցակը»:

Հարցուցինք, թէ ի՛նչ նախատեսութիւն ունի թանգարանի կազմակցութեամբ: Պատասխանեց, թէ թանգարանի իրերը երեք գլխաւոր բաժիններու պիտի բաժնէ. 1) Ձեռագիրներ, 2) Եկեղեցական իրեր եւ զգեստներ. այս երկուքն ալ հայ վարպետներու գործեր են եւ 3) Այլ երկիրներէ բերուած իրեր:

Այս բոլոր իրերէն լաւագոյններն ու արժէքաւորներն են, որ պիտի ցուցադըրուին: Միջազգային առումով արժէքաւոր իրերու համար պիտի պատրաստուի ալպոմ՝ օտարներու ներկայացնելու եւ ծանօթացնելու համար զանոնք:

Հարցուցինք, թէ արդեօք իր տրամադրութեան տակ գտնուա՞ծ է թանգարանին յատակագիծը եւ արդեօք յարմա՞ր է զանազան կարգի իրեր տեղաւորելու համար: Պատասխանեց, թէ յատակագիծը տեսած է, սակայն, մինչեւ որ չտեսնէ շինութիւնը, չի կրնար կարծիք յայտնել, ու աւելցուց, թէ թանգարաններու պարագային երկու գլխաւոր պարագայ նկատի պէտք է ունենալ՝ մէկը թանգարանի ջերմաստիճանը եւ միւսը՝ լոյսը: Եթէ չյաջողինք տեղւոյն վրայ կարգադրել այս խնդիրը, քանի որ ան մասնագիտութիւն մըն է, կը դիմենք Պելժիոյ թանգարանի այդ հարցերու բաժնին, որպէսզի ցուցմունքներ ստանանք իրենցմէ:

Յաջողութիւն կը մաղթենք Փրոֆ. Մըխիթարեանին եւ վստահ ենք, որ Իրանա-Հնդկաստանի Թեմի Թեմական Խորհուրդը լաւագոյնս պիտի օգտուի անոր խորհուրդներէն:

ՄԱՐԱՇԻ ՆԱՀԱՆԳԸ

1916 *Թուականի Մայիսին, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը կնքէին գաղտնի դաշնագրութիւն մը եւ կը բաժնէին Մերձաւոր Արեւելքը իրենց մէջ:*

Այս դաշնագրի հիման վրայ Անգլիա պիտի ստանձնէր Միջագետքը, Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի հոգատարութիւնը, իսկ Ֆրանսա՝ Սուրիան եւ Կիլիկիան ուր պիտի կազմուէր անկախ Պետութիւն մը Ֆրանսայի պաշտպանութեան եւ հոգատարութեան տակ:

Անգլիական բանակը որու հրամանատարութիւնը յանձնուած էր զօրավար Ալէմպիի, 1919ին անտեսելով կնքուած համաձայնութիւնը, սկսած էր գրաւել Կիլիկեան կարգ մը շրջաններ, ինչ որ հաճելի չթուեցաւ Ֆրանսացիներուն, սակայն մենք, լեգէոնականներս, ուրախ էինք այն ժամանակ, նկատելով որ աւելի մեծ ուժեր կը համախմբուէին երկրին մէջ եւ հայ ժողովուրդը ինքզինքը աւելի պաշտպանուած պիտի զգար:

Հայութիւնը խանդավառուած կը վերադառնար երկիր եւ Մարաշը իր շրջաններով կը լեցուէր 28.000 *բնակչութեամբ:*

Շատ չանցած սակայն, եւ հակառակ դաշնակից բանակներու ներկայութեան, Թուրքերը սկսան խլրտիլ, ստեղծելով շփոթ կացութիւն, որու դարման մը գըտնելու նախատեսութեամբ կը կազմուէր երեք յարանուանութեանց պետերէ Ազգային Միութիւն մը:

Դիմումներ կը կատարուէին անգլիական հրամանատարութեան, ըսուեցաւ որ ան ականջ չէր կախած: Երկրորդ դիմումը կը կատարուէր Ֆրանսական իշխանութեան, խնդրելով որ շուտով գրաւեն երկիրը, սանձ մը դնելով Թրքական հակահայ շարժումներուն:

Այս դիմումը կ'ունենայ իր արդիւնքը, թէեւ ժամանակաւոր, եւ 1919ի վերջերը Ֆրանսական երկու վաշտեր մուտք կը գործեն Մարաշ, ընկերակցութեամբ հայ կամաւորներու:

Ցաւալի պարագան այն էր, որ դաշնակիցները միամտաբար տեղւոյն վրայ կը պահէին Թուրք կառավարութեան պաշտօնեաները, որոնք առիթը չէին փախցներ ստեղծելու դժուարութիւններ բանակի աշխատանքներուն:

Այս միամտութեան պատճառները իրենց ալ ի վերջոյ շատ սուղի նստան, բայց ինչ օգուտ, մեր ալ մուխը մարեցաւ յետագային:

Ականատեսներ մեզի պատմեցին օրինակ, որ բերդին վրայի Թրքական դրօշը վար առնելով, տեղը Ֆրանսական դրօշ պարզած էին Ֆրանսացիք, Թուրքերը կատղած, վար կ'առնեն զայն, ու տեղը Թրքականը կը պարզեն. իսկ Ֆրանսացիք տեղի կու տան առանց հակադրելու:

Նման եւ ուրիշ թոյլ վերաբերմունքի բազմաթիւ երեւոյթներ պատճառ կը դառնային որ Թուրքերը աւելի գործօն եւ անզիջող դառնան:

Ֆրանսական նոր ուժերու գալուստով տրամադրութիւնները բաւական կը փոխուէին, Զօր. Քէրէթ կը բանտարկէր կարգ մը Թուրք երեւելիներ, կը հրամայէր ֆրանսացի պաշտօնեաներ զետեղել բոլոր պաշտօնատուներու մէջ, սակայն Թուրք կառավարութեան դրդումով կը մերժուէին այս հրահանգները:

Ի վերայ այսր ամենայնի, 1920 *Յունուարին Թուրք կառավարութիւնը վերջնագիր կու տար Ֆրանս. հրամանատարին որ մինչեւ երեք օր պարպէ Մարաշը եթէ չուզեր զէնքի ուժով դուրս նետուիլ: Եւ իսկապէս ալ երեք օր յետոյ կը սկսին յարձակումները Մուսթաֆա Քէմալի ուժերու կողմէ: Ֆրանսական բանակի դիրքերը զօրաւոր էին, եւ կամաւոր հայ երիտասարդներն ալ քաջութեամբ կը դիմադրէին թշնամի ուժերուն: Կրակի կը տրուէին լքուած տուներ, յուսահատ վիճակ ամէն կողմ, սակայն քանի մը օր յետոյ,* 3000 *նոր ֆրանսական ուժեր կը հասնին Մարաշ եւ լեռնային թնդանօթներով կը սկսին ռմբակոծել Թուրքերու դիրքերը:*

Թուրքերու կողմէ ճերմակ դրօշակ պարզած կուգան Զօր. Քէրէթի մօտ առանց պայմանի անձնատուր ըլլալու:

Անցեալ մէկ յօդուածիս մէջ գրած էի այս մասին, Զօր. Քէրէթ գրած էր Ֆրանսա որ եթէ Մարաշը չպարպուի, բանակը պիտի բնաջնջուի, որու վրայ հրահանգ տրուած էր իրեն նահանջել: Սակայն երբ պարտուած թշնամին ճերմակ դրօշով կուգար անձնատուր ըլլալու ի՛նչ պատճառ կը մնար նահանջելու: Զօրավարը անհաւատալիօրէն կը պատասխանէ եկողներուն, որ պէտք չկայ անձնատուր ըլլալու, քանի որ հրահանգ ստացած է քաշուելու, բնականաբար անտեսած էր հետեւանքները թէ ինչ պիտի ըլլար հայութեան վիճակը:

Այս անհաւատալի եւ բանակի մը հա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Գարեգին պարտք համարած էր իր ամուսնութեան առթիւ հրաւիրագիր ղըրկելու նաեւ իր նախկին վարպետին՝ Քերովբէ էֆէնտիի եւ անձամբ ալ ներկայանալով՝ իր նոր պաշտօնը ծանուցած եւ միանգամայն տեղեկութիւններ տուած էր Սաթենիկի մասին, խնդրելով, որ անպատճառ պսակին ներկայ գտնուի:

Քերովբէ էֆէնտի գոհունակութեամբ ընդունած էր իր նախկին պաշտօնեային հրաւէրը, նոյնիսկ հարսանիքի օրը ծանրագին մատանի մը նուիրած էր հարսին, ուզելով այսպէս ամոքել այն խղճի խայթը, զոր տակաւին կը զգար, Ղուկաս էֆէնտիի դրդումովը հաւատարիմ պաշտօնեայ մը ճամբու դնելուն համար:

Նոյն իրիկունն իսկ հանդիպեցաւ վաճառականին՝ Թոքաթլեանի սրճարանը եւ գնաց պահ մը քովը նստելու, անոր հրաւէրին վրայ:

Ղուկաս էֆէնտի զուարթ տրամադրութեան մէջ էր:

— Եկուր, Քերովբէ էֆէնտի, քեզի հետ այս իրիկուն մէկ մէկ օղի խմենք, ըսաւ, քովի պարապ աթոռը ցոյց տալով:

— Ամենայն հաճոյքով:

— Այս ցերեկ քեզ տեսնել ուզեցի, մարդ ղրկեցի գրասենեակ. լուր բերին՝ որ գործի չես իջեր...

— Այո, էֆէնտիս, այսօր հարսնիք մը ունէինք:

— Ի՞նչ հարսանիք:

— Էֆէնտիս, մեր նախկին պաշտօնեաներէն երիտասարդ մը, սա կը յիշէ՞ք՝ ուր է մէկը կար քովս եւ ձեր պատուէրին վրայ ճամբեցի... Գարեգինը:

— Էյ, հա, միտքս ինկաւ, սա Ֆերիգեղ գէշ կնիկ մը առած նստած էր, սա սրիկան...

— Կը ներէք, Ղուկաս էֆէնտի, բայց ես այդ տղուն վրայ մինչեւ հիմա սրիկայութիւն մը չեմ տեսած:

— Ինչ որ է, հիմա ատիկա խնդիր չէ, ի՞նչ է եղեր այդ էտէպսիզը:

— Քանի մը օր առաջ եկաւ գիս գտաւ, անգլիական հաստատութեան մը մէջ կարեւոր պաշտօն մը առեր է, Պէյրութ պիտի երթայ հաստատուի եղեր քանի մը տարի:

— Երթայ բարով:

— Միայն թէ երթալէն առաջ ուզեր է ամուսնանալ...

— Ատանկ անբարոյական մարդուն ո՞վ աղջիկ կուտայ:

— Վերջապէս չերկնցնեմ, գիս անպատճառ հարսանիքի հրաւիրեց, չկրցայ մերժել, մանաւանդ որ չորս տարի ալ քովս աշխատած եւ միշտ գոհ էր թողուցած զիս... պսակը ցորեկը կատարուեցաւ Երրորդութիւն եկեղեցին, կէսօրէն ետքն ալ չոգենաւ գացին ու մեկնեցան:

— Որո՞ւն աղջիկն է առածը, հարցուց Ղուկաս էֆէնտի անտարբեր ձեւով մը:

— Որբեւայրի մըն է, շատ շնորհքով երիտասարդուհի մը կ'երեւայ: Սաթենիկ Ամասեան է եղեր անունը, եօթը տարեկան ալ հրեշտակի պէս աղջիկ մը ունի:

— Հասկցայ, հասկցայ, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի ուժգնօրէն, բայց ամուսնանալու ի՞նչ պէտք ունէր, քանի որ առած նստած էր այդ բոզը...

Քերովբէ էֆէնտի յայտնապէս նեղացաւ իր խօսակցին այս նախատալից խօսքերէն եւ զղջաց այդ ամուսնութեան խօսքը բացած ըլլալուն համար ու ալ խօսքը առաջ չտարաւ:

Ղուկաս էֆէնտի եզրակացնելու համար ըսաւ.

— Ինչ որ է, իրար աղէկ գտեր են, թենճիրէ խուվարլանմըշ քափաղընը պուլմուշ:

Եւ սակայն այս ամուսնութիւնը կը տրտմեցնէր զինքը, իրեն դէմ ցոյց մը կը նկատէր զայն եւ այդ միութեան պատճառով ինքզինք կերպով մը պարտուած կը նկատէր:

Ի՞նչպէս կարելի է որ իր հալածած անձերը կարենային յաջողիլ ու ապրիլ, միթէ ասիկա պղտիկութիւն մը չէ՞ր իրեն համար:

— Այսպէս ուրեմն, այդ տեսակ բարի ծաղիկները կը հովանաւորես ու կը պաշտպանես, Քերովբէ էֆէնտի, ըսաւ իր բարեկամին դառնալով:

Խեղճ Քերովբէ էֆէնտի պարտաւոր ունեցաւ իր «յանցանքը» թեթեւցնելու համար մեղմացուցիչ պարագաներ փնտռել՝ չբորբոքելու համար վաճառականին բարկութիւնը, որուն միշտ տալիքաւոր էր: Բայց, ինչպէս ըսինք, նոյն օրը Ղուկաս էֆէնտի զուարթ տրամադրութեան մէջ էր, հետեւաբար ներողամիտ գըտնուեցաւ եւ իր կծու ակնարկութիւնները դադրեցնելով, սկսաւ ուրիշ նիւթերու վրայ խօսիլ:

Առջի օրուընէ ի վեր ամուրիի կեանք մը սկսած էր ապրիլ: Տիկին Թագուհի մեկնած էր Փարիզ իր աղջկան՝ Բողիկի քով, որ իր յղիութիւնը յայտնելով խնդրած էր մօրմէն երթալ իր մօտ անցընել վերջին քանի մը ամիսները:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

մար ոչ պատուաւոր երեւոյթը, ծիծաղելի կը դարձնէր զինուորական զօրավարի մը կեցուածքը եւ մենք լեգէոնականներս այդ խեղճ պատճառաւ տարբեր անունով մկրտած էինք Քէրէթը···:

Եւ այսպէս Փետր· 12ին առանց մէկու մը լուր տալու, արշալոյսին, Ֆրանսական բանակը կը պարպէր քաղաքը: Երբ Հայերը լուր կ'առնեն, մօտ 4000 այր, կին, երախայ կը հետեւին նահանջող բանակին, միւս կողմէ ալ բազմաթիւ Հայեր քաջարար կը կռուին մինչեւ իրենց վերջին փամփուշտը եւ ի վերջոյ անձնատուր կ'ըլլան ամերիկեան Պորտի միջնորդութեամբ:

Մարաշի այս անփառունակ նահանջը Հայերուն արժեց երկու տասնեակ հազարի կորուստ: Սակայն վերոյիշեալ քաջարի հայ կարիճներուն Թուրքերու պատճառած կորուստը շատ աւելի էր եղած:

Կարելի է ուրեմն ըսել որ Մարաշը կատարեց իր ինքնապաշտպանութիւնը քաջարար եւ իր անունը արձանագրեց Կիլիկիոյ միւս հերոս քաղաքներու ցանկին վրայ:

Նահանջի այդ օրերուն պաշտօնով Իսլահիյէ եկած էի հայ գործաւորներով օգնական պահեստանոց մը շինելու, այդ խեղճ պատճառաւ ականատես եղայ պարպումի հետեւանքով ստեղծուած անբացատրելի եւ սարսուռ ազդող տեսարաններու:

Մեր տարած երկու վակոն ապրանքները կրակի վերածուած էին, սառողները տաքցնելու համար: Վրանի մէջ էինք, ֆրանսական Տէմիրքափուլեանը (Թարգման) ոտքերը սառած հազիւ վրանին մէջ կ'իյնար խելակորոյս, ենթասպայ մը ցեխոտ եւ ձիւնոտ ոտքերով ներս ուզեց մտնել, երբ արգիլեցի, հրացանը ինծի դարձուց, ստիպուեցայ տեղի տալ, տակաւին տեղեակ չէի ահաւոր կացութեան: Մէկ մեթր ձիւն եկած էր գիշերը: Ուզեցի երթալ ստուգել պատահածը, հազիւ յառաջացայ կայարանէն մինչեւ հարիւր քայլ դէպի նահանջի ճամբան, ուշակորոյս եղայ տեսածներէս ու ետ դարձայ չկարենալով աւելի առաջ երթալ:

Ճզմուած դիակներ, վիրաւոր հայ կիներ, երախաներ, սեննեկալցի զինուորներ, հոս ու հոն նետուած արաղահարուածներ, սնտուկներ, կառքեր, ուժասպառ գետին ինկողը ճզմուած էր կառքերու տակ, յոգնողը, ոտքը սառողը բեռը նետած. աչքերուս չէի հաւատար: Այս մասին անգամ մը գրած եմ արդէն:

Պահ մը անհաւատ դարձած Աստուծոյ դէմ կը ցցուէի, ինչո՞ւ Հայերու այս տառապանքը: Տասը օրեր մնացինք Իսլահիյէ, շոգեկառքը վիրաւորներ փոխադրելով զբաղած էր:

Այդ ժամանակաշրջանին, նստած վրանիս մէջ կը խորհրդածէի: Արդեօք ճակատագի՞րն էր միայն մեղաւորը, արդեօք օտար Պետութիւններն էին որոնք միայն իրենց քաղաքական շահերը կը հետապնդեն, եւ մինչեւ այսօր ալ չեմ կրցած պատասխանը տալ, միտքս կը զբաղեցնեմ այդ մասին:

Մեր քաղաքական եւ ֆիզիքական չահերուն ի նպաստ, հսկայ ճիգեր թափեցին, կոչեր ըրին կուսակցութիւնները, ահաբեկումներ կազմակերպեցին, զէնքի դրամ ճարելու, յանուն ինքնապաշտպանութեան, որպէսզի չանսատակ Թուրքին դէմ սուղ ծախէինք գոնէ մեր կեանքերը, որ «միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն»ը մեր նշանաբանը չըրինք, եթէ հերոսածին Մարաշներ, Այնթապներ, Հաճըններ, Զէյթուններ, Ուրֆաներ, Սուէտիաներ ունեցած ըլլայինք ամէն կողմ, հաւանաբար տարբեր վիճակ կը ստանար մեր ազգին ճակատագիրը:

Այս ցաւալի դասերէն յետոյ գոնէ ներկայիս գիտնանք զոհողութիւն ընել նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս ի նպաստ մեր քաղաքական եւ ազգային շահերուն:

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Վարդանանց 451 Թուականէն ասդին, մեր դարաւոր պատմութեան մէջ կարելի չէ գտնել Թուական մը որ խորհրդանշէ գոյութեան պայքարի եւ ծառացումի նուիրական գործ մը՝ այնքան արդարօրէն որքան 28 Մայիս 1918»:

Այս խօսքերով է որ ընկեր Վահրամ Մխիթիք, տօնակատարութեան նախագահ, բնորոշեց Մայիս 28ի պատմական արժէքն ու տարողութիւնը: Ապա, վերյիշեց տարիներու մեր կրած ստրկութիւնն ու հարուածները որոնց վերջին վարագոյրը կ'իջնէր Մայիսեան յաղթանակէն հազիւ երեք տարի առաջ: Հայրենիքի մէջ վերջին ապաստան մը կը փնտռէին Վասպուրականի քաջամարտիկ Հայութիւնն ու Թրքահայ մնացորդացը: Ժողովուրդը կը տուայտէր զրկանքի եւ անօթութեան մէջ, լքուած աշխարհէն: Հոն էր սակայն Հ. Յ. Դ.ն, որ սովոր էր անվրէպ հասնելու բոլոր ճգնաժամային բոպէներուն, միշտ պատրաստ, ժողովուրդի հետ ըմպելու դառնութեան բաժակը: Հոն էին ցեղին անձնուրաց զաւակները, անանուն թէ անուանի, որոնք չաբթուան մը բուռն կռիւներէն յետոյ նահանջի մատնեցին անարգ թշնամին: Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի սուրբ լանջերուն վրայ: Եւ վերջացնելով, յարգելի նախագահը ըսաւ. «Այսօր, մեր երիտասարդ սերունդին յանձնած ենք ջահը որպէսզի ան փոխանցուի սերունդէ սերունդ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը տէր դառնայ իր արդար իրաւունքներուն եւ հայրենի ամբողջական հողերուն վրայ ծագի Հայոց արեւը»:

Իր կարգին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը, Լեւոն Տէրտէրեան, արձագանգ տալով նախագահին այս վերջին խօսքերուն, իր ուղերձին մէջ բերած էր երիտասարդ սերունդին հաւատքը, համոզումը եւ ծառայութեան վճռական կամքը, որպէսզի մշտավառ կերպով փոխանցուի անմահութեան ջահը չխզելու եւ շարունակելու յաջորդական սերունդներուն մղած նուիրական պայքարին կապը: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը գիտակից իր կոչումին, ոչ մէկ ջանք կը խնայէր ըլլալ ազգապահպանման, հայ ազատագրման այս զոյգ մարտադաշտերուն վրայ եւ կը հաւատայ նոր վարդահեղեղ արշալոյսի մը:

Օրուան բանախօսն էր, Փարիզէն ժամանած ընկեր Ժիրայր Միրիճեան, որ առաջին հերթին ընդգծեց հայ զինուորին, հայ ֆետայիին անսահման զոհողութեան ոգին, հայրենիքի սէրն ու ծառայութեան անյագ նուիրումը, Հայուն ազգային ձգտումներու գիտակցութիւնը, որ հետզհետէ վերջին քանի տարիներու ընթացքին արթնցաւ ու արմատացաւ իր մէջ: Այն ատեն հոգեպէս զինուած, Հայը գտաւ իր բոլոր վիշտերուն մէջէն անհրաժեշտ բոյն ու ուժը զօրս դղրդացնելով մայրենի հողն ու երկինքը, փշրելով արիւնադանդ բռնակալութեան շղթաները եւ պարզեց Ազատութեան եւ Ստեղծագործ աշխատանքի դրօշը: Ժիրայր Միրիճեան շեշտը դրաւ Պետութեան հիմնադրութեան պայմաններուն, շինարարութիւններուն ու Հայաստանացումի ծրագրին գործադրութեան եւ յաջողութեան շուրջ: Ապա, անցնելով այժմէականութեան, տուաւ Խորհ. Միութեան վերջին մարդահամարի կարգ մը թիւերը, ի յայտ բերելով Ռուսերու տոկոսը զանազան երկիրներու մէջ, փաստելով ռուսացման քաղաքականութիւնը:

Միայն հաստենք որ Հայաստանը միատարրութեան մէջ, Խորհ. Միութեան Հանրապետութիւններուն մէջ, կուգայ առաջին կարգին եւ այս՝ քաղաքական երաշխիք մըն է իբրեւ յենարան վաղուան Մեծ Հայաստանին:

Յետոյ Ժիրայր Միրիճեան, տալէ վերջ, ռուսերէնը մայրենի լեզու նկատող ոչ Ռուսերու թիւը՝ 13 միլիոն եւ ռուսերէնը տիրապետողներու թիւը 42 միլիոն, յիշատակեց Պրաւդայի Մայիս 7ի թիւի մէջ եղած մէկ յայտարարութիւնը, Լեւ Վոլոդարսկիի կողմէ, փոխ-նախագահ կեդրոնական վիճակագրութեան վարչութեան՝

«Ձուլման հոլովոյթին մէջ կարեւոր դեր կը խաղայ ռուսերէնը, որ դարձած է երկրորդ տեղական լեզուն, բազմաթիւ ժողովուրդներու համար: Զանազան ազգութիւններու պատկանող բազմամիլիոն անձեր ռուսական մշակոյթն ու ռուսերէնը այժմ կը նկատեն իրենց տեղական մշակոյթն ու լեզուն»:

Հայերու պարագային, 1970ի վիճակագրութեան համաձայն, Հայերու 8,6 տոկոսը, որ կը նշանակէ 300·000 հոգի, մայրենի լեզուն չի նկատեր հայերէնը — 1959ին, 2·181·000 Հայերէն, 218·000ը՝ այսինքն տասը տոկոսը հայերէնը իր մայրենի լեզուն չէր նկատեր:

Ուրեմն, հակառակ տոկոսի նուազումին, որ կը բացատրուի հայախօս տարրին յաւելումով, 11 տարուան մէջ շուրջ 20·000 աւելցած է ոչ հայախօս ազգակիցներու թիւը Խորհրդային Միութեան մէջ:

Այս բոլոր թուական հաստատումները ընելէ վերջ, բանախօսը իր խոր հաւատքը յայտնեց հանդէպ Հայաստանի մէջ ապրող «հայրենասէր ազգայնականներուն» եւ երիտասարդութեան, որ ապացոյցը տուաւ իր առողջ ազգային ձգտումներուն:

Ժիրայր Միրիճեան եզրակացնելով ըսաւ. «Սարդարապատը պիտի չօգտագործուէր եթէ մարտական սերունդ չունենայինք: Այդ սերունդին ոգին անպայման վառ պէտք է մնայ, մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ, որ այսօր Արտահայաստանէն մինչեւ Երեւան նոյն բաղձանքները ունի՝ Միաց. Հայաստան: Անկախ ըլլալու գաղափարը երբեւիցէ մեր մտքէն չհանենք: Պահանջատէր ենք, ըլլանք միշտ պատրաստ, աշխատինք հայ ժողովուրդի բարօրութեան եւ երազին իրականացման հաւատարիմ մնալով Ապրիլեան նահատակներու կտակին: Այժմ ասպարէզը կը պատկանի երիտասարդութեան»:

Խուռներամ բազմութիւնը որ փութացած էր, Շաբաթ 29 Մայիս, Մշակոյթի Տան մէջ, երկարատեւ ծափահարութեամբ գնահատեց բանախօսը ապրելով եւ բաժնելով իր հետ համոզումները եւ զգացումները:

Այս տօնակատարութեան խօսնակի պաշտօնը ձեռնհասութեամբ վարեց ընկ. Վահրամ Ճառայեան: Տեղի ունեցաւ լուսարձակում յեղափոխական եւ Հանրապետութեան շրջանի անջնջելի դէմքերուն: Արտասանեց Վահագն Տէրտէրեան եւ մեներգեց մեծ յաջողութեամբ Օրդ. Այտա Ամիրեան իր ջերմ եւ հրապուրիչ ձայնով:

Մայիս 28ը կը մնայ հայ ժողովուրդին համար անցեալի հաւատքը եւ ապագայի յոյսը: Ապագան՝ Հայաստանը իր ինքնավարութեան եւ ամբողջականութեանը մէջ: Այս «բնական իրաւունքին» համար Հայը, ուր որ ալ գտնուի, միշտ պատրաստ պէտք է ըլլայ մարտնչելու՝ խօսքով, գրիչով կամ զէնքով: Հայ ժողովուրդի Անկախութեան եւ Ազատութեան ճանապարհը կ'անցնի նախ իր սեմէն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Կէս գիշերը անց է. կ'երթայի հիւանդներու սրահը մահամերձի ներարկում ընելու: Կ'անցնէի բժիշկներու ննջասենեակներու առջեւէն, երբ լսեցի ցած խօսակցութեան շշուկ: Կանգ առի. լսեցին: Պահ մը յետոյ լսեցի առնական ձայն մը որ կը հեծեծէր, որ կը խօսէր արցունքներէն խեղդուելով: Սա ի՜նչ մղձաւանջ է… ո՞վ է լացողը. ի՞նչ կրնայ ըլլալ այս ժամուն: Բէմզի՛ն… անոր դուռը կիսաբաց է եւ լամբը կը վառի, դողացող քայլերով մօտեցայ եւ դուռը հրեցի. սենեակը պարապ էր: Բայց քայլ մը անդին, հարեւան սենեակին մէջ, ահա իր ձայնն է որ կը լսեմ անսպասելի քաղցրութեան եւ բարութեան շեշտով մը: Երբեք Բէմզի այդպէս չէ խօսած ոչ ոքի: Կարծես խանդակաթ հայր մըն է իր հիւանդ երախային սնարին մօտ: Բէմզի՛… դուն կարո՞ղ ես ուրեմն…

— Հանդարտէ՛ եղբայր, եղբայր…

Ակամայ աչքերս կը լեցուին. կարծես մատներ կը դպին բաբախուն սրտիս եւ ինձ անծանօթ զգացումներ կը խլեն անկէ:

Ինչպէս արբեցութենէ բռնուած, աչքերս մթագնելով, կը լսեմ կրկին Բէմզիի քաղցր ու սրտագին ձայնը.

— Եղբա՛յր, եղբա՛յր…

Բայց որո՞ւ հետ է. դռները փակ են եւ այլեւս լռութիւն կը տիրէ ամէն կողմ. իմ քայլերս կը լսուին հակառակ զգուշութեանս եւ ահա հարեւան դուռը կը բացուի եւ Բէմզի կ'երեւայ, լամբը ձեռքը բռնած: Անիկա տժգոյն է մեռելի պէս եւ դէմքը աւերուած է ինչպէս եթէ անձնական վիշտ մը զինքը գալարէր տանջանքով. ինձ տեսնելուն մոլորուած նայուածքը յառեց վրաս եւ ըսաւ մեղմ ու յոգնած ձայնով.

— Դո՞ւք էք, Մելիհա Հանը՛մ, ի՞նչ կայ:

— Այսօրուան վիրաւորներէն մէկը վատ է, մահամերձ է, պէտք էր քափուրի իւղ ներարկել. դեղատունը չկայ… եկան ինձ մօտ… դեռ տուփ մը ունէի. ուզեցի ես ինքս ներարկել:

— Լա՛ւ, կ'ընկերանամ ձեզի:

Բէմզի կրկին մտաւ սենեակ, լամբը դրաւ սեղանին վրայ. մտած եւ ելած միջոցին կիսաբաց դռնէն լսեցի ծանր եւ տաժանելի շնչառութեան մը հեւքը, ուրիշ ոչինչ:

Պատրուակ մը տալու համար իմ բուռն յուզումիս, ըսի Բէմզիին հատկտեալ ձայնով.

— Մարդիկ իրար յօշոտող արիւնարբու գազան են դարձեր, անյագ ծարաւի են դարձեր իրարու արիւնի… Ա՜հ, ե՞րբ վերջ պիտի գտնէ այս թշուառութիւնը:

Բէմզի լուռ կը քալէր. նրբանցքին աղօտ լոյսին մէջ իր տժգոյն դէմքը, սեւ թուացող մօրուքով, անօրինակ արտայայտութիւն ունէր:

— Մահամերձը կեսարացի է, ըսի, լռութիւնը խզելու համար:

Բէմզի ցնցուեցաւ եւ ինձ նայեցաւ, շրթները բացխփեց կարծես բան մը ըսելու համար, բայց լռեց:

— Գործողութեան միջոցին հասկցանք որ պիտի չազատի. վէրքը նեխած էր… ափսո՛ս, դուք այնտեղ չէիք, թերեւս կը փրկէք…

Բէմզի տարակոյսի շարժում մը ըրաւ:

— Հայ բժիշկը կատարեց գործողութիւնը. ո՞վ գիտէ, թերեւս անուշադիր եղաւ:

Բէմզի քայլերը արագացուց, բայց կանգ առաւ:

— Առաւօտեան ժամը հինգէն մինչեւ կէս գիշեր անընդհատ աշխատեցաւ, ըսաւ ինձ յանդիմանական եւ դառն ձայնով մը, եւ այսպէս՝ երեք ամիսէ ի վեր՝ որ այստեղ է: Այլ սակայն, երկու օրէ ի վեր գիտէ որ իր երիտասարդ կինը, ծերունի հայրը ու մայրը անհետ կորած են աքսորի ճամբուն վրայ…

Հիւանդներու կիսախաւար սրահին մէջ կ'անցնէինք անշշուկ: Շարքով մահճակալները դագաղներ են կարծես եւ վիրաւորները՝ ճերմակ սաւաններու մէջ պատանքուած մեռելներ: Մեռելներ, որ կը տառապին եւ կը ճչեն եւ քունի մէջ է թէ արթուն յարատեւ կը պայքարին անծանօթ եւ թշնամական զօրութեան մը դէմ: Կանթեղները կը պլպլան եւ մեր զոյգ շուքերը կ'երկարին բեկբեկ, մահիճներու շարքերուն վրայ: Մեր անցքին, անքուն հիւանդներ աւելի բարձր կը հեծեծեն անակնկալ օգնութեան մը յոյսը կ'արծարծուի իրենց կարկամած դէմքերուն վրայ: Ուրիշներ ընդոստ կ'արթննան ու գաղտագողի կը դիտեն կամ կը ցցուին իրենց անկողիններուն մէջ՝ թեւերնին կապուած, ձեռատ կամ գլուխնին բեռնաւոր վիրակապերով: Խուլ մռնչիւններ վերմակներու ծալքերուն տակ թաղուած վէրքերու համար, հատկտեալ բառեր, անորոշ վանկեր, ու ահա անուն մը.

— Էմինէ՛, Էմինէ՛, Էմինէ…

Կը հետեւիմ զառանցող հիւանդի մոլորուն նայուածքին, մինչ շրթները կը կրկնեն.

— Էմինէ՛, Էմինէ…

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(6 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Հայկ Թօփաքեան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՎԵՐՏՀԱՅՄ ԱՂՋԸՔԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Թօփաճեան)

մահը, որ պատահած է Յունիս 8ին, Պոլիս:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Հ. Թօփաճեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 92րդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դպրոցասէրի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար, այս Կիրակի, 13 Յունիս, Փարիզի Հայաստանեայց եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն:

×

Տէր եւ Տիկին Ա. Օպոզեան եւ զաւակը Ժընըվիեւ, Տէր եւ Տիկին Տըլէ եւ աղջիկը (Թունուզ), այրի Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր. Միհրան Կարապետեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները, Պր. Արթին Գասպարեան (Իւշիզի), այրի Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները (Էքս լէ Պէն), այրի Տիկին Սողոմոնեան (Թառառ), այրի Տիկին Շիմշիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Երեւան), Պր. Մ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ակոբեան եւ զաւակները (Նիս), Պր. Աւագեան (Փարիզ), հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ Կիրակի (13 Յունիս) իրենց մօր, զոքանչին, մեծ-մօր, հարսին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Կարապետեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, 13 Յունիս, տօն է Կաթուղիկէ Ս. Էջմիածնի: Ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, Յունիս 12 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները սրտի պղաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

— ՄԱՅԻՍ 28 —
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր — Առատ կերուխում
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան — Գին՝ 35 ֆր.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբը եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը իրենց սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Մարի Քէլէչեանի, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Քէլէչեանի, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէչեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Յակոբ Քէլէչեանի մահուան առթիւ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
Ձուկ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութեան համար վճարած են.—

Պր. Հայկ Ասլանեան 100 ֆր.:
Պր. Մելանթոն Ասլանեան 100 ֆր.:
Պր. Հանրի Օղճեան 100 ֆր.:
Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան 100 ֆր.:
Պր. Վազգէն Սէրէնկիւլեան 100 ֆր.:
Պր. Կարպիս Յակոբեան 100 ֆր.:
Պր. Լեւոն Տօնիկեան 100 ֆր.:

PARIS NEW-YORK PARIS
à partir de 950 Frs.

Տեղեկութիւն

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ԱՍԷՆԹԷՐ

154, Պուլվար Սէն-Ժերմէն
Հեռաձայն 326-19-28

Ս. ՅԱԿՈԲ (ԼԻՈՆ)

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի Հայութեան թէ այս Կիրակի յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտերու մէջ ինկող նահատակներուն հոգիներուն ի հանգիստ: Իսկ ի մէջ պատարագի տեղի պիտի ունենայ հայրապետական մաղթանք, կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնին առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է.—

Քալիֆորնիայէն՝ Զարսանճաղի Հայրենակցական Միութիւնը ընկեր Միլիտոսեանի յիշատակին 65 տոլար, Սարգիս Պօղոսեան իր զաւակներուն յիշատակին 25 տոլար, Ջիթճեան Պաղտասար 5 տոլ., Խաչիկեան Վահան 5 տոլ.:

Ողբացեալ ընկեր Գալուստ Սաղրեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութենէն ստացանք.— Կ. Տէրէնիկեան 20 ֆր., Քէօսէեան 20, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 30, Միքայէլեան 50, Օր. Սաղրեան Մ. 30, Պօմոնի Կապոյտ Խաչ 50, Տէր եւ Տիկին Սուքիասեան 20, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան 50:

Սէն Լուի եկեղեցւոյ Թաղականութենէն ողբ. Տիկին Ս. Մուրատեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Պր. Վ. Մուրատեան 30 ֆր., Արմենակ Մանուկեան 100:

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութենէն.— Ողբ. Տիկին Լուսիա Պապիկեանի թաղման առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան Յար. 50 ֆր., Բալուցեան ընտանիք 10 ֆր.:

Ողբ. Լուսիա Պապիկեանի եւ Նիկողոսեան ընտանիքներու հոգեհանգիստին առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան Յար. 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Սարաճեան Պ. 30, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 50, Մարգարեան Հայկ 10 ֆր.:

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս Կիրակի,
ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի
ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը: Տիկ. Ալիս Գալուստեան (երգ)
Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէի
Մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբի
եւ Վիէնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի
13 Յունիս Կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Քաթոլիկի Սէն Լուի սրահին մէջ
Կը նախագահէ
ընկ. ԱԻԱԳ ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ
Կը խօսի
ընկ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգեր, արտասանութիւններ: Օրիորդներ Արաքսի Անէմեան, Մարգրիտ Քէշէնեան, Արսինէ Կարապետեան (Տէսինէն) եւ ընկ. Խ. Մխեեան (արտասանութիւն): Օրիորդներ Վ. Հէլվաճեան, Ա. Սանենեան, Ա. Քղելեան (երգ): Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. «Սեւան» խումբի կողմէ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Շաբաթ գիշեր Կարլ Մարքս հրապարակ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:

Կը խօսին
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ դպրոցի նորահաս սերնդականներու կողմէ.— մեներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ: Նաեւ հայկական պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի Սեւան պարախումբի կողմէ:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին
Նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ
ընկերուհի ԵՄԹԻԼ ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
Ընկ. ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:
Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 ֆր.
Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644-46-02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878-02-99 Փարիզ եւ կամ 964-20-67 Մոնմորանսի:

ԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին:
Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:
Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:

×

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը Աղքատախնամի դաշտահանդէսի Կիրակի օրը կազմակերպած է օթօքարի սպասարկութիւն մը դէպի Մոնմորանսի: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 12 JUIN 1971
Le Numéro 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12136
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.136

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԴԱՐՄԱՆ ՉԷ ՑԱՒԻՆ

Բ.

Անատոլուի գիւղացին մնացած է նոյն աղէտն ու մոլեռանդ մահմետականը: Յիսուն տարին բաւական չէ եղած անոր գլխուն մէջ մտցնելու համար Մուսթաֆա Քէմալի աշխարհիկ եւ արդիական բարենորոգումները:

Մինչեւ հասկցած էր այս պարագան: Ու հաճելի ըլլալու համար մոլեռանդ գիւղացիներուն, ամէն կողմ մզկիթներ կը կառուցանէր:

Ներկայիս կրօնական զանազան աղանդներու հետեւորդները կը հետամտին վերականգնել Խալիֆայութիւնը, արաբերէնը — Մարգարէին լեզուն — պահել մզկիթներուն մէջ, ու եթէ կարելի ըլլայ, վերահաստատել արաբական տառերը:

Այս դասակարգին պատկանող յետադիմականները պէտք է մաքրագործուին ամէնէն առաջ, եթէ կ'ուզեն անշեղ հետեւիլ Աթաթիւրքի ուղղութեան, ինչպէս կը պահանջէր բանակի 12 Մարտ թուակիր վերջնագիրը Տէմիրէլի կառավարութեան, ինչպէս կը չնչէ Սատի Քոչաշ, նոր կառավարութեան փոխ-վարչապետը:

Մէջտեղ ելած է կրկին Իսմէթ փաշա, որ Մարտ 12էն ի վեր քանիցս ուղղութիւն փոխեց, նախ ընդվզելով բանակի միջամտութեան դէմ կառավարութեան գործերուն, յետոյ գլուխ ծռելով կատարուած իրողութեան առջեւ:

Մեր աղբիւրը Յունիս 3ին խօսելով Անգարայի ձայնասփիւռէն հրաւիրած է կառավարութիւնը չափ դնել հալածանքներուն եւ աւելի ներողամիտ վերաբերում ցոյց տալ կասկածելիներու հանդէպ: Իբրեւ օրինակ յիշած է 1962ի եւ 1963ի պետական հարուածի երկու փորձերը իր կառավարութեան դէմ եւ իր ցոյց տուած ներողամիտ ոգին: Ըսած է թէ «ահաբեկիչները Թուրքիոյ մոլորեալ զաւակներն են, զորս պէտք է փրկել»: Կոչ ուղղած է վերջ տալ զանգուածային ձերբակալութեանց եւ զգուշացուցած է կառավարութիւնը, դիտել տալով, որ մոլորեալները կրնան յուսահատական արարքներու դիմել: Անոնց դէմ գործադրուած խիստ հալածանքները կրնան լրպառ կորսուելու վտանգին առաջնորդել զիրենք:

Լայնօրէն արձագանգ տուինք փոխ-վարչապետ Սատի Քոչաշի յայտարարութեանց (Յառաջ, 8 Յունիս): Այս ա՛յն մարդն է, որ 1967ին Անգարայի մէջ լոյս ընծայեց հակահայ քարոզչութեան սահմանուած ծանօթ գիրքը՝ «Հայերը եւ թուրքեւհայ յարաբերութիւնները պատմութեան մէջ» խորագրով, գիրք, որուն տարածման պարտականո՛ւթիւնն էր ըստանձնած փարիզահայ ծանօթ անձ մը:

Քոչաշ 1919ին ծնած է Էրմէնէկ, 1940ին մտած է զինուորական վարժարան, զոր աւարտած է 1950ին եւ մինչեւ 1961 իբրեւ սպայ ծառայած՝ բանակին մէջ: 1962էն ի վեր ծերակուտական է:

Փոխ-վարչապետը Յունիս 4ին Անգարայի ձայնասփիւռէն կը հերքէր ձերբակալուածներու եւ բանտարկեալներու չարչարանքի ենթարկուիլը: Իբրեւ նախկին սպայ կը փորձէր պաշտպանել բանակը: Թուրք զինուորները չա՛տ կրթուած են եղեր: Ամէն մարդ գիտէ եղեր, որ անոնք մզկիթի վրայ կոխելէ անգամ կը զգուշանան:

Մոնտի Թուրք Թղթակիցը՝ Ալի Քազանճըկիլ իր կարգին կը հերքէ Քոչաշի հերքումը, զինուորականներու անմարդկային արարքներու փաստեր յիշելով:

Միւս կողմէ Ճիւմհուրիյէթի տնօրէն Նատիր Նատի նոյնպէս կ'անդրադառնայ փոխ-վարչապետի «Հերքում»ին: Յաւով դիտել կուտայ, որ ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած եւ հսկողութեան տակ առնուած մարդոցմէն շատեր հարցաքննուելէ եւ ազատ արձակուելէ առաջ ծեծուած, չարչարուած եւ անարգուած են: Կը հերքէ նաեւ Քոչաշի այն հաւաստումը թէ գաղափարական յանցանքի համար ո՛չ ոք ձերբակալուած է: Ներկայիս, կ'ըսէ, մեծ թիւ մը կը կազմեն բանտարկուած մտաւորականները, — փրոֆեսէօր, արուեստագէտ, ուսուցիչ: Դիւրին գործ չէ աշխարհի հանրային կարծիքին հաւատացնել թէ անոնք կապեր ունէին ահաբեկիչներուն հետ:

Անգարայի Տեղեկատուութեանց ընդհ. տնօրէն Ալթէմուր Քըլըճ Մոնտի ուղղուած գրութեամբ մը կը ճգնի Թուրքիան ներկայացնել իբրեւ տիպար երկիր մը, ուր բոլոր ազատութիւններն ու սահմանադրական օրէնքները խստիւ յարգուած են...:

Ծանր, չըսելու համար անբուժելի հիւանդութենէ կը տառապի Թուրքիա:

Պաշարման վիճակը դարման չէ իր ցաւին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹԻ ԽԻՍՏ ՃԱՌԸ

«ՆԱԽ ԿՌԻՒ, ԱՊԱ՝ ԿՌԻՒ, ՎԵՐՋԱՊԷՍ՝ ԿՌԻՒ»

Նախագահ Սատաթ շատ բուռն ճառ մը արտասանեց առջի օր, շեշտը դնելով մանաւանդ հակամերիկեան քարոզչութեան մը վրայ: Ճառը կը նկատուի յեղափոխական, եւ ոչ միայն ձախ այլ նոյնիսկ՝ ձախապաշտ: Սատաթ կը ջատագովէ Եգիպտոսի եւ Խորհ. Միութեան բարեկամութիւնը եւ կը քննադատէ Միացեալ Նահանգները զորս կը նկատէ Իսրայէլի տեւական զինակիցը: Նախագահին համար «միայն զէնքով կայ Արաբներու փրկութիւնը» քանի որ իբրեւ նշանաբան կ'առնէ «կռիւ, միշտ կռիւ» եւ կ'աւելցնէ. «Սիոնական յարձակումը պիտի շարունակուի մեր սերունդին ընթացքին, մեր եւ մեր տղոց: Իսրայէլեան յարձակումը պիտի մնայ նոյնիսկ մեր երկրին ազատագրումը վերջացնելէ ետք, ինչպէս դանակ մը մեր կոկորդին մէջ: Այս շրջանը խաղաղութիւն պիտի չճանչնայ ցորչափ արդիական Պետութիւն մը չունենանք»:

Սատաթ կ'ըսէ նաեւ «պատրաստ ենք մեր կեանքերը զոհելու կեանքին վերադառնալու համար»: Այս ճառը որ վերջնագրի բնոյթ ալ ունի, ցոյց կուտայ ըստ իրազեկներու, որ բան մը չէ փոխուած եւ մանաւանդ ձախողած է Ռոճըրսի առաքելութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Արտաքին Նախարարութիւնը կ'ըսէ սակայն թէ Միացեալ Նահանգները չեն յուսալքուիր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլը տարածուեցաւ Ուրբաթ օր: Շարժումը որ ծայր տուած էր Նիմէն եւ Ավինեոնէն, գրեթէ բոլոր շրջանները հասած էր Հինգշաբթի գիշեր իսկ: Արուարձաններու գիծերէն զատ, մեծ գիծերն ալ չեն բանիր բացի Էսթի կայարանէն, որ միակն էր ուր ամէն ինչ կանոնաւոր էր Ուրբաթ: Տնօրէնութիւնը կը մերժէ 10 առ հարիւրի յաւելումը զոր կը պահանջեն ուղեվարները, խնդրոյ առարկայ ընելով Յունուար 11ի համաձայնագիրը, զոր միասնաբար ստորագրած էին սենտիքաներն ու երկաթուղիի տնօրէնութիւնը:

ՆԻՔՍԸՆ արտօնեց ոչ-ռազմագիտական ապրանքներու առաքումը Չինաստան, որոնք մինչեւ այսօր արգելքի տակ կը գտնուէին: Ամերիկայի արտածողները այսուհետեւ կրնան գիւղատնտեսական արտադրութիւններ, ինչպէս նաեւ ձկնեղէն, պարարտանիւթ, ածուխ, քիմիական, ճարտարարուեստական, մետաղագործական ապրանք ղրկել:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ մէջ շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են ուսանողներու ցոյցերու ընթացքին: Կ'ըսուի թէ 5 մեռեալ կայ եւ 35 վիրաւոր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի ժողովասրահին մէջ, Յունիս 1-3, տեղի ունեցաւ Հայաստանի խորհրդային գրողներու 6րդ համագումարը:

Նախագահութիւնը կազմուած է կուսակցական – պետական դէմքերէ — Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրադեան, Ն. Յարութիւնեան եւ ուրիշներ, ինչպէս նաեւ խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարներ:

Համագումարին բացումը կատարեց Գեղամ Սարեան:

— Մեր գրականութեան առջեւ, ըսաւ ան, ցցուած են լուրջ եւ կարեւոր խնդիրներ: Անոնց իրականացման համար մեր բանաստեղծներն ու արձակագիրները, ինչպէս նաեւ թատերագիրները պարտաւորութիւնը կը զգան գեղարուեստօրէն մարմնացնելու այն նիւթերը, որոնք կ'առաջադրուին կեանքի կողմէ: Այսօր, ամէնէն հրատապ գործը համայնավարութիւն կառուցանող մարդոց գեղարուեստական դիմանկարներու կերտումն է: Մենք ունինք սքանչելի արձակագիրներ թէ՛ հին եւ թէ միջին ու երիտասարդ սերունդներու շարքերուն մէջ: Անոնցմէ շատեր արդէն ցոյց տուած են իրենց կարողութիւնները, եւ կը կարծենք, որ այդ գրողներու ջանքերուն շնորհիւ մօտիկ ապագային մենք կ'ունենանք աշխատաւոր մարդոց հերոսապատումներով հարուստ կեանքը պատկերացնող, հոգեբանօրէն ճշգրիտ գեղարուեստական բարձրարժէք գործեր:

«Մեր շնորհալի բանաստեղծները, որոնք իրենց ստեղծագործութիւններուն մէջ արտայայտած են Հայրենիքի, սիրոյ, մօր, աշխատանքի թեմաները, կարեւոր աւանդ ներդրած են խորհրդահայ բանաստեղծութեան զարգացման գործին մէջ: Իրենց նոր գործերով կ'արտայայտեն մեր բանուորներուն, կոլտնտեսականներուն հերոսական աշխատանքը, անոնց հոգեկան աշխարհը:

«Կուսակցութիւնը նոր խնդիրներ կը դնէ նաեւ թատերագիրներու առջեւ: Հաշուետու ժամանակաշրջանին գրական այդ սեռին ուղղութեամբ նոյնպէս ձեռք ձգուած են որոշակի յաջողութիւններ: Յառաջիկային խորհրդահայ թատերագիրները, շարունակելով դասական թատերագրութեան լաւագոյն աւանդութիւնները, իրենց գործերու նիւթը կը դարձնեն ժամանակակից կեանքը, մարդոց հերոսական աշխատանքն ու պայքարը»:

Գեղամ Սարեանի առաջարկով համագումարի պատգամաւորներն ու հիւրերը յոտնկայս կը յարգեն Ստեփան Զօրեանի, Նայիրի Զարեանի, Գուրգէն Մահարիի, Գարեգին Սեւունցի, Կոստան Զարեանի, Գուրգէն Բորեանի, Յակոբ Սալախեանի եւ նախորդ համագումարէն ցայսօր մեռած միւս գրագէտներու յիշատակը:

Կ'ընտրուին այնուհետեւ համագումարի դիւանն ու յանձնախումբերը:

Բուռն ծափերու մէջ համագումարի պատուոյ նախագահութիւնը կը տրուի Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Քաղբիւրօն (Պոլիտբիւրօ): Ապա միաձայնութեամբ կը հաստատուի համագումարի հետեւեալ օրակարգը.

« Համայնավար շինարարութիւնը եւ մեր գրականութեան հիմնական խնդիրները » (Հայաստանի Գրողներու Միութեան հաշուետուութիւնը):

Յարակից զեկուցումներ՝ խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը, խորհրդահայ արձակը, խորհրդահայ թատերագրութիւնը:

Օրակարգի առաջին հարցի մասին զեկուցեց Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. քարտուղարը՝ Է. Թոփչեան: Խորհրդահայ բանաստեղծութեան մասին խօսեցաւ բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Վ. Մնացականեան, խորհրդահայ արձակի մասին՝ բանասիրական գիտութիւններու տոքթէօր Ս. Սարինեան, իսկ խորհրդահայ թատերագրութեան մասին՝ բանասիրական գիտութիւններու տոքթէօր Լ. Հախվերդեան (ԽՄԲ.— Զեկուցումներու հիմնական մասերը առանձին, յաջորդաբար):

Համագումարի երկրորդ օրուան նիստին քննութեան առնուեցան զեկուցումները: Իրենց տեսակէտները յայտնեցին զանազան հարցերու շուրջ Ս. Կապուտիկեան, Հր. Յովհաննիսեան, Վ. Նորենց, Ս. Ալաջաջեան, «Գրական Թերթ»ի խմբագիր Ս. Յարութիւնեան, «Գարուն» ամսագիրի խմբագիր Վ. Պետրոսեան, «Սովետական Գրականութիւն» ամսագիրի խմբագրապետ Ս. Կուրտիկեան, Ռ. Արամեան եւ ուրիշներ:

Այս նիստին ճառ մը խօսեցաւ Ա. Քոչինեան, Համհայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը:

Համագումարը իր աշխատանքները վերջացուց Յունիս 3ին: Միաձայնութեամբ քուէարկուած բանաձեւը «բաւարար» որակեց Հայաստանի խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան աշխատանքը:

Համագումարին արտասահմանէն մասնակցեցան, իբրեւ Սփիւռքի հայ գրականութեան «ներկայացուցիչներ» Գ. Խերդեան (Մ. Նահանգներ), Ա. Ալիքսանեան (Ֆրանսա), Ա. Դարեան, Տ. Վարժապետեան, Պ. Սիմոնեան (Լիբանան), Ս. Փանոսեան, Ա. Արարատ (Սուրիա) եւ Լ. Շահոյեան (Իրաք), գրեթէ բոլորն ալ «հանրածանօթ անծանօթներ» ինչպէս պիտի ըսէր սրամիտ Ֆրանսացին: Բայց պարզ է որ կարեւորը՝ գրագէտ ըլլալը չէ Հայաստանի գրագէտներու համագումարի մասնակցելու համար:

Յունիս 4ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստը: Վարչութեան առաջին քարտուղար ընտրուեցաւ Է. Թոփչեան, Բ. քարտուղար՝ Հ. Յովհաննիսեան, քարտուղարներ՝ Ս. Ալաջաջեան, Պ. Միքայէլեան եւ Լ. Կարապէտեան: Ընտրուեցաւ վարչութեան նախագահութիւն՝ բաղկացած 19 անձերէ:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑ ՄԸ ՊԷՏՔ ՉԷ ՓԱԿՈՒԻ

ԽՄԲ.— Ցաւով կարդացինք Մարմարայի Յունիս 7ի թիւին մէջ Ռ. Հատտէճեանի «Պէտք թողո՞ւնք որ փակուի» խորագրեալ յօդուածը: Զայն արտատպելով, կը յանձնենք առաւելաբար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի ուշադրութեան, որոնց նիւթին պարտքն է առաւելաբար չթողուլ որ հայ դպրոց մը փակուի, նիւթական պատճառներով:

Ահաւա՛սիկ, եթէ քիչ մը չլսելու գանք, կամ երանելի անտարբերութեան մը մէջ եթէ մէկ երկու անգամ ուս թօթվենք, Իսթանպուլահայութեան անուանի կրթական օճախներէն մին մօտ օրէն ընդմիշտ պիտի փակէ իր դռները եւ իր մօտաւորապէս հարիւր եօթանասուն աշակերտները պիտի ղրկէ ուրիշ վարժարաններ, հաւանաբար դէպի ոչ-հայկական ուսումնարաններ:

Հինդլեան վարժարանը անուն մըն է մեր իրականութեան մէջ, անուն մը որ մեզմէ շատերուն մտքերուն մէջ կ'արթննցնէ դպրոցական քաղցր ապրումներու կապուած յիշատակներ: Մեր մօտիկ անցեալէն մեզի փոխանցուած արժէքաւոր աւանդներէն մէկն է ան, որուն իր անունը տուած էր մեր քանի մը մեծ դաստիարակներէն մին եւ որմէ այդ օրէն ասդին հազարաւորներ ստացան ոչ միայն անուն մը, այլ նաեւ տոհմիկ անհատականութիւն: Մեր զանազան ազգային վարժարաններուն քովն ի վեր, այս հաստատութիւնն ալ տարիներէ ի վեր իր անկիւնէն տարաւ համեստ բայց համբուրելի աշխատանք մը, երախտապարտ թողլով սերունդներ, որոնց զաւակները կերպով մը իրենք զիրենք պարտաւոր նկատեցին ապրեցնելու այդ հաստատութիւնը:

Մենք, Հինդլեան վարժարանի հետ անմիջական կապ չունեցողներս, տարին մէկ կամ երկու անգամ կը յիշէինք այս վարժարանին անունը, հաւատարիմ սաներու կողմէ իրենց մեծանուն դաստիարակին շիրիմին տրուած աւանդական այցելութեան մը, կամ դարձեալ նոյն անձերուն կողմէ պատրաստուած «Հինդլեանի Օր»ուան մը առիթներով: Այդ աւանդական զոյգ հանդիսութիւնները կը բաւէին մեզի ցոյց տալու թէ շարժումը կը շարունակուէր, վարժարանը կը գոյատեւէր:

Հինդլեանի շիրիմին տրուած այս տարուան այցելութիւնը անակնկալ եւ տխուր լուր մը բերաւ սակայն մեզի: Այդ այցելութեան ընթացքին վարժարանին վարիչները պաշտօնապէս յայտնեցին թէ այլեւս կարելի չէր կանգուն պահել դըպրոցը եւ յառաջիկայ տարեշրջանին որոշած էին փակել զայն: Նիւթական դժուարութիւններ, մանաւանդ ուսուցիչներու ամսաթոշակներու վրայ պարտադիր յաւելում մը անտանելի բեռ մը դրած էր վարժարանը սիրայօժար մատակարարող քանի մը նախկին Հինդլեանցիներու տկար ուսերուն վրայ: Աշակերտներուն ծնողքները առանձին չէին հասներ դիմագրաւելու վարժարանի պիւտճէին վրայ աւելնալու կոչուած այս նոր ծանրութիւնը: Իսկ վարիչները համայնքի ուրիշ աղբիւրներ չունէին: Իբրեւ մասնաւոր վարժարան՝ ոչ նուիրահաւաքման կրնային ձեռնարկել, ոչ ալ պարահանդէս կրնային կազմակերպել: Եւ կարծես թէ այսքանը չէր բաւեր, վարժարանին տանուտէրը կ'ուզէր ծախու հանել շէնքը եւ կը պահանջէր բաւական բարձր գումար մը: Բոլոր այս պայմաններուն մէջ վարիչներուն կը մնար մէկ բան միայն. համակերպիլ ճակատագրին, փակել վարժարանին դռները եւ աշակերտները թողուլ իրենց ճակատագրին հետ գլուխ գլխի:

Պահ մը խորհինք սակայն թէ ինչ կը նշանակէ վարժարանի մը դռները փակելու որոշումը տալ շրջանի մը մէջ ուր արդէն գոյութիւն ունեցող վարժարաններուն մէջ սենեակ մը աւելցնելն իսկ հրաշքի համազօր յաջողութիւն է: Ի՞նչ կը նշանակէ մանաւանդ վարժարանի մը դռները փակել միմիայն նիւթական դժուարութիւններու պատճառով: Խորհինք անգամ մը: Աշակերտներ չէն որ կը պակսին: Ուսուցիչներ չէն որ կը պակսին: Գէշ աղէկ շէնք մը կայ: Ուրեմն շէնքն ալ չէ որ կը պակսի: Կը պակսի միայն դրամը: Եւ այդ դրամը կը պակսի այնպիսի հաւաքականութեան մը մէջ, ուր հսկայ հիւանդանոցներ, որբանոցներ, եկեղեցիներ եւ նոյնիսկ Սանուց Միութիւններ յարաբերաբար տանելի դիւրութեամբ մը կը գոյացնեն իրենց այն պիւտճէները որոնք միշտ արիւն կը ստանան այս ժողովուրդին նուիրատու քսակէն: Դրամն է որ կը պակսի ուրեմն վերը համրուած բոլոր այդ հաստատութիւններէն ոչ նուազ կարեւոր հաստատութեան մը համար, կրթական օճախի մը համար, հոգ չէ թէ ազգային դիմագիծ չունենայ ան: Հոգ չէ թէ կ'ըսենք այն պարզ պատճառով որ գրեթէ վստահ գիտենք թէ պարագան տարբեր չէ նաեւ մեր շատ մը ազգային կրթական հաստատութիւններուն համար: Տակաւին մեր մտքերուն մէջ է այն տխուր կոչը զոր անցեալ տարի հանրութեան ուղղած էր Կեդրոնական վարժարանը: Եւ որքան որ գիտենք, այդ կոչը արդիւնաւոր շարժում մը չստեղծեց մեր մէջ, ժողովուրդը իր ուրախ եւ տխուր առիթներուն աւելի յաճախակի կերպով Կեդրոնականը յիշել չսկսաւ:

Մինչդեռ դրամը որքան անկարեւոր, որքան երկրորդական պէտք է մնացած ըլլար այն դժուարութիւններուն քով, որոնք այսօր կը սպառնան մեր կրթական հաստատութիւններուն գոյութեան, որքան արհամարհելի պէտք է երեւէր ան մեր զաւակներուն տոհմիկ մաքուր կրթութիւն մը տալու անհրաժեշտութեան եւ կարեւորութեան դիմաց: Չէ՞ որ դրամը մեր յետին վարժարանին իսկ դռները փակող վերջին ազդակը պէտք է ըլլար:

Ահա՛ թէ ինչու հիմա մենք մեզի կը հարցնենք հետեւեալը. պիտի թողո՞ւնք որ փակուի Հինդլեան վարժարանը: Հինդլեանցի ըլլանք կամ ոչ, զաւակ ունենանք կամ չէ, մեծահարուստ ըլլանք կամ ոչ, ի՞նչ պիտի ընենք: Պիտի թողո՞ւնք որ մեր երբեմնի կարեւոր վարժարաններէն մէկը փակուի ընդմիշտ:

Պիտի փափաքինք որ մեր ընթերցողները, բայց մանաւանդ Հինդլեանցիները, առանձին առանձին պատասխանէին այս հարցումին: Այո, պիտի թողո՞ւնք որ փակուի Հնդլեան վարժարանը: Եթէ պիտի թողունք, կրնանք վստահ ըլլալ որ վաղը կարգը միւսներուն պիտի գայ:

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՍՈՆԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իտալահայ Մշակութային Միութիւնը՝ լիբանահայ ծանօթ երգչուհի մեծծօ-սոփրանօ Տիկ. Սոնա Մինասեանի Միլանօ ներկայութենէն օգտուելով, կազմակերպեց երգահանդէս մը որ տեղի ունեցաւ անցեալ Մայիս 19ին Հայ Տան սրահներուն մէջ: Տիկ. Մինասեան յաջորդաբար երգեց կտորներ Վերտիէ, Չիլէայէ, Հէնտէլէ, Սէն Սանսէ, իսկ հայ հեղինակներ Կոմիտասէ, Կանաչեանէ, Տօլուխանեանէ եւ Խաչատրեանէ: Շնորհալի երգչուհին իր այս երգահանդէսին մէջ դարձեալ ի յայտ բերաւ իր ձայնին թաւշային գեղեցկութիւնն ու խորութիւնը, եւ մանաւանդ ձայնական ելեւէջներու ճշգրիտ տիրապետումը Թրովաթօրէի եւ Չիլէայի դժուարին արիաներուն մէջ: Խոր ապրումով եւ զմայլելի մեկնաբանութեամբ երգեց Կոմիտասի «Չինար ես»ը, Կանաչեանի «Ալվարդի երազը», եւ Տօլուխանեանի «Ես լսեցի մի անոյշ ձայնը»: Երգահանդէսը պարգեւեց գեղարուեստական իսկական վայելք մը, եւ արժանացաւ ներկայ հասարակութեան ջերմ գնահատանքին եւ ծափահարութիւններուն:

Իտալական «Նոթթէ» օրաթերթի երաժշտական քննադատը անդրադառնալով այս երգահանդէսի մասին, ի միջի այլոց կը գրէ թէ՝ հայ երգչուհին յուզիչ կերպով մեկնաբանեց օփերայի արիաները, մանաւանդ Վերտիի Թրովաթօրէն եւ Սէն Սանսի Սամսոն եւ Տալիլան: Իսկ իր դասական հիանալի պատրաստութիւնը ի յայտ բերաւ Հէնտէլի Յուլիոս Կեսարի արիային մէջ:

Այստեղ կ'արժէ յիշել թէ անցեալ փետրուարին Տիկ. Սոնա Մինասեան Երեւանի Ֆիլհարմոնիայի սրահին մէջ շատ յաջող երգահանդէս մը տուած է, արժանանալով հասարակութեան եւ մամուլի խանդավառ ընդունելութեան: Պետական Օփերայի տնօրէնութիւնը գնահատելով անոր երաժշտական եւ բեմական կարողութիւնը, զայն հրաւիրած է յառաջիկայ Սեպտեմբերին երգելու Վերտիի Թրովաթօրէ օփերային ներկայացման որպէս գլխաւոր դերակատարուհի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՖԻԼՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Իտալացի երիտասարդ բեմադիր Լուիճի Ալպէրթոնի որ Վազգէն Ա.ի Հռոմ այցելութեան առթիւ պատրաստած էր Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցած հանդիսութեանց գունաւոր շարժանկարը, գաղափարը յղացաւ պատրաստելու վաւերագրական ֆիլմ մը որ օտար հասարակութեան կը ներկայացնէ հայկական ցեղասպանութիւնը եւ անոր շարժառիթները: Ֆիլմին տիտղոսն է Ո՞վ կը յիշէ Հայերը: Այս շարժանկարին իրականացման համար բեմադիրը օգտուած է Արմին Վէկնէրի 1914ի ջարդերու լուսանկարներէն, հայկական գիրքերու մէջ հրատարակուած լուսանկարներէ եւ իտալացի արդիական նկարիչ Անսէլմոյի Լը Մասաքրը (Ջարդը) արտայայտող նկարներու շարքէն: Անոնցմէ ընտրուած նիւթերու ճարտար համադրութեամբ եւ պատշաճ երաժշտութեամբ ստեղծուած է տպաւորիչ մթնոլորտ մը որուն մէջ հանդիսատեսը՝ առանց ճնշուելու սարսռազդեցիկ տեսարաններէ, աչալուրջ կը հետեւի յաջորդող նկարներուն եւ խօսնակին բացատրութիւններուն: Ֆիլմը կը սկսի ռմբագործ Թալէաթի ծանօթ հեռագրով որ կը հրահանգէր բոլոր կուսակալներուն, առանց խղճահարութեան եւ առանց տարիքի ու սեռի խտրութեան անխնայ բնաջնջել ներքին գաւառներու հայ բնակչութիւնը: Այս ցեղասպանութեան անպատիժ մնալուն որպէս հետեւանք կը յիշատակէ Լեհաստանի արշաւանքի նախօրեակին՝ Հիթլէրի նոյնքան վատահամբաւ հրահանգը Լեհերը բնաջնջելու մասին, որու վերջաւորութեան կը հարցնէ թէ — ո՞վ կը յիշէ այսօր հայկական ջարդերը: Այս հարցումէն ներշնչուած է նաեւ ֆիլմին տիտղոսը: Ժապաւէնը կը վերջանայ հայկական վերագարթնումով ըլլայ Հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ, ցոյց տալով միջազգային համբաւ վայելող հայ ականաւոր դէմքեր եւ տալով տեղեկութիւններ Իտալիոյ հայ գաղութի մասին: Բեմադիր Ալպէրթոնի խուսափած է կատա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Իսկ փոքր աղջիկն ու մանչը՝ մին Հօմ Սքուլ, միւսն ալ Ռոպերթ Քոլէճ կը գտնուէին: Այս առանձնութիւնն էր ահա, որ գինքը կը զուարթացնէին, քանզի որոշած էր օգտուիլ քաղել իր ազատութենէն, չտայլ կեանք մը վարելու համար, գոնէ ժամանակ մը: Նոյնիսկ այնպէս կարգադրած էր, որ իրիկուան կերակուրն ալ դուրսը ուտէ, աւելի ազատ մնալու եւ ծառաներուն անհարկի հսկողութենէն խուսափելու համար:

Ղուկաս էֆէնտի լսած էր, որ իր բարեկամը, Քերովբէ էֆէնտի, կարգ մը անխոստովանելի մոլութիւններ ունէր ու հիմա, զայն իր քովը կանչելով, կը յուսար զայն իրեն գործակից ընել իր մտադրած հաճոյքի եւ ցոփութեան արշաւանքին:

— Այս գիշեր եկուր, կերակուրը միասին այստեղ ուտենք, առաջարկեց երկու օղի եւս ապսպրելով:

— Բայց, էֆէնտի, տունը չե՞ն սպասեր...

— Տունը մարդ չկայ, հիմա ամուրի կը սեպուիմ, պատասխանեց վաճառականը եւ իր բարեկամին պատմեց կնոջ մեկնումը:

Այս բացատրութեան վրայ, Քերովբէ էֆէնտի յօժարակամ ընդունեցաւ ճաշի հրաւէրը:

Վաճառականը կամաց – կամաց, դրօսնելու,, իր ազատութենէն օգտուելու թաքուն խորհուրդները պարզեց եւ կարգ մը քօղարկեալ ակնարկութիւններ ըրաւ Քերովբէ էֆէնտիին, որ խնդալով ու կատակելով պատասխանեց:

Առատ գինիով ճաշէ մը ետք երկու բարեկամները ալ բոլորովին բացուած էին իրարու եւ որոշեցին նոյն իրիկունը միասին անցընել, աղէկ քէֆ մը ընելու համար:

Այդ գիշերը Ղուկաս էֆէնտի տուն չվերադարձաւ. առտուն միայն եկաւ մէկ երկու ժամ հանգստանալու եւ յետոյ գործին գնաց: Քերովբէ էֆէնտի իրմէ սպասուած պաշտօնը մեծ յաջողութեամբ կատարած էր, արժանանալով վաճառականին բարեացակամ գնահատութեանց:

Հետեւեալ օրը կրկին իրար գտան նոր արշաւանքներ կազմակերպելու համար ու այսպէս, ամիս մը, Ղուկաս էֆէնտի սանձարձակ շուայտութեան կեանք մը վարեց: Քերովբէ էֆէնտի իրեն անբաժան խորհրդակիցն ու գաղտնեկիցը եղած էր, ալ պատկառանքն ու ակնածանքը վերցած էին իրենց միջեւ եւ իրենց յարաբերութիւնները բացարձակօրէն մտերմական հանգամանք մը առած էին:

Ղուկաս էֆէնտիի հաճոյակատար առաջնորդը ուզեց օգտուիլ այս նորահաստատ մտերմութենէն եւ բաւական մեծկակ գումար մը յաջողեցաւ փրցնել վաճառականէն, իբրեւ փոխատուութիւն:

Եւ սակայն օր մըն ալ Ղուկաս էֆէնտի, ալ յափրացած այդ կեանքէն, կամացկամաց խոյս տուաւ իր բարեկամին ընկերակցութենէն:

Մոլցուած կիրք մը վերստին վառել կը սկսէր իր ներսիդին:

Առտու մը, երբ գրասենեակը նստած ընթացիկ գործերով կը զբաղէր, քենին ներս մտաւ իր փոքրիկ աղջկան հետ:

— Բարեւ, Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ նստարանին վրայ տեղաւորուելով, մինչ աղջիկը կը փութար ձեռք համբուրելու:

— Աստծոյ բարին, բարի եկար, գոչեց վաճառականը զուարթ դէմքով, ա՜ս ո՞ւր է, մէջտեղ չկաս այսչափ ատեն...

— Ինչ ընեմ, քոյրս տունը չէ որ գամ, պատասխանեց կինը ժպտելով:

Ղուկաս էֆէնտի վաւաշոտ աչքերով սկսաւ դիտել իր քենին, որ գրեթէ ամիսէ ի վեր չէր տեսած եւ որ տարրինապէս գեղեցիկ ու գրաւիչ կը թուէր իրեն այդ միջոցին:

— Այս որչափ փոխուած ես, ըսաւ:

— Ի՞նչ եմ եղեր...

— Գիրցեր, վրայ ես եկեր, գոյնդ աղուորցեր է...

Ցետոյ, յանկարծ, արհամարհական շեշտով մը հարցուց.

— Մարդդ ի՞նչ կ'ընէ, գործերը ի՞նչ ջուրի մէջ են:

— Ամա՜ն, Ղուկաս էֆէնտի, մի հարցներ, շատ փորձանքներու մէջ ենք նորէն, արդէն շիտակը անոր համար եկայ քեզ տեսնելու:

— Ի՞նչ եղաւ որ, հարցուց վաճառականը յօնքերը պռստելով:

— Ճանըմ, պզտիկ գործ մը ունէր, ինչ է նէ՝ գէշ աղէկ կ'երթայինք, Ցոյն մը եկաւ դէմը, ընկեր ըլլալ ուզեց, իբր թէ գործը ընդարձակելու համար, վերջապէս՝ բրաւ-չբրաւ համոզեց, գործի սկսան, մէյէր խաբեբայ աւազակին մէկն է եղեր, թէ գործը կործանեց եւ թէ եղած քիչ մը դրամն ալ առաւ փախաւ...

— Էյ, ըսել է հիմա գործը գաղրեցուցա՞ծ է...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

բէյէ լրագրական մերկ ռըփորթաժ մը, այլ ջանացած է գեղարուեստական եւ քնարական պատմուածանով ներկայացնել ցնցող իրականութիւնը։ Վաւերագրական այս փաստանկարը հայկական ցեղասպանութեան նուիրուած ինքնայատուկ եւ բաւական յաջող առաջին փորձը ըլլալուն, զուրկ չէ անշուշտ որոշ թերութիւններէ որոնք կը բացատրուին երիտասարդ եւ օտար բեմադիրին անցեալի դէպքերը դիտելու այժմու տեսանկիւնէն։ Կը խորհինք թէ որոշ յապաւումներով եւ յարմար յաւելումներով կարելի է զայն վերածել իր նպատակին համապատասխան գեղարուեստական ժապաւէնի մը։

Այս ֆիլմը՝ որուն պատրաստութեան համար նիւթական կարեւոր մասնակցութիւն մը ունեցած է Պր. Ստեփան Սրապեան՝ Իտալահայ Կոմիտէի վարչութեան նախաձեռնութեամբ ներկայացուեցաւ հայ եւ օտար հասարակութեան, Սանթրը Քիւլթիւրէլ Ֆրանսէզ սրահին մէջ, արժանանալով նպաստաւոր ընդունելութեան։ Կ'իմանանք թէ ան պիտի մասնակցի փաստանկար ֆիլմերու մրցումին կազմակերպուած իտալական Զբօսաշրջիկութեան Նախարարութեան կողմէ։

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Միլանի հայ գաղութի ծանօթ բժշկուհի Փրոֆ. Անահիտ Քէհեաեան որ մասնագէտ է մանկական հիւանդութեանց, վերջերս ներկայացուցած է նոր աշխատութիւն մը ներծոր գեղձերու մասին եւ զայն յաջողութեամբ պաշտպանած Հռոմի բժշկական կաճառին առջեւ, ստանալով ներծոր գեղձերու մասնագէտ փրոֆեսէօրի երկրորդ տիտղոսը։ Փրոֆ. Անահիտ Քէհեաեան Իտալիոյ միակ կին մասնագէտն է ներծոր գեղձերու (անտոգրինոլոժի) ճիւղին մէջ։

ՄԱՅՏԱ ՄՆՏԻԿԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս տարուան ընթացքին Միլանոյի հայ գաղութը ունեցաւ գեղարուեստական եռուն շարժում մը։ Արտաշէս Ղարիպեանի եւ Զարեհ Մութաֆեանի յաջող նկարահանդէսներէն ետք, հրապարակ եկաւ Մայտա Մնտիկեան իր նկարահանդէսով Պարպարուի Կալըրիին մէջ Մայիսի առաջին շաբաթներուն։ Ցուցադրուած յիսունի շուրջ նկարները կը ներկայացնէին հայրենի տեսարաններ զորս Մայտան՝ Հայաստան կատարած իր վերջին այցելութենէն յետոյ, հարազատ զգացումներով պաստառին յանձնած էր։ Այստեղ կ'արժէ նշել որ այս նոր նկարներով ան ի յայտ կը բերէր աւելի հասունութիւն, նրբազգածութիւն եւ արտայայտութեան ինքնատիպ ոճ մը։ Նկարահանդէսը արձանագրեց լաւ յաջողութիւն մը արժանանալով տեղական մամուլի եւ գեղարուեստասէրներու գրուատիքներուն։

Հ. Բ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը, որուն յատկապէս ներկայ գտնուեցան մեծ թիւով երիտասարդներ, երկու սեռէ, տեղի ունեցաւ վեցերորդ Թաղապետարանի սրահը, Շաբաթ երեկոյ, Յունիս 6։

Բեմը յարդարուած էր պատշաճ ձեւով՝ ֆրանսական եւ հայկական մեծկակ եռագոյներով։

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Հրանտ Սամուէլ իր խօսքին մէջ յիշեցուց, թէ յիսուներեք տարի առաջ Արարատեան դաշտին վրայ կը վճռուէր Հայութեան ճակատագիրը։ Պատկերացնելէ ետք 1915էն մինչեւ 1918 երկարող ժամանակաշրջանի ներքին թէ արտաքին կացութիւնը, ան նկարագրեց այն օրհասական գուպարը, որուն շնորհիւ ստեղծուեցաւ Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը։ «Քաոսէն հայրենիք ստեղծեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հայութեան քաղաքական արդար պահանջներուն հարազատ արտայայտիչ մարտական այս կազմակերպութիւնը, որ երեսուն ամսուան իր իշխանութեան օրերուն միաձոյլ դարձուց Հայաստանը՝ ներքին ճակատին վրայ։ Իսկ արտաքին ճակատին վրայ իրապէս եւ իրաւապէս ճանչցուց Հայաստանի Հանրապետութիւնը իբրեւ անկախ Պետութիւն եւ այդ հանգամանքին բոլոր ստորոգելիներով օժտեց զայն»։

Ընկ. Հրանտ Սամուէլ խօսելէ ետք Սեւրի եւ Լօզանի դաշնագիրներու մասին, նկատել տուաւ, թէ ազգովին մերժեցինք Լօզանը եւ կառչած մնացինք Սեւրին, զոր կը նկատենք մեր հաւատոյ հանգանակը։ Սեւրի դաշնագիրը միջազգային անժամանցելի մուրհակ մըն է, որ ուշ կամ կանուխ պէտք է վճարուի։ Ապա յիշեցնելէ ետք, թէ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակէն ետք «միատեսակ մտածում»ի փաստը նըկատելի դարձած է Հայաստանէն Սփիւռք նախագահը յայտարարեց, թէ աւելի քան կէս դարէ ի վեր չենք դադրած պահանջելէ մեր հողերը աշխարհի ճակատագիրը տնօրինելու կոչուած Մեծերէն եւ ՄԱԿէն, ու պիտի շարունակենք պահանջել անվհատ, հետապնդել անընդհատ մեր արդար դատը մինչեւ վերջնական յաղթանակ։

Ընկ. Հրանդ Ակոնայեան, օրուան բանախօսը, յետադարձ հայեացք մը նետեց անցեալի մեր պատմութեան գլխաւոր իրադարձութիւններուն վրայ՝ 1375էն մինչեւ Մայիսեան բախտորոշ օրերը։ Կէտ առ կէտ յիշեց այն բոլոր դէպքերը, որոնց շարահիւսումով կը կազմուի այսպէս կոչուած Հայ Դատի պատմական թղթածրարը. ան մասնաւորապէս բնութագրեց կացութիւնը վեց դարերու օսմանեան տիրապետութեան՝ Հայաստանի մէջ։ Պարզեց մեր ժողովուրդին վիճակուած տնտեսական, քաղաքական, ընկերային եւ հոգեկան պատկերը ամբողջ Թրքահայաստանի մէջ։ Յիշեց Հայաստանի անկախութեան ի խնդիր պայքարած եւ աշխատած մեր մեծ ռահվիրաներու գործունէութիւնը՝ Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ յեղափոխական շրջան, բոլորն ալ հիմնական գիծերու մէջ։

Այլ մանաւանդ պատկերացուց 1915–1918ի ժամանակաշրջանի վիճակը գտնելով, որ երկու մեծ դժբախտութիւններ արձանագրուեցան այդ տարիներուն։ Առաջինը՝ համաշխարհային պատերազմը, որ հնարաւորութիւն տուաւ Թուրքերուն գործադրելու իրենց հայաջինջ ծրագիրը։ Երկրորդը՝ 1917 Փետրուարի ռուսական յեղափոխութիւնը, որովհետեւ Կովկասեան երկարաձիգ ճակատի պաշտպան ռուսական յաղթական բանակը կը բարոյալքուի եւ յետադային՝ Լենինի կոչին անսալով՝ կը լքէ ամբողջ ճակատը։

Բանախօսը կը պատկերացնէ Մայիսեան օրհասական գուպարը, նոր Մովսէսի՝ «հիւանդ աչքերով, բայց պողպատէ կամքով յեղափոխական Արամի» ղեկավարութեան ներքեւ, ապա՝ Հայաստանի պետականութեան ստեղծումը, որ առարկայ կը դառնայ ամբողջ հայ ժողովուրդի գուրգուրանքին եւ սիրոյն։ «Առանց Մայիս 28ի, ներկայ հայրենիքի գոյութիւնը կը դառնար խնդրական, որովհետեւ Հայ մնացած չէր ըլլար» եւ ոչ ալ սահմաններու մէջ ճշդորոշուած Հայաստան, իբրեւ պետական կառոյց։

Բանախօսը վերջացուց իր խօսքը ըսելով, թէ Սարդարապատի յուշարձանի զոյգ մը հուժկու ցուլերու դէպի Թուրքիա ուղղուած եղջիւրները օր մը պիտի կարգադրեն մեր հողերու խնդիրը։

Մայիս 28ի փառաբանութիւնը պիտի կատարուի բոլորին կողմէ անխտիր, վաղը։

Ընկ. Կ. Մուսայեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի յարգանքը մատոյց Մայիս 28ը կերտող սերունդին։ Երիտասարդ ընկերը արագ ակնարկ մը նետեց Մայիսեան դէպքերուն վրայ եզրակացնելու համար, թէ այդ թուականով հայ ժողովուրդը ձեռք ձգեց իր պետականութիւնն ու անկախութիւնը։

Անդրադառնալով մեր իրաւունքներու խնդրին՝ դառնութեամբ նկատեց, թէ հայ դատաւորներ Հայաստանի մէջ հարկադրուած են դատապարտութեան վճիռ արձակելու հայ երիտասարդներու նկատմամբ, որովհետեւ անոնք «մեղք»ն են գործած մեր ժողովուրդին իրաւունքները պահանջելու։ Յիշեց, որ Լենին 1922ին յայտարարած էր, թէ «մարքսեանները եթէ չեն ուզեր դաւաճանել ժողովրդավարութեան եւ պրոլետարիատին, պարտաւոր են բացարձակապէս պաշտպանել ազգերու ազատ ինքնորոշման իրաւունքը» (տես «Ամբողջական գործեր», 12րդ հատոր, էջ 718)։ Այսօր, դժբախտաբար, Լենինի ժառանգորդները ո՛չ միայն չեն յարգեր իրենց առաջնորդին տեսակէտները, այլեւ՝ կը հետեւին հակառակ ուղղութեան։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, շեշտեց ան, հաւատացած է հայ ժողովուրդի վերջնական յաղթանակին եւ կը պայքարի ի խնդիր այդ դատի իրականացման։

Համեստ էր գեղարուեստական բաժինը։ Պետրոս Պետիկեան մեներգեց հինգ–վեց երգեր, Մուրատ Դալաքեան արտասանեց հատուածներ Սիամանթոյէ, Օրդ. Պաղըրճեան եւ Ժ. Օսմանճեան զուգապար մը ներկայացուցին։

Հանդիսութիւնը շարունակուեցաւ պարով եւ խրախճանքով։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ԴԻՒԱՆԻ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԸ

Աղքատախնամի վարչութիւնը Մայիս 27, 1971ի իր նիստին ընթացքին վերակազմեց իր Դիւանը եւ Յանձնաժողովները հետեւեալ կազմերով.—

ԴԻՒԱՆ

Նախագահ, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, փոխ–նախագահներ, ՊՊ. Արմենակ Անէմեան եւ Գրիգոր Փաթուկեան, ընդհ. քարտուղար Պ. Վաղարշակ Սունեան, գանձապահ Պ. Նշան Հայթայեան։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՎԱՐԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ.Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան, Գրիգոր Փաթուկեան, Անթուան Մակարեան, Հայկ Աղաբէկեան եւ Ժաք Գալենեան։

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Վահրամ Թէրզեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Նշան Հայթայեան։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Վարչութեան բոլոր անդամները, նախագահութեամբ Պ. Ռաուլ Գազանճեանի։

ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ.Պ. Ա. Մակարեան և Ն. Հայթայեան։

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿՏԱԿԱՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Ն. Յովհաննէսեան, Ն. Հայթայեան եւ Ա. Ետիէֆարտաշեան։

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Ռոլան Մարկոսեան (ճարտարապետ), Ն. Յովհաննէսեան, եւ Գ. Փաթուկեան։

(ԿՆԻՔ)

Փարիզ, 9 Յունիս 1971

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Այս ժամուն բժշկապետին այցելութիւնը անսովոր է եւ հիւանդները կը հասկնան որ իրենցմէ մէկը Ազրայէլի այցելութիւնը ընդունած է։

Սուր եւ հետաղօտող աչքեր մեզ կը հետեւին...։

Այդ բոլոր թուխ եւ վտիտ դէմքերը, նման իրարու, նման՝ ցաւի եւ մտատանջութեան կծկումներով, այսահարի երեւոյթ ունին եւ կարծես իրենց դէմքերուն վրայ կը կրեն անջնջելի կերպով այն սոսկումը, որ պատերազմի տեսիլքներ յառաջ բերած են իրենց մէջ։

Մեր հիւանդը առաջին ակնարկով ոչինչ ունի արտասովոր, հանդարտ պառկած է եւ կիսախուփ աչքերէն մէկուն մէջ բիբը կ'երեւայ, ինկած ստորին արտեւանունքին վրայ, ինչպէս անկենդան սեւ ուլուն մը, անլոյս, անփայլ։ Բէմզի վերմակը բարձրացուց եւ բազուկը փընտռեց. հազիւ թէ բժիշկին մատները կըպած էին բազկերակին, հիւանդը ունեցաւ կարճ եւ կտրուկ ցնցում մը։ Բէմզի կրկին ծածկեց վերմակը եւ իր թաշկինակը հանելով գրպանէն, մեղմութեամբ սրբեց հիւանդին քրտնաթոր ճակատը. յետոյ նշանացի ինծի պատուիրեց որ լոյսը մօտեցնեմ հիւանդի դէմքին։ Շըրթունքի անկիւնէն արիւնախառն դեղնորակ լորձունքը յամրօրէն կը հոսէր սեւ մօրուքին մէջ. բժիշկը արտեւանունքը բարձրացուց բիբը մնաց կախուած, կարծես գետին պիտի իյնար։ Ցոյց տուի ներարկու գործիքը Բէմզիին, բայց անիկա ձեռքով մերժողական շարժում մը բրաւ։

Մահիճին քով, սեղանին վրայ տակուած նարինջ մը կար, ուրկէ քանի մը շերտ կը պակսէր. հասկցայ որ մնացեալը այլեւս իրեն համար չէր։

Մեկնեցանք վիրաւորին քովէն ինչպէս յանցաւորներ։ Գիշերապահը մօտեցաւ բժշկապետին եւ փորձեց բան մը հասկընալ, բայց Բէմզի շրթունքին դրաւ մատը լռութիւն հրամայելով։

Երբ դուրս եկանք, նրբանցքին մէջ երկուքս մէկ կանգ առինք։ Պաղ քրտինք մը կ'ողողէր ճակատս եւ ծունկերս կը կթոտէին։ Բէմզի այդ պահուն ինծի նայեցաւ ներում նայուածքով մը։ Կարծես թէ ինքն էր աւելի տկարը եւ նեցուկ մը կը փնտռէր։ Հասկցայ որ ընաթափ կը զգար ինքզինքը եւ տեսակ մը դառն դոհունակութիւն զգացի։

Կարծես թափ տալու համար մեր խռովայոյզ զգացումներուն, աւելի ուժեղ կերպով լսելի եղաւ հրետանիին թնդիւնը եւ ապակիները ցնցուեցան ճարճատելով։ Բէմզի դէպի ինծի հակեցաւ եւ դէմքը ստացաւ խորհրդաւոր երեւոյթ մը. կարծես ծանր եւ անխոստովանելի գաղտնիք մը ունէր հաղորդելիք. բնազդական շարժումով մը աջ եւ ձախ նայեցաւ, բայց ահա անմիջապէս սթափեցաւ եւ արագ քայլերով հեռացաւ նրբանցքին մէջ։

Ցերեկուան ճաշին Բէմզի իր սովորական երեւոյթը ունէր. քիչ մը աւելի արժգոյն թերեւս եւ աչքերը աւելի յոգնած։ Սուրիացի բժիշկը կարդաց պատերազմական հաղորդագրութիւնները եւ յաղթանակի ստուգութիւնը պարզեց բոլոր դէմքերը։ Մեր դաշնակից Գերմանացիները յաղթական են բոլոր ճակատներուն վրայ։ Կը բաւէ որ դրաւեն Վարշաւիան եւ ահա վերջացա՜ւ... Պատերազմը կը վերջանայ կեդրոնական Պետութեանց յաղթանակով։ Սա անտարակուսելի ճշմարտութիւն մըն է եւ այլեւս մնացեալը մանրամասնութիւններ են։ Ամէնքս ալ երջանիկ էինք եւ հպարտ բացի Բէմզիէն, որ անուշադիր մնաց ընթերցման պահուն եւ չհասկցաւ կարծեմ թէ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է։ Խօսքը չեմ ըներ հայ բժիշկին, որ իր տգեղ եւ խոշոր քիթը չբարձրացուց պնակին վրայէն։ Երկուքին ալ վարմունքը ջիղերուս դպաւ, թերեւս ուզեցի պարզապէս Բէմզիին ուշադրութիւնը գրաւել։ Դէմ է պատերազմին, գիտեմ, այդքանը գուշակած եմ. ես ալ դէմ եմ, բայց այդ ինծի չարգիլեր որ սիրտս ուռի հպարտութեամբ, երբ լսեմ մեր թշնամիներուն ջախջախիչ պարտութիւնը։ Թո՛ղ անգամ մը յաղթենք, յետոյ կը խօսինք... Իմ զգացումներս մէկ անգամէն արտայայտելու համար գոչեցի եռանդով.

— Վա՜յ յաղթուողին...

Սուրիացի բժիշկը ծափահարեց, յետոյ աչքերը արագ թարթելով ինծի նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Պէտք է գթով ըլլալ պարտուողներուն համար։ Թուրքը ասպետական է եւ վստահ եմ որ...

— Ի՞նչ է գութը, ընդհատեցի խօսքը, ես այդպէս բան չեմ ճանչնար։ Դուք բժիշկներ էք, եւ ամէնքդ ալ գիտութեան հետեւած էք։ Մի՞թէ գութ կայ բնութեան մէջ։ Թէ՛ բուսական եւ թէ կենդանական աշխարհներու մէջ իրար կը լափեն, իրար կ'ոչնչացնեն ապրելու, տեւելու եւ զօրանալու համար... Ո՞ւր կը գտնէք գութ որ ես իմ մէջս ունենամ։ Այդ ձեր գութ ըսածը ջղային հիւանդութիւն մըն է եւ, փառք Աստուծո՛յ, իմ ջիղերս հիւանդ չեն։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(7 Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 92րդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դպրոցասէրի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար, այս Կիրակի, 13 Յունիս, Փարիզի Հայաստանեայց եկեղեցին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի «Արդուեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Յակոբ Աբէլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց քեռայրին Մկրտիչ Աճէմեանի *մահուան առթիւ։*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն։

Գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգային Մուրատ Ռուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, Նաճարեանի ագարակը։ Խիստ կարեւոր է անդամներու ներկայութիւնը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար։ Դիմել Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը Զորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին եւ Օր. Իզգրանեան իրենց հայրենակից՝ Հմայեակ Փաշայեանի *կսկըծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր կը նուիրէ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի։*

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻԱ

Բարեկամներու փափաքով այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա։

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 29

Այս առթիւ ընտրեցինք Վենետիկի մօտ ծովեզերեայ գեղեցիկ վայր մը որուն, բարեխառն կլիման պիտի նպաստէ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու։

Այցելութիւն Ս. Ղազար խաղողի օրհնութեան *օրը։*

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2)
ամէն կէսօրէ վերջ։
Հեռախօս 231-09-06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
128 Ռիւ տը Ֆլանտրը (Փարիզ (19)
մուտքի դիմացի դուռը։

– ՄԱՅԻՍ 28 –
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի *մէջ*
22, Ռիւ Վոլթէր

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր

Առատ կերուխում
Գին՝ 35 *Ֆր.*

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Թումիկեան (Պորտոյէն) 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր ամուսնոյն Սեդրակ Թումիկեանի *մահուան տարելիցին ի յիշատակ։*

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեօ - Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին։ Երթուդարձի գինը 22 Ֆրանք։ Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253-63-63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253-83-73։

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեօ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Վիէնի Սեւան խումբին դաշտահանդէսը Յունիս 20ին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպութեամբ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս Կիրակի,
ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի
ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը։ Տիկ. Ալիս Գալուստեան (երգ)

Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Գր. Խսկիւնեանի մահուան առթիւ.— *Տէր-Մինասեան ընտանիք 50 Ֆր., Սէմէրճեան Ա. 30, Սէմէրճեան եւ Գողոյեան ընտանիքներ 20ական։*

Կիւլեսէրեանի մահուան առթիւ.— *Տիկին Ս. Թէրզեան, Ժ. Ալոյեան, Տէր եւ Տիկին Տէր-Մեսրոպեան, Գողոյեան ընտանիք, Պօտոսի, Սէմէրճեան ընտանիք, Տիկին Զատէեան եւ զաւակները 20ական։ Տիկին Փափազեան, Տ. Մեսրոպեան, Կիրակոսեան 10ական։*

(Շար.)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 22՝ 2300 Ֆր.
ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 27՝ 2750 Ֆր.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère *classe*

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
16էն 35 տարեկան
Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 Ֆր.

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 13 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12137
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.137

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

(56րդ տարեդարձին առթիւ)

—o—

1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղան կը բար – ձրացուէին քսան հնչակեաններ, որոնք ամբաստանուած էին թէ ծրագրած են աՀաբեկումի ենթարկել Իթթիհատի պետական եւ կուսակցական վարիչ դէմքերը, համաձայն Ռումանիոյ Կոստանցա (Քէօսթէնճէ) քաղաքին մէջ 1913 Սեպտեմբերին գումարուած եօթներորդ պատգամաւորական ժողովի որոշման :

Պալքանեան պատերազմը սկսած 1912ի աշնան՝ կը վերջանար քանի մը ամիս վերջ, օսմանեան կայսրութեան ջախջախիչ պարտութեամբ :

Իթթիհատը, որ պահ մը հեռացուած էր իշխանութենէն, 1913 Յունուար 10/23ին պետական հարուածով մը, առանց ընդդիմադրութեան հանդիպելու, կրկին ձեռք կ'առնէր երկրին ղեկը : Պաշարման վիճակ կը յայտարարէր եւ ահուսարսափի մթնոլորտ մը կը ստեղծէր կայսրութեան մէկ ծայրէն միւսը :

1913 Մայիսին Իթթիլաֆականները կը սպաննէին մեծ-եպարքոս Մահմուտ Շէվքէթ փաշան : Դաւադրութեան մասնակից նկատուած 13 անձեր, որոնց շարքին Տամատ Սալիհ փաշա, կախաղան կը բար – ձրացուէին Պայազիտի հրապարակին վրայ :

Հայկական Բարենորոգումներու հարցը միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ էր դրուած : Երաշխաւոր վեց մեծ Պետութեանց Պոլսոյ դեսպանները կը բանակցէին Իթթիհատի կառավարութեան հետ :

Հայերուն դէմ ատելութիւնը իր գե – րագոյն աստիճանին կը հասնէր : Գաւառի մէջ հարստահարութիւնները օրէ օր կը սաստկանային, տեղական Թուրք իշխա – նութեանց դրդումով ու մեղսակցու – թեամբ :

Պոլսահայ թերթերը, մանաւանդ Ազատամարտն ու Ժամանակը 1913ին քանիցս ժամանակաւոր դադարման դատապարտուեցան, պատասխանատու տնօրէններն ալ բանտարկուեցան :

Ներքին Գործոց նախարար Թալէաթ, Պոլսոյ զինուորական կառավարիչ Ճէլալ եւ ոստիկանական տեսուչ Ազմի Կարմիր Սուլթանէն աւելի բռնատիրական վար – չաձեւ մը հաստատած էին երկրին մէջ :

Թուրանական շարժումը՝ ծնունդ առած 1908ի Սահմանադրութեան վաղորդայ – նին՝ Պալքանեան պատերազմէն վերջ ծաւալուն հանդամանք էր ստացած : Թիւրք Եուրտու, Թիւրք Օճաղը անուններու տակ ցեղապաշտական ակումբներ կը ստեղծուէին ամէն կողմ : Ոչ-Թուրքերուն դէմ հալածանքը նախաքայլը պիտի ըլլար ապագայ ցեղասպանութեան :

Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները Սահմանադրութեան հռչակումը ողջու – նած էին խանդավառութեամբ եւ բարե – միտ հաւատքով : Հայդուկները վար իջեր էին լեռներէն եւ շինարարական աշխա – տանքներու լծուած, կարծելով որ արդէն հնչած էր ազատութեան ժամը : Մաճն ու սրօրը, բահն ու բրիչը փոխարինած էին զէնքին :

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը Կոստանցայի ժողովին մէջ շատ յանդուգն որոշումներ կուտար : Կուսակցութիւնը, որ 1908ին օրինաւոր էր դարձեր, կրկին դաղտնի, «իլլէկալ» կազմակերպութեան կը փոխուէր :

Եգիպտոսէն իբրեւ պատգամաւոր ժողովին ներկայ եղած էր ուսուցիչ մը՝ Արշաւիր Սահակեան, այլ անուամբ Արթիւր Եասեան, աւելի ծանօթ Արշաւիր Նասեան անունով :

Այս սրիկան, որ Զինադադարին դաշնակցականներու ձեռքով Կիլիկիոյ մէջ իր արժանի պատիժը պիտի գտնէր, Աղեքսանդրիոյ մէջ կը տեսակցի «Թուրք հրոչակաւոր լրտեսապետ Ազմիի հետ», որուն կը հաղորդէ ժողովին բոլոր գաղտնիքները :

Ուրիշ հնչակեան արեւելահայ ամբո – խավար գործիչ մը՝ Հմայեակ Արամեանց (Մ. Տ. Շուռ), Պոլսոյ Ազգ. Ժողովի երեսփոխան ու հրապարակագիր, որ նոյնպէս ներկայ էր եղած Է. պատգամաւորական ժողովին, իր կարգին մատնու – թիւններ կ'ընէ Թուրք ոստիկանութեան : Այս դաւաճանն ալ Զինադադարին Պոլսոյ մէջ ահաբեկուեցաւ դաշնակցական Պիթ – լիսցի Արշակի (Եզիտ) ձեռքով :

Արշաւիր Եասեանի դաւաճանութեան վերահասու կ'ըլլայ Եգիպտոսի հնչակեան վարիչ մարմինը, որ 1914ի գարնան շրջաբերականով մը կը գգուշացնէ հայ մամուլը : Իբրեւ խմբագիրը պոլսահայ թերթի մը, ժամանակին մեր ձեռքը հասաւ այդ կարճ գրութիւնը : Սակայն շատ ուշ էր արդէն : Թուրք ոստիկանութիւնը գիտէր ամէն բան :

Քանի մը ամիս վերջ, 1914 Յուլիս 15ին կը սկսին հնչակեաններու ձերբակալու – թիւնները, որոնք շուտով զանգուածա – յին հանգամանք կը ստանան : Լրտես Եասեանի առաջնորդութեամբ ձերբակալուածներու թիւը կը հասնի 140ի, որոնցմէ 120 հոգին կարելի կ'ըլլայ բանտէն արձակել տալ, շնորհիւ թափուած ջան – քերու :

Բանտը կը մնան քսան հոգի :

Թուրքիա ընդհ. զօրաշարժ կը յայտարարէ Յուլիս 21ին (Հ. Տ.) : Հոկտեմբե – րին կը մտնէ պատերազմին մէջ :

Հնչակեան ամբաստանեալները ամբողջ եօթը ամիս կը տառապին բանտին մէջ, սպասելով դատավարութեան, որ կը սկսի 1915 Ապրիլ 28ին, Պոլսոյ հայերու մտաւորականներու զանգուածային աքսորի վաղորդայնին : Դատարանին մէջ տեղ կը գրաւէ մատնիչ Եասեան՝ անձնական դատախազի հանգամանքով :

Ի բացակայութեան կը դատուէին Սապահգիւլեան եւ Վարազդատ (Յակոբ Թիւրապեան), որոնք Եւրոպա կը գտ – նուէին :

Եօթը նիստերու մէջ կը քննուին բոլոր փաստաթուղթերն ու կը լսուին ամբաս – տանեալները : Վճիռը կ'արձակուի 1915 Մայիս 14-27ին : Մահուան կը դատապարտուին 22 հոգի (երկուքը ի բացակայութեան) :

Կախուողներու մէջ էին Փարամազ (Մատթէոս Սարգիսեան) արեւելահայ, հանրային գործիչ, Տոքթ. Պեննէ (Պետրոս Թորոսեան) Հիւսէյնիկցի, բողոքական, որ նախագահած էր Կոստանցայի պատգամաւորական ժողովին, Արամ Աչըքպաշեան, Արաբկիրցի, իսկական անունով Գրիգոր Կարապետեան, Գում – գափուի 1890 Յուլիս 15ի առաջին ցոյցին կազմակերպիչներէն, Գեղամ Վանիկեան (Վանիկ), խմբագիր ուսանողական Կայծ ամսագրին, Վանեցի, 26 տարեկան :

Ցեղասպան Թուրքը իր հայաջինջ դի – ւային ծրագրին առաջին թիրախն էր դարձուցած Հնչակեան կուսակցութիւնը, սեւհոգի լրտեսի մը մատնութիւնները օգտագործելով :

Այս նախաքայլին պիտի հետեւէր Մեծ Եղեռնը, որ իր մէկուկէս միլիոն նահատակներով արիւնաքամ ու արմատախիլ պիտի ընէր Հայութիւնը :

Քսան կախաղանները կը կազմեն յի – շատակելի դրուագ մը մեր ազատագրական շարժումներուն մէջ :

Հայ ժողովուրդը պիտի չմոռնայ երբեք իր այն զաւակները, որոնք զոհուեցան յանուն անկախ հայրենիքի ու ազատութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

—o—

1915 Յունիս 15, — Քսան կախաղան – ներ մէկ օրուան մէջ, Պոլիս, Պայազիտի մահաշուք հրապարակին վրայ : Քսանն ալ անդամները միեւնոյն կազմակերպու – թեան, Հնչակեան :

Վա՜յ, եթէ ազատագրութեան զոհերուն յիշատակն ալ պիտի թառամի : Մոռա – ցանդ օտարութեան մէջ, ուր ամէն բան կը մաշի : Հեռղհետէ աւելի արագ :

Ո՞վ կրցած է նկարագրել կախաղան մը, այնքան պարզ բառերով, բայց եւ այնպէս այնքան վառ եւ քսմնելի.

Լուսաբացին նա բարձրացաւ կախաղան
(Արեւածա՛գ, օ՜, արշալոյս արիւնոտ)
Կանգնած էին զինուորներն ու քահանան,
Գունատ ու լուռ կանգնած էին նրա մօտ..

Տէր քահանան ոչ մի աղօթք չէր յիշում,
(Սիրտը նրան շշնչում էր՝ անիծի՛ր),
Լուսածագին ծիրանավառ մշուշում
Ցայտում էին ճաճանչները ցանուցիր :

Վահան Տէրեան չտեսաւ Թրքական կախաղանները : Ոչ ալ միւս էջերը Հայաջինջ Սարսափներուն : Եթէ միայն այս մէկը տեսնէր ու մէկը քսանով բազմապատկէր, ո՞վ պիտի կրնար չափել խորութիւնը իր բանաստեղծական խուովքին եւ ստեղծագործութեան :

Քսան կախաղան եւ քահանայ մը «գունատ», ահուղողին տակ մոռցած՝ աղօթքի բառերն անգամ : Իսկ զինուորները — կամ ոստիկանները — բանտապահներն ու մնացեալը ոչ թէ գունատ, այլ բոցավառ՝ չարախնդութեան անասնական կիրքէն եւ արիւնի ծարաւէն :

Եւ այնուհետեւ ո՛րքան կախաղաններ այդ միեւնոյն հրապարակին վրայ : Մինչեւ ամենավերջինը, Հր. Աղաճանեան :

Գարշելի սողուն մըն էր որ այս քսան Հնչակեաններուն արիւնը մտաւ, Հնչակեան՝ ինքն ալ, — Արշաւիր Եասեան : Եւ ուրիշ զանկլիք մը, Հմայեակ Արամեանցն էր (Շուռ), նոյնպէս Հնչակեան, որ լրացուց պակասը :

Բարեբախտաբար չուշացաւ երկուքին ալ պատիժը : Առաջինը խեղդամահ՝ Կիլիկիոյ մէջ, երկրորդը գնդակահար՝ Պոլիս, Կէտիկ Փաշայի ժամուն առջեւ : Երկու վրէժխնդիր ձեռքերն ալ Դաշնակ – ցական :

Քսան զոհերէն անձամբ ճանչցած ենք միայն Վանիկը : Անգամ մը ձերբակալուած, յետոյ արձակուած էր : «Զգուշա – ցի՛ր, Գեղամ, խաղ մը սարքած չըլլան» :

Եւ շատ չանցած նորէն ծուղակը կ'իյնար, կառափնատ բարձրանալու համար միւսներուն հետ :

1915 Ապրիլ 11-24ի հանդոյցն էր որ կը քակուէր այս քսան կախաղաններով : Շարքը մոլեգնութեան աստիճանին հա – սաւ մանաւորապէս Կեսարիոյ մէջ : Իրարու ետեւէ կախուեցան աւելի քան քառասուն կալանաւորներ, առանց դաւա – նանքի, դասակարգի կամ տարիքի խտրութեան : Վաճառականը՝ յեղափոխականին, գիւղացին՝ արհեստաւորին հետ :

Մնացեալը բոլորդ ալ գիտէք, աւելի առաջ պատահած ըլլան թէ վերջը : Դեռ նոր վերջացան 1915ի սարսափներուն սգահանդէսները :

Կախաղան թէ խաթաղան, աքսոր եւ ջարդ, ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտումը դիւային քրքիջներով, — այս բոլորը պիտի ծառայեն աւելի պրկելու մեր ջիղերը, ի խնդիր վերջնական յաղթանակին :

Անոնք որ յաճախ անձամբ իրենց վզին կ'անցընէին խեղդակապը, եւ անոնք որ գիտակցօրէն կը քալէին մահուան ճամբա – ներէն, ոչ իրենց գաղափարներն ուրա – ցան, ոչ ալ իրենց հաւատքէն հրաժարեցան :

Մե՞նք ենք որ պիտի տատանինք այսօր, երբ ափ մը հող ունինք արդէն, դղրդա – գին, արիւնազանգ փլուզումէն վերջը : Եւ երբ հաւաքաբար կը պահանջենք հայրենիքին ամբողջացումը, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց :

Եթէ կախաղաններէն եւ ջարդերէն ա – զատ ենք այսօր, այդ չի նշանակեր թէ կէս ճամբան պիտի մնանք :

14 Յունիս 1947 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԵԺՆԵՒ առաջարկեց Ամերիկացինե – րուն կրճատել նաւատորմիղները բոլոր ովկիանոսներու վրայ : Կրկնեց նոյնպէս իր առաջարկները՝ արգիլել զանգուածային սպանութեան ծառայող բոլոր զէն – քերը, կրճատել Պետութիւններու զինուորական պիւտճէները եւ ամբողջովին դադրեցնել հիւլէական զէնքերու փորձարկումները :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն, թէ Վար – շաւայի Ուխտի ռազմափորձերը տեղի պիտի ունենան Հունգարիոյ մէջ՝ Եուկոսլաւ սահմանին մերձ : Եուկոսլաւ քաղաքական շրջանակները «քաղաքական ճըն – շումի մը արտայայտութիւն» կը նկատեն այս, զինուորական ուժի ցուցադրու – թեամբ : Խորհրդային մամուլը վերջերս խստիւ քննադատած էր Պելկրատի քաղաքականութիւնը : Պելկրատ բողոքած էր :

ՎԱՏԻԿԱՆ հերքեց Պէյրութի Օռիան օրաթերթի այն լուրը, ըստ որուն Պապը Հայաստան պիտի այցելէր Օգոստոսին եւ տեսնուէր Վազգէն Կաթողիկոսին հետ :

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ պետական հարուած մը ձախողած է : Ձերբակալուած է նախկին վարչապետը՝ Եուսէֆ Զայէն : Կարգ մը պաշտօնազրկումներ կատարուած են բանակի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ լոյս տեսաւ խորհրդային տաղանդաւոր գրագէտ Սոլժենիցինի մէկ նոր գործը՝ «Օգոստոս 1914» Ա. հատոր : Առաջին անգամն է, որ խորհրդային գրագէտը արտօնութիւն կուտայ իր մէկ երկին հրատարակութեան արտասահման : Նախորդները առանց իր գիտակցութեան հրատարակուած են :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլը կը շարունակուի աւելի եւս տարածուելով : Բա – նակցութիւնները դադրեցան Ուրբաթ եւ նոր տեսակցութիւններ պիտի ըլլան տնօրէնութեան եւ սենտիքաներու միջեւ : Տնօրէնութիւնը կ'ուզէ որ նախ գործա – դուլին վերջ տրուի, նոր խօսակցու – թեանց համար մինչ սենտիքաները կը կարծրացնեն իրենց դիրքը, մերժելով ե – ղած առաջարկները : Տնօրէնութիւնը կ'առաջարկէ աչնան յաւելումը կատարել Յուլիս 1ին բայց չընդունիր արձակուրդի պարգեւը այս տարուան համար :

ԷՓԻՆԷԻ մէջ տեղի կ'ունենայ Ընկեր – վարական համագումարը, ուր խօսք ա – ռած է նաեւ Ֆ. Միթերան : Միշտ երկու ճզտում կայ, անոնք որ առանց համայ – նավարներու մասնակցութեան Ձախ չեն ընդունիր, եւ միւսները, որ համայնավար չեն ուզեր :

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

«Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական առաջին մրցանակը յատկացուած էր Քարլ Պրէֆինի երկարաշունչ եւ այլապէս ինքնատիպ վէպին՝ «Առիւծարքայն Հայոց Տրդատէս»ի, որ իբրեւ նիւթ եւ խորք ունէր Հայոց պատմութեան մէկ բախտորոշ ժամանակաշրջանը՝ քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան։

Վերոյիշեալ վէպը, որ գերմաներէն լոյս տեսած էր Պազելի մէջ, Զուիցերիա, 1921ին, հայերէնի թարգմանած էր Երուանդ Տէր-Անդրէասեան (Ետան) 1939ին։

Երկրորդ մրցանակն եւս յատկացուած է երկար ժամանակ անտիպ մնացած շահեկան աշխատութեան մը՝ Յովհաննէս Գազանճեանի «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան», երկու բաժին, առաջինը՝ սկիզբէն մինչեւ ԺԹ. դար, իսկ երկրորդը՝ ԺԹ. դարու կէսերէն մինչեւ աշխատութեան պատրաստութեան թուականը՝ 1915։

Շահեկան եւ շատ անգամ նոյնիսկ իրենց բովանդակութեամբ եզակի գործեր կան, որ տասնամեակներէ ի վեր պահ կը մնան գրադարաններու խուլ անկիւնները, ձեռագիր վիճակի մէջ։ Ասոնցմէ շատեր արդէն իսկ մոռացութեան են մատնուած, իսկ ուրիշներ՝ դատապարտուած ի սպառ կորսուելու կամ վերջնապէս փճանալու։ Արդէն իսկ, դժբախտաբար, կորուստներ արձանագրուած են, օրինակ, Երուսաղէմի վանքին յանձնուած ձեռագիր աշխատութիւններու մէջ (*)։

Հետեւաբար, մեր կարծիքով, խիստ գնահատելի է այն ձգտումը, որ կը մղէ փոշիներու մէջէն դուրս հանելու եւ տպագրութեամբ վերջնական կերպով կորուստէ փրկելու արժէքաւոր, շահեկան աշխատութիւններ։

«Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական մրցանակի դատակազմը, այս ուղղութեամբ, իր համեստ այլ օրինակելի մասնակցութիւնը կը բերէ յաջորդաբար հրատարակելով հին, անտիպ երկու արժէքաւոր աշխատութիւններ։

1800ի կէսերէն ցայսօր, հայ գրականութեան եւ անոր անուան բարձրացումին ծառայած գրիչներու նուիրուած ճոխ «պատմութիւններ» հրապարակ ելած են։ Բազմաթիւ փորձեր կատարուած են նոյնպէս, ա՛յդ բովանդակութեամբ դասագիրքեր պատրաստելու ուղղութեամբ։

Սահմանափակելով մեր խօսքը մինչեւ 1915 թուականը, այսինքն մինչեւ Յ. Գազանճեանի աշխատասիրութեան պատրաստութիւնը, յիշենք, որ Հայր Գարեգին Վրդ. Զարպհանէլեան, Հ. Սիմոն Վրդ. Երեմեան, Լէօ, Հրաչեայ Աճառեան, Յ. Մրմրեան, Վրթանէս Փափազեան եւ ուրիշներ լուրջ աշխատասիրութիւններ լոյս ընծայած են։

Առաջին կարեւոր աշխատութիւնը, եթէ չենք սխալիր, իրագործած է Հ. Գարեգին Զարպհանէլեան 1865ին լոյս ընծայելով Պատմութիւն Հայերէն Դպրութեան, ի պէտս ուսմանն ազգային վարժարանաց գործը, որուն առաջին հատորը նուիրուած է Հին Մատենագրութեան, երկրորդ հատորը, որ լոյս տեսած է 1878ին, կը բովանդակէր Նոր Մատենագրութիւնը։ Երկու հատորներն ալ յետագային արժանացան երկրորդ տպագրութեան, առաջինը՝ 1897ին, երկրորդը՝ 1932ին։

Լէօ իր Ռուսահայոց գրականութիւնը, սկիզբից մինչեւ մեր օրերը, բանաստեղծութիւն, թատերագրութիւն, վիպագրութիւն աշխատութիւնը լոյս կ'ընծայէր Վենետիկ, 1904ին։

Հարուստ բովանդակութեամբ հատորներու շարք մը լոյս ընծայեց Հ. Սիմոն Վրդ. Երեմեան Ազգային դէմքեր, գրագէտ Հայեր խորագրին տակ։ Առաջին չորս հատորները հրապարակ ելան 1913ին, հինգէն ութերորդը 1914ին, իններորդը՝ 1931ին, իսկ 10րդը վերջերս, բոլորն ալ Վենետիկի մէջ։

Մխիթարեան հեղինակը իր աշխատասիրութեան մէջ պատմական յատուկ դասակարգում մը չէր կատարած, այլ գոհացած էր, հետեւութեամբ Ժիւլ Լըմէթրի ուղղութեան, ամփոփ տեսութիւններ տալ իւրաքանչիւր գրագէտի մասին։ Ընդհանրապէս բնութագրած էր այն դէմքերը, որոնք գրական շօշափելի գործունէութիւն էին ունեցած անցեալ դարու յիսունական թուականներէն մինչեւ իր օրերը։

Նիւթի ընդգրկման տեսակէտէն առանձին շահեկանութիւն կը ներկայացնէ, ապահովաբար, Վրթանէս Փափազեանի Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան աշխատութիւնը, որ գրուած է 1907ին եւ այնուհետեւ վերհրատարակուած 1910ին, հեղինակին կողմէ ենթարկուելէ ետք որոշ փոփոխութիւններու։ Յետագային քանի մը անգամ եւս հրատարակուեցաւ, վերջինը՝ 1934ին Պոլիս։ Երկար տարիներ օգտագործուեցաւ իբրեւ դասագիրք։

Գրագէտը գրականութեան զարգացումը կը ներկայացնէր շրջանի ընկերային եւ քաղաքական կեանքին ընկերակցաբար, ան քննութեան կ'առնէր այն ազդակները, որոնք դեր ունեցած են տուեալ գրագէտին մտքին ձեւաւորման վրայ, ինչպէս նաեւ անոր գրականութեան բովանդակութեան վրայ։ Այսպէս է, որ ան կը խօսէր միաժամանակ հրապարակախօսութեան, պատմութեան, փիլիսոփայութեան, լեզուաբանութեան եւ այլ հարցերու եւ նիւթերու մասին։

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ Վրթանէս Փափազեան գրականութիւնը կը պատկերացնէր իր պատմական զարգացման հոլովոյթին, շրջանակի մէջ։ «Գրականութեան զարգացման պատմութիւնը արուած է հնար եղածին չափ քաղաքական կեանքի ընթացքի պատմութեան հետ՝ զուգընթացաբար», դիտել կու տար ան իր գործին յառաջաբանին մէջ։

×

Բանասիրական եւ դաստիարակչական ձեռնհաս գործունէութիւն մը ունեցած է «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» դասագիրքի հեղինակը՝ Յովհաննէս Գազանճեան, որ դեռ իր ստեղծագործական թափին մէջ կը գտնուէր, երբ 45 տարեկանին կը նահատակուի Մեծ Եղեռնին։

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց տըւած է թաքուն գիտութիւններու, ինչպէս նաեւ լեզուական ու բանասիրական նիւթերու շուրջ։ Անոր գրչին պատկանող ընդարձակ ուսումնասիրութիւններու եւ շահեկան գործերու շարքին պէտք է դասել 1899ին Վիեննայի Մխիթարեան տպարանէն լոյս տեսած ընդարձակ աշխատութիւնը՝ «Եւդոկիոյ Հայոց գաւառաբարբառը», որ ունէր երկու բաժին։ Այս հատորը, որ մաս կը կազմէր Ազգային Մատենադարան շարքին (թիւ 34), քննութեան կ'առնէր շրջանի բարբառը՝ հանգամանօրէն խօսելով եւ ներկայացնելով լեզուական ձայնագիտութիւնն ու բառացուցակը, քերականութիւնն ու առածները, ոճերն ու ասացուածքները։ Գործը կը մնայ մի՛շտ շահեկան։

Յաջորդական կարգով յիշատակելի կը մնայ նոյնպէս անոր պատրաստած Արդի հայերէն լեզուի դասընթացքներու շարքը, 1908-1910, երեք հատոր, ինչպէս նաեւ Մագնիսականութիւն եւ ոգեհարցութիւն գործը (1909), ուր կը խօսի ենթագիտակցութեան, ինքնաթելադրութեան, հոգեբանութեան եւ այլ յարակից նիւթերու մասին։

«Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» դասագիրքը, որ ազգային վարժարաններու մէջ գործածուելու առաջադրութեամբ էր պատրաստուած, կ'ընդգրկէ երկու բաժին։ Շուրջ 140 էջերու մէջ նախ կը ներկայացուին մեր մատենագրութեան հին, միջին եւ նոր շրջանները, այսինքն՝ հայ գրականութեան պատմական երեսները՝ սկիզբէն մինչեւ 1850ական թուականները։ Երկրորդ բաժինը նոյնքան մը էջերու մէջ կը պատկերացնէ արդի կամ ժամանակակից հայ գրականութիւնը, որ, բնականաբար, այս պարագային կ'երկարի մինչեւ 1915։

Հատորը՝ հակառակ յիսուն տարիներու «անցեալին», դեռ կը պահէ այսպէս կոչուած իր թարմութիւնը բովանդակութեան տեսակէտով։ Որովհետեւ հեղինակը աւելի քան յիսուն տարի առաջ խըղճամիտ աշխատանք մըն է կատարած մէկ կողմէ եւ, միւս կողմէ, իբրեւ վարժ դաստիարակ գիտցած է իր «նիւթը» աշակերտութեան հրամցնել դիւրահաս ոճով եւ եղանակով։

Առաջին յատկանիշին կ'ընկերանայ երկրորդը՝ նոյնքան կարեւոր։ Յաջորդական կարգով եւ լաւ մեկնաբանութեան ճամբով ներկայացուած են հո՛ն հայ գրականութեան կամ իր բնորոշումով մատենագրութեան պատմութեան բոլոր շըրջանները՝ իրենց բնորոշ յատկանիշներով եւ նշանակալի դէմքերով։ Ճշդենք, որ ան կարողացած է սեղմ ձեւի տակ պատկերացնել գրականութեան պատմութիւնը, ինչ որ օգտակար եւ գործնական կը դարձնէ հատորը յատկապէս ուսանողութեան համար։

Ներկայացուածը չոր ու ճապաղ շարադրութիւն մը չէ եւ ո՛չ ալ՝ պարզ կենսագրութիւնը դէմքերու։ Արդարեւ, խօսելով գրագէտներու մասին՝ ան կը բնորոշէ անոնցմէ իւրաքանչիւրին ոճն ու լեզուն, նախասիրած նիւթերն ու գլխաւոր գործերը՝ մի՛շտ քննական արագ այլ յստակ ակնարկներով։

Յ. Գազանճեան գրականութեան առընթեր կը ներկայացնէ նաեւ լեզուն՝ իր հոլովոյթի աստիճաններով։ Այս ձեւով կը տրուի նաեւ մեզի հայ լեզուին պատմութիւնը՝ պատկերացնելով անոր զանազան շրջաններն ու կրած շրջափոխութիւնները՝ գրաբարէ մինչեւ աշխարհաբար։

Գրականութիւն եւ լեզու առընչուած են իրարու, որովհետեւ ինչպէս ան կը ճշդէ՝ անոնք սերտ կապ ունին իրարու հետ, յաճախ իրարմէ անջատելն անկարելի ըլլալու աստիճան։

Յ. Գազանճեանի մօտեցումը ճիշդ է։

Նկատելի կէտ մը. հեղինակը իւրաքանչիւր դարու կամ շրջանի յատուկ գրական երեւոյթներն ու լեզուական իւրայատկութիւնները, ինչպէս նաեւ գրական ուղղութիւնները մեկնաբանած է մատնացոյց ընելով այն քաղաքական իրադարձութիւնները, որոնք ազդեցութիւն ունեցած են ընդգրկուած ուղղութիւններուն վրայ։ Նկատի առնելով դասագիրքի բնոյթը՝ հեղինակը կը թուի թէ չէ ուզած խորացնել զանոնք, աւելի լայն ու ամբողջական դարձնելու համար։

Հատորին երկրորդ բաժինն եւս բծախնդիր աշխատանք մը կը մատնէ։ Այսուհանդերձ պարզ է, որ 1915ին գրուած գործ մը պիտի ունենար իր կիսատ մնացած հատուածները, քանի որ արտասահմանի հայ գրականութիւնը շատ մը դէմքերով եւ ուղղութիւններով օղակուած կը մնայ Պոլսոյ եւ գաւառի երբեմնի գրականութեան։

Այս բացը ձեւով մը լրացուցած է հատորին խմբագիրը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի Դպրեվանքի դասախօս Խորէն Գաբրիէլեան, որ ամբողջացուցած է դէմքերէն շատերու կենսագրականներն ու գործերու ցանկը. աւելին՝ հետեւելով հեղինակին աշխատանքի ձեւին, իր կարգին, հատընտիր հատուածներ զետեղած է բազմաթիւ հեղինակներէ, որոնք պատկերացում մը կու տան հեղինակին լեզուին եւ ոճին մասին։

Խորէն Գաբրիէլեանի կատարած բծախնդիր աշխատանքը գնահատելի եւ գովելի է միաժամանակ։ Ճշդենք, որ ինչպէս կը խոստովանի ան, ծանրաբեռն աշխատանքի պատճառով վրէպներ ու թերիներ կը նշմարուին երբեմն էջերու մէջ։

Յ. Գազանճեանի «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» անտիպ գործի հրատարակութեան գաղափարն ու ձեռնարկը կը նկատենք օրինակելի մտածում մը «Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական մրցանակի դատակազմի համար։

Մոռացութեան եւ նոյնիսկ կորսուելու ճակատագրէն կը փրկուի շահեկան աշխատութիւն մը։

Ֆ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Օրինակ, յիշենք, վաղամեռիկ բանաստեղծ Գեղամ Գուշակեանի բանաստեղծութիւններու տետրակը, որ Երուսաղէմի Հայոց վանքին էր յանձնուած Թորգոմ պատրիարքի կողմէ 1931ին։ Այս վերջինոյն արխիւն ալ անհետացած է…

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Հապա, տասնըհինգ օր է տունը նստած է, ըսի, որ դայ քեզի տեսնէ, չհամարձակեցաւ, խեղճը երես չունի որ դայ։

— Շիտակը իրաւունք ալ ունի երես չունենալու, պատասխանեց վաճառականը։

— Հիմա, Ղուկաս էֆէնտի, նորէն յոյս քու վրայ մնաց, քենէ զատ մէկը չունիմ, դուն մեզ պիտի փրկես այս վիճակէն։

— Ի՞նչ, կրկին քանի մը հարիւր ոսկի տանք, որ մէկուն մէկալին գողնէ՞։

— Չէ, չէ, ես ալ աղէկ մը համոզուած եմ, որ ինքն իր գլխին գործ կառավարելու կարող չէ… իրեն համար ամէնէն յարմար է ամսականով պաշտօն մը, վաճառականի մը քով կամ ընկերութեան մը մէջ։ Իսկ եթէ ուզես, կարող ես առանկ գործ մը գտնել, այնչափ մարդ կը ճանչնաս, այնչափ ազդեցութիւն ունիս հրապարակին վրայ։

Եւ խեղճ կինը իր գեղեցիկ աչքերը յառեց վաճառականին, աղաչաւոր ձեւով մը։

«Որչափ գեղեցիկ է, կը մտածէր ինքն իրեն Ղուկաս էֆէնտի, եւ ես ինչ յիմարութիւն ըրի մէկ երկու աղտոտ կիներու ետեւէն վազելով, երբ ձեռքիս տակ ասանկ ապրանք մը կար»։

Յետոյ, յանկարծ, դիւային ծրագիր մը յղացաւ, որ սակայն չուզեց մէկէն յայտնի ընել։

— Ճանըմ, ըսաւ ողոքիչ ձայնով մը, ի՞նչ գործ կրնայ ընել էրիկդ, ոչ ուսմունք ունի, ոչ օտար լեզու գիտէ, գոնէ ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն գիտնար, աղէկ տետրակ բռնէր, աչքը բաց ըլլար, բան մը կ'ընէինք, բայց ատոնցմէ ոչ մէկը գիտէ, ես ի՞նչպէս կրնամ մէկու մը յանձնարարել…։

— Ղուկաս էֆէնտի, դուն ուզես նէ՝ բան մը կ'ընես, մեր փնտռած գործը մեծ բան մը չէ, ապրելու չափ ամսական մը ըլլայ՝ կը բաւէ, ամուսինս ալ այսչափ տարի է հրապարակին վրայ է, քիչ շատ խելքը գործի կը հասնի… իրմէ պակաս բան գիտցողները այսօր աղուոր գործելու մէջ են, պաշտպաններու շնորհիւ։

— Կեցիր նայինք, բան մը մտածենք. շիտակը ըսե՞մ, ես այդ ուղուրսուզ մարդուն բնաւ բան մըն ալ ընել չեմ ուզեր, բայց ի՞նչ ընեմ, որ դուն կաս մէջտեղը եւ քեզի համար ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնեմ։

— Շնորհակալ եմ, ես ալ այդպէս ըլլալը գիտնալուս համար եկայ եկայ։

Ղուկաս էֆէնտի մտածկոտ կերպարանք մը առաւ, իբրեւ թէ փրկութեան ճամբայ մը գտնելու համար, յետոյ ըսաւ.

— Պոլսոյ մէջ դժուար պիտի ըլլայ գործ մը գտնել, հոս թէ դրամը քիչ կը վճարեն եւ թէ շատ խստապահանջ են, ասկէ զատ չեմ ուզեր որ իմ ծանօթներուս քով պզտիկ մնամ…

Յետոյ՝ կրկին մտածումի մէջ ինկածի պէս, ամուսինդ դուրս տեղ մը ըլլայ նէ՝ կ'երթա՞յ… սանկ մօտիկ տեղ մը։

— Աղէկ ամա, Ղուկաս էֆէնտի, այն ատեն մենք ալ միասին երթալու ենք տունով տեղով։

— Ճանըմ, դուն հիմակուհիմա հոս կը մնաս, ան թող մինակ երթայ, հինդ վեց ամիս մնայ, գործին մէջ հաստատուի, ետքը դուն ալ աղջիկդ կ'առնես կ'երթաս։

— Իրաւ որ, ես վերջնական բան մը չեմ կրնար ըսել. պէտք է որ իրեն իմացնեմ, բայց կը յուսամ, որ կ'ընդունի, եթէ ամսականը շնորհքով բան մը ըլլայ։

— Ինչո՞ւ պիտի չընդունի եղեր, մարդ ապրուստ ճարելու համար մինչեւ Ամերիկա կ'երթայ… ասկէ զատ իրեն կը հասկցնես, որ Պոլսոյ մէջ գործ չեմ կըրնար գտնել, ասիկա թող գլխուն մէջ դնէ. եթէ դուրս տեղ մը երթալ ուզէ, դուցէ կը յաջողիմ բան մը ընել, բայց խօսք չեմ տար, ձեռքէս եկածը կ'ընեմ։

— Լաւ, պատասխանեց քենին՝ ճարահատ, այս իրիկուն իրեն հետ կը խօսիմ եւ վաղը պատասխանը կը բերեմ։

— Ես ալ քու խաթերդ համար ձեռքէս եկածը կ'ընեմ եւ անպատճառ կը ջանամ աղէկ գործ մը գտնել մօտ տեղ մը։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՀԱՏՈՐԷՆ

Ե. դարու մէջ օտար ազդեցութիւններ հայ լեզուի եւ գրականութեան վրայ — Պարսկերէնի ազդեցութիւն — ասորաբանութիւն — հելլենաբանութիւն :

Հայ լեզուն եւ գրականութիւնը առաջին օրերէն օտար ազդեցութիւններէ զերծ չեն մնացած : Հնագոյն ազդեցութիւնը, զոր կրած էր Հայերէնը, պարսկերէնի ազդեցութիւնն էր, որ սակայն հետզհետէ տկարացած է քրիստոնէութեան Հայաստան մուտքէն յետոյ եւ գրեթէ չքացած Արշակունիներու անկումէն ետք : Հայ լեզուն պարսկերէնի ազդեցութեան կը պարտի խիստ բազմաթիւ պարսկերէն փոխառեալ բառեր եւ մասնիկներ ու թերեւս ոճեր ու քերականական ձեւեր ալ, որոնք հայ լեզուին հետ նոյնացած ու կատարելապէս հայացած են : Ե. դարու մատենագիրներէն Փաւստոս Բիւզանդի եւ Եղիշէի քով կը գտնենք ամէնէն առատ պարսկերէն բառեր եւ պարսկաբանութիւն :

Պարսկերէնը սակայն գրական եւ մատենագրական տեսակէտով գրեթէ ազդեցութիւն չէ կրցած ունենալ հայ գրականութեան վրայ, որովհետեւ մեր մատենագիրները պարսիկ գրականութեան հետ որեւէ շփում ունեցած չեն, ո՛չ ալ որեւէ գիրք թարգմանած պարսկերէնէ :

Հայերը քրիստոնէութիւնն ընդունելէ յետոյ սերտ յարաբերութեան մէջ մտած էին մէկ կողմէ Յոյներու, միւս կողմէ Ասորիներու հետ : Դ. դարու մէջ նախ Ս. Լուսաւորիչ եւ ապա Մեծն Ներսէս բազմաթիւ դպրեվանքեր հիմնած էին Հայաստանի մէջ, ուր հայ պատանիներ կ'ուսանէին յոյն եւ ասորի լեզուներն ու դպրութիւնները, իսկ իրենց ուսումը կատարելագործելու համար կ'երթային Եդեսիա կամ Բիւզանդիոն : Բնական էր ուրեմն, որ նորածիլ Հայ մատենագրութիւնը զերծ պիտի չմնար ասորի եւ յոյն ազդեցութիւններէ, քանի որ առաջին Հայ մատենագիրները ասորական կամ յունական կրթութեամբ սնած ուսումնականներ էին եւ առաջին թարգմանութիւնները կը կատարէին ասորի եւ յոյն լեզուներէ :

Ոսկեդարեան շրջանի մատենագրութեան մէջ ասորերէնի ազդեցութիւն կամ ասորաբանութիւն կ'երեւի առաւելապէս ասորերէնէ թարգմանուած գիրքերու մէջ, ինչպէս Զգօն կոչուած վարդապետի «Ճառ»երը, որոնք թարգմանութիւն են Աֆրուատ կամ Հրահատ պարսիկ մատենագրին եւ սխալմամբ կ'ընծայուին Յակոբ Մծբնացիին, Եւսեբիոսի «Քրոնիկոն»ը, Ս. Եփրեմի, Ղերուբնայի գործերը եւայլն : Ասորաբանութիւնը կը յատկանշուի, բացի փոխառեալ սակաւաթիւ բառերէ, սովորաբար իր ճապաղ, երկայնաձիգ եւ աւելորդաբան ձեւերովը եւ մասնաւորապէս որ յարաբերական դերանունին յաջորդող *դերանուններու կրկնութեամբը :*

Ասորերէնէ փոխառեալ բառեր են, զոր օրինակ, փիլխուփայ, աթութայ, կաթսայ, շուկայ, մաղաղաթ, շուշմայ, լումայ, տարմալ, քանքար, փեղենայ, քըրքում, յամուր, ծնծղայ, ծոթոր եւայլն : Իսկ ասորաբանութիւններ են, զոր օրինակ, «Զի խորհուրդ Աստուծոյ Քրիստոսէ, որ ծովաւ *յայտնեցան ամենայն ծածկեալք», փոխանակ ըսելու* «որով *յայտնեցան եւայլն». — «ոչ երկիւղն* որ *ապաւինեցան* ի նա՝ *նոքա». փոխանակ ըսելու «յոր ապաւինեցան նոքա» — Այդ այն Մուշեղն էր* ,որ *զարքայն Պապ հրամանաւ* դորա *սպանին», փոխանակ ըսելու՝* «որոյ *հրամանաւ սպանին զարքայն Պապ» եւն. :*

Ասորական ազդեցութիւնը սակայն շուտով վերջ գտաւ, առանց գրեթէ որեւէ հետք ձգելու մեր գրականութեան վրայ : Առաջին թարգմանիչներու օրով իսկ, Հայերը լքեցին ասորերէնի ուսումն ու ասորական դպրութիւնները : Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ իրենց 60 *աշակերտները յղած էին Բիւզանդիոն, Աթէնք կամ Աղեքսանդրիա՝ հելլենական դպրութիւնները մշակելու : Յունական կրթութիւնը հետզհետէ այլամերժօրէն տիրապետող դարձաւ Հայոց մէջ եւ հելլենաբանութիւնը ի սպառ վտարեց հայ մատենագրութեան վրայէն ասորաբանութեան հետքերը, այնպէս որ Ե. դարու կէսէն յետոյ այլեւս ասորական ազդեցութիւնը կրնայ բոլորովին չքացած համարուիլ :*

Ոսկեդարեան շրջանի մատենագրութեան մէջ յունական ազդեցութիւնը գրեթէ անզգալի է, բացի յունարէնէ փոխառեալ բազմաթիւ բառերէ : Առաջին թարգմանիչները անհամեմատ ճարտարութեամբ վարուած են լեզուին հետ, յունարէնի ազդեցութեամբ լեզուն յղկելու եւ յաճախ նորալուր բառեր կամ ձեւեր ապնջականելու ատեն իսկ, առանց եղծանելու լեզուին հայեցի նկարագիրը եւ առանց զայն օտարոտի հնչեցնելու հայ ականջներու :

Բայց խնդիրը կը տարբերի Ե. դարու կէսէն յետոյ, երկրորդ *կամ* կրտսեր թարգմանիչներու *օրով, որոնք բոլորովին հելլէն դպրութեամբ տոգորուած էին : Անկէ ետք է, որ հայ մատենագրութեան մէջ երեւան կ'ելլէ օտարամոլ այն ձգտումը, որ* հելլենաբանութիւն *անունով ծանօթ է եւ ոսկեդարեան ընտիր հայերէնը խաթարած է ա՛յնքան անխղճօրէն :*

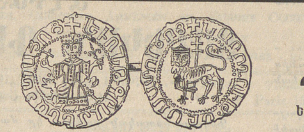
Հայ մատենագրութեան մէջ հելլենաբանութեան առաջին եւ ամէնէն գլխաւոր ներկայացուցիչն է կրտսեր թարգմանիչներէն Դաւիթ Անյաղթ, որուն աւելի կամ նուազ հետեւեցան ուրիշներ նոյն եւ յաջորդ դարերուն մէջ, մասնաւորապէս Սիւնեաց դպրոցի կամ վարդապետարանի պատկանող մատենագիրները, ինչպէս Մովսէս Սիւնեցի (Է. դար), Ստեփանոս Սիւնեցի (Ը. դար) եւայլն : Հելլենաբանութեան վերջին ախոյեանը կրնայ նկատուիլ Գրիգոր Մագիստրոս (ԺԱ. դար), որմէ ետք հելլենաբանութիւնը այլեւս կը դադրի հետեւողներ ունենալ :

Հելլենաբանութեան յատկանիշներն են, բացի անսովոր թիւով եւ անպէտօրէն փոխառնուած յունարէն բառերէ, այլեւ յունարէնի հետեւողութեամբ կազմուած անսովոր բարդութիւններ, անսովոր մասնիկներով ածանցումներ, նորահնար քերականական ձեւեր եւ ընդհանուր առմամբ խրթին ու դժուարիմաց շարադրութիւն, ինչ որ ժամանակ մը ճոխ ու ներհուն ոճի պայման նկատուեցաւ : Հելլենաբան հեղինակներ իրենց այսօրինակ լեզուովը ստեղծեցին նոր դպրոցական - ուսումնական արուեստակեալ լեզու մը, որ հետզհետէ անհասկնալի կը դառնար ժողովուրդին :

Հելլենաբանութեան արդիւնք են, բացի սիղղոբայ, մարտիրոս, փիւզակէ, պատարագոս, կամփսակ, հռետոր, սոփեստ, սորատելատ, փաղանգ, սինկղիտոս, սինհոդոս, մագիստրոս, տրապէզ, ստադիոն, տրիւղիոն, դէպտոն եւ այլ նման յոյն բառերէ, այլեւ ներ, ենթ, արտ, փող, շաղ, դար, դրամ, վեր, բակ, մակ, դեր, յար եւ այլ մասնիկներով կազմուած յունաձեւ բառեր, որպիսիք անծանօթ են ոսկեդարեան մատենագիրներու : Նոյնիսկ գտնուեցան ծայրայեղ հելլենաբան մատենագիրներ, որոնք ջանացին հայերէնը քերականութեամբ բոլորովին յունացնել եւ ստեղծեցին քմահաճ հոլովական ձեւեր ու բայի ժամանակներ, ինչպէս ձիոյր *(փոխ.* ձիոյի), իւրաքանչիւրոյր *(փոխ.* իւրաքանչիւրոյի), այլոյր *(փոխ.* այլոյի), էարար *(փոխ.* արարի) *: Այսպէս, դերանուններուն իգական սեռն ալ գտեցին, ինչպէս* նէ, նէրա *եւայլն :*

Հելլենաբանութեան շնորհիւ հայ լեզուի մէջ մուտք գտան հազարաւոր նորակազմ բառեր, որոնց մէկ մասը, մանաւանդ գիտական - իմաստասիրական բառերը, որ լեզուին մէկ անհրաժեշտ պէտքը կը լրացնէին, տեւական կեանք ունեցան ցայսօր : Իսկ հելլենաբան խորթ շարադրութիւնը բարեբախտաբար չկրցաւ որեւէ տեւական հետք թողուլ հայերէնի վրայ :

ՅՈՎՀ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.— Արձակուրդի մերձաւոր այս շրջանին մէջ, իրենց այժմէականութեան պատճառաւ, օգտակար համարեցանք յետագային թողուլ *Սիքավի* արժէթուղթերու զետեղումը պահանջող յաւելեալ մանրամասնութիւնները, այժմէն իսկ ձեզ լուսաբանելու համար այն ծառայութեանց մասին, զորս Դրամատունը կրնայ ձեզի ընծայել առաջին առնելու համար, ձեր բոլոր խնդիրներուն ձեր ճամբորդութեանց ընթացքին :

×

CHEQUES DE VOYAGE

Արձակուրդի կամ գործի առթիւ ձեր բոլոր ճամբորդութիւնները ձեզմէ կը պահանջեն մտքի բացարձակ հանգստութիւն :

Ճամբորդութեան չէքերը անձնական դրամներ են զորս Դրամատունը ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ եւ զորս կրնաք օգտագործել ամէն տեղ եւ միշտ, առժամապէս, համաձայն փոխանակումի (շանժ) *ներկայ կանոններուն, Ֆրանսա պատրաստուած չէքերը ի զօրու չեն արտասահման :*

Այլեւս մի՛ վախնաք ձեր դրամապանակին կորուստին կամ գողութեան համար : Ճամբորդութեան չէքերը մեզի ամէն առիթով կուտան.— դիւրութիւն, ապահովութիւն եւ հանգստութիւն :

Ունենալու համար, ձեւակերպութիւնները շատ պարզ են.— կը ներկայանաք ձեր Դրամատան անձագիրով մը, առաջին անգամ մը կը ստորագրէք ճամբորդութեան չէքերը որ ձեզի կը յանձնուին դրամի փոխարէն կամ ձեր հաշիւէն զանձումի մը : Չէքերը պատրաստ են օգտագործուելու համար ուր որ ուզէք (բացի առժամապէս, արտասահման, եթէ Ֆրանսա պատրաստուած են, ըստ ներկայ կարգադրութեան զոր վերը յիշեցինք) :

Սխալմունքի վտանգ չկայ, կտրոնները տարբեր գոյնով ըլլալով, ըստ իրենց արժէքին 50 *Ֆր.*, 100 *Ֆր.*, 200 *եւ* 500 :

Կորուստի կամ գողութեան վախ ալ չկայ : Թուղթի մը վրայ կը նշանակէք ճամբորդութեան ձեր չէքերուն թիւերը, որպէսզի, ի հարկին, արգելք դնէք անոնց վճարման :

Ասկէ զատ, ճամբորդութեան ձեր չէքերը ի զօրու են միայն երբ կ'օգտագործուին, կը բաւէ որ անոնց վրայ երկրորդ ստորագրութիւն մը դնէք, առաջինին համապատասխան, երբ Դրամատունը ներկայանաք գանձելու համար :

Անշուշտ ձեր վերադարձին, Դրամատունը ձեզի կը վերադարձնէ չօգտագործուած չէքերու փոխարժէքը :

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

— Ինչքա՜ն պաշտելիօրէն սոսկալի էք, մրմնջեց սուրիացի բժիշկը :

Բէմզի նայուածքը ինձ սեւեռեց եւ մնաց այդպէս : Այդ թափանցող ակնարկին տակ արիւնս մտրակուեցաւ եւ աւելի եռանդով ըսի.

— Ես չեմ որ հաստատեր եմ աշխարհի օրէնքները. պատասխանատու չեմ եթէ բնութիւնը մեզ հրամայաբար կը պատուիրէ լափել ապրելու համար : Կա՛մ պիտի յօշոտես, կա՛մ պիտի յօշոտուիս : Մարդոց մէջ ալ գառնուկներ կան եւ գայլեր : Ես գառնուկ չեմ, վստահ եղէ՛ք, ես գայլ եմ եւ ինչ որ աւելի բան մըն է, էգ գայլ մըն եմ ե՛ս :

— Պրավօ՛, պրավօ՛... գոչեցին սեղանին գանազան անկիւններէն :

Ցետոյ յանկարծ լռեցի : Նշմարեցի որ Բէմզի հայ բժիշկին նայեցաւ արագ եւ խուսափուկ ակնարկով մը եւ իր վարի շրթունքը ստացաւ ծաղրական արտայայտութիւն մը :

Ճէլալէտտի՜ն... սիրելի՛ս... Թո՛ղ այդպէս ըլլայ... ես քու գերիդ եմ, քու արձակած հարճդ... Ճէլալէտտի՛ն... Միայն այնքանին վստահ ըլլայի որ գիտես թէ այստեղ եմ եւ Կէլիպոլուի հիւանդանոցը պիտի այցելես ինձ տեսնելու յոյսով, որպէսզի իմ սեւ օրս ուրախութեան փոխուէր եւ այս դժոխքը ինձ համար դառնար երջանկութեան պարտէզ մը...

Ճէլալէտտի՜ն... միայն գիտնայի միայն գիտնայի որ գիտես թէ այստեղ եմ :

Երեկոյթը անցուցի Սաֆիյէ հանըմին սենեակը : Սիրտս անձկութեամբ լեցուն էր : Երբ վութին ողբական հնչիւնները կը պայթէին անոր ճարտար մատներուն հըպումով, ինձ կը թուէր որ տարածութեան մէջէն ճակատագիրս էր որ ինձ վանկ առ վանկ կը յայտնէր կեանքիս գաղտնիքը :

Ես հասկցայ թէ ինչո՞ւ առաջին օրէն թաքուն համակրութիւն մը ունեցայ այդ նախկին պալատականին համար : Ամէն հաշիւ ընելով եւ ջնջելով արտաքին տարբերութիւնները, մենք իրարու նման ենք հոգիով : Ան արդէն պառաւեր է, բայց դեռ կը սպասէ... Կը սպասէ որ մի ինչ որ անծանօթ ձիաւոր իրեն բերէ լիաբուռն երջանկութիւն եւ բարիք : Ան համոզուած է նոյնիսկ որ այդ ձիաւորը ճամբայ ելած է եւ օր մը պիտի հասնի ու իր դրանը զարնէ...

Որպէսզի իրապէս կարենայինք ինքզինքնիս համարել ազատ, պէտք է որ փրնտռէինք մեր երջանկութիւնը մեր սեփական ուժերով եւ մեզմէ բխող միջոցներով : Մենք ի՞նչ ենք մենք մեզմով : Կինե՜ր որոնց կը ցանկան կամ կ'արձակեն ... եւ երկու պարագային ալ կրաւորական ստրուկներ :

Երբ մեր գլխուն վերեւ մարդ մը չկայ, անտէր շան նման ողորմելի եւ շուարած կը մնանք եւ ասոր անոր կը քսուինք, որպէսզի վերջապէս տէր մը գտնենք :

Բէմզին կարող էր ինձ փրկել, բայց կը զգամ որ հետզհետէ կը հեռանայ ինձմէ : Անջրպետը որ կայ մեր երկուքին միջեւ, հետզհետէ կը լայննայ : Վերագտնելու համար մեր միացման կէտը, պէտք է վերադառնանք անդարձ անցեալին : Անոր կեանքը կը բացուի իր առաջ Մայիսեան լուսաշող օրուան մը պէս : Իր ապագը փայլուն է եւ իր աչքերը կը ժպտին անծանօթ, բայց ստոյգ երջանկութեան մը : Զինքը կը տեսնեմ գալիք օրերուն մէջ ամուր եւ յաղթական, բայց ես բացակայ եմ այդ օրերէն :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

«Ներքին Գործոց նախարարը պիտի մընայ դեռ քանի մը օր ճակատ, իսկ Ճէլալէտտին պէյ կը վերադառնայ մայրաքաղաք : Մէկ օր կանգ պիտի առնէ միայն Կէլիպոլու, հիւանդանոցը այցելելու համար» :

Օրն ի բուն պատրաստութիւններ կ'ըլլան ականաւոր հիւրը ընդունելու համար : Ցոյս կայ որ Ճէլալէտտինի այցելութիւնը զուգադիպի ջախջախիչ յաղթանակի մը, ինչպէս Վարշաւայի գրաւումը, որու համար կ'ըսեն թէ ժամերու խնդիր է : Նոյնիսկ լուսազարդութեան պատրաստութիւններ կ'ըլլան : Ողորմելի բան է տեսնել այդ գոյնզգոյն թուղթէ լապտերները նրբանցքներուն մէջ, ուր նոր հասած վիրաւորներ կը հեւան եւ կը հեծեծեն ու իրենց քալած տեղերը արիւնի հետքեր կը թողուն :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Շար. – 9)

ՏՈՂՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Միու–թեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական Թատրոնին մէջ։

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայ–եալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Այտա Ֆերճանէզի։

Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի ղեկավա–րութեամբ քանըհինգ հոգիէ բաղկացած Սօսի *պարախումբը իր ազգային գեղեցիկ տարազներով եւ հայկական զանազան պարերով։*

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգային–ները ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը։

Ծանօթ.— *17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել Թատրոնի գանձապանին մօտ, ըստ սովորութեան։*

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

13րդ ցանկ

Ամասիացիներու հաւաքոյթէն («Յա–ռաջ»ի միջոցաւ) 1500 Ֆր. Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց, Պր. Ռոժէ Ջրբաշեան 500ական, Դաւռայի Հայրենկ. Միութիւն (Փարիզ) 1000, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աճէմեան (Լիոն), Պ. Մ. Միլ–տարեան (Մոն–Ռոն–լէ–Պէն) 300ական, Պ. Արշակ Մամիկոնեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Փիլաւճեան (Կրընոպլը) 200ական, Տէր եւ Տիկին Ծերոնեան, Պր. Հայկազ Պօղոսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յա–կոբեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յովհան–նէս Աբէլեան (Լիոն), Պր. Նեւտոն Շան–լեան 100ական։

Նախկին գումար 64.000, 13րդ ցանկի գումար 5000, ընդհ. գումար 69.600 Ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե–ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալու–թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Սուրէն Արզումանեանի *հոգեհանգստ–եան առթիւ.— Այրի Տիկին Մարի Ար–զումանեան եւ զաւակները 100, Տէր եւ Տիկին Պ. Արզումանեան 20, Տէր եւ Տի–կին Ռ. Կիւրճեան եւ Տիկին Մ. Արզու–մանեան 50ական, Պասմաճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ժ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան (Լիոն) 20ական, Պ. Լ. Արզումանեան 10 Ֆր.։*

(Շար.)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԽԱՐԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ–ներով վարձատրուած է։

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, *կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա–խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի։*

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին։

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժա–մանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու։

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով։

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք։

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։ Նա–խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն։

Ծանօթ.— *Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քա–ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը*

Կարեւոր.— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար–ուի պաշարեղէններով չգալ։*

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յու–նիս 20ին։ Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք։ Արձանագրութեան համար դիմել տեղ–ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ըն–կերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73։

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշա–կերտաց Միութեան դաշտահանդէսի վի–ճակահանութեան մեծ պարգեւը՝ ճամ–բորդութիւն մը Հայաստան, շահած է Պ. Վանլեան 00076 թիւով։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՆՈՒԷՐ

Ողբացեալ փոքրիկն (Գրիգոր (Ժան Լիւք) Սէֆէրեանի մահուան առթիւ հե–տեւեալ նուէրները եղած են Սէն Ժեռմէի եկեղեցւոյ պայծառութեան.—

Զօրիկեան Արմենակ 100 Ֆր., Գաբրիէլ Ալեքեան, Սամուէլեան ընտանիք 50ա–կան, Դերզիեան – Տէօքմէճեան 40, Գա–զանճեան Եդուարդ 15, Բաստրմաճեան ըն–տանիք, Պ. Աւնուք, Մառանվիլ ընտա–նիք, Սարգիս Զըպլաքեան, Բէչիքեան Կարապետ, Գազանճեան ընտանիք 10ական ֆրանք։

×

Էքս–ան–Փրովանսէն Տէր եւ Տիկին Հ. Արամ Պարսամեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի *կոմիտէին* Մուշեղ Մուրատեանի *մահուան քառասունքին առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն)։*

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— *Սողոմոն Թէհլիրեան խում–բի ժողովը Զորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ըն–կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։*

ՆՈՒԷՐ

Քալիֆորնիայէն Տիկին Եղիսաբէթ Շամչոյեան 5 տոլար կը նուիրէ «Յառա–ջ»ին Մամաս Կէլէնեանի *մահուան ի յի–շատակ եւ Տիկին Թ. Թաղէոսեան 5 տո–լար Կապ. Խաչի Վիէնի դպրոցին (ստա–նալ «Յառաջ»էն) նոյն տխուր առթիւ եւ ցաւակցութիւններ կը ներկայացնեն ող–բացեալին զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Նշան Կելէնեանի, Արաքսի Տատանեանի, Ստեփան Ստեփանեանի եւ բոլոր պարա–գաներուն։*

×

Ալֆորվիլէն այրի Տիկին Յովնանեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի Յառաջ վար–ժարանին, 50 Ֆր. «Հայաստան» թերթին, 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար իր եղբօր՝ Կարապետ Ալլահվերտիեանի *մահուան առաջին տարեդարձին ի յիշա–տակ (ստանալ «Յառաջ»էն)։*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն։

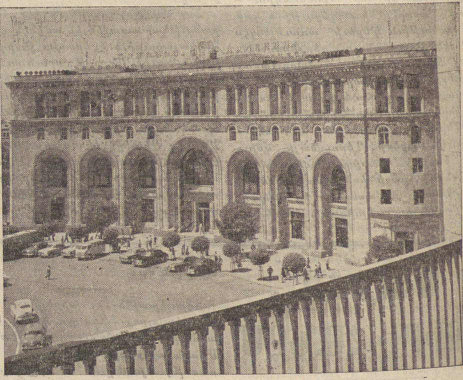
Գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ու–սումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչու–թիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Ջա–տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆԶԻԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ
Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ. Նազգաշեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ. Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 15 JUIN 1971

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 փր. Վեցամսեայ 50 փր.
Արտասահման Տար. 115 փր. Հատը 0,50

Le Numéro 0,50 F.

47րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12138

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.138

ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

(ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՅՈՒՍԱԴՐԵՆ ՄԵԶ)

—o—

Իբրեւ ընդհանուր սկզբունք՝ իրաւունք չենք զգար վճռական որեւէ կարծիք յայտնելու գաղութներու մասին, որոնց հետ մեր շփումը պարագայական է եղած:

Եւ եթէ կը հաստատենք թէ երիտասարդական զարթօնք մը կայ ընդհանուր կերպով, ու նաեւ Ֆրանսայի մէջ, կը մեկնինք մեր անմիջական տպաւորութիւններէն, — պարբերական այցելութիւններու ընթացքին փիզիքական ներկայութեամբ ձեռք բերուած, կամ ֆրանսահայ կեանքի անցուդարձերուն հետեւողութեամբ:

Գաղութներու «ազգային կլիման» կը յատկանշուի շնչաւոր թէ անշունչ տեւականներով՝ որոնք մեր հին ու նոր սերունդներն են, մեր հանրային եւ կազմակերպական հաստատութիւնները, մամուլը, ժողովրդային հակումներն ու ձըգտումները, զանազան միութիւններ, նախաձեռնութիւններ եւ իրագործումներ, բայց մանաւանդ օրուան երիտասարդութեան կեցուածքն ու վերաբերումը՝ տեղական ու համահայկական հարցերու հանդէպ:

Անուրանալի է, գէթ մեզի համար, որ ֆրանսահայ երիտասարդութեան մօտ չէշտուած է ազգային ինքնութեան փնտռտուքը:

Այս բացատրութեամբ նկատի ունինք անոնց ծաւալուն հետաքրքրութիւնը՝ Ֆրանսայի Հայութեան առընչակից թէ Հայութեան ընդհանրական կեանքին աղերսուող խնդիրներու հանդէպ:

Իրենց մօտ չէշտուած տենդը՝ Հայութեան քաղաքական դատի ճանաչումն ու հետապնդումն է եւ կենդանի կապը հայրենիքի ներքին իրականութեան ու ազգային ընդհանուր վերածաղկումին հետ, խնդիր չէ՛ որ յաճախ վիճելի կերպադրում եւ խոցելի ծրագրում ստացած ըլլան գործնական ճիղերն ու հետեւութիւնները:

Տրամադրուած ենք հաւատալու, թէ մեր պայմաններուն մէջ ապրող սփիւռքեան զանգուածներու համար՝ կենսունակութեան հիմնական տուեալը նոր սերունդներու ազգային գործնական հետաքրքրութիւնն է — օրգանական կապը՝ հայ ժողովուրդի առօրեայ կեանքին, պահանջներուն ու պայքարին հետ, եւ պատրաստակամութիւնը՝ բաժին ստանձնելու հանրային պատասխանատու աշխատանքներու մէջ:

Այդ գործնական հետաքրքրութիւնը կը գտնենք մենք Ֆրանսայի հայ երիտասարդութեան համեմատօրէն սահմանափակ թիւին մէջ, ու մղուած ենք հաւատալու՝ թէ քանակով քիչ այդ տարրը կրնայ հետզհետէ ընդհանուր շարժումի մը յառաջապահ թեւը դառնալ, եթէ փոխանցման շրջանի յատուկ հասկնալի թիւրիմացութիւններ, ծայրայեղութիւններ, արտաքին եւ յարաբերական ազդակներու հետեւանք սխալ բանաձեւումներ, մանաւանդ տեսական համոզումներէ թելադրուած բացասական ու այլամերժ կեցուածքներ դարմանուին՝ մէկ կողմէ երէցներու ողջագատ վերաբերումով ու միւս կողմէ նորերու փորձառական դաստիարակութեամբ եւ ինքնասրբագրութեամբ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերնդականները, այսպէ՛ս կոչուած Ֆրանսահայ Երիտասարդական Կազմակերպութիւնը («Ժաֆ») եւ «Եւրոպայի Հայ Ուսանողութեան» ֆրանսական թեւը՝ գլխաւոր երեք հաւաքականութիւններն են ֆրանսահայ երիտասարդութեան, որոնց շարքերէն՝ անտարակոյս՝ պիտի յայտնուէին վաղուան ղեկավար ուժերը գաղութին:

Անոնց միջեւ ազգային, քաղաքական եւ ընկերային հարցերուն մօտենալու տարբեր կերպեր կան անշուշտ: Իրենց որոշ տարակարծութիւնները ունին Հայութեան ներկայի ու ապագայի աղերսուող խնդիրներու հետապնդման եւ լուծման եղանակներուն շուրջ: Եթէ այդ տարակարծութեանց մէկ մասը հետեւանք է մօտաւոր անցեալէն փոխանցուած արուեստական շփոթանքի ու անհասկացողութեանց, կարեւոր դեր խաղցած է նաեւ նորահաս երիտասարդութեան մտաւոր ու ընկերային դաստիարակութիւնը, Հայութիւնն ու հայ կեանքը ըմբռնելու անհատական հնարաւորութիւնները, անձնական նկարագիրն ու խառնուածքը:

Սակայն, քանի տարիները կ՚անցնին՝ այնքան աւելի կը մեղմանան հին ունակութիւններն ու նեղմտութիւնները, եւ ի յայտ կուգան տարբեր հակումներ, տարբեր հակադրութիւններ՝ որոնք առաւելապէս հետեւանք են ճանաչման պակասի: Եթէ ախտագին կարգ մը տրամադրութիւններ ժամանակին հետ կ՚անհետին, հետզհետէ կը չէշտուի սակայն անգիտութիւնը հայկական պատմութեան, անցեալին, վաստակին, ազգային ընդհանրական պահանջներու եւ մտահոգութիւններու՝ որոնց արմատը ճանչնալ հիմնական պայման է, առողջ հետեւութեանց յանգելու համար:

Որեւէ ատեն ղեկավարութեան եւ առաջնորդութեան դերը այնքան կենսական նշանակութիւն չէ ունեցած Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի նման շրջաններու մէջ՝ որքան ունի այսօ՛ր:

Եթէ յաջողինք արեւմտեան այս գօտիներուն մէջ փրկել այդ երիտասարդութիւնը միջավայրի հետեւանք թիւր ու եսակեդրոն համոզումներէ, կամ կարենանք խափանել բացասական անդրադարձումը այդ երկիրները յուզող ընկերային շարժումներուն՝ ազգային եւ համահայկական մեր ինքնայատուկ պայմաններուն վրայ, կրնանք ակնկալել որ մտաւոր պատրաստութեան տէր եւ նորաստեղծ պահանջներուն պատշաճելու ատակ նոր սերունդը կարենայ ստանձնել ամբողջական պատասխանատուութիւնը ազգային մեր գոյապայքարին՝ հիմնական բոլոր ճակատներուն վրայ:

Առողջ դատումի, համապարփակ սեւեռումի, ողջամիտ քննադատութեան ընդունակ եւ սեփական աշխարհահայեացքի մէկ տարր մը կայ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան մէջ, — ու մեր խօսքը անո՛նց մասին է բացառապէս:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ ԴԷՊԻ ԱՒԵԼԻ ՁԱԽ

—o—

Էփինէի համագումարը նորութիւններ բերաւ Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ, ուր Կիրակի գիշեր փոքրամասնութեան մէջ մնացին քարտուղարը՝ Ալէն Սավարի եւ Կի Մոլէ իրենց բանաձեւով մինչ Միթերան կը յաղթանակէր շնորհիւ Տէֆէռի հոսանքին, ինչ որ առաջին ակնարկով հակասական իսկ կրնայ թըւիլ: Արդարեւ Ալէն Սավարիի բանաձեւը կ՚առաջարկէր Համայնավարներու հետ «կառավարութեան պայմանագիր» մը պատրաստելէ առաջ, լսել անոնց նախապայմանները, եւ անոնցմէ ստանալ երաշխաւորութիւններ: Կաստոն Տէֆէռ, որ Մօրուայի հետ կը ներկայացնէր բանաձեւ մը եւս, ամէնէն վերապահ դիրքն ունէր Համայնավարներու նկատմամբ: Նոյնիսկ Մարսէյլի քաղաքապետը կուսակցութեան «աջը» կը նկատուի: Անդին Միթերան որ շատ ճարպիկ ճառ մը խօսած է, պատրաստ է ի յառաջագունէ կառավարութեան պայմանագիրի մը վրայ աշխատիլ Համայնավարներուն հետ: Այս պայմաններու մէջ իրաւարարի դերը կ՚իյնար Տէֆէռի հոսանքին, որ անսպասելի կերպով Միթերանի կողմը բռնեց: Այսպէս Միթերանի բանաձեւը ստացաւ 43 հազար 926 ձայն եւ Սավարի՝ 41·753 ձայն:

Նոր ընդհ. քարտուղարին ընտրութիւնը դեռ չէ կատարուած, բայց պարզ է որ այս համագումարին առթիւ կուսակցութեան նոր պարագլուխը կը դառնայ Ֆ. Միթերան, որու համար Համայնավարներու հետ գաղափարական խօսակցութեան շարունակութիւնը ապարդիւն է: Գաղափարական այդ խօսակցութիւնը պիտի լուծէ՞ երկու փիլիսոփայութեանց հարցը, մարդուն եւ ընկերութեան երկու ըմբռնումները: Անշուշտ, ոչ: Ատիկա ըսե՞լ է որ եթէ չյաջողի (իմա՛ նման խօսակցութիւն մը), համաձայնութիւն պիտի չըլլայ ընտրութիւններուն համար: Ո՛չ, անշուշտ: Ուրեմն հիմնական հակասութիւն մը կայ: Ի դէպ ընտրական գինակցութիւն չըլլար եթէ չըլլայ ընտրական ծրագիր, ձախի մեծամասնութիւն չըլլար եթէ մեծամասնութեան պայմանագրութիւն չըլլայ եւ կառավարութիւն չըլլար եթէ կառավարութեան պայմանագրութիւն չըլլայ:

×

ՈՒՂԵՎՈՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

—o—

Թէեւ գործադուլը կը շարունակուի, քանի որ երկու գլխաւոր սենտիքաները Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութիւնը (Սէ. Ժէ. Թէ., համայնավարամէտ) եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ. չեն համաձայնած, բայց եւ այնպէս Երկուշաբթի օր կացութիւնը բարելաւուած էր:

Յիշենք որ անցեալ Յունուար 11ին, Երկաթուղիի Տնօրէնութիւնը եւ Սենտիքաները համաձայնութիւն մը ստորագրած էին, որ կը նախատեսէր հարիւրին մէկ յաւելում Սեպտ. 1ին համար, համաձայնութիւնը ունէր նաեւ «փրկութեան յօդուած մը», ըստ որուն կարելի էր համաձայնութիւնը խնդրոյ առարկայ ընել եթէ ապրուստը սղէ բնականէն աւելի: Ասոր հիման վրայ է որ սենտիքաները նոր կարգադրութիւններ պահանջեցին, յայտնելով թէ Յունուար մէկէն ի վեր, ապրուստը 4 առ հարիւրէն աւելի սղած է: Ասոր փոխարէն տնօրէնութիւնը ընդունեցաւ Սեպտ. մէկի յաւելումը կատարել Յուլիս մէկին: Այն ատեն Սէ. Ժէ. Թէ. եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ. նոր հարց մը մէջտեղ դրած են արձակուրդի պարգեւ մը ուզելով: Տնօրէնութիւնը կ՚ըսէ թէ այդ մասին կրնայ խօսիլ 1972ին բայց հիմա դրամ չկայ: Այս կէտին վրայ է որ կը պնդեն վերոյիշեալ երկու սենտիքաները, մինչ միւս հինգ սենտիքաները պարկեշտ կը գտնեն տնօրէնութեան առաջարկները եւ այդ պատճառով իսկ դադրեցուցին գործադուլը: Ըսենք սակայն թէ այս հինգ սենտիքաները 20 առ հարիւրը միայն կը ներկայացնեն ամբողջ անձնակազմին ինչ որ կը նշանակէ նաեւ թէ Երկուշաբթի օրուան բարելաւուած կացութիւնը միայն իրենց աշխատելուն արդիւնքը չի կրնար ըլլալ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյենական մրցումներու շարքը վերսկսաւ Յունիսի առաջին օրերուն: Կարգ մը ախոյեան խումբերու արտասահման մեկնումի հետեւանքով՝ յետաձգուած էին խաղերը:

Գրած էինք Մայիս 26ին, թէ Հայաստանի «Արարատ» խումբը, յաղթելէ ետք Ալմա-Աթայի (Ղազախիստան) խումբին՝ 3–0 արդիւնքով, իր պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը յաջողէր առաջին դիրքի վրայ մնալ աղիւսակին մէջ:

«Արարատ» նոր մրցում մը ունեցաւ Յունիս 6ին, Թաշքենդի մէջ, այս անգամ «Պախտակոր» խումբին դէմ: Առաջին կիսախաղին Արարատցիները յաջողած են տիրապետել դաշտին եւ, համաձայն նկարագրութիւններուն, անոնք առնուազն հինգ անգամ հնարաւորութիւն ունեցած են «գրաւելու» Թաշքենդցիներու դարպասը, սակայն չեն կարողացած կօլ նշանակել՝ օգտագործելով բարեդէպ պահերը: Դադարէն ետք որոշ աշխուժութիւն ցոյց տուած են դաշտի տէրերը՝ քանի մը վտանգաւոր յարձակումներ ընելով, սակայն ապարդիւն:

Ընդհանրապէս երկու կողմերու պաշտպանութիւնը աւելի զօրաւոր եղած է, քան յարձակողականը:

Մրցումը վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով՝ 0–0:

Այս մրցումէն ետք «Արարատ» առաջին դիրքէն կ՚անցնի երկրորդի, նկատի առնելով որ Քիեւի «Դինամօ»ն ինը խաղով 15 կէտ արձանագրած է, իսկ «Արարատ» 14 կէտ, տասը խաղով:

«Արարատ», որ երկու ամիսէ ի վեր անպարտելի կը մնայ, իր յաջորդ մրցումը պիտի կատարէ Դոնեցկի «Շախտիոր»ի խումբին դէմ, որ տեղի պիտի ունենայ Երեւանի մէջ, Յունիս 20ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎՈՒՆ մէջ լիպերեան քարիւղատար նաւ մը, որ Իսրայէլը կը պարենաւորէ ծանրօրէն վնասուած է արագ փոքր նաւու մը պազուքային կրակով: Պաղեստինի ազատագրման ժողովրդային ճակատը տէր կը կանգնի այս յարձակումին: Քորալ Սի քարիւղանաւը 65 հազար թոն քարիւղ կը տանէր Պարսկաստանէն Իսրայէլ: Այս նոր դէպքը ծանրակշիռ բընոյթ ունի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կացութիւնը միշտ կը մըտահոգէ իր բարեկամները, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի հալածանքներու, ձերբակալութիւններու եւ չարչարանքներու: Միւս կողմէ Թուրքիոյ լրագրողներու սենտիքան շատ բուռն բողոք մը բարձրացուցած է այն արգելքներուն համար, որոնք կան լրագրողի պաշտօն կատարելու համար: Այս բողոքին մէջ, լրագրողները կ՚ըսեն թէ Պոլսոյ Ապահովութեան պատասխանատուին առաջին գործն է հանրութենէն ծածկել ինչ որ կ՚անցնի կը դառնայ: Շատ կը խօսուի ծաղրանկարիչ Թուրհան Սելճուքի կրած չարչարանքներուն մասին: Այս առթիւ, Փարիզի թերթերու Գծագրիչներու Միութիւններն ալ բողոքած են: Սելճուք ամէնէն ծանօթ թուրք ծաղրանկարիչն է:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մօտ 150 միլիոն խորհրդային քաղաքացիներ քուէատուփ գացած են Կիրակի օր՝ ընտրելու համար 15 Հանրապետութեանց Խորհուրդներու իրենց ներկայացուցիչները եւ տեղական Խորհուրդներու իրենց պատուիրակները: Այերանաւէն քուէարկած են նաեւ երեք աստղանաւորդները: Արդիւնքները կը յայտնուին ի մօտոյ:

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԸ

Հազար ինը հարիւր տասնըհինգ:

Ամառնային զով եւ պայծառ օդով մը: Յունիս 2–15ի առաւօտը: Բայց բնութեան գեղեցկութիւնը նշմարող չկայ: Ահաւոր աղէտի մը ոտնաձայնը կայ միջոցին մէջ: Կառավարութիւնը հաւաքեր էր կարգ մը Թափառաշրջիկներ, ու անոնց միացնելով զանազան ոճիրներու հեղինակ 60–70 բանտարկեալ, զիներ էր զանոնք, ու քանի մը մարզիչի առաջնորդութեամբ, զօրահանդէսի հաներ զանոնք շուկային մէջ: Կէսօրէ վերջն ալ, մեծ ուժերով պաշարեցին ազգապատկան երկու Թաշխանները ու հոն խանութ ունեցող բոլոր Հայերը ձերբակալելով՝ տարին բանտ: Գիշերն ալ, մինչեւ լոյս, զինուած ուժեր շրջեցան տունէ տուն, ու Գարահիսարի հրապարակին վրայ քիչ թէ շատ ծանօթ դէմքերը անկողիններէն հանելով տարին:

Շապին Գարահիսարի սպանդանոցի շուրջ Թափառող շուները, մինչեւ լոյս, դունչերնին լուսնին, ոռնացին:

— Նմանը չտեսնուած փորձանք մը պիտի գայ այս քաղաքի գլխուն, ըսաւ մայրս մտահոգ:

Ձեւով մը լռեցաւ:

— Գնա՛, եղբօրդ ըսէ. Թող այսօր խանութ բանալ չերթայ, ըսաւ մայրս ինծի, Թող երախաներն ալ դպրոց չղրկէ:

10–12 րոպէէն Բերդի Թաղ բնակող եղբօրս տունն էի, եւ գիշերը մեր Թաղին մէջ պատահածներուն հաշւին ու մօրս յանձնարարութիւնը տուի իրեն:

Դէմքէն յայտնի էր որ գիշերը չէր քնացած:

Նախաճաշի սեղանին վրայ էինք երբ, հեռու տեղ մը պայթող զէնքի մը արձագանգը եղբօրս տան կռնակը գտնուող բերդին զարնուելով կրկնուեցաւ:

— Ասիկա արձագանգի բան չէ, ըսաւ եղբայրս ու վազեց տանիք:

Ես ալ՝ ետեւէն:

Ի՛նչ արձագանգ... Լման քաղաքը կը դողար հրացանաձգութեան աղմուկէն: Տանիքի մը վրայ կեցած էր Գարակէօզեան Հմայակը, ու ձեռքի բազմահարուած ատրճանակը բերդն ի վեր շարժելով, «Տղա՛ք, ղուրպան ձեզի, բերդը դրաւեցէք, բերդը դրաւեցէ՛ք» կը պոռար:

Եղբայրս վար իջաւ, քանդեց հիւրանոցին պատը, ու պուլկարական «մանլը – հեր» հրացան մը ու շարքերով փամփուշտ դուրս հանեց. պատուհանին առջեւ ծունկի եկաւ, քանի մը հատ կրակեց հեռուն՝ բայց ցածը գտնուող Թրքական քանի մը տուներու պատուհաններէն ներս, ու, «Ես կ'երթամ կոր» ըսելով գնաց դուրս:

Գնաց կանխապէս իր ու քանի մը ուրիշներու պաշտպանութեան վստահուած դիրքը:

Ամէն մարդ երջանիկ ըլլալ կը Թուէր: Անորոշութեան ու սպասման շրջանը անցած էր: Հիմա գիտէինք Թէ ի՛նչ կը սպասէր մեզի՝ ու ի՛նչ էինք անելու: Մէջը քար նետուած փեթակներու կը նմանէին Հայոց Թաղերը:

Տիրող, իշխող դիրքերն ու փողոցներու մուտքերը ամրապէս պաշտպանուած էին: Մեծ էր խանդավառութիւնը: Հին փորձուած մարտիկ Ղուկաս Աղբարը այցելել եկաւ Բերդի Թաղի դիրքերը, ու մնաց գոհ:

— Ջենք գիտեր Թէ աս կռիւը որքա՞ն պիտի տեւէ, ըսաւ, ջուր ամբարեցէք, ջո՛ւր...

Քաղաքի ջրաբաշխական կեդրոնը Թրքական Թաղին մէջ էր:

Կէսօրուան դէմ, ծնողքս՝ ու ինձմէ երկու տարու մեծ եղբայր, Հայկազը, եկան մեզի միանալու:

Անոնք է որ պատմեցին Թէ կռիւը ի՞նչպէս էր սկսած:

Լուսանալէն բաւական վերջ, ոստիկաններ ու քանի մը պաշըպօզուք կուգան մեր Թաղը, ու Սինսինենց Սահակին տունը պաշարելով, Սահակի երկու որդիները կը պահանջեն: Տղաքը կ'ըլլան ներսը՝ Թաքստոցի մէջ: Երբ խուզարկութիւն մը արդիւնք չի տար, Թուրքերը կը սկսին ծեծել ծերունին ու կիները: Անոնց ողբը լող տղաքը ալ չեն հանդուրժեր, կուգան դուրս՝ ու կը սպաննեն բոլոր Թուրքերը:

Մնացածը յայտնի է: Արդէն մատները ըլԹակին վրայ էին:

Եղբօրս Հայկազին զուարճալի էր Թըւած այն պարագան՝ որ մեր դրացի մսագործ տղաքը, պատի ու պատնէշի ետին չէին անցած, փամփուշտ ու զէնք գրկած, պեխերնին ոլորած, ինկած էին փողոց: Սխտորճոնց Արմենակն ալ, փերԹ մը ապուխտ, սիւրահի մը օղի՝ ու ցորեն չափելու կոտ մըն ալ փամփուշը առնելով, բարձրացեր էր տանիք՝ ու անկէ կը հրակէր շուկայէն մեր Թաղը իջնող ճամբուն: «Ջեզի հետ ըլլալու համար դուռմուռ կղպեցինք ու եկանք», ըսաւ եղբայրս իր նկարագրականը վերջացնելով:

×

Շարունակութիւնը գրուած է բազմաԹիւ անգամներ, ու հաւանաբար ծանօթ է ամէնուդ: Թուրքերը, տեսնելով որ պիտի չյաջողին մեր Թաղերէն ներս Թափանցել, գիշերուան մուԹէն օգտուելով, կրակեցին Հայոց Թաղի սահմանամերձ տուները. մենք ալ՝ իրենց որջերը... Երկնառաք հով մը բոցը դարձուց Թրքական Թաղ, եւ ամբողջ Գարահիսարը, 8–10 ժամուան ընԹացքին դարձաւ բոցավառ հնոց: Թուրքերը չկրցան ոչ միայն աւարի տիրանալ, այլեւ, բառին բովանդակ ու տառական իմաստով, նըստեցան մոխիրի վրայ:

Օրեր վերջ, երբ բոցն ու ծուխը նօսրացան, տեսանք որ չէին վառած Հայոց ազգապատկան երկու Թաշխանները, մեր Ս. Աստուածածին ու Ս. Փրկիչ եկեղեցիները, մին քարաշէն, ու միւսը՝ քաղաքէն դուրս՝ ու հեռու Պարտէզի Թաղին մէջ: Չէր վառած Թրքական մեծ մզկիԹը, մըղոն մը կամ աւելի հեռու գտնուող Պարտէզի Թաղը, ու այգիներու ճամբուն վըրայ կղզիացած դիրքի մը մէջ գտնուող Մարիամ Հօրաքրոջս տունը:

Կատաղօրէն յառաջացող կրակին առջեւէն փախստական հասանք Բերդի Թաղ: Գիշերը, մուԹի ու ծուխի վարագոյրով պաշտպանուած, բարձրացանք բերդ: Հինգ հազար հոգի, քրտնաԹոր, ու առանց դադարի, փոխադրեց բերդ ինչ որ հնարաւոր եղած էր փրկել յառաջացող կրակի երախէն:

Քարաժայռին վրայ տեղաւորուեցանք ու նորոգեցինք հինէն ժառանգ մնացած ամրուԹիւնները: Սուգ, ուրախուԹիւն, յաղԹանակ, պարտուԹիւն, քաղց, լաց, ԹշուառուԹիւն, բերկրանք, աղօԹք...

Մինակ էինք: Սահմանէ ու ծովէ հեռու:

Օր մըն ալ իջաւ սեւ վարագոյրը:

Թշնամին չէր որ պարտուԹեան մատնեց մեզ:

Կարիքը: Կարիքը հացի, ջուրի, փամփուշտի, դեղօրայքի...

Կռուողները, պայքարը դուրսէն շարունակելու առաջադրուԹեամբ, ճեղքեցին պաշարման գիծը ու ելան դուրս:

Յաջորդ օրը անպաշտպան մնացած բերդի դրան վրայ պարզուեցաւ անձնատուուԹեան դրօշակը:

Նպատակս չէ նկարագրել Թէ ինչ պատահեցաւ հոն: Դուք բոլորդ կը ճանչնաք Թուրքը: Իրենց իսկ վկայուԹեամբ՝ ծընած են գործ դայլէն...

Բայց, յանուն ճշմարտուԹեան պէտք է խոստովանիմ՝ որ անձնատուուԹենէ վերջ բերդ բարձրացող հազարաւոր զինուորի ու պաշըպօզուքի մէջ գտնուեցաւ Թուրք մը, մէկ հատիկ Թուրք մը որ, պատանիներու կոտորածը տեսնելով, պոռաց.

— Օնլարա տոգունմայըն, օնլար ասլան խավրուլարը, օնլարա տոգունմայըն:

Արդեօք այդ մարդը Հայու արեան խառնո՞ւրդ ունէր իր երակներուն մէջ...

Ո՞վ կրնայ պատասխանել...:

Այսօր տարեդարձն է այդ շքեղ հերոսամարտին: Գարահիսարը, Ուրֆան, Վանը, Սասունը, Հաճընը, Սուետիան, ԱյնԹապը ու քանի մը ուրիշներ, շքեղ էջեր կերտեցին մեր պատմուԹեան մէջ: Հիմա գըլխահակ, ամօԹապարտ ու նկուն չենք մնար եԹէ մէկը մեզի հարցնելու ըլլայ Թէ երբ Թուրքը ձեզ կը ջարդէր, ի՞նչ ըրիք:

Կրնանք ճակատաբաց յայտարարել Թէ ուր հնարաւոր էր ԿՌՈՒԵՑԱՆՔ:

Թող օրհնեալ ըլլայ անոնց յիշատակը:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

1971 Յունիս

Յ. Գ.— Շ. Գարահիսար ու իր հերոսամարտը հատորիս մէջ, ցաւալի թիւրիմացութեամբ մը, իբր Զօր. Անդրանիկի ծննդեան թուական տրուած է 1862ը: Կը խնդրեմ այդ հատորը ունեցողներէն որ բանան անոր 374րդ էջը ու այդ թուականը փոխեն 1866ի:

Մեռաւ Գալիֆորնիա 1927 Օգոստ. 30ին երբ 61 տարեկան էր:

Ա. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գրողներու Միութեան առաջին քարտուղարը՝ Է. Թօփչեան, Միութեան վարչութեան հաշուետու զեկուցումը կատարեց գրողներու 6րդ համագումարին:

Քաղելով «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 2ի թիւէն, կը ներկայացնենք զեկուցումին գլխաւոր մասերը, արեւմտահայերէնով:

... Անդրադառնալով հաշուետու ժամանակաշրջանի գրականութեան (խմբ.— վերջին 4 տարիները), մենք կը փափաքինք արձանագրել այն իրողութիւնը, որ նախորդ տարիներու համեմատութեամբ մեր գրականութիւնը ներկայիս կ'ընթանայ աւելի խոր եւ լայն հունով, աւելի ընդարձակուած են իրականութիւնը ընդգրկելու անոր սահմանները եւ կատարելագործուած է անոր արուեստը: Զարգացման հիմնական յատկանիշը ոչ միայն բանաստեղծութեան, արձակի, Թատերագրութեան եւ գրականագիտութեան բազմազան ու ինքնատիպ վաստակն է, այլեւ յառաջիկայ տարիներու այն պայծառ հեռանկարը, որ յստակ կը նկատուի երիտասարդ գրողներու ստեղծագործութիւններուն մէջ:

Մոռնալով այս ակնյայտ ճշմարտութիւնը, գրական վէճերու ժամանակ որոշ ընկերներ դասական գրողներու բացակայութիւնը կը դարձնեն չափանիշ՝ ամբողջ գրականութեան Թուլութեան: Այս տեսակէտը ճիշդ չէ, քանի որ հաշուի չառներ յստակ իրականութիւնը: Վերջին տասնամեակին մեր գրականութիւնը ծանր կորուստներ կրեց, իսկ գրողին աշխատանքը սովորական պաշտօն չէ, որպէսզի կարելի ըլլայ փոխարինել ուրիշով մը: Իսկական արուեստագէտը որոշ իմաստով կը մնայ անփոխարինելի: Աւելին, տեղի ունեցաւ գրական սերունդներու հերթափոխ, այժմ գրականութեան դժուար եւ պատասխանատու գործը հիմնականին մէջ կը շարունակէ այն սերունդը, որ իբրեւ երիտասարդ սերունդ կազմաւորուեցաւ յետպատերազմեան առաջին տարիներուն:

Սակայն գրական վէճերու ընթացքին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ղուկաս էֆէնտի յետոյ սկսաւ կատակարանել իր քենիին հետ, զայն կրկին շողոքորթել իր գիրութեան ու գեղեցկութեան համար, մինչ խեղճ կինը կը ջանար վերջ մը դնել այդ խօսքերուն, իր ակնարկովը ցոյց տալով փոքրիկ աղջիկը, որ արթուն ու չարաճճի, մտիկ կ'ընէր փոխանակուած խօսքերը:

Սակայն վաճառականը հետզհետէ գըրգռուած, չէր կարող զսպել ինքզինքը, ոտքի ելած էր եւ կնոջ առջեւը կանգնած՝ ձեռքերովը կը ջանար անոր կուրծքն ու Թեւերը շօշափել, իբրեւ Թէ հագուստին վրայ եղած փոշիները վար տալու համար:

Կինը ոտքի ելաւ մեկնելու համար, բայց Ղուկաս էֆէնտի ստիպեց որ մնայ:

— Կեցիր, ցերեկուան ճաշը միասին ընենք, առաջարկեց, արդէն ժամը տասներկուքին մօտեցաւ:

Հրաւէրը կարելի չէր մերժել, կրնար էֆէնտին բարկանալ. եւ այդ միջոցին, ուր անոր բարեացակամութեանը պէտք ունէր, պէտք չէր որեւէ կերպով անհաճոյ ըլլալ իրեն, ուստի խեղճ կինը պարտաւորուեցաւ կրկին նստիլ եւ աչք գոցել վաճառականին հայրատ խօսքերուն ու շարժումներուն:

Կէսօրին գացին ճաշելու եւ քենին մեկնեցաւ, հետեւեալ օրը գալու խոստումով:

Ղուկաս էֆէնտի զայն ճամբու դնելէ ետքը ինքն իրեն կը մտածէր.

— Այդ հէրիֆը տեղ մը կը ղրկենք, քանի մը ամիս ժամանակ կ'անցընենք, մինչեւ մերինին Փարիզէն գալը... ի՞նչպէս առաջ այս խելքը չըրի:

Գալով գործի մասին, Ղուկաս էֆէնտի շուտով այդ խնդիրն ալ կարգադրեց: Ուղղակի գնաց իր բարեկամին՝ Քերովբէ էֆէնտիի գրասենեակը եւ ըսաւ.

— Դուն կարծեմ Սամսոնի մէջ գործ մը հաստատած ես...

— Այո, պատասխանեց Քերովբէ էֆ., գործակալ մը ունիմ, որուն միջոցաւ ապրանք կ'առնենք ու կը ծախենք:

— Գո՞հ ես իրմէ:

— Այո, քանի մը տարի է գործիս մէջն է եւ միշտ հաւատարիմ գտնուած է:

— Օգնականի պէտք չունի՞:

— Ղուկաս էֆէնտի, օգնականը ի՞նչ պիտի ընէ, արդէն եղած գործը ի՞նչ է որ...:

— Չէ, ես ձեռքիս տակ մէկը ունիմ տէ՝ անպատճառ գործի մը դնել կ'ուզեմ, սանկ 8–10 ոսկի ամսականով:

— ՈւԹ տաս ոսկի՛, գոչեց Քերովբէ էֆէնտի, այդչափ դրամ ո՞վ կրնայ տալ:

— Դուն աս ըսած մարդուս գործ մը ստեղծէ տէ՝ դրամի խնդիրը դիւրին է:

— ԵԹէ երկու երեք ոսկի ամսականով գոհ ըլլայ, ինչ որ է, ձեր խաԹէրը համար՝ ղրկենք... Թէեւ աւելորդ մարդու պէտք չունիմ:

— Լաւ, լաւ, դուն երեք ոսկին տուր, եօԹը ոսկին ալ ես կուտամ, կը լմննայ:

— Ատոր ըսելիք չկայ:

— Ուրեմն համաձայնեցանք այնպէս չէ՞:

— Կարելի՞ է, որ ձեր փափաքը չկատարուի, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի, շողոմական ձայնով մը:

— Բայց, շարունակեց Ղուկաս էֆէնտի, չըլլայ որ մարդը կասկածի Թէ ես եմ ամսականը տուողը, դուն պիտի ըլլաս զինքը ղրկողը եւ միմիայն քու պաշտօնեադ պիտի համարուի:

— Հասկցայ, հասկցայ, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի, սակայն բան մը չէր հասկցած:

Ղուկաս էֆէնտի այսպէս գործը կարգադրելէ ետքը, կը վերադառնար սենեակ:

Հետեւեալ առտու քենին նորէն կուգայ:

— Ի՞նչ լուր, կը հարցնէ վաճառականը:

— Ըսածներդ հաղորդեցի ամուսինիս, համոզուեցաւ, պատրաստ է դուրս տեղ մը երԹալու, միայն Թէ շատ հեռու չըլլայ, օդը լաւ ըլլայ եւ ամսականն ալ ոչինչ բան մը չըլլայ:

— Այդ որքա՞ն պահանջում, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի խնդալով, ամէն մարդուն իր կարողութեանը չափ կը վճարեն:

— Անանկ է, բայց վերջապէս պէտք է որ ապրուինք, մուրացկանի պէս չենք կրնար ապրիլ, վերջապէս ամուսինիս ալ քու քենեկալդ է, մեր պատիւը ձեր պատիւը ըսել է...

— Այդ ճշմարիտ է, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, արդէն այդ պատիւը բարձր պահելու համար չէ՞, որ մինչեւ հիմա այնքան զոհողութիւններ ըրինք...

— Մենք ալ ատոր համար միշտ երախտապարտ ենք ձեզի:

— Ինչ որ է, հիմա այդ խնդիրները մէկ կողմ դնենք, ես երէկ շատ մը բարեկամներուս դիմեցի, բերան ծռեցի, աղդին ինկայ, անդին ինկայ, վերջապէս յաջողեցայ մէկէ մը խոստում մը առնել գործի մը մասին... բայց ամսականը շատ մեծ բան մը չէ, Թէեւ ամուսինիդ պէս մէկու մը համար նոյնիսկ չափազանց է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

արտայայտուած դժգոհութիւններուն մէջ կայ ճշմարտութիւն մը, որ պէտք է ձեւակերպել աւելի յստակ եւ որոշ: Հակառակ մեր գրականութեան ակնառու յաջողութիւններուն, անոր արդասաւոր ոռոգումներուն եւ հանրային արժէքի բարձրացման, այսուհանդերձ մեր օրերուն համար կենսական անհրաժեշտութիւն է դարձած աւելի կատարեալ գեղարուեստական գործերու ստեղծումը, գործեր, որ տոգորուած ըլլան աւելի մեծ ըսելի – քով եւ արուեստով, հակառակ պարագային գրականութիւնը կ՚անջատուի եւ ետ կը մնայ ժամանակակից ընթերցողի մտաւոր զարգացումի ընթացքէն:

... Անդրադառնալով խորհրդահայ չափածոյի հարցերուն, անհրաժեշտ է յիշել, որ իր զարգացման բոլոր փուլերուն մէջ ան քալած է կեանքին հետ եւ ուժեղ խօսքով մասնակցած նոր մարդու դաստիարակութեան գործին: Բանաստեղծութիւնը քաղաքացիական աւելի վեհ ներշնչումով արտայայտած է մեր ընկերվարական վերածնութեան իմաստը, քան արուեստի միւս տեսակները:

Խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը այսօր ժառանգելով այդ պայծառ աւանդը, դարձած է իր իսկական պատմութիւնը ստեղծող ժողովուրդի երգ, որ կը լուսաւորէ մարդկային հոգիի անսահման հորիզոնները: Բանաստեղծական աշխարհի երանգներու հարստութիւնը յաճախ կը նմանցնեն ծիածանի գոյներուն, իսկ այդ համեմատութիւնը եթէ վերածենք պարզ խօսքի, դժուար չըլլար տեսնել մեր բանաստեղծութեան գոյները, բանաստեղծական անհատականութիւններու առատութիւնը, ոչ միայն տարբեր սերունդներու, այլեւ նոյն սերունդի ստեղծագործական վաստակին մէջ: Ն. Զարեանի «Սպասում եմ քեզ», Գ. Սարեանի «Բրիգանթեմ», Սարմէնի «Երազանք», Վ. Նորենցի «Դարերի աւանդը», Յ. Շիրազի «Յուշարձան մայրիկիս», Ա. Գրաշիի «Ո՞ւր ես, սիրոյ մոլորակ», Հ. Սահեանի «Քարափների երգը», Ս. Կապուտիկեանի «Իմ երգը», Գ. Էմինի «Քսաներորդ դար», Վ. Դաւթեանի «Ծուխ ծխանի», Հր. Յովհաննիսեանի «Վայրի վարդը», Ա. Դարբնիի «Արուեստը դրախտում», Ա. Մարգարեանի «Երբ սիրում ես», Հենր. Թումանեանի « Բանաստեղծութիւններ », Գ. Շահնազի «Այսպէս եմ սիրում», Մ. Յարութիւնեանի «Ղարաբաղեան նուագներ», Վ. Գրիգորեանի «Բանաստեղծութիւններ» եւ ուրիշ գիրքեր կը հաստատեն բանաստեղծութեան հասունութիւնը, բազմազանութիւնը եւ նոր մակարդակը: Այս գիրքերուն մէջ, որոնք մէկ մասն են միայն վերջին տարիներու հրատարակուած չափածոյ գործերուն, որոշ կերպով կ՚արտայայտէ բանաստեղծութեան քաղաքացիական ոգին, անոր կապը անցեալի աւանդներու հետ եւ նորի ձգտումը: ... Որոնելու եւ նորը յայտնաբերելու ձգտումը լայն արտայայտութիւն գտած է միջին սերունդի ստեղծագործութիւններուն մէջ: Ա. Սարոյեանի «Քեզ հետ, սիրտ իմ», Լ. Միրիջանեանի «Կանաչ ապրիլ», Վ. Կարենցի «Նախերգանք լեռներում», Լ. Դուրեանի «Դառնամ փառաբանեմ», Բ. Ջանեանի «Իմ մօտիկ հեռուն», Ն. Միքայէլեանի «Արեւ իմ, սէր իմ», Ս. Խարազեանի «Միջօրէի կանչեր», Ռ. Դաւոյեանի «Ռեքուիէմ», Ա. Սահակեանի «Ապրիլ եւ սիրել» հաւաքածոները աչքի կը զարնեն միտքի, յոյզի եւ բանաստեղծական ձեւերու թարմութեամբ:

... Կեանքը բանաստեղծական արուեստի նոր միջոցներով պատկերացնելու ձըգտումը աւելի ցայտուն գիծերով կ՚երեւայ երիտասարդական բանաստեղծութեան մարզին մէջ: Հրաժարելով նիւթը հրամցնելու աւանդական ձեւերէն ու չափերէն, երիտասարդ բանաստեղծները կը փորձեն ընդարձակել բանաստեղծական խօսքին տարողութիւնը: Այդ ակնկալութեամբ անոնք կը խախտեն իրերու եւ երեւոյթներու աւանդական իւրացումները եւ սովորական չափածոյ խօսքը կը փոխարինեն անյանգ բանաստեղծութեամբ: Այս բոլորը, ի հարկէ, անոնց գիւտը չէ, բայց անկասկած խրախուսելի է իրականութեան երեւոյթները նոր տեսակէտէ իմաստաւորելու ձգտումը, որ կ՚արտայայտուի Ա. Աւագեանի, Յովհ. Գրիգորեանի, Ե. Սահակեանի, Ա. Մարտիրոսեանի, Դ. Յովհաննիսեանի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւններուն մէջ: Բայց կան նաեւ սկսնակ բանաստեղծներ, որոնք միայն կ՚ընդօրինակեն նորաձեւութիւնները, մոռնալով ներկայացնել ըսելիքը, բովանդակութիւնը:

Ուրախութեամբ պէտք է նկատել, որ երիտասարդութիւնը գրականութեան մէջ կը մտնէ բարձր գրական զարգացումով, հարուստ մտաւոր աշխարհով եւ հասարակական լայն շահագրգռութիւններով:

(Շար. — 1)

ՄՐՋԻՒՆԸ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Ծանօթ իրողութիւն է, որ միջատներու հարիւրաւոր տեսակներ մեծ վնաս կը հասցնեն ծառերու, թուփերու եւ բոյսերու: Այս վնասակար միջատներու դէմ պայքարելու համար զանազան միջոցներ կը կիրարկուին՝ լայն ծախքերու գնով:

Պայքարի միջոցներու կիրարկումը յատկապէս լեռնային վայրերու մէջ խիստ դժուարութիւններու կը հանդիպի: Ասկէ զատ, գործածութեան դրուած քիմիական թոյները վնաս կը հասցնեն օգտակար կենդանիներու՝ մակոբոյծ, գիշատիչ միջատ, ինչպէս նաեւ մեղու, թռչուն եւն.: Այս վնասին հետեւանքով կը խախտի բնութեան մէջ գոյութիւն ունեցող կենդանական աշխարհի հաւասարակշռութիւնը:

Պայքարի կենսաբանական եղանակը զերծ է վերոյիշեալ բացասական երեւոյթներէն: Այս է պատճառը, որ վերջին տարիներուն լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ այդ եղանակի քննութիւնը:

Գերմանացի երկու գիտնականներ՝ Կէօթուալթ եւ Ռուստ հետաքրքրական պարագայ մը նկատեցին. անտառի դեղին մրջիւններու մէկ մրջնանոցին որսը 65 հազար թրթուր, 28.000 հարսնեակ և 26 հազար թիթեռ է: Բոլորն ալ վնասատուներ կաղնիի փայտին համար: Պարզեցին, որ մրջիւններով հարուստ անտառի մը մէջ այս վնասատուներուն հասցուցած վնասը ծառերու 4,8 տոկոսը կը կազմէ, իսկ մրջիւնէ զուրկ անտառներու մէջ, ծառերու 84,3 տոկոսը:

Հաստատուած է, որ մրջնաբունի մը մրջիւնները կրնան հաւաքել մինչեւ մէկ միլիոն վնասակար թրթուր:

Բոյնի մը մրջիւններու սննդառական տարածութիւնը կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով — դեղին մրջիւնի համար՝ 1–2 հեկտար, կարմրագլուխ մրջիւնի համար՝ 0,25–0,5 հեկտար, իսկ բարակագլուխին համար՝ 0,25 հեկտար: Անտառի մէկ հեկտար տարածութեան համար միջին հաշուով անհրաժեշտ է 4 մրջնաբոյն:

Մրջիւնները ուրիշ օգտակարութիւններ ալ ունին: Ցայտնի է, որ անոնք կը փխրեն եւ կը պարարտացնեն հողը, կը բարելաւեն անոր օդափոխութիւնը, կը փոխադրեն ծառերու եւ թուփերու սերմերը ու կ՚օժանդակեն անտառի բնական վերականգնումին:

Մրջիւնները գործօն մասնակցութիւն ունին նաեւ վայրի եւ մշակուած բոյսերու փոշոտումին մէջ եւ կ՚օգնեն անտառներու մէջ սարդերու տարածումին: Ինչպէս ծանօթ է, սարդերը նոյնպէս օգտակար կենդանիներ են՝ կ՚ոչնչացնեն վնասատու միջատները:

Հայաստանի անտառներու մէջ գտնուած ութ տեսակ մրջիւն, որոնցմէ լուրջ ուշադրութեան արժանի են երկուքը՝ սովորական բարակագլուխ եւ կարմրակուրծք աւազուտային մրջնատեսակները:

Առաջին տեսակը մեծ քանակութեամբ գտնուած է Արզականի, Ծաղկաձորի, մասամբ ալ՝ Դիլիջանի անտառներուն մէջ: Անոր բոյնը մեծ է, հողի երեսին կ՚երեւի խոտերու չոր կտորներէ եւ բոյսերու մնացորդներէ պատրաստուած բուրգը՝ մէկ մեթր տրամագիծով ու 50 սմ. բարձրութեամբ, հիմնականին մէջ զուրկ կանաչէ: Մրջիւնները սեւակարմրաւուն են եւ ունին մինչեւ մէկ սանթիմեթր երկարութիւն:

Երկրորդ տեսակը նոյնպէս մեծ է, ունի մինչեւ մէկ սմ. երկարութիւն եւ սեւ գոյն: Բոյնը ամբողջութեամբ տեղաւորուած է հողի մէջ, դուրսէն կ՚երեւին միայն անցքերը: Այս տեսակը յայտնի է Դիլիջանի, Սեւանի եւ Ապարանի անտառներուն մէջ:

Կատարուած ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ մեր երկրի անտառներուն մէջ մրջիւններու քանակը չափազանց քիչ է, յատկապէս՝ բնակավայրերու մօտ: Այս իրողութիւնը կը բացատրուի անով, որ Հայաստանի մէջ ուշադրութիւն չեն դարձներ մրջիւններու բոյներու պահպանութեան, շատ տեղերու մէջ երախաներն ու որսորդները մրջիւնի հաւկիթ կը հաւաքեն իբրեւ կեր երգող թռչուններու եւ տունի ձուկերու:

Մրջիւններուն լուրջ վնաս կը հասցնեն նաեւ արջերը, թռչուններ, յատկապէս՝ փայտփորիկները, վայրի խոզերն եւ այլ կենդանիները: Հետեւաբար, կարգ մը երկիրներու մէջ մրջիւնի բոյները կը ծածկեն ցանցով՝ զանոնք պաշտպանելու համար:

Մրջիւնները մեր բարեկամներն են, անհրաժեշտ է պաշտպանել զանոնք:

Ս. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Լաւագոյնը մեր առջեւն է, ոչ մեր ետեւը:

ՍԲԱԼԹԻՆԿ

×

Համարձակութիւնը չի կայանար ամէն բան ըսելուն մէջ, այլ ճշմարիտը ըսելուն մէջ:

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

×

Երիտասարդութիւնը տարիք մը չէ, այլ սրտի կլիմայ մը:

ՍԵՐԹԻՅԱՆԺ

×

Սիրտը հարստութիւն մըն է, որ ոչ կը ծախուի, ոչ կը գտնուի, այլ կը նուիրուի:

ՖԼՕՊԷՐ

×

Ամէն արցունք մահկանացուներուն ճըշմարտութիւն մը կը սորվեցնէ:

ՈՒԿՈՑ ՖՈՍՔՈԼՈՑ

×

Ծնայ, առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ: Ապրեցայ առանց գիտնալու թէ ի՞նչպէս եւ կը մեռնիմ առանց գիտնալու՝ ո՛չ ինչո՞ւ, ո՛չ ի՞նչպէս:

ԿԱՍԵՆՏԻ

×

Ամէն հեղինակ ունի բան մը, զոր պիտի ուզէր երբեք գրած չըլլալ, ես խսկ...

ՓՕԼ ՎԱԼԵՐԻ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Րէմզին ալ աւելի լռակեաց է եւ խոժոռ. կ՚ուզէի իրեն հետ խօսիլ մտերմութեամբ, բայց ինծի կը թուի որ այս օրերուս իմ պարզ ներկայութիւնս անհանդուրժելի է իրեն: Այլ սակայն եթէ գիտնա՛ր թէ որքան յուսացի իր վրան... Երկուքս ալ ցաւագինօրէն կ՚ուզենք իրարու մերձենալ, բայց անողոք բան մը մեզ կը բաժնէ:

Ճէլալէտտի՛ն, դուն իմ կեանքիս դահիճը եղար եւ սրտիս խորքէն կ՚ատեմ քեզ: Կ՚ատեմ հրայրքով եւ սիրելով եւ կը տանջուիմ սիրելով ու ատելով: Կ՚ուզեմ ազատագրուիլ քու լուծէդ, բայց սիրտս տերեւի մը պէս կը դողայ քեզ տեսնելու յոյսով եւ ուշադիր ականջ կը դնեմ հեռուհեռուէ դէպի ինծի յառաջացող քայլերուդ աղմուկին, որ կը թնդայ ըսպասման ժամերուս լռին անհամբերութեան մէջ:

Սաֆիյէ հանըմ հնարամիտ եւ ճարտար կին է եւ քանի մը օրերէ ի վեր ինծի կ՚օգնէ իմ արդուզարդիս մէջ:

Վաղուց մոռցեր էի այն հրճուանքը եւ վստահութիւնը որ հայելիին մէջ պատկերս կը ներշնչէր ինծի:

Սաֆիյէ հանըմ սքանչացման մրմունջով կը խօսի իմ սամոյր եւ թաւ յօնքերուս, աչքերուս փայլին եւ շրթներու թարմութեան վրայ: Կարծես անձնական շահ մը ունի իմ գեղեցկութեան մէջ: Ինքը ինծի սորվեցուց դնել հիւանդապահուհիի ճերմակ քօղս մասնաւոր ծալքով մը, որ ըստ իրեն աւելի պատշաճ է իմ դէմքիս:

— Դուն սիրուն եւ զուարթ կին մը չես, ըսաւ ինծի, այլ հրամայական գեղեցկուհի մը: Պէտք է արժեցնել այդ թանկագին յատկութիւնը: Ցեղ ունեցող մարդիկ ըղձայուն են քեզ պէս կիներուն. պայքարի կը մտնեն քեզ հետ, բայց կը մեռնին քեզ համար:

Մինչեւ առաւօտ հիւանդանոցը հեւքոտ գործունէութեան մէջ էր: Վիրաւորներու սայլերը անվերջ շարաններով կանգ կ՚առնէին մեր դրան առաջ եւ կը պարպէին իրենց բեռը: Այլեւս չէինք հասնիր նոյնիսկ նախնական խնամքներ տալու ամէն մէկին: Բոլոր ծառայողները ոտքի վրայ էին եւ իրարու կ՚օգնէինք հապճեպով: Միջոց մը աշխատեցայ հայ բըժիշկին հետ եւ մինչ անիկա ցնցոտիի կըտորներ կը հանէր, որոնք թանձրացած արիւնով կպած էին ցաւագին միսերու, մեր աչքերը իրարու հանդիպեցան նոյն անկեղծ վշտակցութեան զգացումին մէջ:

Րէմզի տարօրինակ երեւոյթ մը ունի: Անոր դէմքը դարձեր է չար եւ անթափանց: Անիկա երբեմն ինծի երկիւղ կը պատճառէ: Կարծես գերբնական ճիգով մը մեր հասողութենէն վեր մտածումի մը վրայ կեդրոնացուցած է իր բոլոր ուժը: Բայց այս բոլորն ալ խուսափուկ տըպաւորութիւններ են, որովհետեւ շունչ առնելու ժամանակ չկայ: Այլեւս չի պատահիր որ գոնէ ճաշի ժամերուն հաւաքուինք: Երկուքով, երեքով կը ճաշենք արագութեամբ եւ կ՚երթանք մեր գործին: Թերեւս սոսկալի աղէտներ կը սպառնան մեզի: Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ թշնամին հասնի մինչեւ Կէլիպօլու:

Հայրս ինծի հեռագրեր է որ քանի մը օրով վերադառնամ Պոլիս... անշուշտ այնտեղ գիտեն իրականութիւնը եւ այդ է հեռագրին թաքուն իմաստը: Բայց միթէ հայրս չի մտածեր որ ես զինքի հաւատարիմ ընկեր եմ եւ դասալիք չեմ ըլլար այս ճգնաժամային օրերուն:

Լուր կայ որ հիւանդանոցը պիտի փոխադրեն թիկունքը... ուրեմն...:

Ինչո՞ւ ուշացաւ Ճէլալէտտին: Թերթերու մէջ այլեւս ոչ մէկ լուր կայ իր մասին:

Զորս հոգի կը ճաշենք: Հայ բժիշկը սովորականէն աւելի մռայլ էր. յանկարծ ճաշը ընդհատեց եւ մեկնեցաւ սրահէն: Րէմզին երկար նայեցաւ ետեւէն եւ Սուրիացի բժիշկը քաջալերուած բժշկապետի այդ ցուցարար հոգածութենէն՝ հարցուց.

— Կարծեմ կեսարացի է:

Րէմզին գլխով հաստատական նշան մը ըրաւ:

Կրկին լռութիւն: Սուրիացին իր սովորութեան համեմատ ուզեց խզել այդ ծանր լռութիւնը եւ սկսաւ խօսիլ տեղահան եղած Հայերու կարաւաններու վըրայ, որոնք անցեր էին Դամասկոսէն:

Րէմզին ուշադրութեամբ կը լսէր: Սուրիացին ի միջի այլոց պատմեց թէ աքսորականներու կարաւանի մը ընկերացող ժանտարմ մը, որ չէր խնայած ո՛չ ծերերուն եւ ոչ հիւանդներուն, յանկարծ օր մը կանգ կ՚առնէ ճամբուն վրայ լքուած երեք ամսու մանկիկի մը առաջ:

Պահ մը մտածկոտ կը մնայ, յետոյ կը վերցնէ երախան գետնէն, կ՚առնէ գիրկը եւ կը նայի:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(10 – Շար.)

Պ. Անուշաւան Գաբրիկեան, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գաբրիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունիս 16) առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը (10,15ին առեններր):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ա. Գաբրիկեանի եւ զաւկին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան, Տէմիրճեան եւ Գույումճեան ընտանիք-ները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի 20 Յունիս, յետ պատարագի ողբացեալ

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող-ներուն:

ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական Թատրոնին մէջ:

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայեալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Այտա Ֆերնանէզի:

Տիկին Ցամիկ Քիւթնէրեանի ղեկավարութեամբ քանըհինգ հոգիէ բաղկացած Սօսի պարախումբը իր ազգային գեղեցիկ տարազներով եւ հայկական զանազան պարերով:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայիններ ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը:

Ծանօթ.— 17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել Թատրոնի դռնապանին մօտ, ըստ սովորութեան:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն:

Գեղարուեստական բաժին: Պիւֆէ:

sevan voyages

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ
50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

կազմակերպուած կամ անհատական

ՆԱԵՒ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար:

ՕԴ — ՑԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնական դիմեցէք

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ:
Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի առաւօտ, Յունիս 20, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ի յիշատակ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԻԵՏԻՍ ԷՄԻՐՋԵԱՆԻ
(ծնեալ Մեղրիկ Տէրոսկի)

մահուան տարելիցին

եւ իր ամուսնոյն՝

ԱԻԵՏԻՍ ԷՄԻՐՋԵԱՆԻ

ըստ փափաքին իրենց զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Նուպար Էմիրզեանի:

Champ du Vert Chasseur 55
1180 BRUXELLES — Belgique

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ա. Խրալեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Միսաք Խրալեանի (Մարսէյլ) Հայրերու տօնին առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեօ — Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253-63-63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253-83-73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեօ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Քերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկան»
Պէյրութ 1971

Դիմել՝ «Յառաջ»ի
ԳԻՆ 5 ՖՐ.

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտըռու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյնոյէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միտի:

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնոյ, գործօն մասնակցութեամբ Լիոնի բոլոր Երիտ. Միութիւններու.— Նոր Սերունդ, ԺԱՖ, Հայ Ուսանողական Միութիւն, «Հայ-Տուն» նորակազմ երիտ. խումբ

«Հայկազեան» վարժրանի աշակերտներու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, գեղջկական գեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ներ իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ արարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքարը Լաֆայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ-Կառ:

վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշուին տեղւոյն վրայ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878-02-99 Փարիզ եւ կամ 964-20-67 Մոնմորանսի:

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 — C. C. P. Paris : 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԾԱՆՕԹ ՀՈԳԻՆԵՐ, Պատմուածքներ, Յակոբ Կարապենց, լաթակազմ	20 Ֆր.
ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ, Ս. Վրացեան, Պէյրութ, լաթակազմ	10 Ֆր.
ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՃԻՊԷՅԼԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ. լաթակազմ	20 Ֆր.
ՀԱԶԱՐՈՒՄԷԿ ԲԱՌ ՈՒ ԲԱՆ ՀԱՅՈՑ ԽՕՍԻՑ ԲԱՐԲԱՌԻ, Տ. Ֆրունճեան	20 Ֆր.
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, Յովի. Գազանճեան	10 Ֆր.

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐՈՒ
Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տիրատուր Տիրատուրեանի մահուան առթիւ, Տիկին Ա. Տիրատուրեան, Պ. Մ. Նազարեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Գ. Թաղլեան 30, Ա. Փրոֆիթա, Տէր եւ Տիկին Արզարեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Տօրումեան 20ական, այրի Տիկին Ա. Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գէորգեան, Շերպէթճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Աճէմեան 10ական ֆր.:

(Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգային Մուրատ Ռուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

MELIK AMIRAYAN

PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphon er au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, զոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 16 JUIN 1971
Le Numéro 0,50 F.

47րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12139
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.139

ԵՐԲ «ԵԼՔԻ» ՃԱՄԲԱՅ Կ'ՈՐՈՆԵՆՔ...

Դադրած չենք հաւատալէ թէ անկեղծութիւնը հիմնական պայման է ախտաճանաչական փորձերու մէջ, երբ մանաւանդ հրապարակային պարզաբանումի նիւթ կը դարձուին ազգային մեր ընդհանրականութեան աղերսուող երեւոյթներ ու վիճակներ :

Երիտասարդական ափեղցփեղութեանց երեւոյթը, լուրջ վտանգի մը սպառնական արտայայտութիւնն է անկասկած. սակայն այդ վտանգի երեւումին մէջ միայն երիտասարդութեան բաժինը տեսնել՝ անարդար է ու միակողմանի :

Եթէ «պատնէշները քանդուած են եւ թումբ չկայ խելագարած հոսանքներու առջեւ», — ինչպէս գրած կուտար Արլէն Փափազեան, — ստեղծուած կացութեան ու քիչ մը ամէն տեղ ի յայտ եկող «ուղեղային մարդանքներու» բարեկենդանային ցուցադրութեան մէջ հարկ է փնտռել նաեւ երէցներու բաժինը :

Ղեկավարական դերը, որուն կոչուած են մարդիկ եւ մարմիններ՝ կ'ենթադրէ տառապանք, պրկում, ամէնօրեայ հետեւողականութիւն հայ կեանքի բոլոր ճակատներէն բխող հարցերու, քննարկում ու երկունք, ծրագրում եւ հետապնդում, անանձնական ապրում ու նուիրում, եւ մնացեա՞լը : Մեր խօսքը ազգային եւ կազմակերպական ղեկավարութեանց մասին չէ միայն, այլեւ բոլոր անհատ կամ միութիւն այն գործօններուն՝ որոնք հանրային ասպարէզներու վրայ կոչուած դեր մը կատարելու մղումով կամ յաւակնութեամբ : Մամուլ, մտաւորականութիւն, կրթական մշակներ, դաստիարակներ, դոյնդոյն միութիւններ . . .

Դրեթէ համոզուած է մեզի համար, որ նոր եւ նորագոյն սերունդներու ճանաչման պակասէն, ծուլիկ կամ խակակուռ վճիռներուն, բայց մանաւանդ «խայտաբղէտ բարբանջանք»ներուն մէջ հիներն ալ իրենց պատասխանատուութեան բաժինը՝ ղեկավարական «կոչում»ին մակերեսային ըմբռնումովը : Արդարեւ, ո՛չ ոք կրնայ ժխտել այն իրողութիւնը՝ որ հայրերէն ու մայրերէն սկսեալ մինչեւ ուսուցիչը, ազգային ժողովականը, մտաւորականն ու ազգային գործիչները, անհրաժեշտ ապրումով եւ լրջութեամբ տէր չեն կանգնած իրենց պատասխանատուութիւններուն : Չեն փորձած լայն բանալ պատուհանները, տեսնելու համար թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ իրենց շուրջ ու թաւալող ժամանակներուն հետ ի՛նչ պարտականութիւններ կը ծանրանան առաջնորդելու կոչուած ղեկավարութիւններու վրայ :

Երէցներու « հեղինակութիւն »ն ու «ներշնչող ներկայութիւնը » տարիքէն եւ փաստակէն, փորձառութենէն ու հանգամանքէն չէ որ կուգայ. այլ՝ այդ տուեալներուն թելադրած անկեղծ, ամբողջական, ամէնօրեայ գործունէութենէն : Մեղանչած կ'ըլլա՞նք ճշմարտութեան դէմ, եթէ հաստատենք թէ այս տեսակէտով իրենց պատասխանատուութեան լրիւ գիտակցութիւնը չունին «ղեկավար»ներէ շատեր :

Ժողովուրդներու կեանքին ու աշխարհի գրեթէ բոլոր մասերուն մէջ հաստատելի « երիտասարդական տագնապ »ին եւս՝ անհրաժեշտ է միշտ փնտռել նաե՛ւ հին սերունդի զանցառութիւններն ու դասալքութիւնները : Առանց ստորագնահատելու կամ անտեսելու եկող ու դալիք երէցներու դրական, յաճախ նաեւ փրկարար դերակատարութիւնը կեանքի մեր ճակատներուն վրայ, առանց մանաւանդ մոռնալու՝ թէ անոնց գործունէութիւնը յարաբերական ու արտաքին անհամեմատ դժուարութիւններու է բախած, արդարութեան պարտք պէտք է նկատենք դիտել տալ՝ որ կարճատեսութիւններէ, անծրագիր աշխատանքէ եւ մակերեսային վերաբերումներէ զերծ չեղան նաեւ անոնք :

Էականը, սա պահուս, Ներկան է : Ու մենք մղուած ենք թերի եւ անբաւարար նկատելու նաեւ մեր օրերու երէցներուն կողմէ ի յայտ բերուած ուշադրութիւնը՝ ղեկավարական իրենց պարտականութիւններու մարզին մէջ :

Վերջին քանի մը ամիսներու խորհրդածութիւններն ու հաստատումները Հայ Մամուլի՝ կարգ մը երիտասարդներու ապասերիչ հակումներուն եւ վտանգաւոր տրամադրութեանց մասին, պիտի մնան միակողմանի՝ եթէ գլխաւորաբար Հայ Մամուլ եւ մտաւորականութիւն միջոցներ ձեռք չառնեն թումբ ու պատնէշ բարձրացնելու քանդումի եւ ուրացման ձգտումներու առջեւ : Իսկ ատիկա կը կարօտի ամէն բանէ առաջ տեւական հետաքրքրութեան, արթուն հետեւողականութեան, անձանձրոյթ անդրադարձումներու եւ պարզաբանումներու, թեթեւութեանց ու անգիտութիւններու հանդէպ hասկացողութեան ոգիով պայմանաւոր կեցուածքներու :

Չի բաւեր ձաղկել, մեղադրել, դատապարտել : Հարկ է լուսաբանել, բացատրել, դաստիարակել : Եւ որքան ալ մեր պայմաններուն մէջ տառապագին ճիգ պահանջէ ղեկավարական այս դերը, մենք պէտք է փորձենք անկարելի՛ն :

Խօսելով բացառապէս Հայ Մամուլի եւ մտաւորականութեան պատասխանատուութեանց մասին, կ'ուզենք մեր թերթերը, խմբագիրները, հրապարակագիրները, ուսուցիչներն ու հանրային գործիչները տեսնել ոչ թէ շփացնելու դիւրին ճամբու մը մէջ՝ այլ դաստիարակելու զօրաշարժի մը : Սիրելով ու գուրգուրալով՝ սակայն նաե՛ւ ցնցելով ի հարկին : Փայփայելով երբեմն՝ սակայն սաստելով ի հարկին : Գնահատելով ու քաջալերելով դրական ու շինարար ամէն քայլ, սակայն խարանելով ու արգիլելով ամէն զառածում : Ընդունելով, որ նոր ժամանակները նոր որոնումներու հարկը կը ստեղծեն, սակայն դաւանանք հռչակելով նաեւ այն սկզբունքը՝ թէ «պատշաճեցում»ներն ու «պատուաստում»ները պէտք չէ ինքնութեան եւ ինքնայատուկ պահանջներու անտեսումին յանգին :

Ի՜նչ ծանր, բարդ ու հսկեմաշ աշխատանք կը սպասէ մեզի համահայկական կեանքի ճակատներուն վրայ, եթէ ուզենք Սփիւռքեան ու Հայրենական մեր ներքին իրականութիւնները ներդաշնակել hայապահպանումով ըմբռնելի պահանջներու հետ . . . :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐԻՒՂԱՆԱՒԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Թել Ավիվ դժգոհ է, որ լիպերիական կառավարութիւնը յարդ չբողոքեց իր դրօշով նաւարկող «Քորալ Սի» քարիւղատարին դէմ կատարուած յարձակման համար : Միւս կողմէ, սակայն, նման բողոք մը արաբ երկիրներու դէմ, պիտի նշանակէր ընդունիլ, թէ նաւը կը պատկանի իրականութեան մէջ Իսրայէլի, որու հաշուոյն 65.000 թոն մազութ կը փոխադրէր էյլաթ :

Թել Ավիվ այժմ ճիգ կը թափէ, որպէսզի նաւատորմիղ ունեցող երկիրները դիրք ճշդեն ի նպաստ ծովային ազատ երթեւեկի : Արդ այս ուղղութեամբ եւս ան յուսախաբ է, քանի որ ոչ մէկ երկիր դատապարտեց ինչ որ «ծովահէնութիւն» կ'որակեն Իսրայէլացիք :

Միւս կողմէ Գահիրէ յերիւրածոյ կ'որակէ «Քորալ Սի»ի վրայ կատարուած յարձակման լուրը : Համաձայն Գահիրէի՝ Իսրայէլացիք նման լուր մը տարածած են, որպէսզի հանրային կարծիքի նպաստաւոր դիրք մը ստեղծեն եւ մոռցնել տան, թէ ցայսօր չեն գործադրած Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումը :

Ցամենայն դէպս, իսրայէլեան քաղաքական շրջանակները վստահ չեն եւ կասկած կը յայտնեն այն յայտարարութեան մասին, թէ նաւուն վրայ յարձակումը կատարուած է Հապաշի մարդոց կողմէ : Այս վերջինները, Թել Ավիվի կարծիքով, մեղսակիցներ ունեցած են, ինչպէս Խորհրդային Միութիւնը, Ատէնը կամ Հարաւային Եմէնը :

Մոսկուայէն հասած լուրերու համաձայն՝ մառեշալ Կրեչկօ այցելած է հրթիռներու կայաններ Եգիպտոսի մէջ :

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԱՍԻՆ

«Նիւ Եորք Թայմզ» թերթը իր վերջին թիւերով հրատարակութեան տուաւ «խիստ գաղտնի» տեղեկագիր մը Հնդկաչինի պատերազմին շուրջ : Տեղեկագիրը պատրաստուած էր Պաշտպանութեան նախկին նախարար՝ Մք Նամարայի պահանջով :

Տեղեկագիրը երեւան կը հանէ քանի մը կարեւոր կէտեր, որոնք առնուազն նեղ կացութեան կը մատնեն Միացեալ Նահանգներու նախագահը : Առաջին առթիւ կը յայտնուի, թէ Ամերիկացիք միջամտած են Հարաւ. Վիէթնամի մէջ դեռ այն օրերուն, երբ Ֆրանսացիք մեկնած չէին երկրէն : Երկրորդ յայտնութիւնը նոյնքան կարեւոր է, քանի որ ցոյց կուտայ, թէ նախկին նախագահը՝ Ճոնսըն, Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծման ծրագիրը յղացած էր 1964ի սկիզբները, այսինքն Թոնքինի ծոցի միջադէպէն ամիսներ առաջ : Ծանօթ է, որ այս միջադէպը պատրուակ ծառայեց Ճոնսընի՝ հրահանգելու օդային ռմբակոծութիւնները Հիւս. Վիէթնամի վրայ : Միւս կողմէ ցոյց կուտայ, որ Ճոնսըն իր ընտրապայքարին ընթացքին «խաբած էր հանրային կարծիքը», երբ բացարձակապէս դէմ արտայայտուած էր ռմբակոծութիւններուն : Ճոնսընի նախագահութեան աթոռի մրցակիցը՝ Կոլտուաթըր կը պահանջէր Հիւս. Վիէթնամի ռմբակոծումը : Երրորդ յայտնութիւնն ալ այն է, որ Ամերիկացիք զինուորական գաղտնի գործունէութիւններ կը կատարէին Լաոսի մէջ 1964էն սկսեալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔ գրագէտ՝ Եաշար Քեմալ ազատ արձակուած է անցեալ օր, ամիս մը ձերբակալուած մնալէ ետք : Միւս կողմէ Պոլսոյ զինուորական իշխանութիւնները ազատ արձակած են 20 հոգի, որոնց մէջ ձախ «Տիսք» սենտիքայի ղեկավարները :

ՄԱՏՐԻՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն Կոնզալէս Ալիէրօ ամիս մը եւ մէկ օր բանտարկութեան դատապարտուած է որովհետեւ «Միջազգային»ը երգած է :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ Երեքշաբթի բացումը կատարուեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին : Բրեժնեւ ներկայ կը գտնուի : Արեւմտեան երկիրներէն միայն Ռումանիոյ վարչապետն է, որ կը բացակայի համագումարէն՝ «Հիւս. Քորէա մեկնած ըլլալուն» :

ՄՈՍԿՈՒԱ տրամադրութիւն յայտնած է Լիբանանի հայթայթելու անհրաժեշտ զէնքն ու ռազմամթերքը : Լիբանանի վարչապետը այս ուղղութեամբ տեսակցած է խորհրդային դեսպանին հետ : Պէյրութ շփում հաստատած է Փարիզի, Հռոմի, Մատրիտի եւ Լոնտոնի հետ՝ կարեւոր քանակութեամբ ռազմապիտոյք գնելու համար :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ վարչապետը Ուաշինկթըն կը ժամանէր Երկուշաբթի օր : Երեքշաբթի երկու առաջին հանդիպումներ կը նախատեսուէր, առաջինը նախագահ Նիքսընի եւ երկրորդը՝ Արտաքին Նախարար Ռոճըրսի հետ : Պրանտի համար Պերլինի հարցը կը մնայ միշտ կենսական : Զրոյցներու խօսակցութիւնները, որոնք կը շարունակուին միշտ, վերջերս որոշ յաջողութիւններ արձանագրած էին : Ցամենայն դէպս, արեւմտեան դաշնակիցները՝ Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա Ռուսերու մօտ նշմարած են հարցին լուծում մը տալու տրամադրութիւն : Քաղաքական դէտերու կարծիքով մինչեւ աշուն թերեւս կարգադրուի այս խնդիրը : Զրոյցներու համաձայնութենէն ետք է, որ Գերմանացիք կարելիութիւնը պիտի ունենան իրարու հետ ճշդելու որոշումներու կիրարկման մանրամասնութիւնները : Երկու Գերմանիաներու խօսակցութիւններ կրնան երկու ամիս տեւել :

ՓՐԱԿԱՅԻ Ռուտէ Պրաւօն «Նուագադէսի Ցետագիմական Ապուշները» խորագրին տակ, կը ձաղկէ «յետադիմական խմբակները» որոնք մարզասրահներու անունով դիրքէն անցած են թատերասրահներու մութին եւ հիմա ալ կը մտնեն այլ շշուկներով դիրք բռնեն : Այս ձեւով ները կ'ըսէ թերթը դաւադրօրէն կը սպասեն այն պահուն որ պիտի հազան կամ այլ շշուկներով դիրք բռնեն» : Այս ձեւով թերթը կ'ոգեկոչէ Ժիլպէր Պեքոյի երգահանդէսին առեն եղած «դէպքը» : Երբ խօսնակը յայտարարած է որ «Ժ. Պեքօ վերջերս շրջապտոյտ մը կատարած է ընկերվարական երկիրները եւ մեծ յաջողութիւն գտած Մոսկուա», հանդիսատես մը պոռացած է «յանձնարարական մը չէ», ընդհանուր խնդուքներու մէջ : Անկէ դատ ալ Քուփ Տէվիսի խաղին ընթացքին Չեխերը ծափահարած են միայն խորհրդային խաղացողին սխալները :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր փաշականները գգալի յաղթանակ մը տարին գաւառական ընտրութիւններու առեն, մանաւանդ Սիկիլիոյ մէջ, ուր 6,6էն 16,3 առ հարիւրի կը բարձրանայ իրենց ստացած ձայներու համեմատութիւնը :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, ի յիշատակ Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ
Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—Օ—

Բ.

ԹՕՓՋԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԻՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նախորդ ժամանակաշրջաններու համեմատութեամբ վերջին տարիներու արձակը կը տարբերի ընկերային բովանդակութեան եւ արուեստի հարստութեամբ, գեղագիտական շունչով եւ ընդհանրացման աւելի լայն աստիճաններով:

... Անցնող ժամանակաշրջանը սեւեռուն բազմազանութեան շրջան էր, վէպին հետ բուռն զարգացում ապրած են վիպակը, պատմուածքը, ակնարկը: Բովանդակութեան առումով նոյնպէս ընդարձակուած է արձակի շրջանակը: Արդիականութեան հարցերուն հետ մեր արձակը հարստացուցած եւ խորացուցած է հայրենական մեծ պատերազմի, ժողովուրդի եւ կուսակցութեան յեղափոխական անցեալի եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան դրուագներու գեղարուեստական արտայայտութեան ընդհանուր պատկերը: Մեր արձակի բնորոշ նուաճումներէն մէկն այն է, որ աւելի մօտեցած է մարդու մարդկային էութեան, որ գեղարուեստական տիպարը դարձած է աւելի կենսական ու ճշգրիտ, աւելի մօտ եւ հարազատ ընթերցողին:

... Խորհրդահայ արձակի տիպարներու հասունութեան եւ հաւաստի ընդհանրացումներու ակը կեանքն է, կեանքի ճշմարտութիւնը, որ արդիական գործերու մէջ արտայայտուած է արուեստի բազմազան ձեւերով: Գրողը որքան աւելի մօտենայ մարդու աշխատանքի գործունէութեան, այնքան աւելի կենսական կը դառնան անոր տիպարները: Այս իրողութիւնը կը հաստատեն Գ. Սեւունցի «Պետական դաղտնիք», Ս. Խանզադեանի «Մատեան եղելութեանց», Գ. Բէսի «Ծընունդ», Լ. Հուրունցի «Հայրեր», Բ. Ուլուբաբեանի «Հատիկը չի մահանում», Մ. Արմէնի «Ժիրայր Գլենց», Հ. Ղուկասեանի «Երեք հանդիպում», Ա. Աւագեանի «Հարաւային տենդ», Ս. Յարութիւնեանի «Մարդը սկիւտեղի մէջ», Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւն», Ա. Սեկոյեանի «Եթէ Որոտանը խօսէր», Զ. Դարեանի «Վերջին Թռիչքը», Ծ. Թաթիկեանի «Ինչ գոյնի են լինում ճայերը», Գր. Քէշիշեանի «Կղզի նման չէք մեր Կիպրիս», Բ. Սէյրանեանի «Ճամբաներ եւ ճակատագրեր», Բ. Յովսէփեանի «Դու ինձ հասկացար», Վ. Արամեանի «Մի՞թէ բոլորը հող դարձան» եւ ուրիշ գործեր: Վստահ կարելի է ըսել, որ մեր նշանաւոր արձակագիրներու նոր գործերը խա-կական նուաճումներ են թէ՛ իրենց եւ թէ՛ մեր արձակին համար: Այս ցանկը, որ արդիական նիւթով գրուած գործերու միայն մէկ մասն է, որոշ ցոյց կուտայ արձակի ընդգրկումներու լայնութիւնն ու խորութիւնը: Այս վէպերուն, վիպակներուն եւ պատմուածքներուն մէջ անդրադարձած են մեր բազմազան կեանքին բնորոշ իրադարձութիւններուն, մարդկային յարաբերութիւններուն, մեր մարդոց կեանքին, աշխատանքին հոգեբանութեան:

.. Սովետահայ արձակի մէջ հայրենական պատերազմի պատկերը յաջողութեամբ ամբողջացուած ու հարստացուած են նոր ընդհանրացումներով եւ տիպարներով: Խ. Գիւլնազարեանի «Ինչ որ տեղ վերջանում է հորիզոնը», Ս. Խանզադեանի «Ռազմական օրագրերը», Մ. Սարգըսեանի «Ճակատագրով դատապարտուածները» եւ «Սերժանտ Կարօն», Գ. Բալասանեանի «Սիրում եմ անամպ երկինքը», Ք. Խուրշուտեանի «Ապրելուց առաջ», Նոր-Այրի «Արամ» վէպերն ու վիպակները, թէեւ տարբեր գեղարուեստական արժանիքներով, բայց ընդհանուր ճիշդ դիրքերէ, նոր նիւթի ընդգրկումով ցոյց կուտան հայ ժողովուրդի մասնակցութիւնը հայրենական պատերազմին, ժողովուրդներու բարեկամութեան ուժը, խորհրդային մարտիկներու անընկճելի ոգին:

... Անժխտելի իրողութիւն է, որ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեան մէջ երիտասարդական արձակը այսօրուան նման երբեք չէր ստեղծած այնքան շատ, այնքան բազմազան արժէքներ: Ա. Այվազեանի «Ընտանիքի հայրը», Վ. Պետրոսեանի «Ապրած եւ չապրած տարիներ», Պ. Զէյթունցեանի «Կլոդ Ռոբերդ Իզերլի», Զ. Խալափեանի «Որտեղ էիր, մարդ Աստծոյ», Հր. Մաթեւոսեանի «Օգոստոս», Ա. Քալանթարեանի «Մարաթոն», Գ. Արշակեանի «Սեւ եւ սպիտակ կարապներ», Վ. Յարութիւնեանի «Վայոց ձոր», Մ. Մնացականեանի «Պատմուածքներ», Էդ. Աւագեանի «Մենք ապրում ենք Կոնդում», Կ. Տոնոյեանի «Տայգայում», Մ. Մանուկեանի «Կըռունկ», Ռ. Յովսէփեանի «Հայոց թաղը», Հ. Մելքոնեանի «Հեծանիւը», Ն. Ատալեանի «Պատմուածքները», Գ. Գալստեանի «Ինչ որ մէկը քրքջում է ձորում», Ֆ. Ծաքարեանի «Իմ կանաչ անապատը», Ռ. Ղազանչեանի «Օտար մարդիկ», Կ. Սիմոնեանի «Սիցիլիական պաշտպանութիւն» եւ այլ գործեր կը հաստատեն երիտասարդական արձակի զարգացման բուռն ընթացքը Այս ցանկը կը սկսի արդէն կազմաւորուած գրողներով եւ կ'աւարտի այն երիտասարդներով, որոնք միայն վերջին տարիներուն հրապարակ են ելած իրենց առաջին գիրքերով:

... Վերջին տասնամեակին Հայաստանի բանուոր դասակարգի աշխատանքը արտայայտուած է Վ. Խէչումեանի «Մեզ մօտ հարաւում», Ս. Խանզադեանի «Քաջարան», Ա. Ստեփանեանի «Ամառնամուտ», Բ. Վերդեանի «Լեռների որդին», Զ. Դարեանի «Փորձութիւն», Նոր-Այրի «Լոյսերը», Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւն», Ա. Սեկոյեանի «Եթէ Որոտանը խօսէր» եւ ուրիշ գործերու մէջ:

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին խորհրդահայ թատերագիրները իրենց ստեղծագործական աշխատանքը շարունակած են նշանակալից նուաճումներով: Անոնց նոր գործերը պարբերաբար կը բեմադրուին:

Լենինի ծննդեան 100ամեայ յոբելեանին առթիւ Զ. Դարեան «Հանրապետութեան նախագահը» տռամին մէջ գեղարուեստական ձեւով վերակենդանացուց մեծ առաջնորդին նուիրական դիմագիծը: Գ. Բորեանի «Կամուրջի վրայ», Ս. Յարութիւնեանի «Միայն մարդն է ուղիղ քայլում», Ա. Շահինեանի «Տրամվայը գնում է պարկ», Գ. Զալիկեանի «Մենք, նրանք եւ ուրիշները» թատերագրութիւններուն մէջ կ'արծարծուին մեր օրերու մարդոց բարոյական խնդիրները: Այս գործերուն մէջ հրապարակ կուգան տարբեր տիպարներ կեանքի տարբեր հանգամանքներով, բայց ամենուրեք կը բարձրանայ մարդկայինը, սէրը եւ մտահոգութիւնը մարդու նկատմամբ: Այս միտումը պէտք է խորացնել, հրաժարելով որոշ տռամներու մէջ նկատուող մելոտռամի տարրերէ: Աւելի եռանդուն ձեւով է զարգացած կատակերգութիւնը: Ա. Պապայեանի «Աշխարհն, այո, շուռ է եկել», Մ. Արմէնի «Շիրակ իմ, սէր իմ», Գ. Տէր-Գրիգորեանի «Ա՛խ ներվեր, ներվեր», Գ. Բէսի «Ազափոնի փեսաները», Ժ. Յարութիւնեանի «Ղազարը գնում է պատերազմ» եւ ուրիշ գործերու մէջ ծաղրի կ'ենթարկուին յետամնացութեան եւ քաղքենիութեան արտայայտութիւնները կենցաղի եւ մարդոց հոգեբանութեան մէջ:

Թէեւ կարգ մը գրողներ չարժանկարի նիւթեր կը գրեն եւ կը մասնակցին «Հայֆիլմ»ի աշխատանքներուն, ինչպէս Մ. Արմէն, Գ. Էմին, Լ. Ղարագէօզեան, Մ. Օվչիննիկով, Ա. Դարբնի եւ ուրիշներ, այսուհանդերձ, դեռ չէ հաստատուած ստեղծագործական իսկական համագործակցութիւն գրականութեան եւ շարժանկարի միջեւ:

... Զգալի յառաջընթաց արձանագրուեցաւ մանկապատանեկան գրականութեան մէջ, որ մեր ստեղծագործական աշխատանքի կարեւոր մարզերէն մէկն է: Յայտնի է, որ մարդուն աշխարհհայեացքը, բարոյական ըմբռնումները, հանրային վարքագիծը կը ձեւաւորուին դըպրոցական տարիներուն, երբ նախնական գիտելիքներու հետ մանուկին միտքին առջեւ կը ծաւալի գեղարուեստական գըրականութեան հրաշալի աշխարհը: Վ. Անանեանի, Խ. Գիւլնազարեանի, Ռ. Աթայեանի, Վ. Վարդանեանի, Վ. Տալեանի, Ս. Մուրադեանի, Վ. Բալայեանի, Մ. Կորիւնի վէպերը, բանաստեղծութիւնները, պատմուածքները հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին մանուկներու եւ պատանիներու կողմէ, որոնք կը սորվին հայրենասիրութիւն, ազնուութիւն եւ առաքինութիւն:

Պատանիներուն համար դժուար է գըտնել աւելի հետաքրքրական, աւելի համակող նիւթ, քան մարդու աշխատանքը: Մանկապատանեկան գրականութիւնը սակաւ է անդրադարձած այդ նիւթին եւ, տարիքը նկատի առնելով, աշխատանքը պատկերացուցած է իբրեւ հեշտ եւ պարզ գործ: Մեր կարծիքով այդ մօտեցումը ճիշդ չէ: Մարդու աշխատանքը պէտք է պատկերացնել իր դժուարութիւններով, որոնումներու եւ յաջողութիւններու գեղեցկութեամբ:

Թարգմանութեան գործը գրական մըշակոյթի անբաժան մասն է, անոր հասունութեան վկայականը: Թարգմանութեան գործը երբեք այսքան լայն ծաւալ եւ ընդգրկում չէ ունեցած, ինչպէս մեր օրերուն: Հայ ընթերցողները հնարաւորութիւն ունին մայրենի լեզուով կարդալու համաշխարհային դասական գրականութեան նշանաւոր երկերը, Շէյքսփիրի ողբերգութիւնները, Կէօթէի «Ֆաուստը», Պայրընի եւ Պուշկինի բանաստեղծութիւնները, Թոլսթոյի, Տոստոյեւսկիի, Չեխովի եւ Կորքիի արձակը:

Թարգմանական ազնիւ աշխատանքի մէջ իրենց ակնառու վաստակը ունին գրողներ եւ թարգմանիչներ Յարութիւնեան, Ա. Թադեւոսեան, Յ. Թուրշեան, Խ. Դաշտենց, Ս. Վահունի, Ս. Տարօնցի, Պ. Միքայէլեան, Կ. Սուրէնեան, Վ. Բալասան, Ա. Հայրապետեան, Սեւան, Լ. Տէր-Մինասեան, Օ. Սանահեան, Ա. Վարդապետեան եւ ուրիշներ: Մենք կը փափաքինք «Հայաստան» հրատարակչութեան ղեկավարներու ուշադրութիւնը հրաւիրել թարգմանութիւններու որակի հարցին վրայ, իսկ որակեալ թարգմանութիւններ ապահովելու համար անհրաժեշտ է այդ կարեւոր աշխատանքին լծել աւելի մեծ թիւով գրողներ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ 1500 հանդիսականներու ներկայութեան տօնուած է Մայիս 28ը, Մայիս 30ին: Ներկայ գտնուած են երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը, ազգային իշխանութեանց, միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Երիտասարդացի Կեդրոնական վարչութեան կողմէ ուղերձ կարդացած է Կ. Մկրտիչեան, որ շեշտած է, Դաշնակցութեան շունչին տակ հասակ նետած երիտասարդութիւնը, պաշտամունք ունի հանդէպ այն հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին ազատութեան սիրոյն եւ անկախ հայրենիք մը ստեղծելու համար: Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կողմէ ողջոյնի խօսք ըրած է Ն. Յակոբեան, իսկ բանախօսած է Ֆիքսի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Քանի՞ ոսկի է, հարցուց Քենին հետաքրքիր աչքերով:

— Հիմակուհիմա տասը ոսկի:

— Տասը ոսկի՞ միայն, գոչեց կինը յուսախաբ երեւոյթով մը, բայց ի՞նչպէս կ'ուզես որ ապրինք այդ գումարով, մանաւանդ որ ինք ուրիշ տեղ, մենք այստեղ պիտի ըլլանք եւ երկու ծախք պիտի ընէ... Եթէ հոս գործ մը ըլլար, այդ ամսականով գոնէ կրնայինք ապրիլ:

— Հոս գործ չկայ, ատկէ յոյսդ կտրէ, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի վճռաբար, այս գործն ալ արդէն շատ դժուարաւ գտայ եւ ղրկողը միմիայն իմ խաթէրս համար այդքան ամսական կը վճարէ, եթէ ոչ ընելիք գործը 4–5 ոսկի ամսականով բան մըն է...

Քենին չպատասխանեց այս խօսքերուն, տխուր երեւոյթ մը առաւ, «օֆ» մը արձակեց սրտին խորէն եւ թաշկինակով աչքերը սրբեց, որոնք սակայն թըրջուած չէին:

Վաճառականը ոտքի ելաւ: Մօտեցաւ այն սեւ կաշիէ բազմոցին, որուն վրայ նստած էր կինը, ինքն ալ անոր քովը նըստաւ եւ ձեռքերը իր ձեռքերուն մէջ առնելով ըսաւ.

— Անուշիկս, ինչո՞ւ պարապ տեղը կը տխրիս ու երեսդ կը կախես... դուն նիւթականին մասին բնաւ հոգ ընելու պէտք չունիս, թող ամուսինդ մէյ մը ելլէ գործի երթայ, անկէ ետքը եթէ այդ ամսականը չբաւէ, ես քեզի պէտք եղածը կուտամ, այդ մասին ես ամէն բան կարգադրած եմ...

— Ո՞ր կողմն է գործը, հարցուց կինը առանց վաճառականին խօսքերուն պատասխանելու:

— Հոս, մօտ տեղ մը, Սամսոն, մէկ օրուան ճամբայ է, ծովեզերեայ, օդը աղուոր, աղէկ քաղաք մը... որչափ մարդիկ կան, որ հոգի կուտան գործ մը ձեռք ձգելու համար:

Քենին կրկին չպատասխանեց եւ պահ մը մտախոհ մնաց. այժմ յայտնի կը տեսնէր իր քեռայրին ծրագիրը... ամուսինը հեռացնել, զինքը ձեռք ձգելու եւ քանի մը ամիս վայելելու համար, մինչեւ քրոջը՝ տիկին Թագուհիի վերադարձը: Եւ այդ առժամեայ հարճի դերը զինքը կ'ընդվզեցնէր, թէեւ առաջին անգամ չէր, որ տեղի պիտի տար իր քեռայրին տռփական հետապնդումներուն:

— Քեզի Սարըյար աղուոր տուն մը կը բռնեմ, ամառը հոն կ'անցընես, ես ալ շաբաթը քանի մը անգամ հիւր կ'ըլլամ... թէեւ ամառը անցնելու վրայ է, բայց վնաս չունի, մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը կրնանք նստիլ:

— Աս ըսածներդ կը վայելե՞ն. մէջտեղ ելլէ նէ՝ ամէն մարդ ի՞նչ պիտի ըսէ:

— Քա խենթ դուն ալ, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, մինչեւ հիմա մէջտեղ ելա՞ւ, որ ասկէ ետքը ելլելուն կը վախնաս:

Յետոյ, վերջ մը տալու համար կնոջ վարանումներուն, յանկարծ ըսաւ.

— Հա, աղէկ միտքս ինկաւ, այդ Սամսոնի գործը ստիպողական է, պէտք է, որ ամուսինդ այսօր վաղը դայ, վաճառականին հետ համաձայնի ու անմիջապէս մեկնի, որովհետեւ գործը երեսի վրայ մնացած է եղեր. եթէ պիտի չերթայ, վաղը իմաց տալու էք, որ մարդուն քով պզտիկ չմնամ եւ իր ալ գործերը չվնասուին:

Քենին լաւ կը զգար, որ բոլորովին Ղուկաս էֆէնտիի ճանկին մէջն էր եւ թէ հարկ է համակերպիլ անոր քմահաճոյքներուն:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց, հիմա կ'երթամ զինքը կը տեսնեմ եւ ըսածներդ կը հաղորդեմ:

— Մանաւանդ ջանա, որ զինքը համոզես. ասիկա պարզապէս բախտ մըն է, որ դէմը ելաւ. եթէ մերժէ, ալ ես չեմ կարծեր, որ այդպիսի գործ մը կրնանք նորէն գտնել:

— Պէտք եղածը կը խօսիմ իրեն:

— Մէյ մը սա պոշ հերիֆը ղրկէ ճամբենք, ալ անկէ ետքը դուն իմ աչքս նայէ, գոչեց վաճառականը եւ առանց ուշադրութիւն ընելու իր քենիին ընդդիմութեանը՝ զայն թեւերուն մէջ առաւ եւ սկսաւ համբուրել կատաղի տոփանքով մը:

Խեղճ կինը հազիւ կրցաւ ինքզինքը փրըկել այդ գիրկընդխառնումէն եւ վրան գլուխը շտկելով ինքզինքը դուրս նետեց գրասենեակէն:

Քանի մը ժամ ետքը, իրիկուան դէմ վաճառականին քենակալը եկաւ, ներկայացաւ Ղուկաս էֆէնտիին, որ արդէն վըստահօրէն անոր կը սպասէր:

Խեղճ մարդը ճարահատ կը հաւանէր Սամսոն երթալու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

«Յակոբեան» վարժարանի տնօրէն Մ. Քիւրտօղլեան, որ անդրադառնալով մեր դարաւոր պատմութեան, յիշած է յանուն ազատութեան եւ անկախութեան մղուած հերոսամարտերը: «Այսօրուան մեր Հայրենիքը կը պատկանի բոլորիս, ինչպէս որ բոլորս կը պատկանինք մեր Հայրենիքին»: Նոյն օրը առաւօտեան ծաղկեպսակ մը զետեղած են Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները: Թափօրը հելլենական եւ հայկական դրօշներով տողանցած է:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ Հայ Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ յիշատակուած է Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 53րդ տարեդարձը, Մայիս 22ին, համանուն Միութեան ակումբի սրահին մէջ: Այդ առթիւ տեղի ունեցած է նաեւ յիշատակի երեկոյթ մը՝ նուիրուած Սիմոն Վրացեանի: Նախագահած է Վ. Մահտեսեան: Բանախօսած է Սինանեան, որ անդրադառնալով Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին վարչապետին հանրային գործունէութեան յայտարարեց, թէ անոր ամբողջ էութիւնը լուծուած էր եզակի շահի մը մէջ, մէկ գաղափարի եւ մէկ կիրքի՝ որ իր պարագային մեր ժողովուրդն էր եւ անոր արիւնոտ դատը: «Անմահ է իր գործը, ինչպէս իր անունը»:

ՎԵՆԵՏԻԿԷՆ Պէյրութ ժամանած է, Յունիս 8ին, Հմայեակ Արք. Կէտիկեան, հայ կաթողիկէ Նորընտիր պատրիարքական փոխանորդը:

ՇԻՐԱԶԻ (Պարսկաստան) Հայ Եկեղ. Վարչութիւնը ընդառաջելով Գարեգին Եպս. Սարգիսեանի կոչին՝ Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքի նորակառոյց թանգարանին յանձնած է ձեռագիր եօթը մատեաններ երեք հնատիպ գիրքեր, հին եկեղեցական սաղաւարտ՝ ԺԸ. դարու գործ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Նշան Փալանճեան ճեմարանի բակին մէջ, Յունիս 6ին, հանդիսաւոր հանդիսութեամբ բացումը կատարուած է երգահան եւ խմբավար Բարսեղ Կանաչեանի կիսանդրիին: Յաջորդաբար խօսք առած են նախկին «Գուսան» երգչախումբի անդամներէն Ժորժ Սարգիսեան, ճեմարանի տնօրէնը՝ ընկ. Հրաչ Տասնապետեան: Երկու բանախօսներն ալ վեր առած են ողբացեալ վարպետին կատարած մեծ դերը Սփիւռքի հայ երաժշտական կեանքէն ներս, ու այդ ճամբով անոր կատարած ազգապահպանման կենսական գործը հայրենազուրկ հաւաքականութիւններու մօտ: Այս առթիւ խօսք առած է Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նախագահը՝ երգահան Եդուարդ Միրզոյեան, որ իր հիացումը յայտնած է Կանաչեանի բարձր արուեստին նկատմամբ: Կանաչեանի գործերը լայն ժողովրդականութիւն գտած են հայրենիքի մէջ:

ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ մէջ հրապարակագիր եւ արուեստագէտ Մկրտիչ Հաճեան, որ 13 տարիէ ի վեր Պոլսէն հաստատուած է Մեքսիկօ, վերջերս իր նկարները ցուցադրած է: Ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է գեղարուեստական շրջանակներու մօտ եւ քննադատ Լ. Ժիլապէր «Էլ Սօլ Տէ Մեքսիկօ» թերթին մէջ, ստորագրած է նպաստաւոր յօդուած մը, գունաւոր նկարներով:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Համազգայինի ճեմարանը այցելած են, Յունիս 7ին, Լիբանան գտնուող Հայաստանցի երաժշտագէտներն ու արուեստագէտները: Ճեմարանի տնօրէնը՝ ընկ. Հրաչ Տասնապետեան ուրախութիւն յայտնած է այս այցելութեան համար: «Սփիւռքի այս երկրորդական վարժարանը՝ Ն. Փալանճեան Ճեմարանը Հայաստանէն ուրիշ հիւրեր ալ ընդունած է, միշտ խանդավառ եւ ուրախ անոնց այցելութեամբ: Նման այցելութիւններով, այսինքն՝ Հայրենիք — Սփիւռք փոխադարձ յարաբերութիւններով, մենք մեծապէս նպաստած կ'ըլլանք հայապահպանման: Մեր աշակերտներուն համար, հայրենի երկիրը կը դառնայ ապրող իրականութիւն, կ'ամրապնդուի Հայ ըլլալու եւ Հայ մնալու տենչն ու գաղափարը»: Հիւրերուն կողմէ խօսք առած է Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նախագահը՝ Եդ. Միրզոյեան, որ իր յուզումն ու ուրախութիւնը յայտնած է, մեր ժողովուրդին ամէնէն երիտասարդ սերունդին ներկայութեամբ խանդավառ: «Հայրենիքէն հեռու, տեսնել քու հայրենակիցներդ, զգալ անոնց ապրումները, մեր բոլորին համար անըմբռնելի ... անրացատրելի երջանկութիւն է: Մեր այցելութիւններով կ'ուզենք ցոյց տալ հայ նոր սերունդին, թէ գոյութիւն ունի ծաղկած Հայաստան մը, ուր, օր մը, անպայման պիտի միանանք»:

ԽՍԱԵԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՅՏԸ

Հոգեգալուստի տօնէն օգտուելով Փարիզի Խասեան Սանուց Միութիւնը կազմակերպած էր ճամբորդութիւն մը, դէպի Պելժիա — Օսթանտ, Պրիւժ, Կանտ եւ Վաթերլօ:

Շաբաթ 29 Մայիս ժամը ճիշդ գիշերուան 23,30ին օթոքարը մեկնեցաւ Կառ դիւ Նոռէն՝ հետը տանելով հաճելի օրեր անցընելու տրամադրութեամբ լեցուած բազմութիւն մը հին եւ նոր Խասեանցիներու, համակիրներու եւ երիտասարդներու:

Վարչութեան կողմէ քանի մը բարի գալուստի խօսքերէ վերջ ներկաներուն բաժնուեցան Միութեան կողմէ յատկապէս պատրաստուած Խասեան Սանուցի սկզբնատառերով կրծքանշաններ եւ շուտով ստեղծուեցաւ տաք մթնոլորտ մը իր հայկական երգերով, մինչեւ վաղ առաւօտ:

Հանդիստ ճամբորդութենէ մը վերջ խումբը հասաւ Պրիւսէլի պանդոկը որմէ յետոյ ճամբորդութիւնը շարունակուեցաւ դէպի Օսթանտ, հիւսիսի ամէնէն գեղեցիկ ծովափը:

Շատ յուզիչ էր պահը, երբ խումբը Կանտի մէջ հաւաքուեցաւ եւ բոլորուեցաւ Դանիէլ Վարուժանի յուշաքանդակին շուրջ: Զետեղուեցաւ Խասեան Սանուց Միութեան կողմէ պատրաստուած ծաղկեպսակը Միութեան անունը կրող ժապաւէնով: Միութեան նախագահ Պ. Ասլանեան խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի լռութիւն, որմէ յետոյ Միութեան փոխ-նախագահ Պ. Վ. Կարապետեանին տրուեցաւ խօսքը. յուզուելով եւ յուզելով ներկաները, համառօտ կերպով ան պատմեց Դանիէլ Վարուժանի կեանքը եւ վախճանը: Տիկ. Կարապետեան այրումով արտասանեց Դ. Վարուժանի «Կարօտի նամակը»: Տիկին Առաքելեան ալ իր կարգին արտասանեց Դ. Վարուժանի «Հայր օրհնէ՛»ն: Յարգանքի արտայայտութիւններէ ետք, խումբը շարունակեց ուղեւորութիւնը դէպի Պրիւժ, որ հռչակուած է Հիւսիսի Վենետիկը:

Պրիւսէլի Հայութիւնը, որ շաբաթ մը առաջ ըրած էր բացումը Հայ Տան, հրաւիրած էր Խասեանցիները իր ակումբը: Հրաւէրը կարելի չէր մերժել եւ ներկաներու ստուար թիւ մը յատկապէս վարչութեան անդամները, ընդառաջ գացին հրաւէրին: Ճաշակաւոր կերպով կահաւորուած սրահները կը լեցնէին այս բազմայարկ շէնքը, որ լեցուն էր Պրիւսէլի Հայութեամբ, յատկապէս երիտասարդութեամբ, որոնք զոյգ զոյգ իրար յաջորդելով կը պարէին: Քիչ յետոյ Հայ Տան վարչութեան անդամները հաւաքուեցան եւ սկսաւ հաճելի զրոյց մը Խասեանցիներուն հետ, եղան արտասանութիւններ, խօսակցութիւններ իրարու հետ գործակցելու ուղղութեամբ, պատուասիրութիւններ:

Յաջորդ օրը խումբը պտըտեցաւ քաղաքի հրապարակը, Մանըքէն-Փիսը, Աթոմիոմը եւայլն:

Ճաշէն յետոյ խումբը ակամայ հրաժեշտ տուաւ Պրիւսէլի: Ապա մեկնեցաւ Վաթերլօ, եւրոպայի ամէնէն պատմական վայրերէն մէկը:

Երեք օրուան այս հաճելի ճամբորդութեան ընթացքին հայկական երգն ու անեկդոտները, ընկերական խօսակցութիւնները այնպիսի զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեցին, որ մասնակցողները շատ դժուարաւ իրարմէ բաժնուեցան:

Թ. ՄԱՆԳԱՍԱՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարզական այս միութիւնը, տասնեակ տարիներէ ի վեր, հայ ժողովուրդի գուրգուրանքին առարկան դարձած է, Մարսէյլի եւ շրջաններու մէջ: Ազգապահպանումի տեսակէտով, բարերար դեր կը կատարէ բոլոր ճակատներու վրայ՝ շաբաթական մրցումներով, հաւաքոյթներով եւ հանդէսներով:

Ախոյենական բաժակի եւ բարեկամական (ամիքալ) խաղերուն կը հետեւին հարիւրաւոր երիտասարդներ, պատանիներ եւ տարեցներ, բոլոր խումբերէն ներս կարգապահութիւնը ընդհանուր առումով գովելի է, բացի փոքր պատահարներէ, որոնք անխուսափելի են, առհասարակ բոլոր մարզական խումբերու մէջ: Բայց ցաւալի է ըսել, թէ հակառակ ընդհանուր ժողովի որոշումներուն, այս Միութեան բեղուն գործունէութիւնը իր ժամանակին հանրութեան սեփականութիւնը չի դառնար:

Անցնինք Միութեան այս տարուան մարզական խաղերուն. ունեցած է 22 ախոյենական մրցումներ՝ 14 յաղթական, 6 հաւասար եւ 2 պարտութիւն. այս արդիւնքով 12 խումբերու դասաւորման առաջինը հանդիսացաւ վեց կէտերու առաւելութեամբ, բարձրանալով պատուոյ դասակարգին: Յիշատակելի է վարչութեան տարած անխոնջ ու գնահատելի աշխատանքը այս ուղղութեամբ: Մանաւանդ խումբի մարզիչ Գրիգոր Ելքովանեանի (ԳօԳօ) նուիրումը, որ եղբայրացած մարզիկներու հետ, իր թելադրանքներով, համոզիչ խօսքերով եւ իր տարիներու փորձառութիւնով կարողացաւ այս պատուաբեր կէտին հասցնել Հ.Մ.Ը.Մ.ը արժանանալով մարզական շրջանակներու եւ մարմիններու գնահատանքին, որոնք թերթերով ոչ միայն գովքը հիւսեցին Միութեան, այլ նաեւ զայն պատուեցին նուէրներով, հացկերոյթներով եւ պատուոյ վկայականով մը:

Վստահ ենք, որ Մարսէյլի հայ գաղութը իր աւանդական սովորութեամբ պիտի շարունակէ քաջալերել մեր մարզիկները՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս, նոր նուաճումներու հեռանկարով:

ԳՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Ի՞նչ կը պատահի իրեն այդ պահուն, սատանան միայն գիտէ: Ժանտարմը կը դանդաղի, ետ կը մնայ կարաւանէն եւ կրկնոցին ծայրովը կը ծածկէ լքուած մանկիկին մերկ անդամները: Առաջին հանգրուանին իսկ կը դիմէ կարաւանին մէջ երախայ ունեցող կիներուն եւ կ'աղերսէ որ յօժարին դիեցնել մանկիկը: Այդ նոյն կիները կը պատմէին որ այդ արիւնարբու զաղանը օրէ օր կը փոխուէր: Մեղմութեամբ եւ նոյնիսկ քաղաքավարութեամբ կը խօսէր իրենց հետ եւ սիրտը կը դողար որ պիտի մերժէին իր խնդիրքը: Միւս ժանտարմները կը ծաղրէին զինքը բայց անիկա կը հանդուրժէր ամէն բանի եւ նոյնիսկ երբեմն գաղտագողի հաց եւ ձմերուկ կուտար դիեցնող կիներուն եւ երախաներուն:

Սուրիացին տեսեր էր այդ ժանտարմին իր աչքերով: Անիկա հարազատ հօր գուրգուրանքը ունէր այդ մանկիկին համար, աչով եւ վախով կը հետեւէր անոր առողջութեան եւ դէմքը կը ստանար անսահմանելի երանութիւն մը, երբ մանուկներու յատուկ անգիտակից ժպիտը ուրուագծուէր երախային դէմքին վրայ: Երբ կարաւանը Դամասկոսէն պիտի մեկնէր ժանտարման խնդրեր էր տեղւոյն իշխանութենէն որ զինքը արձակեն:

Մտադիր էր տնակ մը վարձել եւ երախային հետ բնակիլ այնտեղ: Իշխանութիւնը մերժեր էր իր խնդիրքը եւ ժանտարման բեկուած սրտով միացեր էր կարաւանին, մանկիկը թեւերուն վրայ, գլուխը կախ եւ մտահոգ, ինչպէս եթէ ինքն ալ աքսորական մը ըլլար:

— Ա՛յ, եթէ կրնաք, լուծեցէք մարդկային սրտի գաղտնիքը, եզրակացուց սուրիացի բժիշկը:

— Այդ կը նշանակէ, որ այդ հրէշը իր խորքերուն մէջ մարդկային զգացումներու կայծ մը պահած էր, ըսաւ Բէմզի ներշնչուած ձայնով, եւ թէ ինչ որ ալ պատահի, պէտք չէ յուսահատիլ:

Յետոյ աւելցուց եռանդով.

— Պէտք է հրահրել այդ կայծերը որպէսզի մեզ խեղդող խաւարը փարատի:

— Այո՛, որպէսզի իժեր սնուցանենք մեր ծոցին մէջ, ըսի ես, ալ չեմ գիտեր ինչո՞ւ, որովհետեւ այդ չէր մտադրութիւնս եւ ինքս ալ յուզուած էի սուրիացիին պատմութենէն:

Բէմզի ընդոստ դարձաւ ինծի եւ կզակը սեղմած, սպառնական նայեցաւ: Յետոյ ձեռքի դանակը նետեց սեղանին վրայ եւ ուսերը ցնցեց արհամարհանքով:

Ուզեցի մեղմացնել խօսքերուս ազդեցութիւնը, բայց յանկարծ ուրախութեան աղաղակ մը պոռթկաց նրբանցքներուն մէջ: Սրահին դուռը բացուեցաւ եւ նոր հասած թերթի յաւելուածներ ինկան մեր ամէնուս ձեռքը.

«Գերման բանակը գրաւեց Վարշաւան»:

Վստահաբար, վաղը, Ճէլալէտտին կը հասնի Կէլիպօլու:

Ինչո՞ւ Բէմզին պղտորեց ուրախութիւնս: Ի՞նչ գերագոյն նպատակ կրնայ ըլլալ իր հայեցակէտին մէջ, որ զինքը անտարբեր կը դարձնէ մեր ամէնուս ուրախութիւններուն եւ արդար ցասումներուն: Մտադրեցի յանկարծ որ երթամ տեսնեմ զինքը եւ ըսելիքներս չվերապահեմ ցերեկուան ջղագրգիռ ժամերուն երբ՝ մեր լսած ու տեսած սոսկումներէն դըրդուած, չենք գիտեր այլեւս թէ ի՞նչ կ'ընենք, ի՞նչ կ'ըսենք:

Գիշերապահը ինծի առաջնորդեց հնամենի շէնքին մութ նրբանցքներէն լուսազարդութեան յատկացուած նարնջագոյն թուղթէ լապտեր մը ձեռքը: Մղձաւանջի մէջ ե՞նք, թէ իրաւ է այս բոլորը: Կարծես ամէն մէկս անձամբ մենք չենք, այլ մեր ուրուականները՝ որ կը շարժին, կը սահին, կը խառնուին ուրիշ ստուերներու: Դեռ ո՞ւր ենք, ի՞նչ բանի համար... եւ այս անիծեալ ու անդադար թնդիւնը, որ խորքը կը կազմէ մեր բոլոր մտածումներուն եւ զգացումներուն:

Ե՞րբ պիտի հասնի այն օրը երբ լռութիւնը պիտի բզզայ այս աշխարհատարած աւերակներուն վրայ:

Բէմզին չզարմացաւ ինծ տեսնելով. կարծես ժամադրուած էինք եւ ինծ կը սպասէր:

Արմուկները սեղանին վրայ, գլուխը՝ ափերուն, խորասուզուած էր մտածումներու մէջ: Թերեւս կը քնանար: Երբ դուռը բացի, գլուխը բարձրացուց, ինծ նայեցաւ եւ բաւ. յոգնած ձայնով.

— Լաւ որ եկար, Մելիհա՛:

Առաջին անգամն էր որ այդքան քընքուշ մտերմութեամբ Բէմզի կ'արտասանէր անունս: Անմիջապէս խորհեցայ որ հիւանդ է. դէմքը տժգոյն էր եւ իր սեւածիր աչքերը կը վառէին տենդով: Կարծես բարոյական սասանումի մը ենթարկուեր եւ ջախջախուեր էր: Անսահման երկիւղ մը ինծ գրաւեց:

— Արդեօք վա՞տ լուրեր կան ճակատէն, հարցուցի, փութալով դէպի ինքը:

Գլխով ժխտական նշան մը ըրաւ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(11 – Շար.)

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Լուիզ Թօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Յովհաննէսեան, Սթեֆան–Ղազարոս Թօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ զինքը սիրած են խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

(Էսկիշեհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական գոր–ծողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Պ. Անուշաւան Գաբիկեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գաբիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունիս 16) առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փո–խադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը (10,15ին ատեններ):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան, Տէմիրճեան եւ Գույումճեան ընտանիք–ները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի 20 Յունիս, յետ պատարագի ողբացեալ

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող–ներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլոր Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն:

Գեղարուեստական բաժին: Պիւֆէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհա–նոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէս–օրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ դրաւոր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վար–չութիւնը՝ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եւ իւղագինի հա–մար հետեւեալ նուէրները.—

Թորոս Տէրէլեանի թաղման առթիւ Խորէն Տէյիրմէնճեան 150 ֆ., Տէր եւ Տի–կին Լօրան Խօքսիւզեան 50, Տէր եւ Տիկին Կ. Սողոմոնեան 30, Պ. Թօփալեան եւ Ներսէսեան 10ական:

Արթին Քեհեաեանի թաղման առթիւ Տիկին Կիւլիզար Թոքաթլեան 20, Տէր եւ Տիկին Գ. Քէսթէքեան, Պր. Յ. Քէչեան 20ական:

Գէորգ Պօյաճեանի քառասունքի հոգե–հանգիստին Ա. Զիփլաքեան 50, Լիւսի Թիւթիւնճեանի 3րդ տարելիցի հոգեհան–գիստին Պ. Տիգրան Թիւթիւնճեան 50, Տէր եւ Տիկին Կ. Բարսեղեան 20, Մարի Ունճեանի քառասունքին Տիկին Հ. Ուն–ճեան 10 ֆր.:

×

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչու–թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Քնար Մուրատեանէ, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Մուրատեանէ 100ական ֆր., Պր. Վարդան Քիւփէլեանէ (Մար–սէյլ) 50 ֆ. ողբացեալ Մուշեղ Մուրատ–եանի քառասունքին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբրահամեանէ 20 ֆր., Տիկին Ազնիւ Գորդոդոյճեանի մահ–ուան քառասունքին առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Սողոմոն Թէհլիրեան խում–բի ժողովը Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ըն–կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմի–տէն, Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Ժենեռալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կռան Պուլ–վառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ձոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք մթնոլորտ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն Հայաստանեայց Առաքելա–կան Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան Ծրագիր – կանոնագրի 19րդ յօդուածի տրամադրու–թեան, տեղի պիտի ունենայ ընդհանուր անդամական ժողով, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր զեկոյցը:

Անդամական ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Յունիս 1971, Շաբաթ օր, ժամը կէսօրէ վերջ 3ին (15ին), Շի–միի սրահին մէջ, 28 Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները ներ–կայ ըլլալ այս ժողովին:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ
(Կնիք)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ–ներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա–խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժա–մանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նա–խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քա–ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար–ուի պաշարեղէններով չգալ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի դպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժա–մը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղե–կավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մա–նուշ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ դպրոցական ա–շակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին թաղեցիները անխտիր, զուարթ մթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ ե–րեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտըռուի ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյնո–յէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միտի:

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթա–կան Մարմնոյ, գործօն մասնակցութեամբ Լիոնի բոլոր Երիտ. Միութիւններու.— Նոր Սերունդ, ԺԱՖ, Հայ Ուսանողական Միութիւն, «Հայ–Տուն» նորակազմ երիտ. խումբ

«Հայկազեան» վարժրանի աշակերտնե–րու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, գեղջկական գեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ներ իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ ա–րարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթո–քառը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լաֆոն օթոքառը Լաֆայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–կառ:

վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշ–ուին տեղւոյն վրայ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յու–նիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղ–ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ըն–կերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պտոյտը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձգ–ուած է Յունիս 27ին:

Surprise-Party

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաշանի Մու–րատ խումբին կողմէ, այս Շաբաթ ժամը 21ին:

Ուսանողական Մարի – Նուպար Հայ Տան սրահին մէջ
57, Պուլվար ժուռտան

ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ
Մուտք 5 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան նորոգութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըս–տացած է հետեւեալ նուէրները.—

Օհաննէս Պառաւեան 250 ֆր., Տեսինի Վասպուրականի Միութիւն 500: Վազգէն Պալապանեանի մահուան առթիւ դրացի–ներ եւ բարեկամներ 100, Համազասպ Օհաննէսեան 20 ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ու–սումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչու–թիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զա–տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

BNP

A votre service
tous les services de la

banque
nationale
de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 Փր. Վեցամսեայ 50 Փր.
Արտասահման Տար. 115 Փր. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 17 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12140
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.140

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին փա – րիզեան արուարձան Էփինէ–սիւր–Սէնի մէջ կայացաւ Ընկերվարական Միութեան Համագումարը :

Նպատակն էր, ինչպէս անունն ալ ցոյց կուտայ, վերակազմել Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը աւելի լայն ատիճանի մը վրայ, զանազան ձախա – կողմեան կազմակերպութեանց եւ տար – րերու միացումով :

Խօսելէ առաջ այդ համագումարին վը – րայ, կ'ուզէինք յետադարձ համառօտ ակ – նարկով մը ներկայացնել ընկերվարական շարժման գլխաւոր թուականներն ու հիմ – նական սկզբունքները :

Ընկերվարական Առաջին Միջազգայինը հիմնուած էր 28 Սեպտ. 1864ին Լոնտոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Կարլ Մարքսի : 1964ին մեծ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ այս պատմական դէպքին հարիւրամեակը :

1870–71ի ֆրանքօ-գերման պատերազմին հետեւանքով կազմալուծուած՝ հարկ ե – ղաւ սպասել մինչեւ 1889, վերակազմելու համար Երկրորդ Միջազգայինը՝ Փարիզի համագումարին մէջ :

Առաջին աշխարհամարտն ալ քայքայած էր Բ. Միջազգայինը : Գերման ընկերվա – րականները քուէարկեր էին Վիլհէլմ Բ. կայսեր պատերազմական եմտացոյցը, հակառակ իրենց սկզբունքին ու խոստու – մին :

1923ին Համպուրկի մէջ վերակազմուե – ցաւ «Ընկերվարական Բանուորական Մի – ջազգային»ը, որ իր կարգին կազմալուծ – ուեցաւ, իբրեւ հետեւանք երկրորդ աշ – խարհամարտին :

1951ին Ֆրանքֆուրթի մէջ հիմնուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինը :

Թէ՛ Համպուրկի եւ թէ Ֆրանքֆուրթի պատմական — սահմանադիր — համա – գումարներուն մասնակցեցան Հ. Յ. Դաշ – նակցութեան պատգամաւորները :

Ֆրանքֆուրթի համագումարին մէջ քուէարկուած Յայտարարութիւնն է, որ յստակ ձեւով կը պարզէ Ընկերվարական Միջազգայինի հիմնական սկզբունքները, որոնք գերազանցօրէն ժողովրդավարա – կան հանգամանք կը ներկայացնեն եւ ի զօրու են ցարդ :

Ըստ այդ Յայտարարութեան, Ընկեր – վարութեան սկզբունքներն են՝ բոլոր մարդոց ազատագրումը տնտեսական, հո – գեկան ու քաղաքական ամէն կարգի ստրկութենէ : Ո՛չ մէկ ազգ առանձինն կրնայ լուծել իր տնտեսական ու ընկերա – յին խնդիրները : Ազգային դերիշխանու – թիւնը պէտք է ապահովել ինքնորոշման իրաւունքով : Ազգերու միջեւ կամաւոր գործակցութեամբ հաստատել միջազգա – յին օրէնք մը, որ երաշխաւորէ ազգային ազատութիւնն ու մարդկային իրաւունք – ները : Խստիւ գործադրել Միացեալ Ազ – գերու Ուխտին սկզբունքները : Մերժել ամէն տեսակի աշխարհակալութիւն, ճըն – շում կամ շահագործում : Վերաբաշխում աշխարհի հարստութեանց : Աճում թերաճ երկիրներու արտադրողական կարողու – թեան : Բարձում աղքատութեան, անգրա – գիտութեան եւ հիւանդութեանց : Զար – գացում յիշեալ շրջաններու տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային կեանքին : Վերջապէս՝ իբրեւ գերագոյն աշխատանք՝ պահպանում համաշխարհային խաղաղու – թեան, միջազգային զինաթափութեան ճամբով :

Այս առաջնորդող սկզբունքներով է, որ Ընկերվարական Միջազգայինը կը մօտե – նայ արդի աշխարհը զբաղեցնող խնդիր – ներու լուծումին :

Դժբախտաբար տակաւին երկար ճամ – բայ կայ կտրելիք այս նպատակներուն հասնելու համար :

Նոյնիսկ Եւրոպան, օրրանը արդի քա – ղաքակրթութեան, չէ իրագործած ըն – կերվարական սկզբունքները : Երկաթեայ վարագոյր մը երկուքի բաժնած է Արե – ւելքն ու Արեւմուտքը :

Պրունօ Փիթէրման, Ընկերվարական Միջազգայինի ատենապետ նախագահը, խօսելով արբանեակ երկիրներու մասին, կ'ըսէ թէ Մոսկուա, յանուն Ընկերվա – րութեան, կը խեղդէ զանգուածներու ժո – ղովրդավարական օրինաւոր բաղձանքնե – րը : Խորհրդային համայնավարութիւնը չատոնց դադրած գաղափարական ուժ մը ըլլալէ՝ դարձած է առանձնաշնորհեալ, մենատիրական հսկայ կուսակցութիւն մը, որ բոլորին կը պարտադրէ իր կամ – քը՝ կոթնած լայնատարած քաղաքական ոստիկանական ցանցի մը եւ գերակշիռ կարմիր բանակին վրայ :

Ու կը յիշէ 1968ի «Փրակայի գարուն»ը, որ կը ձգտէր վերջ դնել այս կացութեան : Սակայն երկար չտեւեց այդ գարունը եւ Չեխոսլովաքիա կրկին ինկաւ Կրեմլինի տիրապետութեան տակ, զինու զօրու – թեամբ :

Քսան տարիէ ի վեր մեծ յառաջդիմու – թիւն արձանագրած է ընկերվարական շարժումը աշխարհի մէջ :

Ֆրանքֆուրթի Յայտարարութեան մէջ խօսք չկայ «դասակարգային պայքար»ի մասին, որ ԺԹ. դարուն հիմնական սկըզ – բունքն էր ընկերվարական շարժման :

Ժողովրդավարութիւնն է այժմ ղեկա – վար սկզբունքը ընկերվարութեան :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԼՊՐԻԽՏ ԲԱՑԱԿԱՅ Է ԺՈՂՈՎԷՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Արեւելեան Պերլինի մէջ, ինչպէս հա – ղորդած էինք, Երեքշաբթի օր բացումը կատարուեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան 8րդ հա – մագումարին :

Համագումարը քանիեւչորս ժամուան յապաղումով կը բացուէր եւ, միեւնոյն ատեն, փոփոխութիւններ կը մտցնէր օ – րակարգին մէջ : Սակայն ամէնէն մեծ ա – նակնկալը Ուլպրիխտի բացակայութիւնը եղաւ ժողովի բացումին : Նախօրօք ճըշ – դուած էր, որ Ուլպրիխտ, Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, պիտի արտա – սանէր բացման ճառը : Արեւելեան Գեր – մանիոյ ձայնասփիւռն ու Թաս գործակա – լութիւնը իրենց հաղորդումներուն մէջ յիշատակեցին նախագահին բացման խօս – քը, երբ իրականութեան մէջ ուրիշ մըն էր, որ կը կարդար Ուլպրիխտի ողջոյնի խօսքը, ինչ որ մտածել կուտայ, թէ բո – լորին համար վերջին պահու անակնկալ մը եղաւ այդ : Բացակայութեան պատ – ճառ ներկայացուեցաւ Ուլպրիխտի ան – հանգստութիւնը, թէեւ օր մը առաջ ար – բանեակ երկիրներու վարիչներն էր ըն – դունած օդակայանին մէջ :

Քաղաքական շրջանակները այս բացա – կայութիւնը ապացոյց կը նկատեն, որ Մոսկուա վերջին շրջանին դժգոհ աչքով կը հետեւէր Ուլպրիխտի անդիջող եւ կարծր դիրքին Պերլինի եւ այլ հարցե – րու մէջ : Հաւանական կը նկատուի նոյն – պէս, թէ Մոսկուայի ճնշումին վրայ է, որ նախագահը հարկադրուեցաւ հրաժա – րիլ Համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարի իր պաշտօնէն :

Կեդր. Կոմիտէի նոր քարտուղարն է, որ պարզած է Արեւելեան Գերմանիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւ – նը : Հոնեքէր հաւաքական ղեկավարու – թեան ի նպաստ արտայայտուած է ինչ որ անուղղակի քննադատութիւն մը կը նկատուի Ուլպրիխտի հասցէին : Այս վերջինը մենատիրական ձեւով ղեկավա – րեց երկիրը :

Հոնեքէր չեշտած է, թէ երկու Գերմա – նիաներ գոյութիւն ունին՝ հակոտնեայ վարչակարգերով : Այս տարբերութիւնը կը ստեղծէ «բացարձակ բաժանում» մը Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիանե – րու միջեւ : Ասիկա պատճառ չէ սակայն, որ համակեցութիւն մը ստեղծուի երկու – քին միջեւ : Պահանջած է, որ Արեւելեան Գերմանիա մաս կազմէ ՄԱԿի, ինչպէս նաեւ Դաշնակցային Գերմանիա վաւե – րացնէ Մոսկուայի եւ Վարշաւայի դաշ – նագրերը : Ինչ կը վերաբերի Պերլինի՝ կարելի է համաձայնիլ պայմանով որ Ա – րեւմտեան Պերլին առանձին գոյավիճակ մը ունենայ, անկախ քաղաքականութիւն մը Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ բաղ – դատմամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՄԷՆԻ իշխանութիւնները ձերբակալած են պաղեստինցի չորս արձակաղէններ, որոնք փոքր նաւով մը յարձակած եւ պայթուցիկ հարուածներով վնասած էին «Քորալ Սի» քարիւղանաւը : Պաղեստինի Ազատագրութեան Ժողովրդային ճակատը Սանաայէ պահանջեց այս վերջիններուն ազատ արձակումը :

ՁԱՆՈՒՇԵՍՔՈՒԻ Հիւս. Քորէա այցե – լութեան աւարտին միացեալ զեկոյց մը հրապարակուեցաւ, որով երկու համայ – նավար երկիրներն ալ «ոչ նպատակայար – մար եւ ոչ ալ անհրաժեշտ կը գտնեն հա – մայնավար շարժման կեդրոնի մը գոյու – թիւնը» : Կը շեշտեն, թէ մեծ ու փոքր բոլոր երկիրներն ալ համահաւասար ի – րաւունքներ պէտք է ունենան, մնան ան – կախ եւ ոչ մէկ միջամտութիւն կատար – ուի այլ երկիրներու ներքին գործերուն :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ Յունիս 14ին նոր ձերբակալութիւններ կատար – ուած են ձախ շրջանակներու մէջ : Ասոնց կարգին կան համալսարանի դասախօս – ներ, Ագշամ թերթի խմբագիրը : Կարգ մը մարդիկ ալ ձերբակալուած են Իզմիրի մէջ :

ԼԻՒՔՍԱՄՊՈՒՐԿ հաւաքուած «վեցե – րու» Գիւղատնտեսական նախարարները որոշեցին արգիլել յունական լօլիկի պա – հածոյի ներածումը, որովհետեւ անոնք աւելի աժան կը ծախուին քան Հասարա – կապետութեան գիներու նուազագոյնը : Միւս կողմէ, Հասարակաց Շուկայի ան – դամները շատ դժգոհ են որ մաքը կը շարունակէ «տատանիլ» : Վախ կայ որ այդ տատանումը ծանր տագնապ մը ըս – տեղծէ :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլին հետեւան – քով լուրջ յապաղում կայ թղթատարա – կան սպասարկութեանց եւ ապրանքներու փոխադրութեան մէջ : 700 հազար թոնի տեղ օրական միայն 150 հազար թոն կը փոխադրուի ներկայիս :

ՕԴԸ կը շարունակէ անբնական մնալ եղանակին համար : Ցուրտ եւ անձրեւ գը – րեթէ ամբողջ Ֆրանսայի վրայ եւ մանա – ւանդ՝ Փարիզ եւ հիւսիսային շրջանը : Ջերմութիւնը 15ը չանցնիր Փարիզի մէջ : Արձակուրդի մեկնողներէն 25 առ հարիւ – րը հրաժարած է արդէն ներկայիս մեկ – նելէ : Պրըթանեըի եւ Ատլանտեանի ծո – վափի պանդոկները իրար անցած են : Վնասները մեծ են նաեւ պտուղներու եւ բոլոր բերքերուն համար, անձրեւին, կարկուտին եւ խոնաւութեան պատճա – ռաւ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ մէջ լուրջ միջադէպ մը պատահած է Երեքշաբթի օր երբ Լուի Վալոն, նախկին անդամ Կօլիստ կու – սակցութեան ներկայիս «ոչ–արձանագրը – ուած» երեսփոխան, իր տեղէն յանկարծ ելոյթ մը ունեցած է երբ Նախարարապետ Շապան–Տէլմաս բեմ կը բարձրանար խօսք առնելու համար : Վալոն, դառնա – լով դէպի մեծամասնութեան ըսած է «հոս, ոչ–արձանագրուածները խօսք չու – նին, որովհետեւ մենատիրական դան – գուածը, կը կրկնեմ՝ մենատիրական տի – րապետող կուսակցութիւնը չի թողուր որ խօսին : Ժողովրդավարութիւնը փափաք ունի վերածնելու Ֆրանսայի մէջ եւ պի – տի ծնի առանց ձեզի եւ հակառակ ձեզի» : Այս ելոյթը իրարանցում ստեղծած է ան – շուշտ եւ Իւ. Տէ. Էռ.ի խմբակցութեան նախագահը հարկ սեպած է միջամտել :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԹՈՇԱԿԸ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խոր – հուրդի նախագահութեան որոշումով, ինչպէս հաղորդած էինք Յունիս 9ին, բանուորներու, գրասենեակի պաշտօնեա – ներու եւ գիւղացիներու հանգստեան թո – շակները յիսուն առ հարիւրի յաւելում կը կրեն, Յուլիս մէկին :

Առանձին հրամանագրով մը, որ կը կրէ Յունիս 3ի թուականը, կը ճշդուի, թէ 1971 Յուլիս մէկէն սկսեալ «բանուոր – ներու եւ ծառայողներու (գրասենեակի պաշտօնեաներ) հանգստեան կենսաթոշա – կի նուազագոյն չափը կը բարձրանայ, հասնելով ամսական 45 ռուբլիի, պահ – պանելով կենսաթոշակի գործող առաւե – լագոյն չափը՝ ամսական 120 ռուբլի» :

Այլ հաշուով, յիսուն առ հարիւրի յա – ւելում կրելով հանգստեան թոշակի նուա – զագոյն վճարումը կը հասնի ամսական 275 ֆրանքի, գործաւորներու եւ պաշ – տօնեաներու համար : Առաւելագոյն թո – շակը՝ 600 ֆրանք :

Գիւղական աշխատանքներու մէջ լըծ – ուած անձերը նուազ թոշակ կը ստանան : Այսպէս երկրորդ հրամանագրով մը այս վերջիններուն համար հանգստեան թոշակ կը նշանակուի նուազագոյնը ամսական 20 ռուբլի (100 Փր.) : 120 ռուբլին մինչ կը մնայ առաւելագոյն վճարումը :

Յաւելում կը կրեն նոյնպէս աշխատան – քի մէջ արկածահար կամ՝ գործի հետե – ւանքով հիւանդացած, հաշմանդամ կըլ – տնտեսականներու հանգստեան թոշակ – ները :

Այսպէս՝ առաջին կարգի հաշմանդամ – ներու համար ամսական նուազագոյն վը – ճարումը պիտի ըլլայ 35 ռուբլի (175 Փ.) երկրորդ կարգի հաշմանդամներու հա – մար՝ 25 ռուբլի (125 Փր.), իսկ երրորդ կարգի համար՝ 20 ռուբլի (100 Փր.) :

Տան ապրուստը ապահովող անձի կո – րուստին պարագային, ամսական նուա – զագոյն յատկացումը կ'ըլլայ 30 ռուբլի (150 Փր.), երբ ընտանիքին մէջ երեք կամ աւելի չաշխատող ձեռքեր կան, 20 ռուբ – լի (100 Փր.), երբ երկու չաշխատող կայ 16 ռուբլի (80 Փր.), երբ մէկ հոգի միայն չաշխատիր :

× Ֆրանքի համապատասխան գիները ներկայացուած են ըստ պաշտօնական սակին, որ գործնական դետնի վրայ բան մը ըսել չէ :

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

Ա.

Պահ մը ենթադրենք, որ դրամ ըսուածը, մետաղ կամ թուղթ, անհետացած է աշխարհի երեսէն: Առտու է, մարդիկ շուկայ կ՚իջնեն առեւտուր ընելու: Տեսարանը խնդալէս որ աննկարագրելի պիտի ըլլար... Սմոքինկով պարոններ, մինիժիւփով կամ շորթով օրիորդներ եւ տիկիններ՝ պարկերով, սնտուկներով եւ տուփերով բեռնաւոր պիտի իջնէին շուկայ իրենց գնումները ընելու համար, յետոյ պիտի վերադառնային տուն՝ ուրիշ պարկերով, սնտուկներով եւ տուփերով ծանրաբեռնուած...

Ու հիմա ուժ տանք մեր երեւակայութեան, վերադառնանք ժամանակներու արշալոյսին, երբ մարդ արարածը, թօթափելէ ետք իր անասնական կենցաղը, կը կազմէր ցեղախումբեր եւ հիմը կը դնէր ընտանեկան ու ընկերային կեանքի մը... Բնակութիւն կը հաստատէր ապահով վայրերու մէջ ու կը դառնար նստակեաց: Իր ապրուստին մէկ մասը կը հանէր որսորդութիւն ընելով. բայց արդէն, տեղ-տեղ սկսած էր անասնաբուծութեան, երկրագործութեան եւ նախնական ճարտարարուեստի: Կը շինէր քարէ գործիքներ, զէնքեր, հիւսուածեղէն, կաւէ ամաններ: Եւ ունեցածին աւելցածը կամ շինածը կուտար չունեցածը ստանալու համար... Արհեստաւորը պէտք ունէր ուտեստեղէնի, որսորդը, երկրագործը եւ անասնաբոյծը պէտք ունէին գործիքներու, զէնքերու եւ հագուստի...

Երբ եղանակը յարմար նկատուէր, խումբ մը մարդիկ, ծանրօրէն բեռնաւորուած, կ՚ուղղուէին դէպի անտառի մը բացատը: Հոն ձգելէ ետք իրենց բեռը, կրկին կ՚անհետանային անտառին մէջ: Անմիջապէս ետք, ուրիշ ցեղախումբի մը մարդիկը, ուրիշ ապրանքներով բեռնաւորուած, կը մտնէին բացատին մէջ, վար կը դնէին իրենց բերածը, կ՚առնէին միւսներուն ձգած ապրանքները ու կը հեռանային... Այս կ՚ըլլար առեւտուր, առանց սակարկութեան, առանց վէճի, առանց հանդիպումի: Այս վայրենի կոչուած մարդիկը դեռ այնքան քաղաքակրթուած չէին զիրար խաբելու համար:

Հերոդոտոս մեզի կը պատմէ, թէ ինչպէս, Քրիստոսէ քանի մը դար առաջ, Կարքեթոնի Փիւնիկեցիները իրենց նաւերով կ՚երթային Ափրիկէի հեռաւոր անկիւնները՝ առեւտուրի համար: Նաւը կը խարսխէին ծովուն բացերը ու նաւակներով կուգային մինչեւ ծովափ: Հոն, բաց դաշտի մը մէջ, կը շարէին իրենց ծախելիք ապրանքները, կերպասեղէն, մետաղէ գործիքներ, աման, եւայլն ու, կրակ մը վառելէ ետք, կը վերադառնային իրենց նաւը: Կրակի ծուխը տեսնելով, բնիկները խումբերով կը մօտենային առեւտուրի վայրը եւ ապրանքներու կոյտերուն դիմաց կը դնէին ոսկիի կտորներ եւ թանկագին քարեր ու կ՚անհետանային անտառներու մէջ: Փիւնիկեցիները կրկին կ՚իջնէին ծովափ: Եթէ առաջարկուած ոսկիի եւ թանկագին քարերու արժէքը կը համապատասխանէր իրենց ապրանքներուն արժէքին, կ՚առնէին թանկագին առարկաները եւ կը մեկնէին: Եթէ անբաւարար գտնէին, կրկին կ՚ելլէին իրենց նաւը ու կը սպասէին: Բնիկները կը հասկնային այս երթեւեկին իմաստը եւ որոշ չափով կ՚աւելցնէին ոսկիի եւ թանկագին քարերու քանակը: Զարմանալին հոն է, որ երկու կողմերն ալ կը վարուէին պարկեշտութեամբ եւ զիրար խաբելու փորձ չէին ըներ: Երանելի՜ օրեր, պէտք է ըսել, որ Պէյրութի շուկան դեռ գոյութիւն չունէր:

Իսկ Քրիստոսէ երեք դար առաջ, Հռոմայեցիները եւ Չինները ապրանք կը փոխանակէին Սուրիացիներու միջոցով: Հանդիպման վայրը կը գտնուէր Քաշմիրի մէջ, Քարէ Աշտարակին շուքին տակ:

Սակայն, առեւտրականները կը փնտռէին միջոց մը դիւրացնելու համար այս գործողութիւնները: Եւ վաղուց զանազան առարկաներ գործածուեցան իբրեւ արժեչափ: Թիպէթի մէջ սկսան գործածել խտացած թէյի ծրարներ, Հնդկաստանի մէջ՝ լեղի նուշ, Քորէայի մէջ՝ բրինձ, եւայլն... Սակայն այս միջոցն ալ շատ գործածական չէր, որովհետեւ կարեւոր գնումները վճարելու համար, պէտք էր տեղափոխել մեծ քանակութեամբ դրամանիշ՝ բրինձ, նուշ, եւն...:

Հնդեւրոպական ժողովուրդները իբրեւ դրամանիշ կը գործածէին եզը... Հարուստ անձի մը համար կ՚ըսէին 50 եզնոց մարդ է, երբ իրականութեան մէջ մէկ եզ իսկ չունէր: Հոմերոսի օրերուն, լաւ ստրուկ մը կ՚արժէր չորս եզ: Արիական ժողովուրդներուն դրամանիշը կը կոչուէր Ռուփի, այսինքն արջառ:

Յայտնի չէ, թէ ո՛ր դարուն գտնուեցաւ առաջին գործնական դրամանիշը, որ խեցի մըն էր: Ամէնէն շատ գործածուած էր Քաւրի կոչուած խեցին, որ կը գտնուէր Հնդկաց ովկիանոսի ափերուն վրայ: Ափրիկէի մէջ, կով մը կ՚արժէր 10 հազար քաւրի, այծ մը՝ 50 քաւրի: Բայց քաւրին ալ ունէր իր անպատեհութիւնները. դիւրաբեկ էր, արժէքը շատ ցած եւ մանաւանդ կը գտնուէր աշխարհի մէկ մասին մէջ միայն: Առեւտրականները սկսան պեղել իրենց ուղեղը եւ գտան... մետաղէ դրամանիշը: Ո՛չ կլոր դրամը, այլ մետաղէ քծուարը, ձողը՝ աղիւսը, գամեր եւ օղակներ: Ընդհանրապէս կը գործածէին երկաթը, պղինձը կամ ոսկարծաթը, կշռելով:

Հին Եգիպտացիները կը գործածէին ծայրը կոր մետաղէ ձողեր, թապնու կոչուած, որոնք բաւական ծանր էին: Կով մը կ՚արժէր 120 թապնու: Բեռնակիր մը հազիւ կրնար փոխադրել կովու մը փոխարժէքը: Եւ յետոյ, թապնուները կը կշռուէին, անոնց խառնուրդը կը տարրալուծուէր եւ, երկար բարակ հաշիւներէ ետք, կ՚որոշուէր անոնց իսկական արժէքը:

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉԻՆԱՍՏԱՆ՝ ԱՅՍՕՐ

Մշակութային Յեղափոխութեան նպատակակէտերէն մէկն ալ այն էր, որ պէտք է քանդուէին այսպէս կոչուած «չորս հնութիւնները» — հին բաներ, հին միտքեր, հին աւանդութիւններ եւ հին սովորութիւններ:

Ասոնք արդէն իսկ տուժած էին համայնավար իշխանութեան տարիներուն, սակայն Մաօ փորձեց նոր յեղափոխութեան ընթացքին, որ ծայր տուաւ 1966-ին, զանոնք բոլորովին անհետացնել հրապարակէն:

1966էն 1968ի տարիներուն խիստ քննադատութեան, յարձակման եւ ճնշման ենթարկուեցան այն ինչ որ մնացած էր հին կրօնական հետքերէն, հին նախապաշարումներէ, ինչպէս, օրինակ, աւանդական կարգով կատարուած հարսնիքներն ու յուղարկաւորութիւնները: Քննադատութեան ենթարկուեցան նոյնիսկ հին աւանդական ձեւի հագուստները: Տեսանելի հին բաները քանդուեցան եւ տեսակ մը հրախաղութիւն կատարուեցաւ հրկիզելով հին գիրքերն ու ջարդուփշուր ընելով հին արուեստի առարկաները:

Երիտասարդ Կարմիր Պահակները խուժեցին տուներ քանդելու համար ընտանեկան խորանները, որոնք սերունդէ սերունդ փոխանցուած սովորութեամբ կը ծառայէին իբրեւ կրօնական անկիւն՝ նուիրուած Կոնֆուկիոս: Քանի մը մեհեաններ, մզկիթներ եւ եկեղեցիներ, որոնք դեռ կը ծառայէին իբրեւ աղօթատեղի՝ փակուեցան: Արգիլուեցաւ մուտքը նոյնիսկ այնպիսիներուն, որոնք բաց կը մնային օտար այցելուներու ցոյց տրուելու համար: Ասոնցմէ են Փեքինի Պուտտայի, Լամայի եւ Թաօյի նուիրուած մեծ մեհեանները: Մեհեաններէն դուրս հանուեցան խորաններն ու արձանները:

Փակուեցաւ այսպէս կոչուած Արգիլուած քաղաքը, որ պարիսպի մը ետին կը տարածուէր եւ իր մէջ կը պարփակէր պալատներ, հանդիսութեանց սրահներ, յատուկ բնակութեան թաղամասեր եւն.: Այստեղէն է, որ մինչեւ 1911 երկիրը կը կառավարէին կայսերական գերդաստանները:

Մշակութային Յեղափոխութեան ազդեցութիւնը ակներեւ է, քանի որ տուներու մէջ այլեւս չկան խորաններ եւ ոչ ալ դուրսը՝ հրապարակներու վրայ հին աստուածներու արձաններ: Հոնկ-Քոնկ, որ աւելի արեւմտականացած է, կը պահպանէ հին աւանդութիւններն ու կրօնական հետքերը շնորհիւ իր չինացի բնակչութեան:

Այցելուն երբեք չի հանդիպիր կրօնական արարողութիւններու: Կրօնատեղիները վերածուած են դպրոցներու, շտեմարաններու կամ հանգստավայրերու:

Արգիլուած քաղաքը, որ արուեստի եւ ճարտարապետութեան ակնառու վայր մըն է, փակ է հանրութեան առջեւ: Քաղաքի մեհեանն ու մզկիթը ցոյց կը տրուին միայն օտար պուտտայական եւ մահմետական պատուիրակութիւններու:

Չինական արուեստի իրերը, մեծ մասամբ երկրորդական արժէք ներկայացնող, ծախու են յատուկ խանութներու մէջ միայն օտարներու: Այսպիսի խանութներ կը գտնուին Փեքին, Թիէնձին, Շանկհայ եւ Քանթոն: Չինացիք երբեք առիթ չունին տեսնելու իրենց հին արուեստի այս նմոյշները, ինչպէս յախճապակիէ պատրաստուած իրեր, նկարներ, ոսկեղէն զարդեր եւայլն:

Մշակութային Յեղափոխութենէն առաջ կարելի էր յաճախ տեսնել կիներ իրենց աւանդական հագուստներով եւ զարդարուած: Հին ձեւի հագուստները ընդմիշտ վերցած են, եւ այսօրուան Չինուհին մարդոց նման կը հագնի կապոյտ կամ մոխրագոյն տաբատ եւ բաճկոն: Ոչ մէկ կին շրթունքի կամ այտի ներկ կը գործածէ: Մարդոց պէս հագուած կիները կ՚աշխատին այրերու կողքին նոյն վճարումով:

Աւանդական բազմանդամ ընտանիքներ, ըստ երեւոյթին, այլեւս գոյութիւն չունին: Այժմ փոքր ընտանիքներ կը կազմեն անոնք՝ այր, կին եւ մէկէն մինչեւ երեք զաւակ:

Հին հանդիսութիւններէն կամ տօներէն միայն մէկը մնացած է՝ չինական Ամանորը, որ այժմ գարնան տօն անունը կը կրէ: Հանդիսութիւնները առաջուան զուարթութիւնը չունին: Տօներ կան անշուշտ, սակայն յատկացուած են քաղաքական գործունէութեան, երբ քարոզչական բնոյթ ունեցող ներկայացումներ կը տրուին՝ քաղաքականապէս դաստիարակելու համար ժողովուրդը:

Դասական գրականութեան պատկանող գործեր չեն ծախուիր, ըլլա՛ն անոնք չինական կամ արեւմտեան: Գրախանութներու մէջ գրական գործերու փոխարէն կը վխտան Մաօյի երկերը եւ քանի մը քաղաքական բովանդակութեամբ պարբերականներ, բժշկական եւ այլ նիւթերու նուիրուած հատուկէնտ հատորներ:

Չինկհուաւ համալսարանի գրադարանի հին չինական գրականութեան բաժինը դեռ անփոփոխ կը մնայ: Սակայն վերջին անգամ հոնկէ կարդացուելու համար գիրք վերցուած է 1967 Յունուարին:

Այս օրերուն ո՛չ մէկ դասական օփերա,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Վաճառականը կարգ մը խրատներ ու խորհուրդներ տալէ ետքը, նամակով մը զայն յանձնարարեց Քերովբէ էֆէնտիի, որ Ղուկաս էֆէնտիէն ընդունած հրահանգին համեմատ ստիպեց Երանիկի ամուսինը, որ անմիջապէս մեկնի Սամսոն, ուր իբր թէ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ էր:

— Երկու օրէն պատրաստութիւններս կը տեսնեմ ու կը մեկնիմ, պատասխանեց մարդը:

— Երկու օրը չանցնի հա, պնդեց Քերովբէ էֆէնտի եւ իբրեւ փոխադրութեան ու ճամբու ծախք հանեց տասը ոսկի տուաւ:

Արդարեւ երկու օրէն ետք վաճառականին քենակալը շոգենաւ մտաւ ու մեկնեցաւ:

Ղուկաս էֆէնտի հասած էր իր նպատակին:

Անմիջապէս փոքրիկ տուն մը վարձեց Սարը Եար եւ հոն փոխադրեց քենին՝ Երանիկ, անոր փոքրիկ աղջկան՝ Պերճուհիի հետ, որ տասնըմէկ տարեկան աղուոր աղջիկ մըն էր, մօր պէս սեւ ու գեղեցիկ աչքերով:

Ալ անկէ ետքը, շաբաթը գրեթէ երեք գիշեր Ղուկաս էֆէնտի Սարը Եար Երանիկի հետ կ՚անցընէր:

Առաջին օրերը հոմանիի այս կենցաղը ամօթ ու միանգամայն պժգանք կը պատճառէր տիկին Թագուհիի քրոջ, որ ներքնապէս չէր սիրեր Ղուկաս էֆէնտին եւ տարփական յարաբերութիւնները կը կրէր իբրեւ ապրուստի անհրաժեշտ միջոց մը: Բայց կամաց-կամաց վարժուեցաւ իր տարփածուի դերին, մանաւանդ, որ քեռայրն ալ ամէն միջոց գործ կը դնէր հաճելի դարձնելու համար այդ նոր կեանքը:

Ղուկաս էֆէնտի, որ ընդհանրապէս ագահ ու արծաթասէր էր, տարփական հաճոյքներուն համար շատ առատաձեռն կը դառնար եւ երբեք դրամը չէր խնայեր: Այսպէս, Երանիկ անսովոր պերճութեամբ կեանք մը կը վարէր Սարը Եարի մէջ: Խոհարար մը եւ սպասուհի մը ունէր իր հրամանին տակ եւ ամէն անգամ, որ վաճառականը կուգար, ճշմարիտ խնճոյքներ կը սարքուէին տան մէջ: Իր արդուզարդին համար ուզածին չափ դրամ կը ստանար քեռայրէն: Բոլոր այս պերճանքը, որուն ախը կը քաշէր տարիներէ ի վեր, ամէն անգամ որ կուգար իր քրոջ տունը մնալու, տեսակ մը գինովութիւն կուտար իրեն ու այդ գինովութեան մէջ կը մոռնար իր արարքին տգեղութիւնը: Ղուկաս էֆէնտի հետզհետէ իր քենիին հետ կիսաշխարհիկ կնոջ մը պէս սկսաւ վարուիլ, օղիի ու գինիի գործածութեան վարժեցնելով զայն, նոյնիսկ ստիպեց, որ թրքական երգեր երգէ, որովհետեւ Երանիկ գեղեցիկ ձայն մը ունէր:

Իրիկուն մըն ալ Ղուկաս էֆէնտի Սարը Եար եկաւ Քերովբէ էֆէնտիի ընկերակցութեամբ:

Երանիկ, երբ այդ անծանօթը տեսաւ իր քեռայրին հետ՝ շփոթեցաւ ու դժգոհ կերպարանք մը առաւ, սակայն վաճառականը մեկուսի ըսաւ իրեն.

— Քա ամուսնիդ չորպաճին է, հարուստ վաճառական է, հետը աղէկ վարուէ, դիտմամբ բերի, որ քիչ մը զինքը շոյենք ու ամսականը աւելցնել տանք:

Եւ սակայն Ղուկաս էֆէնտի բացարձակապէս կը ստէր, քանզի Քերովբէ էֆէնտին հոն բերած էր իբրեւ իր հոմանիին տունը:

Երանիկ ստիպուեցաւ համակերպիլ:

Երկու բարեկամները օղիին սփաէն բերել տուին եւ սկսան խմել, հրաւիրելով նաեւ տանտիրուհին, որ իրենց հետ խմէ:

Յետոյ վաճառականը խնդրեց իր քենիէն, որ երգ մը երգէ: Երանիկ ընդդիմացաւ եւ բացարձակապէս մերժեց:

— Քա, ի՞նչ կը քաշուիս, Քերովբէ էֆէնտին դուրսէն մարդ չէ, իմ ամէն օրուան բարեկամս է, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի, որ արդէն օղիի ազդեցութեան տակ կը գտնուէր:

— Տիկինը շատ ամչկոտ կ՚երեւայ, ըսաւ Քերովբէ ծաղրածու ձեւով մը, զինքը քաջալերելու համար՝ կեցիր ես նախ բան մը երգեմ:

— Կեցցես, Քերովբէ էֆէնտի, դուն նախ երգէ, տիկինն ալ այն ատեն կը ստիպուի երգել:

Օղիի գաւաթները կրկին լեցուեցան: Քերովբէ էֆէնտի սկսաւ տաճկերէն երգ մը երգել, մինչ վաճառականը, Երանիկի քով նստած, անընդհատ կը ստիպէր զայն օղիի գաւաթը պարպելու:

— Հայտէ նայինք, հիմա կարգը քուկինդ է, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի, երգը լմնցնելով:

Երանիկ նորէն վարանեցաւ, առարկեց թէ հարբուխ եղած է, անհանգիստ է, երգելու տրամադրութիւն չունի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28–Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Շաբաթ երեկոյ Յունիս 5ին, կատարուեցաւ Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը: Հաուզ Տեր Օսթօնըզէն Հայմաթի մեծ սրահը զարդարուած էր հայկական նկարներով, որոնց մէջ աչքի կը զարնէին մեծադիր նկարները Արամ Մանուկեանի, Դրոյի եւ հայկական Եռագոյնի:

Ծոխ յայտագիր մը կազմուած էր Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան եւ Երիտասարդաց Ակումբի վարչութիւննե–րուն կողմէ միասնաբար:

Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան վարչութեան կողմէ հանդէսին բացումը կատարեց Տոքթ. Պ. Ֆրունճեան, որ իր խօսքին մէջ ընդգծեց նշանակութիւնը 1918 Մայիս 28ի անկախութեան հռչակման: Հայութեան դարաւոր երազն էր որ կ'իրականանար այդ օրը: Յիշեց բոլոր հերոսներն ու գործիչները, որոնք կերտեցին Հայաստանի անկախութիւնը եւ ներկաները յոտնկայս յարգեցին անոնց անմոռաց յիշատակը: Ապա բաղդատելով Հայաստանի սկզբնական վիճակը ներկայի հետ, գովեց երկրին շինարարութիւնը եւ բարձր դիրքը, կոչ ուղղեց միշտ աւելի սերտ կապ պահել Հայաստանի հետ եւ ի նշան հոգեկան կապակցութեան խմել գինին Հայաստանի բարգաւաճման համար:

Պր. Ժիրայր Գոչարեան, որ երիտասարդական Ակումբին կողմէ նշանակուած էր, կարդաց շատ լաւ պատրաստուած ճառ մը՝ օրուան նիւթը հանգամանօրէն շօշափուած:

Օրուան բանախօսն էր Պր. Յ. Վանփուշ, որ 1918ի Մայիսեան օրերուն Հայաստանի մէջ ծառայած զինուորական մըն է. կարդաց խնամուած ճառ մը նկարագրելով 53 տարի առաջուան անցքերը եւ համաժողովրդական հերոսական ոգորումները Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի կռիւներուն: Ապա բանախօսը փաստացի ընդդիմախօսեց կարգ մը պատմաբաններու, որոնք Հայաստանի Մայիս 28ի անկախութեան իրականութիւնը աղաւաղել ուզած են, բայց ճշմարտութիւնը չի ծածկուիր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին՝ Տիկին Մ. Տէր–Մարգարեան, որ արտասանեց «Գաղափարին»ը Սիամանթոյէ, Պր. Հ. Պետրոսեան՝ «Մայիսեան Յիշատակ»ը Նորայր Պէն Օհանեանէ եւ ուրիշ կտոր մը Յովհ. Շիրազէ, Պր. Արշակ Եարջանեան՝ «Նրանց» Աւ. Ահարոնեանէ: Մէջ ընդ մէջ երգեց Պր. Մ. Ղարիբեան վեց երգեր կիթառի ընկերակցութեամբ Պր. Տէր–Մարգարեանի: Ապա դարձեալ արտասանութիւններ ըրին Օր. Մ. Տէմիրճեան («Մայրենի լեզու»), Պր. Մալճեան («Խաղաղութիւն ամենեցուն» եւ «Մոռանալ»):

Տրուած դադարներու միջոցին ներկաներուն տրամադրուած հայկական համադամները եւ գինին մինչեւ ուշ գիշեր երկարեցուցին այս հաճելի հանդէսը:

Շատ հետաքրքրական էր Պր. Ժ. Գոչարեանի հայկական հին եւ նոր դրոշմաթուղթերու եւ Հայաստանի թղթադրամներու հաւաքածոյին ցուցադրութիւնը, որոնց հիացան մեր երիտասարդներն ու տարեցները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

Յ. Գ.— Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 9ի Կիրակի օրը: Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան տեղեկատուութենէն ետքը զոր կատարեցին Պարոններ Պ. Ֆրունճեան եւ Եր. Արէլեան, վարչութիւնը ներկայացուց իր հրաժարականը: Նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ անձերէն.— Պ. Ֆրունճեան (ատենապետ), Գր. Մելքեան (փոխ–ատենապետ), Յովհ. Տէմիրճեան (ատենադպիր), Եղնիկ Մաղլումեան (փոխ–ատենադպիր), Եր. Արէլեան (գանձապահ), Պերճ Հանըմեան (փոխ–գանձապահ), Պարոյր Քէչիչեան (գործօն անդամ):

թատերախաղ կամ երաժշտութիւն կը ներկայացուի: Գոյութիւն ունին միայն տասը միատեսակ ներկայացումներ, որոնք բեմ հանուած են Մշակութային Յեղափոխութեան տարիներուն: Ամէնուր տարիներէ ի վեր անոնք կը ներկայացուին կա՛մ ամբողջովին եւ կա՛մ ալ մասնակի բաժիններով:

Նոյնիսկ մարդոց առօրեայ չարժուձեւը փոփոխութիւն կրած է: Նոյնպէս կենցաղը: Հարսնիքներն ու յուղարկաւորութիւնները աշխարհական բնոյթ ունին եւ չափազանց պարզ են, առանց ժողովրդային արտայայտութեան՝ խրախճանք, եւայլն:

Չինական կեանքէն դուրս ելած է անցեալի գունագեղութիւնը, որու շնորհիւ Չինաստան կը նկատուէր «խորհրդաւոր Արեւելք»ը: Այժմ աշխատող, տունէն գործ եւ գործէ տուն գացող մեքենական գանգուած մըն է, որ կը չարժի՝ նման Արեւմուտքի կեանքին: Այն տարբերութեամբ միայն, որ հոս մարդիկ մարքսեան բռնատիրութեան ներքեւ կը գտնուին:

Հին ասացուածքներ երբեմն կը լսուին ժողովուրդի բերնին մէջ, սակայն, ներկայիս, մեծ մասամբ Մաօյի միտքերը, առակներն են որ կը մատնանշուին: Արեգակնային նոր տարին այժմ կը տօնուի իբրեւ իրական Նոր Տարուան Օր: Միւս տօնական օրերն են, գարնան փառատօնէն զատ, Մայիս 1ն ու Հոկտեմբեր 1ը, Ազգային Օրը:

Նոր սերունդ մը հասակ առած է, եւ թէեւ դժուար է հին Չինաստանը անհետացնել, այսուհանդերձ նոր Չինաստան մը, հինէն բոլորովին տարբեր, ի յայտ կուգայ ներկայիս:

Թ. Ա. Թ.

ԿՈՉ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան օժտելու համար քարտէսագրութեան գունաւոր մեքենայով մը եւ Ակադեմիայի խմբագրութեան նամակին հիման վրայ, որ հրատարակուած է քիչ վարը, փարիզաբնակ Պ. Գէորգ Պագըրճեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած է յանձնախումբ մը, հետեւեալ անձերէ.— Պ. Զատիկ Խանզատեան (նախագահ), Պ. Յակոբ Վէզիրեան (քարտուղար), Պ. Գէորգ Պագըրճեան (գանձապահ), Պ. Պ. Վարդավառ Կէօվշէհեան, Կարպիս Ջրբաշեան, Կարպիս Գապաշեան, Կռոնիկ Ալեան: Հարկ եղած մեքենան կ'արժէ երկու հարիւր հազար ֆրանք եւ յանձնախումբը քաջալերուած առաջին նուէրներէն ի մօտոյ պիտի կատարէ ապսպրանքը (Նուիրատուներու Ա. ցանկը տես՝ Դ. էջ):

Յանձնախումբը կոչ կ'ընէ անխտիր բոլոր հայրենակիցներուն որպէսզի նկատի առնելով այս նուէրին կարեւորութիւնը, փութան իրենց մասնակցութիւնը բերել:

Դրամական առաքումները կատարել գանձապահին անունով.—

M. K. Bakerdjian
35, Rue de Trévise — Paris (9e)

×

Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի կից Հայկական սովետական Հանրագիտարանի յատուկ գիտական խմբագրութիւնը մեծագոյն հաճոյքով տեղեկացաւ մի խումբ հայրենասէր Սփիւռքահայերի ազնիւ նախաձեռնութեանը՝ Հանրագիտարանի խմբագրութիւնն օժտելու գունաւոր քարտէզագրութեան մեքենաներով:

Մամուլում հրատարակուած յօդուածներից յայտնի է, որ հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ առաջին անգամ լինելով, Սովետական Հայաստանում նախաձեռնուած է հրատարակելու հայկական առաջին ամբողջական հանրագիտարանը, 10–12 հատոր ծաւալով, որն ընդգրկելու է բոլոր գիտութիւնները, արուեստները, ընդհանուր պատմութիւնը եւայլն: Յատկապէս մեծ տեղ է տրամադրուելու հայ պատմութեանը, մշակոյթին, արուեստներին, պատմական տեղանուններին, հին ու նոր շրջաններին, Սովետական Հայաստանին ու Արեւմտահայութեանը: Հանրագիտարանը յագեցած պիտի լինի հայագիտական բազմաթիւ յօդուածներով, նիւթերով, քարտէզներով եւ նկարներով:

Ներկայիս Հանրագիտարանի խմբագրութիւնում աշխատում են շուրջ 150 մարդ, բոլորն էլ բարձրագոյն կրթութեամբ: Ըստ նախնական հաշիւների, Հանրագիտարանը կ'ընդգրկի մօտ 55 հազար բառ–տերմիններ, որոնց վրայ աշխատում է Սովետական Հայաստանի գիտական ամբողջ միտքը, մեր մշակոյթի լաւագոյն ներկայացուցիչները՝ ակադեմիկոսներ եւ Ակադեմիայի թղթակից անդամներ, գիտութիւնների դոկտորներ եւ թեկնածուներ, ինչպէս նաեւ բոլոր գիտութիւնների մեր լաւագոյն մասնագէտները: Հանրագիտարանի գլխաւոր խմբագիրն է հանուր Հայութեան պարծանք, հայրենական եւ արտասահմանեան 18 ակադեմիաների եւ միջազգային ընկերութիւնների անդամ, Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի բազմամեայ, ինչպէս նաեւ գիտութեան միջազգային ընկերութիւնների Խորհրդի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանը:

Հանրագիտարանը, անկասկած, պատկանում է ամբողջ Հայութեանը: Նրա յաջողութեան գործում մեծ բաժին ունի նաեւ Սփիւռքահայութիւնը: Նրա տպաքանակը լինելու է 80.000, իսկական մի մրցանիշ հայ տպագրութեան պատմութեան մէջ: Այս տպաքանակի մի կարեւոր մասը բաժին է հանուելու Սփիւռքահայութեանը:

×

Ֆրանսիայի հայրենասէր Հայութեան ներկայացուցիչների ազնիւ եւ սրտաբուխ նախաձեռնութիւնը՝ Հանրագիտարանի խմբագրութիւնն օժտելու քարտէզագրութեան անհրաժեշտ մեքենաներով, կը լինի Հայրենիք – Սփիւռք անքակտելի կապի մի նոր հիանալի օրինակ: Իւրաքանչիւր հատոր ունենալու է շուրջ 100 քարտէզ, գունաւոր եւ սեւ–սպիտակ: Դրանով իսկ Հանրագիտարանը, իր քարտէզներով, աւելի կ'արժէքաւորուի եւ գիտական բնոյթ կը ստանայ: Սա, անշուշտ, կը լինի Ֆրանսայի Հայութեան լաւագոյն ներկայացուցիչների սրտի խօսքը մեր ներկայ մշակոյթի պատմութեան մէջ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Կը շարունակէի հարցական ակնարկս սեւեռել իր աչքերուն բայց ահա զգացի որ Բէմզի բուռն ցաւով մը կը տանջուէր. ուզեցի անմիջապէս կազդուրել զինքը:

— Եթէ վատ լուր չկայ, ի՛նչ փոյթ մնացածը… շուտով մենք եւ մեր զինակիցները կը յաղթենք: Մեր փայլուն մահիկը կը բարձրանայ երկնակամարին վրայ…

Իմ ոգեւորուած խօսքերուս միջոցին Բէմզի հետզհետէ աւելի տանջալի կը դառնար:

— Ինչ որ ըլլայ, ես քեզ կը հաւատամ, աւելցուցի եռանդով. բայց դուն կը կարծես թէ չարժեր ինծի հետ խօսիլ սրտակցութեամբ:

Բէմզի կը շարունակէր ինծի նայիլ այլայլած դէմքով: Երբեմն յօնքերը կը խոժոռէին, յետոյ կը պարզուէին:

— Այսօր, պնդեցի, ուրախութեան օր մըն է մեզ համար: Մեր թշնամիները կը պարտուին…

Բէմզի գլուխը ցնցեց դառնութեամբ.

— Մեր բուն թշնամիները, ըսաւ ակռաները սեղմելով, յաղթական են այս միջոցին:

— Ո՞րն է քեզ համար թշնամին: Ես այլեւս բան չեմ հասկնար: Վայրենիները եկեր են մինչեւ մեր մայրաքաղաքի դուռը…

— Թշնամին միայն այնտեղ չէ՛… վըստահ եղի՛ր, Մելիհա՛:

Ոտքի ելաւ եւ սկսաւ պտըտիլ սենեակին մէջ: Յանկարծ կանգ առաւ իմ դէմս, երկու ձեռքերը դրաւ ուսերուս վրայ եւ նայուածքը սեւեռելով աչքերուս՝ ըսաւ անձկալի ձայնով մը.

— Կարո՞ղ ես արդեօք դաժան ճշմարտութեան մը բեռը կրել:

Այդ պահուն ճշմարտապէս սարսափեցայ իրմէն: Ինծի թուեցաւ, որ խելքը գլուխը չէ, դառանցանքի մէջ է: Սթափեցնելու համար զինքը՝ փութացի ըսել.

— Բէմզի՛, աղի, հացի հախ կայ մեր մէջը. մեր տունը ապրած, հօրս թեւին տակ մեծցած ես. ինչո՞ւ քու սիրտդ կը փակես ինծի: Կ'ըմբռնեմ շատ լաւ որ դուն մեզ հետ չես, ի՞նչ է պատճառը… Բէմզի՛, Գերմանները դրաւեցին Վարշաւան եւ շուտով այս անիծեալ պատերազմը վերջ կը գտնէ. ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ անտարբեր կը մնաս մեր յաջողութիւններուն համար:

Բէմզի ցնցուեցաւ, քայլ մը հեռացաւ եւ ափը մօտեցնելով շրթունքին՝ փչեց վրան ըսելով.

— Այդ բոլորը ահա՛… քիչ մը ոսկեզօծ փոշի, ուրիշ ոչինչ…

Պահ մը լուռ նայեցանք իրարու. յետոյ կարծես նոր մտաբերելով, աթոռ մը տուաւ ինծի եւ խնդրեց որ նստիմ: Դուռը կիսաբաց մնացեր էր. գնաց փակեց եւ երկրորդ աթոռ մը առնելով եկաւ քովս, նստաւ սեղանին առաջ. յետոյ խոր հառաչելով ըսաւ.

— Իրաւամբ, պէտք է մտածել, Մելիհա՛, որ թերեւս անպատշաճ է որ այս ժամուս առանձին ինծի մօտ ըլլաս:

Իմ կարգիս փչեցի ափիս վրայ եւ ըսի.

— Այդ բոլորը ալ աւելի քիչ մը փոշի, ուրիշ ոչինչ:

Ուզեց ժպտիլ, բայց դէմքը յանկարծակի լրջացաւ:

— Դժուար էր ինծի համար այս իրիկուն, ըսաւ մեղմ ձայնով, մինակս տանիլ հոգւոյս բեռը, շնորհակալ եմ որ եկար:

Գլուխը ցնցեց, վանելով անհարկի մտածում մը, յետոյ ըսաւ. ինչպէս եթէ առանձին խօսէր:

— Քիչ առաջ կը մրափէի եւ երազ մը տեսայ. Գանիլլիի տուն էինք, պարտէզին մէջ. հայրս կ'աշխատէր ածուի մը մէջ եւ ես կը խաղայի մինակս: Ինծի ղրկեց որ գործիք մը բերեմ: Քանի մը քայլ անդին կանգ առի շլացած. ծաղկած աքասիաներու ստուերին տակ ճերմակ եւ քօղարկուած սիլուէթ մը կ'անցնէր. ինծի այնպէս թուեցաւ որ սա աշխարհային էակ մը չէր, այլ դրախտէն իջած հուրի մը: Ոչինչ կը յուսայի եւ ոչ մէկ բանի իրաւունք ունէի, բայց իմ ուրախութիւնս մաքուր էր եւ զօրեղ արեւի ճառագայթի մը պէս…

— Սա երազ չէ, Բէմզի՛, ըսի դողդողացող ձայնով, սա երջանիկ յիշողութիւն մըն է…

Բէմզի ընդոստ ինծի դարձաւ եւ աչքերը փայլատակեցին:

— Երազ էր, բայց սթափեցայ. եւ ո՞վ էր որ աղարտեց իմ պատանեկան երազս… Համիտի սպասաւոր, ոճրագործ Ըրզա փաշայի որդին, ճէլալէտտինը՛…

— Բէմզի՛…

— Այլեւս ոչի՛նչ… ես վճռեցի սպաննել ճէլալէտտինը…

— Օ՛հ, Բէմզի… դուն գլուխդ կորսնցուցեր ես… հիմա այն էր պակաս ո՛ր…

— Ոչ հիմա, Մելիհա՛, ես այն ատեն վճռեցի եւ ինծի համար մեռած է արդէն:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(12 – Շար.)

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Լուիզ Թօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Թօվ, Սթեֆան – Ղազարոս Թօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ զինքը սիրած են խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Էսկիշէհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական գործողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոռն–լա–Ֆոքէթի դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի առաւօտ, Յունիս 20, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ի յիշատակ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՒԵՏԻՍ ԷՄԻՐՋԵԱՆԻ
(ծնեալ Մեղրիկ Տէրոսկի)

մահուան տարելիցին

եւ իր ամուսնոյն՝

ԱՒԵՏԻՍ ԷՄԻՐՋԵԱՆԻ

ըստ փափաքին իրենց զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Խոսրով Էմիրզեանի:

Champ du Vert Chasseur 55
1180 BRUXELLES — Belgique

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խօժէնի Շաղուճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՇԱՂՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռւսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Նշան Սահիրեանի իրենց հօր Գարեգին Պոեանի մահուան առթիւ (Պելիս):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ավինեոնի մէջ վերջերս 36 տարեկանին մեռած տարաբախ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

յիշատակին եղած են հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.—

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պեհրիկեան, 25 ֆր. «Յառաջ»ին, 25 ֆր. «Աշխարհ»ին, Պ. Սարգիս Անտոնեան 5ական «Յառաջ»ի եւ «Աշխարհ»ի, Պ. Հրանդ Սիմոնեան 40 ֆր. Ազգատախնամին, 30 ֆր. Կարմիր Խաչին, 30 Կապոյտ Խաչին, Պ. Տիգրան Շահ–պաղեան (Մարսէյլ) 50 ֆր. Դպրոցասէրին եւ 50 Տէսինի յուշարձանին, Պ. Թաղուոր Մատոյեան 50 ֆր. Տէսինի յուշարձանին, Պ. Մ. Գաբրիէլեան 50 ֆր. Տէսինի յուշարձանին, Պ. Ղ. Գաբրիէլեան 10 ֆր. Տէսինի յուշարձանին եւ 10 ֆր. Ազգատախնամին, Պ. Արբ. Շահպազեան (Մարսէյլ) 50 ֆր. Հանգստեան տան, Էպոյեան ընտանիք (Մարսէյլ) 50 ֆր. Հանգստեան տան, Պ. Ն. Նաճարեան 20 ֆր. Դպրոցասէրին, Պ. Խաչիկ Գաբրիէլեան 20 ֆր. Կարմիր Խաչին եւ 20 ֆր. Կապոյտ Խաչին:

(Գումարները ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՔԱՐՏԷՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ
Ի ՆՊԱՍՏ
Ա. ցանկ

Գէորգ Պագըրճեան 30.000 ֆր.
Զատիկ Խանդատեան 10.000 ֆր.
Ց. Մ. Մ.ի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղ 10.000 ֆր.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Ժենեւալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կռան Պուլ–վառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Ճոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք միջնոլորտ

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքատեղին:

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պտոյտը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձգուած է Յունիս 27ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ' կէսօրին եւ թէ' երեկոյին:
Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, շէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Սիմոն Շիշմանեանի մահուան առթիւ.– Այրի Տիկին Սիրուհի Շիշմանեան 100, Հ. Զարուխճեան 50, Տէր եւ Տիկին Ժ. Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հացագործեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Կ. Կարապետեան, Յ. Մինասեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Ղազարեան, Տէր և Տիկ. Յ. Յակոբեան, Մոմճեան ընտանիք, Յ. Խարօղլանեան, այրի Տիկ. Քիւփէլեան, Տէր եւ Տիկին Միքիքեան, Կ. Զամպաքճեան, Գ. Համբարձումեան 10ական ֆրանք:

(Շար.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:

ՆՈՒԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Երուանդ Կարապետեան 100 ֆր., ողբացեալ Վ. Պօյաճեանի յիշատակին: Տիկին Ա. Ճընկըտրեան 50 ֆր. ողբացեալ Տ. Աժտէրեանի յիշատակին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի դպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ դպրոցական աշակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին թաղեցիները անխտիր, զուարթ միթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

BAIL A CEDER

Ռիւ տը Փլերիի կեդրոնը սքանչելի լոճալ մը, բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար: Խոհանոցի յարմարութիւն:

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236–48–12

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտըռոու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյնոյէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միտի:

«Հայկազեան» վարժրանի աշակերտներու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, գեղջկական գեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ներ իրենց դրօշի տակ երդման եւ զաւանանքի յուզիչ արարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքարը Լափայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–Կառ:

Վինճակահանութեան տոմսերը կը քաշուին տեղւոյն վրայ:

ORIENTOURS
(TOURISME LIBANAIS)
30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)
Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի
ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
ORIENTOURS

Օդանաւով երթուդարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

Librairie Orientale H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

HISTOIRE DE L'ARMENIE, H. Pasdermadjian, *Paris* 30 Fr.
AN ARMENIAN MISCELLANY, Aram Terzian, *with* 8 *miniatures* 30 Fr.
OURARTOU, par Boris Piotrovsky, *Paris, Illutré* 47 Fr.
L'ART ARMENIEN DE L'OURARTOU A NOS JOURS, *Catalogue de l'Exposition du Musée des Arts Décoratifs* 15 Fr.
DOCUMENTS OF ARMENIAN ARCHITECTURE, *Texte anglais et italien* 1) Haghbat, 2) Khatchkar, 3) Sanahin, *Chaque volume* 25 Fr.
MANUEL PRATIQUE DE LA LANGUE ARMENIENNE, H. Kurkjian 20 Fr.
MANUEL DE LA LANGUE ARMENIENNE, Prof. F. Feydit 48 Fr.
LE GENOCIDE DU PEUPLE ARMENIEN, P. Jean Mecerian 9 Fr.
LA PASSION DE CILICIE, Paul du Véou, *Paris* 25 Fr.
Victor Gardon : 1) LE VERT SOLEIL DE LA VIE : 22 Fr.
CHEVALIER A L'EMERAUDE 12 Fr.90
L'APOCALYPSE ECARLATE 24 Fr.

GRAND CHOIX DE LIVRES SUR L'ARMENIE ET LES ARMENIENS HISTOIRE, LITTERATURE, ART, CULTURE EN GENERAL

— Frais d'envoi à la charge du client —

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50	LE NUMÉRO 0,50 F.

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
18 JUIN
1971

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12141
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.141

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Շատ հին է Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեանց պատմութիւնը:

«Կուսակցութեանց» կ'ըսենք, որովհետեւ պահ մը մէկէ աւելի ընկերվարական կազմակերպութիւններ գոյութիւն ունեցած են միաժամանակ: Բացի տեսաբանութեան եւ գործելակերպի տարբերութենէն, վարիչ անձերն ալ պատճառ դարձած են այս բաժանումներուն:

Ֆրանսայի բանուորական առաջին կուսակցութիւնը կազմուած է 1879ին Մարսիլիոյ Համագումարին մէջ Ժիւլ Կէտի կողմէ, որ ճանչցուած էր իբրեւ մարքսեան եւ ջատագով դասակարգային պայքարի: Այս կուսակցութեան սկզբնական ծրագրի խմբագրութեան գործակցած էին Կարլ Մարքս եւ Ֆրիտրիխ Էնգէլս, գիտական ընկերվարութեան եւ 1848ի «Համայնավարական մանիֆեստ»ի հեղինակները:

Էտուար Վայեան, Պրուս Ալման եւս կազմեր էին Ընկերվարական կուսակցութիւններ՝ «յեղափոխական» կամ «անկախ» մակդիրներով:

Ընկերվարական Միջազգայինի Ամսթերտամի համագումարը 1904ին հրաւիրեց Ֆրանսայի ընկերվարականները, որ բոլորը միանան միակ կուսակցութեան մը ծոցին մէջ ու դատապարտեց «վերաքննական փորձերը», որոնք կը ձգտէին փոխել դասակարգային պայքարի գործելակերպը: Համագումարը որոշեց, որ իւրաքանչիւր երկիր ընկերվարական մէկ կուսակցութիւն միայն պէտք է ունենայ, ինչպէս որ մէկ «պրոլետարիատ» կայ:

1905 Ապրիլին Վայեանի, Կէտի, Ժորէսի ընկերվարական խմբակցութիւնները Փարիզի մէջ համաժողով գումարելով հիմը դրին Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան (էս. էֆ. Ի. Օ.): Ընդունուած Ծրագրի առաջին յօդուածին համաձայն, կուսակցութեան նպատակն էր ձեռք առնել երկրի իշխանութիւնը եւ ազգայնացնել արտադրութեան եւ փոխանակութեան միջոցները: Մէկ խօսքով՝ դրամատիրական ընկերութեան փոխարէն ստեղծել համայնատիրական ընկերութիւն մը:

Միացեալ Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ հակամարտ ձգտումներ ի յայտ եկան շուտով, երբեմն շեշտուած կերպով, մինչեւ առաջին աշխարհամարտը, մասնաւորապէս Ժիւլ Կէտի եւ Ժորէսի միջեւ: Մինչ այս վերջինը կը ջատագովէր բարեշրջական սկզբունքներ՝ ընչազուրկներու տառապանքը մեղմելու եւ յեղափոխութիւն պատրաստելու համար, Ժիւլ Կէտ իբրեւ ուղղափառ մարքսական կը քարոզէր ձեռք անցընել քաղաքական իշխանութիւնը:

Ժորէսի տեսակէտը կը յաղթէ: 1906ին Լիմոժի համագումարին մէջ Կէտ փոքրամասնութեան մէջ կը մնայ:

1914ի պատերազմին, Ֆրանսացի ընկերվարական երեսփոխաններն ալ Ռայխըթակի սոցիալ-դեմոկրատներուն պէս կը քուէարկեն ազգային պաշտպանութեան ելմտացոյցը: Նոյնիսկ պատերազմի ընթացքին դահլիճին մէջ նախարարական պաշտօններ կը ստանան Ժիւլ Կէտ, Մարսէլ Սամպա եւ Ալպէր Թոմա:

Զինադադարին խումբ մը ընկերվարականներ բաժնուելով կազմակերպութենէն, կը կազմեն Ֆրանս. Ընկերվարական կուսակցութիւնը: Բայց յաջողութիւն չեն գտներ:

Բուն հերձուածը տեղի պիտի ունենար 1920 Դեկտեմբերին Թուրի համագումարին մէջ, ուր պատգամաւորները 1022ի դէմ 3208 ձայնով ընդունեցան Համայնավարական Գ. Միջազգայինին յարելու համար Կրեմլինի պարտադրած ծանօթ 21 պայմանները, զորս Մարսէլ Քաշէն եւ Լիւտովիք Ֆրոսար իրենց հետ բերած էին Մոսկուայէն:

Երրորդ Միջազգայինի կողմնակիցները անմիջապէս կազմեցին Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը: Իւրացուցին կուսակցութեան պաշտօնաթերթ Իւմանիթէն, զոր հիմնած էր Ժան Ժորէս:

Փոքրամասնութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Լէոն Պլումի՝ հաւատարիմ մնաց Ընկերվարական կուսակցութեան եւ հիմնեց նոր պաշտօնաթերթ մը՝ Փօփիւլէր: 1920 Դեկտեմբերի 30.000էն 1930ին 100.000ի բարձրացաւ ընկերվարականներու թիւը:

Վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին կարեւոր, երբեմն նոյնիսկ առաջնակարգ դեր վիճակեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան՝ Ֆրանսայի ներքին քաղաքական կեանքին մէջ: 1936ին Լէոն Պլում Ժողովրդական Ճակատի, Չորրորդ Հանրապետութեան օրով Ֆէլիքս Կուէն (1946 Յունուարէն Յունիս), դարձեալ Լէոն Պլում (1946ին մէկ ամիս), Փօլ Ռամատիէ (1947), Կի Մոլէ (1956) դարձան վարչապետ: Վէնսան Օրիոլ ընտրուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ (1947 Յունուար 16ին):

Նոր հերձուածներ պիտի ծագէին Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ: Ամէնէն կարեւորը տեղի ունեցաւ Ալժերիոյ 13 Մայիս 1958ի դէպքերէն ետք: Ձախ Ընկերվարականներու Միութիւնը և Ինքնավար Ընկերվարական կուսակցութիւնը 1960ին միանալով կազմեցին «Ընկերվարական Միացեալ կուսակցութիւն»ը (Փէ. Էս. Իւ.) գլխաւորութեամբ Էտուար Տըփրէօի եւ Վէրտիէի:

1965ին Ընկերվարական կուսակցութիւնը յարեցաւ Ձախերու Դաշնակցութեան՝ ընտրական նկատումներով: Տը Կոլի եւ իր կուսակցութեան յաղթանակը նախագահական եւ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ մեծ հարուած մը տուաւ ձախակողմեան տարրերուն, որոնք խարխափումներու մէջ էին, հետամուտ՝ ստեղծելու նոր եւ զօրաւոր կազմակերպութիւն մը, նպատակ ունենալով շահիլ յառաջիկայ ընտրութիւնները եւ ձեռք առնել իշխանութիւնը:

Կի Մոլէ, երկար տարիներ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի պատասխանատու պաշտօնը վարելէ վերջ, տեղը տուաւ Ալէն Սավարիի, որ կարեւոր դեր մը խաղաց Էփինէի Յունիս 11–13ի համագումարը կազմակերպելու մէջ:

Այժմ Էփինէով նոր էջ մը կը բացուի Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան պատմութեան մէջ:

Հրապարակ իջած են նոր դէմքեր, որոնք կ'ուզեն նոր ուղղութիւն մը տալ Ժորէսի հին — գրեթէ հարիւրամեայ կուսակցութեան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ՝ ՄԻԹԵՐԱՆ

Անակնկալ մը չէր անշուշտ Ֆ. Միթերանի ընտրութիւնը իբրեւ ընդհ. քարտուղար Ընկերվարական կուսակցութեան: Բայց հաւանաբար աննախընթաց երեւոյթ մըն է տեսնել թէ մէկը որ նոր կ'անդամակցի կուսակցութեան մը, միաժամանակ դառնայ անոր պետը, պիտի նմանէր մէկուն, որ Պապ կ'ընտրուի կաթողիկէ դարձած օրը:

Հանրապետական Պայմանագրութենէն եկած, Ֆ. Միթերան, շնորհիւ Տէֆէրի եւ իր ճարպիկ ելոյթին կրցաւ ինքզինքը պարտադրել կուսակցութեան մը, որ տարիներէ ի վեր տագնապի մէջ է: Տնօրէն կոմիտէն Միթերանը ընտրեց 43 ձայնով (եւ 36 ճերմակ քուէ): Այս քուէարկութիւնը աւելի դիւրին եղած է քան Քաղաքական Բիւրոյի 21 անդամներուն ընտրութիւնը: Ի վերջոյ համագումարին ծնած մեծամասնութիւնը ունի 11 աթոռ (6 ընկերվարական Տէֆէրի կողմնակից, 3 Հանրապետական Պայմանագրութիւն եւ 2 Սերէս) իսկ փոքրամասնութիւնը (Սավարի – Մոլէ հոսանք) 10: Շատ աւելի բարդ եղած է սակայն դիւանի ութ անդամներու նշանակումի հարցը, որ իրականին մէջ գործադիր բուն իշխանութիւնն է:

Փոքրամասնութեան անդամները կը պնդէին որ ըստ կանոնագրի տնօրէն կոմիտէները կ'ընտրուին հոսանքներու համեմատութեամբ, ուրեմն պէտք է առնուազն վեց աթոռ ունենան: Մեծամասնութեան անդամները, ընդհակառակն, կ'ըսէին որ այդ աստիճանին վրայ այլեւս մեծամասնութեան օրէնքը պէտք է խաղայ եւ ութ աթոռները պէտք է բաշխուին միայն մեծամասնութեան անդամներուն մէջ: Ի վերջոյ այս հոսանքն է որ յաղթած է:

Ընտրութենէն ետք, Ֆ. Միթերան յայտարարած է.— «Հիմա, կը մնայ պատասխանել այն յոյսին զոր Էփինէի համագումարը երեւան հանեց երկրին մէջ: Այդ համագումարին մէջ քուէարկուած ուղղութեան բանաձեւը յետ այսօրիկ ընկերվարականներուն օրէնքն է: Պիտի գործադրուի: Ինծի վստահուած պաշտօնը ընդունեցայ կուսակցութեան եւ ընկերվարութեան ծառայելու կամքով: Կը մաղթեմ իմ պաշտօնավարութեան շրջանին պատասխանատուութեանց բերել քաղաքական նոր սերունդ մը»:

×

10էն 15 հազար ուղեւորներ ցոյց մը ըրին Չորեքշաբթի օր Կառ տիւ Նորէն Կառ Սէն Լազար, յայտնելու համար իրենց դժգոհութիւնները: Նոյն օրը, ժամը 3ին, կը վերսկսէին բանակցութիւնները տնօրէնութեան եւ սենտիքաներու միջեւ: Այս խօսակցութիւնները ընդհատուած էին Ուրբաթ օր, Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն կառչած մնալով գլխաւորաբար «արձակուրդի պարգեւին»: Չորեքշաբթի օր ալ թէեւ խօսակցութիւնները կը շարունակուէին մինչեւ ուշ գիշեր, բայց ոչ մէկ արդիւնք չէին տար եւ երկու սենտիքաները կ'որոշէին Շապան – Տէլմասի դիմել:

Ընդհանուր ձեւով գործադուլը կը շարունակէ ծանրօրէն խանգարել երթեւեկը մեծ գիծերու թէ արուարձաններու վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դաշնակցային դատարան մը հրահանգեց «Նիւ Եորք Թայմզ»ի առժամեայ կերպով դադրեցնել այսպէս կոչուած «Մք Նամարա» խիստ գաղտնի տեղեկագրին հրատարակութիւնը թերթին մէջ: Տեղեկագիրը դժգոհ ձգած էր ամերիկեան իշխանութիւնները եւ կառավարութիւնը քննութիւն պահանջած էր:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ եւ Յունաստան զեկոյցով մը տրամադրութիւն կը յայտնեն աւելի եւս զարգացնելու իրենց յարաբերութիւնները, յատկապէս մշակութային, գիտական եւ զբօսաշրջիկութեան մարզերուն մէջ: Միացեալ զեկոյցը, որ հրապարակուեցաւ երկու երկիրներու Արտաքին Նախարարներու խօսակցութիւններուն առթիւ, կը շեշտէ, թէ Յունաստան եւ Ռումանիա զանազան համաձայնագիրներով պիտի զօրացնեն համագործակցութիւնը Պալքանեան երկիրներու միջեւ:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Պրանտ նկատել տուաւ, թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար իրենց եւրոպացի դաշնակիցներու ուսին բարդել Ամերիկայի զինուորական պարտաւորութիւնները Ատլանտեան Ուխտին նկատմամբ: Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ու. Թանի հետ:

ԹԻԹՕ Պելկրատի մէջ յայտարարեց, թէ Եուկոսլաւիոյ վրայ կատարուած ճնշումը պատճառ պէտք չէ դառնայ, որ ան վճռական կերպով քննութեան առնէ եւ լուծէ իր տնտեսական եւ ընկերային հարցերը: «Վախ չունինք ճնշումներէն, որովհետեւ գիտենք, թէ կը պահպանենք մեր երկրին եւ ժողովուրդին միասնականութիւնը»: Մատնչալ Թիթօ դէմ ըլլալով հանդերձ գործադուլին, ընդունեցաւ որ բանուորները կրնան հարկադրուիլ գործադուլի դիմելու «ձեռք ձգելու համար իրենց իրաւունքը»:

ԲՐԵԺՆԵՒ Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան համագումարին յայտարարեց, թէ իրենք պատրաստ են համաձայնութեան գալու Պերլինի շուրջ: Այս ուղղութեամբ պատրաստ են ամէն ճիգ ի գործ դնելու: Համաձայնութեան համար պայման է սակայն, որ նըկատի առնուին Արեւելեան Գերմանիոյ օրինական շահերն ու իրաւունքները այս հարցին մէջ:

ՓԱՐԻԶ Ֆրանսայի ամէնէն վտանգաւոր քաղաքն է, ինքնաշարժի երթեւեկութեան համար: 1970ին մայրաքաղաքին մէջ արձանագրուած են ֆիզիքական վնաս պատճառող 14.314 արկածներ: Վիրաւորուած են 15.444 հոգի եւ մեռած՝ 582 հոգի: Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Հիւսիսը 10.548 արկածներով եւ երրորդ տեղը՝ Պուշ տիւ Ռոնի նահանգը, որ արձանագրած է 9.122 ինքնաշարժի արկած:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտը դէմ քուէարկեց եւ մերժեց վաւերացնել երկու ծերակուտականներու առաջարկը՝ ամերիկեան ուժերու պարպումի թուական նշանակել Դեկտեմբեր մէկը: Հէթֆիլտ եւ Մք Կովըրն կ'առաջարկէին նաեւ, որ այդ թուականէն ետք Ծերակոյտը մերժէ ընդունիլ Հնդկաչինի զինուորական ծախքերու պիւտճէն: Քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ՝ 55 հոգի դէմ, 42 հոգի թեր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը ներկայիս կը ձգձգէ եւ հաւանաբար մերժէ վաւերացնել Թեքսասի քարիւղի ընկերութեան համաձայնագիրը Ալժերիոյ հետ, որով յառաջիկայ 25 տարիներուն բնական կազ պիտի գնէ այս վերջինէն: Վաւերացումը պարագային՝ Ալժերիա տարեկան 140 միլիոն տոլար շահ կ'ապահովէ: Ծանօթ է, որ Ալժերիա Փետրուար 14ին ազգայնացուց Ֆրանսայի քարիւղի եւ կազի ընկերութեան յանձնուած հանքերը: Ֆրանսա ճնշում կը բանեցնէ օտար երկիրներու վրայ, որպէսզի չգնեն ալժերական քարիւղ եւ կազ:

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաջին անգամ, Լիտիացիները սկսան գործածել մետաղի կտորներ, որոնք կը կրէին Պետութեան կնիքը, ինչ որ կը դիւրացնէր անոնց գործածութիւնը։ Եւ այդ երկրին հռչակաւոր Կրեսոս Թագաւորին կը պարտինք ոսկիէ եւ արծաթէ առաջին կլոր դրամները։ Այսպէս՝ ոսկին կը դառնար դրամներու արժէքին չափանիշը։ Կրեսոսի երկիրը հարուստ էր ոսկիով։ Ո՛չ միայն կային հարուստ հանքեր, այլեւ՝ իր մայրաքաղաքէն կ'անցնէր Փաքթոլ անունով գետը, որուն աւազներուն խառնուած էին ոսկիի կտորներ։ Այսօր, Փաքթոլ անունը անցած է առասպելի, որովհետեւ ոչ միայն ոսկիի կտորներէ, այլեւ՝ նոյնիսկ ջուրէ զուրկ է։

Նոյն շրջաններուն, Աթէնքի մօտերը, էկին կղզին մէջ լոյս կը տեսնէր արծաթէ դրամ մը, որուն վրայ փորագրուած էր կրեայ մը։ Այդ դրամը կը կոչուէր սթրաթէր, այսինքն անփոփոխ։ Մեծն Աղեքսանդր, Պարսկաստանը գրաւելէ ետք պատրաստել կուտայ ոսկիէ կլոր դրամներ, որոնք կը թաւալին աշխարհի բոլոր անկիւնները եւ զարկ կուտան առեւտուրին։

Կը մոռցուի նախամարդուն եւ նախնական ժողովուրդներուն պարկեշտութիւնը, առեւտուրը կը դառնայ շահու աղբիւր։ Հրեան կը գտնուէր կրօնական կաշկանդումներու տակ։ Իրեն արգիլուած էր մանաւանդ առեւտուր ընել օտար ազգերու հետ, այնպէս որ, սկիզբները, իրենց ձիրքերը ի գործ կը դնէին զիրար համոզելու համար։ Պարկեշտութիւնը մոռցուած օրէնք մըն էր։ Հին Կտակարանը կը խարանէ անպարկեշտ վաճառականը։

«Պիտի պակսեցնենք արմտիքներու չափը ու պիտի բարձրացնենք գիները։ Պիտի խախտենք կշիռքները. աղքատը պիտի գնենք դրամով, եւ թշուառը զոյգ մը սանդալի փոխարէն...»։

Հռոմի մէջ առեւտուրը նկատուած է անպատուաբեր գրաղում մը։ Մանր խանութպանները սորուկներ են ընդհանրապէս։ Միթէ առեւտրականներու եւ գողերու աստուածը նոյնը չէ՞, ճարպիկ եւ արագաշարժ Մերքիւրը։

«Առեւտուրը վատ զբաղում մըն է, կը գրէ Կիկերոն իր գաւկին, — միայն խաբելով կարելի է մեծ շահեր ապահովել... խանութը ենենգութիւններու որջ մըն է»։

Չինաստանի մէջ, առեւտրականը իրաւունք չունի կառքով ճամբորդելու, ո՛չ ալ կալուածատէր կամ պաշտօնեայ ըլլալու։ Նոյնն է պարագան միջնադարեան Եւրոպայի մէջ, ուր մանր վաճառականը յաճախորդներուն ուշադրութիւնը գրաւելու համար, իրաւունք չունի նոյնիսկ հազալու կամ փռնգտալու։

Պետութիւնները, որոնք միշտ դրամի պէտք ունին, զանազան տուրքեր կը դնեն առեւտրականներուն վրայ, որոնք իրենց կարգին կը ջանան աւելի եւ աւելի կողոպտել յաճախորդները։ Բայց հոս ալ Պետութիւնը կը միջամտէ։ 301 թուականին, հռոմէացի կայսր մը հրապարակել կուտայ սակագիններու ցանկ մը եւ մահապատիժ կը սահմանէ այն բոլոր վաճառականներուն, որոնք չեն յարգեր որոշուած գիները... Ի զուր։

Չինաստան զանազան փորձեր կ'ընէ դարման մը գտնելու համար դրամական տագնապին։ Հրապարակ կը հանէ ոսկիէ, արծաթէ, պղինձէ, նոյնիսկ երկաթէ դրամներ։ Չինաստանին կը պարտինք նաեւ առաջին թղթադրամները, որոնք, իրականութեան մէջ, այծեամի մորթերու վրայ տպուած էին։ Քրիստոսէ ետք 650 թուականին է, որ նոյն Չինացիները հրապարակ հանեցին իսկական թղթադրամներ, որոնք երաշխաւորուած էին թէյով եւ աղով։

Միջին դարը սկսաւ չարագուշակ դէպքերով։ Բարբարոսները աւերեցին հռոմէական կայսրութեան ամբողջ ժառանգութիւնը։ Դրամն իսկ մոռցուեցաւ ժամանակի մը համար։ Առեւտուրը վերադարձաւ իր նախապատմական շրջանին, փոխանակութեան։

ԺԱ. դարուն կը սկսի առեւտուրին վերելքը, շնորհիւ բազմահազար ուխտաւորներու, որոնք կը պարենաւորուէին ճամբայ ելլելէ առաջ։ Խաչակրութիւնն ալ բերաւ իր նպաստը, որմէ օգտուեցան ընդհանրապէս Վենետիկցի եւ Ճենովացի վաճառականները։ Մինչ զանազան քաղաքներու մէջ կը հաստատուէին տարեկան տօնավաճառներ, ուր կը խուժէին ծախողներ եւ գնողներ Եւրոպայի զանազան շրջաններէն։ Ֆրանսայի մէջ նշանաւոր էին Փրովէնի, Թրուայի եւ Սէն-Տընիի տօնավաճառները, ուր կարելի էր գտնել ամէն տեսակ ապրանք եւ ուտեստեղէն։

Վճարումները կը կատարուէին տեղւոյն դրամանիշով։ Այնպէս որ, սեղանաւորները մեծ շահեր կ'ապահովէին դրամ փոխելու գործողութեան մէջ։

Ամերիկայի գիւտով, առեւտուրը կը մտնէ նոր ու վերջնական շրջանի մէջ, մանաւանդ երբ հոն կը գտնուին անհատնում ոսկիի եւ արծաթի հանքեր։ Ամբողջ Միջին Դարուն, 20 թոն ոսկի հանուած էր հողէն։ Մինչդեռ, միայն ԺԶ. դարու ընթացքին, Ամերիկայէն փոխադրուեցաւ 700 թոն ոսկի։ Սպանիան է, որ կ'օգտուի այդ բարիքներէն։ Քարոլոս Ե. պատրաստել կուտայ նոր ոսկեդրամ մը, որ կը կոչուի Թալէր Վիէննայի մէջ, Տոլէրա՝ Մատրիտի եւ Մեքսիկոյի մէջ։ Այդ տոլէրան անցնելով Միացեալ Նահանգներու սահմանը կը կոչուի Տոլար։ Ոսկիի առատութիւնը պատճառ կը դառնայ, որ ապրանքներուն գիները բարձրանան։ Գոյութիւն ունեցող դրամանիշները չեն բաւեր առեւտուրի պէտքերը գոհացնելու համար։ Տնտեսագէտներուն համար, այս կացութիւնը կը կոչուի էնֆլասիոն...

Բոլորս ալ գիտենք, որ ներկայիս աշխարհի տնտեսութիւնը կը տառապի էնֆլասիոն կոչուած դրամախտէ։

Ոչ մէկ նորութիւն արեւին տակ, ըսած են իմաստունները, Սողոմոնէն մինչեւ Լա Պրիւյէր։

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՓՐՈՖԵՍԷՕՐ ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (*) ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԷՋ

Մայիս 23ին, Պարսկաստան ժամանեց անուանի հայ գիտնական Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, որ ընդհանուր քարտուղարն է եւ Վարիչ Մարմնի անդամ Պրիւսէլի «Էլիզապէթ Թագուհի» ծանօթ Եգիպտաբանական Հիմնարկութեան ինչպէս նաեւ վարիչը Պրիւսէլի Արուեստի եւ Պատմութեան Արքայական Թանգարանի Իսլամագիտական բաժանմունքին։

Փրոֆ. Արբակ յատկապէս հրաւիրուած է Իրանա-Հնդկաստանի Թեմի Թեմական Խորհուրդի կողմէ ղեկավարելու համար Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան Հայոց պատմական վանքի նորակառոյց եւ գեղակերտ արդիական թանգարանի գիտական - գեղարուեստական դասաւորման աշխատանքները եւ միանգամայն ուսումնասիրելու եւ լուսանկարելու մանրանկարչական արժէք ներկայացնող ձեռագիրները յառաջիկային գեղարուեստական հրատարակութիւններ կատարելու առաջադրութեամբ։

Նոր Ջուղայէն Թեհրան մեկնած էր Եղիշէ Վրդ. Մանճիկեան դիմաւորելու համար ականաւոր հիւրը եւ զայն առաջնորդելու Նոր Ջուղայ։

Թեհրանի մէջ Առաջնորդ Արտակ Արք. պետական երեսփոխաններ՝ Պր. Սեւակ Սաղինեան եւ Տոքթ. Գագիկ Յովակիմեան եւ այլ ծանօթ ազգայիններ արժանավայել յարգանք եւ հիւրասիրութիւն ցոյց տուին հայ գիտնականին հանդէպ։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Ի ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅ

Երեքշաբթի, Մայիս 25ին, Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան ժամանեց Նոր Ջուղայ, ուր Ս. Ամենափրկչեան վանքի մէջ զինք ընդունեցաւ Իրանա-Հնդկաստանի Թեմի Հայրապետական Պատուիրակ Գարեգին Եպիսկ. Սարգիսեան, ինչպէս նաեւ Թեմական Խորհուրդի անդամներ։

Յաջորդ առաւօտեան իսկ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան անմիջապէս գործի ձեռնարկեց եւ առաջնորդութեամբ Հայրապետական Պատուիրակին եւ Թանգարանի պատասխանատու Պր. Լեւոն Մինասեանի շրջագայեցաւ հին եւ նոր Թանգարանները եւ մօտէն ծանօթացաւ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող առարկաներուն եւ նոր շէնքի տարողութեան սահմաններուն եւ ապակեփեղկ պահարաններուն, ըստ այնմ կատարելու համար իր ցուցմունքները։

Առաջնորդարանի մէջ իրեն յատկացուած յատուկ սենեակի մէջ, ան սկսաւ նաեւ ուսումնասիրել եւ լուսանկարել կարգ մը ձեռագիրներ, որոնք թէ ընդհանուր հայկական մանրանկարչութեան եւ թէ Նոր Ջուղայի հայ մանրանկարչական դպրոցի տեսակէտէն առանձնայատուկ նշանակութիւն ունին։

Ուրբաթ օր, նոր թանգարանի ճարտարապետ Պր. Ժէնիա Աֆթանդիլեանի, ճարտարագէտ Լեւոն Քէշիշեանի, Թեմական եւ Ներկայացուցչական Խորհուրդներու անդամներ՝ Պրնք. Յովհաննէս Օհանեանի, Մինաս Մինասեանի, Յարութիւն Մկրտումեանի, Եղիա Յովհաննէսեանի, ինչպէս նաեւ Գարեգին Սրբազանի եւ Լեւոն Մինասեանի հետ նորակառոյց թանգարանի եւ առաջնորդարանի մէջ Փրոֆ. Մխիթարեան խորհրդակցութիւն ունեցաւ դասաւորման աշխատանքներու մասին։ Միաժամանակ այցելեց Մայր Տաճարը եւ կարգ մը այլ եկեղեցիներ, ինչպէս Ս. Բեթղեհէմ, Ս. Աստուածածին, Հայոց պատմական գերեզմանատունը եւ շարունակեց իր ուսումնասիրական աշխատանքները։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՓՐՈՖ. ԱՐԲԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյ, Մայիս 30ին առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, Գարեգին Սրբազանը ընդունելութիւն մը տուաւ ի պատիւ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեանին, որուն ներկայ գտնուեցան Նոր Ջուղայի Հայ Համայնքի Ազգ. Իշխանութեան ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ գաղութի մշակութային միութեանց եւ մտաւորական - գեղարուեստական շրջանակներու ներկայացուցիչներ։

Գարեգին Եպիսկ. հակիրճ խօսքով մը ներկայացուց օրուան հիւրը եւ սրտանց շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն իր պատրաստակամ ընդունման համար Թեմական Խորհուրդի հրաւէրին։ Փրոֆ. Արբակ սրտալից եւ ջերմ խօսքերով իր հոգեկան խորունկ բաւարարութիւնը եւ շնորհակալութիւնները յայտնեց հրաւէրին եւ կազմակերպուած ընդունելութեան համար եւ արտայայտեց իր հիացումը Նոր Ջուղայի հայ մշակութային ժառանգութեան մասին, մեծապէս գրուատելով զայն գուրգուրանքով պահող Նոր Ջուղայի հայ ժողովուրդը։

Ապա տեղի ունեցան պատշաճ հիւրա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Բան մըն ալ չունիս. պարզապէս նազ կ'ընես, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի, սրտնեղած դէմքով մը ոտքի ելլելով։

Քերովբէ էֆէնտի, ինքն ալ դանդաղելով ոտքի ելաւ, Երանիկի քով եկաւ եւ օղիի գաւաթը լեցնելով անոր տուաւ։

— Տիկին, օղի մըն ալ խմեցէք ու այն ատեն անհանգստութիւննիդ բոլորովին կ'անցնի, պնդեց գաւաթը երկարելով։

— Շնորհակալ եմ, շատ խմեցի։

— Չէ, անպատճառ պիտի խմես, իմ ձեռքէս տակաւին չխմեցիր... հոգ մի ըներ, Ղուկաս էֆէնտին չի նախանձիր, անանկ չէ՞։

Եւ Քերովբէ էֆէնտի իր բարեկամին նայեցաւ։

— Ես չեմ խառնուիր, կ'ուզէ խմէ, կ'ուզէ չխմէ, պատասխանեց վաճառականը նոյն սրտնեղած դէմքովը, արդէն այս իրիկուն չեմ գիտեր ինչ է եղեր, կարծես դիտմամբ կ'ընէ, որ մեր քէֆը հարամ ըլլայ։

— Եթէ ինծի համար է ձեր բռնած այս ընթացքը, ես ահա կ'երթամ, ըսաւ Քերովբէ՝ Երանիկի դառնալով։

Երանիկ՝ նեղուած, օղիի գաւաթը առաւ եւ ումպ մը պարպեց։

— Կեցցես, գոչեց Քերովբէ էֆէնտի ուրախութեամբ, տեսա՞ր մի, հիմա հաշտուեցանք։

Յետոյ, Ղուկաս էֆէնտիին դառնալով՝ որ միշտ հեռու կը կենար քէն ըրածի դէմքով, շարունակեց.

— Հիմա դուն ալ եկուր, քովերնիս նստէ, մէյ մէկ հատ ալ երեքս միասին ճնկենք, որպէսզի հաշտութիւնը կատարեալ ըլլայ։

Վաճառականը մօտեցաւ, գաւաթները կրկին լեցուեցան եւ ի նշան կնքուած հաշտութեան՝ իրարու զարնելէ ետքը պարպուեցան։

— Կարծեմ կերակուրին ատենը եկաւ, եթէ կ'ուզէք, սեղան նստինք, ըսաւ Երանիկ վերջ մը տալու համար օղիին։

Բայց Քերովբէ էֆէնտի յամառեցաւ։

— Մինչեւ որ երգ մը չերգես, սեղան հոնայ չեմ երթար, յայտարարեց բազմոցին վրայ փռուելով։

— Դուն ալ այս իրիկուն ամմա նազ ըրիր, հա, ըսաւ վաճառականը քէնիին, հիւրին խօսքը քիչ մը մտիկ կ'ընեն, բան մը երգէ մննայ երթայ։

Ճար չկար, պէտք էր հպատակիլ։ Երանիկ սկսաւ երգել եւ օղիները շարունակուեցան պարպուիլ։ Ինքն ալ այլեւս գինովցած էր եւ առաջուան պէս չէր դժկամակեր խմելու։

Առաջին երգին ուրիշ երգեր ալ յաջորդեցին եւ գրեթէ կէս-գիշերին մօտ էր, երբ սեղան նստան։

Առտուն սակայն Երանիկ իր սրտմտութիւնը յայտնեց Ղուկաս էֆէնտիի։

— Մէյ մըն ալ չեմ ուզեր, որ հեդ ուրիշ մարդ բերես այստեղ, յայտարարեց։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ որ, գոչեց վաճառականը, Քերովբէ էֆէնտին շատ պատուաւոր, շատ շնորհքով մարդ է, եկաւ տէ՝ ի՞նչ ըրաւ, քանի մը օղի խմեց, քիչ մը զուարթացաւ, մե՞ղք գործեց ատոր համար։ Այսչափ դրամ կը խարճեմ տէ՝ քիչ մը քէյֆ ընելու իրաւունք չունի՞մ, զարմանալի բան։

— Հոս հանրատուն չէ, թող իր տունը նստի քէյֆ ընէ։

— Քա, տունդ եկաւ տէ՝ ի՞նչ ըրաւ, ծոցդ չմտաւ եա...

— Ատ էր պակաս։

Վաճառականը ուսերը թօթվելով դուրս ելաւ սենեակէն ու վար իջաւ, ուր Քերովբէ էֆէնտի իրեն կը սպասէր եւ միասին նաւամատոյց ուղղուեցան Պոլիս իջնելու համար։

— Աղուոր պատառ մը գտեր ես, կը շնորհաւորեմ, ըսաւ ճամբան Քերովբէ էֆէնտի իր բարեկամին։

— Անանկ չէ՞, պատասխանեց վաճառականը սնապարծ հպարտութեամբ մը։

— Ո՞ւրկէ ձեռքդ ձգեցիր։

— Ատիկա գաղտնիք է։

— Բայց ամուսնացած կ'երեւայ, աս աղուոր աղջիկը իրե՞նն է։

— Այո, իրն է, ամուսնացած է, բայց ամուսինը հոս չէ։

Այս խօսքերը յանկարծ լուսաբանեցին Քերովբէ էֆէնտին։

— Հիմա հասկցայ, գոչեց, աս Սամսոն դրկած մարդուդ կինը ըլլալու է, ի՜նչ ապուշ եմ եղեր, որ մինչեւ հիմա չհասկցայ։ Ես ալ զարմացեր էի, որ ինչո՞ւ համար այդ մարդուն բացէն ամսական մը կապեր ես... գործին մէջ գործ կայ եղեր, վա՛յ թշուառական։

Ղուկաս էֆէնտի չպատասխանեց։ Զգաց որ արդէն պէտք եղածէն աւելի խօսած էր եւ ուզեց խօսքը փոխել։

— Աճապարենք, շոգենաւը պիտի փախցընենք, ըսաւ։

Բայց շոգենաւին մէջ Քերովբէ էֆէնտի նորէն խօսքը Երանիկի վրայ դարձուց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

սիրութիւն եւ մտերմիկ խօսակցութիւններ, որոնց ընթացքին շատեր առիթ ունեցան անձամբ ծանօթանալու եւ լուսանկարուելու Փրոֆ. Արրակ Մխիթարեանի հետ:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԻՍՊԱՀԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Յունիս 3ին, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 6,30ին, Տ. Գարեգին Սրբազան առաջնորդարան հրաւիրած էր Իսպահանի համալսարանի դասախօսներէն խումբ մը, հանդիպում ունենալու Փրոֆ. Արրակ Մխիթարեանի հետ եւ մօտէն ծանօթանալու հայ ականաւոր գիտնականին հետ:

Ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան փրոֆ. Տոքթ. Հօւէյն Քարիմի (փոխտնօրէն համալսարանի դրական բաժանմունքին), Տոքթ. Ջհանփուր (համալսարանի դասընթացքներու ծրագրային բաժնի պատասխանատու), Տոքթ. Լօթֆալլահ Հօնարֆար (վարիչ Պատմագիտական բաժանմունքին), Տոքթ. Ռ. Քարիմի (Արաբագիտութեան դասախօս), Պր. Զաւէն Դաւթեան (վարիչ Հայագիտական բաժնի), Տոքթ. Ս. Գասպարեան (Կենսաբանութեան դասախօս), Տոքթ. Հ. Ղուկասեան (դասախօս երկրաբանութեան):

Ներկայ էին նաեւ բրիտանական մշակութային կեդրոնի (Պրիթիշ Քաունսըլ) վարիչը՝ Պր. Է. Քօյ եւ Իրանեան–Ամերիկեան մշակութային կեդրոնի ղեկավար՝ Պր. Լ. Տէլ Բէյ:

Մտերմիկ զրոյցներով անցաւ ամբողջ ընդունելութիւնը մէկուկէս ժամ, եղան գաղափարի փոխանակութիւններ, խօսուեցաւ հայ մշակութային արժէքներու եւ Միջին Արեւելեան Ուսմանց մէջ Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթի կարեւոր տեղին մասին: Հիւրերը առիթ ունեցան մօտէն ճանչնալու Փրոֆ. Արրակի գործը Պրիստէլի մէջ: Իմացական հանդիպումի գեղեցիկ պահ մը եղաւ, բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մէջ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

(*) ԽՄԲ.— Այս այցելութեան առթիւ տեսակցութիւն մը հրատարակեցինք Յունիս 11ի մեր թիւով:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՆԴՈՒՔՆԵՐ

— Բժիշկ, ի՞նչպէս է մեր հիւանդը:

— Եթէ քրտնի, առաջ Աստուած կ'առողջանայ:

— Ջրէ՞ք, որ փաստաբանի մը յանձնենք զինքը:

×

Ս. Գիրքի մէջ այս խօսքը կայ ըսուած. «Մեռելները պիտի չերգեն ձեր գովեստը»: Անիկա գրողը ապահովաբար բժիշկները միայն խորհած էն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

«Հազար ու եօթը հարիւր եօթանասուն...

Երկար եւ ընդարձակ թիկնոցի մը մէջ փաթթուած, միջահասակ եւ գիրուկ մարդ մը, որ Տրապիզոնի շոգենաւէն նոր ելած էր, Ղալաթիոյ նաւամատոյցին վրայ կայնած նաւակէ մը իր սնտուկները հանել կ'աշխատէր: Այդ ճամբորդն օժտուած էր զոյգ մը խոշոր եւ սեւ աչքերով, զոյգ մը հաստ, սեւ եւ երկար յօնքերով, զոյգ մը մեծ ականջներով եւ զոյգ մը քիթով...»:

Բաւական է բնորոշելու համար Աբիսողոմ աղան՝ զոր Յակոբ Պարոնեան (1842–1891) հռչակաւոր երգիծաբան, իր դարուն ամենամեծերէն, կը նկարագրէ «Մեծապատիւ Մուրացկաններու» մէջ:

Եզակի սրամտութեամբ կրցած է ներկայացնել տիպարներ, ի յայտ բերել պոլսական կեանքի հարազատ նկարագիրը՝ միամտութիւնը, բռնազբօսութիւնը եւ ի մասնաւորի «հոսհոսութիւն»ը: Յակոբ Պարոնեան կ'ըսէր. «Ծաղրել ախտը, առաքինութեան ճամբուն վրայ ըլլալ է»:

Հակառակ անոր որ առաջին անգամ ըլլալով է որ այս կատակերգութիւնը կը բեմադրուի Մարսէյլի մէջ, այսուհանդերձ բոլոր ներկաները երկու հաճելի ժամեր անցուցին Յակոբ Պարոնեանի հերոսներուն հետ:

Աբիսողոմ աղայի դժուարին դերին մէջ, Լեւոն Տէրտէրեան եղաւ շատ յաջող: Կրցաւ բեմը լեցնել, ապրիլ իր դերը: Անկասկած Լեւոն Տէրտէրեան ունի բեմի համար յատկութիւններ, որոնք կրնան ալ աւելի կատարելագործուիլ եթէ առոգանութիւնը ըլլայ աւելի յստակ եւ սահուն: Անոր կողքին, պէտք է յիշատակել Նազարէթ Մերճանեանը (բանաստեղծ), Գէորգ Ծակալեան (Մանուկ աղա), Սեդա Տէրիկեան (Մանուկ աղայի կինը), Սարգիս Խօրտէքեան (դերասան) որոնք յաջող էին իրենց բաժնին մէջ: Այս անունները ընդգծելէ վերջ, արդար է բոլոր դերակատարները նոյն գովասանքներու տակ առնել որովհետեւ մեծ է իրենց արժանիքը — զոհողութիւնները, լրջութիւնը, աշխատանքի եւ դերասանութեան սէրը՝ հասնելու համար եթէ ոչ անթերի գոնէ լաւօրէն ներկայանալի արդիւնքի մը:

Ունկնդիրները իրենց ծափահարութեամբ գնահատեցին ներկայացումը. միայն ըսենք թէ որոշ երկրորդական դերեր բաւական տկար էին եւ երբեմն առոգանութիւնը անկատար: Բեմադրութեան մէջ կար անկասկած ինքնատիպ արուեստի արտայայտութիւն զոր Պր. Օննիկ Ծառայեան կրցաւ տալ՝ մանաւանդ առաջին եւ երրորդ արարներուն մէջ:

Մեր կարգին կրնանք անվերապահօրէն գնահատել եւ շնորհաւորել այս Թատերախումբը, որ հակառակ շատ մը դժուարութիւններու, անկարելին ըրաւ ու ներկայացուց գեղեցիկ աշխատանք մը: Աւելէ աւելին կը մնայ արուեստագէտներուն: Երիտասարդները իրենց լաւագոյնը տուին, մանաւանդ եթէ նկատի առնենք իրենց միջին տարիքը որ քսանէն վար է, եւ երբ ըսենք թէ անոնք հայերէնը եւ հայ մշակոյթը ճանչցած են միայն իրենց Միութեան շարքերուն մէջ:

Նայիրի պարախումբը առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայանար Մարսէյլի բեմին վրայ: Մօտաւորապէս մէկ ժամ տեւողութեամբ յայտագրով մը մեզ փոխադրեց, պարերու քայլերով, հայկական մրգաստաններու մէջ, Սեւանի ափերուն ձկնորսներու մօտ, Կարսի աղբիւրներու զովութեան մէջ, լեռնային գիւղերու սիրտը մինչեւ Խանասորի մարտադաշտը ուր կը լուէր նետերու տեղատարափ անձրեւը:

Պր. Պուրնութեան, որ շնչած է հայկական լեռներու կենսաբեր օդը, փոխանցած է այդ շունչը իր ստեղծագործութիւններուն: Գիտէ, ի հարկին ընդհատել խաղացքի մը միօրինակութիւնը անակնկալ մէջբերումով, շարժուածքով մը, լի աշխուժութեամբ եւ կորովով:

Տիկին Ժանին Թորոսեանի գծած եւ իրագործած այլօրինակ տարազները սքանչելիօրէն կը ներդաշնակուէին համապատասխան պարերու հետ, ցոլացումն են զանազան նիւթերուն իրենց ինքնատիպութեանը մէջ: Համակրելի յաջողութիւն մըն է:

Հաճելի էր տեսնել աղջիկներու հեզաճկունութիւնը, ձեռքերու շարժումներուն նրբութիւնը, տղոց մարմնի ճկունութիւնը, հպարտ կեցուածքը, խանդավառ շունչը եւ լուսաւորուած ժպիտները: Ամենայաջող պարը եղաւ «Շալախ»ն որուն մէջ աղջիկ եւ տղայ (30 հոգի) ներդաշնակելով իրենց յատուկ շարժումները կը կատարէին հաճելի եւ գունաւոր պատկերներ: Խանասորի պարը, Գինոն, Կատակապարը եւ գրեթէ բոլոր մնացածները եղան նոյնքան յաջողութիւններ: Բոլոր ներկաներուն համար յայտնութիւն մը եղաւ Նայիրի պարախումբը եւ անկասկած գերազանցեց միւս պարախումբերը զորս տեսած էինք Մարսէյլ: Արդարեւ ժամ մը ամբողջ վայելեցինք սքանչելի տեսարաններ ու կը զգացուէր մասնակցողներու պարելու սէրն ու եռանդը: Կրնանք ըսել որ Նայիրի պարախումբը ապացոյցը տուաւ որ կարող է կազմել եւ ներկայացնել հայկական պարերու լաւ յայտագիր մը:

Ամէն գնահատանքի արժանի են թէ ղեկավարները եւ թէ մասնակցողները որոնք անշահախնդիր, ի գին մեծ զոհողութիւններու, կը պահեն մեր գեղարուեստական արժէքները:

×

Ահաւասիկ գեղարուեստական յայտագիրը զոր հրամցուցած էր Հարաւային

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը կը հաղորդէ իր բոլոր հայրենակիցներուն եւ մասնաճիւղերուն, որ Մայիս 30ին տեղի ունեցած ընդհանուր ժողովի ընտրութիւնով, նորակազմ վարչութեան կազմը հետեւեալն է.—

Ատենապետ Պր. Պանտիկեան Վարդան, փոխ – ատենապետներ Պր. Նազարեան Պետրոս եւ Պաքայեան Ալեքսան, ատենադպիր Պր. Խլոյեան Անդրանիկ, գանձապահ Պր. Աւտոյեան Սիմոն, խորհրդականներ՝ Պր. Աւտոյեան Միսաք, Պր. Մարտիրոսեան Հրաչ, Պր. Հրաչեան Ֆէրտի, Պր. Աւիկեան Վարդգէս:

Կը խնդրուի Միութիւններէն եւ հայրենակիցներէն թղթակցութեան համար դիմել հետեւեալ հասցէին.—

Mr HELOYAN A.
166, Boulevard Michelet
8ème 13 - Marseille
Դրամական առաքումներու համար՝

Mr AVDOYAN S.
24, Rue Valdonne Malpassé
13ème, 13-Marseille

Ի դիմաց Մարսէյլի
Վասպուրականի Հայրենակցական
Միութեան
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(Կնիք)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը, Շաբաթ 5 Յունիսին Մարսէյլի օփերային մէջ, իր տարեկան փառատօնին առիթով: Հազար հոգիներ ներկայ էին: Սքանչելի նախաձեռնութիւն մը որ պատիւ կը բերէ Նոր Սերունդին եւ բովանդակ գաղութին: Այս կազմակերպութիւնը որ բոլորած է աւելի քան 25 տարիներու շրջան մը, միշտ պատնէշի վրայ կը մնայ առաջնորդելով հայ երիտասարդութիւնը դէպի իր ազգին աղբիւրներուն՝ շնորհիւ իր առողջ ընկերային, մշակութային եւ քաղաքական առաջադրանքներուն: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, նուիրելով այս ձեռնարկին լման շահը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան, իր ծառայութեան ապացոյցը կուտայ ազգապահպանման պայքարին ճամբուն վրայ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Անկեղծօրէն կը մտածէի որ Բէմզի զառանցանքի մէջ է եւ իր տժգոյն դէմքը, սեւ խոր աչքերը, որոնք կը փայլատակէին տենդութեամբ, ինծի սոսկում կը պատճառէին. ոտքի ելայ եւ ուզեցի փախչիլ, բայց Բէմզի ձեռքս բռնեց եւ հարկադրեց մնալ: Զգացի որ ինքն ալ կը դողար յուզումէն:

— Այս խօսքերը քեզ չեմ ըներ, ըսաւ Բէմզի խուլ ձայնով մը, այն նպատակով որ կը կարծես. ո՛չ, ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ: Բայց լսէ՛ եւ այս մէկը: Անձրեւոտ եւ մթին իրիկուն մըն էր, հակառակ որ տենդ ունէի, կը թափառէի փակ փեղկերուն առաջ: Հեռուէն լսեցի ձիու մը սմբակներուն աղմուկը. յառաջացայ դէպի պարտէզին մուտքի դուռը. քանի մը բոպէէն ձին կանգ առաւ դրան առաջ: Ճանչցայ ձայնը որ հրամաններ կուտար ձիապանին, ճանչցայ եւ իր քայլերուն ձայնը... Երբ դէմ եկանք, անիկա նախ զարմացաւ եւ յետոյ զայրացաւ: Նոյն միջոցին հօրդ ծառան լապտեր մը բերաւ եւ բարձրացուց մեր դէմքին: Ճէլալէտտին տժգուներ էր ցասումէն եւ աչքերը կարծես ինծի պիտի լափէին. մատները անհամբերութեամբ կը շարժէին մտրակին կոթին վրայ:

— Շա՛ն լակոտ, ըսաւ ինծի ակռաները սեղմելով, ի՞նչ բան ունիս այս ժամուն, այստեղ. եւ մտրակը բարձրացուց:

Այդ պահուն առեցի զէնքը իմ հոգւոյս ամբողջ զօրութիւնովը, բայց ինչ որ այդ ատելութիւնը դարձուց տեւականօրէն գործօն, իմ վատութիւնս էր. որովհետեւ զգուշանալու համար իր հարուածէն, փախայ իր առջեւէն... Ողորմելիօրէն փախայ, Մելիհա՛....

— Այո՛, Մելիհա՛, պէտք է հասկնալ այս բանը, իմ այդ պահու ստորնութիւնս էր որ թունաւորեց իմ ատելութիւնս եւ նաեւ այդ պահու կրած վիրաւորանքս էր որ ինծի հասկնալի դարձուց աշխարհիս բոլոր խոնարհներու եւ նախատուածներու դառն եւ խայթող թշուառութիւնը... Յետոյ, իմ դժուարին կեանքի ընթացքին ամէն օր հանդիպեցայ Ճէլալէտտիններու

... Ճէլալէտտինները միշտ բարձրացուցեր են արհամարհանքի մտրակը մեր գլխին եւ մենք փախեր ենք իրենց առջեւէն... Երբ այդ թշուառականներուն մեր մէջ կուտակուած թոյնը եւ ատելութիւնը օր մը պայթին, աշխարհս պիտի սասանի իր հիմունքներէն...

Հեծեծագին կ'արտասուէի եւ այլեւս բան մը չէի լսեր: Բէմզի յանկարծ կանգ առաւ եւ ըսաւ.

— Մելիհա հանըմ, կը փափաքիք թերեւս ձեր սենեակը վերադառնալ: Ժամանակը ուշ է եւ վաղը մեծ դեր մը ունիք կատարելու...:

———

Քանի որ մեր զէնքերու յաղթութիւնը այլեւս ապահով է, քանի որ նոր եւ բեղուն կեանք մը կը բացուի մեր առաջ, ինչո՞ւ մնալ խռով, եւ ի՞նչ ոչինչ պատճառներու համար, կը մտածէի անքուն երկար ժամերուն, գիշերուան դղրդացող խաւարին մէջ: Յետոյ երկարօրէն անդրադարձայ Բէմզիի առեղծուածային խօսքերուն վրայ եւ եկայ այն եզրակացութեան որ անիկա որեւէ եղանակով ուզեց ինծի հաւաստիացնել թէ Ճէլալէտտինի մասին իր ունեցած ատելութիւնը նախանձի արդիւնք չէ: Զարմանալի պիտի չգտնէի որ Բէմզի սկսեր է ինծի ատել բուռն կերպով, որովհետեւ տկարութեան մը րոպէին ինծի պատմեց իր պատանեկան զգացումներուն մասին:

———

Այն օրը ինծի հրայրքով կը սիրէիր դուն, Ճէլալէտտի՛ն, երբ մտրակդ բարձրացուցիր յանդուգն երախային վրայ, որ համարձակեր էր աչք բարձրացնել քու ընտրեալիդ...

... Իմ հրամայական գեղեցկութիւնս..

... Ճերմակ քօղարկուած հուրի մը կ'անցնէր ծաղկած աքասիաներուն ներքեւէն...

Բէմզի՛, կրնայի քեզ սիրել քու արի հոգւոյդ համար, կրնայի կռթնիլ քու ամուր բազուկիդ, բաժնել քու սէրերդ եւ ատելութիւններդ: Ի զուր կը կարծես թէ չեմ հասկնար քեզ...իմ մէջս ալ եղած են կայծեր, որոնք կրնային բռնկիլ, հրդեհ դառնալ: Բայց դուն օգնական չես կրնար ըլլալ ինծի, որովհետեւ մեր կեանքերը տարբեր ժամանակներու մէջ տարածուեցան եւ դուն կը գլես կ'անցնիս իմ գերագոյն սահմաններս...

———

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԹԵՐԹ

«Եպերելի ոճիրի մը զոհ գնաց Ճէլալէտտին պէյ: Դաւաճան գնդակ մը վերջ տուաւ անոր հերոսական կեանքին: Այս բախտորոշ օրերուն, երբ մեր երկրին ճակատագիրը կը վճռուի, մեր ամէնէն յանդուգն եւ անխոնջ հայրենասէրին մահը անդարմանելի կորուստ մըն է:

«Ճէլալէտտին պէյ գիշերը անցուց Հ..ի բանակատեղիի մօտ, իրեն համար յատկապէս պատրաստուած վրան մը: Դասալիք զինուորներ...»:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(13 եւ վերջ)

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Լուիզ Ֆօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Ֆօվ, Սթեֆան – Ղազարոս Ֆօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ զինքը սիրած են խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Էսկիշէհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական գործողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոն–լա–Ժոլիի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ այրի Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները կը նուիրեն 200 ֆր. Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան, եւ 100 ֆր. Տէսինի Ապրիլեան յուշարձանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ–Բաշանի մասնաճիւղը ստացած էՊ. Պօյաճեանի մահուան առթիւ 100 ֆր. Մխճեան եւ Բէսէրեան ընտանիքներէ: Սարգիս Շաղուճեանի մահուան առթիւ բարեկամներէ 100 ֆր., Ալֆորվիլէն Տիկին Բէչիչեանէ 50, նոյն տխուր առթիւ եւ 10ական ֆր. Տիկին Այվազեանէ եւ Պ. Ճառայեանէ:

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Բաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Բապուր Յունիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պտոյտը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձգուած է Յունիս 27ին:

ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական թատրոնին մէջ:

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայեալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Այտա Ֆերնանէզի:

Տիկին Յասմիկ Բիւթնէրեանի ղեկավարութեամբ քսանըհինգ հոգիէ բաղկացած Սօսի պարախումբը իր ազգային գեղեցիկ տարազներով եւ հայկական զանազան պարերով:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը:

Ծանօթ.— 17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել Թատրոնի դռնապանին մօտ, ըստ սովորութեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային Ֆէստիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռի կայարանէն մինչեւ Անկէն (շոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

Surprise-Party

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Բաշանի Մուրատ խումբին կողմէ, այս Շաբաթ ժամը 21ին:

Ուսանողական Մարի – Նուպար Հայ Տան սրահին մէջ
57, Պուլվար Ժուռտան

ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ
Մուտք 5 ֆրանք

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտըռոու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյնոյէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միտի:

«Հայկազեան» վարժարանի աշակերտներու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, գեղջկական գեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ներ իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ արարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լաֆոն օթոքարը Լաֆայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–կառ:

Վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշուին տեղւոյն վրայ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Ժենեռալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կռան Պուլվառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Ձոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք մթնոլորտ

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքատեղին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարգեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յունիս, Շաբաթ ժամը 11,30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ, ժամը 13ին ընտանեկան ճաշ, ժամը 16ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս:

Ճաշագին 15 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի դպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ դպրոցական աշակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին Թաղեցիները անխտիր, զուարթ մթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ 19 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 19 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12142
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.142

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԱԼ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը իր պատմութեան մէկ նոր դարձակէտը նշեց Էփինէ – Սիւր – Սէնի եռօրեայ համագումարին մէջ (Յունիս 11 – 13) :

Խայտաբղէտ հոսանքներու խառնուրդ մը կը մասնակցէր համագումարին : Առաջին անգամն է, որ «ընկերվարական» նման ժողով մը տեղի կ'ունենար Ֆրանսայի մէջ :

1965էն ի վեր «ձախ» կազմակերպութիւնները որոնումներու մէջ էին միացեալ ճակատ կազմելու եւ ընդդիմադիր հեղինակաւոր ուժի մը վրայ կռթնած՝ պայքարելու համար օրուան իշխանութեան եւ անոր պաշտպան հոսանքներուն դէմ :

Վեց տարուան փորձերը ձախողութեամբ վերջացան : Խարխափումներու եւ որոնումներու երկարատեւ շրջանէ մը վերջ, դիրքերը աւելի ճշդուեցան եւ կացութիւնը զգալիօրէն յստակացաւ :

Շուրջ հազար պատգամաւորներ մասնակցեցան Էփինէի համագումարին, ուր երեք օրուան ընթացքին խօսուեցան բազմաթիւ ճառեր՝ ճշդելու համար վերակազմեալ ընկերվարական կուսակցութեան հետեւելիք ուղղութիւնը ներքին, քաղաքական ճակատին վրայ եւ իշխանութեան հասնելու միջոցները :

Ճառախօսներու առաջին շարքին վրայ էին՝ Ալէն Սավարի, որ 1969 Յուլիսէն ի վեր ընդհանուր քարտուղարն է ընկերվարական կուսակցութեան, Ֆրանսուա Միթռան, ձախերու դաշնակցութեան նախկին նախագահը, Կի Մոլէ՝ կուսակցութեան երկար տարիներու նախկին ընդհ. քարտուղարը, Կասթոն Տըֆէր՝ Մարսիլիոյ քաղաքապետն ու Ազգ. ժողովի ընկերվարական խմբակցութեան նախագահը, Շանտէրնակոր, Բրէօզի երեսփոխանը, Լուի Մէրմոզ, ձախերու դաշնակցութեան նախկին ընդհանուր պատուիրակը, Ժէրար Ժաքէ՝ նախկին նախարար, Շառլ Հէրնիւ Ժաքոպէններու ակումբին նախագահը եւ Փիէր Մօրուա, Նորի դաշնակցութեան քարտուղարը : Խօսք առին նաեւ բազմաթիւ ուրիշներ :

Համագումարին մէջ տիրապետող նիւթը համայնավար կուսակցութեան հետ յարաբերութեանց խնդիրն էր :

Տարիներէ ի վեր ձախակողմեան կազմակերպութիւնները կը յամառէին իրենց ծրագրած միացեալ ճակատէն դուրս ձգել համայնավար կուսակցութիւնը, նկատելով որ անիկա անկախ կազմակերպութիւն մը չէ, Մոսկուայէն կը ստանայ իր հրահանգները, զորս կոյրօրէն կը գործադրէ :

Սակայն Չեխոսլովաքիոյ խնդրէն ի վեր որոշ հոգեփոխութիւն առաջ եկաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ : Պատասխանելով ձախերու նեղացուցիչ կրկնակի հարցումներուն, համայնավար վարիչները հրապարակաւ յայտնեցին, որ դէմ էին կարմիր բանակի միջամտութեան, Փրակայի գրաւման եւ չեխ վարիչներու պաշտօնազրկման :

Էփինէի թեր ու դէմ բուռն վիճաբանութիւնները օրակարգի գլխաւոր հարցերուն շուրջ ի վերջոյ յանգեցան երկու բանաձեւերու, որոնցմէ մէկուն յաղթանակը վճռական դեր պիտի կատարէր :

Տարակարծութիւնը կը դառնար համայնավարներու հետ յարաբերութեանց շուրջ :

Ալէն Սավարի – Կի Մոլէի բանաձեւը կ'առաջարկէր համայնավար կուսակցութեան հետ խօսակցութիւնները շարունակել 22 Դեկտ. 1970ին հրատարակուած առաջին հաշուեկշռի հիման վրայ եւ աւելի խորացնել զանոնք, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ ստեղծել «կառավարութեան ծրագրի»մասին վիճաբանութիւն բանալու անհրաժեշտ երաշխաւորութիւնները, ինչ որ միաժամանակ առիթ պիտի ընծայէ հրապարակաւ իրարու հետ ճակատեցնելու գաղափարները : Այս խօսակցութեանց հետ միաժամանակ միասին որոշուած հաւաքական գործնական աշխատանքներ պէտք է տարուին կառավարութեան դէմ, նպատակ ունենալով փոփոխութեան ենթարկել վարչաձեւը :

Ֆրանսուա Միթերանի բանաձեւը «հիմնական հարց» կը նկատէր բոլոր ձախակողմեաններու միութիւնը եւ համայնավար կուսակցութեան հետ գործակցութիւնը յստակ ու որոշ խնդիրներու շուրջ, մէկդի ձգելով գաղափարախօսական տարտամ վիճաբանութիւնները :

Կասթոն Տըֆէր եւ Փիէր Մօրուա փորձեցին իրաւարարի դեր կատարել եւ միացնել երկու բանաձեւերը, սակայն ի վերջոյ յարեցան Միթերանի բանաձեւին, որ ինչպէս գրեցինք, ընդունուեցաւ 41757ի դէմ 43926 ձայնով : Ձեռնպահ՝ 3925 ձայն, քուէարկութեան մասնակցիլ չուզողներ 83 ձայն, քուէարկութեան պահուն բացակայ՝ 1028 ձայն :

Միթերանի յաղթանակը անակնկալ էր շատերուն համար : Ալէն Սավարի, որ երկու տարիէ ի վեր աշխատած էր ոտքի վրայ կանգուն պահել Էս Էֆ Ի Օն, հիասթափուած է :

Իւմանիթէի խմբագիրը վերլուծելով քուէարկուած բանաձեւը, դիտել կու տայ թէ յաղթանակը տարին անոնք, որ հակառակ էին բոլոր ձախերու միութեան : Կ'ընդգծէ նաեւ, որ Միթերան բուռն ճառ մը խօսեցաւ համայնավարներուն դէմ եւ հակասութեան մէջ դրաւ ինքզինք, միւս կողմէ ներկայանալով իբրեւ ախոյեան ձախակողմեան կազմակերպութեանց միութեան եւ դրամատիրութեան դէմ պայքարի :

Կարելի չէ այժմէն գուշակութիւններ ընել վերակազմեալ ընկերվարական կուսակցութեան ապագային մասին : Դիւրին չէ մէկ օրէն միւսը լուծել բարդ հարցեր :

Մեզի կը մնայ սպասել՝ տեսնելու համար թէ ի՛նչպէս պիտի դասաւորուին կուսակցութեան ղեկավարութեան եւ քաղաքական ուղղութեան կնճռոտ խնդիրները :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Հինգշաբթի օրուան տասնեւերկու ժամուան վիճաբանութիւնները ոչ մէկ օգուտ ունեցան, նոյնիսկ կացութիւնը բարելաւելու համար : Ծանօթ է որ նախարարապետը մերժած էր սենտիքաները ընդունիլ, յայտնելով թէ կառավարութիւնը չի կրնար հաստատութեանց ղեկավարութեանց տեղը առնել եւ անկէ ետք կը սկսէին նոր խօսակցութիւններ, որոնք պահ մը, շփոթութեան հետեւանքով լաւատեսութիւն կը ներշնչէին, ապա կը յանգէին նոյն անելին : Արդարեւ մինչ երկու սենտիքաները (Սէ Ժէ Թէ եւ Սէ Էֆ Տէ Թէ) կը պնդեն արձակուրդի պարգեւին վրայ, տնօրէնութիւնը չի զիջիր, շեշտելով թէ Յունուար 11ի պայմանագրութիւնով նման բան չէ նախատեսուած 1971ի համար : Տնօրէնութիւնը կ'առաջարկէ գործադուլի օրերու աշխատավարձքերը չզեղչել այս ամիս իսկ, այլ մաս մաս տարուայն ընթացքին, բայց սենտիքաները չեն գոհանար :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը ծանր բնոյթ կը ստանայ նախ ուղեւորները այլեւս ջղային դարձած են եւ գանազան արարքներու կը դիմեն, ինչպէս՝ խանգարել բանող կառախումբերու գնացքը, գիծերը խճողել եւն. եւն. : Զղջացած են նաեւ հողագործները, որոնց ապրանքները գետնախնձորէն մինչեւ պտուղ կը մնան տեղւոյն վրայ եւ կը փճանան : Ցոյցեր կը սկսէին Ուրբաթ օր Պրըթանիը եւ այլ գաւառները :

Մնաց որ տագնապին լուծումը բաւական դժուար է այլեւս եթէ կառավարութիւնը այսինքն երկաթուղիի բուն փաբրոնը տեղի տայ, այդ պիտի նշանակէր թէ այլեւս կարելի է թաղել պայմանագրական բոլոր համաձայնագրերը, քանի որ անոնք այլեւս ոչ մէկ արժէք եւ երաշխաւորութիւն կը ներկայացնեն : Նման դիրք մը նաեւ անպարկեշտ կ'ըլլայ հանդէպ միւս հինգ սենտիքաներուն, որոնք թէեւ փոքրամասնութիւն, վերջ տուած են գործադուլին հարիւրին մէկ յաւելումը ձեռք ձգուած ատեն, այսինքն գործադուլի սկիզբը : Եթէ տեղի չտան դժուար է նաեւ խորհիլ թէ Սէ Ժէ Թէն կրնայ ի վերջոյ տեղի տալ, այսինքն «պատակը» ընդունիլ : Բայց եւ այնպէս ելք մը պէտք է գտնուի նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար մեծ արձակուրդներու նախօրեակին : Մէկ կողմէ վախ կայ նաեւ որ շարժումը ծաւալի եւ տարածուի այլ ճիւղերու :

Միջադէպեր պատահած են Նիս, ուր ուղեւորները գիծերուն վրայ պառկած են որպէսզի Փարիզ – Վէնթիմիլյ կառախումբը չմեկնի (մեկնած է երեք ժամ յապաղումով) : Խափանարարական արարքներ կը գործուին Թիոնվիլ եւն. եւն : Մթնոլորտը լարուած է եւ գործադուլն ալ շատ անժողովրդական է հասարակութեան մօտ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, ի յիշատակ Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ

Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ եւ Թոքիոյի մէջ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ, որով Մ. Նահանգները Ճափոնի կը վերադարձնեն Օքինաուա կղզին : Ամերիկացիք զայն գրաւած էին 1945ին, 82 օրուան արիւնալի կռիւներէ ետք : Համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ երկու երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ միաժամանակ, շնորհիւ արուեստական արբանեակով հաստատուած հեռատեսիլի կապին : Դիւանագիտական աշխարհի մէջ առաջին նորութիւնն է այս : Կղզին Ճափոնի կը վերադարձուի 1972ին : Միւս կողմէ սակայն, Ամերիկացիք իրաւունք պիտի ունենան պահպանելու իրենց զինուորական, առաւելաբար օդային եւ նաւային, կարեւոր կայանները, քանի որ կղզին ռազմագիտական մեծ նշանակութիւն կը ներկայացնէ Ամերիկացիներուն համար : Ան ռազմագիտական հանգոյց մըն է Չինաստանի, Հնդկաչինի եւ Քորէայի միջեւ : Ճափոնի եւ յատկապէս Թոքիոյի մէջ ձախապաշտ տարրերը բուռն ցոյցեր կատարեցին համաձայնագրի կնքումին առիթով : Դէմ են, որ ամերիկեան զինուորական կայանները շարունակեն գործել Օքինաուայի մէջ, Ճափոնի յանձնուելէն ետք : Ցոյցերու ընթացքին ձերբակալուեցան ութ հարիւր հոգի : Հարիւրի մօտ վիրաւորներ կան : Ցամենայն դէպս, 26 տարուան գրաւումէ մը ետք Ուաշինկթըն Ճափոնի կը վերադարձնէ կարեւոր կղզի մը :

ՀԱՑԸ հինգ սանթիմ պիտի սղէ 400 եւ 500 կրամին վրայ, Յունիս 28ին : Պաքէթին գինը ամփոփոխ կը մնայ : Այս յաւելումը վերապահուած է Փարիզի, գաւառը ինք կ'որոշէ նոր սակերը :

ՆԵՓԱԼԻ թագաւորը Մոսկուա ժամանեց պաշտօնական այցելութեան : Մոսկուա մեծ ճիգ կը թափէ լաւ յարաբերութիւն ստեղծելու համար Նեփալի հետ, որ գտնուելով Չինաստանի սահմանամերձ շրջանի մէջ, կարեւոր «դիտաբան» մըն է Չինաստանի վրայ, խորհրդային դիւանագէտներու համար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը ազատ արձակեց յոյն համայնավար առաջնորդը՝ Կլեզոս, որ 1967էն ցայսօր աքսորուած էր փոքր կղզի մը :

ՄԱԼԹԱՅԻ խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ մէկ երեսփոխանի աւելցութիւն ձեռք ձգեց աշխատաւորական կուսակցութիւնը : Մինթոֆ, կուսակցապետը, որ վարչապետ կը դառնայ, ընտրութիւններու ժամանակ դէմ արտայայտուած էր Մալթայի սերտ կապին՝ Անգլիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտի երկիրներու հետ : Ունենալով մէկ ձայնի աւելցութիւն խորհրդարանի մէջ, դժուար թէ յաջողի գործադրել իր նպատակը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գիտնականները կը նախատեսեն հարիւր աշխատաւորներ հաստատել «արտերկրի կայանի մը մէջ :

ՊՐԱՆՏ կրկին Պերլինի հարցի լուծումը կապեց խորհրդային – գերման դաշնագրի վաւերացման հետ : Արեւմտեան Պերլին պէտք չէ կղզի մը դառնայ պաղ պատերազմին մէջ, դիտել տուաւ ան :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ նախարարը յայտնեց թէ Օգոստոս մէկէն յաւելում պիտի կրեն անձնական բուժարանները : Յուլիսին իսկ վեցէն ութ առ հարիւր յաւելում կը կրեն վարձքերը :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլին հետեւանքով Թղթատարը այլեւս պիտի չընդունի ոչ – ստիպողական բնոյթ ունեցող ծրարները :

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉԻ նոր ցանց մը մէջտեղ ելած է Էքս Ան Փրովանս : Տասնեւմէկ երիտասարդները 15էն 23 տարեկան հեռոյին կը գործածէին : Մարսէյլի մէջ ալ քանի մը հոգի ձերբակալուած են :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ 276 երախաներ առեւանգուած են եւ ծախուած :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Ա.

ԽՄԲ. — «Յառաջ»ի Յունիս 15 եւ 16 թիւերով ներկայացուցինք գլխաւոր հատուածներ Եդ. Թոփչեանի հաշուետու զեկուցումէն: Յաջորդական կարգով կը ներկայացնենք հիմնական միտքեր եւ տեսակէտներ Լ. Հախվերդեանի, Վ. Մնացականեանի եւ Ն. Սարինեանի զեկուցումներէն թատերգութեան, բանաստեղծութեան եւ արձակի մասին:

Լ. Հախվերդեան. — *Այսօրուան հայ ողբերգակ գրականութիւնը եւ, առհասարակ, ժամանակակից գրականութիւնը բնութագրելու ժամանակ գնահատութեան չափանիշի հարց կը ծագի բնութագրողին առջեւ: Դժուար լուծուող խնդիր մըն է այս: Քննադատական գրագիտութիւն ունենալու պարագային չկայ աւելի դիւրին բան, քան ամէնէն բարձր չափանիշները գործի դնելով, ժխտել ամէն ինչ որ բեմադրուած եւ գրուած է մեր մօտ, աւերել ամէն բան եւ գոհ նստիլ այդ աւերակներուն վրայ: Մեծ հմտութիւն ունենալու պէտք չկայ գրական զէնքի վրայ «ապացուցանելու» համար, ինչ որ այսօր բեմ հանուող շատ թատերագրութիւններ չափազանց թոյլ են դասական ծանօթ գլուխ գործոցներու համեմատութեամբ, և գոչել, թէ չկայ թատերագրութիւն, չկայ թատրոն, կորսուելու վրայ են անցեալի աւանդութիւնները եւայլն: Այս ձեւով դատելը ոչ միայն դիւրին է, այլեւ անիմաստ:*

Սխալ է քննադատելու նաեւ այն եղանակը, երբ, իրաց այս կացութիւնը նկատի առնելով, դրուատանքի կ'արժանանան արժէքէ զուրկ ամէն բան, այն տըխուր տրամադրութեամբ, թէ այս է եղածը, ուրիշ ի՞նչ կարելի է ընել:

Այս յայտարարութենէն ետք, թող տարօրինակ չթուի, եթէ ըսենք, որ ասպարէզ ելած գործերու մէջ մենք գնահատութեան արժանի աւելի շատ բան կը տեսնենք, քան սովորաբար կը կարծեն, թէեւ միաժամանակ, ստեղծուած պատկերը մեր աչքին նոյնպէս հեռու է գոհունակութիւն պատճառելէ»:

Այնուհետեւ զեկուցողը կը թուէ վերջին մօտ հինգ տարիներու գրուած թատերգութիւնները — Ա. Պապայեան՝ «Աշխարհն, այո՛, շուռ է եկել», Ժ. Յարութիւնեան՝ «Ղազարը գնում է պատերազմ», Գ. Տէր-Գրիգորեան՝ «Ախ, ներվեր, ներվեր», Գ. Արշակեան՝ «Այս աշխարհի փոքրերը», Գ. Զալիկեան՝ «Մենք, նրանք եւ միւսները», Ս. Յարութիւնեան՝ «Մարդն է միայն ուղիղ քայլում», Զ. Դարեան՝ «Հանրապետութեան նախադահը», Վ. Դաւթեան՝ «Մհերի դուռ», Զ. Խալափեան՝ «Հրաշամանուկը» եւն.: Զեկուցաբերին տեսակէտով բոլոր այս թատերգութիւններուն մէջ այս կամ այն չափով կը պակսի մասնագիտացումը, տրամի արուեստի տիրապետութեան հմտութիւնը:

«Տրամի արուեստը ամէնէն առաջ բնաւորութիւններ ստեղծելու արուեստ է, իսկ ինչպէս կեանքին, այնպէս ալ տրամի մէջ, բնաւորութիւնը կրնայ ձեւաւորուիլ միմիայն պայքարի, բախումներու ճամբով: Մեր տրամներուն մէջ կը պակսի ճշմարիտ ողբերգականութիւնը, մինչդեռ մեծ աղէտ չպատճառող, մեծ յուզում չպատճառող, այսպէս ըսած սենեկային ջերմաստիճանի բախումները կրնան ծնիլ միայն սենեկային անձուկ տիպարներ: Վերին աստիճանի սխալ կ'ըլլայ այնպէս կարծել, թէ անհրաժեշտ է թատերախաղերը լեցնել քրէական յանցանքներով եւ ոճրագործներով, հակադրութեան սեւ ու սպիտակ գոյներով: Բնաւ: Անհրաժեշտ է դէպք մը, դիպուած մը եւ անոր ողբերգական — հոգեբանական այնպիսի խորացումը, որ նկարագիր մը երեւան հանէ:

Որոշ գրողներ հազարումէկ մեկնաբանութիւն կուտան քննադատութեան ըլժգոհութեան ժամանակակից թատերագրութենէն եւ արձակէն, մոռնալով պատճառներէն ամէնէն էականը, տարրականը, այն է, որ այդ արձակն ու թատերագրութիւնը աղքատ են տիպարներով, աւելցնենք՝ շարժող, յառաջ դացող, ժամանակին ստեղծած ժամանակակից նկարագիրներով: Ընդհանուր հայեացք մը նետենք վերջին տարիներու մեր ողբերգակ եւ արձակ գրականութեան արտադրութեան վրայ՝ եւ կը տեսնենք, թէ ինչքան քիչ կենդանի մարդիկ կան հոն, կենդանի բնաւորութիւններ կ'երեւան մեր տեսադաշտին մէջ:

Ողբերգակ գրականութեան ասպարէզը երթալով կ'ընդլայնի, երթալով կը մեծնայ անոր լսարանը: Ասիկա չափէն աւելի կարեւոր հարց է, որ կը պահանջէ առանձնայատուկ ուշադրութիւն: Ամէնէն առաջ պէտք չէ մոռնալ, որ այդ ասպարէզը կ'ընդգրկէ նաեւ պատանեկան եւ տիկնիկ թատրոնները, շարժարուեստը, ձայն — պատկերասփիւռը, օփերան եւ բեմապարի թատերագրութիւնը: Ասոնց բոլորին հիմքը կը կազմէ գրականութիւնը, գրական — թատերագրութիւնը եւ բանաստեղծական մտածողութիւնը:

Ինչ յաջողութիւն որ ունեցած է հայկ. շարժարուեստը այս վերջին քանի մը տարիներուն, քիչ բացառութեամբ, գրականութեան շնորհիւ է ունեցած: Եթէ դուտ շարժանկարի մտածողութեան արդիւնք են միայն «Բարեւ, ես եմ» եւ «Նրան գոյնը» նկարները, ապա Գ. Բորեանի թատերախաղի հիման վրայ ստեղծուեցաւ «Սարոյեան եղբայրներ», Ա. Այվազեանի եւ Հր. Մաթեւոսեանի վիպակներու հիման վրայ ստեղծուեցան «Եռանկիւնի» եւ «Մենք ենք, մեր սարերը» ժապաւէնները: Քանի դեռ մենք չունինք շարժանկարի մտածողութեան վրայ յենող գրական արուեստ, մեր դասական եւ ժամանակակից գրականութիւնը կը մնայ մեր շարժանկարը սնուցանող գլխաւոր ակը:

Երէկուան ընթերցողը այսօր աւելի շատ ժամանակ կը յատկացնէ պատկերասփիւռին: Ուստի գրագէտը պէտք է կենայ անոր առջեւ իր ստեղծագործութեամբ եւ այն ալ այդ ձեւի պահանջներուն համապատասխան գործով: Եւ եթէ հին գրողներու համար դժուար է ասիկա ընել, գրական երիտասարդութիւնը պէտք է երեւան բերէ այդ ճկունութիւնը:

(Շար. — 1)

ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ԹԱՊԱԳԵԱՆ
ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

—o—

Յունիս 8էն ի վեր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի «Աստուածաբանութեան վարդապետ» մը՝ յանձին Տ. Եփրեմ Վրդ. Թապագեանի, միաբան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան:

Ծնած Պէյրութ Սսեցի ծնողքէ 1941 Հոկտ. 24ին, Եփրեմ Վրդ. իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Նոր Սիսի Լուսինեան վարժարանը եւ 13 տարեկանին՝ 1955ին մտած Անթիլիասի Դպրեվանքը, որուն շրջանը աւարտելով, 1963 Մայիս 23ին ձեռնադրուած է աբեղայ՝ ձեռամբ Հրանտ Արք. Խաչատուրեանի: Երկու տարի վանական պաշտօն վարած է: Նախալուսաւորչեան Սուրբերու մասին պատրաստած է աւարտաճառ մը, որուն համար ստացած է վարդապետական գաւազան 1965 Հոկտ. 10ին: Ու քանի մը օր վերջ մեկնած է Նոր Ջուղա՝ իբրեւ առաջնորդ: Պաշտօն, զոր վարած է մինչեւ 1968:

Խորէն Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ եւ Ֆրանսական կառավարութեան կրթաթոշակով, Տ. Եփրեմ վարդապետ Փարիզ եկած է 1968 Սեպտեմբեր 10ին եւ երեք տարի հետեւած է «Ինսթիթիւ Կաթոլիկ»ի Աստուածաբանական դասընթացքին:

Իր աւարտաճառին (թէզ) նիւթ ընտրած է «Յովհաննէս Մանդակունի եւ իր ճառերը», բաժնուած երկու մասի: Առաջին մասը գրաբար բնագրէն ֆրանսերէնի թարգմանութիւնն է Մանդակունիի ճառերուն: Երկրորդ մասը ուսումնասիրութիւնն է Մանդակունիի անձին, դարաշրջանին, ինչպէս նաեւ ճառերուն բարոյագիտական, աստուածաբանական եւ լեզուական արժէքին: Ամբողջութիւնը կը բաղկանայ մեքենագիր 370 էջերէ:

Յովհան Ա. Մանդակունի՝ Արշակունեաց գաւառի Տախնոտ գիւղէն՝ Հայոց կաթողիկոս եղած է 478–490, յաջորդելով Գիւտ կաթողիկոսի: Ժամանակակից էր Վահան Մամիկոնեանի, որու աղօթամրական կռիւներուն մասնակցած է եւ վիրաւորուած Խորովակերտի պատերազմին մէջ: Կաթողիկոսական Աթոռը 485ին Վաղարշապատէն փոխադրած է Դուին: Հիմնած է Տեկորի տաճարը:

Իր երկասիրութիւններն են՝ Ճառք (*Վենետիկ*, 1860), Կանոնք, Աղօթք, Ճաշ ու քարոզք, Շարականներ, *բայց յատկապէս* ժամագիրքը *և* Ծիսարանի *կազմութիւնը: Իր անունով են՝* «Պատմութիւն եւ գիտփոխման Աստուածածնին»՝ *ձեւաւորուած Խորենացիի համանուն աշխատութենէն, եւ* «Կոչումն ապաշխարութեան»:

Կարապետ Եպիսկ. Մկրտչեան Շողակաթի *մէջ* (Ա., էջ 84–136) *ընդարձակ յօդուածով մը կը հաստատէ թէ Մանդակունիի անունով ծանօթ եւ Վենետիկի մէջ հրատարակուած ճառերը կը պատկանին Յովհան Մայրավանեցիին եւ կը կազմեն անոր* «Խրատ վարուց» *գիրքը:*

Իսկ Հ. Բարսեղ Վրդ. Սարգիսեան իր «Քննադատութիւնք Յովհան Մանդակունւոյ եւ իւր երկասիրութեանց վրայ» *գրքով (Վենետիկ*, 1896, 261 *էջ) մանրամասն քննութեամբ ցոյց կուտայ, որ անոր ճառերը հարազատ են իրեն եւ չեն պատկանիր Ս. Եփրեմի կամ Ս. Յովհան Ոսկեբերանի կամ ուրիշի, թէեւ ձեռագիրներու մէջ տեղ տեղ այնպէս են նշանակուած: Մխիթարեան վարդապետը միաժամանակ կը ներկայացնէ անոր արժանիքները իբրեւ պերճախօս բանաստեղծ — հաւասար Ոսկեբերանի:*

Տ. Եփրեմ Վրդ. Թապագեան եւս իր պրպտումներով հաստատած է Մանդակունիի ճառերուն հարազատութիւնն ու վաւերականութիւնը: Ժիւրին ալ համամիտ գտնուեցաւ իրեն:

Իր աւարտաճառին պաշտպանութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 8ին Ինսթիթիւ Կաթոլիկի Սալ տէ Քոնսէյին մէջ: Ներկայ էին հոգեւորական եւ աշխարհական հայ եւ օտար ծանօթ դէմքեր:

Ժիւրիի նախագահն էր Հ. Շառլ Քանէնկիսէր, Ալզասցի, Յիսուսեան միաբանութենէն, տնօրէն Ինսթիթիւ Կաթոլիկի Դոկտորայի բաժնին: Անդամներն էին Սերովբէ Արք. Մանուկեան եւ Հ. Շառլ Մէրսիէ, հմուտ գրաբարագէտ, հայերէնի դասախօս յիշեալ Ինսթիթիւին:

Նախագահը գնահատանքով խօսեցաւ Թապագեան վարդապետի աշխատասիրութեան մասին եւ փափաք յայտնեց, որ ուրիշներ ալ հետեւին անոր օրինակին՝ թարգմանելով եւ ուսումնասիրելով հայ դասական հեղինակներու գործերը, որոնք անծանօթ կը մնան Արեւմուտքի գիտականներուն:

Սերովբէ Արք. եւս մեծ գովեստով արտայայտուեցաւ երիտասարդ վարդապետին լուրջ աշխատասիրութեան մասին:

Հ. Մէրսիէ, որ մեծապէս քաջալերած էր մեր հայրենակիցը եւ աջակցած անոր ուսումնասիրութեանց, կը բացակայէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ան ի՜նչ սեւ աղուոր աչքեր, շատ տաքարիւն կնիկ էր... աղջիկն ալ ճիշդ իրեն կը նմանի, մեծնայ նէ՝ խըլյալս բան պիտի ըլլայ: Խեղճ ամուսինն ալ խելքովը կը կարծէ թէ իրեն արժանիքին համար տասը ոսկի ամսական կ'առնէ:

— Լուր մը ունի՞ս իրմէ, գործին մէջ ի՞նչպէս է եղեր, բանի մը նարա՞ր է գոնէ, հարցուց վաճառականը խօսքը Երանիկի վրայէն հեռացնելու համար:

— Գէշ չէ, գեղերը զրկեր են ապրանք գնելու, արդէն ընելիքը ի՞նչ է որ... բայց աղուոր կնիկը ինչպէս այդ պօշ մարդուն տուեր են, կ'երեւայ որ ամուսնացած ատենը հարուստ է եղեր:

— Անանկ կ'երեւայ:

— Շիտակը երէկ իրիկուն շատ աղուոր ժամանակ անցուցինք... բայց գիտցած եղիր, օձիքդ թող չեմ տար, այս օրերս իրիկուն մը նորէն միասին պիտի դանք... եթէ ոչ, գիտցած ըլլաս հա, ամուսինը Սամսոնէն բերել կուտամ:

Եւ Քերովբէ էֆէնտի այս սպառնալիքը ընելով, սկսաւ քահ-քահ խնդալ:

Տանը մէջ Երանիկ տակաւին չէր հանդարտած, մանաւանդ Ղուկաս էֆէնտիի խօսքերը ալ աւելի դրդած էին զինքը: Կը տեսնէր, որ այդ մարդը հետզհետէ տարբեր վարմունք մը կ'ունենար իրեն հանդէպ, կատարեալ հոմանիի մը, հանրակինի մը տեղ դնելով զինքը ու այս բանը կը կատղեցնէր հէք կինը:

Ուրիշ բան մը նոյնպէս անհանգիստ կ'ընէր զինքը:

Գիւղին մէջ սկսած էին կասկածոտ աչքով մը նայիլ իրեն, հասկցած էին, թէ այդ մարդը, որ շաբաթը քանի մը իրիկուն կուգար մնալու, իր ամուսինը չէր: Ու յետոյ, տանը մէջ եղած քէյֆերը, երգելու ձայնը, տիրող շռայլութիւնը շատերուն ուշադրութիւնը գրաւած էին:

Քանի մը անգամ՝ փողոցը, երիտասարդներ խօսք նետեր էին Երանիկի, ետեւէն հետեւեր, մինչեւ տան դիմացը եկեր էին, որով Երանիկ շատ չէր համարձակեր առանձին դուրս ելլել եւ տանը մէջ փակուած կ'անցընէր ժամանակը:

Անշուշտ, վայրկեան մը պիտի չհանդուրժեր այս կեանքին ու պիտի առնէր քալէր, եթէ նիւթական միջոցներ ունենար: Նոյնիսկ յօժարակամ պիտի երթար Սամսոն՝ ամուսնոյն քով, ուր տասը ոսկի ամսականով կրնար ապրիլ, սակայն ինք գիտէր, որ այդ դրամը միմիայն ամուսինէն բաժնելու համար կը տրուէր իրեն եւ թէ կրնար Ղուկաս էֆէնտի, իր ազդեցութեամբը, զայն գործէն հանել տալ: Երանիկ չէր գիտեր բուն իրականութիւնը, այսինքն թէ՝ իր ամուսնին ամսականին մեծ մասը Ղուկաս էֆէնտիի կողմէ վճարուիլը:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, խորհեցաւ ինքն իրեն, պէտք է այս վիճակէն դուրս ելլել, քանզի անկարելի է այսպէս շարունակել:

Երկու օր ետքը Ղուկաս էֆէնտի կրկին եկաւ, այս անգամ առանձին: Երանիկ սովորականէն տարբեր, պաղ ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն, մերժելով վաճառականին հայրատ դգուանքները:

— Ի՞նչ ես եղեր այսօր, հարցուց այս վերջինը, զարմացած երեւոյթով մը:

— Երկու օրէ ի վեր անհանգիստ եմ, պատասխանեց Երանիկ:

Յետոյ աւելցուց լրջօրէն.

— Ղուկաս էֆէնտի, քեզի խօսք մը ունիմ:

— Ըսէ տեսնենք, պատասխանեց վաճառականը անտարբեր:

— Այս վիճակը այսպէս չեմ կրնար շարունակել, գեղին մէջ ամէնուն բերանը ինկած եմ, դուրս ելլելու կ'ամչնամ:

— Աման դուն ալ, ասոր անոր խօսքին ի՞նչ կարեւորութիւն կուտաս, դուն քու քէյֆիդ նայէ. այդ բամբասողները քեզ կարօտութեան մէջ տեսնեն նէ, տասը փարա կուտա՞ն:

— Ատոնք պարապ խօսքեր են, մարդ միմիայն փարայի համար չապրիր, քիչ մըն ալ պատիւը դիտնալու է:

— Էյ, աղէկ, ի՞նչ ընել որոշեցիր նայինք, հարցուց էֆէնտին հեղնական շեշտով մը:

— Ի՞նչ պիտի որոշեմ, ամէնէն պարզ ու բնական բանը, կ'ելլեմ Սամսոն, ամուսնիս քով կ'երթամ, հոն տասը ոսկիով շատ աղէկ կրնանք ապրիլ:

— Խելքդ սիրեմ, որ Պոլիսը պիտի թողուս ու երթաս Սամսոնի պէս քաղաքի մը մէջ փակուիս մնաս:

— Քանի որ ամուսինս հոն է, ես ալ կրնամ երթալ:

— Կ'երեւայ որ մէկէն ի մէկ ամուսինդ կարօտցար, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի խընդալով:

— Կ'աղաչեմ, Ղուկաս էֆէնտի, կատակելու ատեն չէ, շատ լուրջ կերպով կը խօսիմ:

— Սա օդին ափսէն բերել տուր, ըսաւ էֆէնտին, իբրեւ պատասխան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՌԶՈՒ

ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԳԷՈՆԻ ՍՊԱՅ

Երեքշաբթի օր Շան տ'Էլիզէի Լօռանի չքեղ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ փայլուն ընդունելութիւն մը, Գառզուի Պատուոյ Լեգէոնի Սպայի չքանշանին յանձնումին առթիւ։

Գառզու, որ արդէն Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետ էր, այս անգամ Մշակութային Հարցերու նախարար՝ Ժագ Տիւհամէլի ձեռքէն կը ստանար Սպայի չքանշանը։ Նախարարը, որ աւելի իբրեւ հին բարեկամ եւ հիացող ստանձնած էր այս «կընքահայրութիւնը» քան իր պաշտօնի բերումով, հակիրճ խօսքերով անդրադարձաւ «հմայիչ» Գառզուի արուեստին եւ տաղանդին։ Յատկանշական գտաւ, որ Գառզու ճարտարապետի ուսումը կատարած ըլլայ, քանի իր բովանդակ գործին մէջ ցայտուն է կառուցանելու ճաշակը հակառակ անոր որ ան կը մնայ նկարչութեան բանաստեղծ մը։

Իրապաշտէ կամ գերիրապաշտէ աւելի, նախարարը աննիրապաշտ մը կը նկատէ Գառզուն, որու նկարներէն դատ, թատերական տէքորներն ալ Էնտ Կալսնիթէն Աթալի եւ Փերիֆոլ միշտ հիացման արժանացած են։

Յանուն Հանրապետութեան Նախագահին, յանձնելէ ետք Պատուոյ Լեգէոնի Սպայի խաչը, նախարարը մաղթեց որ, ի մօտոյ, Գառզու ստանայ Հրամանատարի աստիճանը։

Յայտնապէս յուզուած, Գառզու ըսաւ թէ այդ պահուն պիտի ուզէր քաղաքագէտ մը կամ երեսփոխան մը ըլլալ, խօսելու ձիրք ունենալու համար։ Խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց իրեն եղած այս պատիւին համար, շրջանի մը մէջ մանաւանդ ուր դասական ըմբռնումները շատ այժմէական չեն եւ հակառակ առոր, ուրախութեամբ կը նկատէ որ ինք որ ներկայացուցիչն է այսպէս կոչուած աւանդական նկարչութեան մը, գնահատանքի կ'արժանանայ։

Այս կարճ արարողութենէն ետք, ընտրեալ հասարակութիւն մը, որու մէջ նշմարելի էին նախարարներ, արուեստագէտներ, բեմադիրներ եւ լրագրողներ, պատուասիրուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.ի տեղւոյն Երիտասարդաց Ակումբի Պուէնոս-Այրէսի մէջ հրապարակ ելած է 33 շրջան փոքր սալ մը բանաստեղծուհի Ալիսիա Կիրակոսեանի երգի վերածուած քերթուածներուն։ Բանաստեղծութիւններու թարգմանութիւնը կատարած է Վահագն Դաւթեան, կ'երգէ Ռոյխա Մկրտիչեան, երաժշտութեան հեղինակն է Ռոպեր Ամիրխանեան, նուագ՝ Մոսկուայի Շարժանկարի նուագախումբ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը նկատի առնելով, որ ալքոլ պարունակող խմիչքներու գործածութիւնը մեծ համեմատութիւն ստացած է Հայաստանի մէջ, եւ ընդհանրապէս լուրջ բողոքներ կան ժողովուրդին եւ առողջապահական մարմիններու կողմէ, որոշեց խստացնել պայքարը ալքոլամոլութեան դէմ՝ սահմանելով խիստ օրէնքներ։

Նոր որոշումը, որ կը բաղկանայ տասը կէտերէ, հրատարակուեցաւ Հայաստանի մամուլին մէջ, Յունիս 8ին։ Նոր օրէնքը կը կրէ Մայիս 26 թուականը եւ պիտի գործադրուի 1972 Յունուար մէկին։

Համաձայն նոր օրէնքի առաջին կէտին, «մոլի հարբեցողներն ու թմրադեղամոլները» այսուհետեւ պիտի հարկադրուին օրէնքի ուժով դարմանուելու կամ՝ «վերադաստիարակուելու» յատուկ հիւանդանոցներու մէջ։ Այդ դարմանումը կրնայ մէկ տարիէն մինչեւ երկու տարի տեւել, համաձայն դատարանի տուած որոշումին եւ բժիշկներու եզրակացութեան։

Ալքոլամոլներու պարագաները, նոր օրէնքի երկրորդ կէտին համաձայն, պիտի քննուին շրջանային (քաղաքային) դատարաններու կողմէ, թղթածրարի դատարան յանձնուելէն առ առաւելագոյնը տասը օր ետք։

Յաջող բուժումի պարագային, հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը կրնայ առաջարկել խնամքի ժամանակամիջոցին կրճատումը, որ կը կատարուի կըրկին դատարանին կողմէ։ Առաւելագոյն կրճատումը՝ կէս առ կէս, իսկ երկրորդ անգամ հիւանդանոց մտնելու դատապարտուածներու համար՝ բացարձակապէս կը կիրարկուի պատիժը ամբողջովին։

Նոր օրէնքի վեցերորդ կէտը կը ճշդէ, թէ վերոյիշեալ պատիժին ենթարկուողները կրնան հեռացուիլ գործէ՝ առանց արձակման նպաստ ստանալու (*)։ «Վերադաստիարակութեան» խնամքին համար ենթակայէն կը գանձուի ծախքերու մէկ մասը։ Հիւանդանոցէն ելլելէ ետք՝ ենթական կրնայ վերստին ստանձնել իր նախկին աշխատանքը։

Ալքոլամոլութեան համար հիւանդանոց չեն կրնար ղրկուիլ քրոնիկ հիւանդութիւն ունեցողները, հաշմանդամները, անչափահասները, 60 տարեկանէն վեր այրերն ու 55 տարեկանէն վեր կիները, ինչպէս նաեւ կուրծքի երախայ ունեցող կամ յղի կիներ։

(*) ԽՄԲ.— Համաձայն «ՍՍՀ Միութեան եւ Միութենական Հանրապետութիւններու աշխատանքի օրէնքի» յօդուած 19ին՝ արձակման նպաստը երկու շաբթուան միջին վաստակը կը կազմէ։

ՍՐՏԱԳԻՆ ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Երկու համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին, հայ ժողովուրդը տուաւ ոչ միայն միլիոնաւոր զոհեր իր քաղաքային բնակչութենէն, այլ եւ, իր լիակատար մասնակցութիւնը բերաւ Ազատութեան եւ Արդարութեան համար մղուած կռիւներուն։ Պատերազմի բոլոր ճակատներու վրայ, հայ ժողովուրդի սքանչելի զաւակները զինուորի, կամաւոր զինուորի, արձակաղէնի եւ ընդյատակեայ մարտիկի հանդամանքներուտակ, ամբողջական նուիրումով մը թափեցին իրենց արիւնը, քաղաքակիրթ մարդկութիւնը առաջնորդող վսեմ իտէալներու յաղթանակին համար։

Մեծ Եղեռնէն եւ հերոսական մարտընչումներէն վերապրողները, ամէն տեղ կազմած են Միութիւններ, վառ պահելու համար մեր նահատակներու եւ հերոսներու յիշատակը։

Մարսէյլի Նախկին Դիմադրական Ճակատի Հայ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութիւնը որ մաս կը կազմէ Ֆրանսական Դիմադրական Ճակատի Նախկին Մարտիկներու Ազգ. Ընկերակցութեան եւ Նախկին Ռազմիկներու Ազգ. Համադաշնակցութեան, նախաձեռնութիւնը ըստանձնեց կազմելու յանձնախումբ մը՝ որուն նպատակն է կանգնել կոթող մը ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներուն եւ, երկու համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին ինկած մեր հերոսներուն։ Այս կոթողին վրայ իրենց մասնաւոր տեղը պիտի ունենան Սարդարապատի, Վասպուրականի, Զէյթունի, Սասունի, Շապին Գարահիսարի, Հաճընի, Ուրֆայի, Այնթապի, Մուսատաղի հերոսամարտերը, իրենց թուականներով։

Բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, պատասխանելով Միութեանս հրաւէրին, սիրայօժար ընդունեցան հովանաւորել Յուշարձանի Շինութեան Յանձնախումբը։ Այսպէս, Պ. Պ. Ժօզէֆ Քոմիթի՝ նախարար, Ժան Լաւորթ՝ Նահանգապետ, Կաստոն Տըֆէր՝ քաղաքապետ-երեսփոխան, Լուի Ֆիլպէր՝ Նահանգային Խորհուրդի նախագահ, Վահան Փորթուգալեան՝ Եղեռնագատ Ատեանի նախկին նախագահ, Վարդգէս Համազասպեան՝ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի Նախագահ, Երեւան, Յակոբ Եպս. Վարդանեան, Յովհաննէս Վ. Զուխաճեան՝ Ժողովրդապետ Կաթողիկէ Հայոց Մարսէյլի, Վերապատուելի Յարութիւն Հելվաճեան՝ Հայ Աւետարանական Մկրտչական եկեղեցի, Սալպէր՝ Րաբունապետ Հրէից, եւ զանազան համայնքներու պատկանող երեսփոխաններ, նախկին Ռազմիկներու Նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներ։

Որպէսզի, կոթողը բարձրանայ շրջանակի մը մէջ որ կոչուած է դարեր տեւելու եւ ընդմիշտ պահէ իր հայկական կնիքը, Յանձնախումբը որոշեց զայն կառուցանել Մարսէյլի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ շրջափակի մասին մէջ, համաձայն ձեռնհաս արուեստագէտի մը ծրագրին։

Յանձնախումբը, ջերմագին կոչ կ'ուղղէ մեր ժողովուրդին որ իր սրտագին օժանդակութիւնը բերէ իրագործելու համար այս ծրագիրը որ կը խօսի բոլորի սրտին։

Հանգանակիչ Յանձնախումբեր պիտի ներկայանան բոլորիդ անխտիր։ Կը խընդրուի սիրալիր ընդունելութիւն ընծայել իրենց։

Մամուլի մէջ պիտի հրատարակուին նուիրատուութիւնները, զորս կը խնդրուի ուղարկել հետեւեալ հասցէին.

Compte No 06965
Société Marseillaise de Crédit
75, Rue de Paradis, Marseille

Յուշարձանի Շինութեան Յանձնախումբը կազմուած է հետեւեալներէ.— Նախագահ Ս. Ալթունեան, փոխ-նախագահներ Տոքթ. Ա. Դաւիթեան, Տոքթ. Ր. Սիսակեան, Տ. Խայիկեան, Կ. Գալայճեան, քարտուղարութիւն՝ Վ. Աւագեան, Մէթր Ժագ Վարժապետեան, Ն. Քէօթալեան, գանձապահութիւն՝ Պ. Պ. Զ. Նահապետեան, Ս. Աղաջանեան, Ե. Շէհիրեան։

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ
ԵՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

հիւանդութեան պատճառաւ։

Ժիւրիի նախագահը հանդիսաւորապէս յայտարարեց, որ Տ. Եփրեմ Վրդ. Թապագեան արժանացած է Էնսթիթիւ Կաթոլիկի Աստուածաբանութեան Վարդապետի տիտղոսին՝

Magna cum Laude

գովաբանական մեծ մակդիրով։

Առաջին անգամն է, որ Հայ մը կը ստանայ «Աստուածաբանութեան Վարդապետ»ի տիտղոսը Փարիզի կրօնական բարձրագոյն այս հիմնարկութենէն, ինչպէս յայտարարեց նախագահ Հ. Շառլ Քանէնկիսէր։

Եփրեմ վարդապետ շուտով կը վերադառնայ Անթիլիաս՝ նոր թափով ու աւիւնով լծուելու համար ազգային-եկեղեցական գործերուն։

ՀՐ.-Ս.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԶԻՏԻԼԻՕ.— ... Նախ մի թեթեւ շշուկ, որը անցնում է գետնի երեսով, ինչպէս ծիծեռնակը մրրկից առաջ, *փիանիսիմօ* մրմնջում է ու թռչում եւ թունաւորուած հետք է թողնում ետեւից։ Մի որեւէ բերան ընդունում է այն եւ *փիանօ*, *փիանօ* սահեցնում է ճարպիկօրէն ձեր ականջը։ Չարիքը կատարուած է, նա ծըլում է, սողոսկում ու ճանապարհ հարթում եւ, բերանից բերան, *ռէնֆորցանդօ* տարածւում է։ Ապա, յանկարծ, չես իմանում ինչպէս, մէկ էլ տեսար, բամբասանքը ոռնում է, փքւում, ուռչում, մեծանում արդէն տեսանելի ձեւով, խոյանում է, զարգացնում իր թռիչքը, պտըտւում, փաթաթւում, պոկում, տանում, պայթում եւ որոտում եւ, շնորհիւ երկնքի, դառնում է ընդհանուր աղաղակ, հանրային *քրէշէնտօ*, ատելութեան եւ հալածանքի մը համաշխարհային խըմբերգ։ Ո՞ր սատանորդին կը դիմանայ դրան։

ՊՈՄԱՐՇԷ
(Սեվիլի Սափրիչը, Բ. արարուած 8րդ պատկեր)

Ա.

Խամբուրենց Հաջի աղան, մի առաւօտ, տնից դուրս գալուց յետոյ, փոխանակ քայլելու Մէմէդ Փաշայի պարտէզի առաջով, Փոքր Աղբիւրի կողքով, Հին Ժամի պատի տակով՝ դէպի Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ, հազիւ յիսուն քայլ, իր խանութը, ինչպէս արել էր երեսուն եւ հինգ տարի, իբրեւ անխախտ օրէնք, — Մէմէդ Փաշայի պարտէզի առաջից ծռուեց դէպի Բօշայենց փողոցը, յետոյ՝ Ջինանոցի առաջով իջաւ Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ խանութը։

Բօշայենց փողոցում, ինչպէս եղաւ, Հաջի աղան մէջքն ուղղեց, գլուխը վեր առաւ, նայեց մի լուսամուտի եւ անցաւ, դարձեալ գլուխը կախ, մինչեւ հասաւ խանութը։

Երբ խանութի դուռը բաց արաւ ներս մտաւ, յանկարծ Հաջի աղան ինքն էլ անդրադարձաւ իր արածի անսովորութեան եւ զարմացաւ — ինչո՞ւ Բօշայենց փողոցից եկաւ եւ ոչ թէ ամէն օրուայ ճանապարհով։ Չկարողանալով որեւէ պատճառաբանութիւն գտնել, քթի տակէն թեթեւ ծիծաղեց, կէս սպիտակացած բեխերը շոյեց եւ սկսեց բաց անել խանութի փեղկերը։

Երեսուն եւ հինգ տարի անցած չլինելով Բօշայենց փողոցից, Հաջի աղային բոլորովին անծանօթ էր թէ ինչ փոփոխութիւններ էին տեղի ունեցել այդտեղ, ո՞վ էր հեռացել այնտեղից եւ ո՞վ էր փոխադրուել այնտեղ։

Մինչդեռ Հաջի աղան, ըստ ամէնօրեայ սովորութեան, յաճախորդներին էր սպասարկում, Բօշայենց փողոցում ծընունդ էր առնում մի դէպք։ Երբ Հաջի աղան Բօշայենց փողոցում մէջքն ուղղեց, գլուխը վեր առաւ եւ նայեց մի լուսամուտի, հէնց այդ լուսամուտի դիմացը գտնուած մի ուրիշ լուսամուտից մի կին տեսաւ Հաջի աղային եւ, քաշուելով լուսամուտից, ապշահար բացագանչեց.

— Քա՛, է՞ս ինչ էր, հա՛ Տէր Աստուած...

Լողները աւելի ապշահար, անմիջապէս եւ ինքնաբերաբար, խաչակնքեցին եւ հարցրին.

— Ի՞նչ եղաւ, Էլմաս խաթուն։

Էլմաս խաթունը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իրեն եղած հարցումներին, շարունակեց.

— Տէ՛ր, անուշիկ մայրի՛կ Աստուածածին, չխնայես մեր մեղքերը։

Էլմաս խաթունը, թեւերը բանալով, կանգնեց սենեակի մէջտեղում եւ «Տէր զի բազում»ից երկու տուն մրթմրթաց։

— Էլմա՛ս խաթուն, ի՞նչ եղաւ, քա՞ — հարց տուեց նրա ամուսնու եղբօր կինը։

— Զօշուխները դուրս հանեցէք, ըսիմ — յայտարարեց Էլմաս խաթունը եւ խորհրդաւոր շարունակեց.

— Տէր, Քրիստո՛ս, աղա, չխնայես մեր մեղքերը։

Երախաներին անմիջապէս դուրս հանեցին սենեակից եւ չորս հարս, ամենամեծը Էլմաս խաթունը, նստեցին սենեակի անկիւնի ջիջիմի վրայ։

Էլմաս խաթունն սկսեց.—

— Խամբուրենց Հաջի աղան մեր սոխախէն անցաւ...

— Քա՛, ի՞նչ կ'ըսես, — բացագանչեցին միւս հարսները՝ աւելի մօտենալով Էլմաս խաթունին. իսկ Էլմաս խաթունը շարունակեց. — կանգներ էր ու աչքերը տնկեր էր Աղքատենց հարսին։

Բոլորը միասին բացագանչեցին.—

— Քա՛...

— Աղքատենց հարսն ըլ — շարունակեց Էլմաս խաթունը, — զահար դիտէր պտտուածը, փանջիրային ետեւն էր։

— Քա՛, մեղա՛յ...

— Հաջի աղայի պէս մարդը, որ ճամբուց ելաւ, — շարունակեց Էլմաս խաթունը, — հա՛ Տէր Աստուած, խաչ հանեցէք։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(1 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սակաթճըլեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Լիւլէճեան (Կրընոպլը), Մարի - Լօռանս, Սոեփան, Արմէն եւ Վերոնիք, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Տարագճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան եւ զաւակները (Փարիզ), ինչպէս նաեւ Սուպարալեան, Լիւլէճեան, Ինճէեան, Սարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 17ին, 67 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յունիս 21ին, ժամը 16.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տալաքլիւփէեան 20 Ֆր. կը նուիրեն:

ՆՈՒԷՐ

Վերսայլէն Օր. Հայկանոյշ Խոյեան 30 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Ապրիլեան յուշարձանին, Ապրիլեան նահատակաց յիշատակին (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Ողբացեալ Փանոսիկ Փանոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պուա Քոլոմպէն Տիկին Տիրուհի Քէօլէեան 30 Ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին:

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Իսիի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է պտոյտ մը օթոքարով, Յունիս 27ին դէպի Տօվիլ: Արձանագրութիւնները Խաչուհիներու մօտ:

Երթ ու դարձ 25 փրանք:

Հեռաձայնել.— Սրապեան 626-42-48,
Յովսէփեան 642-99-01
Տօնիկեան 642-62-45

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլեան Սերունդը (ՁՈՄ) ցաւակցութիւններ կը յայտնէ վարչութեան նախագահ Պ. Անուշաւան Գաբիկեանի իր կնոջ Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրէ Ազգատախնամին եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ին): (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Անուշաւան Գաբիկեանի եւ զաւկին իրենց կնոջ եւ մօր՝ Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առթիւ:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարգեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յունիս, Շաբաթ ժամը 11,30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ, ժամը 13ին ընտանեկան ճաշ, ժամը 16ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս:

Ճաշագին 15 Ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավընիւ Շառլ Տը Կօլ, Մոնմորանսի

Մուտք 5 փր., ուսանող եւ երախաներու 2 փրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ պատսպարութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի ետեւի կողմէն:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզրութեան խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքատեղին:

BAIL A CEDER
Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Գլերիի կեդրոնը սքանչելի լոքալ մը, Բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար: Խոհանոցի յարմարութիւն:

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236-48-12

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15-22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 փր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ էթիէնի Տիկնանց Միութեան կը նուիրեն.— Պ. Կարպիս Ջրբաշեան (Փարիզ) 150 Ֆր., Տիկին Ալիս Մումճեան (Փարիզ) 100, Պր. Սեդրակ Սանճեան (Վիլֆրանշ) 100, Ոմն 100, Ոմն 50, Տիկին Արէլեան (Մարսէյլ) 50, Տիկ. Այանեան 50, Տիկ. Միքայելեան 50 Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

MELIK AMIRAYAN
PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphon er au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 22՝ 2300 Ֆր.
ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 27՝ 2750 Ֆր.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère *classe*

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
16էն 35 տարեկան
Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ
1980 Ֆր.
Հոկտեմբեր 2էն 20
2450 փր.

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 20 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

47րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12143
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.143

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

—o—

Հաւատարիմ՝ տարիներէ ի վեր աւանդութիւն դարձած սովորութեան, Փարիզահայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը ամառնամուտը կ՚ողջունէ իր տարեկան մեծ Դաշտահանդէսով, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան բարձրադիր, գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Դաշտահանդէսը առիթ կ՚ընծայէ մօտէն ծանօթանալու Աղքատախնամի գործունէութեան, Հանգստեան Տան մէջ պատսպարուած տարեց երկսեռ հայրենակիցներու կեանքին ու միաժամանակ վայելելու անմոռանալի ժամեր խնկաւէտ հայաշունչ մթնոլորտի մէջ:

Փարիզահայ կազմակերպութեանց մէջ ամէնէն հինն է Աղքատախնամը, որ հիմնուած է ութ տասնեակ տարիներ առաջ՝ 1890ին, օգնելու համար այդ թուականներուն Թուրքիայէն փախչելով բախտ որոնելու համար Ֆրանսա եկած Հայ երիտասարդներու եւ կարօտ ուսանողներու:

1890էն մինչեւ այսօր մեծ յեղաշրջումներ յաջորդած են իրարու: Եւ ամբողջ այդ երկարատեւ շրջանին ունեցած ենք միշտ, դժրախտաբար, բախտէն հալածական հայրենակիցներ, որոնց օգնութեան եղբայրական ձեռք երկարած է Աղքատախնամը, իր հնարաւորութեանց սահմաններուն մէջ:

1922–26ի օրերուն այս կազմակերպութեան իր նիհար սնտուկէն գաղթականներուն ընձեռած համեստ գումարները նախախնամական դեր կատարեցին:

Աղքատախնամը իր գործունէութեան շրջանակը ընդլայնեց մանաւանդ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, երբ գաղափար յղացաւ Հանգստեան տուն մը ստեղծել՝ իբրեւ պատսպարան մեր այն հայրենակիցներուն, որոնք յառաջացեալ տարիքի մէջ զրկուած էին ընտանեկան խնամքէ:

Ծրագիրը գործի վերածուեցաւ շուտով: Աղքատախնամը փարիզեան արուարձան Անիէրի բարձունքին վրայ գնեց 7000 քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը եւ անոր վրայ կառուց Հանգստեան Տուն մը՝ յիսուն հոգիի համար: Իր այս ձեռնարկին աջակցեցան Հայ Գաղթականաց դրամարկղ մարմիններն ու բարեսէր հայրենակիցներ:

Այս առաջին ձեռնարկին պիտի յաջորդէին ուրիշներ: Ժընեւի Գաղթականաց կեդրոնական մարմնի նիւթական աջակցութեամբ բացուեցան երկու Հանգստեան Տուներ եւս, մէկը Մոնմորանսիի, միւսը Սէն Ռաֆայէլի մէջ: Փարիզահայ բարեսիրական բոլոր միութիւնները միաձայնութեամբ որոշեցին այս երկու Տուներու յանձնաժողովն ալ վստահիլ Աղքատախնամին, նկատի ունենալով Անիէրի իր բարւոք մատակարարման փորձառութիւնը:

Ներկայիս երեք Հանգստեան Տուներուն վրայ կ՚աւելնայ նոր մը եւս, — Մտաւորականներու Հանգստեան Տունը:

Այս նպատակին համար, Աղքատախնամը գնած է Անիէրի իր Տան կից 2400 քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը եւ անոր վրայ արդէն իսկ կառուցած է արդիական շէնք մը, օժտուած ամէն կարգի յարմարութիւններով, 25 անհատական սենեակներով, Գրադարանով, հիւրասրահով, ճաշարանով, բուժարանով եւ այլ յարակից մասերով: (Տե՛ս Յառաջ, 23 Մարտ 1971):

Մեծապէս գնահատելի է այս ձեռնարկը, որ կոչուած է արժանավայել կեանք մը ապահովելու մեր կարօտ մտաւորականներուն, իրենց վերջին տարիներուն:

Քանի՛ քանի մտաւորականներ աննախանձելի, թշուառ կեանք մը քաշկռտեցին Ֆրանսայի մէջ վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին, առ ի չգոյէ Մտաւորականներու Հանգստեան Տան մը, որ փրկութիւն պիտի ըլլար իրենց համար:

Սակայն լաւ է անագան քան երբեք:

Շնորհաւորելի է Աղքատախնամը, որ վերջապէ՛ս իր ջանքերով յաջողեցաւ ապահովել այս մեծածախս ձեռնարկին համար անհրաժեշտ գումարները գլխաւորաբար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն, Ժընեւի Գաղթականաց Կեդր. Մարմնի Փարիզի մասնաճիւղէն եւ բարերարուհի Սաթենիկ Յովսէփեանի կտակէն:

Շուտով տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական բացումը Անիէրի Հայ Մտաւորականներու Հանգստեան Տան, ուր պիտի փոխադրուին, առաջին առթիւ, բոլոր այն մտաւորականները, որոնք ներկայիս պատսպարուած են Մոնմորանսիի եւ Սէն Ռաֆայէլի Հանգստեան Տուներուն մէջ: Ուրիշներ արդէն արձանագրուած են շատոնց եւ բացման կը սպասեն:

Սրտագին ողջունելով Մտաւորականներու Հանգստեան Տունը, նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք Աղքատախնամին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 18Ը ԱՌԱՆՑ ՏԸ ԿՈԼԻ

—o—

1940 Յունիս 18ին, 31 տարի առաջ, զօրավար Տը Կօլ իր պատմական կոչը կ՚ուղղէր Ֆրանսայի ժողովուրդին:

Այդ տարեդարձին առթիւ արարողութիւններ կատարուեցան Յաղթական կամարի տակ եւ Մոն Վալերիէնի մէջ:

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Նախկին Ռազմիկներու նախարարը՝ Տիւվիլար, կ՚արծարծէր Անծանօթ Զինուորի բոցը: Հանրապետութեան Նախագահը նոյն օրը կ՚երթար Մոն Վալերիէն, ուր կրկին պաշտօնական արարողութեամբ կ՚արծարծուէր բոցը: Արարողութեան ներկայ էին Նախարարապետը, Արտաքին, Պատերազմական եւ Արդարադատութեան նախարարները:

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Շաբաթ օր կը մեկնէր Թուլոն, ներկայ գտնուելու համար ռազմական փորձերու:

Իշխանութենէն քաշուելէն ետք, Տը Կօլ որոշած էր երբեք Ֆրանսա չգտնուիլ ոգեկոչումի այս պատմական օրը: 1969ին գնաց Իրլանտա, 1970ին՝ Սպանիա եւ 1971ի համար ծրագրած էր Չինաստան երթալ եթէ մահը չկանխէր իր այս ծրագիրը:

Նոյն օրը ազգային հանգանակութիւն մը կը բացուէր Տը Կօլի արձանը կառուցանելու համար Քոլոմպէի մէջ, մինչեւ յառաջիկայ Յունիս 18:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ հարցը չի կարգադրուիր եւ այս առթիւ երեւան ելան լուրջ տարակարծութիւններ սենտիքաներու միջեւ: Արդարեւ, ծանօթ է որ հինգ սենտիքաներ (Բանուորական Ուժ, Ինքնավար եւայլն) կ՚ամբաստանեն Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (Սէ. Ժէ. Թէ.) եւ Սէ. էֆ. Տէ. Թէ.ն որ այդ անսպասելի «արձակուրդի պարգեւ»ը մէջտեղ դնելով, կ՚ուզեն պարզապէս ձախողեցնել պայմանագրական քաղաքականութիւնը: Շաբաթ օր «հիմը» կը սկսէր քուէարկել, տեղ–տեղ կ՚որոշէին 24 եւս երկարաձգել գործադուլը, այլ տեղեր՝ աշխատանքը կը վերսկսէր:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ կրնայ ծանր իրադարձութիւններու թատերաբեմ դառնալ կրկին: Այս իմաստով յայտարարութիւններ ըրին Զօր. Տայեան եւ «Ալ Ահրամ» եգիպտական թերթի խմբագիրը՝ Հէյքալ: Համաձայն խորայեալցի զօրավարին՝ Մերձ. Արեւելքի կացութիւնը արագ կերպով կը թաւալի դէպի պատերազմ եւ միայն Եգիպտացիք կրնան բարելաւել կացութիւնը:

ՔՈԼԵՐԱՅԻ համաճարակը, որ ծայր տուած է Հնդկաստանի եւ Չատի մէջ, վտանգաւոր համեմատութեան կը հասնի եւ կրնայ աղէտալի ծաւալ ստանալ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, նկատել կուտան միջազգային առողջապահական մարմիններ: Ափրիկէի մէջ արդէն աւելի քան 6000 հոգի մեռած է քոլերայէ: Համաճարակը Չատէն տարածուած է մինչեւ Մաւրիտանիա եւ Մալիի սահմանները: Ասիոյ մէջ Պենկալի շրջանն է, որ վարակուած է: Միայն Արեւմտեան Պենկալի մէջ 3000ի կը հասնի մեռեալներու թիւը:

«ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ՓՈՍԹ» իր կարգին սկսաւ հրատարակել Մք Նամարայի «խիստ գաղտնի» տեղեկագիրը Հնդկաչինի շուրջ: Առաջին բաժինը հրատարակած էր «Նիւ Եորք Թայմզ», որ սակայն հարկադրուած էր դադրեցնելու դատարանի որոշումով: Դատարանը կրկին հրահանգեց ամերիկեան թերթին՝ ընդհատել հրատարակումը ժղթածրարին: «Ուաշինկթըն Փոսթ»ի տնօրէնութիւնը ընդդիմացաւ:

«ՔՈՆՔՈՐՏ»ի խորհրդային մրցակիցը՝ «Տուպոլեվ 144» մեքենայի լուրջ խանգարում մը ունեցաւ եւ հարկադրուեցաւ վայրէջք կատարել Վարշաւայի օդակայանը: Խորհրդային մասնագէտներ մեկնած են Մոսկուայէն՝ նորոգումներուն հսկելու համար: Խորհրդային աղբիւրները կը հերքեն լուրը, սակայն Լեհերը կը հաստատեն:

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիշերներ են լուսնկայ գալիս–գնում ու չկայ
Իմ յուշերի աղջկայ շշուկն անգամ հովին մէջ·
Ու կարօտում եմ նրա շշուկներին երէկուայ,
Որ մշտանոյշ շշուկով կշտամբում էր ինձ անվերջ···
Չէր հաւատում, որ ինքն էր միակ իմ սէրն առաջին:
Ախ թող լինէր, թող լինէր նա իմ կողքին այս գիշեր,
Ու թող նորից կշտամբէր հրաժեշտով իր վերջին —
Թէկուզ ամէն խօսքի մէջ յոյսիս ճամբէն մշուշուէր,
Թէկուզ խօսէր մահիս պէս, ախ, միայն թէ ես մէկ էլ
Լսէի ձայնն ու թէկուզ նորից արցունքն ինձ խեղդէր —
Այնքան լայի, որ տղմուտ լացով աչքս ցամաքէր
Ու ցամաքած աչքս մութ՝ ինձ գերեզման թող դառնար,
Գերեզմանուէր իր յուշն էլ, մշուշի պէս ամբառնար: —
Ախ, առանց սէր՝ նոր կեանքն էլ՝ ինձ շիրիմ է՝ առանց սէր,
Թէ մարդ – հոգիս բոչուն է՝ սէրն է թեւը բոչունի,
Առանց սիրոյ, ով անզուր, այս նոր կեանքն էլ համ չունի:
Բանաստեղծի իմ փառքն էլ՝ թագադրուած Մասիսով՝
Առանց սիրոյ թէ մնայ՝ ես կը մեռնեմ սիրասով, —
Ես կը մեռնեմ առանց կին, առանց սիրոյ գիշերուայ՝
Ինձ դրախտն էլ դժոխք է, կեանքն էլ մահ է ինձ վրայ, —
Միշտ կայծակող ամպի պէս, հասիր, թէկուզ որպէս հողմ,
Ցրէ ամպն էլ իմ կեանքի, կեանքս եւ բեր, անողորմ···
. .
Ինձ մի թողնի անսփոփ, ինձ միթողնի անյեճակ,
Ախ, թէ թողնես՝ կ՚անիծեմ դու էլ մնաս միշտ մենակ,
Դու էլ՝ անթիւ աստղերում, մենակ մնաս լուսնի պէս,
Այս անհամար աստղերից թող ոչ մէկը գրկէ քեզ:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՏԽՐՈՒԻՆԻ

ԸՆԿ. ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Ուրբաթ առաւօտ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Նշան Դարբինեան, ընիկ Սեբաստացի:

Ողբացեալ ընկերը հաւատարիմ դաշնակցական, երկար տարիներ անձնուիրութեամբ ծառայած է իր կուսակցութեան եւ գործօն դեր կատարած Իսիի շրջանին մէջ, ուր մեծ զոհաբերութեամբ զբաղած է գլխաւորաբար կրթական գործով: Նախագահն էր Կապոյտ Խաչի տեղւոյն Խրիմեան դպրոցի Կրթական Մարմնին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին:

«ԹՈՒՐՔ ՄԸ»

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶ ՄՏԵՐ Է...

Ծանօթ է որ տաղանդաւոր դերասանուհի Ռոզի Վարդ երբեւ փանսոնիէռ տարուան մը պայմանագրութեամբ Քոմէտի Ֆրանսէզ մտաւ: Այս առթիւ Ֆրանս–Սուառ Ուրբաթ օրուան թիւին մէջ, լոյս տեսած իր յօդուածին իբրեւ խորագիր կը դնէր.— «Ինձմով Քոմէտի–Ֆրանսէզը իր Թրքուհին պիտի ունենայ», կ՚ըսէ Ռոզի Վարդ: Պիտի նախընտրենք խորհիլ թէ Ֆրանս–Սուառի աշխատակիցն է որ այս անհամ խորագիրը շարադրած է, այլապէս առնուազն զարմանալի է որ ծագումով հայ արուեստագիտուհի մը ջանք թափէ ինքզինքը··· Թուրքի տեղ անցընելու: Կարելի է որ դեռ ոմանք նուաստացումի բարդոյթէ տառապելով, չուզեն ըսել թէ Հայ են, այսինքն պատկանին փոքր ժողովուրդի մը, բայց երթալ մահմետական յետամնաց ժողովուրդ մը ընտրել··· առնուազն տարօրինակ կը թուի, մանաւանդ երբ այդ «նախընտրութիւնը» կուգայ քրիստոնեայ քաղաքակրթուած ժողովուրդի մը զաւկէն:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ
ԻՐ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—○—

Ա.

ԽՄԲ.— Միսաք Մեծարենցի մահուան (1908) տարելիցին առթիւ, 1909, Գեղամ Բարսեղեան «Ազդակ» շաբաթաթերթի 1909 Յուլիս 10ի թիւին մէջ վերոյիշեալ խորագրով կը բնութագրէր վաղամեռիկ բանաստեղծին ներքին աշխարհը, մտերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի մահուան տարեդարձն էր այս շաբթու:

Հակառակ որ արդէն տարի մը անցած է այդ մահէն ի վեր, մերթ ընդմերթ, ինչպէս սա տխուր տարեդարձին առթիւ ալ, կը սիրեմ երեւակայել զինքը՝ տակաւին ողջ, իր դմայլելի տաղանդին մէջ հասունցած, նոր ստեղծագործութիւններու սուրբ աշխատանքին նուիրուած, նոր յղացումներով բեռնաւոր, գործակից մեզի՝ մեր նոր կեանքի ազատ ընթացքին մէջ, մեզի հետ, քով քովի ...

Բայց ինչո՞ւ այս զգայախաբութիւնը տակաւին: Անոր համար որ իրմէ ամէն ինչ կենդանի՞ կը մնայ դեռ մեր եղբայր հոգիներուն մէջ, որ նոյնաչունչ մտերմութեան մը մեղմասացութիւնն ունին: Հիմա որ, սակայն, մտածումը կը հալածէ զգայախաբութիւնն ու կը նուաճէ զիս, մտածումը որ իրականութեան անմիջական իմացումն ունի, հիմա որ գիտեմ թէ մեր հէգ սիրելի ընկերը՝ այլեւս, վաղո՜ւց արդէն, մեր հէգ սիրելի մեռելն է, որուն սուգն այնքան թանձրօրէն սեւ է, չեշտ գիծերով կը յառնէ իր ստուերն աչքիս առջեւ, իր փախստեայ ստուերն, որուն դուրգուրանքով կը փարիմ, կ'ուզեմ սեղմել իր ձեռքը՝ պինդ ու սիրազեղ, կ'ոգեկոչեմ իր բովանդակ արտայայտութիւնն ու բոլոր իր շարժուձեւերը եւ այն բոլոր մանրամասնութիւններն, որոնք զինքը կը յօրինէին: Ա՜հ, իր եղբայրական դէմքը՝ իր խոհալիր աչուըներուն բարութեամբը ճառագայթուած, պայծառ, իր սիրազորով ձայնը, իր յատկանշական չեշտը՝ գաւառացի տղու մաքրասիրտ անկեղծութեամբը թրթռական, իր ժպիտը՝ յամրաբաց, ու յետոյ բոլորովին լուսեղէն, ու քաղքենի սուտութիւններու եւ արուեստականութիւններու արմկահարումներու մէջ՝ ինքզինքը չկորսնցնող իր պանդուխտ հոգին, պարզ, վսեմ, քաղցր:

Իրա՛ւ այսպէս, չեղաւ օր մը որ իր ինքնաբուխ, անապակ էութեանը մէջ այլափոխման որեւէ ախտանիշ ցոյց տար: Մնաց այնպէս ինչպէս որ էր: Իր տաղանդը, յետոյ իր համբաւը, երբե՛ք իրեն աւելորդ պզտիկ մտահոգութիւններու չարժառիթ չեղան: Միշտ միեւնոյն Միսաքը: Մեծատուրեան, կամ Մեծարենց Միսաքը, Բենկացին: Բենկան՝ իր գիւղը՝ իրեն համար յաւէտ անմոռանալի սնդուվայրն էր, որուն կարօտը մինչեւ մահը պահեց կուրծքին տակ, եւ թերեւս մահէն ալ ետք: Չնմանեցաւ երբեք այն միւսներուն, զորս հանդարտօրէն այլ ճշմարտօրէն եւ ուժգնօրէն կը հեգնէր՝ «Ակնայ Թորիկ» տիտղոսով, զանոնք՝ որ, նոյնիսկ գրող կամ բանաստեղծ, աւա՜ղ, այնքան վաղ կը մոռնան իրենց ծագումն ու ծնունդը, իրենց բնակավայրը, եւ ծիծաղելիօրէն քաղքենիութեամբ կը սեթեւեթուին, աւելի քան քաղքենիներն իրենք իսկ:

Բայց այս տղան, որ իր պարզուկ եւ անուշ նկարագրին մէջ երբեք չկրցաւ ինքնահաւան ըլլալ, եղաւ սակայն ինքնաճանաչ մը: Ինքնաճանաչութի՛ւն, թերեւս այս իսկ է որ կը պակսի ամէնէն աւելի մեր գրականութեան կամաւորներուն: Ինքնաճանաչութիւն, ո՜րքան հեռու ինքնահաւանութենէն, եւ ո՜րքան թշնամի՝ անոր:

Ինքնաճանաչութիւնը գրողի մը մօտ՝ տիրացուած արժանիքներու ճանաչումն իսկ է, որ ինքնին արժանիք մըն է, վասնզի անիկա կը նշանակէ գիտակցութիւն ինքզինքին եւ հաւատ ինքզինքին վրայ: Վասնզի ան է, որ գրողն ինքն իր կարողութիւններուն կ'անդրադարձնէ՝ որեւէ գրական իրագործումի հանդէպ, խիզախել կուտայ այդ իրագործման կամ զերծ կը պահէ զայն ձախորդ վիժումէ մը: Եւ այս մեծագոյն իմաստութեան իր մասնակցութիւնն էր, որ այս երեւութապէս համեստ, անխռով տղուն մէջ վիրաւորուած հպարտութիւնը կ'արթնցնէր, ինքնապաշտպանի, եթէ ոչ պայքարողի, հեստ ոգին կը յարուցանէր, երբ որ անիրաւ յարձակում մը ըլլար իր գործին դէմ, երբեմն՝ ճիշդ է, կարեւորութիւն ընծայել տալով իրեն այնպիսի անչնորհ ճիչերու, զորս նկուն եւ տղմոտ հոգիներու աքանքն ու նախանձը կ'արձակէին: Այո՛, Մեծարենց հպարտ էր՝ երբ որ պէտք էր հպարտ ըլլալ, ինքնաճանաչութեան առթած հպարտութեամբը:

×

Չորս տարի առաջ ճանչցայ զինքը: Օր մը, Վահրամ Թաթուլ բարեկամս զայն հետը բերէր էր՝ Սուրհանդակի խմբագրական սենեակը: Տակաւին ուսանող Կեդրոնական վարժարանին մէջ՝ իր ըսկըզբնաւորութիւնն ըրած էր արդէն: Բայց Շահասպ Ծիածանը կամ Միսաք Մեծարենցը կ'ուզէինք ճանչնալ: Անկէ ետք, իրիկնադէմերուն, Վահրամ Թաթուլի հետ իր այցերը կ'ընդունէինք մեր խմբագրական խցիկին մէջ, ա՛յն խցիկին, որ, նաեւ մերթ «ստորերկրեայ» ժամադրավայր գաղտնի խօսակցութիւններու, հաճելի յիշատակներու բոյն մը պիտի մնայ ինծի համար:

Թէյարանը մօտն էր, ձայն մը, եւ թէյի գաւաթներու ափսէ մը՝ պարսկական խնամքով յարդարուած, սեղանին վրայ կազմ ու պատրաստ էր արդէն զոլորշապատ: Ծխիկը կը լեցուէր ազմուկով, խօսակցութիւնները կը յաջորդէին իրարու, իրար կը խաչաձեւէին, իրարու կը բախէին, եւ այս բոլոր ձայներուն մէջ ապահովաբար ամէնէն բարձրը չէր Միսաքինը, որ մտածումէ մը ետք եղած խօսքի մը լրջութիւնը կը պահէր: Պզտիկ գրական ժամանցներ՝ մեր այդ հաւաքոյթները, զորս հեռուէն հեռու մեր սիրական հանդէսին, Լա Փլիւմի գրական երեկոյթներուն իբր թէ նմանցնելու անմեղ զբօսանքովը, կը զուարճանայինք: Կարծիքներ ու վճիռներ կ'ունենայինք այս կամ այն գրողին վրայ:

... Մինչ թէյերը կը համտեսէինք ընդհատ ումպերով, կը խօսէինք, մինչեւ որ գրաշարի մը ուրուականը ներս կը սպրդէր սենեակէն ու մեզ մեր աշխատութիւններուն կ'անդրադարձնէր պահ մը՝ դարձեալ վերսկսելու համար մեր մտազբօսանքին:

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վ. Մնացականեան.— *Մեր համագումարի հիմնական հարցերէն մէկն ալ արդի բանաստեղծութեան վիճակին եւ յետագայ զարգացման ձգտումներուն քննարկումն է: Եթէ այդ բանաստեղծութեան մօտենանք այն նոր մարդու տեսանկիւնէն, որու դաստիարակումը նաեւ գրողներու կարեւորագոյն խնդիրը կը համարի համայնավար կուսակցութիւնը, եւ լրջօրէն քննենք բանաստեղծական խօսքին դերը այդ մարդուն աշխարհայեացքին, բարոյական համոզումներուն եւ դաստիարակութեան գործին մէջ, կը տեսնենք, որ քիչ աշխատանք չէ կատարուած: Լոյս են տեսած 150 գիրք, յոբելենական հատորներ եւ թարգմանութիւններու հաւաքածոներ: Նոյնիսկ, եթէ բոլորն ալ ընտիր ըլլան, արուեստի բարձր չունչով յագեցած, դարձեալ քիչ է, որովհետեւ մարդուն սիրտն ու միտքը լաւով, գեղեցիկով յագենալ չեն կրնար: Դժբախտաբար այդպէս չէ վիճակը: Մեծ է ո՛չ միայն լաւ, այլեւ գորշ եւ միջակ գործերու քանակը:*

... Արդի հայ բանաստեղծութեան գերագոյն հոգն ու նպատակը նոր մարդու դաստիարակումն է: Պետական այդ մեծ պարտականութենէն զատ բոլոր դատողութիւնները բանաստեղծութեան քաղաքականութեան, գեղարուեստական մտածողութեան, արդիականութեան, իմացականութեան, գրական ոճի, ուղղութիւններու եւ նորութիւններու մասին անօգուտ են ու անիմաստ:

Արդէն 70ական թուականները թեւակոխող հայ բանաստեղծութեան մասին երբ կը խօսին, որոշ քննադատներ մեզի կը յիշեցնեն արուեստի միջազգային չափանիշը, օրինակը: Թեքնիքի, գիտութեան մէջը նման չափանիշներ, օրինակներ օրինական են եւ անխուսափելի: Արուեստի մէջ կան միայն միջազգային մեծութիւններ, որոնց անմահութիւնը անկրկնելի ըլլալու մէջ է: Ուրիշին լաւը, մարդկայինը տեսնելը, ընդօրինակելը առողջ եւ ողջամիտ ժողովուրդի հոգիի պահանջն է, անոր մտահորիզոնի ընդարձակման միջոցներէն մէկը: Արդի հայ բանաստեղծութիւնը մարդու ներաշխարհի փիլիսոփայական իր ընդգրկումով, անոր միտքին եւ սրտին աւելի վեհ եւ դժուար խնդիրներ առաջադրելու քաղաքացիական պաթոսով, խօսքի պարզութեամբ եւ գաղափարական յագեցուածքով բոլոր երկիրներու տակ իրաւունք ունի ե՛ւ չափելու, ե՛ւ չափուելու:

... Կայ չափածոյի բնագաւառ մը, որ երբեմն կը մատնուի անուշադրութեան: Խօսքը առակի մասին է: Մեր կուսակցութեան 24րդ համագումարը խստօրէն դատապարտեց ժողովուրդի աշխատանքի սխրանքներու ճամբան դժուարացնող այնպիսի արատներ, ինչպէս, օրինակ, կաշառակերութիւնը, գողութիւնը, զըրպարտութիւնը, անստորագիր նամակը: Առակը կոչուած է մերկացնելու այդպիսիները: Այդ ուղղութեամբ զգալի աշխատանք են կատարած Արշաւիր Դարբնի, Մկրտիչ Կորիւն, Բարգէն Կարապետեան, Վարդգէս Բարայեան:

Բանաստեղծութեան հասունութիւնը վկայող գիծերը շատ են եւ բազմապիսի: Անոնցմէ մէկն ալ ուրիշ ժողովուրդներու հոգեւոր արժէքներու լաւագոյնը առնելն է զանոնք ազգային սեփականութիւն դարձնելն է: Թարգմանութիւնները գեղարուեստական միտքի տեսական եւ փոխադարձ թափանցման, ապա նաեւ ազգային մշակոյթներու ինքնորոյնութեանն ու ինքնատիպութեանը նպաստող յաւերժական հոլովոյթ են: Այս տեսակէտէն շատ գնահատելի է յատկապէս Սուրէն Վանունիի, Խաչիկ Դաշտենցի, Վահագն Դաւթեանի, Հենրիկ Սեւանի, Արփուն Տայեանի եւ շատ ուրիշներու անձնուէր աշխատանքը:

Ս. Սարինեան.— *Զեկուցաբերը գնահատելով վերջին տարիներու արձակի ընդհանուր ուղղութիւնը, դիտել կուտայ, որ այդ սեռը նկատելի յառաջընթաց մը ունեցած է քանակի եւ որակի իմաստով, եւ կը քննադատէ այն մօտայնութիւնը, որ արձակի բնագաւառին մէջ կը տեսնեն միայն «կանդառ», այսինքն՝ տեղ-քայլ, զուտ քանակի աճ, իսկ ծայ–*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Երանիկ դուրս ելաւ՝ հրամանը կատարելու, բայց երբ վերադարձաւ՝ ըսաւ.

— Ես այս իրիկուն պիտի չխմեմ, գիտցած ըլլայ շատ վնաս կուտայ...

— Քանի որ վնաս կուտայ, մի խմեր, քեզի ո՞վ կը ստիպէ... էյ, ե՞րբ ճամբայ կ'ելլես նայինք, Սամսոն երթալու համար:

— Ղուկաս էֆէնտի, կ'աղաչեմ, այդպէս ծաղրական կերպով մի խօսիր հետս, չես գիտեր երկու օրէ ի վեր ի՛նչ սոսկալի տանջանքներու մէջ եմ, պատասխանեց կինը պաղատագին ձայնով...

— Ինչո՞ւ ծաղրեմ, շատ լրջօրէն կը խօսիմ, քանի որ Սամսոն երթալու խօսք ըրիր, ես ալ երթալդ հարցուցի, ասոր մէջ ծաղրական ի՛նչ կայ... ասկէ զատ, շատ աղէկ կ'ընես երթալով, երբ կին մը անանկ աննման էրիկ մը ունի, հարկաւ չի կրնար երկար ատեն բաժնուած մնալ, գործն ալ հիմա շատ աղէկ է, կրակի պէս կ'աշխատի եղեր, անանկ որ Քերովբէ էֆէնտին միտք ունի ամսականը աւելցնելու, «գործիս մտնելէն ի վեր գլխ էիխա բրաւ» կ'ըսէ...

Ու Ղուկաս էֆէնտի որոտընդոստ քահքահ մը ձգեց:

Երանիկ՝ յուսահատ՝ խօսքը կարճ կապեց ու լռեց: Երբ օղիի ափսէն բերին՝ Ղուկաս էֆէնտի երկու գաւաթները լեցուց եւ մին իր քենիին երկարելով՝ ըսաւ.

— Խմէ նայինք ասիկա, քիչ մը բացուիս, որովհետեւ շատ տխուր կ'երեւաս:

— Բայց ըսի, որ ես պիտի չխմեմ այս գիշեր...

— Ես ալ կ'ըսեմ, որ պիտի խմես:

— Վնաս կուտայ...

— Պարապ խօսք մտիկ չեմ ըներ, խմէ տեսնեմ... խմէ, որ հիմա ալ գլխ մտիկ ընես, որովհետեւ ես ալ շատ լրջօրէն պիտի խօսիմ:

Երանիկ ստիպուեցաւ պարպել գաւաթը:

— Հիմա նատէ, ըսաւ էֆէնտին, իրաւցնէ լուրջ դէմքով մը: Նախ՝ սա ըսեմ, որ Սամսոն երթալու գաղափարդ մտքէդ հանէ:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ ամուսինդ հոն գործ չունի...

— Ի՞նչպէս գործ չունի, հապա ո՞ւր է իր գործը, ինչո՞ւ տասը ոսկի ամսական կ'առնէ...

— Ամուսինիդ գործը եւ այդ գործին համար առած տասը ոսկի ամսականը մինակ քեզմէ հեռու ըլլալն է հիմա, հասկցա՞ր... այն օրը, որ միասին ըլլաք, գործն ալ կը դադրի...

Եւ վաճառականը, այս խօսքին վրայ, քիթին տակէն խնդալով օղիի գաւաթը պարպեց, յետոյ կրկին գաւաթները լեցուց եւ մին Երանիկին հրամցուց:

— Չեմ հասկնար ըսածդ, պատասխանեց Երանիկ գաւաթը առնելով եւ իրաւ ալ Ղուկաս էֆէնտիի խօսքերը տարօրինակ կը թուէին իրեն:

— Ի՞նչ կայ չհասկնալիք...

— Բայց ինչո՞ւ գործը պիտի լմննայ կամ ամսականը դադրի իմ երթալովս, անիկա ի՞նչ կարեւորութիւն ունի Քերովբէ էֆէնտիի համար...

— Կը տեսնեմ, որ շատ միամիտ ես եղեր, պատասխանեց վաճառականը, ես քեզի աւելի խուռնազ կը կարծէի, ուրեմն կը կարծես, որ Քերովբէ էֆէնտին իրաւցնէ պէ՞տք ունենալու համար ամուսինդ Սամսոն ղրկեց ու տասը ոսկի ամսական կապեց... քա պարզապէս իմ խաթէրս համար ատանկ ձեւացուց... անիկա ոչ մարդու պէտք ունի, ոչ ալ ատանկ գործի մը համար տասը ոսկի կուտար, այսչափը չկրցա՞ր հասկնալ...

Երանիկ այս յայտնութենէն չփոթեցաւ, բայց յանկարծ կասկած մը ծագեցաւ մտքին մէջ: Գուցէ Ղուկաս էֆէնտի դիտմամբ այդպէս կ'ըսէր զինքը իր գիտաւորութենէն ետ կեցնելու համար, որովհետեւ գիտէր թէ իր քեռայրը ընդունակ էր, իր նպատակին հասնելու համար, ամէն տեսակ միջոցներ գործածելու: Բայց իր կասկածը յայտնի չըրաւ եւ այնպէս մը ձեւացուց թէ կատարելապէս համոզուած էր վաճառականին խօսքերուն եւ համակերպիլ ձեւացուց իր ճակատագրին:

— Ըսել է, որ եթէ Սամսոն երթալու ըլլամ, գործն ալ, ամսականն ալ պիտի դադրին...

— Կարծեմ թէ Երանիկ հանըմը իր ամուսնոյն հետ քէյֆ պիտի ընէ ատկէ Ղուկաս էֆէնտիին տասը ոսկի ամսական վճարելու պէտք չունի, պատասխանեց վաճառականը ամենայն կոպտութեամբ:

Երանիկ բարկութենէն չառագունեցաւ, բայց չկրցաւ պատասխան մը գտնել եւ գլուխը ծռեց:

Հետեւեալ առտուն, վաճառականին մեկնելէն ետքը, Երանիկ դարձաւ իր սեւեռուն գաղափարին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԻՆԳ ՕՐԷՆ ՁԾԽԵԼ

Երկու ամերիկացի բժիշկներու — Ե. Ֆոլքենպերկ եւ Ժ. Վայն Մըք Ֆար – լանտ — եղանակը առանձնապէս կը հիմ– նուի կամքի վրայ : Նախ կը պահանջեն, որ «մենամարտը» չսկսիք առանձին, այլ խումբով եւ ստանձնէք հաւաքական յանձնառութիւն մը :
կանոնները հետեւեալներն են :

Առաջին օրը — Երեկոյ մը առաջ քը– նացէք սովորականէն կանուխ, պառկէ, լոգանքէ կամ գաղջ ջուրով ջրցանէ մը (տուշ) ետք : Ոչ մէկ ըմպելի, երբեք թէյ կամ սուրճ : Կրնաք խմել թմբի կամ կաթ : Առաւօտ սովորականէն կէս ժամ առաջ արթնցէք եւ երկու գա – ւաթ տաք ջուր խմեցէք : Նախաճաշը բաղկացած՝ պտուղներէ եւ պտուղներու հիւթէ : Գործի երթալէ առաջ դարձեալ մէկ կամ երկու գաւաթ տաք ջուր կամ լեմոնատ : Հինգ վայրկեան շրջագայու– թիւն խոր շնչառութեան փորձերով : ժամը 8 – 12ին երեք գաւաթ ջուր կամ պտուղի հիւթ : Կէսօրուան ճաշ՝ աղցան, ապուր, սանտուիչ : Տասը վայրկեան պտոյտ : Կէսօրէ ետք՝ ժամը մէկ գաւաթ տաք ջուր կամ պտուղի հիւթ : Երեկոյ՝ թեթեւ ապուր մը, աղցան, կաթ կամ պտուղի հիւթ : Հինգ վայրկեան պտոյտ : Մի նստիք պատկերասփիւռի առջեւ, խուսափեցէք թիկնաթոռէն : Քնանալէ առաջ ջրցան մը :

Երկրորդ օրը — Ջրցան եւ կոշտ ձեռ– նոցով մարձում : Գործադրել առաջին օրուան յայտագիրը : Շատցուցէք պտու– ղի սպառումը : Ալքոլ՝ երբեք :

Երրորդ օրը — Ամէնէն տաղտկալի օրն է : Պաղ ջրցան եւ մարձումներ : Կանուխ արթնցէք կարելի եղածին չափ խուսափեցէք դժուար խնդիրներ լուծե – լէ : Ճաշէն առաջ երեք գաւաթ ջուր կամ պտուղի հիւթ : Քալեցէք խոր շնչառու – թեամբ : Անօնդը նախորդ օրերու նման :

Չորրորդ օրը — Նախորդ օրերու նը – ման, աւելցնելով քանի մը կտոր շաքար, խաղող կամ չորցած ծիրան : Երեկոյեան բան մի ուտէք : Խուսափեցէք սուրճէ, թէ– յէ եւ աղանդերներէ :

Հինգերորդ օրը — Նախորդ օրերու նման, այն տարբերութեամբ որ կրնաք ճաշել ծխող մարդոց հետ : Տոկացէք մինչեւ երեկոյ պտոյտներու եւ խոր շըն– չառութեան օգնութեամբ :
Երկու ամերիկացի բժիշկները կը յայտնեն, թէ անոնք որ կը յաջողին կա– տարել այս փորձը, կրնան վերսկսիլ ի – րենց բնական կեանքը՝ առանց ծխելու :
Յաջողութի՛ւն :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՄԱԾՈՒՆԸ

Մածունը նախ Արեւելքի մէջ սկսաւ գործածուիլ՝ իբր առաջնակարգ հակա – նեխիչ – սնունդ, ապա մուտք գործեց Արեւմուտքի մէջ :
Մածունով սնանող մարդիկ երկար եւ առողջ կ՚ապրին, թէ՛ Արեւելքի եւ թէ Ա– րեւմուտքի մէջ :
Նշանաւոր են Պուլկարիոյ երկարակ – եաց մարդերը, որոնց հիմնական սնուն– դը հանդիսացած է մածունը : Այդ մար– դիկը հեշտութեամբ ողջունած են իրենց կեանքի հարիւրերորդ տարին : Ոմանք ապրած են նոյնիսկ հարիւր քսան տարի :
Մեր խօսքը կը վերաբերի հարազատ մածունին, որ կը պատրաստուի զուտ կաթով եւ որ է, տակաւին կը գործած – ուի Արեւելեան երկիրներուն մէջ՝ բա – րեբարօրէն : Մինչդեռ Արեւմտեան եր – կիրներուն մէջ պատրաստուած կաթը կարգէ զուրկ է : Նորահնար փոշի – կաթով պատրաստուած մածունը եւս կարգէ զուրկ է :
Հարազատ մածունը միանգամայն թէ կը հականեխէ ստամոքսն ու աղիքները եւ թէ սնունդ կուտայ մարմնին, առողջ կը պահէ բոլոր ներքին գործարանները :
Փոշիով պատրաստուած անկարգ մա– ծունը կը տկարացնէ տեսողութիւնը, այլ խօսքով աչքի սառնենին, անհարա – զատ կաթին յարատեւ ներմուծման հե – տեւանքով, կը կորսնցնէ իր յստակու – թիւնը, թափանցիկութիւնը, բնականոն կերպով չընկալեր լոյսը :
Ամերիկացի գիտուններ հաստատած են այս տեսութիւնը, անասուններու վը– րայ փորձեր կատարելով :
Փոշիով պատրաստուած կաթը դիրու – թեան արդէւք կը հանդիսանայ, բայց չի կրնար կանխել վտանգաւոր հետեւանքը :
Հարազատ մածունին բարիքը իմացած են Արեւելքի ժողովուրդները, մանաւանդ Հայերը, որոնք այս օրհնեալ սնունդը Ա– սիայէն բերին Եւրոպա :
Իտալիոյ Թորինօ քաղաքին մէջ՝ հայ քիմիագէտ մը, Նշան Տէր Ստեփանեան, թողլեց դեղագործութիւնը, եւ հարա – զատ մածունի վաճառմամբ հարստացաւ : Ուրիշ Հայեր նոյն զբաղումով հարստա – ցան Ֆրանսայի մէջ :
Փոշի կաթը արեւմտեան հնարք է : Ե– թէ ողջ ըլլար Մեչնիքով, ռուս հռչակա – ւոր կենսաբանը, որ կը ներբողէր մա – ծունը, հարազատը, որպէս երկարակե – ցութեան եւ առողջապահութեան միջոց, պիտի դատապարտէր Արեւմուտքի մէջ պատրաստուած մածունը, անհարազա – տը :
Փոշի – կաթով կամ անկարգ կաթով պատրաստուած մածունը, ինչպէս ը – սինք, զուրկ է սնունդէ, բայց յարա – տեւ ներմուծմամբ կը տկարացնէ աչքը, cataracte կը պատճառէ :
Կարգին նուազումը եւ կաթնային շաքարին գերակշռութիւնը պատճա՛ռն է cataracte-ի յայտնութեան, ըստ ֆրանսերէն հաստատութեան գիտուն – ներուն :
Կարգին ներկայութիւնը կաթին մէջ՝ անհրաժեշտ է, վտանգէ զերծ կացուցա– նելու համար աչքի սառնենին յստակու – թիւնը, թափանցիկութիւնը՝ լոյսին հանդէպ :
Անասուններու վրայ կատարուած փոր– ձերուն եզրակացութիւնները ՝ի զօրու են նաեւ մարդոց համար, ըստ գիտուններու յայտարարութեան :
Հնդկաստանի մէջ, ներկայիս, յարա– տեւօրէն անկարգ մածունով սնանող բազմաթիւ մարդիկ կը տառապին տեսո– ղական տկարութենէ :
Կ՚ուզես հարազատ մածուն ունել : Գնա՛ գիւղ, մաքր արօտակ մը : Գնէ՛ աչ– քիդ առջեւ կթուած կաթը, եւ ձեռքովդ պատրաստէ հարազատ մածունը : Կե՛ր : Ամէն օր կեր : Վստահ եղի՛ր՝ որ պիտի ապրիս երկար եւ առողջ :

ՌՈՒՍԱՆՈՂ

ՑԱՒՏԵՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ըստ Ցունիս 5ի Պրիթիշ Մետիկըլ Ճըր– նըլի, Տոքթ. Ռոնալտ Ճիպսըն, խօսե – լով սերունդներու պայքարին մասին Փորմաութի Բժշկական Ընկերութեան առջեւ, իր դասախօսութիւնը սկսած է չորս մէջբերումներով —

Առաջին մէջբերում — «Մեր երիտա – սարդութիւնը պերճանքը կը սիրէ, ան – կիրթ է, կը ծաղրէ իշխանութիւնը եւ ոչ մէկ յարգանք ունի երէցներուն նկատ – մամբ : Մեր զաւակները այսօր բռնա – կալներ են : Ոտքի չեն ելլեր երբ ծերունի մը սենեակ կը մտնէ, պատասխան կու – տան իրենց ծնողքներուն եւ պարզապէս չար են» :

Բ. մէջբերում — «Ոչ մէկ յոյս ունիմ մեր երկրին ապագային համար եթէ այ– սօրուան երիտասարդութիւնը վաղը ձեռք առնէ հերթապահութիւնը, որովհետեւ այս երիտասարդութիւնը անտանելի է, անզուսպ, պարզապէս սարսափելի» :

Գ. մէջբերում — «Մեր աշխարհը հա– սաւ տաղնապալի հանգրուանի մը : Զա– ւակները չեն լսեր իրենց ծնողքները : Աշխարհի վերջը շատ հեռու չէ» :

Դ. մէջբերում — «Այս երիտասար – դութիւնը փտած է սրտին խորէն : Երի – տասարդները ծոյլ են եւ չարամիտ : Եր– բեք երբեմնի երիտասարդութեան պիտի չնմանին : Այսօրուանները պիտի չկարե – նան պահպանել մեր մշակոյթը» :
Այս չորս «խօսքերը» արտասանելէ ետք, Տոքթ. Ճիպսըն յայտնած է անոնց հեղինակները : Առաջինին հեղինակն է՝ Սոկրատ (470 – 399 նախքան Քրիստոս), երկրորդին՝ Հեզիոդոսս (727 Ն. Ք.), երրորդին՝ եգիպտացի կրօնաւոր մը որ կ՚ապրէր 2000 տարի Քրիստոսէ առաջ եւ վերջապէս չորրորդը յայտնաբերուած է վերջերս Բաբելոնի աւերակներէն կաւէ ամանի մը վրայ (3000 տարի Քրիստոսէ առաջ) :

բայեղութեան պարագային՝ նոյնիսկ «ճգնաժամ» :
Անդրադառնալով պատմական երկերու քննութեան, ան նկատել կուտայ, որ մեր գրողները զգալի կերպով ընդլայ – նած են պատմական անցեալի գեղար – ուեստական խրացման սահմանները, նոր տեսակէնէ մեկնաբանելով պատ – մութեան փիլիսոփայութիւնը : Վերլու– ծելով Ստ. Զօրեանի «Վարազդատ», Վ. Խէչումեան «Գիրք մաքառման», Ս. Այ– վազեանի «Ծակատագիրն Հայոց», Հ. Ղուկասեանի «Դեռ սպասում են» պատ– մավէպերը, գեկուցաբերը ցոյց կուտայ, համաձայն իր տեսակէտին, որ հակառակ հիմնաւոր փորձերուն՝ իւրացնելու իրա– պաշտ պատմագեղագիտութեան սկըզ – բունքները արդի պատմավէպին մէջ նկատելի են մէկ կողմէ պատմութեան ենթակայական – վիպապաշտական մեկ – նաբանութեան եւ, միւս կողմէ՝ փորձա– ռական հետքեր :
Ինչպէս կարելի է նկատել, վերջին ժա– մանակներուն հար արձակը աւելի յա – ճախ կը դիմէ հայ ժողովուրդի վերջին յիսնամեակի ընկերային զարգացման պատմութեան գեղարուեստական արտա– ցոլումին : Կեանքի խրողութիւններն ու տեղաշարքերը, որ ժամանակին կը պատ– կերացուէին գեղարուեստական սոեղ – ծագործութիւններու մէջ, կարծես վեր – իմաստաւորումի կարիքը կը զգան : Չէ՞ որ ժամանակուան կիրքերն ու վայրկեանի սրութիւնները որոշ հեռաւորութենէ մը ետք փիլիսոփայական իմաստ են ստա – ցած, պատմութիւնը ինքը ստորաբաժնած է կեանքին անցուդարձերը, տարբերու – թիւն դրած մնայունին եւ անցողակիին միջեւ : Մէկ բան ակներեւ է, որ ընկերա– յին պատմութեան արտացոլումը գերա– զանցապէս երեւան կուգայ գրողին ան – հատական ընկալումէն, իբրեւ վերյուշ, տպաւորութիւններու հեռաւոր արձա – գանգ : Այս իմաստով ուշագրաւ է Ս. Խանզատեանի «Մատեան եղելութեանց» վիպակը :

ԴԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Երբ երիտասարդ ոսկերիչ Տիգրանն ապրում էր ուրիշ թաղում՝ նրան անուա– նում էին դույումճի Տիգրան, բայց երբ ամուսնացաւ եւ իր խնայած դրամերով տուն մը գնեց Բոշայենց փողոցում, որը մի քիչ աւելի բարձր տեղ էր համար – ւում, Բոշայենց փողոցի բնակիչները Տիգրանին չներեցին այդ բարձրացումը եւ սկսեցին նրան «Աղքատենց» անուա – նել, իբրեւ արհամարհանք :
Տիգրանն ամուսնացաւ մի թշուառ բայց գեղեցիկ աղջկայ հետ : Նրա անունը Փայ– լուն էր, եւ բոլորը միաբերան ասում էին.
— Ինքն էլ անունին պէս է, փայլուն, արեւի կը նմանի :
Փայլունի ծնողքները մի չարաթուայ մէջ, իրարից եօթն օրուայ տարբերու – թեամբ, մեռան. պարտատէրերը ոչինչ չթողեցին տանը, քաշեցին տարան եւ վաճառեցին հօր պարտքերի դիմաց, Փայլունը մնաց կատարելապէս թշուառ : Այդ օրերին էր, ծնողքներին մահից հա– գիւ քառասուն օր անց, ոսկերիչ Տիգրա– նը, առանց որեւէ մի ուրիշի միջնորդու– թեան, գնաց Փայլունի մօտ, խնդրեց նրա ձեռքը : Թշուառ աղջիկը, յուսահատ եւ ահաբեկուած, բռնեց ոսկերիչի ձեռքը եւ առանց տատանման գնաց նրա հետ : Ամուսնութիւնից երկու ամիս յետոյ էր, որ Տիգրանը գնեց Բոշայենց փողոցի տու– նը եւ մօտ մի տարի էր, որ ապրում այդ տանը Փայլունի հետ, խաղաղութեամբ եւ սիրով :
Այն առաւօտ, երբ Խամբուրենց Հաջի աղան անցան Բոշայենց փողոցիցեւոսկերիչ Տիգրանի դրան առաջ կանգ առած նա– յեց լուսամուտին, Փայլունը տանը չէր : Հաջի աղայից կէս ժամ առաջ, Փայլունը Տիգրանի հետ դուրս էր եկել, միասին գնացել էին Տիգրանի հօրաքրոջ տունը : Տիգրանը եւ Փայլունը կէսօրուայ ճաշին հրաւիրուած էին : Հօրաքոյրը խնդրել էր Տիգրանից որ Փայլունին առաւօտուանից բերի իրենց տունը, ինքն էլ մինչեւ կէսօ– րին խանութը փակի ու գայ : Տիգրանն այդպէս արաւ :
Ուրեմն, երբ Խամբուրենց Հաջի աղան կանգ առաւ Բոշայենց փողոցում եւ նա– յեց ոսկերիչ Տիգրանի լուսամուտին, տա– նը ոչ ոք չկար, բայց Եղսօ խաթունին թուացել էր, որ մի ստուեր կար «փանճիրային ետեւը» եւ այդ ստուերը պէտք էր որ լինէր մանկամարդ հարսի ըստ – ուերը :
Եղսօ խաթունը եւ նրանից փոքր եր– կու հարսները, տան մաքրութիւնը եւ ճաշի պատրաստութիւնը թողնելով ամե– նափոքր հարսին, լաչերը նետեցին գլխը– ները եւ դուրս եկան տնից, ամէն մէկը տարբեր ուղղութեամբ :
Եղսօ խաթունը, յիսուն քայլ հեռու — հէնց նոյն Բոշայենց փողոցում — մտաւ մի տուն, եւ սկսեց.
— Քա՛, Լուսնթագ խաթուն, լսե՞ր ես ի՞նչ է եղել :
Լուսնթագ խաթունը, բամբասանքի ծարաւից տոչորուած, անմիջապէս գոր– ծը թողեց եւ երախների հանդէպ զայ– րացած, բացագանչեց.
— Քա՞, փիճերս կը թոխո՞ւն որ ոտքս դուրս դնիմ ու բան մը լսիմ. ըսէ՛, ի՞նչ է եղեր :
— Խամբուրենց Հաջաղան մեր սոխա – խէն անցաւ :
— Քա՛... ապշեց Լուսնթագ խաթունը : Եղսօ խաթունը վրայ տուեց.
— Աչքերը ձգեր է Աղքատենց հարսին :
— Փայլունի՞ն :
— Պատուածին : Փանջիրային ետեւն էր :
— Դահա տարի մը չկայ կարգուիլը. էդ ի՞նչ շուտ էրկանը ծոցէն դուրս թը– ռաւ, — արձագանգեց Լուսնթագ խա – թունը :
— Դուն էս կ՚ըսես, եա Հաջի աղա՞ն, ճերմակ մազերէն չա՞մչնար, շարունակեց Եղսօ խաթունը :
— Ամա՛ն, ամա՛ն ժամանակը փոխուեր է, — ասաց Լուսնթագ խաթունը, եւ ապշահար կանգնեց՝ ձեռները ծալելով փորի վրայ :
Եղսօ խաթունը երկար չարաւ, դուրս ելաւ, քայլեց, դարձաւ առաջին անկիւնը եւ մտաւ մի ուրիշ տուն :
— Թերեզա խաթուն լսե՞ր ես :
— Չէ՛ :
— Քա, դէվէյին անկըճին մէ՞ջ ես քնա– ցել, ի՞նչ է :
— Թէ՛գ ըսէ, Եղսօ խաթուն հիմա կը ճաթիմ :
— Խամբուրենց Հաջի աղան...
— Էս ի՞նչ օրի հասանք, — բացագան– չեց Թերեզա խաթունը :
Եղսօ խաթունը շարունակեց թափա– ռումը : Թերեզա խաթունը, մնալով մե – նակ, նորից բացագանչեց.
— Հիմիկուան հարսները, վո՛ւյ : վո՛յ վո՛ւյ...
Եղսօ խաթունը մտաւ երրորդի, չոր– րորդի եւ դեռ եւս տասներորդի դուռը, հաղորդեց սարսափելի լուրը եւ հայլւ ճաշին տուն հասաւ բոլորովին յոգնած :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(2 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սակաթէլեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Լիւլէճեան (Կրընոպլը), Մարի – Լօռանս, Ստեփան, Արմէն եւ Վերոնիք, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Տարագճեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան եւ զաւակները (Փարիզ), ինչպէս նաեւ Սուպարալեան, Լիւլէճեան, Ինճէեան, Սարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄՐԲՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 17ին, 67 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յունիս 21ին, ժամը 16.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, Օր. Անահիտ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան եւ զաւակը եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 18ին, իր բնակարանը, 65 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Յունիս 22) ժամը 14,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կ'ողբայ իր անձնուէր ընկերներէն՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Շահան Սարգիսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն միութիւններուն եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, հեռագրով եւ հեռաձայնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մայիս 25ին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գառնիկ Յովհաննէսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Վիլըմոմպլէն Փափա – քոցեա ընտանիքը 250 ֆր. կը նուիրէ Համազգային տան (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Սողոմոնեան ընտանիքը (Շուազի լը Ռուա) կը նուիրէ 100 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օժանդակութեան կայանի կահաւորման, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահուան առիթով: Նոյն առիթով եւ նոյն նպատակին համար, այրի Տիկին Սարեան (Շուազի լը Ռուա) կը նուիրէ 20 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի:

×

Տիկին Զ. Նշանեան (Քան) եւ Տիկին Ա. Արսէնեան (Մոնթէ-Գարլօ) 30ական ֆր. կը նուիրեն Մարսէյլի Մշակոյթի Տան (ստանալ Յառաջէն) եւ Յառաջին, ողբացեալ Երէցկին Պապայեանի մահուան տխուր առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Բերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկեան»
Պէյրութ 1971

Դիմել «Յառաջ»ի
ԳԻՆ 5 ՖՐ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, Պլրոզի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Տախէերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Ելլել տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Փափազեան եւ Ժամկոչեան ընտանիքներու հոգեհանգստեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Քիրազեան 250 ֆր., Զօրաքճեան ընտանիք 20, Մ. Ժամկոչեան 25:

Իսպաշեան – Գաբրիէլեան հոգեհանգստին առթիւ, Դերձակեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ Տիկին Ե. Տօլպաշեան 10ական, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան իրենց որդւոյն ամուսնութեան առթիւ 100, Արզումանեան զաւակներ 50, Ս. Զիւրաքլեան 30, Ա. Տէր-Յովհաննէսեան 100 ֆր.:

(Շար.)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Շահան Սարգիսեանի թաղման առթիւ Պ. Մ. Եավէր Պոլսահայերու Մշակ. Միութեան կողմէ 50 ֆր., Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Միութեան կողմէ 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Միսաքեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Ռ. Տէր-Խաչատուրեանէ, Պ. Ա. Ջամանդեանէ 20ական:

Գրիգոր Տէր-Մարգարեանի թաղման առթիւ Դարբինեան ընտանիքներէ 50, Պօյաճեան ընտանիք, Ժանօ Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Բարսեղեան 30ական, Էյնաճեան ընտանիք, Խօսուրեան ընտանիք, Գոզոյեան ընտանիք, Սէն-Լուի հոգեւոր քոյրեր, երէցուհի Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Օհանեան, Պ. Ա. Ջալկըճեան, Ա. Օհանեան, Յ. Ղուկասեան, այրի Տիկին Օհանեան, Հռիփսիմէ Մարկոսեան 20ական, Օրդ. Թ. Գույումճեան, Մ. Պօսնոյեան, Համբարձումեան 10ական: Պ. Ժիլպէր Տօնիկեան իր զաւակին մկրտութեան առթիւ 30:

Շահանիկ Նազարէթեանի թաղման առթիւ Համբարձումեան ընտանիք (Էքսէն) 50 ֆր., Պ. Պ. Տէմիրճեան եւ Պօղուքեան 10ական ֆրանք:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարգեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յունիս, Շաբաթ ժամը 11,30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ, ժամը 13ին ընտանեկան ճաշ, ժամը 16ին պարգեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս:

Ճաշագին 15 ֆրանք:

ՊՏՈՅՏ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Իսսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է պտոյտ մը օթոքառով, Յունիս 27ին դէպի Տօվիլ: Արձանագրութիւնները Խաչուհիներու մօտ:

Երթ ու դարձ 25 փրանք:

Հեռաձայնել.— Սրապեան 626–42–48,
Յովսէփեան 642–99–01
Տօնիկեան 642–62–45

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն (Յունիս 21) ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բանակումին համար (Օգոստոս), դիմել Նոր Սերունդին, 17 Ռիւ Պլէօ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20:

ՕՐ. ԷՎԸԼԻՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
եւ
Պ. ԳՐԻԳՈՐԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ, 1971 Մայիս 29

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն-լէ-Վալանսի, Լա Պուլինարտ, Փ. Մեհլանի գալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը): Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ. Նաղդաշեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ. Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 22 JUIN 1971

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12144
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.144

ԹԻՒԵՐԸ Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ

(ՀՕՄ-Ի ԿՐԹԱՆՊԱՍՏ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԸ)

—o—

Հայ Օգնութեան Միութեան 51րդ Պատգ. Ժողովը առիթ կուտայ մեզի անդրադառնալու կրթանպաստ այն յատկացումներուն՝ որոնք Միաց. Նահանգներու եւ արտասահմանեան հայկական գաղութներու հայապահպանութեան ճիգերուն արդիւնաւորումը ապահովելու կոչուած են:

Մեր այս փորձին, ինչպէս նաեւ ՀՕՄի հայակրթական դերակատարութեան մասին կարգ մը խորհրդածութեանց մեկնակէտ կ'ուզենք ունենալ Միութեան այս տարեշրջանի յատկացումները՝ արտասահմանի ու յատկապէս Միաց. Նահանգներ – Քանատայի ամէնօրեայ վարժարաններուն, լեզուի դասընթացքներուն, ուսանողներու, ազգ. իշխանութեան եւ ՀՕՄի հասարակաց հսկողութեամբ գործադրուած ուսումնական ծրագիրներու գործադրութեան, հայագիտական նիւթերու ամառնային դասընթացքին եւ կարգ մը «քեմփ»երու՝ որոնք հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան ընդհանուր շարժումին կենսական մէկ մարզը կը կազմեն:

Մեր տրամադրութեան տակ գտնուող վաւերական աղբիւրներու համաձայն՝ վերոյիշեալ կրթական եւ դաստիարակչական նախաձեռնութեանց ՀՕՄի այս տարուան յատկացումները, ՄԻԱՅՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ, ԿԸ ՅԱՆԳԻՆ 90.000 ՏՈԼԱՐԻ:

Այս գումարին 65.000 տոլարը Միութեան այս տարուան ընթացիկ պիւտճէի ելքի բաժնին մաս կը կազմէ, իսկ 25.000 տոլարը՝ հանգուցեալ ՀՕՄական «մայր» Սոֆիա Յակոբեանի կողմէ կտակուած գումարներու տոկոսային հասոյթներէն կը յատկացուի հայագիտական նիւթերու ամառնային դասընթացքին, ըստ բարերարուհիի կտակային տրամադրութեանց ու ՀՕՄի Պատգ. Ժողովի որոշումին:

Թէ այս գումարները ի՛նչ կ'ըսեն ընթերցողին՝ չենք կրնար գուշակել, նկատելով որ քուէարկուած եւ նպատակին յատկացուած վարկերը — բաղդատաբար Ամերիկահայութեան կրթական պահանջներուն — կրնան անբաւարար նկատուիլ. սակայն այն իրողութիւնը, որ «օգնութեան» կոչուած Միութիւն մը իր տարեկան ընթացիկ պիւտճէին գրեթէ 70 առ հարիւրը կրթանպաստ յատկացումներու ձեւով մը կը ներկայացնէ մեզի, ո՛չ միայն հոգեկան հրճուանք ու բաւարարութիւն կ'ընծայէ, այլեւ... վախ:

Վա՛խ՝ որուն կ'ուզենք անդրադառնալ աւելի ուշ, պարզելու համար կարգ մը մտահոգութիւններ, որոնք աղերս ունին հանրային մեր կեանքին եւ ժողովրդային հոգեբանութեան մէջ ստեղծուած անբնական, յաճախ նաեւ վտանգաւոր տրամադրութիւններու հետ...

Գոհանանք առ այժմ յայտնելով՝ որ եթէ օրհնութիւն մըն է ՀՕՄի կողմէ Ամերիկահայութեան հայակրթական գործին ընծայուած անհամեմատօրէն մեծ նպաստը, այս բարեբաստիկ իրողութիւնը, սակայն, պատճառ ու տուեալ դարձած է որ կրթական շարժումի մէջ ի հանգամանէ եւ ի պարտաւորութենէ պատասխանատուութիւններու յանձնառու դառնալու կոչուած ծնողքներ, հանրութիւն եւ ազգային իշխանութիւն իրենց կենսական ու առաջնահերթ նախաձեռնութեանց մէջ դառնան ձեռնթափ կամ չնչին հետաքրքրութեամբ մը միայն գոհանան...

Ինչպէս ըսինք, աւելի բոլորովին տարբե՛ր խնդիր ու երեւոյթ է ու կ'ունենանք առիթը կարգ մը հաստատումներ ընելու՝ պատեհ առիթով:

Մեր կարծիքով, քիչ է գոհունակութեան եւ հոգեկան հրճուանքի զգացումը՝ ի տես ՀՕՄի կրթանպաստ ճիգերուն: Ամերիկահայութիւնը ինքզինք հպարտ կրնայ զգալ հանրային գիտակցութեան այն զգացումին համար, որով կը յատկանշուի այս Միութեան գործունէութիւնը:

Հայապահպանումի մասին ճառել եւ բեմերէն պատգամներ արձակել «ամէնօրեայ վարժարաններ չինելու» կարգախօսով՝ ամէնէն դիւրին ու աժան ձեւն է փրկարար շարժումի մը յառաջապահ դառնալու. սակայն իր ունեցածին 70 առ հարիւր համեմատութիւնը յատկացնել այդ նպատակի իրագործումին՝ սա ողջմտութեան, հեռատեսութեան, ապրումի վերածուած մտահոգութեան փա՛ստ է:

Ամերիկահայութեան կրթական կեանքին յատկացուած 90.000 տոլարի այս գումարէն անկախ՝ ՀՕՄը նաեւ արտասահմանեան հայ վարժարաններուն եւ ուսանողութեան յատկացուցած է 15.000 տոլար, միայն ա՛յս տարի. եւ եթէ նաեւ այս գումարը բարդենք ամերիկահայ կրթական գործին համար վճարուած 90 հազար տոլարին վրայ, կ'ունենանք համագումարը 105.000 տոլարի՝ որ կը համապատասխանէ 85 առ հարիւրին Միութեան ընդհանուր ելքերուն:

Աւելին ըսելու հարկ չենք տեսներ, եզրակացնելու համար թէ 1910ի Հայ Կարմիր Խաչը իր վաթսունամեակի սեմին դարձած է ջահակիր Մեսրոպի ու սերմնացան Մեծասքանչի, յաճախ ստորադասելով նոյնքան հրատապ այլ պահանջներ՝ որոնց «օգնելու» բարոյական պարտաւորութիւնն ու կոչումը ունի իր անունո՛վ իսկ — Հայ Օգնութեան Միութիւն:

Սերունդներու հայեցի կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն՝ կենսականօրէն հիմնականն է հայապահպանումի զօրաշարժին մէջ. սակայն միակը չէ. ամբողջը չէ: Եւ կասկած չունինք՝ որ ՀՕՄը գիտէ՛ թէ ինչ ըսել կ'ուզենք: Գիտէ՛, սակայն այնքա՛ն ծանրաբեռնուած է «կրթական»ով, որ... կը սպասէ լաւագոյն օրերու՝ մնացեալն ալ իրականացնելու համար:

Չենք ուզեր աւելի հեռուները երթալ եւ կը գոհանանք ակնարկելով: Այս պահուս, Ամերիկահայութեան կրթական շարժումն է առաջնահերթ խնդիրը եւ այդ մարզին մէջ Միութիւնը անգերազանց յառաջապահի դերին մէջ է:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Շաբաթ օր ներկայ գտնուեցաւ Ֆրանսական Նաւատորմի ռազմափորձերուն, Թուլոնի մէջ:

Շաբաթ առաւօտ Ժորժ Փոմփիտու ներկայ գտնուեցաւ զինուորական տողանցքի մը, որուն մասնակցեցան 2500 զինուորներ: Քսան հազար հոգի ծափահարեցին Նախագահին անցքը Թուլոնի գլխաւոր պողոտաներէն:

Նախագահը առաջին անգամ էր, որ կ'այցելէր ազգային Նաւատորմին, որ 1958էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ռազմափորձեր կը կատարէր Նախագահի մը ներկայութեան: Ժորժ Փոմփիտու իր կողքին ունենալով Նախարարապետն ու Պատերազմական եւ Ներքին Նախարարները, «Քլեմանսօ» մարտանաւէն դիտեց անցքը Ֆրանսական Նաւատորմի արդիական մարտանաւերուն:

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Փոմփիտու նկատել տուաւ, թէ Ֆրանսա պարտաւորութիւնն ունի անհրաժեշտ պիւտճէն յատկացնելու իր պաշտպանութեան: Միեւնոյն ժամանակ նկատել տուաւ, թէ Թուլոն թանգարան դառնալու չէ դատապարտուած, որովհետեւ Միջերկրականը ներկայիս դարձած է տեղական տագնապներու օճախ: «Ահա թէ ինչո՛ւ դեր ունինք կատարելիք հոն»:

Յամենայն դէպս Նախագահը շեշտեց, թէ Ֆրանսա «կ'ապազինուի», եթէ ուրիշներ նոյնը ընեն, «սակայն մենք երբեք առաջին քայլ առնողը պիտի չըլլանք»:

Նախագահ Փոմփիտուի Թուլոն այցելութեամբ վերջ կը գտնէին 1971ի ռազմափորձերը, ազգային Նաւատորմի:

Նախագահը Կիրակի օր հանգստանալէ ետք Պրեկանսոն, Փարիզ վերադարձաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետի տեսակէտով կարելի է համաձայնութիւն գոյացնել Պերլինի շուրջ: Շթոֆ այս յայտարարութիւնը կատարեց Համայնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին:

ՊՐԱՆՏ «օգտակար եւ կարեւոր» նկատեց իր այցելութիւնը Մ. Նահանգներ: Քաղաքական դէտերու հաստատումով, Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը Ուաշինկթընի մէջ գտած է «աւելի լայն հասկացողութիւն», անցեալի բաղդատմամբ, իր վարած արեւելեան քաղաքականութեան նկատմամբ: Պերլինի հարցին շուրջ «ամբողջական» նոյնութիւն կայ տեսակէտներու մէջ՝ Մ. Նահանգներու եւ Գերմանիոյ միջեւ, նկատել տուաւ ան:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ականաւոր գիտնական մը՝ Անատոլ Ֆեդոսիեւ, որ խորհրդային ուրիշ գիտնականներու հետ Պուրժէ ժամանած էր Յունիս մէկին, օդանաւի միջազգային տօնահանդէսի բացման առթիւ, քաղաքական ապաստանի խնդրանք ստացած է Անգլիոյ մէջ: Խորհրդային գիտնականը, որ 62 տարեկան է, անյայտացած էր փարիզեան իր պանդոկէն: Համաձայն որոշ շրջանակներու, Ֆեդոսիեւ մասնակցած է Լունա եւ Սոյուզ անջրպետային ծրագիրներու իրագործման: Այժմ կը ճշդուի, թէ խորհրդային գիտնականին անյայտացումէն անմիջապէս ետք, Պուրժէ գտնուող խորհրդային գիտնականներու խումբը փութով Մոսկուա կանչուած է:

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ գործադուլը հետզհետէ վերջ կը գտնէ թէեւ Երկուշաբթի օր որոշ կեդրոններ ինչպէս Թուլուզ, Լիոն եւայլն կը շարունակէին շարժումը: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (Սէ. Ժէ. Թէ.) եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն միացեալ դեկոյցով մը կը յայտնէին թէ ներկայիս պէտք չէ խորհիլ շարժումին ամբողջացման կամ տարածման մասին: Որոշ դառնութիւն կայ բանուորներու մօտ եւ տարակարծութիւնները խոր են սենտիքաներու միջեւ: Երկուշաբթի օր, կացութիւնը բարելաւուած էր, մանաւանդ Մոնփառնասի գիծին վրայ, ուր երթեւեկը բնականոն էր օրուան մէջ: Ընդհանուր ձեւով մեծ գիծերու 60 առ հարիւրը կը բանէր, եւ արուարձաններու՝ 50էն 60 առ հարիւրը ըստ կայարաններու:

ՔՈԼՈՄՊԻ ծայրէ ծայր լեցուն մարզադաշտին մէջ, Ռէննը 0ի դէմ մէկ կէտով պարտութեան մատնեց Լիոնի խումբը եւ խլեց Ֆրանսայի Ֆութպոլի բաժակը: Երկու կէտ ալ նշանակած էր Պրըթանըի խումբը բայց չընդունուեցաւ:

ԹՐՔԱԿԱՆ Խորհրդարանի սահմանադրական եւ իրաւական հարցերու յանձնախումբը ջնջեց ծերակուտական Էքրէմ Աչունէրի անձեռնմխելիութիւնը: Ծերակուտականը (ցկեանս) 52 տարեկան է եւ կ'ամբաստանուի իբրեւ կազմակերպիչը գողութիւններու եւ խափանարական արարքներու ծայրայեղ ձախ կազմակերպութեան մը գլուխը:

ՍԱՔՔԱՐԱՅԻ (Եգիպտոս) մօտերը դիպուածով գտնուեցաւ աշխարհի «ամէնէն հին, ամէնէն գեղեցիկ եւ ամէնէն անաղարտ» մնացած մումիան, որ 4500 տարուան հնութիւն ունի: Մումիան զմռսուած մարմինն է Նիֆեր երաժիշտին, որ Նի-Օսէն-Ռա Թագաւորին սիրելին էր:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ խօսակցութիւններ ունեցան Ֆէյսալ եւ Սատաթ, Մերձաւոր Արեւելքի հարցին շուրջ: Ֆէյսալ, որ տեսակցած էր Նիքսընի հետ, Սատաթի փոխանցեց ամերիկեան տեսակէտը հարցին շուրջ:

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ գոհ մնացած են Նախագահ Նիքսընի վերջին որոշումէն՝ թոյլ տալ ամերիկեան ապրանքներու առաքումը Չինաստան: Նախապէս արգելքի տակ կը մնային: Չինացիները իրենց գոհունակութեան մասին արտայայտուած են ռումէն պատուիրակութեան:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻԱ պիտի ունենայ իր առաջին խաղարանը (քազինօ), որպէսզի աւելի մեծ թիւով զբօսաշրջիկներ այցելեն: Նոր խաղարանին տնօրէնութիւնը յանձնուած է Ամերիկացիի մը: Խաղարանը կը բացուի Օգոստոսին, Ադրիականի ծովափին:

ՀՌՈՄԻ մէջ քանի մը հազար նոր ֆաշականներ տօնեցին իրենց կուսակցութեան ընտրական յաղթանակը: Ամբոխը «Ալ-մի-ան-թէ» կը պոռար ինչպէս ժամանակին՝ «տու-չէ»: Ալմիռանթէ պարագլուխն է կուսակցութեան որ կը ներկայանայ իբրեւ «ժողովրդավար, ընկերային եւ ազգային»:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ սկսած են ստորագրութիւններ ժողվել հակամուսնալուծում օրէնքը ջնջել տալու համար հանրաքուէով: Արդէն մէկ միլիոն 300 հազար ստորագրութիւն Հռոմի Վճռաբեկ ատեանը հասած են:

ՆԻՔՍԸՆԻ ընտրապայքարը 35 միլիոն տոլար արժած է ըստ վերջերս կատարուած քննութեան մը:

ՍԱՅԿՈՆԻ զինուորական աղբիւրներու համար տասնեւմէկ տարուան պատերազմի ընթացքին աւելի քան 2 միլիոն մեռեալ, վիրաւոր եւ անհետացած կայ Վիէթնամի մէջ:

ԺԱՆ – ՓՈԼ ՍԱՐԹՐ չորս ամբաստանութեան տակ է անուանարկութեան համար: Իրեն դէմ անուանարկութեան դատ բացած են Ներքին Նախարարը Մարսըլէն եւ Արդարութեան՝ Փլեվէն, իբրեւ պատասխանատու տնօրէնը մէկ-երկու թերթերու ուր նախատական խօսքեր հրատարակուած էին ոստիկանութեան եւ արդարութեան հասցէին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, ի յիշատակ Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ

Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

4-ՐԴ ԵՒ 6-ՐԴ ԴԱՐԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ (*)

Մանրազնին եւ բազմազան ուսումնասիրութեանց արդիւնք՝ հմտալից հատոր մը որ լոյս կը տեսնէ յետ մահու եւ որ կը զուգադիպի հեղինակին՝ տարաբախտ Արմէն Խաչատրեանի մահուան չորրորդ տարելիցին:

Այս աշխատանքը որ 1966ին, հեղինակը իբր տոքթորայի երրորդ շրջանի աւարտական ճառ ներկայացուցած էր Սորպոնի մէջ եւ տոքթորայի տիտղոսին արժանացած (**), ուրախ ենք յայտարարելու որ լոյս կը տեսնէ ընտիր կազմով, ճոխ, խնամուած յատակագիծերով, լուսանկարներով եւ Փրոֆ. Անտրէ Կրապարի կողմէ գրուած յառաջաբանով: Իր ներհուն բովանդակութեամբ, գիտական լրջախոհ տեսութիւններով մեծապէս գնահատուած օտար մասնագէտներու կողմէ եւ անոնց ջանքերով հրատարակուած, ֆրանսերէն լեզուով այս հատորը գրեթէ միակ ուսումնասիրութիւնն է որ կ՚ընդգրկէ 4րդ–6րդ դարերու հայկական ճարտարապետութեան սկզբնաւորման ամբողջական շրջանը:

Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստանի մէջ կը կազմէ նախահիմքը այս շրջանին. ապա ուսումնասիրուած է հայ ճարտարապետներու կառուցողական թեքնիքը եւ սկզբունքները, անոնց բաղդատական վերլուծումը դրացի երկիրներու հետ: Յաջորդական գլուխներու մէջ լայնօրէն հետազօտուած են դամբարանային յուշարձանները, միանաւ եկեղեցիները, բազիլիքները, կեդրոնագմբէթ եկեղեցիները եւ քաղաքացիական սրահները:

Արմէն Խաչատրեան մասնագէտ ճարտարապետ, մանրակրկիտօրէն վերլուծած է Էջմիածնայ եկեղեցիին յատակագիծը, անոր կրած շինարարական փոփոխութիւնները 5րդ–7րդ դարերուն: Ան կը ծանրանայ Էջմիածնայ խորհրդապաշտութեան վրայ, հետեւելով Ագաթանգեղոսի վկայութեան. եկեղեցին շինուած է Աստուածային տեսիլով մատնանշուած տեղի մը վրայ, վկայարան մըն է ան ձօնուած առաջին նահատակուած սուրբերուն:

Վերջին գլուխը նուիրուած է սիրիական եւ հայկական ճարտարապետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող նմանութիւններու եւ բաղդատութիւններու: Թէեւ հայկական ճարտարապետութիւնը ներշնչուած է քրիստոնէական նախնական շրջանի դրացի երկիրներու ճարտարապետութենէն, բայց մանաւանդ սիրիականը եղած է անոր սկզբնաղբիւրը: Սակայն այդ նմանութիւններուն մէջ իսկ, հեղինակը կը տեսնէ շինարարական ձեւերու, նիւթերու, համեմատութիւններու ինչպէս նաեւ գեղեցկագիտական ճաշակի տարբերութիւններ որոնք կը բացատրուին տեղական ինքնատիպ ստեղծագործութեան եւ ներշնչման արդիւնք եղող յղացումներով:

Հակառակ անոր որ Արմէն Խաչատրեան որպէս ճարտարապետ վերլուծման ենթարկած է շատ մը պարզաբանուած կամ անծանօթ մնացած հարցեր, ցոյց տուած հայ ճարտարապետութեան կառուցողական թեքնիքը, սակայն իր գիրքին ոճը յստակ է եւ պարզ, չէ խճողուած գիտական բացատրութիւններով. մեծ հետաքրքրութեամբ եւ դիւրաւ կը կարդացուի ոչ մասնագէտ ընթերցողին կողմէ:

«4րդ–6րդ դարերու ճարտարապետութիւնը» հայկական ճարտարապետութեան սկզբնաւորման շրջանը յատկանշող շինարարական թեքնիքի մասին իր բերած մանրամասն ծանօթութիւններով — ինչ որ էական է հայկական ճարտարապետութեան մէջ — այդ շրջանը բնորոշող յուշարձաններու այլազան տիպարներով եւ տակաւ առ տակաւ պեղումներով լոյս աշխարհ բերուած, ցարդ քիչ ճանչցուած բայց կարեւոր յայտնաբերումներով, կուգայ հարուստ ատաղձ բերել ընդհանուր ճարտարապետութեան պատմութեան եւ կը հանդիսանայ թանկագին աջակից հայ եւ օտար մասնագէտներու հետազօտական աշխատանքներուն:

Վստահ ենք որ այս արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը պիտի ստանայ իր արժանի գնահատանքը Սփիւռքի հայ բազմաթիւ գաղութներէն մինչեւ Երեւան, ինչպէս նաեւ օտար գիտնականներու մօտ: Երիտասարդ սերունդը, հետամուտ ճանչնալու իր անցեալի փայլուն մշակոյթը, հպարտութեամբ եւ սրտի անհուն գոհունակութեամբ պիտի գտնէ հոն իր նախնեաց բազում գործերը «արժանի գրոց յիշատակի...»:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

(*) A. Khatchatrian, L'Architecture Arménienne du IVe au VIe siècle, préface André Grabar, Editions Klincksieck, Paris, 1971.

(**) Այս մասին ընդարձակ գրախօսական մը երեւցած էր ժամանակին 1966 «Յառաջ»ի Ապրիլ 21 եւ 22 թիւերուն մէջ:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԻՐ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յետոյ ունէինք մենք — գլխաւորաբար Շ. Միսաքեան, Վ. Թաթուլ եւ ես — բացօթեայ պտոյտները, այս կամ այն հովանուտքին ներքեւ:

Ու բոլոր այս տեսակցութիւններուն մէջ, ո՛րքան մեծ հաճոյք էր ունենալ Միսաքին ներկայութիւնը, որով ա՛յնքան սրտազեղ ու մտերմական կը դառնար մեր ստեղծած մթնոլորտը: Իր հիւանդութիւնը յայտարարուած արդէն, Մեծարենց թողած էր վարժարանը եւ կ՚ապրէր անձնապէս այն անկախ պայմաններուն մէջ, որոնց կը կարօտի բանաստեղծը: Բժիշկին յանձնարարութեամբ: Թօփգափու հաստատուած էր ծնողքին հետ, ուր օրն ի բուն մարգերուն եւ արձակ բնութեան վայելքովը կ՚արբենար, ու ահա առաւելապէս այդ միջոցին է, որ ինքզինք եղբայրացած զգաց համայնական գոյութեանց, նոյնացաւ անոնց, ապրելու երջանկութիւնը իր քաղցրութիւնները հոսեցուց իր հիւանդագին հոգւոյն մէջ, այլ եւ ամրացուց բնութապաշտ իր հաւատքը, որ արդէն զգալի էր Ծիածանին մէջ, եւ որ քնարերգել տուաւ իրեն Նոր Տաղերը: Բանաստեղծին այդ դաւանանքը՝ զգացող էութիւն մը գտնելու իրերուն մէջ, համամտութիւն կը գտնէր Մօրիս Մէթէրլինկի «Ծաղիկներու իմացականութեան» մէջ, զոր կը կարդար այդ միջոցին: Ընթերցումը՝ ամենամեծ վայելք մըն էր իրեն համար, որմէ զրկուած էր սակայն, վերջին ատենները, հիւանդութեան պահանջմամբ:

Մեծ նախասիրութիւն մը ունէր գրաբարին համար, զայն դաւանելով լեզուի գեղեցկագիտութեան անսպառ աղբիւր մը եւ Նարեկին հետ կը կարդար գրաբար Աստուածաշունչը, որոնք թերեւս իր կրօնական զգացումներուն ալ կը խօսէին: Չէր անտեսեր գաւառական բարբառը: Նոթատետրի մը մէջ, ընդօրինակած էր ժողովրդական երգեր: Գաւառական գրականութիւնը՝ մտադրաղում մըն էր իրեն համար եւ արեւելեան գեղեցկութիւններ խուզող իր միտքը՝ կը սիրէր պարսիկ բանաստեղծներու վարդենիքի բուրեաններով խնկաւէտ երգերը իրենց բնագրին մէջ կարդալ, ու կ՚ուզէր պարսկերէն եւս սորվիլ:

Իր տաղանդին կազմութեան մէջ անշուշտ կարեւոր դեր մը պիտի ունենար ֆրանսական գրականութիւնը, մանաւանդ ֆրանսական նոր, ու, ինչպէս կ՚ըսեն, անպաշտօն գրականութիւնը, որ այնքան նուազ պուլվառական է, ա՛յնքան հարուստ է բանաստեղծութեամբ, եւ յաճախ ա՛յնքան մարդկայնական, եւ զոր ա՛յնքան կը սիրէինք: Մեծարենց կարդաց Վեռհառնը, Հանրի տը Ռէնիէն, Ժան Մոռէասը, Ատոլֆ Ռէթէն, Ալպէր Մոքէլը, ու շատերն այն բանաստեղծներուն, որոնք Մերքիւր տը Ֆրանսի, Լա Փլիւմի եւ անոնց ընկերակցող հոյլ մը նոր հանդէսներու ուժերը կը կազմէին: Ո՞ր աստիճան ուղղակի եղաւ ատոնց ազդեցութիւնը իր մտքին վրայ, կամ ստուգիւ կրե՞ց որեւէ ազդեցութիւն անոնցմէ: Իր գործը ատիկա չի ցուցներ յայտնապէս, բայց անհաւանական չէ, որ իր միտքը ձեւակերպուած պահուն անզգալապէս օգտուած ըլլայ անոնց ընթերցումներէն, եւ մանաւանդ քաջալերուած՝ իր խորհրդանշական արուեստին մէջ: Ուրախացուցիչ էր մանաւանդ Ռէթէի ոգին, որ կը խանդավառէր որքան մեզ, նոյնքան եւ Միսաքը, այդ ուժեղ, յստակ, մարդկայնական եւ յեղափոխական ոգին, որ սակայն աւաղելի անցեալ մը եղած է այժմ նոյնինքն իր տիրոջ համար՝ իր վերջին քոնվերսիոնէն ի վեր, իր տաղանդին երիտասարդութեան դաւանանքներն ու ձգտումները ժխտելէն ի վեր: Բայց մեզի սիրելի կը մնայ՝ ինչ որ կը մնայ Ռէթէէն, նոյնիսկ անոր ինքզինքին ուրացումէն ետքն ալ: Վեռհառնը չէր թուեր սակայն թէ սիրցուցած էր ինքզինքը Մեծարենցին այնքան որքան կը խանդավառէր մեզ: Ըսած եմ արդէն՝ Մեծարենցի նուիրուած յօդուածի մը մէջ. բուռն եւ խիզախ խառնուածք մը չէր ինքը, որքան գեղուն էր խանդաղատանքով, գորովով, քաղցր յուզմամբ: Այս էր պատճառը, թերեւս, որ քիչ մը ցուրտ գտած էր Վեռհառնը, երբ վերջացուց ընթերցումը բարբարոս քերթողին երկու հատորներու:

Ընդհակառակն՝ հանդիպութիւնն աւելի ստոյգ էր Կաղըին, Խուլըին եւ Համրըին քերթողին եւ պելժիացի միւս քերթողին, Կոյրերու, Խոնարհներու զանգակին գմայլելի Մէթէրլինկի միջեւ:

Մեծարենց կը կարդար նաեւ անգլիացի հեղինակներ — քանի որ Պոլիս գալէ առաջ, Մարզուանի քոլէճին մէջ ուսած էր նաեւ անգլերէն — գլխաւորաբար Քարլայլն ու Էմըրսընը:

×

Այսպէս, սփոփարար էր տեսակցիլ այս տղուն հետ, որ իր յորդառատ խառնուածքին ազնուազոյն յարումներուն հետ կատարելագործելի իմացականութեան մը ձգտումը կը զգացնէր, եթէ երբեք չէր ապացուցած զայն՝ իր գործին մէջ: Եւ մեր տեսակցութիւնները անպէտ շաղակրատութիւններ չէին: Իր լռակեցութիւնը — ազնուական հոգիներու պերճախօսութիւնը թերեւս — քիչ անգամ կը վրդովուէր իր վեհութեան մէջ. բայց իր խօսքը՝ իր գրին չափ նշանակութիւն ունէր, իր ծանրախոհ խօսուածքն որ հզօր էր աւելի քան բարձրաղաղակ աղմուկները: Եւ յետոյ, կը կարծեմ թէ ինք ալ կ՚օգտուէր մեր այս տեսակցութիւններէն, իր աշխարհահայեցողութիւնը կը յեղաշրջուէր՝ մինչեւ այն ատեն իրեն համար նոր խոհերու որդեգրումովը, եւ կ՚ենթարկուէր այնպիսի իւրաշրջումներու, որոնք պիտի ուշանային խատամբեր անհատականութեան մը ներամփոփման մէջ, եւ այդ տեսակցութիւններէն — նոր «տառապանք»ներու եւ նոր զգայութիւններու

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Այս մարդը գուցէ կը ստէ, մտածեց ինքն իրեն, եւ ամուսնիս համար ըսածները ճշմարիտ չեն, այլ միայն զիս խաբելու համար հնարած. պէտք է որ ես առանձին խօսիմ Քերովբէ էֆէնտիին հետ եւ ամէն բան հասկնամ... այն ատեն կրնամ ընելիքս որոշել:

Ղուկաս էֆէնտի տունէն մեկնած ատեն իմաց տուած էր, որ յառաջիկայ անգամ գալուն հաւանօրէն իր հետ պիտի բերէր Քերովբէ էֆէնտին եւ պատուիրած էր Երանիկի սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելու եւ նախորդ անգամուան ընթացքը չկրկնելու: Երանիկ, որ արդէն իսկ որոշած էր դիմում ընելու Քերովբէ էֆէնտիի, առանց դժուարութեան հաւանութիւն յայտնեց, ըսելով.

— Քանի որ բարեկամդ է եւ դուն ալ կը փափաքիս, որ լաւ ընդունելութիւն ընենք իրեն, ես ալ ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ:

Այս համակերպութիւնը քիչ մը զարմացուցած էր վաճառականը, որ ընդհակառակն ընդդիմութիւն կը սպասէր քենիին կողմէ, բայց յետոյ ինքն իրեն բացատրեր էր այդ համամտութիւնը:

— Կ՚երեւայ որ մտածեր է, որ ամուսնոյն մասին ըսածներս իրենց ազդեցութիւնը ըրեր են եւ զգացեր է, որ ըմբոստութեամբ գործ չի տեսնուիր:

Երբ երկու օր ետքը վաճառականն ու Քերովբէ էֆէնտի եկան Սարը Եար, Երանիկ՝ իր խոստումին հաւատարիմ, շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իր քեռայրին բարեկամին, որ հիացած մնաց կնոջ իր նկատմամբ ցոյց տուած այդ համակրանքներէն, որոնք չէին համապատասխաներ նախորդ այցելութեան միջոցին անոր բռնած վերապահ դիրքին:

Նոյնիսկ օղի խմելու կամ երգ երգելու համար այս գիշեր Երանիկ դժուարութիւն չյայտնեց: Անտրտունջ կրեց Քերովբէ էֆէնտիի շուայտ ակնարկութիւնները եւ թոյլ տուաւ, որ անշնորհք կատակներ ընէ իրեն հետ:

Ղուկաս էֆէնտի աչք կը գոցէր այդ անցուդարձին եւ բնաւ նախանձ զգալու երեւոյթը չունէր: Ան ալ իր մասնաւոր ծրագիրը ունէր եւ այդ ծրագրին իրագործման համար նպաստաւոր կը համարէր իր քենիին ու բարեկամին միջեւ գոյացած համակրական յարաբերութիւնները:

Իր կինը, տիկին Թագուհի, հաւանօրէն քիչ ատենէն պիտի վերադառնար: Ոսկիկ արդէն իսկ մանչ մը ծնած էր եւ մայրը՝ մեկնելու համար կը սպասէր իր աղջկան անկողնէն ելլելուն, այնպէս որ մէկ երկու շաբաթէն Ղուկաս էֆէնտիի ամուրի կեանքը վերջ պիտի գտնէր: Արդ, այս հեռապատկերին հանդէպ վաճառականը կ՚ուզէր էֆէնտիին գլուխը փաթթել եւ միեւնոյն ատեն զայն ուզած ատեն գործածել իր հաճոյքին: Ահա ասոր համար հաշտ աչքով կը նայէր իր քենիին ու բարեկամին սիրալիր վերաբերումին:

Միջոց մը, երբ Քերովբէ էֆէնտին ու Երանիկ առանձին մնացին, այս վերջինը ըսաւ.

— Էֆէնտի, ձեզի հետ լուրջ ու կարեւոր խնդրի մը համար տեսակցիլ կ՚ուզեմ:

— Ամենայն հաճոյքով, երբոր ուզես, պատասխանեց միւսը, խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է:

— Ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ:

— Ուրեմն կրնաս վստահ ըլլալ, որ հիմակուընէ խնդրանքդ ընդունուած ու կատարուած է:

— Շնորհակալ եմ, միայն թէ այս մասին Ղուկաս էֆէնտիին բան մը գիտնալու չէ:

— Ատոր համար ալ կրնաս ապահով ըլլալ:

— Ես վաղը կուգամ ձեր գրասենեակը եւ հոն առանձին կը տեսնուինք:

Եւ Երանիկ Քերովբէ էֆէնտիի գործատեղիին հասցէն ուզեց, զոր այս վերջինը անմիջապէս հաղորդեց:

— Ե՞րբ պիտի գաս, ըսէ, որ ըստ այնմ պատրաստ ըլլամ եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընեմ, որպէսզի առանձին գտնուինք:

— Կէսօրէն ետքը, ժամը երեքին միջոցները, պատասխանեց Երանիկ, միայն թէ՝ նորէն կը կրկնեմ, չըլլայ, որ այս մասին Ղուկաս էֆէնտին բան մը իմանայ:

— Անհոգ եղիր...

Քերովբէ էֆէնտի կ՚ուզէր աւելի մանրամասնութիւններ հասկնալ այս անակնկալ ու խորհրդաւոր այցելութեան մասին եւ ասոր համար կը պատրաստուէր հարցումներ ուղղել, երբ Ղուկաս էֆէնտի ներս մտնելով, հարկ եղաւ վերջ դնել այս խօսակցութեան:

Երբ Ղուկաս էֆէնտի իր քենիին հետ առանձնացաւ ննջասենեակը, իր գոհունակութիւնը յայտնեց անոր նոյն իրիկուան ընթացքին համար եւ ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

իր մէջէն ընդանցնելէն ետքն էր, որ սկըսաւ երգել հայ արիւնին ու հայ Վշտին վսեմ տրամութեամբը սարսռագին այն մէկ քանի գեղեցիկ տողերը։

Այո՛, մեր չորս–հինգին ըմբռնած «նոռոգոյն» գրականութիւնը թիրախ մը ունէր իրեն հանդէպ, նշանակէտ մը, որով ընտրակցօրէն կը խանդավառուէր — ընկերային արուեստ ու գրականութիւն։ Թերեւս տակաւ պիտի կրնար միայն գոհացում տալ մեր բազմատենչ տենդերուն, 20-25 տարու պատանիի յեղափոխական ըմբռնումներուն, եւ գեղեցկագիտական ըմբռնումներուն, որոնց համեմատ «մտքի օնանականութիւն» է գրողի մը՝ ինքզինքին համար ըրած գրականութիւնը, առանց չուրջի մտահոգութեան։ Մեծարենց, արդէն այս համոզումը հաստատաբանեց իր վերջին մէկ-երկու քերթուածներուն մէջ։ Եթէ կարենար տակաւին իր ծննդավայրն երթալ — ինչպէս կը ցանկար այնքան անձնկարօտ՝ իր բանաստեղծութեան տոհմային գոյնը աւելի չեշտելու համար, բոլորովին գաւառացի դառնալու համար — ո՛րքան լայն յատկաձեւ մը պիտի ունենար իրեն այն ատեն։

×

Որքա՜ն փոյթ, ու որքա՜ն եռանդ ցոյց կուտար՝ իր հիւանդագին վիճակին մէջ իսկ՝ իր վերջին երկին, Նոր Տաղերուն հրատարակման համար, միշտ տրամադրելի գտնելով ջանքերը իր հօր, որ մինչեւ վերջին պահը իր բանաստեղծ զաւկին գերագոյն հոգը ապրեցաւ այնքան անխոնջօրէն, իր յողնավաստակ ծերութեան մէջ։ Իր մօտալուտ եղերական վախճանին նախազգացո՞ւմը պէտք է նըշմարել իր այդ փոյթին ու արտորանքին մէջ։ Արդէն, իր տաղանդին կատարելագործութեան հետ, արհամարհանքով կը նայէր իր առաջին գործին, Ծիածանին վրայ, եւ նորին կը սպասէր։ Որքան մեծ ուրախութիւն մը մոռցնել տուած էր իրեն՝ իր հիւանդութիւնը՝ երբ վերջնապէս անցեալ ամրան ելաւ իր գիրքը։ Աբրիշն էր, որ կը ցնծար իր մէջ։ Խընդակցական նամակներ գրեցին իրեն բազմաթիւ տաղանդաւոր գրողներ։ Գիտենք, թէ ի՛նչ փառաւոր ընդունելութիւն մը կը սպասէր իրեն՝ երկրորդ հատորին ալ։

×

Ինչ օգուտ, սակայն, որ իր համբաւին լայնալուն հետ, զինքը գիշատող ախտը աւելի եռանդով կը պեղէր իր կուրծքը։ Նոր Տաղերու լոյս տեսնելէն գրեթէ անմիջապէս ետք, սկսաւ տունը մնալ։ Արդէն Սամաթիա փոխադրուած էին։ Կ'երթայինք իրեն շատ անգամ։ Ու ահա նորէն, մեզ տեսնելուն, կը մոռնար հիւանդութիւնը, եւ ուրախ, կ'եւլէր կը դիմաւորէր մեզ, զարմացնելով նոյնիսկ մայրը՝ հէք պաշտելի մայրը, ի՛նքն ալ ալեհեր ու ազնիւ կին մը, որ կը պատմէ մեզի թէ ի՛նչպէս մեզ տեսնելուն կ'ոգեւորուէր, կ'ուրախանար։ Իսկ իր առանձին պահերուն, ո՛րքան ալ տխուր, երբեք չէր լքեր իր յոյսը։ «Միշտ յուսալ կուտայ այս հիւանդութիւնը», կ'ըսէր Վահրամ Թաթուլին, որ գրեթէ միշտ եւ ամէնօրեայ անբաժան մտերիմը մնաց հիւանդ բանաստեղծին։ «Արդէն ինքզինքս եղբայրացած կը զգամ անոր, հիւանդութեան հետ», կը յարէր։ Մեծ կամք կ'ընէր ապրելու, առողջ երեւալու։ Ցաճախ, առանձին պահերուն, կը տքար անզօր տնքտնքոցով մը, բայց մայրը սենեակէն ներս մտնելուն՝ ճիգով մը կը շըտկուէր նորէն։ Ա՛հ, չէր ուզեր որ մայրը հոգ ընէր իրեն համար։

Կը յուսար նոյնիսկ, վերստին կազդուրուելէ ետք, անցած գարնան կամ ամրան երթալ դէպի իր ծննդավայրը։ Բայց չէր կրնար։ Օր մը ըսած էր դարձեալ՝ Վ. Թաթուլին. «Ձախէն ալ թոքս անցաւ»։ Արդէն անկողին ինկած էր։ Եւ օր մըն ալ հօրը թոյցուցած էր բերնէն սա խօսքը. «Ա՛լ քայքայուեցայ, հա՛յր»։ Բայց ո՛չ. նորէն կեանքին փարած կը մնար՝ լաւատես։ Ծնողքը մեծ զոհողութիւններով — առանց սակայն աւելա իրեն հասկցնելու, որովհետեւ չէր ուզեր, որ ծնողքը զըրկանքներու ենթարկուին իրեն համար — կրցած էր տնակ մը վարձել Հալքի, եւ օր մը հիւանդը հոն փոխադրուեցաւ։ Օր մը միայն զբօսավայր մը գացած նստած էր։ Վերջինն էր աւելա։ Վերջապէս անկողին ինկաւ, միշտ իր սնարին վերեւ ունենալով իր մայրը՝ առանձին։ Նորէն ապրելու հաւատք ունէր։ Հալքիէն ուղղած երկտողով մը, մահուընէն երկու շաբաթ առաջ չորս–հինգ հատ, անգլերէն գիրք ուզած էր, միեւնոյն ատեն յանձնարարելով մեզի, որ ամիս մը ետք միայն իր քով երթանք, որպէսզի ինք ալ կարենար ոտքի ելլել, եւ մէկտեղ շնչէինք բոյրը եղեւիններու «որոնց այնքան մօտն էր, բայց միեւնոյն ատեն այնքան հեռուն կը գտնուէր», ինչպէս գրած էր։ Հողեվարքը սկսաւ Շաբաթէ Կիրակի լուսնալու գիշեր մը։ Աքաղաղներու կանչէն պահ մը առաջ, բանաստեղծը վերջին անգամ շնչեց երեք անգամ թեթեւակի հազալէ ետք, մինչ գիշերին համայնութեան մէջ, ու այդ ամայութեան եւ միայնութեան մէջ, մայրը քաջութիւնը ունեցաւ անոր դէմքը թաշկինակով մը ծածկելու վերջին հոգածութիւնը ցոյց տալ, եւ յետոյ մխ–մինակ, իր մահացած զաւկին քով նստած, հեծկլտագին, ամէնէն բանաստեղծական եղերգները երգեց, ու ամէնէն ճշմարիտ արցունքները լացաւ, սպասելով լոյսին ծագման։

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ (Մառաչ). — Արդար ըլլալու համար ըսենք, թէ վերջին տարիներուն զրկուած էինք հրապարակաւ ազգային տօնակատարութիւնները ընելու հաճելի վայելքէն։ Պատճա՞ռը։ Պատճառը պարզապէս այն է, որ հին չէնքերը քանդուելով նորեր կը կառուցուին, հետեւաբար մեր սովորական սրահներն ալ քանդուած ըլլալուն, այժմ նոր սրահ գտնել գրեթէ անկարելի է։ Բայց շնորհիւ Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ բժիշկ Սարաֆեանի ունեցած ընդարձակ յարաբերութեանց՝ գտնուեցաւ նորաշէն եկեղեցի մը, որուն գեղեցիկ սրահը տրամադրուեցաւ մեզի։ Թէեւ քաղաքէն քիչ մը դուրս, բայց դարձեալ հայրենակարօտ հասարակութիւնը՝ նոյնիսկ Սէն Շամոնէն իրենց միջոցներով փութացած էին հանդիսավայր, Յունիս 12ի երեկոյեան ժամը 9ին, տօնելու համար Հ. Յ. Դ. Անտոք եւ Վարուժան կոմիտէներու նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Մայիս 28ի 53րդ տարեդարձը։

Նախագահ ընկեր Նշան Այտապիրեան միօրեայ դպրոցի աշակերտներուն «Բամ փորոտան» խմբերգով հանդէսը բացուած յայտարարեց։

Նախագահ ընկերը.— «Կանդ մի առներ սրաթեւ երիվար, Նպատակս տկարութիւն չի ճանչնար» (Սիամանթօ) եւ «Հաւատացէք, ո՛վ Հայեր, վարդահեղեղ արշալոյսի մը, որուն ոտնաձայնը կ'առնեմ» (Վարուժան) բնաբան ունենալով պատմեց թէ երբ ողջ Հայութիւնը կենաց եւ մահու պայքար կը մղէր Թուրքերուն դէմ՝ նոյն պահուն բոլշեւիկները 1918 Մարտ 4ին Պրեստ Լիտովսքի խայտառակ դաշինքը կը կնքէին՝ հայապատկան Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը շնորհելով Թուրքին։ Անդին հայ ժողովուրդը մէկ սիրտ մէկ հոգի ոտքի կանգնած, իր պրոնզէ բռունցքով 1918 Մայիս 28ին պարտադրեց Թուրքին որ ընդունի Հայաստանի անկախութիւնը, իսկ 1920 Օգոստոս 10ին՝ Սեւրի դաշնագրով ընդունի Միացեալ Հայաստանը՝ իր պատմական հողերուն վրայ։

Գեղարուեստական բաժինը կոկիկ եւ սրտառուչ էր։ Արտասանութիւններ ըրին Օր. Վիվիան Սարաֆեան «Հայրենիք» (Յ. Շիրազ), Օր. Աստղիկ Մանուկեան «Ես իմ անուշ Հայաստանի» (Չարենց), Օր. Քրիսթին Սարաֆեան «Խօսք իմ որդուն» (Ս. Կապուտիկեան), Օր. Էլվիր Սարաֆեան «Երազ» (Սմբատ Շահազիզ), իսկ մէջ ընդ մէջ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան պարախումբը իր խմբապարերով ու մենապարերով հանդէսին փայլ տուաւ արժանանալով ներկաներուն խելայեղ ծափահարութեան եւ վերջապէս իր շնորհալի եւ հնչուն ձայնով երգեց Օր. Սանճեան (Վիէն)։ Ի՛նչպէս չյիշել նաեւ Արէլ Արէլեանը, որ զգացումով եւ խոր յուզումով մագնիսացուց սրահը արտասանելով Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը։

Առաջին բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Յարութիւն Այտապիրեան, որ խօսեցաւ Ֆրանսերէն իսկ երկրորդ բանախօսը նոյնպէս երիտասարդ ընկ. Կարապետ Փափազեան (Փարիզէն)։ Գրեթէ երկու բանախօսներն ալ նոյն միտքերը յայտնեցին սկսեալ Վարդանանց Աւարայրէն մինչեւ 1915ի ցեղասպանութիւնն ու Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի ճակատագրական հերոսամարտը, ուր գազանաբարոյ Թուրքը ծունկի գալով ընդունեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը։ Ընկ. բանախօսները մասնաւորաբար շեշտը դրին իրենց սերունդին վրայ, թելադրելով որ միակամ, ձեռք ձեռքի տուած արթուն պահակներն ըլլան Հայկական Դատի պաշտպանութեան՝ տիրանալու համար վաղուան Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի։

«Կիլիկիա» խմբերգով հանդէսը վերջ գտաւ եւ ներկաները մեկնեցան խոր գոհունակութեամբ։

Վ. ԽՐԻՄԵԱՆ

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս, 13ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայոց պատմութեան ամէնէն մեծ թուականներէն՝ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, որ լեցուցած էր սրահը ամբողջովին։

Հանդիսութիւնը նախաձեռնուած էր Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի կողմէ, որուն իրենց օժանդակութիւնը բերած էին քոյր կազմակերպութիւններ։

« Յառաջ Նահատակ »ի յոտնկայս երգուած խմբերգէն ետք խօսք առաւ օրուան նախագահը՝ ընկ. Ա. Քղեւեան, որ 1918 Մայիս 28ը նմանցուց Հայաստանի լուսակամարի վրայ փայլող աստղի մը։ Այդ օր հիմը դրուեցաւ Հայու անակին, որ ատրիճանաբար դարձաւ տուն՝ վաղը դառնալու համար դղեակ։

Վիէնի քաղաքապետին ողջոյնի խօսքը փոխանցեց ներկաներուն Էվլին Տոնաէյ, որ այդ առթիւ գնահատեց փոքրաթիւ հայ գաղութին աշխատանքները հայ եւ Ֆրանսական շրջագիծի մէջ։ Հայ ժողովուրդի իրաւունքն է, ըսաւ ան, տէր դառնալ իր հողերուն եւ կառավարել իր երկիրը ազատ ու ժողովրդավար իրաւակարգով մը։ Աւելցնենք, որ քաղաքապետը չէր կրցած ներկայ գտնուիլ հանդիսութեան, որովհետեւ նոյն օրը կը մասնակցէր Էփինէի Ընկերվարականներու ժողովին։

Ֆրանսերէն եւ Հայերէն ճառ մը խօսեցաւ մեր երիտասարդ ընկերներէն Կարապետ Փափազեան, որ անդրադառնալէ ետք պատմական դէպքերուն, կատարելէ ետք կարգ մը հաստատումներ Հայաստանի Հանրապետութեան շինարար աշխատանքներու մասին, իր խօսքը յատկապէս իր սերնդակիցներուն ուղղելով կոչ ուղղեց անոնց՝ համախմբուիլ գաղափարական նուիրական դրօշի ներքեւ, եւ տանիլ պայքար յանուն անիրաւուած ժողովուրդի մը իրաւունքներու վերահաստատման։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Սեւան » խումբի պարախումբը ներկաներուն հրամցուց հայկական պարեր՝ ձեւաւոր զգեստաւորումով եւ յաջող ներկայացումով։ Խումբը օր աւուր յաջողութիւն կ'արձանագրէ եւ կը յառաջդիմէ։

Մեներգներով եւ արտասանութիւններով ցերեկոյթին մասնակցեցան Խ. Մըլիկեան, Օր. Օր. Ա. Աճէմեան, Մ. Քէչէճեան, Ա. Սանճեան, Ա. Քղեւեան, Մարգարեան եւ ուրիշներ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Միւս հարսներն էլ իրենց կարգին մտել էին զանազան դռներ եւ դուրս եկել։ Նրանցից լուր ունեցողներն էլ իրենց կարգին մտել էին ուրիշ դռներ։

— Քա, չե՞ս լսեր, Բոշայենց փողոցը․․

— Ե՞րբ։

— Այս առաւօտ...

Գ.

Իւրաքանչիւր լուր ուրիշին պատմել էր մի քիչ այլ բովանդակութեամբ, այնպէս որ երեկոյեան երբ կանայք հաղորդեցին Բոշայենց փողոցի պատահած արտակարգ դէպքը իրենց ամուսիններին, ստացել էր հետեւեալ բովանդակութիւնը. — տեսել էին Խամբուրենց Հաջիի աղային երիտասարդ Ոսկերիչ Տիգրանի տնից դուրս ելնելիս եւ տեսել էին նաեւ մանկամարդ հարսը նրա ետեւից կամացուկ դուռը փակել է։

Դ.

Յաջորդ առաւօտ, խաղաղ եւ արեւոտ մի մայիսեան առաւօտ, երբ Թանկագին խաթունը մեծ մաղն ամբողջ վարդ լըցրած պարտէզից տան բակն էր մտնում, լսեց սարսափելի լուրը։ Թանկագին խաթունի ոտները կքոտեցին. մաղը ձեռքից նետեց, որից վարդերը թափուեցին սալայատակի վրայ, հազիւ կարողացաւ ձեռքը երկարել պատի վրայի ցցին եւ ազատուել գետին փռուելուց։

Թանկագին խաթունը Հաջիի աղայի կընոջ՝ Մեմիկ խաթունի քոյրն էր։

— Ուրկի՞ց լսեցիր, կարկամելով հարցրեց Թանկագին խաթունը։

— Սաղ քաղաքը կը խօսայ, քա՛...

Մօտ կէս ժամ անցաւ, երբ Թանկագին խաթունը կարողացաւ գտնել իր սառնասրտութիւնը։ Երբ գտաւ սառնասրտութիւնը, շալը քաշեց գլխին եւ վազեց քրոջ մօտ։

Ներս մտաւ չմտաւ բացագանչեց.

— Ամա՛ն, քո՛յրս, էս ի՞նչ բան էր լսեցի, անկաճս էրուաւ։

Մեմիկ խաթունն այլայլուեց։

— Քա՛, Թանկուկ, ի՞նչ կ'ըսես։

— Ամա՜ն, Մեմիկս, աշխարհք չմըտնէիր...

Մեմիկ խաթունի մտքից չէր անցնում, որ քրոջ լածը կարող էր որեւէ կերպ առընչութիւն ունենալ իր երկարամեայ ամուսնական կապի հետ. ունեցել էր աղջիկ զաւակ, ամուսնացրել եւ արդէն մի թոռնիկի էլ տէր։

— Վրաս մարելիք կուգայ, չո՛ւտ ըսէ, — խնդրեց Մեմիկ խաթունը՝ ամբողջ մարմնով դողալով։

Թանկագին խաթունը չէր կարող սկսել, դառնում էր սենեակում, ձեռները տրորելով։

— Սաղ քաղաքը կրակ է կտրեր, քո՛յրս։

— Քա ըսէ՛։

— Մեր փեսայէն հէչ տանկ բան չէի սպասեր, վայ գլխո՛ւս...

Մեմիկ խաթունի համբերութիւնը հատաւ։

— Թէզ ըսի, չէ նէ մեծ ձայնս կը հանիմ հա՞։

Թանկագին խաթունը պատմեց եղելութիւնը։

— Քա՛ վո՜ւյ... ճչաց Մեմիկ խաթունը եւ ինկաւ թախտին։

Թանկագին խաթունը գրկեց նրան, նստեցրեց։

— Շիտա՛կ ըսիր, քո՛յրս, աշխարհք չմտնէի բարով, ոտքս կոտրէր ժամ չերթայի ու չպսակուէի, վայ գլխո՛ւս, վայ գլխո՛ւս...

Երկու քոյր իրար գրկած, արցունքները խառնելով իրար, երկար լաց եղան։

Թանկագին խաթունի պատմածն արդէն բաւականին տարբեր էր։ Նախ՝ Հաջիի աղան ո՛չ միայն առաջին անգամն էր անցել Բոշայենց փողոցից՝ այլ շատ անգամներ, երկրորդ՝ երբ Հաջիի աղան դուրս էր եկել ոսկերիչ Տիգրանի տնից՝ Փայլունը նրա վիզովը փաթաթուած է եղել, երրորդ՝ փողոցում, երբ երախաները տեսել են Հաջիի աղային այդ վիճակում՝ ընկել են նրա ետեւը, եուհա՛ կանչել եւ խայտառակելով հասցրել մինչեւ խանութ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(3 – Շար.)

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, Օր. Անահիտ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան եւ զաւակը եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 18ին, իր բնակարանը, 65 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Յունիս 22) ժամը 14,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կ'ողբայ իր անձնուէր ընկերներէն՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Կրօն. Ընկերակցութիւնը բատացած է եկեղեցւոյ համար.—

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Վահան Մարտիրոսեանէ դպրոցին 100 ֆր., եկեղեցւոյ 50 ֆր, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Հրաչ Մարտիրոսեանէ դպրոցին 100, եկեղեցւոյ 50, Փարիզէն Պր. Գրիգոր Մարտիրոսեան (զարմիկը) դպրոցին 100, եկեղեցւոյ 50, Պարոն Գաբրիէլ Ալակէօզեանի տխուր մահուան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բանակումին համար (Օգոստոս), դիմել Նոր Սերունդին, 17 Ռիւ Պլէօ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մշակոյթի Տան Օժ. Տիկ. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վահանեան ընտանիքին, Քան, իրենց մօր երէցկին Լուսիա Պապայեանի կորստեան առթիւ:

Այս առթիւ Տիկ. Է. Վառնաճեան Մշակոյթի Տան կը նուիրէ 30 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

×

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ. Մ. Քէլէշեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Քէլէշեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէշեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, հօրեղբօր, եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՔԷԼԷՇԵԱՆԻ

մահուան տխուր առիթով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւորուած սենեակ մը:
Դիմել՝ Տիկին Ա. Զիբունեին
13, Rue Caumartin, Paris (9e)
Tél. : OPE. 37-62

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27:

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ): Ժամանում 13ի առենները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռուժ տը Շանթիյի, Նաախոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն):

Տաք մթնոլորտ, շամփուրով խորոված:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BAIL A CEDER
Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Քլերիի կեդրոնը սքանչելի լոքալ մը, Բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար: Խոհանոցի յարմարութիւն:

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236–48–12

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30
BEZIERS

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պեզիէ

COLONIE ST. ANDRE, Route de Bessan, Béziers (34)

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 ֆր. 7էն պակաս՝ 30 ֆր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ Երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

sevan voyages

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ԿԱՐԳ ՄԸ
ՇԱՀԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ — 802 ֆրանքէն սկսեալ

LIBAN — A partir de 802 F.

Լիբանանի եւ Երուսաղէմի համար տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրութիւնները կը փակուին՝ Յուլիս 10ին:

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար:

ՕԴ — ՑԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Բոլոր խմբական ճամբորդութիւնները ընկերացող ունին

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ:
Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
Ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պոմոն-լէ-Վալանսի, Լա Պուլինարտ, Փ. Մեհլանի գալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը):

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին:

×

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 27ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆԶԳԼՈՒԽ
ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՑ ԱՄԻՍ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ
Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 23 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12145 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 47e ANNÉE — N° 12.145

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Ա.

Քառասուն տարի առաջ, 1931 Ապրիլ 26ին Պուէնոս Այրէսի մէջ լոյս կը տեսնէր Արմենիայի առաջին թիւը, նուիրուած Ապրիլ 24ի 16րդ տարեդարձին:

Մեր պաշտօնակիցը իր այս տարուան Ապրիլ 26ի թիւը նուիրած է թերթի հիմնադրութեան քառասնամեակին, ոգեկոչելով անոր ծննդեան պարագաները եւ յիշատակը հիմնադիր անձնուէր ընկերներու:

Հարաւային ամերիկեան մեր ամէնէն երիտասարդ գաղութներէն մէկն է: 1914ի պատերազմէն առաջ շատ փոքր թիւ մը կը կազմէին Հայերը այդ երկրին մէջ: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պուէնոս Այրէսի մէջ ունեցեր է կոմիտէ մը, որուն անդամներէն շատեր 1916ին կամաւոր արձանագրուելով մեկնած են կռուելու Թուրքերուն դէմ: Անցողակի յիշենք նաեւ, որ 1896ին Պոլսոյ Պանք Օթոմանը գրաւող դաշնակցական հերոսները պահ մը Մարսիլիոյ Սէն Փիէրի բանտին մէջ արգելափակուելէ ետք ղրկուած են Պուէնոս Այրէս: Չի գիտցուիր թէ ետքէն ի՞նչ եղան անոնք:

Կիլիկիոյ պարպումը 1921ին ճակատագրական դեր պիտի կատարէր Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ: Խորհրդայնացած Հայաստանի դուռները ամուր փակուած էին: Մեծ Եղեռնէն վերապրող եւ Կիլիկիա հաստատուող հայ բեկորները ապաստան կը գտնէին մերձակայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հիւրընկալ հողին վրայ, իբրեւ ժամանակաւոր հանգրուան, յուսալով վերադառնալ հայրենիք:

Սպասումը չարդարացուց յոյսերը: Հայրենադարձէն յուսահատ, մեր հայրենակիցներէն շատեր իրենց աչքերն ուղղեցին դէպի հեռաւոր հորիզոններ, նոր կեանք ապահովելու փայլուն հեռանկարներով:

Հարաւային Ամերիկան իր հողային անսահման տարածութիւններով եւ տնտեսական կարելիութիւններով կը ներկայանար իբրեւ նոր Աւետեաց Երկիր մը: Մինչ Միացեալ Նահանգները օրէ օր կը խըստացնէին օտարներու մուտքը, Հարաւային Ամերիկան լայն կը բանար իր դուռները:

1924էն սկսեալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր հայրենակիցները գունդ առ գունդ կը դիմէին դէպի Պրազիլիա, Ուրուկուայ եւ Արժանթին: Անծանօթ երկրի լեզուին, բարքերուն եւ օրէնքներուն, նորեկ գաղթականները յանձնառու կ'ըլլային ամէն կարգի սեւ աշխատանքի, մինչեւ որ նոր ճամբայ մը, նոր գործ մը գտնէին: Քիչ չէր յաջողածներ իրենց ազգականներն ու ծանօթներն ալ կը հրաւիրէին դէպի այս նոր գաղթավայրը, ուր Հայութեան թիւը կը ստուարանար օրէ օր:

Կը պատահէր այն, ինչ որ տեղի էր ունեցեր Ֆրանսայի մէջ քանի մը տարի առաջ:

Հարաւային Ամերիկայի մեր հայրենակիցները առաջին օրերէն սկսեալ կը ձեռնարկէին ինքնապաշտպանութեան միջոցներու, պահպանելու համար իրենց լեզուն ու կրօնքը, մէկ խօսքով՝ ազգային դիմագիծը: Կը կազմէին Գաղթային Վարչութիւններ, երիտասարդական, մարզական, հայրենակցական միութիւններ, քաղաքական կուսակցութեանց մասնաճիւղեր, կը բանային հայերէնի դասընթացքներ՝ Հայաշատ թաղերու մէջ, կրօնական պաշտամունքի համար կը վարձէին սրահներ, զորս մատուռի կը վերածէին:

Սակայն կը պակսէր ամէնէն կարեւորը՝ թերթ մը, որ կոչուած էր դառնալու արտայայտիչը 1931ին 25–30.000ի հասնող գաղութի ցաւերուն, արձագանգը՝ անոր ազգապահպանման ճիգերուն, ուղեցոյցն ու առաջնորդը՝ անոր քայլերուն:

Արմենիան կուգար լրացնելու այդ պակասը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԷՅՍԱԼ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

—o—

Սէուտական Արաբիոյ Թագաւորը Գահիրէի մէջ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ Եգիպտոսի նախագահին հետ:

Համաձայն «Ալ Ահրամ» թերթին Սէուտիոյ Թագաւորը զօրավիգ կը կենայ Եգիպտոսի՝ անոր մղած պայքարին մէջ «Իսրայէլի յարձակողական քաղաքականութեան»: Արաբ աշխարհը, ինչպէս նաեւ մահմետական աշխարհը յայտարարած է Ֆէյսալ, պէտք է քաղաքական ու զործնական գետնի վրայ օգնեն Եգիպտոսի:

Քաղաքական դէտերու կարծիքով, Ֆէյսալի «գործնական» առաջարկը կը պայմանաւորուի նիւթական օժանդակութեամբ: Ծանօթ է արդարեւ, որ 1969 Օգոստոսէն ցայսօր, այսինքն Խարթումի գերագոյն ժողովէն ի վեր, Սէուտական Արաբիա, Քուէյթ եւ Լիբիա նիւթական կարեւոր յատկացումներ կ'ընեն Գահիրէի՝ հատուցանելու համար Սուէզի Ջրանցքի փակումով Եգիպտոսի կրած նիւթական վնասը:

Երկու խօսակիցները քննութեան առած են նոյնպէս Պարսից ծոցի ապագայի հարցը: Անգլիա տարեվերջին կը հեռանայ շրջանի երկու իշխանապետութիւններէ՝ Օման եւ Մասքաթ, որով այս իշխանապետութիւնները իբրեւ անկախ Պետութիւններ կ'ուզեն անդամակցիլ Արաբական Լիկային եւ ՄԱԿի:

Իսրայէլի Արտաքին նախարարին կարծիքով երբեք զարմանալի պիտի չըլլայ, եթէ մօտ ապագային Մոսկուա փորձէ վերահաստատել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Իսրայէլի հետ: Ապա էպան նկատել տուաւ, թէ Խորհ. Միութիւնը կ'ըմբռնէ ներկայիս, թէ իր ազդեցութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ամբողջական չըլլար, եթէ որոշ չափով մը յարաբերութիւն չունենայ Իսրայէլի հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՐՏԱՅԻ մօտերը, Թուրքիա, փոխադրակառքեր իրարու զարնուելով 35 անձերու մահուան պատճառ դարձան:

ՉԱՈՒՇԵՍՔՈՒ կը շարունակէ Ծայրագոյն Արեւելքի իր շրջագայութիւնը: Չինաստանէն ետք այցելեց Հիւս. Քորէա եւ Հիւս. Վիէթնամ: Այժմ կը գտնուի Ուլան Պաթոր, Մոնկոլիոյ մայրաքաղաքը: Ռումէն վարչապետը ամէնուրեք կը շեշտէ երկիրներու գերագահութեան եւ բոլոր Համայնավար կուսակցութիւններու «հաւասարութեան» սկզբունքները: Այցելած երկիրներու պետերն ալ համաձայն են այդ սկզբունքին:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպանը՝ Սմիրնովսքի թոյլտուութիւն խնդրեց Արտաքին Նախարարութենէն տեսակցելու Անատոլ Ֆեդոսեյեւի հետ, որ ինչպէս հաղորդած էինք, քաղաքական ապաստանի իրաւունք ստացաւ անգլիական իշխանութիւններէն: Փարիզէն կը հաղորդեն, թէ խորհրդային գիտնականը կը գլխաւորէր Մայիսին Պուրժէ ժամանած խորհրդային գիտնականներու պատուիրակութիւնը, որ բաղկացած էր 80 գիտնականներէ: Խորհրդային դեսպանին պատասխանուած է, թէ կրնայ տեսակցիլ, եթէ Ֆեդոսեյեւ նման փափաք մը յայտնէ:

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ գործադուլը վերջացած կը թուի թէեւ երկու մեծ կեդրոններ՝ Ավինեոն եւ Պըզանսոն կը շարունակեն շարժումը: Երեքշաբթի օր կացութիւնը գրեթէ բնական բնոյթը վերագտած էր Փարիզ: Մեծ գիծերը կը բանէին 70 առ հարիւր համեմատութեամբ: Արուարձաններու համար դժուարութիւններ կային տակաւին Սէն-Լազառ, Կառ տիւ Նոռ եւ Ինվալիտ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ հարցազրոյց մը պիտի տայ հեռատեսիլէն Հինգշաբթի իրիկուն: Հարցումները պիտի ընէ Ժան Ֆերնիօ, Ֆրանս-Սուառի աշխատակից:

ՈՒ ԹԱՆ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը առողջական պատճառներով ջնջեց Խորհ. Միութիւն եւ Լեհաստան կատարելիք ճամբորդութիւնը:

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԸՆ մեթրոյի եւ օթոպիւսի տոմսերու գինները պիտի բարձրանան: Տետրակը (10 տոմս) մէկ ֆրանք յաւելում պիտի կրէ Բ. կարգի վրայ եւ 1,5 Ա. կարգի համար: Այլ խօսքով Բ. կարգի տետրակը պիտի արժէ 8 ֆր. եւ Ա. կարգինը՝ 12 ֆր.: Մինչեւ 1972ի սկիզբը աշխատանքի շաբաթական քարթը, որ կ'արժէ 5 ֆր. 60 փոփոխութիւն պիտի չկրէ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ուղղութեան օրէնքը, որ նախկին նախարար Էտկար Ֆօռի անունը կը կրէ, քուէարկուեցաւ առջի գիշեր Ազգ. Ժողովին կողմէ, իր բարեփոխուած ձեւին մէջ: Ներկայ նախարարը՝ Կիշառ, կարգ մը բարեփոխումներ կատարեց: Օրէնքին դէմ քուէարկեցին 155 երեսփոխան, որոնց մէջ Ժիսքառ տ'Էսթէնի կուսակիցները:

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋԻ ընթացքին կառքի արկածի հետեւանքով 90 մեռեալ եւ 958 վիրաւոր կայ: Հաշուեկշիռները միշտ աւելի ծանր են, հակառակ ազդարարութեանց:

ՕՏԵՍԱՅԻ եւ Կիշինեւի մէջ Հրեաներու նոր դատավարութիւններ սկսած են:

ԻՏԱԼԻՈՅ պանդոկներու 220 հազար պաշտօնեաները աշխատանքը վերսկսան 3 օր գործադուլէ ետք:

ՈՉ ԵՒՍ Է ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

Խոր ցաւով լսեցինք թէ Յունիս 17ին, Երեւանի մէջ, կառքի եղերական արկածի մը զոհ գացած է «Անլռելի Զանգակատան» հեղինակը՝ բանաստեղծ Պարոյր Սեւակ: Նոյն արկածին զոհ գացած է նաեւ տարաբախտ գրագէտին կինը:

Պարոյր Սեւակ, բուն անունով՝ Պարոյր Ռափայէլի Ղազարեան, ծնած էր 1924ին, պատմական Վայոց Ձորի Վեդիի շրջանի Ջանախչի գիւղը, ուր եւ կատարած է իր նախնական ուսումը: Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Երեւանի Պետական Համալսարանի Բանասիրական բաժնի մէջ, ապա 1951–56 տարիներուն յաճախած է Մոսկուայի «Մաքսիմ Կորքի» գրականութեան Համալսարանը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ելլէ եւ կը դասախօսէ հոն քանի մը տարի:

Իր գրական առաջին փորձերը լոյս տեսած են 1942ին «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի մէջ: 1948ին, երբ 24 տարեկան է, լոյս կը տեսնէ «Անմահները հրամայում են» իր առաջին գրքոյկը, ապա յաջորդաբար Անհաշտ մտերմութիւն (1953), Սիրոյ ճանապարհ (1954), Նորից քեզ հետ (1957), Անլռելի Զանգակատունը (1962), Մարդը ափի մէջ (1963): Գլխաւորաբար այս վերջին երկու հատորներն են որ ուշադրութիւն պիտի գրաւէին եւ զինքը դասէին ժամանակակից վաւերական բանաստեղծներու շարքին:

Հեղինակն է նաեւ Սայաթ Նովա գրականագիտական ուսումնասիրութեան մը, զոր ներկայացուցած է իբրեւ աւարտաճառ եւ ստացած է Բանասիրական Գիտութիւններու Տոքթորի տիտղոսը (1969):

Պարոյր Սեւակի «Անհաշտ մտերմութիւն» պոէմը, «Մարդը ափի մէջ»ը եւ « Բանաստեղծութիւններ » ժողովածուն լոյս տեսած են նաեւ ռուսերէն:

Թէեւ տպուած բայց ցարդ հրապարակ չէ ելած իր վերջին գործը՝ «Եւ եղեւ լոյս»:

Պարոյր Սեւակի անակնկալ մահով, հայ գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր լաւագոյն արտայայտիչներէն մէկը, որ ոչ միայն եզակի արժէք մըն էր իբրեւ բանաստեղծ, այլեւ մարդ մը՝ պարզ, խանդավառ ու անկեղծ: Վերջապէս մարդ մը այն քիչերէն որու վաղահաս կորուստը շատ զգալի պարապ մը կը թողու, պարապը մէկուն որ դեռ պէտք է մնար՝ «Անլռելի Զանգակատուն» մը:

—o—

ԱԿԱԴ. Ի. ԵՂԻԱԶԱՐՈՎԻԻ ՄԱՀԸ

Հայաստանի մէջ, Յունիս 10ին մեռած է Ակադ. Իվան Եղիազարով, որ կը նկատուէր մեծ մասնագէտ ջրելեկտրակայանական հարցերու:

Ակադեմականը ծնած էր Թիֆլիս 1893ին: 1909ին նախակրթարանը աւարտելէ ետք կ'ընդունուի Պետերբուրգի ելեկտրաթեքնիք հիմնարկութիւնը: Զայն աւարտելէ ետք կը ստանայ դասախօսի պաշտօն, ապա 1922էն մինչեւ 1943 կը դառնայ նոյն հիմնարկութեան ջրելեկտրակայաններու ամպիոնի փրոֆեսէօր:

1943ին կ'ընտրուի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ եւ կը ստանձնէ տնօրէնի պաշտօն Ակադեմիայի տարրալուծարանի մէջ: Տարրալուծարանը յետագային կը դառնայ Ջրելեկտրուժի հիմնարկութիւն: 1957էն մինչեւ մահ՝ կը վարէ խորհրդատուի պաշտօն այդ հիմնարկութեան մէջ: 1943–1951 կը վարէ նաեւ Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան ջրելեկտրուժի ամպիոնը:

Ակադ. Ի. Եղիազարով նախագահն էր Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի աշխատող Հաստատուած ջրհեղեղներու դէմ պայքարող եւ ջրային աղբիւրները օգտագործող գիտական զոյգ խորհուրդներուն, ինչպէս նաեւ անդամ՝ Սեւանի կոմիտէի եւ քանի մը այլ գիտահետազօտական հիմնարկութիւններու գիտական խորհուրդներու:

Ակադեմականին գրչին կը պատկանին աւելի քան 170 գիտական բնոյթի աշխատութիւններ, որոնք կարեւոր եւ շահեկան կը նկատուին իրենց շօշափած նիւթերով:

Ան թղթակից-անդամ էր Թուլուզի (Ֆրանսա) Ակադեմիայի, Ջրային հետազօտութիւններու Միջազգային Մարմնի, ինչպէս նաեւ պատուոյ անդամ Փեշտայի Համալսարանի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՂՈՒՆԵՐԸ... ԵՒ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ. — «Գարուն» ամսագրի այս տարուան Փետրուարի թիւին մէջ Անդրանիկ Կոթողեան, գիւղատնտեսական գիտութիւններու տոքթէօր եւ անասնաբուծական - անասնաբուժական հիմնարկութիւններու մանր անասնապահութեան ամպիոնի փրոֆեսէօր, կարեւոր հարց մը կ'արծարծէ:

Հայերը անյիշելի ժամանակներէ ի վեր զբաղած են մեղուաբուծութեամբ: Հայաստան հանդիսացած է մեղրի, մոմի շտեմարան, ուրկէ մեղրը դարեր շարունակ արտածուած է Բիւզանդիոն, Պարսկաստան եւ այլ երկիրներ:

Մեղուաբուծութիւնը գիւղատնտեսութեան կարեւոր ճիւղերէն մէկն է: Անկէ կը ստացուին արժէքաւոր մեղր, մեղրամոմ, մեղուակաթ, մեղուաթոյն, ակնամոմ եւ ծաղկափոշի: Ատոնք անցեալին հայ ժողովրդական բժշկութեան կողմէ կ'օգտագործուէին իբրեւ բալասան՝ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ: Ներկայ բժշկութիւնն ալ կ'օգտագործէ զանոնք:

Մեղրատու մեղուները մեծ դեր կը խաղան նաեւ գիւղատնտեսութեան մէջ: Խաչաձեւ փոշոտման շնորհիւ կը բարձրանայ պտուղներու, բանջարեղէններու, խոտերու բերքը, ինչ որ նպաստ մը կը դառնայ անասնապահութեան համար: Հայ պատմաբանները դեռ ԺԵ. դարու առաջին կիսուն ծանօթ էին այս իրողութեան, ինչպէս որ ցոյց կու տայ Մատենադարանի թիւ 1216 ձեռագիրը: Մինչդեռ Եւրոպայի մէջ այդ հարցին իսկական պատասխանն ու լուծումը տրուեցաւ ասկէ 105 տարի առաջ:

Տարուին, փորձերու միջոցաւ հաստատուեցաւ այն եզրակացութեան, որ բոյսերու մեծ մասը պէտք ունի խաչաձեւ փոշոտումի. ինքնափոշոտման ժամանակ բոյսերը կ'այլասերին: Ան կը գրէր. «Ուսումնասիրութիւնները հաստատեցին, որ եթէ իշամեղուի բոլոր տոհմերը վերնան եւ հազուադէպ ճարուին, Անգլիոյ մէջ կ'անհետանան կարմիր երեքնուկը եւ շարք մը այլ բոյսեր կամ շատ քիչ կը հանդիպինք անոնց»:

Տարուինի «Տեսակներու ծագումը» գործը լոյս տեսնելէն ետք ծաղկաւոր բոյսերու, փոշոտումի հարցերով զբաղեցան Ա. Կերնէր 1888ին, Կերխնէր 1890-1895ին, Լովելիա 1909-1910ին եւ ուրիշներ: Սակայն այս հարցը մինչեւ այսօր դեռ լրիւ ուսումնասիրուած չէ: Տարուին եւ Միչուրին բեղնաւորման ընտրութեան տուած են կենսաբանական որակաւորում, յանգելով այն միտքին, որ տարբեր որակի ծաղկափոշիի խառնուրդով ծաղիկներու խաչաձեւումը ոչ միայն կը նպաստէ պտուղին բարձր բերք ստանալուն եւ սերմի բերքատուութեան աւելնալուն, այլեւ կը շատնան անոնց ժառանգական յատկանիշները, որու շնորհիւ կը բարձրանայ նաեւ յաջորդ սերունդին կենսունակութիւնը: Ինչպէս կը տեսնուի, մեղուին դերը գիւղատնտեսութեան մէջ անփոխարինելի է:

Բոլոր տեսակի բզէզներն ու մեղուները աշունէն սկսեալ կ'ապրին եւ կը ձմեռեն միայնակ. ատոր համար ալ անոնց քանակը գարնան կ'ըլլայ սահմանափակ: Ամէն բոյնէ դուրս կու գայ միայն մէկ միջատ ու կը զբաղի խաչաձեւ փոշոտումի գործին, մինչդեռ մեղրատու մեղուները կ'ապրին եւ կը ձմեռեն ընտանիքներով: Աշխատաւոր մեղուներու քանակը ընտանիքին մէջ կը հասնի 12-15.000ի: Գարնան սկիզբը, ծառերու ծաղկումի ժամանակ, իւրաքանչիւր ընտանիքէն 8-10 հազար աշխատաւոր մեղու դաշտ կը թռչի եւ կը կատարէ պտղածառերու ծաղիկներու խաչաձեւ փոշոտումը:

Ինչպէս յայտնի է, բոյսերու վնասատուներու դէմ պայքարելու ներկայ եղանակներն ու այդ նպատակին համար օգտագործուող թունաւոր քիմիական բաղդրութիւնները ստիճանաբար կ'ոչնչացնեն ոչ միայն բոյսերու թշնամի, այլ եւ բարեկամ ու օգտակար այն վայրի բզէզներն ու մեղուները, որոնք կը մասնակցին բոյսերու խաչաձեւումի գործին եւ, այս ձեւով, կը լրացնեն մեղրատու մեղուին պակասը:

Հոս խոր ցաւով պէտք է ըսել, որ կարգ մը տնտեսութիւններու մէջ ոչ բանիմաց ղեկավարներու, ինչպէս նաեւ գիւղատնտեսներու անհոգի վերաբերումին հետեւանքով, մեղուի ընտանիքներուն քանակն ու անոնց մթերատուութիւնը օրէ օր կը պակսի. օրինակ՝ 1954-55ին մեր հանրային տնտեսութիւններու մէջ կար 90-100.000 մեղուի ընտանիք: Անոնցմէ մնացած է 55-60.000 մեղուի ընտանիք: Ասիկա չապահովեր ծաղկաւոր բոյսերու ամբողջական խաչաձեւ փոշոտումը:

1970-80ին այդ մշակութիւններու (պտուղ, բանջարեղէն, խոտ եւայլն) լիակատար խաչաձեւ փոշոտումին համար անհրաժեշտ է Հայաստանի մէջ ունենալ 200-300.000 մեղուի ընտանիք: Իսկ ո՞վ կը զբաղի այս կարեւոր հարցով: Առայժմ ոչ ոք: Ո՛չ մասնագէտ գիւղատնտեսը, ո՛չ տնտեսութեան ղեկավարը եւ ոչ ալ գիւղատնտեսութեան նախարարութեան համապատասխան բաժինները: Անոնցմէ իւրաքանչիւրին հողը իր առօրեայ ծրագրին կատարումն է: Իսկ թէ ինչ կ'ըլլայ վաղը, կամ մօտիկ ապագային, անով այդքան ալ չեն հետաքրքրուիր: Կարելի է ըսել նաեւ, որ անոնք իրենց նեղ մասնագիտութենէն անդին բան չեն տեսներ:

Անոնք օգտուելով ղեկավարներու եւ մասնագէտներու անտարբերութենէն, տարիներ շարունակ կ'ոչնչացնեն մեղրատու մեղուները: Մեղուներու այս ձեւի զանգուածային ոչնչացումը մեր ժողովրդական տնտեսութեան համար կրկնակի վնաս կը պատճառէ:

Մեղուաբուծութեան զարգացման անհրաժեշտութիւնը կապ ունի նաեւ բազմաթիւ հիւանդութիւններու ապաքինման հետ:

Գիտութիւնը շատոնց փաստած է, որ կանոնաւոր սնունդէն է կախուած ոչ միայն մարմնին ֆիզիքական աճը, այլեւ արտաքին պայմաններու դէմ անոր դիմադրականութիւնը, կենսունակութիւնը, աշխատունակութիւնը, աշխոյժ ծերութիւնն ու երկարակեցութիւնը: Ատոր համար մարդ ամէն օր պէտք է ստանայ բաւարար քանակութեամբ սպիտակուց, ճարպ (բուսական եւ կենդանական), ածխաջուր, կենսանիւթ, հանքային նիւթ:

Ժողովուրդը մեղրը կ'օգտագործէր ոչ միայն իբրեւ քաղցր եւ արժէքաւոր սնընդամթերք, այլեւ ժողովրդական բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ իբրեւ սպեղանի:

Արիստոդէլ, որուն համար կ'ըսէին «հնադարեան մեղուաբուծութեան արեգակ»ը, ըսած է. «Մեղրը օժտուած է առանձնայատկութիւններով, որոնք բացառիկ կերպով լաւ ազդեցութիւն կ'ունենան մարդուն կազմին վրայ»:

Մեղրը կը պարունակէ մարդուն մարմնին համար չափազանց օգտակար 70է աւելի նիւթեր: Մեղրին օգտագործումը զգալի կերպով կը թեթեւցնէ յոգնածութիւնը: Ատոր համար ալ մարզիկները մրցումներէն առաջ կամ ընդմիջումի ժամանակ, ծախսած ուժը արագ մը վերահաստատելու համար, մեղր կ'ուտեն:

Հարիւր կրամ մեղրը կը պարունակէ 328 մեծ ջերմանիւթ: Հոս կարեւորը այն է, որ ածխաջրատներու 60-70 տոկոսը տարաշրջիկ շաքար է, որ առանց մնացորդի կը մարսուի: Մեղրը իբրեւ բուժական միջոց կարեւոր օգտակարութիւն ունի կարգ մը հիւանդութիւններու դարմանման համար, ինչպէս, օրինակ, երախաներու շնչառական օրգաններու, արեան պակասութեան, մարսողութեան, ջղային հիւանդութիւններու դարմանում:

Մեղրը մահացու ազդեցութիւն ունի փոքր մանրէներու վրայ: Ասով պէտք է բացատրել մեղրին բուժիչ ազդեցութիւնը աղիքի տիփի, արիւնախառն փորլուծի, ստամոքսի խոցի ապաքինման համար:

Ծանօթ իրողութիւն է, որ բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններ եւ վէրքեր բուժելու համար լայնօրէն կ'օգտագործուին բազմաթիւ դեղաբոյսերու ծաղիկներ, տերեւներ, ցօղուններ եւ արմատներ: Կասկած չկայ, որ կան նաեւ այնպիսի բոյսեր, որոնք ծանօթ չեն մարդոց եւ չեն օգտագործուիր իբրեւ դեղ: Մեղուները անուղղակի ճամբով օգտակար կ'ըլլան մեզի, իրենց հաւաքած մեղրով, քանի որ անոնք մեղրը կը հաւաքեն բազմահազար բոյսերուն ծաղիկներու նեկտար արտադրող գեղձերէ, որոնց օգտակարութիւնը կամ բուժիչ յատկութիւնը դեռ ուսումնասիրուած եւ յայտնաբերուած չէ: Բաւական է ըսել, որ մեղուները մէկ քիլօ նեկտար հաւաքելու համար պէտք է «այցելեն» երկու - երեք միլիոն ծաղիկներու, ծծեն անոնց նեկտարը, խառնեն իրարու եւ վերամշակեն, դարձնեն մեղր:

(Շար. - 1)

ՖՐ. ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԵԾԵՐԷՆ

ԺԱՆ ՎԻԼԱՐ

Ուրբաթ, Մայիս 28ին, հեռագրալուրերը գուժեցին մահը Ժան Վիլարի, պատահած Միջերկրականի ափին գտնուող իր ծննդավայր Սէթ քաղաքին մէջ, 58 տարեկանին:

Մեծ, անմոռանալի եղելութիւն մըն է թատերական եւ մշակութային կեանքի մէջ Ժան Վիլարի ունեցած դերը, երբ մեր կիսադարուն ֆրանսական բեմի վրայ իշխած էին հսկաներ, ինչպէս «Քարթէլ»ի չորսերը — Տիւլէն, Ժուվէ, Պաթի եւ Փիթոյէֆ — ձգելով իրենց հսկայի չուքերը՝ իրենց ժամանակակիցներուն եւ յաջորդներուն ալ վրայ: Այլեւս կը կարծուէր թէ դիւրին չէր, անմիջապէս, թարմ եւ զօրաւոր նոր շունչ մը բերել բեմարուեստին: Այսպէս կը մտածէր նաեւ Ժան Վիլար՝ աշակերտ Տիւլէնի. — «Կը խորհէի թէ ամէն ինչ ըսուած է, ամէն կարելիութիւնները սպառած՝ վերոյիշեալ մեծատաղանդ բեմադրիչներու հնարքներով, ստեղծագործութեամբ, ու կարելի չէր բան մը ընել առանց անդրադառնալու թէ՝ արդէն ան յաջողապէս փորձարկուած էր միւսներուն կողմէ»:

Այս գիտակից մտավախութեամբ է, որ Ժան Վիլար ներկայացման առանցքը փոխեց նոր դիտանկիւնով մը, — այլեւս պէտք էր զանց առնել բեմադրութիւնը, վերադառնալով Լոփէ տէ Վեկայի բանաձեւին, — «բեմատախտակ մը, մեկնաբան մը եւ կիրք մը»: Պէտք էր դեռ աւելի անդինները երթալ. ներկայացում մը պէտք էր նշանակէր՝ մեկնաբան մը եւ հանդիսականները:

Հետեւաբար Ժան Վիլար դերասանին տուաւ ամբողջական, անսահման ազատութիւն՝ իր տիպարը փնտռելու, ուսումնասիրելու բեմին վրայ չարչարագին փորձերով հետապնդելով զայն, ու գտնելէ ետքն ալ՝ զսպելու: Սակայն առանց վերջնական դարձնելու, այլ ներկայացումէ ներկայացում այդ տիպարը օժտելով նոր գիծերով, ու վերստեղծելով՝ ամէն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Կը տեսնեմ, որ անհանդստութիւնդ բոլորովին անցեր է ու նորէն հին զուարթութիւնդ գտեր ես... երկու օր առաջ չխտակը գիս դող հանեցիր քու տխուր կերպարանքովդ եւ խենթ ու խելառ խորհուրդներովդ...:

— Ի՞նչ խորհուրդ, հարցուց Երանիկ բուռն ժպիտով մը:

— Ես ինչ գիտնամ՝ յիմարական բաներ, Սամսոն երթամ կ'ըսէիր, ինչ կ'ըսէիր:

— Այո, այդ օրը խելքիս այնպէս փչեց, բայց յետոյ մտածեցի, որ ըլլալիք բան չէ:

— Աֆերիմ, կը տեսնեմ, որ խելքդ գլուխդ եկեր է:

Ղուկաս էֆէնտի յետոյ խօսեցաւ իր կնոջ՝ տիկին Թաղուհիի մօտալուտ դալուստի մասին եւ աւելցուց.

Երանիկ, — Բայց դուն անհոգ եղիր, քու մասիդ ամէն բան պիտի կարգադրեմ եւ նորէն պիտի կրնանք մեր յարաբերութիւնները շարունակել ապահով ու ծածուկ կերպով:

Ցետոյ այս խորհրդաւոր խօսքերը ըսաւ, որոնց իմաստը լաւ չկրցաւ ըմբռնել ընթացքը շատ աղէկ էր:

Երանիկ ուզեց աւելի բացատրութիւն մը ուզել այս անորոշ ակնարկութեան մասին, ուստի ըսաւ.

— Ինչո՞ւ համար կ'ուզես, որ անպատճառ անուշ երթամ Քերովբէ էֆէնտիին հետ, ասիկա բացատրէ ինծի:

Ղուկաս էֆէնտի իր քնիլին ձեռքը բռնեց փաղաքշական ձեւով մը եւ ըսաւ.

— Ինծի նայէ, ինչպէս ըսի, ծրագիր մը ունիմ քու ապագայիդ համար եւ այս պատճառով պէտք ունինք Քերովբէ էֆէնտիի աջակցութեան... Թաղուհին քիչ օրէն պիտի գայ եւ գալէն ետքը բնականաբար մեր այս կեանքը չենք կրնար շարունակել, դուն Սարը Եար չես կրնար նստիլ ձմեռը, եւ նոյնիսկ, եթէ նստիս, ես այսպէս շաբաթը երեք անգամ չեմ կրնար գալ եւ գիշերը հոս անցընել, ուստի պէտք է որ դուն ալ գաս, Բերա, տուն մը նստիս, որպէսզի կարենանք մեր յարաբերութիւնները շարունակել, եւ ատոր համար, ահա, հարկաւոր է որ Քերովբէ էֆէնտի մեզի աջակցի. հիմա հասկցա՞ր:

— Շիտակը, նորէն չկրցայ հասկնալ, պատասխանեց Երանիկ միամտօրէն:

— Ա՛ռ այժմ դուն ըսածիս պէս վարուէ, յետոյ կը հասկնաս ամէն բան, յարեց Ղուկաս էֆէնտի խօսքը կարճ կապելով:

Հետեւեալ օրը, առտուն կանուխ, երկու բարեկամները մեկնեցան: Դուրս ելլելէ առաջ, բոլէ մը, Քերովբէ էֆէնտի յաջողեցաւ առանձին մնալ Երանիկի հետ եւ ըսաւ.

— Կը յուսամ, որ խոստումդ չես մոռնար եւ այսօր կուգաս գիս տեսնելու:

— Այո, այո, անպատճառ պիտի գամ եւ շատ շնորհակալ ու երախտագէտ պիտի ըլլամ, եթէ ըսելիք խնդիրքս չմերժես:

— Եթէ հրամանդ անկարելի բան մը չէ, արդէն հիմակուընէ կատարուած կրնաս նկատել, պատասխանեց կնահաճոյ վաճառականը:

— Ոչ թէ անկարելի՝ այլ շատ դիւրին բան մըն է ձեզի համար, գրեթէ շատ ոչինչ բան մը, որ սակայն մեծ կարեւորութիւն ունի ինծի համար:

— Ուրեմն ժամը երեքին կը սպասեմ:

Երանիկ ճշդապահ գտնուեցաւ եւ ժամը երեքին ներկայացաւ Քերովբէ էֆէնտիի գրասենեակը:

Վաճառականը, որ անհամբեր կը սպասէր իր գեղեցիկ այցելուհիին, ամէն միջոց նախապէս ձեռք առած էր, որպէսզի իրենց տեսակցութեան միջոցին որեւէ անակնկալ այցելութիւն մը վրայ չհասնէր, եւ խստիւ պատուիրած էր, որ թէ՛ գործի եւ թէ որեւէ պատրուակով չգային զինք անհանգիստ ընել:

Քերովբէ էֆէնտի շատ հետաքրքիր էր իրեն ըլլալիք առաջարկը կամ խնդրանքը իմանալու եւ այս մասին ի զուր կը ջանար ինքնիրեն գուշակութիւն մը ընել, բայց Երանիկի առաջին խօսքերէն հասկցաւ թէ խնդիրը ինչի՞ վրայ է:

— Նախ հարցում մը ունիմ քեզի, ըսաւ Երանիկ, բարեւուքի սովորական ձեւակերպութիւններէն ետքը, — եւ կ'ուզեմ որ անկեղծօրէն պատասխանես:

— Խօսէ տեսնենք:

— Ամուսինս, որ Սամսոն կը գտնուի, քու կողմէ՞դ ղրկուած է:

Քերովբէ էֆէնտի թեթեւապէս ժպտեցաւ: Խորհրդաւոր զապանիքին կծիկը կը սկսէր քակուիլ:

— Այո, պատասխանեց:

— Ամուսինը գո՞ւն կը վճարես:

— Բնականաբար:

— Գո՞հ ես իր գործէն:

— Մինչեւ հիմա դժգոհութեան պատճառ մը չունեցայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

անգամ ըստ գիտութեան եւ ներշնչումի:

Ժան Վիլարի գաղտնիքը եւ զէնքը՝ այդ ազատութեան, այդ որոնումին մէջ կը կայանայ: Ազատութիւն բոլորին — դերասանին, լուսաւորութեան պատասխանատուին, բեմայարդարին, երաժիշտին, բեմի ղեկավարին: Բայց կայ պահ մը, գերագոյն պահ մը՝ երբ այդ բոլորը քով քովի գալով, կամ իրարու բախելով պիտի ստեղծեն ամբողջութիւն մը, եւ գործը, այս անգամ, պիտի ղեկավարուի այդ ամբողջականութեան բարձունքէն: Այդ պարագային դերասանը, իր ոճի յաւիտենական կատարելագործումին մէջ, նկատի պիտի առնէ նաեւ խումբին պահանջքը: Ժան Վիլար կը հաւատար խմբական — լայն կամ նեղ — աշխատանքին պարգեւած լաւագոյն արդիւնքին: Անձնական ոճ մը, որքան ալ փայլուն օրեր ճանչնայ, դատապարտուած է մոռացումի, մինչ թատերական — դերասանական ոճը, որ յաւիտենական լինելութիւն մըն է, իր ծաղկումը կը գտնէ այն յարգալիր մերձեցումին մէջ, որ խմբական — առնուազն բեմադրիչ, բեմայարդար, երաժիշտ եւ վարիչ չորրորդութենէ կազմուած — աշխատանքը կը պարտադրէ, ինչպէս նաեւ այն անխուսափելի առաքելութեան մէջ, զոր Թատրոնը ինքզինքին կուտայ:

×

Այդ առաքելութիւնը Ժան Վիլարի համար գերագանցօրէն ժողովրդականն էր: Իր հիմնած Թատրոնը, 1952ին, կը կոչուէր Ազգային ժողովրդական Թատրոն (Թէ. էն. փէ.): Իր Թատրոնը դարձաւ ժողովրդային՝ բառին ամենալայն եւ ազնուագոյն առումով: Ոչ միայն Թատերական այլեւ երաժշտական եւ մշակութային տարողութեամբ: Իր կազմակերպած շաբաթավերջերը տօնական օրերուն — Ծնունդ, Նոր Տարի, Զատիկ — կը պարգեւէին անտեսապէս ամէնէն համեստ անհատներուն իսկ արուեստի բացառիկ օրեր, որոնց ընթացքին հանդիսատեսը կը վայելէր ներկայացումները, կը լսէր երաժշտութիւն, կը պարէր եւ կ'ուտէր՝ իր անօթութեան չափովը:

Ինքն էր որ ծանօթացուց, օրինակ, Պրեխտի «Մայր քաջութիւն»ը Փարիզցիներուն, ինքն էր որ երիտասարդացուց Քոռնէյի «Սիտ»ը (աննման խաղարկութեամբը Ժերար Ֆիլիփի), ցոյց տալով պատանիներուն եւ երիտասարդներուն որ դասականը պայմանադրականօրէն ձանձրացուցիչ չէ, եւ թէ Սիտի մը եւ Շիմէնի մը սիրտը դեռ կարելի է փոխանցել նոր սերունդին: Ծանօթացուց, միւս կողմէ, երիտասարդ նոր Թատերագիրներ: Ցոյց տուաւ նաեւ թէ «դժուար» Թատրոնը մատչելի էր ժողովուրդին, որուն կարելի էր «ժողովրդական» կոչուած սնոտիաբանութիւններէն դուրս ջամբել այլ դասի եւ որակի սնունդ:

×

Ժան Վիլար, այդ տաղանդաւոր դերասանը եւ բեմի գործիչը, պիտի մնայ նաեւ երախտամեծ հիմնադիրը Ավինեոնի բացօթեայ փառատօներուն 1947էն ի վեր, հակառակ այն իրողութեան թէ բացօթեայ Թատրոնի գոյութիւնը ոչ հին եւ ոչ ալ արդի ժամանակներուն համար նորութիւն մըն էր: Սակայն Ժան Վիլարով ան վերակենդանացաւ նոր հարցերու լուծումով, նոր փնտռտուքներով — լուսաւորում, բեմական յարմարութիւններ, դերասանը արժեւորելու միջոց — քանի բացօթեայ միջոցին մէջ դերասանը, առանց դիմակի կամ էլիզապէթեան Թատրոնի բեմական նպաստին, կը դառնար «անկշիռ» բեմատախտակին վրայ: Ինք օրինակ պիտի դառնար բացօթեայ փառատօներու կազմակերպումին միջազգային գետնի վրայ:

Արուեստագէտ մըն էր ան, որ իր մէջ ժողովուրդ մը պարփակող տրոփուն սիրտ մը կը կրէր, եւ անձ մըն էր, որ որպէս մեծատաղանդ արուեստագէտ պարզ բեմերու վրայ խտացուց իր ժամանակի ժողովրդային ապրումները եւ պահանջները:

«Զարթօնք» Գր. ՔԷՕՍԵԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Յունիս 13ին կէսօրէ վերջ Հայ Արիներու Միութիւնը կազմակերպած էր իր առաջին դաշտահանդէսը տարիներէ ի վեր, Ս. Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ: Հայ Արիները բախտաւոր եղան առանց անձրեւի Կիրակի մը ունենալով:

Առաւօտուընէ Փարիզեան շրջանի գայլիկները, սկաուտները, արենոյշները պատրաստեցին իրենց դաշտահանդէսը: Շատ մը ծնողքներ, վարչութեան անդամները պատրաստեցին շատ ճոխ պիւֆէ մը ինչպէս նաեւ խաղերու եւ ներկայացումներու յայտագիր մը:

Հանդէսէն առաջ շրջանի 150 սկաուտները եւ արենոյշները պաշտօնական հաւաքոյթով մը ողջունեցին Սեվրանի մէջ նոր կազմուած արենոյշներու, արիներու եւ գայլիկներու նոր մասնաճիւղին ներկայութիւնը: Շնորհիւ Շրջանային պետ Վարուժան Գալֆայեանի եւ արենոյշներու պատասխանատու Տիկին Սապունճեանի շատ խանդավառ արիներ եւ արենոյշներ ունինք հիմա Սեվրան ալ: Շնորհաւորելի են նաեւ ծնողքները, որոնք Տէր եւ Տիկին Մանուկեանի աջակցութեամբ օժանդակեցին այս խումբերուն կազմութեան:

Դաշտահանդէսը սկսաւ կէսօրէ վերջ շատ մը բարեկամներու եւ ծնողաց ներկայութեամբ, շուտով կազմուեցան ուրախ սեղաններ:

Հանդէսի բացումը կատարեց ընդհանուր պետ Գուրգէն Մեծատուրեանի հրաւէրով Վարդան վարդապետ որ չէշտեց թէ Մխիթարեան Հայրերը եւ Մուրատեան վարժարանի բոլոր պատասխանատուները մեծ համակրանքով կը հետեւէին Հայ Արիներու գործունէութեան եւ մեծ հաճոյքով տրամադրեցին իրենց տունը եւ պարտէզները այսօրուան հանդէսին:

«Մեր նպատակը միեւնոյնն է՝ Հայ պատանիին կրթութիւնը, հայ դպրոցը եւ հայ սկաուտութիւնը միեւնոյն նպատակին կը ծառայեն իրենց գործունէութեամբ»:

Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի ունեցան շատ մը խաղեր, մասնակցութեամբ թէ փոքրիկներուն եւ թէ ծնողքներուն:

Պիւֆէ, վիճակահանութիւն, աճուրդ, երգեր եւ խաղեր, շատ ոգեւորիչ մթնոլորտ մը ստեղծեցին եւ մինչեւ իրիկուն տեւեց հանդէսը: Շնորհակալութիւն բոլորին:

×

Մայիս 23ին Կիրակի օր Հայ Արիներու Միութեան շրջանի բոլոր սկաուտները, գայլիկները եւ արենոյշները երկու լեցուն օթոքարներով Մոնմորանսիի Հանգստեան տունը այցելեցին եւ գեղարուեստական յայտագրով մը հաճելի օր մը անցընել տուին ծերանոցին մէջ ապրող մեր սիրելի հայրենակիցներուն:

×

Հայ արիները սկսած են իրենց պատրաստութիւնները՝ մասնակցելու յառաջիկայ Օգոստոս ամսուն Ճափոնի մէջ տեղի ունենալիք համաշխարհային ճէմպորիին: 95 ազգեր պիտի մասնակցին: Հայ արիները կը մեկնին 30 սկաուտներով, ինչ որ համեմատաբար շատ մեծ թիւ մըն է, եւ վստահ ենք թէ անգամ մը եւս փայլուն կերպով պիտի ներկայանայ միւս ազգերու կողքին հայ սկաուտութիւնը:

Հ. Ա.

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մեր գաղութին համար վայելք մը եղաւ Մութաֆեանի ներկայութիւնը եւ իր շքեղ ցուցահանդէսը:

Մութաֆեան, իր հաղորդական անձով եւ խոր զարգացման միացած համեստութիւնով գրաւեց բոլորս առաջին մէկ օրէն: Վալանս շրջապատեց զինք գուրգուրանքով ու մեծարանքի ամէն տեսակ ձեւերով:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը խնդրեց արուեստագէտէն դասախօսութիւն մը զոր հաճոյքով ընդունեցաւ: Յարգելի նկարիչը խօսեցաւ ժամ մը գրական ընտիր հայերէնով մը, բանաստեղծական պատմութիւններով համեմուած դասախօսութիւնը առաջնորդեց մեզ արուեստի բոլոր շրջաններուն մէջ, բացաւ մեր առջեւ գեղեցկութեան աշխարհ մը: Մէկ ժամուան մէջ սորվեցանք բաներ, որ թերեւս պիտի չկարենայինք սորվիլ շատ մը գիրքերու ընթերցումով:

Ցուցահանդէսը բացաւ Վալանսի երեսփոխան - քաղաքապետը, կարճ ճառով մը գրուատեց Մութաֆեանի բարձր արուեստը: Վալանսի համար պատիւ մը նկատեց անոր ներկայութիւնը:

« Տօֆինէ Լիպերէ » օրաթերթը չորս գրութիւն հրատարակեց մէկ շաբթուան ընթացքին: 13 Մայիսին ծանուցանեց Մութաֆեանի Վալանս ժամանումը, 15ին հաղորդեց բացումին թուականը, նկարիչին լուսանկարը արտատպելով, 18ին նկարագրեց բացումը, նկարիչին լուսանկարով երեսփոխան-քաղաքապետին հետ քաշուած, 20ին թերթին քննադատը ստորագրեց շատ սիրուն յօդուած մը՝ նկար մըն ալ արտատպելով, որ կը ներկայացնեմ թարգմանաբար:

Ս. Կ.

×

«Մութաֆեան գնաց Հայաստան, տեսնելու համար սրբազան յուշարձանները, բնութեան արտակարգ գեղեցկութեան մէջ ցրուած: Նկարեց զանոնք յուզիչ ջերմեռանդութեամբ եւ բանաստեղծական ոգիով մը, որ հիացում կը պատճառէ:

«Բայց Մութաֆեանի նկարչութիւնը Հայաստանի սեւեռած աչքերուն համար չէ միայն: Արուեստագէտը անոր մէջ կը գտնէ հաճոյքը, որ կ'ուզէ ստանալ քոլորիտներէն, որոնց մէջ այս նկարիչը կը գրաւէ առաջնակարգ տեղ մը:

«Այս եկեղեցիներն ու վանքերը, կծկուած՝ իրենց առանձնութեան մէջ կը ստանան շատ յուզիչ նշանակութիւն: Հայաստանի ամբողջ պատմութիւնը, դարերու ընթացքին սեւցած, թշնամիներու ձեռքով քանդուած այդ խորհրդաւոր քարերուն մէջն է: Մութաֆեան գիտցաւ հրաշալիօրէն արտայայտել զանոնք գոյներու պոռթկումով մը, որ լուսապսակը կը կազմէ մեծարելի յուշարձաններուն, նախատիպը՝ ռոման ճարտարապետութեան:

Ես շատ սիրեցի մասնաւորապէս այն կտաւները, որոնք տիրապետուած են հրաշագեղ Արարատով: Անոնք ողողուած են աստուածաշնչական տեսակ մը լոյսով, որ կուտայ յուշարձաններուն խոր եւ աննկարագրելի հմայք:

«Բայց կայ նաեւ եկեղեցի մը, զմրէթը ծածկուած կարմիր կղմինտրով, եզակի իր տեսակին մէջ, որ գլուխ գործոց մըն է:

«Գիտէինք թէ Մութաֆեան մեծ նկարիչ մըն է, այս ցուցահանդէսը կը հաստատէ զայն գեղեցկօրէն»:

ՓԻԷՐ ՎԱԼԻԷ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ե.

Հաջի աղան, ըստ տարիների սովորութեան, երեկոները փակում էր խանութը, բանալին կողպէքի մէջ վերջին անգամ դարձնելուց յետոյ՝ խաչակնքում էր երեսը, յետոյ ըստ տարիների սովորութեան, հազում, կոկորդը մաքրում, ֆէսի դրուածքն ստուգում եւ սկսում քայլել:

Քայլելիս գլուխը կախում էր, մտքում ունենալով օրուայ անյաջող առեւտուրներից մէկը:

Նա անցնում էր միեւնոյն փողոցով, — խանութից Հրապարակը, Հրապարակից Հին ժամի պատի տակը Փոքր Աղբիւրի կողքով, Մէմէդ Փաշայի պարտէզի առաջով՝ տուն:

Տան դրան առաջ, ըստ տարիների սովորութեան, մի պահ կանգ էր առնում, մի սիկարէթ փաթաթում, վառում, քաշում, մէկ՝ փողոցի վերն էր նայում, մէկ վար, բարեւներ էր ընդունում, բարեւներ տալիս, ըստ տարիների սովորութեան դուռը թակում երեք անգամ: Կինն անմիջապէս բախման հարուածների թուից եւ ուժգնութիւնից իմանում էր որ Հաջի աղան է, վազում էր, բաց անում դուռը եւ ժպտալով եւ մեղմօրէն շշնջում.

— Քա, Հաջաղա՞:

Հաջի աղան էլ՝

— Մեմի՞կ:

Հաջի աղան հանում էր կրկնակօշիկը: Նա հագնում էր կրկնակօշիկը ամառն էլ, ձմեռն էլ: Ապա բարձրանում էր սենեակը, նստում ծալապատիկ եւ սպասում էր որ կինը, ըստ տարիների սովորութեան, բերի մի փոքրիկ սինու վրայ դրած 50 կրամ օղի եւ մի փոքրիկ պնակ թթու: 50 կրամ օղին խմելը տեւում էր աւելի քան մի ժամ. խմում էր պուտ պուտ, իւրաքանչիւր կաթիլն ըմբոշխնելով: Յետոյ Մեմիկ խաթունը բերում էր ճաշը եւ միասին ուտում էին: Ճաշի ժամանակ՝ Հաջի աղան անպայման մի փոքրիկ պատմութիւն կը պատմէր օրուայ առեւտրից, պատմութիւն՝ որ նախորդ օրուայ պատմութիւնից հազիւ մազաչափ տարբերութիւն կ'ունենար, բայց կինն ունկնդրում էր իբրեւ բոլորովին նոր պատմութիւն:

Այս բոլորը կատարւում էր երեսուն եւ հինգ տարուց ի վեր անխախտ միօրինակութեամբ եւ անյեղլի օրինաչափութեամբ, եւ եթէ մի որեւէ կէտ փոխուէր այս բոլորի մէջ, նման կը լինէր այն բանին, որ մի առաւօտ, յանկարծ, մարդիկ տեսնէին մի շէնքի ճակատի քարերի, լուսամուտների եւ դրան բոլորովին այլ դասաւորութիւն:

Զ.

Բոշայենց փողոցից անցնելու յաջորդ օրուայ երեկոյեան, երբ Հաջի աղան փակեց խանութի փեղկերը, դուրս ելաւ եւ դուռը վրայ բերեց եւ կախեց կողպէքը, կարծես օդում տարօրինակութիւն զգաց — անցնող մարդկանցից մի քանիսը զարմանալի, բոլորովին անսովոր նայուածքներ նետեցին նրան: Այնուամենայնիւ Հաջի աղան բանալին կոխեց կողպէքի մէջ, դարձրեց եւ, դուրս քաշելուց յետոյ, ըստ տարիների սովորութեան, ֆէսի ընտուղումը արաւ եւ գլուխը կախելով սկսեց քայլել: Հրապարակից անցնելիս՝ մի անգամ գլուխը վեր առաւ եւ նայեց: Հաջի աղայի համար պարզ եղաւ այլեւս, որ մարդիկ իրեն նայում էին տարօրինակ հետաքրքրութեամբ:

Տունը բան մը պատահած չըլլի՞, — հարցրեց նա իր մտքում եւ քայլերը արագացրեց:

Քայլերի արագացնելը խախտումն էր տարիների օրինաչափութեան եւ տեսնողները նշեցին այդ իրենց մտքում: Ժամի պատերի տակով անցնելիս, Հաջի աղան մի անգամ եւս գլուխը վեր առաւ եւ չորս կողմը նայեց: Այս անգամ նա զգաց որ մինչեւ անգամ եկեղեցի աճապարող կանայք, քօղերի տակից իրեն էին նայում անսովոր նայուածքներով:

— Աճայի՛բ... մրթմրթաց Հաջի աղան, եւ քայլերն աւելի արագացրեց:

Մինչեւ տուն նա հանդիպեց շատ տարօրինակ նայուածքների:

Մինչեւ անգամ իրեն թուաց, որ անցորդներից մին կարծես մի խօսք նետեց իրեն: Հաջի աղան թէեւ չհասկցաւ, բայց զգաց թէ այդ խօսքը ինչ որ կշտամբանքի չէշտ էր կրում իր հասցէին:

Հաջի աղան վերջապէս հասաւ տան դուռը: Ըստ տարիների սովորութեան, կանգ չառաւ դրան առաջ եւ սիկարէթ չփաթաթեց, այլ ուղիղ թակեց դուռը: Ըստ տարիների սովորութեան, նա պէտք էր թակէր երեք անգամ, բայց թակեց երեք անգամից աւելի. մի գործողութիւն, որ կատարուեց անգիտակցօրէն, իբրեւ արդիւնք ջղային տրամադրութեան:

Երբ դուռը թակուեց երեք անգամից աւելի, Մեմիկ խաթունը կարեւորութիւն չընծայեց. քանի որ չէր կարող Հաջի աղան լինել, մի քիչ ուշ էլ կարող էր բաց անել, բայց Հաջի աղան դրսում պչեց եւ մինչեւ անգամ սարսափեց:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(4 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Խոսրով Սագըզ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ալեքսանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻՆԷ ՍԱԳԸԶԻ
(ծնեալ Նախնիկեան)

մահը, որ պատահեցաւ յետ անողոք հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ, Երկուշաբթի առաւօտ, Յունիս 21, Շաւիլի Ս. Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տոքթ. Է. Սագըզի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տիկին Արաքսի Սիմոնեան – Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին բժիշկ Սերգօ Սիմոնեան եւ զաւակները՝ Աստղիկ, Արաքսի եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պետիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի 27 Յունիս Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Շառանթոն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Փլաս Կուժոն:

×

Տիկին Սիմոնեան իր ողբացեալ ամուսնոյն հոգեճաշի փոխարէն հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ՚ընէ.—

100 ֆր. Աղքատախնամին՝ յատկացուելու համար Մատուռականներու Տան շինութեան, 100 ֆր. Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան շինութեան, 100 ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, 50 ֆր. Դպրոցասէրի սրահի շինութեան, 50 ֆր. Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչին, 50 ֆր. «Ցառաջ»ին:

(Ստանալ «Ցառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սեդա Սարգիսեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր Միութիւններուն եւ անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութիւնով, նամակով, հեռագրով եւ հեռաձայնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մայիս 25ին):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ, ողբացեալին այրիին եւ զաւակներուն:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի hայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պանթէօ–Բաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանթէօյի քաղաքապետարանի Սալ–տէ–Ֆէթը Ռիւ Շառլ Միշէլ:

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտութեան կողմէ:

Կը ներկայացուի գունաւոր ֆիլմը՝
Լեռնային լիճի գաղտնիքը
(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)
Մուտքը ազատ է
Տախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բանակումին համար (Օգոստոս), դիմել Նոր Սերունդին, 17 Ռիւ Պլէօ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Հ. Տիգրան Մուրատեան իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան Գ. տարելիցին առթիւ հետեւեալ նուէրները ըրած է.—

Տէսինի Հայ Տան նորոգման 50 ֆր., Ապրիլեան յուշարձանին 50, Կապոյտ Խաչի դպրոցին 50, եւ 20 ֆր. «Ցառաջ»ի:

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27:

Ռալլիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուարի մօտ): Ժամանում 13ի ատենները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռութ տը Շանթիյի, Նաւինալ 16 (ցուցատախտակները կ՚առաջնորդեն):

Տաք մթնոլորտ, շամփուրով խորոված:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւորուած սենեակ մը:
Դիմել՝ Տիկին Ա. Ջիթունիին
13, Rue Caumartin, Paris (9e)
Tél. : OPE. 37-62

garage bédot

BARONIAN

MECANIQUE — TOLERIE — PEINTURE — TOUTES MARQUES

Spécialiste mise au point électronique Souriau

DEPANNAGE RAPIDE

6, Impasse des Prêtres (37, Av. d'Eylau) Paris (16e) — Tél. 727-95-16

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարտ, Փ. Մեհլանի դալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը):

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին դպրոցական ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը:

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ Ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի: Հաճելի անակնկալներ:

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 24 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12146
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.146

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Բ.

Էտուար Տիւլօրիէ, Ֆրանսացի ծանօթ հայագէտը, հեղինակ Հայոց մասին արժէքաւոր գրքերու եւ դասախօս Հայերէնի Փարիզի Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանին մէջ, աւելի քան հարիւր տարի առաջ գրած է, որ Հայերը ուր որ հաստատուին, իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ հիմնել եկեղեցի մը, դպրոց մը եւ... թերթ մը: Այսպէս է որ ժամանակին Սինկափուրի մէջ հրատարակուած է հայերէն թերթ մը: Ութ բաժանորդ միայն ունէր:

Պուէնոս – Այրէսի մեր հայրենակիցներն ալ առաջին օրերէն իսկ մտածեր էին հրատարակել թերթ մը: Սակայն պայմանները չեն ներած:

1924 Օգոստոսին, գաղութի հաստատման սկզբնական շրջանին, խումբ մը դաշնակցական գաղափարապաշտ երիտասարդ ընկերներ ժողով գումարելով ստորագրած են հետեւեալ սրտառուչ Ուխտը.

« Կոմիտէս պիտի աշխատի հոս իր միջոցներով թերթ մը եւ խմբագիր մը ապրեցնել. հակառակ պարագային մենք՝ ստորագրեալներս կը խոստանանք եւ կ'երդնունք մեր պատւոյն վրայ եւ մեր կարողութեան չափով պահել թերթը»:

Ու խօսքէն գործի անցնելով, սկսած են հրատարակել Բողոքի Ձայն խմորատիպ թերթը, պարզ, անպաճոյճ, բայց վարակիչ ու տաք, «արու ձայն մը կենդանութեան... տոկալու եւ պայքարելու, գիր ու գրականութիւն տարածելով, սերունդ սնուցանելու եւ ապագային ձգտելու»:

Պէտք եղած է սպասել մինչեւ 1931, երբ գումարուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հարաւային Ամերիկայի Ա. Շրջանային Ժողովը: Պատգամաւորները միաձայնութեամբ որոշած են հրատարակել Արմենիան: Ո՛չ դրամագլուխ ունէին, ո՛չ տպարան, ո՛չ խմբագիր եւ ոչ ալ գրաշար:

Սակայն «ուխտաւոր»ներէն զատ ուրիշ ընկերներ եւս գործի կը լծուին՝ անհուն ոգեւորութեամբ: Յարութիւն Թահթաճեան (1888–1934), շրջանաւարտ Այնթապի ամերիկեան Կեդրոնական Քոլէճէն, 500 փէսօ կը նուիրէ եւ կօշիկի հնակարկատի իր կրպակէն դուրս կը հանէ ուրիշ Այնթապցի մը, մտաւորական, Գէորգեան Ճեմարանէն՝ Սարգիս Թօփճեանը (1889–1942), որուն կը յանձնէ թերթին խմբագրութիւնը: Գրաշարութիւնը անձնուիրաբար կը ստանձնէ ազգային հերոս Արամ Երկանեան, ահաբեկիչը Խան Խոյսկիի եւ Պէհաէտտին Շաքիրի: Արամ ծնած էր Կարին 1900ին, մեռաւ 1934 Օգոստ. 2ին:

Շրջանային Ժողովէն երկու ամիս չանցած հրապարակ կը հանուի Արմենիա շաբաթաթերթի առաջին թիւը հանդիսաւոր արարողութեամբ մը, որ տեղի կ'ունենայ 1931 Ապրիլ 25ին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ, ի ներկայութեան հոգեւոր հովիւներու եւ աւելի քան երեք հարիւր երկսեռ հայրենակիցներու: Մամուլի դերին մասին խօսուած ճառերէն ոգեւորուած՝ ներկաներէն շատեր ինքնաբուխ նուէրներ կ'ընեն թերթի նիւթականը ապահով հիմերու վրայ դնելու համար:

Արմենիա հրատարակուած է իբրեւ շաբաթաթերթ հիմնադրութենէն մինչեւ 1936 Փետր. 7: Եռօրեայի վերածուած է այդ թուականէն մինչեւ 1941 Յունուար 13: Իսկ 1954 Սեպտեմբեր 11էն դարձած է օրաթերթ, մեծ ծաւալով ու անխափան կը շարունակուի ցարդ, իբրեւ պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Հարաւային Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէութեան:

Խմբագրի պաշտօնը յաջորդաբար կամ փոխն ի փոխ վարած են՝ Սարգիս Թօփճեան՝ 1931էն մինչեւ մահը (1942), Ռուբէն (Վարդանեան), Վարդան Գէորգեան (երկար տարիներ), Արսէն Միքայէլեան (կարճ շրջան մը. մեռած Պուէնոս–Այրէս՝ 8 Ապրիլ 1941ին), Յովհաննէս Տէվէճեան եւ Աշոտ Արծրունի: Այս երկու ընկերները կը վարեն ներկայիս Արմենիան:

Բողոքի Ձայն խմորատիպին խմբագրութիւնը վարած են Արամ Տումանեան, Օննիկ Տարագճեան եւ Սոկրատ Թէրզեան: Այս վերջինը տարիներով գլխաւոր աշխատակիցներէն մէկն է եղած, ինչպէս նաեւ վարչական տնօրէնը՝ Արմենիային:

Իր առաջին խմբագրականով, Արմենիա կը թուէր իր առաջադրանքները.—

«... Ըլլալ հայ ժողովուրդի արտայայտիչը, միշտ անոր համար եւ անոր կողքին: Որոշ եւ յարատեւ աշխատանք տանիլ որ Հայը մնայ Հայ. խորհի ու գործէ իբր Հայր: Պահպանել եւ քաջալերել ցեղի ստեղծագործութիւնները, լեզու ըլլայ այն թէ գրականութիւն, արուեստ թէ երգ ու պար: Ուժ տալ նորահաս սերունդի հայեցի կրթութեան, պայքարիլ ամէն տեսակ ուծացումի եւ օտարացումի դէմ», եւայլն

Իբրեւ դրօշակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարականին, Արմենիա քառասուն տարիէ ի վեր ամուր կանգնած է պատնէշի վրայ, հաւատարմօրէն ծառայելով ազգապահպանման նուիրական գործին եւ հայկական արդար Դատի պաշտպանութեան: Կանգ չէ առած զոհողութեանց առջեւ եւ աննկուն կամքով դիմակալած է ամէն կարգի դժուարութեանց, իր կողքին ունենալով Հայութեան ազատատենչ տարրերը, իբրեւ յենարան: Լիուլի արդարացուցած է իր սրբազան առաքելութիւնը:

Ողջո՛յն իր քառասնամեակին:

Յարգա՛նք չորս տասնեակ տարիներու իր բեղուն վաստակին:

Ու սրտագին մաղթանք՝ նորանոր յաջողութեանց եւ նուաճումներու:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Պոլսոյ թերթերը (Յունիս 18) կը գրեն.—

Ինչպէս խօսեցաւ ձայնասփիւռէն վարչապետ Նիհատ Էրիմ, եթէ Սահմանադրութիւնը փոփոխութեան ենթարկող օրինագիծը նոյնութիւնով ընդունուի, կառավարութիւնը իրաւասու պիտի ըլլայ օրէնքներու համազօր որոշմնագրեր հրատարակելու եւ զանոնք անվարան գործադրելու: Այդ պարագային, առաջին առթիւ հակակշռի տակ պիտի առնուի Պետական ձայնասփիւռը, որ պիտի դադրի ինքնավար ըլլալէ: Նոր տրամադրութեամբ մը, Պետութեան ենթակայ տնտեսական սպասարկութիւն մը պիտի ըլլայ ան: Այն ատեն չեղեալ պիտի նկատուի Թուրքիոյ Ռատիոյի եւ Հեռատեսիլի օրէնքը, իր յարակից իրաւասութիւններով: Հողային բարեկարգումն ալ պիտի կիրարկուի բոլորովին նոր դրութեամբ մը, եւ պիտի կազմուին Համագործակցականներ (Քոոփէրաթիֆ), որուն մաս կազմողները միայն պիտի կրնան հող ստանալ:

Մինչ այդ, կուսակցութեանց վարչական ժողովները կը գումարուին տեւականօրէն, Սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին իրենց համոզումները եւ տեսակէտները յայտնելու համար: Հալք կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակի վերջին նիստին, Իսմէթ Ինէօնիւ հետեւեալ գաղափարները յայտնած է.— Սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին Հալք կուսակցութիւնը դեռ որոշում մը տուած չէ: Թուրքիա անդունդի մը եզերքը հասած էր, կը խորհիմ թէ փրկուեցաւ այդ խորխորատէն: Կ'ուզեմ ըսել թէ Աֆականներու մատնութիւնով, բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնց կարգին նաեւ Հալք կուսակցութեան անդամներ, ձերբակալուեցան եւ անոնց մեծ մասը բանտարկուած կը մնայ տակաւին: Պիտի ճշդեմ թէ որո՞նք ձերբակալուեցան, բոլոր դատաւակներէն ուրաքանչիւրին անունը, ձերբակալեալ Հալքեաններու թիւը ուզեցի: Խնդիրը պարզեցի վարչապետին, որ ցանկը պահանջեց, քննելու համար:

Ինէօնիւ շարունակած է.— Երկու կէտ կայ այս հարցին մէջ: Նախ այն որ Սահմանադրութիւնը բարեփոխման կարօ՞տ է թէ ոչ, երկրորդ՝ ո՞ր տրամադրութիւնները պէտք է փոխել: Եթէ հիմնական կէտը վճարանութեան դնենք, չենք կրնար վճռաբար ըսել թէ Սահմանադրութիւնը պէտք չէ փոխել: Կարելի չէ պնդել այս մասին: Ինչպէս ըսի, Թուրքիա անդունդի մը ծայրը հասած էր, դժբախտաբար համալսարանի կարգ մը երիտասարդները անիշխանութեան կազմակերպիչներ հանդիսացան: Պէտք է փոխել արդարեւ Սահմանադրութեան ինչ ինչ տրամադրութիւնները, բայց պիտի խորհինք, յօդուածներու վրայ կ'աշխատինք, ինչպէս ըսի վարչապետին, ժամանակի պէտք ունինք երկու շաբաթ միջոց ուզեցի:

Հալքի խորհրդարանական խմբակը եւս երկու ժամ գումարուեցաւ եւ զբաղեցաւ Սահմանադրութեան փոփոխութեան խնդրով: Ատալէթ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակներն ալ խառն նիստ գումարեցին եւ քննեցին Սահմանադրութեան փոփոխութեան նախագիծը: Ատալէթ սկզբունքով ընդունեցաւ Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը, վարչական եւ տնտեսական այլ եւ այլ տեսակէտներով, պահանջելով որ ազգային հարստութեանց պետականացման շրջանը քան տարուան բարձրանայ, համալսարան եւ ձայնասփիւռ դադրին ինքնավար ըլլալէ, դերադաս մարմիններ եւ ատեաններ չանդամալուծեն կառավարութեան աշխատանքները եւ չրեկանեն անվերջ անոր որոշումները, Խորհրդարանը կարենայ գործել, փոխան խափանարարութեան, կառավարութեան տրուի նաեւ որոշմնագրերու իրաւասութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑԵՐԸ ԵՕԹԸ ԵՂԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԱՅԼԵՒՍ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԷ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՅԻՆ

Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը չորսուկէսին կը ստորագրուէր համաձայնագիրը, որով Անգլիա կը դառնար Հասարակաց Շուկայի եօթներորդ անդամը: Այսպէսով Հասարակաց Շուկայի ընդլայնման ծրագիրը նոր յաջողութիւն մը կ'արձանագրէր: Արդարեւ, Լիւքսէմպուրկի մէջ, Վեցերն ու Անգլիան երկար խօսակցութիւններէ ետք համաձայնեցան հիմնական խնդրի մը շուրջ — Անգլիոյ ներածումները Նոր Զելանտայէն:

Ասիկա կը նկատուէր դժուար լուծելի հարց մը, քանի որ Անգլիա մասնաւոր համաձայնութեամբ մը կաթնեղէն կը ներածէր Նոր Զելանտայէ: Այս վերջինը մտահոգ էր իր արտածումին մասին՝ վախնալով որ Անգլիա անդամակցելով Հասարակաց Շուկային, իր կաթնեղէնի (պանիր, կարագ եւայլն) պահանջը բաւարարէ Եւրոպայէն:

Երեքշաբթի գիշեր բաւական երկար սակարկութիւններ տեղի ունեցան եւ պահ մը այն տպաւորութիւնը ստացուեցաւ, թէ հարցը կը մնայ անլուծելի:

Վեցերը նախապէս առաջարկեցին Անգլիոյ ներկայացուցիչին, որ Անգլիոյ ներածումները Նոր Զելանտայէն աստիճանական նուազում արձանագրեն 1973էն 1977ի միջեւ: Այդ թուականին (1977) Հասարակաց Շուկայի անդամ երկիրները վերստին քննութեան կ'առնեն հարցը, տեսնելու համար թէ ի՛նչ անդրադարձ ունեցած է Նոր Զելանտայի վրայ, Անգլիոյ ներածումներու աստիճանական նուազումը:

Ռիփոնի հակառաջարկէն ետք երկուստեք համաձայնած են, որ մինչեւ 1977 Անգլիա 80 առ հարիւրի համեմատութեան պիտի հասցնէ կարագի ներածումը եւ 20 առ հարիւրի համեմատութեան պանիրինը, այժմու ներածումներու հետ բաղդատմամբ:

1978էն այլեւս ոչ մէկ պանիր պիտի ներածէ Նոր Զելանտայէն:

1977 Դեկտեմբերին վերստին քննութեան պիտի առնուի հարցը: Այս ձեւով լուծուեցաւ կարեւոր խնդիր մը, եւ ապահովուեցաւ Անգլիոյ անդամակցութիւնը Հասարակաց Շուկային:

× Էտինպուրկի դուքսը՝ իշխան Ֆիլիփ, որ Անգլիոյ Թագուհիին ամուսինն է, Սկովտիոյ մէջ դէմ արտայայտուեցաւ Անգլիոյ անդամակցութեան Հասարակաց Շուկայի: Անգլիական մամուլը քննադատեց իշխան Ֆիլիփի յայտարարութիւնը: Պալատը, իր կարգին, պաշտօնական ճշդումով մը «ցաւ» յայտնեց, որ Ֆիլիփի յայտարարութիւնը մեկնաբանուած է այս ձեւով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտը 42ի դէմ 57 ձայնով բարեփոխում մը քուէարկեց ըստ որուն Նիքսըն յանձն պիտի առնէ վաւերացումէն ինը ամիս ետք ամերիկեան ուժերը հեռացնել Հարաւ. Վիէթնամէ: Պայման է սակայն, որ Հիւս. Վիէթնամցիք մինչ այդ ետ վերադարձնեն ամերիկացի գերիները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գիտնականին Անգլիա հաստատման առիթով Մոսկուա «անբաղձալի» նկատեց անգլիացի երկու դիւանագէտներ, Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան: Լոնտոն, իր կարգին, նոյն կարգադրութիւնը ըրաւ խորհրդային երկու դիւանագէտներու նկատմամբ, իբրեւ փոխադարձութիւն: Ֆրանսա կը հերքէ թէ գիտունը Ֆրանսայէն քաղաքական ապաստան ուզած ըլլայ:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ կառավարութիւնը ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի արգելք հանդիսանայ հաւանական պետական հարուածի մը՝ ծայրայեղ աջերու կողմէ:

ԹԱՆԶԱՆԻՈՅ (Ափրիկէ) Կարմիր Խաչը խնդրեց իր կառավարութենէն, որ բացատրէ ժողովուրդին, թէ «արեան նուիրատուութիւնները» սահմանուած չեն քոք-թէյլ ըլլալու վամփիրներուն համար:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրուընէ երկաթուղիի երթեւեկը վերստացաւ իր բնականոն ընթացքը եւ թղթատարն ալ սկսաւ ընդունիլ ոչ-ստիպողական ծրարները, զորս չէր առներ ուղեւորներու գործադուլին պատճառով:

ԱԶԳԻ ՄԸ ՀԻՄՔԸ՝ ԸՆՏԱՆԻՔՆ Է

Ա.

Աղաւնիի թեւերով,
Սէրն երկինքէն վար իջաւ.
Իրեն կայան փնտռելով,
Ասդին, անդին շուտ թռաւ.
Եւ վերջապէս ապահով,
Մօր սրտին մէջ բոյն դրաւ...

Ահա թէ ո՛րքան գեղեցիկ, քնքշօրէն, բանաստեղծը՝ պատկերացուցած է սիրոյ զգացումը՝ որպէս երկինքէն իջած, աստուածային պարգեւ... Թէ ինչքա՜ն խորիմաստ կերպով բնորոշած է ան, մօր մը սրտին դերն ու խորհուրդը՝ որպէս մի՛ակ արժանի ընդունարան, պարփակելու համար սիրոյ նման աննիւթական, եթերային զգացում մը...

Անժխտելի ճշմարտութիւն է, որ սիրոյ զգացումը՝ իր բազմապիսի ճիւղաւորումներով, մարդկային ներքին ապրումներուն, ամէնէն ազնիւ ու գեղեցիկ արտայայտութիւնն է... որ ո՛չ միայն յոյզ բնազդներով լի մարդկային նկարագիրը կ՚ազնուացնէ, այլ նաեւ ընդունակ կ՚ընէ զայն, բարի եւ ազնիւ գործերու եւ գերագոյն զոհողութիւններու: Սիրոյ զգացումն է, որ իր ընթացիկ առումէն զուրս, ազգասիրական, հայրենասիրական, «ընկերդ սիրէ քու անձիդ պէս»ի նման մարդասիրական, բարեսիրական սկզբունքներու երանգաւորումներով, մարդկային կեանքին կուտայ իմաստ ու հրապոյր... Այլապէս կեանքը կը դառնար չոր, եսասէր, նիւթապաշտ, հոգեկան ջերմութենէ զուրկ, անհաճոյ ու աննպատակ:

Ահա մայրական սէրը՝ իր խորհուրդով, հրապոյրով եւ այնքա՜ն յուզիչ իր պատկերո՛վ, որ իր ինքնաբուխ, անշահախնդիր, բիւրեղացած զգացումներու հոգեկան ապրումներու ու ջերմութեան ուժով, Թոյլ ու տկար կին էակը՝ մայրութեան ճամբով, կը հասցնէ բարոյական այնպիսի մեծութեան մը՝ որուն հանդէպ, համայն մարդկութիւնը, յարգանք ու ակնածանք միայն ունի... որովհետեւ կինը՝ մայրութեան ճամբով, ո՛չ միայն կը հասնի իր մարմնական լիակատար կազմութեան, այլ նաեւ իր ներքնաշխարհի ապրումներու զգացական ատակէտով եւս, կրած հոգեփոխութեամբ, կը բեղնաւորուի անոր սիրտն ու հոգին, մայրական գորովագութ սիրոյ, ազապատանքի, խանդաղատանքի, զոհաբերումի զգացական գանձերով... Կնոջ դերը՝ որպէս մայր, կ՚ընէ անփոխարինելի բարոյական հեղինակութիւն մը՝ ընտանեկան, ազգային եւ մարդկութեան կեանքին մէջ:

Արդարեւ ինչքա՜ն անհրապոյր, Թախծոտ ու մռայլ պիտի ըլլար մարդկային կեանքը՝ եթէ խստաշունչ ձմրան չյաջորդէր գարունը, իր շող ու շաղով, բնութիւնը չխայտար արեւի պայծառ լոյսով, լեռ ու ձոր, դաշտ ու արտ չծածկուէին ծաղկած ծառերով, գոյնզգոյն ծաղիկներով...

Իսկ որքա՜ն միօրինակ, տխուր ու տըրտում պիտի ըլլար ընտանիքի մը կեանքին պատկերը, եթէ չգար մանուկը եւ չլեցնէր ընտանեկան բոյնը՝ իր ծափ ու ծիծաղով, իր խաղ ու խնդութքով, եւ կեանքը՝ շարունակելու իր յուսատու խորհուրդով...

Եւ խորհիլ թէ՝ ինչքա՜ն յուսահատական, աննպատակ ու մռայլ պիտի ըլլար ազգի մը գոյութեան պատկերը՝ եթէ չըլլային իրարու յաջորդող, իրարու կեանք տուող, ազգի մը ներկան խանդավառող ու շէնցնող, ազգի մը ապագան ապահովող ու յաւերժացնող, նորահաս սերունդները...:

Ինչպէս ծառ ու ծաղիկ, մարդ ու այգի, իրենց գոյութիւնը կը պարտին մայր բնութեան, այնպէս ալ ամէն շնչող էակի ծնունդն ու արգասիքն մօր մը՝ անձնուրաց սիրոյն ու գուրգուրանքին... Այս ճշմարտութեան ըմբռնումով է, որ քաղաքակիրթ մարդկութեան մօտ, կինը՝ մայրութեան հանգամանքով, որպէս բարոյական հեղինակութիւն գրաւած է վերջապէս իրեն արժանավայել դիրքը:

Ազգի մը հիմքը կը կազմէ ընտանիքը: Որովհետեւ ազգերը ծնունդ կ՚առնեն եւ կը կազմուին, ընտանիքներու ծոցին մէջ եղած օրօրոցներէն: Եւ իրենց կեանքի տեւողութիւնն ու գոյութիւնն եւս, կը պարտին ընտանիքներէն ներս, նորածիններու ծնունդ ու շունչ տուող, անոնց վըրայ հսկող, եւ օրօրոցներու Թոյլ ու անզօր էակներէն՝ հոգիո՛վ, մտքով ու մարմնով կազմուած, ապագայ քաղաքացիներ պատրաստելու, ու «աճեցէք եւ բազմացէք»ի աստուածային պատգամ մը՝ իրագործելու, ընտանեկան բոյները կանգուն պահելու կոչումն ունեցող երկու բարոյական սիւներուն, որոնք կը կազմեն նաեւ ազգի մը կառուցուածքին հիմնաքարը... Այս ճշմարտութեան համոզումով է որ քաղաքակիրթ ժողովուրդները, մանո՛ւկն իր օրօրոցէն, եւ այդ օրօրոցներուն ծնունդ տուող ընտանեկան բոյները՝ ամէն օր քիչ մը աւելի իրենց հոգածութեան ու խնամքին առարկայ կը դարձնեն:

Իսկ եթէ ուզենք ճշդել հայ կնոջ, հայ մօր, հայ մեծ մօր դերը՝ ընտանեկան եւ ազգային կեանքին մէջ, պիտի տեսնենք զանոնք օժտուած, հայ նահապետական ընտանիքի բարոյական սկզբունքներու առաքինութիւններով, որոնք որպէս օրհնութիւն ու սրբութիւն հայ ընտանիքներու երջանկութեան համար, պահուած ու փոխանցուած են սերունդէ սերունդ:

Եթէ ճիշդ է որ հայ կինը, մեր ազգային կեանքի դժբախտ պայմաններու բե-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՂՈՒՆԵՐԸ... ԵՒ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վերջին տարիներուն շաքարի սննդարար արժէքի մասին եղան բազմաթիւ քննադատութիւններ, եւ գիտնականները եկան այն եզրակացութեան, որ շաքարը մարմնին համար «պարապ» ջերմանիւթ է: Իրականութեան մէջ ասիկա ճիշդ է, որովհետեւ ան զուրկ է կենսանիւթերէ, օրկանական թթուներէ եւայլն:

Անգլիացի գիտնական, Լոնտոնի համալսարանի սննդագիտութեան ամպիոնի վարիչը՝ Ճոն Եուտկինս, վերջերս հետեւեալը գրեց. «Մեծ քանակութեամբ շաքարի գործածութիւնը շատ վնաս է մարդոց առողջութեան համար, որովհետեւ արեան մէջ կը բարձրանայ քոլեստերոլի քանակը, որ իր կարգին կ՚ազդէ սիրտի գործունէութեան վրայ»:

Ամերիկացի ծանօթ բնախօս, Բժ. Քանթէլ կը գտնէ, որ մեծ քանակութեամբ շաքարի գործածութիւնը վնասակար է մարդուն համար: Հիմնուելով Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան 1965ի փորձառական զեկուցումներուն վրայ, ուր քննութեան են ենթարկուած 22 երկիրներու մահերու եւ երկարակեցութեան հարցերը, եկած են հետեւեալ եզրակացութեան — մահերու հիմնական պատճառը կը հանդիսանան սիրտի հիւանդութիւնը եւ արթերոսքլերոզը:

«Ինչ կը վերաբերի մեղրին, կը գրեն Ակադ. Ց. Կրոտկով եւ Փրոֆ. Ա. Պոկրովսկի, ան բաղկացած է «կենդանի» նիւթերէ եւ պատրաստուած է բնութեան կողմէ»: Մեղրը կը պարունակէ մարմնին համար առնուազն 75 շատ կարեւոր, սննդարար բուժիչ նիւթեր:

Եթէ մարդուն սեղանի վըրայ միշտ մեղր գտնուի, ան անկասկած, կ՚ազատի բազմաթիւ հիւանդութիւններէ: Ատոր համար կ՚առաջարկեն իբրեւ բուժական միջոց օրական օգտագործել 100-200 կրամ: Օգտագործման ձեւը հետեւեալն է. առաւօտեան՝ 30-60 կրամ, ցերեկը՝ 40-80, երեկոյեան՝ 30-60 կրամ:

Մեղրը խիստ անհրաժեշտ է երախաներու եւ դպրոցականներու համար, որովհետեւ ան կը նպաստէ արեան կարմիր գնդիկներու յառաջ գալուն եւ աւելնալուն: Միեւնոյն ատեն մարմնի բջիջներուն թթուածին մատակարարող սքանչելի աղբիւր է:

Կարգ մը երկիրներու մէջ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կատարուած են, ճշդելու համար, թէ ո՛ր մասնագիտութեան մէջ մարդիկ աւելի շատ հակամէտ են քաղցկեղ ունենալու: Պարզուած է, որ ոչ մէկ մեղուաբոյծ այդ ցուցակին մէջ չէ գտնուած: Ասիկա կարելի է բացատրել անով, որ մեղուաբոյծը երկար ժամանակ կը մնայ մեղուանոցի մէջ, որ ունի բարենպաստ կլիմայ: Ասկէ զատ ան շատ կը սնանի մեղրով եւ կ՚ընդունի մեղուի թոյն:

3500 տարի առաջ, Եգիպտոսի մէջ նոր սկսած չարորակ ուռուցքներու դէմ օգտագործուած դեղերուն մէջ կար նաեւ մեղրը: Այժմ գիտնականները կը գտնեն, որ մեղրը արգելք կ՚ըլլայ չարորակ ուռուցքին աճումին:

Բժ. Ա. Շնէյտէրի կարծիքով մեղրը կը պարունակէ հակաքաղցկեղի տարրեր, որոնք արգելք կ՚ըլլան չարորակ ուռուցքի բջիջներուն աճումին: Բժիշկը կ՚առաջարկէ քաղցկեղի դէմ պայքարելու համար ամէն օր օգտագործել թարմ մեղրաջուր՝ 100 կրամ մեղր, 0,5 լիթր ջուրի հետ խառնել եւ զայն խմել քիչ-քիչ օրուան ընթացքին:

Մեղրամոմը հարուստ է կենսանիւթով: Արդարեւ, 100 կրամ սպիտակ, մաքուր բնական մեղրահացը կը պարունակէ 4096 մմ. կենսանիւթ, երբ անդին նոյն քանակութեամբ թարմ միսը՝ 260 մմ., կովի ամրան թարմ կաթը՝ 1510, իսկ ձմեռուան կաթը՝ 1010 մմ.: Մեղրամոմը կը պարունակէ նաեւ ազատ ճարպաթթուներ, բարդ էֆիրներ եւ ձեւափոխուող ածխաջրածին:

Ինչպէս տեսանք, մեղուաբուծութեան դերն ու նշանակութիւնը մեր ժողովրդական տնտեսութեան մէջ շատ մեծ է: Մեղուաբուծութիւնը դարձած է համաժողովրդական գործ, որ կապուած է մարդու առողջութեան եւ գիւղատնտեսական մթերքներու առատութեան հետ:

Ցաւ ի սիրտ, պէտք է ըսել, որ Հայաստանի հանրային տնտեսութիւններուն մէջ մեղուաբուծութեան վիճակը չափէն աւելի ծանր է: Ներկայ վիճակով ան չի բաւարարեր մեր յիշած պահանջները: Օրինակ, Հայաստանի հանրային տնտեսութիւններու արտադրած մեղրի քանակը տարեկան միջին հաշուով հաւասար է մօտաւորապէս 300-360.000 քիլոյի: Եթէ ան բաժնենք բնակչութեան թիւին վրայ, մէկ անձին տարեկան կը հասնի մօտ 150-200 կրամ մեղր, երբ մարդուն առողջութեան եւ մարմնին բնականոն զարգացման համար անհրաժեշտ է ամէնէն քիչը 4-6 քիլօ անարատ մեղր:

Միւս կողմէ, մեր երկրի ծաղկաւոր բոյսերու խաչաձեւ փոշոտումին համար անհրաժեշտ է մեղուի ընտանիքներու քանակը հասցնել մինչեւ 300.000ի: Ասոր զուգընթաց պէտք է բարձրացնել նաեւ մեղուի ընտանիքներէն առնուած մեղրին քանակը, 5-6 քիլոյէն հասցնել 20-30 քիլոյի:

Անհրաժեշտ միջոցառումներէն առաջինը Հայաստանի մեղուին տոհմին բարումով, միշտ կլանուած ըլլալով ընտանեկան եւ ապրուստի հոգերով, չէ՛ ունեցած բախտաւոր ազգերու իգական սեռի կեանքի բնականոն, խաղաղ պայմանները: Չէ՛ ունեցած նոյնպէս անոնց գործելու ազատ ասպարէզը, եւ ոչ ալ իր բնածին յատկութիւնները, բայց հայ կինը օժտուած ըլլալով իր ցեղին յատուկ ուշիմութեամբ ու առաքինութիւններով, մի՛շտ ալ գիտակցած է կնոջ եւ մօր իր բարձր կոչումին... Երբե՛ք չէ շեղած իր պարտաւորութիւններէն: Պարտաւորութիւններ հանդէպ իր ամուսնոյն ու զաւակներուն, պարտաւորութիւններ նաեւ հանդէպ իր ազգին ու հայրենիքին:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Պիտի շարունակե՞ս քու գործիդ մէջ պահել զինքը:

— Անշուշտ, եթէ պանդատի տեղի չտայ: Բայց ինչո՞ւ համար այս հարցաքննութիւնները:

— Որովհետեւ ես ալ, Սամսոն, իր քով երթալ հաստատուելու միտք ունիմ, պատասխանեց Երանիկ:

Այս խօսքերը մէկէն ի մէկ զարմացուցին ու շփոթեցուցին Քերովբէ էֆէնտին: Երբեք այսպիսի եզրակացութեան մը չէր սպասեր:

— Ի՞նչպէս, գոչեց, Սամսոն պիտի երթա՞ս, հապա Ղուկաս էֆէնտին...

— Ալ բաւական է Ղուկաս էֆէնտիին հետ վարած կեանքս, պէտք է որ ամուսինիս քով երթամ, պատասխանեց Երանիկ վճռաբար:

— Այս դիտաւորութիւնդ յայտնեցի՞ր իրեն:

— Այո:

— Էյ, ընդդիմութիւն չըրա՞ւ:

— Ըրաւ, բայց ստիպուած չեմ անպատճառ իրեն հնազանդելու, ամուսին մը ունիմ, որ ազատ գործի տէր է, իրմէ կախում չունի եւ կրնայ զիս ապրեցնել, հետեւաբար ուզածիս պէս կրնամ շարժիլ:

— Բայց, ուրեմն չե՞ս սիրեր Ղուկաս էֆէնտին:

— Ե՞ս, երբեք, գոչեց Երանիկ անկեղծ պոռթկումով մը:

Այս խոստովանութիւնը գաղտնի հաճոյք մը պատճառեց Քերովբէ էֆէնտիի:

— Հիմա գանք մեր խնդրին, շարունակեց Երանիկ: Ղուկաս էֆէնտի զիս իր ձեռքին տակ ունենալու համար ուզեց այնպէս հաւատացնել տալ թէ ինք ղըրկած է ամուսինս Սամսոն, թէ ինքն է ամսականը վճարողը եւ հետեւաբար մենք ալ իրմէ կախում ունինք: Ես ալ ճիշդ այդ կէտը լուսաբանելու համար ուզեցի գալ ձեզ տեսնել եւ շատ ուրախ եմ, որ այդպէս չէ եղեր եւ թէ մեր ապրուստը իրմէ կախուած չէ...

— Այսինքն, կմկմաց վաճառականը, թէեւ ձեր ամուսինը իմ գործիս մէջն է, բայց Ղուկաս էֆէնտիի յանձնարարութեամբը եւ անոր խաթէրը համար առած եմ:

— Այո, բայց հիմա գոհ էք իր աշխատութենէն եւ պէտք չունիք զինքը գործէն հանելու՝ Ղուկաս էֆէնտիին հաճոյք պատճառելու համար...

Վաճառականը յայտնապէս կը նեղուէր խօսակցութեան առած այս ձեւէն եւ ուզեց շեղում մը ընել:

— Ինծի նայէ, տիկին, ըսաւ, ըստ իս Սամսոն երթալու դիտաւորութիւնդ շատ պարապ բան է, քեզի պէս տիկին մը Սամսոնի մէջ չի կրնար ապրիլ, եկուր ուրիշ կարգադրութիւն մը ընենք:

— Ի՞նչ կարգադրութիւն, հարցուց Երանիկ զարմացած:

Քերովբէ էֆէնտի, առանց անմիջապէս պատասխանելու, եկաւ կնոջ քով, ձեռքերը բռնեց եւ ողոքիչ ձայնով մը ըսաւ.

— Աւելի աղէկ չէ՞, որ հոս մեր քովը մնաս, քեզի աղուոր պզտիկ տուն մը կը բռնենք, մէջը կը տեղաւորենք, ազատ հանգիստ կ՚ապրիս, քէյֆդ կը նայիս...

Այս անպատկառ առաջարկութիւնը ընդվզեցուց հէք կինը, որ ետ քաշուելով գոչեց.

— Դո՞ւն ալ ուրեմն, Քերովբէ էֆէնտի, ես քեզի դիմեցի պաշտպանութիւն գտնելու համար եւ ահա դուն ալ կը ջանաս Ղուկաս էֆէնտիի ընթացքը բռնել ինծի հանդէպ:

Վաճառականը զգաց թէ խրտչեցուցած էր իր խօսակիցը, ուստի ուզեց սխալը դարմանել:

— Կը ներէք տիկին, ըսաւ, ես ձեզ վիրաւորել չուզեցի, միայն թէ իմ անկեղծ կարծիքս էր, որ յայտնեցի, բայց քանի որ դուք տարբեր կերպով կը խորհիք եւ անպատճառ Սամսոն ձեր ամուսնին քով երթալ կ՚ուզէք, ատոր ըսելիք չկայ, թող ձեր ուզածին պէս ըլլայ:

— Այո, ես կ՚ուզեմ ամուսնիս քով երթալ, պնդեց Երանիկ, եւ ասոր համար ձեզմէ մէկ բան կը խնդրեմ, այն է՝ ինծի վստահեցնել, որ ամուսինս միշտ իր գործին վրայ պիտի մնայ, հոն երթալէս վերջն ալ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

բելաման կատարելագործումը, նոր ցեղերու ստեղծումը եւ տոհմային մայրախումբի կազմակերպումը: Ի դէպ, բարուծարանի կազմակերպումը: Ի դէպ, պէտք է ըսել, որ չկայ քիչ թէ շատ զարգացած երկիր մը, որ չունենայ իր տոհմական մայրաբուծարանը: 1933–1935ին մենք ունէինք մեր տոհմային մայրաբուծարանը, ուր կը բուծուէին 4000–5000 մայր եւ կը ծախուէին Խորհ. Միութեան մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս՝ մինչեւ Ամերիկա: Մայրաբուծարանը լուծարքի ենթարկուեցաւ 1936ին:

կառավարութեան յատուկ որոշումին համաձայն, մեր նախաձեռնութեամբ 1959ին Մեղրիի շրջանին մէջ, իսկ 1963ին Արարատեան դաշտին մէջ վերստին կազմակերպեցինք տոհմային մայրաբուծարան, ուր բուծուեցան հայկական դեղին եւ նոր տեսակի մայրեր ու վաճառուեցան մեր երկրի հանրային տնտեսութիւններուն: Սակայն այդ տոհմային տնտեսութիւններուն կեանքը աւելի կարճատեւ եղաւ. 1964ին լուծարքի ենթարկուեցան:

1969ի ամառը մեր հիմնարկութիւնը դիմեց գիւղատնտեսութեան նախարարութեան, որպէսզի համաձայնութիւն ստանայ կազմելու մայրաբուծարան մը: Գրութեան կցուած էր մեր կողմէ կազմուած նախագիծը:

Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը հրաժարեցաւ մեր անվճար ծառայութենէն, պատճառաբանելով, որ նախարարութիւնը առանց մեր օգնութեան ալ այդ գործը կ'ընէ: Ցաւալի է, որ դեռ որեւէ գործ չէ կատարուած:

Հոս կարելի չէ անտեսել Վրաստանը, որ այս խնդրին մէջ մեզմէ շատ առաջ անցած է եւ ներկայիս ամբողջ աշխարհին կը մատակարարէ «վրացական» մայր մեղու: Այդ աշխատանքին համար միջազգային ցուցահանդէսին մէջ վրացի մեղուաբոյծները արժանացած են ոսկէ շքանշանի: 1970ի համար Վրաստան նախատեսած է ծախել 70.000 մայր մեղու:

Անհրաժեշտ է, որ վերստին կեանքի կոչուին Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդի եւ Գիւղատնտեսութեան նախարարութեան 1947, 1954 որոշումները, մեր մշակած յատուկ ծրագրին մասին (մեղուի բազմացում եւ մթերատուութեան բարձրացում): Կարեւոր է նաեւ մեղուի ձմեռուան պաշարը հանդխացող մեղրը շաքարով փոխարինել: Ասիկա մեր կողմէ մշակուած եւ փորձուած է: Այս առաջարկը գործադրուելու պարագային, կը բարձրանայ մեղուի ընտանիքներու մթերատուութիւնը, կ'իջնէ մեղուին ինքնարժէքը եւ մեր ժողովուրդը կը ստանայ լրացուցիչ մեղր՝ 600–750.000 քիլօ:

Չափազանց կարեւոր է նաեւ, որ յատուկ որոշումով պայքար մղուի հիւանդութիւններուն եւ թունաւորումներուն դէմ: Ամէն տարի հանրային տնտեսութիւններու մէջ կը սպաննուին 3000–4000 մեղուի ընտանիք, առանց մեղուաբոյծները պատասխանատուութեան կանչելու:

Մենք տեսանք նաեւ, որ մեղուի ընտանիքներու քանակը եւ անոր մթերատուութիւնը օրէ օր կը նուազի: Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը 1968 Հոկտեմբեր 14ին կը հաստատէր, թէ «1967ի համեմատութեամբ առ 1 Մայիս 1968ի դրութեամբ, մեղուի ընտանիքների քանակը կոլտնտեսութիւններում եւ սովխոզներում պակասել է 4964 ընտանիքով: Ի հարկէ, նոյն տեմպով (թափով) էլ ամէն տարի պակասում է ընտանիքների քանակը»: Նախարարութիւնը նկատել կուտայ նաեւ, որ «մեղուաբուծութեան զարգացման գործը Հանրապետութեան կոլտնտեսութիւններում եւ սովխոզներում միանգամայն անուշադրութեան է մատնուած»:

Ինչպէս կը տեսնենք, Գիւղատնտեսական նախարարութիւնը ամէն բանի մասին իր ատենին որոշումներ կուտայ, բայց այդ որոշումները կը մնան թուղթի վրայ: Այս միտքը հիմնաւորելու համար բերենք աւելի ցայտուն փաստ: Նոյն որոշումին մէջ ըսուած է. «1965 թուականի կոլեգիայի որոշումը 1966 թուականին Հանրապետութիւնում տոհմային մայրաբուծարան կազմակերպելու մասին մինչեւ այժմ էլ թողնուել է անհետեւանք»:

Ի դէպ, Հոկտեմբեր 14ի որոշումը իր բոլոր կէտերով կը բխէր Հայաստանի մէջ մեղուաբուծութեան զարգացման հրատապ պահանջներէն, բայց, աւաղ, այդ որոշումին մեծ մասը տարիներով կը մնայ անիրագործելի եւ Նախարարութիւնը անուշադրութեան դատապարտած է:

Մեր կարծիքով, ներելի չէ, որ այս վիճակին մէջ մնայ մեղուաբուծութիւնը:

«Գարուն» Ա. ԿՈԹՈՂԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան հիմնադրութեան 53րդ տարեդարձը յիշատակուեցաւ Լոնտոնի հայ գաղութին կողմէ, Մայիս 29ի երեկոյեան, Սէնթ Ճէյմս սրահը:

Հանդիսութիւնը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. «Նաւասարդեան» կոմիտէի կողմէ:

Երեկոյթին բացումը կատարեց օրուան նախագահը՝ մեր երիտասարդ ընկերներէն Մովսէս Զափարեան, որ յիշեցուց ներկայ հասարակութեան, թէ անկախութեան ձգտումն ու տենչը ինքնածին յատկանիշն է Հայուն: Հայոց պատմութիւնը հիւսք մըն է ազատագրական պայքարներու՝ Հայկեան օրերէն մինչեւ Փետրուարեան համաժողովրդական ապստամբութիւնը: Նախագահը շեշտեց, թէ երիտասարդութիւնը վառ կը պահէ ազգային ոգին եւ տրամադիր է աշխատելու ի նպաստ մեր ժողովուրդի իրաւունքներու վերահաստատման:

Օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ ընկեր Հրանդ Ակոնայեան, Փարիզէն, պատմական ըրաւ Մայիսեան իրադարձութիւններուն եւ, յատկապէս, անդրադարձաւ կարգ մը յատկանշական դէպքերու եւ թուականներու, որոնց շնորհիւ ստեղծուեցաւ մեր պատմութեան ամէնէն փառահեղ օրերէն մին՝ Մայիս 28ը:

Երկրորդ բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Արա Մելքոնեան, որ անգլերէն ճառով մը բնութագրեց Հայաստանի անկախութեան թուականին խորհուրդը, այլ մանաւանդ անոր բախտորոշ արժէքը մեր ժողովուրդի ապագային համար:

Բանախօսութիւններուն յաջորդեց գեղարուեստական բաժինը: Մեներգեց ընկ. Գէորգ Մահտեսեան, արտասանեց Օրդ. Արմենուհի Ղազարեան, մեներգեց Օրդ. Սեդա Թոզաթեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Վալըրի Գրիգորի:

Ապա ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը՝ պատրաստուած ընկ. Վարանդ Ալեքսանդրեանի կողմէ, որուն արտասանութեան բաժինը կատարեց ընկ. Վահրամ Յարութիւնեան:

Հանդէսը վերջ գտաւ «Մեր հայրենիք»ով:

Յունիս 5ին, դարձեալ «Նաւասարդեան»ի կազմակերպութեամբ, տեղի ունեցաւ ճաշ-պարահանդէս մը Տորչեսթըր պանդոկի շքեղ սրահին մէջ: Բոլոր սեղանները զրաւուած էին հայրենակիցներով եւ տեղացի հիւրերով:

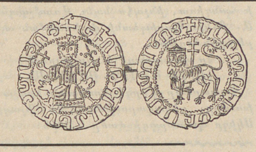
Ընկ. Հայկ Վարդանեան ոգեկոչեց Հայաստանի անկախութեան հռչակման թըւականը: Այս առթիւ հաղորդեց, թէ «Նաւասարդեան» կոմիտէն ձեռնարկած է Մշակոյթի Տան մը հաստատման Լոնտոնի մէջ, որմէ ետք բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Փալամուտեան, որ ընդգծելէ ետք Հայ Ակումբի կարեւոր դերը գաղութին մէջ, կոչ ուղղեց ներկաներուն նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիգ կանգնիլ այս ազգօգուտ ձեռնարկին:

Լիբանահայ երիտասարդական նուախումբը մեծ յաջողութեամբ նուագեց հայկական երգեր եւ պարեղանակներ՝ զուարթ տրամադրութիւն ստեղծելով սրահին մէջ:

Շնորհաւորելի են այս երիտասարդները, որ վառ կը պահեն հայ երգն ու պարը օտար հորիզոններու տակ:

Զոյգ երեկոյթներն ալ շատ յաջող էին:

Մ. ԶԱՓԱՐԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐ

Արձակուրդի եւ գործի ճամբորդութիւններու առթիւ, երբ վճարումներ ունիք կարգադրելիք արտասահման, Դրամատունը ի վիճակի է աշխարհի բոլոր երկիրներու տարադրամները (տըվիզ) ձեզի հայթայթելու եւ լումայափոխութեան անհրաժեշտ բոլոր գործողութիւնները կատարելու ձեր գործառնութեանց կամ բնակութեան ծախքերու վճարումներուն:

Ներկայիս ի զօրու կարգադրութեանց շրջագծին մէջ, Դրամատունը ձեզի կուտայ տարադրամը այն երկիրներուն ուր կ'երթաք, ըստ ձեր փափաքին դրամով կամ Թրավըլըրս-չէքով, որոնք մեծ դիւրութեամբ գործածելի են:

Ներկայիս, տարին երկու անգամ, իւրաքանչիւրը 2000 Ֆրանքի փոխարժէք կրնաք ստանալ եւ յաւելեալ կրնաք տանիլ ամէն անգամ 500 Ֆր.: Ֆրանք, բայց չէք կրնար կոտորակել իւրաքանչիւր գանձումը, մնացեալը յաջորդին վրայ բարդելու համար: Օրինակ՝ եթէ ձեր առաջին ճամբորդութեան միայն 1000 Ֆր. Ֆրանքի փոխարժէքի պէտք ունիք — մընացեալ 1000ը կարելի չէ աւելցնել յաջորդին վրայ, որ միշտ կը մնայ միայն 2000 Ֆր.:

Ձեր վերադարձին, Դրամատունը կը փոխէ ինչ որ մնացած է լաւագոյն սակով:

Եթէ չէք ուզեր հնչուն դրամ եւ Թրաւըլըրս-չէք տանիլ, կամ փոքր քանակութեամբ, Դրամատունը ձեր տրամադրութեան տակ կրնայ դնել, արտասահմանի իր բազմաթիւ թղթակիցներէն մէկուն մօտ, ձեր մեկնումի ատեն, ձեր տարադրամի բաժնին ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը, զոր կրնաք գանձել յաջորդաբար, համաձայն ձեր կարիքներուն:

Դրամատունը կրնայ նաեւ ձեր հաշւոյն փոխանցել այն վերապահումները զորս կ'ուզէք ընել արտասահման — ճամբորդութեան դրասենեակ, կանխավճարի յանձնում, եւայլն:

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

— Ի՞նչ է եղել որ դուռն էլ չեն բանար, — շշնջաց նա, եւ անհամբերութեամբ եւ իրեն համար անսովոր անձկութեամբ, նորից թակեց:

— Էն ո՞վ է, քա՛, — սրտնեղեց Մեմիկ խաթունը եւ դանդաղօրէն շարժուեց դուռը բաց անելու:

Երբ Մեմիկ խաթունը տեսաւ Հաջի աղային, ապշութեամբ ճչաց.

— Քա՞, Հաջաղա՞...

Հաջի աղան եւս ապշեց եւ աճապարանքով, կարծես դրսից մէկը հրէր, ընկաւ ներս:

— Մեմի՞կ:

Ձայնը Հաջի աղայինը չէր, կորցրել էր բնական շեշտը, դողում էր:

Մեմիկ խաթունի յեզուն էլ փաթաթուեց, չկարողացաւ անմիջապէս պատասխանել եւ հաղիւ կռնակը տալով պատին, ապուշցած աչքերով քարացաւ:

Այր ու կին երկար իրար երես նայեցին, կարծես ուզում էին իրար ճանաչել:

— Գնա՛, վե՛ր գնա, — յանկարծ շշընչաց Մեմիկ խաթունը:

Հաջի աղան, դողդղուն բայց արագ քայլերով վեր բարձրացաւ, կարծելով թէ՝ ինչ որ պատահել է, այնտեղ պիտի տեսնի. բայց սենեակում ոչինչ կար, ամէն օրուայ սենեակը, ամէն ինչ իր տեղում:

Մի քիչ հանգստացաւ, եւ նստելով անկիւնը դրուած եւ արեւելեան զորգերով ծածկուած թախտի վրայ, սպասեց, որ ըստ տարիների սովորութեան, կինը բերի սինին, վրան 50 կրամ օղի եւ մի պնակ թթու:

Բաւական սպասեց: Կինը չերեւաց:

— Ջանըմ, բան մի կայ, — ասաց Հաջի աղան մտքում եւ մօտենալով սենեակի դրանը, կանչեց.

— Մեմի՛կ...

Մեմիկ խաթունը երեւաց սանդուխների վրայ՝ սինին ձեռքը:

Ըստ տարիների սովորութեան, Մեմիկ խաթունը պէտք է նստէր Հաջի աղայի կողքին եւ օրուայ առեւտրի մասին մի պատմութիւն լսէր: Նստեց, բայց Հաջի աղան, հակառակ տարիների սովորութեան, չպատմեց: Յանկարծ ջղային թափեցին տան դուռը:

Մեմիկ խաթունն անմիջապէս ցատկեց եւ գնաց դուռը բաց անելու: Նա լսեց որ Հաջի աղան ինքիրեն ասաց.

— Աղջի՛կ...

Մեմիկ խաթունը դուռը բաց արաւ եւ հազիւ կարողացաւ գրկել իր աղջկան, որ լալով ընկաւ մօր գիրկը եւ բացագանչեց.

— Մարի՛կ, չլսէի բարով...

Պարզ էր որ աղջիկը եւս լսել էր հօր մասին եռացած բամբասանքը եւ վազել էր մօրը մօտ:

Մայր ու աղջիկ, գրկելով իրար, լաց եղան:

Հաջի աղան լսեց լացի ձայնը, լսեց եւ սպասեց, բայց երբ տեսաւ որ ողբը չի դադարում, ինքն էլ իջաւ ներքեւ:

Մայր ու աղջիկ ապշեցին տեսնելով նըրան, որովհետեւ շատ անգամ էր նա լացի ձայն լսել, բայց տեղից ձէր շարժուել:

— Մեմի՛կ, Մայրանո՛ւշ, էս ի՞նչ է, հարցրեց Հաջի աղան խուլ ձայնով:

Մայր ու աղջիկ լռութիւն պահեցին սրբելով արցունքները:

Հաջի աղան ցասումով գոռաց.

— Հը՛...

Մայրանուշն սպասում էր որ մայրը պայթէր եւ ամբողջ մաղձը թափէր հօր գլխին, բայց Մեմիկ խաթունը խոհեմութիւն համարեցաւ առ այժմ ոչինչ ասել եւ տեղն ու տեղը սուտ հնարեց:

— Փեսան Մայրանուշին վրայ հաչեր մաչեր է:

— Աղէկ, մրմռթաց Հաջի աղան:

Այս մրթմրթոցը մայր ու աղջիկ այնպէս թարգմանեցին իբր թէ Հաջի աղան հասկացաւ որ սուտ է:

Հաջի աղան շարունակեց.

— Էրիկ մարդ է կը հաչէ ըլ, կը սիրէ ըլ, մենծ գործ մի դարձընէք. դուն ըլ աղջկանդ փիթ մի տար:

— Հաջաղա՞, կշտամբանքով բացագանչեց Մեմիկ խաթունը:

Հաջի աղան որ սկսել էր վեր բարձրանալ, ետ դարձաւ եւ կտրուկ արտասանեց.

— Էրիկ մարդ է:

Մայր ու աղջիկ լռեցին, որովհետեւ խեղճ փեսան յանցաւոր չէր եւ լաւ որ Հաջի աղան այդպէս էր մտածում, այլապէս կարող էր փեսային բռնել եւ անպատուել:

Հաջի աղան վեր բարձրացաւ, դեռ եւս ոտի վրայ մի հատ օղի լցրեց, խմեց եւ մրթմրթաց.

— Հաչեր է... մէկ ըլ կը հաչէ...

Նստեց:

Մեմիկ խաթունը ժամանակին ճաշը բերեց, բայց ինքը չկերաւ: Հաջի աղան վերադրեց այդ փեսայի վարմունքից առաջացած անտրամադրութեան եւ ոչինչ չասաց. միայն հարցրեց.

— Մայրանուշը գնա՞ց:

— Գնաց:

Մեմիկ խաթունը մի քանի անգամ ուզեց խօսք բաց անել եւ պարզել ամէն ինչ, բայց չհամարձակուեց:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(5 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Ա. Քումթիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին Նոթր Տամ տը լա Սալէթի մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՔՈՄԹԻԿԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Պ. Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տիկին Արաքսի Սիմոնեան – Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին բժիշկ Սերգօ Սիմոնեան եւ զաւակները՝ Աստղիկ, Արաքսի եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պետիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի 27 Յունիս Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Շառանթոն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաս Կուժոն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փասթէօրեան հաստատութեան (Կառշի բաժանմունք) Փորձառական ախտաբանութեան ճիւղի Տոքթ. Ռ. Ֆօվի բարեկամները 100 Ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանգստեան տան ողբացեալ Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նոյն սխուր առթիւ եւ նոյն նպատակին, Տոքթ. Է. Մավաս 50 Ֆր. կը նուիրէ (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վալանսաբնակ հայրենակից Ղազար Տէր-Ալեքսանեանի ցաւալի մահուան առթիւ, հանգուցեալի ընտանիքին եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

×

Պ. Պարոյր Գըլըճեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր հայրենակից Պ. Անուշաւան Գաբիկեանի եւ զաւակներուն իրենց կնոջ եւ մօր՝ Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 50 Ֆր. Ազգատախնամին, 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ օծման ութերորդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ կնքահօր՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբեանի ծնողաց հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ Վաղամեռիկ Ա. Քհնյ. Գարիպեանի վախճանման տարելիցին առթիւ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազի:
Սկիզբ պատարագի ժամը 9,30ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

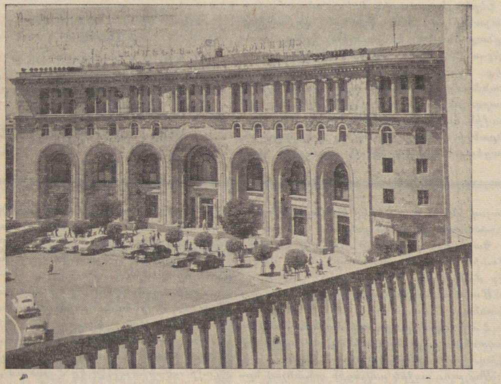
Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին դպրոցական ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը:

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ Ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի: Հաճելի անակնկալներ:

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին:

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային քննութիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթօքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆԶԳԼՈՒԽ
ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՑ ԱՄԻՍ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ
Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart-92 Tél. MIC. 58-39

ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96

ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart-92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St.-Loup — Tél. 42-80-42

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15-22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Տախճերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հայկական դպրոցի մրցանակաբաշխութիւնը այս Շաբաթ, ժամը 20,30ին, Կրան Անսամպլի Լափիէր դըպրոցին մէջ, ուր տեղի կ'ունենան հայերէն դասաւանդութիւնները:

Մրցանակաբաշխութենէն ետք պիտի ցուցադրուի աշակերտներուն Սփոռ տ'Իվերի ժապաւէնը:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27:

Ռալլիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուարի մօտ): Ժամանում 13ի առենները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռուէթ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն):

Տաք մթնոլորտ, շամփուրով խորոված:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն-լէ-Վալանսի, Լա Պուլէնարտ, Փ. Մեհլանի դալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը):

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պանեէօ-Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ-տէ-Ֆէթը Ռիւ Շառլ Միշէլ:

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտութեան կողմէ:

Կը ներկայացուի գունաւոր ֆիլմը՝
Լեռնային լիճի գաղտնիքը
(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)
Մուտքը ազատ է
Տախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն:

Հանգուցեալ Փայլածու Տիմչիրեանի մահուան առթիւ, փ. ծաղկ.ի Տէր եւ Տիկին Ա. Օպողեան 550 եկեղ.ին, 200 դըպրոցին, 100 Ազք.ին Պ. Յ. Հարէլեան 40 եկեղ.ին, Պր. Պ. Գապաղճեան 20 եկեղեցիին: Փարիզէն Տիկ. Առաքելեան, Պր. Կարապետեան եւ Սարաֆեան 500:

Պր. Ա. Խաղնաճեան, իր մօտ Տիգրանուհի Խաղնաճեանի մահուան առթիւ 50ական եկեղ.ին, դպրոցին եւ Ազք.ին:

Շասէն Պ. Կիրակոսեան իր կնոջ Աննայի մահուան քառասունքին առթիւ 100ական եկեղ.ին եւ դպրոցին: Տիկին Փիլիկեան 10 եկեղեց.ին:

(Շար.)

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակութային Յանձնախումբը ստացած է Պ. Վ. Մալաթեանէ 20 Ֆր. էտմոն Զօրաբաբելեանէ 30, եւ 50 Տիկին Մարիամ Օհանեանէ իր հօրեղբօր մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 25 JUIN 1971

Le Numéro 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12147

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.147

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Դպրոցական տարեշրջանը կը հասնի իր վախճանին: Շուտով կը փակուին վար – ժարաններու դուռները եւ կը սկսի ար – ձակուրդի շրջանը:

Մեր «փոքր ածու»ի դպրոցներն ու հա – յերէնի դասընթացքներն ալ կանգ կ'առ – նեն, հետեւելով ընդհանուր օրէնքին:

Ո՛րքան պիտի ուզէինք այս առթիւ հաշուեկշիռն ընել վերջացող տարեշրջա – նին կրթական մարզին մէջ մեր ունեցած գործունէութեան եւ ձեռք բերած ար – դիւնքներուն: Դժբախտաբար վիճակա – գրական տուեալներ չունինք մեր ձեռքին տակ հասկնալու համար թէ տարուէ տարի առա՞ջ կ'երթանք թէ ետ:

Մեր ունեցած անպաշտօն եւ կցկտուր տեղեկութիւններն ու Յառաջի մէջ երեւ – ցած ծանուցումները շատ նախանձելի ցոյց չեն տար կացութիւնը: Դասագրքե – րու պահանջին նուազումն ալ ուրիշ հաս – տատում մըն է նոյն երեւոյթին:

Չունինք կեդրոնական մարմին մը, որ համադրէր բոլոր ճիգերը եւ ուղղութիւն տար: Խօսքը «Հայերէնի Դասընթացք» – ներու մասին է, որ բախտին ձգուած է: կրթական հարցը իր ծրագրին մաս հա – մարող ամէն կազմակերպութիւն կը գոր – ծէ ինքնագլուխ, իւրաքանչիւրը ըստ իր հայեցողութեան: Չկայ ընդհանուր ծրա – գիր:

Տարիներ առաջ Փարիզի Հայոց եկեղեց – ւոյն կից կազմուած էր Կրթական Յանձ – նախումբ մը եւ իր մշակած ծրագիրն ալ տպագրուած: Ո՛չ յանձնախումբ է մնա – ցած ոչ ալ՝ Ծրագիր:

Քանի՞ «Հայերէնի Դասընթացք»ներ ունինք Փարիզի, քանի՞ գաւառի մէջ: Ո՞րքան է անոնց հետեւող աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու թիւը: Քանի՞ տա – րի է «դասընթացք»ի շրջանը:

Դասընթացքն աւարտողները ի՞նչ աս – տիճան հայերէն կը սորվին: Կրնա՞ն գիրք կամ թերթ կարդալ, կամ առանց սխա – լի նամակ մը գրել:

Հարցումներ են ասոնք, որոնց դժուար է գոհացուցիչ պատասխան ստանալ:

Դժուարահաճ չենք: Գիտենք անշուշտ մեր ապրած երկրի պայմանները: Մեր փոքրիկները պարտադիր կերպով կը յա – ճախեն ֆրանսական Թաղային վարժա – րանները, — լաւագոյն պարագային մաս – նաւոր դպրոցներ, — ուր կարդալ–գրել կը սորվին տեղական լեզուով: Շատ բնական է ասիկա, քանի որ չունինք հայկական մանկապարտէզներ՝ ինչպէս Միջին Արեւելքի մէջ:

Շաբաթը մէկ կամ երկու օր եւ օրուան մէջ քանի մը ժամ հայերէնի հետեւելով կարելի չէ մայրենի լեզուն սորվեցնել մեր նորագոյն սերունդի տղոց ու աղջիկ – ներուն:

Արդէն «մայրենի լեզու»ն ալ հետզհետէ սկսած է կորսնցնել իր հայաշունչ իմաս – տը: Այսօրուան երիտասարդ հայ մայրե – րէն շատերուն մայրենի լեզուն ֆրանսե – րէնն է, հայերէնը չէ: Ամոլները տան մէջ իրարու հետ տեղական լեզուով խօսիլը աւելի դիւրին ու բնական կը գտնեն:

Տարիներու հոլովումով այս երեւոյթը հետզհետէ աւելի կ'ընդհանրանայ: Սե – րունդ փոխուած է արդէն: Հիները չեն հասկնար նորերու լեզուն: Նօսրացած է քանակն թուականներու սերունդը, որ տակաւին կը յամառէր, օրինակելի հայ – րենասիրութեամբ, տան մէջ պահել հա – յերէնը, իբրեւ պարտադիր լեզու:

Այս պայմաններուն տակ միջին սերուն – դին պարտականութիւնն է բազմապատ – կել իր ճիգերը ազգապահպանման մար – զին մէջ: Բազմացնել «Հայերէնի Դասըն – թացք»ներու եւ անոնց հետեւող աշա – կերտ – աշակերտուհիներու թիւը Փա – րիզի թէ գաւառի մէջ:

Որովհետեւ, գէշ–աղէկ, շնորհիւ այդ Դասընթացքներուն, եթէ լաւ հայերէն ալ չսորվին մեր պզտիկները, գոնէ չփում կ'ունենան հայկականութեան հետ, գա – ղափար կը կազմեն Հայութեան մասին եւ կը կապուին ազգին:

Արդարանալի չեն այն ծնողքները, ո – րոնք հնարաւորութիւն չեն ստեղծեր հա – յերէն սորվեցնելու իրենց զաւակներուն:

ՀՐԱՆԴ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՆ

Նախարարաց Խորհուրդը աչքի օր ա – ռաւելաբար զբաղեցաւ Անգլիոյ Հասա – րակաց Շուկայի անդամակցութեան հար – ցով, յատկապէս քննութեան առնելով, զեկուցումի ձեւին տակ, Լիւքսեմպուրկի մէջ հաստատուած համաձայնութիւնը, Յունիս 21–22ին:

Նախագահ Փոմփիտու Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի պատմութեան համար «պատ – մական թուական» մը նկատեց Յունիս 22ը, քանի որ լուծուեցան գլխաւոր հար – ցերը եւ Անգլիա այլեւս կրնայ մաս կազ – մել Հասարակաց Շուկային 1973 Յուն – ուար մէկին:

Անգլիոյ վարչապետը այժմ պիտի փոր – ձէ եւ աշխատի համոզել իր երկրի հան – րային կարծիքը, թէ Անգլիոյ համար նը – պաստաւոր է անդամակցութիւնը Հասա – րակաց Շուկային: Անգլիական մամուլը ընդհանրապէս դրական արտայայտութիւն կ'ունենայ, սակայն, անգլիական հան – րային կարծիքը երկուքի բաժնուած է: Շատեր, ինչպէս ծանօթ է, բացարձակա – պէս դէմ են անդամակցութեան, ուրիշ – ներ ընդհակառակն՝ համաձայն: Վար – չապետին համար մեծ հարցական կը մնայ Աշխատաւորական կուսակցութեան եւ ա – նոր ղեկավարին՝ Ուիլսընի որդեգրելիք դիրքը այս խնդրին մէջ: Պահպանողական կուսակցութեան մէջ եւս կան բաւական թիւով անձեր, որոնք համաձայն չեն Հիթի տեսակէտին:

Յամենայն դէպս, անգլիական Խորհըր – դարանը պէտք է վաւերացնէ Անգլիոյ ան – դամակցութիւնը Հասարակաց Շուկայի, որպէսզի աչքի օրուան համաձայնագիրը ի զօրու ըլլայ:

Այս հարցը հաւանաբար Խորհրդարանի օրակարգի նիւթ դառնայ յառաջիկայ նըս – տաշրջանին, քանի մը ամիսէն:

Ի՞նչ կը մտածեն միւս երկիրները գո – յացած համաձայնութեան շուրջ:

Խորհրդային մամուլը կ'անդրադառնայ Լիւքսեմպուրկի համաձայնութեան, նկա – տել տալով, թէ Անգլիա յաջողեցաւ ա – պահովել իր մուտքը Վեցերու Եւրոպա – յին՝ ի գին «կարեւոր զիջումներու», զո – հելով Հասարակապետութեան անդամ երկիրներու շահերը: Մոսկուայի համար Անգլիա ամերիկեան մենաշնորհի «Տրո – վադայի ձին» է Եւրոպայի համար:

Ամերիկեան շրջանակները ցարդ ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կատարեցին: Յամե – նայն դէպս կան որ գոհ են իրաց այս վեճակէն, իսկ ուրիշներ կ'ըմբռնեն, թէ Միացեալ Նահանգներու կողքին տնտե – սական մեծ ուժ մըն է, որ մէջտեղ կու – գայ այս ձեւով:

Շուրջ տասը տարուան պատմութիւն ունի Անգլիոյ անդամակցութեան հարցը Հասարակաց Շուկային: Արդարեւ առա – ջին անգամ Հարոլտ Մաք Միլանն էր, որ իբրեւ վարչապետ 1961ին որոշում տուաւ բանակցիլ Վեցերու հետ: Սակայն 16 ամսուան շուրջ խօսակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ ետք, 1963 Յունուար 14ին Զօր. Տը Կօլ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին իր «վէթօ»ն դրաւ:

Երկրորդ փորձը կատարեց այս անգամ Աշխատաւորական կուսակցութեան պե – տը՝ Հարոլտ Ուիլսըն, 1967 Մայիսին: Սակայն քանի մը ամիս ետք, Դեկտեմբեր 12ին, Տը Կօլ վերստին մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ անդամակցութիւնը. Ֆրանսայի երկրորդ «վէթօ»ն էր:

Այսուհանդերձ հարցը կը մնայ միշտ օրակարգի վրայ: Առաջին «յոյսերը» կը նշմարուին 1969 Սեպտեմբերին, երբ Վե – ցերու նախագահները, որոնց շարքին նաեւ Փոմփիտու, Լա Հէյի մէջ կը համաձայնին «կանաչ Եւրոպայի» եւ տնտեսական դը – րամի թեան մը հաստատման շուրջ, ինչպէս նաեւ Շուկայի ընդլայնման մասին: Հա – մաձայնութիւնը կը կատարուի: Ֆրան – սայի «արգելքը» վերջ գտած է:

Այլեւս կը մնար աշխատանք կատարել ծրագրի իրագործման համար: Առաջին բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան 1970 Յունիսին, Լիւքսէմպուրկ: Սակայն դըժ – ուարութիւններ կը ստեղծուէին: Իսկա – կան յաջողութիւնը կ'արձանագրուի, երբ Մայիս 21ին, այս տարի, Հիթ Փարիզի մէջ երկար խօսակցութիւններ կ'ունենայ Նախագահ Փոմփիտուի հետ: Այսպէս է, որ, ինչպէս հաղորդեցինք, Յունիս 22ին վերջ կը գտնեն բոլոր արգելքներն ու կը լուծուին գլխաւոր հարցերը:

Վերջին խօսքը կը մնայ Անգլիոյ Խոր – հըրդարանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ մէջ, խորհրդային Պուշ – կին նաւուն վրայ 51 քիլօ հեռոյին գըտ – նուած է շնորհիւ շունի մը, որ յատկապէս մարզուած է թմրեցուցիչներ ի յայտ բե – րելու համար: Նաւը Ֆրանսայէն կուգար եւ թմրեցուցիչը գտնուած է կառքի մը մէջ, որու տէրը առաջին անգամ ըլլալով Քանատա կ'երթար:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ վերամուտը յապաղումով պիտի կատարուի այս տարի: Սեպտեմբեր 14ին՝ նախակրթարաններուն համար եւ 15ին՝ երկրորդական վարժարաններու:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դաշնակ – ցային Ատեանը վերաքննութենէ ետք ար – տօնեց Նիւ Եորք Թայմզի, որ Երկուշաբ – թիէն սկսեալ շարունակէ Վիէթնամի գաղտնի թղթածրարին հրատարակու – թիւնը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մամուլի Թաս գործա – կալութիւնը հաղորդեց թէ Ալեքսանդր Տվարտովսկի ստացած է գրականութեան Պետութեան մրցանակը (նախկին՝ Սթա – լինի մրցանակ): Ծանօթ է որ Տվարտո – վըսկի որ խմբագրապետ էր Նովի Միռ պարբերականին, Սոլժենիցինը հրապա – րակ հանած էր 1962ին եւ թոյլ տուած որ տպուի անոր «Իվան Դենիսովիչի կեան – քին մէկ օրը» հատորը: Տվարտովսկի ծա – նօթ էր այլեւս իբրեւ ազատական միտք մը եւ 1970ին ստիպուած եղած էր հրա – ժարելու: Ներկայիս մրցանակի կ'արժա – նանայ, բայց յիշենք որ մահամերձ է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը նկատել տը – ւաւ, թէ Ֆորմոզի հարցը գլխաւոր ար – գելքը կը հանդիսանայ չինեւամերիկեան դիւանագիտական յարաբերութիւններու հաստատման ճամբուն վրայ: Ոչ մէկ վը – րէժխնդրական քայլ պիտի առնուի Ֆոր – մոզի բնակչութեան նկատմամբ, եթէ կղզին վերադարձուի Չինաստանի, յայ – տարարեց Շու էն Լայ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կառավա – րութիւնը լեհ կաթողիկէ եկեղեցիին յանձնեց մօտաւորապէս եօթը հազար ե – կեղեցիներ, որոնք կը գտնուին «արեւ – մըտեան հողամասին» մէջ: Ասիկա նա – խապէս կը պատկանէր Գերմանիոյ, իսկ եկեղեցիները՝ Գերմաններու: Բոլորն ալ բողոքական եկեղեցիներ էին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ Ռիկայի մէջ 80 Հըր – եաներ «կամաւոր ծոմի» դիմեցին՝ պա – հանջելով որ իրենց թոյլ տրուի Իսրայէլ գաղթել:

ԱՖՐԻԿԷԻ պետական առաջնորդները մերժեցին խօսակցութիւններ ունենալ Հարաւային Ափրիկէի հետ, ցորչափ այս վերջինը վերջ չի տար իր ցեղային խըտ – րականութեան քաղաքականութեան: Ա – ռաջարկը բերած էր Քոթ տ'Իվուարի նա – խագահը:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ընկերութեանց եւ կառատուններու միջեւ եղած պայմա – նագրութեան մը համաձայն, յետ այսօ – րիկ 2000 ֆրանքէն պակաս արժող կառ – քի նորոգութիւնները, ուղղակի պիտի կարգադրուին ապահովագրող ընկերու – թեան եւ նորոգողին միջեւ:

ՖԵՏՈՍԻԵՒԻ կինը Մոսկուայի բրի – տանական դեսպանատան միջոցաւ նամակ մը գրած է Անգլիոյ Թագուհիին, ուր կ'ըսէ թէ երբեք ուզէ ամուսինը կրնայ Խ. Միութիւն վերադառնալ: Կարգ մը աղ – բիւրներու համաձայն խորհրդային իշ – խանութիւնները դիւրացուցած են խոր – հըրդային գիտնականին փախուստը Արեւ – մուտք, որպէսզի ձեռք դնեն անոր կալուա – ծին վրայ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցւ – ուի, ի յիշատակ Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փա – րիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն
կը պատարագէ
Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, հո – գեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի ի յիշատակ
ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ:

ՌՈՒԲԷՆ ՎԱՍԿԱՆԵԱՆ, ԶՕՐ. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ՄԻԿԵՐԸ

Միրաժ 3 եւ Միկ 21երը բարեկամական բախում մը ունեցան Մոսկուայի երկինքին մէջ, ֆրանսական օդանաւային սպա – յակոյտի պետ՝ Զօր. Կօթիէի այցելու – թեան առթիւ:

Միկ 21ը կը վարէր Գնդ. Ռուբէն Վաս – կանեան եւ բոլորը կը հաստատեն որ օդանաւին թռիչքը յանդգնութեան եւ կա – տարելութեան փառաւոր ցուցադրութիւն մըն էր:

Այս հանդիսութեան հրաւիրուած 500 խորհրդային բարձրաստիճան սպաներու կարգին՝ կը նշմարուէր նաեւ Զօր. Մի – կոյեան, օդանաւերու ճարտարագէտին զաւակը:

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՌՈՒՄԷՆ ԵՒ ՀԱՅ ՀՈԳԵԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ ՆԻԿՈԼԱԷ ԵՈՐԿԱՅԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պահու մը, երբ համաշխարհային բացառիկ մեծարանքի առարկայ կը դառնայ ռումէն ժողովուրդի մեծ զաւակը՝ իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, եւ իր մտաւոր վաստակը քննութեան նիւթ կ'ըլլայ իր անհաշուելի երեսներուն մէջ, հայ ժողովուրդը չի կրնար պարզ հանդիսատես մը մնալ տօնական այդ նոյն օրերուն, եւ իր ակնածանքի տուրքը չբերել մէկու մը հանդէպ՝ որ այս փոքր ժողովուրդը եւս չմոռցաւ աշխարհի մեծ երեւոյթները պրպտած ատեն, եւ որ արձանագրեց անոր համեստ դերն ալ երբ կը համադրէր դարերուն քրտինքը յանուն մարդկային քաղաքակրթութեան:

Իր մանկութեան օրերէն կը սկսին Նորկայի հոգեկան կապերը հայ ժողովուրդի հետ: Ծնած եւ հասակ նետած հնաւուրց այն քաղաքին մէջ, որ Պոթոշանն էր եւ ուր հայ համայնքը դարաւոր աւանդութեանց հուսկ կայծերը դեռ կը պահէր ընտանեկան իր օճախներէն ներս, Նորկա այդ աւանդութիւնները ինքն ալ շօշափեց իր կապերուն շնորհիւ հայ ընտանիքներուն հետ: Ու չմոռնանք, որ հայ տղաք ալ կային մանկութեան իր ընկերներուն մէջ: Ու յետոյ, երբ քրքրել սկսաւ իր իսկ ժողովուրդի անցեալը, խանդավառութեամբ ան պիտի հաստատէր միշտ, թէ երկու տարրեր, տեղացին ու եկուորը, մէկտեղ էին տքներ չարունակ, ու մէկտեղ ալ քամեր դարերուն մեղրն ու լեղին:

Ըլլա՛յ Պատմական զուգակշիռին մէջ, որ, 1913ին լոյս տեսած ռումաներէն եւ ֆրանսերէն, հայ ժողովուրդի անցեալը կը պրպտէր ռումէն ժողովուրդի հետ անոր ունեցած ցեղային ու հոգեկան մշակոյթի եւ ճակատագրի հանդիտութեանց մէջ՝ չմոռնալով երկու տարրերու հասարակաց քրտինքը այս երկինքին տակ, ըլլա՛յ Հայերը եւ Ռումէնները խորագրով իր դասախօսութեան մէջ, զոր Նորկա Փարիզ կատարեց 1929ին եւ ուր զովքը կ'ընէր հայ կենցաղին Ռումանիոյ հայ համայնքներուն ընտանեկան սեմէն ներս, ըլլա՛յ վերջապէս իր զանազան յօդուածներով եւ դասախօսութիւններով, զորս նուիրեց Ռումանիոյ հայ ազգաբնակչութեան անցեալին, Նորկա ապացուցանեց հայ ժողովուրդի ներկայութիւնը ռումէն հողին վրայ եւ անոր ունեցած շինարար դերը երկրին տնտեսական կեանքին մէջ, հայ տարրը եւս ներկայացնելով իբրեւ մէկը ազդակներէն, որոնք Մոլտովայի տօնավաճառները քաղաքներու վերածեցին ինքն ալ ձայնակցելով այս կերպով Հաշտէուին եւ Քսենոփոլին, որոնք հայ ժողովուրդի բացառիկ դերը շեշտեր էին Մոլտովայի եօթը քաղաքներուն մէջ:

Նորկա այլապէս ալ թանկագին աղբիւր մը պիտի հանդիսանար ռումանահայ գաղութի պատմութեան համար, շնորհիւ այն վաւերաթուղթերուն նախ, զորս լոյս ընծայեց իր բազմաթիւ հատորներուն մէջ եւ որոնք մեծապէս կը սատարեն ճանչնալու համար հայ ժողովուրդի անցեալը ռումէն հողի վրայ, եւ շնորհիւ նաեւ այն մենագրութիւններուն՝ զորս նուիրեց ռումէն երկիրներու տնտեսական կեանքին եւ որոնց մէջ եւս չեն պակսիր նիւթեր Հայոց մատուցած ծառայութիւններուն առընչութեամբ:

Հայ ժողովուրդի դարաւոր կեանքին մեծ երեւոյթներէն այլեւս երբեք չբաժնուեցաւ Նորկա:

Բիւզանդիոնի եւ խաչակրութեանց մեծ հետազօտողը որ Նորկան էր՝ չէր կրնար հայ անուան չհանդիպիլ իր ամէն մէկ քայլին: Ասկէ՛ իր չահագրգռութիւնը հայ հետքերուն եւս հետեւելու պատմութեան այդ երկու մեծ գլուխներուն մէջ, ինչ որ զինք պիտի մղէր յանգելու բարեբար եզրակացութեանց ինչ կը վերաբերի Հայոց կատարած աչքառու դերին ըլլա՛յ բիւզանդական կայսրութեան կեանքին մէջ՝ անոր ընծայած իր կայսրերով ու կայսրուհիներով, եւ կարկառուն դէմքերով, ըլլա՛յ խաչակրութեանց ընթացքին: Իր եզրակացութիւնները, զորս ներմուծեց խաչակրութեանց նուիրուած իր առաջին երկերուն մէջ, եւ զորս ընդլայնեց յետագային Սորպոնի բեմէն 1929 Յունուարին կատարած իր չորս դասախօսութիւններով, որոնք ամփոփուեցան Փոքր-Հայաստանի հակիրճ պատմութիւն խորագրին ներքեւ (1930) եկան հաստատելու թէ Հայերը Կիլիկեան իրենց շրջանին ոչ միայն սատարած են խաչակրութիւններուն, այլ իրենք եւս երբեմն ստեղծողներէն մէկն են եղած անոնց: Եթէ Նորկա բացառիկ չահագրգռութիւն ցոյց տուաւ դէպի Կիլիկիան՝ նաեւ անոր համար էր որ Հայոց պատմութեան այդ երեք դարը ամէնէն բեղնաւորներէն մէկը սեպեց ան՝ իր ստեղծած մշակութային նոր վերելքով, եւ այն ուշագրաւ համադրութեամբ, ուր Արեւելքը իր տարրերը կը խառնէր Արեւմուտքին:

Նորկա չսահմանափակուեցաւ Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ նուիրած իր հետազօտութիւններով: Ան իր ակնարկը տարածեց հայ ժողովուրդի բովանդակ պատմութեան վրայ՝ իր եզրակացութիւնները աւելի եւս խորացնելով: Ռումէն մեծ գիտնականը իր ամէն պատշաճ դարձին՝ դասախօսութեանց շարք մը կը նուիրէր իր այցելած երկրին: Սորպոնի դասերէն դառնելէ յետոյ իրեն նիւթ առաւ հայ ժողովուրդի անցեալը: Զորս դասախօսութիւնները, որոնք տեղի ունեցան 1929 Փետրուարին Պուքրէշի Ազգային Թատրոնի բեմէն եւ որոնք տպուեցան Զորս դասախօսութիւններ Հայաստանի մասին խորագրին ներքեւ, առիթներ եղան Նորկային որպէսզի յաջորդաբար ան ներկայացնէ հայ հողամասը, հայ ցեղը, հայ պատմութիւնը եւ հայ մշակոյթը:

Բայց առաւելապէս հայ մշակոյթն էր որ Նորկայի մտածումը պիտի առինքնէր, իբրեւ ամէնէն բեղունն ու բերրին հայ ժողովուրդի դարաւոր տքնութեան մարզերէն, որուն մէջ ան պիտի գտնէր հայ ժողովուրդի դարաւոր գոյութեան իմաստն իսկ: Ան կ'ընդունէր թէ բոլոր մշակոյթներուն նման հայ ստեղծագործութիւններն ալ չեն մնացած առանց ազդեցութիւններու, բայց ան կը հաւաստէր նոյնպէս թէ հայ ժողովուրդը յաջողած է զանոնք ձուլել ինքնատիպ համադրութեան մը մէջ, որ այնքան յատկանշական կը դարձնէ հայ մշակոյթը իր այլազան մարզերով՝ զանոնք օժտելով հարազատ ոճով մը, որ իր հետքերը պիտի տարածէր հայ սահմաններէն դուրս ալ:

Հայ անցեալը ռումէն հողին վրայ՝ իրմէ առաջ ուրիշներն ալ չահագրգռեր էր: Անով զբաղեր էին, օրինակ, Քոկըլնիչեանու, Հաշտէու, Մելքիսեդեկ, Քսենոփոլ, Տիմիթրիէ Տան, բոլորն ալ ընդգծելով հայ տարրին բերած նպաստը երկրին: Բայց Նորկան եղաւ որ ուրոյն մտահոգութեան մը վերածեց այդ հետաքրքրութիւնը, ոչ միայն մնայուն եզրակացութեանց մէջ բանաձեւելով զանազան երեսները այդ նպաստին, այլեւ մղելով ուրիշներն ալ որպէսզի ռումէն պատմութեան մեծ հանդրուանները որոնած ատեն՝ զանց չընեն հայ տարրին առընչութիւնն ալ, յիշենք Փ. Փ. Փանայիթեսքուն, Քոնսթանթին Ճուրէսքուն, Ատրեւ Սաչերտոցեանուն, Թէոտոր Հոլպանը, Տան Սիմոնեսքուն, Էմիլ Վըրթոսուն, Տամիան Պոկտանը եւայլն, շարք, որ պիտի ամբողջանար քանի մը ուրիշ դէմքերով, որոնք աւելի եւս պիտի ամրապնդէին իրենց կապերը հայ ուսումնեբու հետ: Կէորկէ Պեզվիքանին պիտի ըլլար անոնցմէ մէկը, բայց Վլատ Պնըցեանուն էր, որ տէր պիտի կանգնէր առաւելապէս Նորկայի թողած աւանդութիւններուն:

Յանձին Նորկայի հայ ժողովուրդը կորսնցուց ոչ միայն ամէնէն խղճամիտ հետազօտողներէն մին՝ հայ անցեալին հետ կապուած բազմաթիւ երեւոյթներու, այլ նաեւ մէկը իր ճշմարիտ բարեկամներէն: Հայ ժողովուրդի հանդէպ իր տածած սէրը չէր բխեր վաղանցուկ տպաւորութիւններէ, կամ սովորական կարեկցութենէ մը աղէտներուն ու նախճիրներուն համար՝ որոնց նշաւակ դարձաւ հայ ժողովուրդը, այլ հետեւանքն էր առաւելապէս այն լուսաւոր հետքերուն, զորս նոյն այդ ժողովուրդը, ի հեճուկս իր կրած բոլոր արհաւիրքներուն, յաջողած էր յանձնել պատմութեան:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԱԶԳԻ ՄԸ ՀԻՄՔԸ՝ ԸՆՏԱՆԻՔՆ Է

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անպայման որ հայ ամուսինը միշտ ալ եղած է աշխարհի բախտաւոր ամուսիններէն մէկը: Եթէ ան իր կողքին չէ ունեցած պճնասէր կին մը՝ որուն բոլոր շարժումներուն նպատակն եղած ըլլար իր արդուզարդով ամուսնոյն հաճելի երեւնալու ձգտումը, ունեցած է սակայն, յանձին իր հայ կնոջ, իր զաւակներուն համար հոգածու, զորովագութ մայր մը, եւ իրեն համար ալ սրտակից, առաքինի, անձնուէր կեանքի ընկեր մը, որուն ֆիզիքական ու բարոյական գործակցութեան վրայ, կեանքի լաւ թէ վատ պայմաններուն մէջ, կրցած է կատարեալ վստահութեամբ հաշուել:

Բայց, եթէ ճիշդ է որ հայ ամուսինը, միշտ բախտաւոր ու երջանիկ է եղած իր հայ կնոջմով, նոյնքա՛ն ճշմարիտ է, որ հայ կինը՝ նոյնպէս, բախտաւոր է իր հայ ամուսինով, որ պարկեշտ է եւ պատուախնդիր: Ունի կամք ու կորով, յաղթահարելու կեանքի բոլոր դժուարութիւններուն: Հոգածու հայր է եւ բարոյական սկզբունքներու տէր, հաւատարիմ ամուսին:

Այս առաքինութիւններով օժտուած՝ հայ ընտանիքը փոխադարձ սիրոյ ու հասկացողութեան, համերաշխ կենակցութեան, ընտանեկան բոյնի տիպարը կարելի է նկատել: Եւ արդէն հոդ է դարերու ճամբայ կտրած մեր ժողովուրդին, իր ազգային դիմագիծը, լեզուն եւ պապենական հաւատքն անաղարտ պահելուն բո՛ւն գաղտնիքը...

Շատ է խօսուած ու գրուած, դարերու ընթացքին, Հայը Հայ պահող, երկու կարեւոր ազդակներու՝ հայ Եկեղեցիին եւ հայ Լեզուի մասին: Սակայն գրեթէ միշտ անտեսուած, մոռացութեան է տրուած երրորդ եւ գլխաւոր ազդակը: Հայ ընտանիքի կատարած բարեբար, նախախնամական դերը ազգապահպանման տեսակէտով, գոնէ հարկ եղած չափով չէ շեշտուած ու վեր առնուած:

Եթէ ճիշդ է որ հայ լեզուն ու հայ եկեղեցին, կենսական դեր են ունեցած ու օգնած մեր ժողովուրդին Հայ մնալու, իր ազգային դիմագիծը պահելու, նոյնքան ճշմարիտ է, որ հայ ժողովուրդն է որ միշտ Հա՛յ մնալու, Հա՛յ ապրելու իր յամառ ու աննկուն կամքով, պահած ու յաւերժացուցած է ե՛ւ իր լեզուն, ե՛ւ իր ազգային եկեղեցին: Մահմետականութեան ամէնէն մոլեռանդ շրջանին, շրջապատուած մահմետական ազգերով, իր պապենական հաւատքը պահելու, դաւանափոխ չըլլալու համար ինչքա՜ն է հա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ատիկա ինծմէ եւ ձեզմէ միայն կախում ունի, պատասխանեց Քերովբէ էֆէնտի, որ այս գլուխ գլխի տեսակցութենէն արդէն չափազանց գրգռուած էր, եւ չէր կարող սանձել իր զգայարանքները:

— Ի՞նչպէս ձեզմէ եւ ինծմէ կախում ունի, հարցուց Երանիկ:

— Անշուշտ, ես ձեզի կը խոստանամ ձեր ամուսինը մինչեւ եաքը իր պաշտօնին գլուխը պահել. այս չէ՞ ձեր փափաքը...

— Այո:

— Լաւ, բայց մենք, վաճառականներս, գործի մարդիկ ենք, այսինքն առուտուրի մարդիկ, կը հասկնա՞ք... ես այս ծառայութիւնը պիտի մատուցանեմ ձեզի, քանի որ կը խնդրէք, բայց փոխարէնն ալ ես ձեզմէ բան մը պիտի խնդրեմ... միթէ արդարութիւնը այնպէս չէ՞ աշխարհի մէջ. ամէն բան փոխանակութեամբ կ'ըլլայ, միայն Աստուած է, որ կուտայ, առանց փոխարէն բան մը առնելու...

— Բայց ես ի՞նչպէս կրնամ փոխարինել ձեր ընելիքը:

Քերովբէ էֆէնտի կրկին իր ձեռքերուն մէջ առաւ Երանիկի ձեռքերը, անոր ականջին ի վար քանի մը խօսքեր մրմնջաց, յետոյ առանց ականջ կախելու թէթեւ ընդդիմութեան մը, զայն իր թեւերուն մէջ առաւ...:

×

Երանիկ ընկճուած ու տխուր, դուրս եկաւ Քերովբէ էֆէնտիի գրասենեակէն եւ ուղղուեցաւ կամուրջը, Սարը Եարի շոգենաւը մտնելու համար:

— Թող ասիկա վերջին զոհողութիւնն ըլլայ, կը մտածէր ինքն իրեն, տխուր համակերպութեամբ մը, գոնէ սաով իրմէ խոստում առի թէ Սամսոնի մէջ պիտի կրնամ ապրիլ ամուսնիս քով: Քանի մը օրէն պատրաստութիւնս կը տեսնեմ ու կը մեկնիմ, տակաւին քոյրս Փարիզէն չվերադարձած, ու ալ ամէն բան վերջացած կ'ըլլայ...

Նոյն իրիկունը, Քերովբէ էֆէնտի յաղթական ու ծաղրածու, գնաց գտաւ իր բարեկամը Ղուկաս էֆէնտին: Նախ կ'ուզէր իր յաջողութիւնը պատմել անոր, յետոյ Երանիկի ամուսնոյն խնդիրը կարգադրել: Իրաւ է թէ իր ցանկութեան յագուրդ տալու համար խեղճ կնոջ խոստացած էր իրենց ապագան ապահովել, բայց այս խոստումը չէր կարող գործադրել, առանց Ղուկաս էֆէնտիի հաւանութեան եւ ասոր համար կ'ուզէր փորձ մը ընել, թէեւ շատ կը կասկածէր իր յաջողութեան մասին:

— Ձեռ ըսեր, այսօր գլխուս եկածը, — ըսաւ Ղուկաս էֆէնտիի գրասենեակէն ներս մտնելով, մինչ վաճառականը, իր գործերը աւարտած, կը պատրաստուէր դուրս ելլել:

— Խեր ըլլայ, ի՞նչ կայ:

— Խելքէ մտքէ չանցած այցելութիւն մը ընդունեցայ:

— Ի՞նչ այցելութիւն, ըսէ տեսնենք:

— Տիկին Երանիկը ինծի եկաւ:

— Վայ, ի՞նչ բանի համար:

— Սամսոն պիտի երթայ տէ՝ այդ մասին եկաւ հետս տեսնուելու եւ հասկնալու համար, որ ամուսինը իր պաշտօնին մէջ հաստատ պիտի մնա՞յ:

— Էյ, դուն ի՞նչ ըսիր:

— Ըսի որ, խնդիրը իմ կամքէս կախում ունի, քանի որ իմ պաշտօնեաս է...

— Էյ, ե՞տքը, — հարցուց Ղուկաս էֆէնտի ծիծաղելով:

— Վերջապէս երկար բարակ տեսակցութենէ ետքը, խօսք տուի, որ ամուսինը իր պաշտօնին վրայ պիտի մնայ միայն թէ ինքն ալ իր փոխարէն իմ խնդիրքս պիտի չմերժէ...

— Է, գոնէ այդ մասին համաձայնեցա՞ք:

— Քիչ մը դժուարութիւն ըրաւ, բայց վերջը համաձայնեցաւ, արդէն ուրիշ կերպ չէր կրնար ընել, մէյ մը թակարդը ինկած էր, — ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի քահ-քահ մը ձգելով:

— Լաւ, բայց հիմա խոստումդ ի՞նչպէս պիտի պահես, — պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի. — տասը ոսկին դուն գրպանէ՞դ պիտի տաս...

— Ճիշդ ատոր համար ուզեցի քեզ տեսնել, որպէսզի ինծի խելք մը սորվեցնես այդ դժուարութեան մէջէն ելլելու համար, մանաւանդ որ, եթէ իր խօսքին նայինք, այսօր վաղը ճամբայ ելլելու միտք ունի... բայց խօսքը մէջերնիս, աղուոր պատառ է եղեր, ըսելիք չկայ, մեղք պիտի ըլլայ, եթէ ձեռքէ փախցնենք:

— Այդ մասին անհոգ եղիր, տեղ մըն ալ չի կրնար երթալ անիկա:

— Բայց իմ խոստո՞ւմս...

— Թող քու խոստումիդ վրայէն ջուր մը խմէ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

լծուած, չարչարուած ու խաչուած…

Պարզ է որ եթէ առանց Հարազատ լեզուի, ինքնուրոյն ժողովուրդ ըլլար, առանց ժողովուրդի՝ Հարազատ լեզու եւ ազգային եկեղեցի բնա՛ւ չըլլար:

Ազգային պատմութիւն մը ունինք, որ դարերու արիւն արցունքով է գրուած: Եւ նման չէ երբեք, բնականոն քաղաքական խաղաղ ու բարուք կեանք ունեցող ժողովուրդներու պատմութեան, որոնք պետական կեանք են ունեցած ու կեդրոնական իշխանութիւն, իրենց ազգային կեանքը ղեկավարող, իրենց լեզուն, դիրն ու գրականութիւնը ծաղկեցնող Հաւաքական կեանք եւ իրարու յաջորդող մտաւորական սերունդ:

Իսկ հայ կեա՞նքը՝ ազգային ամէն տեղէն վերջ, իր ստացած վէրքերը դեռ չսպիացած, կործանած տունն ու տնտեսութիւնը դեռ չվերականգնած, եկած է նոր եւ աւելի ահեղ փոթորիկ մը ու մեր ժողովուրդը դրած կործանման անդունդի եզերքը…: Ամբողջ վեց դար, չենք ունեցած Պետութիւն, ոչ իսկ կեդրոնական իշխանութիւն մը՝ Հայ կեանքը վարող: Ջարդն ու կոտորածը, Հուրն ու սուրը, աւերն ու թալանն են եղած Հայ կեանքի Հորիզոնը մթագնող, Հայ կեանքը անելի մատնող աղէտները… Բաւ է յիշել քանի մը պատմական տխրահռչակ, ոճրապարտ անուններ միայն, որպէսզի յստակ ըլլայ մեզի Համար Հայուն ապրած 14, 15, 16–17րդ դարու ողբերգական կեանքի պատկերը: Լման չորս դար, ամբողջ Հայաստանը՝ Մեծ ու Փոքր, մինչեւ Կիլիկիա, եղած է մէկը միւսէն աւելի վայրագ ու բարբարոս արշաւանքներու թատերաբեմ: Ճէնկիզ Խան, Ջարմաղան եւ Լէնկթիմուր, մարդկային գանկերով բուրգեր կազմող սելճուկ, մոնկոլ, թաթար երեք արիւնարբու Հրէշներու առաջնորդութեամբ: Վայրագ ու անողորմ Օսմանցիներու եւ Պարսիկներու ահեղ արշաւանքներն, ու Հայաստանի Հողին վրայ, իրարու դէմ անոնց մղած անվերջ պատերազմները… եւ Շահ Աբբաս… որոնց կրունկին տակ կործանեցաւ ու աւերակի վերածուեցաւ ամբողջ Հայաստան: Չմնաց ոչ վանք, ոչ եկեղեցի եւ ոչ ալ դպրոց ու դպրութիւն: Կանգ առաւ Հայ ստեղծագործ միտքը: Չքացաւ գիր, գրականութիւն ու արուեստ: Մոռցուեցաւ 5րդ դարու եւ Ներսէս Շնորհալիի շունչին տակ գեղեցկացած Հայոց Հարուստ լեզուն… ու մէջտեղ եկաւ աղճատուած, աղաւաղուած խեղճ ու կրակ Հայերէն մը՝ զոր կը կոչենք Նախնեաց ռամկօրէն: Այս դըժոխային, մասնաւորաբար առաջին երեք դարերուն, որպէս գրական վաւերական ունեցած ենք քանի մը աշուղներ միայն…

Սեղմ գծերով տալէ վերջ՝ լման չորս դարերու Հայ ժողովուրդի գոյութեան տեսակէտով, ամէնէն աղետաբեր ու յուսահատական շրջանի Հայ կեանքի սրտաճմլիկ պատկերը, կրնանք այժմ Հարց տալ թէ՝ երբ ժողովուրդ մը, իր կործանած Հայրենիքին Հետ ի՛նքն ալ Հասած էր կործանման եւ անհետացման անդունդին եզերքը… ի՞նչպէս եւ ի՞նչ միջոցներով կրցաւ փրկել ու պահել իր ազգային կըրօնքը, լեզուն ու ազգութիւնը:

Հայ կինը, հայ մայրը, հայ մեծ մայրն ու մեծ Հայրը, մէկ խօսքով հայ ընտանիքն էր, որ կեանքի այդ զարհուրելի, անմարդկային պայմաններուն մէջ, կիսախարխուլ տուներու մութ անկիւնները, ծռած խեղճուկ օրօրոցներու վրայ, թոյլ ու անզօր ճակներուն հայ շունչ ու պապենական հաւատք ներշնչեցին, ու իրենց գիտցած խեղաթիւրած, խեղճ ու կրակ Հայերէնը սորվեցուցին… եւ յաջողեցան Հայութիւնը, հայ լեզուն ու Հայուն դաւանանքը չմոռցած, կորուսած փըրկուած սերունդներով, հայ ոգիի, հայ գրի ու դպրութեան, հայ արուեստի ու գրականութեան սերմերը փրկելով, 18րդ եւ ի մասնաւորի 19րդ դարու վերազարթօնքի Հողը խոպան չձգել…:

Մի՞թէ նոյն անձնուէր, ազգապահպանման նո՛յն փրկարար դերը չկատարեցին, երկու դար վերջը՝ 1915ի ազգային աղէտի արհաւիրքը տեսած ու ապրած, որբեւայրի ու մինուճար մնացած խնկաբոյր մայրերը…:

Ամէն ժամանակներու մէջ եւ ամէն ազգի գոյութեան Համար, ընտանիքի դերը եղած է կարեւոր: Բայց Հայուն նման դարերով Հալածուած, կեդրոնական իշխանութենէ զրկուած, ինքն իր բախտին ձըգուած, բարբարոսներու Հուրին ու սուրին սարսափով ապրելու դատապարտուած մեր ժողովուրդին Համար, հայ ընտանիքի կատարած դերը՝ ազգապահպանման տեսակէտով, եղած է նախախնամական:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Հայաստանի անկախութեան Հռչակման 53րդ տարեդարձին առթիւ, Ազգ. Վարչութիւնը, 13 Յունիս Կիրակի օր, մասնաւոր Հոգեհանգիստ կատարել տուաւ, ի յիշատակ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի Հերոսներուն, որոնք նահատակուեցան Հայրենիքի ազատութեան Համար: Նոյն օրը, կէսօրէ վերջ, տեղի ունեցաւ Հանդէսատօնակատարութիւն, Ազգ. Տան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէին, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ու Ֆր. Կապոյտ Խաչին:

Օրուան նախագահ ընկեր Մ. Միրզէ, ժամը 16ին Հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ ներկաները միաբերան երգեցին «Յառաջ Նահատակ» քայլերգը, եւ պատճառ խօսքերով ջատագովեց օրուան տօնակատարութեան իմաստն ու ոգին, Հայութեան ազատատենչ զգացումը, եւ Հաւատքը լուսաւոր օրերու, յոյս յայտնելով որ Մայիս 28ը օր մը պիտի ըլլայ, ամբողջ Հայութեան Համար, անխտիր, փառաբանութեան եւ պետական անկախութեան թուական մը:

Ընկեր Հրանդ Ակոնայեան (Փարիզէն), յետադարձ ակնարկ մը նետեց մեր անցեալի գլխաւոր դէպքերուն վրայ, Կիլիկեան Թագաւորութեան տապալումէն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան ըստեղծումը, եւ Հանդրուանէ Հանդրուան յիշեց օսմանեան Պետութեան վեց դարերու տաժանագին տիրապետութիւնը մեր Հողերուն վրայ, մեր ունեցած տառապանքն ու դժբախտութիւնները թրքական լուծին տակ եւ ասոնց Հետեւանք յեղափոխական խմորումներն ու պոռթկումները, զանազան շրջաններու մէջ: Պատկերացուց մանաւանդ 1915–1918ի ճգնաժամային թուականները, որոնք ճակատագրական եղան Հայութեան Համար, Համաշխարհային պատերազմով եւ ռուսական յեղափոխութեամբ, Կովկասեան ճակատի ռուս զինուորներուն լքումով:

Հայութիւնը կը մնար մինակ, տնօրինելու եւ վարելու մահու կենաց պայքարը, եւ ալի արանց կորիճներով, անհաւասար պայքար կը մղէր իր դարաւոր թըշնամիին դէմ, ծունկի կը բերէր զայն Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի առջեւ, ու ճանչնալ կուտար Հայաստանի Հանրապետութեան գոյութիւնը 4 Յունիսի Պաքուի դաշնագրով:

Յարգելի ընկերը, վերջացուց իր խօսքերը ըսելով թէ «Նոր օրերու Մովսէսը Արամն էր, որ իր ժողովուրդը, փոխանակ Կարմիր ծովէն անցընելու, արեան ծովէն անցուց, եւ Հասցուց իր փառքին: Առանց Մայիս 28ի այժմու Հայաստանը գոյութիւն չէր ունենար: Փա՛ռք յայտնի եւ անյայտ Հերոսներուն»:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Նոր Սերընդական Օր. Լիւսի եւ ուսանող Պ. Հրանդ, որոնք արտասանեցին, յուզումով եւ ապրումով: Երգեց, Տիկին Ալիս Գալուստեան, կարգ մը Հայաստանեան երգեր, իր քնքոյշ ձայնով Հմայելով ներկաները: Իսկ Նոր Սերունդի Լիոն–Տէսին պարախումբը, իր Հայկական պարերով, անգամ մը եւս ցոյց տուաւ իր կատարած զգալի յառաջդիմութիւնը: Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու գնահատանքին եւ բուռն ծափերուն:

Հանդէսի պաշտօնական բաժնէն վերջ, սկսաւ խնճոյքը, որու ընթացքին եղան խանդավառ խմբերգներ երիտասարդներու սեղաններէն ու շատեր ցոյց տուին իրենց շնորհքները երգերով ու արտասանութիւններով, եւ այս զուարթ ու մտերմիկ մթնոլորտը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ, առատ ուտելիքներով ու խմիչքներով, եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն գոհ տրամադրութեամբ, վերանորոգուած՝ ազգային զգացումներով:

«ՊԱՐՏԶԱԿՅԻ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ 100–ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի մէջ գիտական ժողով մը տեղի ունեցաւ՝ նուիրուած ազգային օփերայի յօրինման Հարիւրամեակին: Ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 11ին, արուեստի աշխատողներու տան մէջ:

1868ին, Պոլսոյ մէջ, գրագէտ Թովմաս Թէրզեանի եւ երգահան Տիգրան Չուխաճեանի յօրինումով մէջտեղ եկաւ «Արշակ Բ.» օփերան, որով Հիմը կը դրուէր Հայկական օփերային: Աւելցնենք, որ ասիկա ոչ միայն առաջին օփերան էր Հայ իրականութեան մէջ, այլեւ ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու կեանքին մէջ:

Այս տարի, իրականութեան մէջ, 103–ամեակն է ազգային օփերայի ստեղծումին, սակայն, Հայաստանի մէջ Հարիւրամեակը կ'ոգեկոչուի:

Ցաւենալն դէպս «Արշակ Բ.» առաջին անգամ բեմադրուեցաւ Երեւանի մէջ 1945ին, այսինքն օփերային յօրինումէն 77 տարի ետք: Ձեռագիրը Հայրենիք ղըրկուեցաւ 1933ին:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՆԴՈՒՔՆԵՐ

— Գաւաթ մը ջուր, բժիշկ, կը կմկըմայ մահամերձ Հիւանդը, որ սովկալի խմանութեան զոհ կ'երթար այսպէս:

Բժիշկը քմծիծաղով.— Շիշ մը օղի չէ՞ս ուզեր տեղը…

Մահամերձը.— Մարդ մեռնելու պահուն պէտք է Հաշտուի իր թշնամիներուն Հետ:

×

Ամուսինի մը կը Հարցնեն՝ իր Հիւանդ կնոջ ինչպէս ըլլալը:

— Ջայն ազատելու վախը կայ, կը պատասխանէ:

×

— Մենք գիւղացիներս ունեւոր չենք ըլլար, եթէ գիս առողջացնէք՝ աղուոր Նապաստակ մը պիտի ղրկեմ ձեզի:

Ու բժիշկը զայն կ'առողջացնէ, բայց նուէրը կ'ուշանայ: Օր մը ճամբան դէմը կ'ելլէ գիւղացին. «Ո՞ւր է Նապաստակս, չեկաւ տակաւին»:

— Ձեկա՞ւ մի, վա՛յ անպիտան, երէկ էր որ տունդ ղրկեցի զինքը, ձեզի գալու տեղ՝ կ'երեւայ թէ դաշտը փախեր է չարաճճին…:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ցանկարծ, լուսամուտի տակ, մի փողոցային տղայ սուր կանչեց.

— Փայլո՜ն…

Մեմիկ խաթունը լսեց, Հասկացաւ ու զունատուեց:

Փողոցային տղան նորից կանչեց աւելի սուր ձայնով.

— Աղջի Փայլո՜ն…

Մեմիկ խաթունը երկրորդ անգամ լսելով, էլ չկարողացաւ Համբերել:

— Վո՜յ, անկաճ չունենայի չլսէի, ասաց եւ երեսն ի վար պառկեց զորգի վրայ:

Հաջի աղան ոչինչ չՀասկացաւ, մինչեւ անգամ բառը լաւ չէր լսել. վեր վերցրեց կնոջը, ջուր խմցրեց եւ ասաց.

— Էս ի՞նչ է, բոլորդ էլ սաբաախցայ:

Մեմիկ խաթունը լռեց եւ սրբեց արցունքները, ապա բաւական ուժ զգաց վեր կենալու, ընթրիքը Հաւաքելու եւ անկողինները փռելու: Հաջի աղան էլ երեկոները շուտ էր պառկում. վեր կացաւ, մի ծունկ աղօթք արաւ եւ քնեց, իսկ Մեմիկ խաթունը երկար աղօթեց: Աղօթելուց յետոյ պառկեց, բայց չքնեց, նըստեց անկողնում. ուզում էր իմանալ թէ Հաջի աղան որեւէ բան կը խօսի՞ քնի մէջ: Մէկ Հատիկ բառ բաւական էր ինքը Հասնէր Հաստատ եզրակացութեան:

Հաջի աղան մինչեւ առաւօտ քնեց առանց խօսելու եւ զրեթէ առանց շարժուելու եւ առաւօտեան էր ճիշդ ժամին, ըստ տարիների սովորութեան, վեր կացաւ, բայց խանութ գնալուց առաջ, Հակառակ տարիների սովորութեան, երկու գաւաթ օղի խմեց: Մեմիկ խաթունը յիշեց որ իրենց ամուսնութիւնից յետոյ դա մի անգամ էր միայն պատահել, մօտ տասը տարի առաջ եւ դա ունեցել էր իր Հզօր պատճառը, որովհետեւ Հաջի աղաւ լուր էր ստացել որ Ամերիկայում ապրող իր մէկ Հատիկ քոյրը վախճանուել էր:

— Ինչո՞ւ էս օր էլ խմեց, Հարց տուեց Մեմիկ խաթունը իր մտքում, իբրեւ պատասխան իր աչքերի առաջ պատկերացնելով ոսկերիչ Տիգրանի երիտասարդ կինը՝ Փայլունը:

— Պռստու՜ծ, ասաց մտքում եւ ծայրայեղօրէն չարացած իջաւ ներքեւ, անմիջապէս շալը քաշեց գլխին, եւ պարտէզի դռնից դուրս ելնելով փողոցը, քայլեց դէպի վար:

Նա գաղտնօրէն ուզում էր ստուգել թէ Հաջի աղան այսօր ո՞ր փողոցով պիտի գնար խանութ:

Հաջի աղան, ըստ տարիների սովորութեան, քայլեց Մէմէդ Փաշայի պարտէզի առաջով, Փոքր Աղբիւրի կողքով, Հին Ժամի Պատերի տակով դէպի Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ խանութը:

Բայց Հաջի աղայի այդ օրուայ խանութ գնալը մի բանով տարբերւում էր տարիների սովորութիւնից — շուտ շուտ չորս կողմն էր նայում, կողքով անցնող մարդկանց էր դիտում, որովհետեւ Նախորդ օրուայ պէս, նա Հանդիպեց տարօրինակ Նայուածքների, այնքան տարօրինակ, որ մինչեւ անգամ ուզում էր բռնել մէկին եւ Հարցնել պատճառը, բայց դերազոյն ճիգով զսպեց իրեն:

Բաց արաւ խանութը եւ սկսեց տնտղել ապրանքները, ծալեց, չոյեց եւ դրեց տեղերը եւ սպասեց յաճախորդի: Հակառակ տարիների սովորութեան, ապրանքի Հետ զբաղուելուց Հաճոյք չզգաց: Ներս մտաւ մի գիւղացի յաճախորդ, որի Հետ Հաջի աղան սկսեց եռանդուն զբաղուել, սովորականից շատ աւելի ապրանք բաց արաւ եւ թողեց որ ընտրութիւն կատարի, ինքը նայեց դուրսը: Նա ականատես եղաւ չափազանց անսովոր մի երեւոյթի. մի քանի Հոգի կանգնել էին խանութից մի քիչ Հեռու, նրանցից մէկը մատով իրեն էր ցոյց տալիս միւսներին: Հաջի աղայի աչքի տեսութիւնից կորսուեց գիւղացի յաճախորդը, ողջ խանութը մշուշուեց, բայց մի ցնցում անելով, վերադարձրեց տեսողութեան պայծառութիւնը եւ էլի սկսեց զբաղուել յաճախորդի Հետ:

— Ապրանք է, խօսք չուզեր, արտասանեց մեքենայօրէն:

Գիւղացու պատասխանը Հաջի աղան չլսեց, որովհետեւ ճիշդ այդ պահին քաղաքացիներից մէկը, որին Հաջի աղան լաւ էր ճանաչում, — իրենից առեւտուր անողներից էր — եկաւ կանգնեց խանութի առաջ եւ Հեգնօրէն եւ կչտամբանքով ասաց.

— Մաշալլա՜հ, Հաջի աղա՛, մաշալլա՜հ…:

Հաջի աղան ուզում էր կանչել եւ Հարցնել թէ ի՛նչ էր ուզում ասել, բայց դանդաղ վճռող մարդ էր. մինչեւ վճռեց քաղաքացին անցաւ:

Հաջի աղան գիւղացու Հետ այս անգամ կարճ կապեց: Գիւղացին զարմացաւ — մի բոպէ առաջուայ սիրալիրութիւնը ինչո՞ւ յանկարծակի փոխուեց:

— Ինչ որ կ'ուզես, ա՛ռ ու գնա՛, գլուխս մի՛ ցաւցներ, ասաց Հաջի աղան թթուած, մի մարդ որի գլուխը ոչ մի յաճախորդ չէր յաջողել ցաւցնել:

— Քաղքին մէջ ապրանք շա՜տ կայ, Հաջի աղա, — ասաց գիւղացին:

— Էհ, աղէկ որ կայ, գնա՛ առ, — կոպտօրէն պատասխանեց Հաջի աղան եւ սկսեց ապրանքը Հաւաքել:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(6 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան վարչութիւնները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Ն. Դարբինեանի, իր զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն, Միութեանս անդամ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր ֆր. հետեւեալ հայրենակիցներէ.— Զարեհ Մինասեան, Արմենակ Միքայէլեան, Միրճան Շիրվանեան, Սէրճիվան Շէրպէթճեան, Լութվիկ Գաշիքճեան եւ Հայկազուն Քէֆէլեան 10ական: Իսկ քսանական ֆր. Յարութիւն Շիրվանեան եւ Եղիազար Մինասեան:

×

Իսի լէ Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի Տիկին Նշան Դարբինեանի, իր զաւակներուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան բարերար Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մէօտոնէն Տէր եւ Տիկին Հայկազ Մանուկեան իրենց դրացիին եւ ընկերոջ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 50 ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին, 50 ֆր. Իսիի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 «Յառաջ»ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ օծման ութերորդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ կնքահօր՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբեանի ծնողաց հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ Վռամշապուհ Ա. Քհնյ. Գարիպեանի վախճանման տարելիցին առթիւ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլաղի: Սկիզբ պատարագի ժամը 9,30ին:

PARIS NEW-YORK PARIS
à partir de 950 Frs.

Տեղեկութիւն

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՍԵՆԹԸՐ

154, Պուլվար Սէն-Ժերմէն

Հեռաձայն 326-19-28

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Հայ Մարզական Միութիւն (Իւ. Ժէ. Ա.), Լիոն–Տէսին, Պր. Արթաքի Գարակօզեանի ձեռամբ 500 ֆր., Անիէռ – Պուա Քոլոմպի ազգակիցներէն, Պր. Յակոբ Հիսայեանի եւ գործակիցներու ձեռամբ 4500 ֆր., Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի նուէր «Յառաջ»ի միջոցաւ 1000 ֆ.: Շասի հայ գաղութէն Պր. Սարգիս Թորոսեանի ձեռամբ 1850 ֆր., Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականի քոյր Միութիւններու, Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի հանդէսին առթիւ խումբ մը Վասպուրականցիներէ 640 ֆր.: Վիէնի հայ գաղութէն եւ խումբ մը ազգակիցներէ, Պր. Մուշեղ Մուրատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 910 ֆր.: Պանեէօ – Քաշան, Պր. Սարգիս Շաղուկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 170 ֆր.: Լանսէէն խումբ մը ազգակիցներէ, Տիկին Շուշանիկ Օհանեանի ձեռամբ 120 ֆր.:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Խորէն Փափազեանէ 100 ֆր. Օր. Արլէթ Մինաքեանի մահուան առթիւ:

×

Պօմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Ողբացեալ Շիշմանեան Սիմոնի յուղարկաւորութեան առթիւ այրի Տիկին Շիշմանեան Սիրուհի, Տէր եւ Տիկին Ասլանեան Յարութիւն 20ական ֆր., այրի Տիկին Գիւրէլեան, Պ. Թապաղեան 10ական:

Ողբացեալ Տիրատուր Տիրատուրեանի յուղարկաւորութեան՝ այրի Տիկին Տիրատուրեան Աղաւնի 10, Նալբանդեան Մարկոս 50, Տէր եւ Տիկին Տորումեան Երուանդ 10:

Ողբացեալ Տիկին Իւզպաշեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Անդրէասեան փայլածու 5 ֆրանք:

BAIL A CEDER
Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Քլերիի կեդրոնը սքանչելի լոքալ մը, Բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար: Խոհանոցի յարմարութիւն:

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236-48-12

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h. SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հայկական դպրոցի մրցանակաբաշխութիւնը այս Շաբաթ, ժամը 20,30ին, Կրան Անսամպլի Լափիէր դըպրոցին մէջ, ուր տեղի կ'ունենան հայերէն դասաւանդութիւնները:

Մրցանակաբաշխութենէն ետք պիտի ցուցադրուի աշակերտներուն Սփոռ տ'Իվերի ժապաւէնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուվ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Ովսաննա Տէր–Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարի Իսկէնտէրեանէ 20 ֆր., Ոսկեան Թէճիրեանի մահուան տարելիցին առթիւ՝ Թէճիրեան ընտանիք 50, Պ. Տէրտէրեան 20, Ղազարոս Կիւլեան 10, Կարապետ Աճէմեանի մահուան առթիւ Պ. Յ. Աֆարեան 20:

Այրի Տիկին Յոլակեան 10, Տէր եւ Տիկին Թնկրեան 50, Պ. Նիկողոսեան 70:

Մանուկ Զարայեանի մահուան առթիւ, Գէորգ Սահակեան 10, Կիւլեան 10 ֆր.:

Պորտոյէն Տիկին Թումիկեան, իր ամուսնոյն՝ Սեդրակի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ՝ 250 ֆր. Ազգ. Տան նոր շէնքին, 250 Աղաքատախնամին, 100 եկեղեցիին:

Պր. Ա. Ուզունեան 50 Ազք.ին, Պ. Ն. Թիւթիւնճեան 30 Ազք.ին, Դանիէլեան ընտանիք, Տիկ. Փորթոշեան, Պր. Ո. Նալպանտեան 20ական եկեղեցիին, Պր. Խաչատուրեան, Պր. Խրիմեան 10ական եկեղեցիին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարտ, Փ. Մեհլանի դալարադեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը):

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Պ. Հմայեակ Տողրամաճեան եւ զաւակները իրենց կնոջ եւ մօր ցաւալի մահուան քառասունքին առթիւ 50ական ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի հայ դպրոցին, Շաւիլի Կապ. Խաչին, Կապ. Խաչի կայանին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ի: (Վերջին երկուքը ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Նազար Նազարեան տեղւոյն Կապ. Խաչի մասնաճիւղին միջոցաւ հարիւր ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին, կարօտ երախայի մը հաշւոյն (ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պանեէօ–Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ–տէ–Ֆէթը Ռիւ Շառլ Միշէլ:

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտութեան կողմէ:

Կը ներկայացուի գունաւոր ֆիլմը՝

Լեռնային լճի գաղտնիքը

(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)

Մուտքը ազատ է

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին դպրոցական ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը:

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ Ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի: Հաճելի անակնկալներ:

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին:

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարեց խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27:

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ): Ժամանում 13ի առենները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռութ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն):

Տաք մթնոլորտ, շամփուրով խորոված:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Հերոսներու Օր»ը դաշտահանդէս, 11 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ պարտէզին մէջ, նախաձեռնութեամբ « Վարանդեան » կոմիտէի:

×

Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին:

×

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի դաշտահանդէսը Կիրակի, Յուլիս 4, Վալպրի անտառներուն մէջ:

ORIENTOURS
(TOURISME LIBANAIS)

30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)

Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի

ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

ORIENTOURS

Օդանաւով երթուդարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 26 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12148 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 47e ANNÉE — N° 12.148

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԶՈՅԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Փարիզեան շրջանի մեր զոյգ վարժարանները իրենց ամավերջի Մրցանակաբաշխութեան հանդէսները կ'ունենան այս օրերս. Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը այսօր՝ Շաբաթ, Ռէնսիի Դպրոցասէրը վաղը՝ Կիրակի։

Երկու դպրոցներն ալ դրուած են ամուր հիմերու վրայ եւ մեզի կը ներկայանան երկար տարիներու բեղուն վաստակով։

Բախտաւոր են Փարիզի Հայերը, որ իրենց տրամադրութեան տակ ունին հայկական զոյգ մը կրթական հիմնարկութիւններ, շնորհիւ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերակցութեան։

Փարիզի Հայերը իրենք չէին նախաձեռնողներն ու սկզբնական շրջանի նիւթական ծախքերը հոգացողները։ Նախախնամական երկնառաք նուէրներ եղան անոնք Փարիզի մեր հայրենակիցներուն համար։

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը՝ հիմնուած 1834ին Փատուայի (Պատուա) մէջ՝ 1846ին փոխադրուած էր Փարիզ, ուր ամբողջ քառորդ դար սերունդ կրթելէ ետք, փակուեր էր՝ իբրեւ հետեւանք 1870ի Ֆրանքօ-գերման պատերազմին։ 1928ին վերաբացուեցաւ Սեւրի մէջ, Սէնի ափերուն, ու ցարդ կը շարունակէ ազգապահպանման իր նուիրական առաքելութիւնը։

Դպրոցասիրացը՝ հիմնուած 1879ին Պոլսոյ մէջ՝ նուիրուած էր հայ աղջիկներու դաստիարակութեան։ Իր յարկէն դուրս եկած բազմաթիւ ուսուցչուհիներ սերունդ պատրաստած են գաւառի մէջ՝ անհուն զոհողութեանց գնով։

Արմատախիլ Հայութեան հետ գաղթական դարձած՝ Դպրոցասէրը պահ մը Սելանիկի եւ Մարսիլիոյ մէջ պատսպարուելէ ետք, իբրեւ վերջնական հանգրուան ընտրեց Փարիզը, ուր տասնեակ տարիներէ ի վեր կը ջանայ վառ պահել ճրագը։

Փարիզահայ քանի մը բարերարներ աջակցեցան Դպրոցասէրի Ռէնսիի շէնքին գնման ու բարեզարդման ծախքերուն։

Ժողովրդական հանգանակութեամբ հոգացուեցաւ Սեւրի վարժարանի նոր դասարաններու սարքաւորման ծախքերուն մէկ մասը։

Եւ սակայն բաւարար ու գոհացուցիչ չէ Փարիզի Հայութեան օժանդակութիւնը մեր զոյգ վարժարաններուն։ Միայն նիւթական օգնութեան մասին չէ մեր խօսքը։

Ցաւալի է հաստատել, որ տարուէ տարի կը պակսի յիշեալ դպրոցները յաճախող աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու թիւը։ Ու ասիկա՝ հակառակ այն իրողութեան, որ երկու վարժարաններն ալ հետզհետէ կը բարելաւեն իրենց ուսուցման մակարդակը ամէն մարզի մէջ։

Ստոյգ վիճակագրութիւն չունինք, սակայն կրնանք առանց հերքուելու վախին հաստատել թէ առնուազն 50.000 Հայեր կ'ապրին փարիզեան շրջանին մէջ։

Արդ, քանի՞ աշակերտ ու աշակերտուհի ունին մեր զոյգ վարժարանները։ Կ'ամըչնանք տալու թիւերը։ Պատիւ չի բերեր Փարիզի Հայութեան։

Գաղթական չէ այլեւս Հայութիւնը այս երկրին մէջ։ Ականատես ենք մեր հայրենակիցներու նիւթական յաջողութեանց։

Շատ քիչեր միայն հնարաւորութիւն չունին հոգալու իրենց զաւակներուն ծախքերը յիշեալ դպրոցներուն մէջ։ Անոնց համար ալ պակաս չեն բարերարներ — անհատ թէ կազմակերպութիւն։ Կրթաթոշակի սղութիւնը պատրուակ է սոսկ։ Այդ չէ ցաւը։

Բուն ցաւը անհոգութիւնն է, անտարբերութիւնը, Հայութենէն հետզհետէ ուծանալու ձգտումը, որ կը շեշտուի տարուէ տարի։

Ազգապահպանում, հայապահպանում կը հոլովենք կէս դարէ ի վեր։ Դպրոցը լաւագոյն միջավայրն է ատոր համար։

Ո՛ւժ տանք մեր զոյգ վարժարաններուն՝ հոն ղրկելով մեր զաւակները։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄՏԱՀՈԳ ՉԷ

Ժան Ֆերնիօ, մօտ մէկ ժամ հարցաքննեց Նախագահ Փոմփիտուն, որ ժըպտուն եւ որոշ չափով լաւատես պատասխանեց եղած հարցումներուն։ Յաջորդաբար խօսելով կարգ ու կանոնի, գիներու, հանգստեան տարիքի, Եւրոպայի, լիւէներու եւ ձախին մասին, Նախագահը նախ ջատագովեց ոստիկանութիւնը եւ ընդունելով հանդերձ թէ չարդարացներ ջղային լարուածութիւնը, յայտնեց թէ կարելի չէ տեւաբար վարկաբեկել ապահովութեան ուժերը։ Փոմփիտու կողմնակից է կարգ ու կանոնի, որքան ալ որ բարդ ըլլայ։ Ընկերային գետնի վրայ Փոմփիտու գիտէ որ Ապրիլին եւ Մայիսին յաւելումներ եղած են, կը յուսայ որ Յունիսին աւելի լաւ եղած կ'ըլլայ վասնզի վտանգաւոր սահմանը պէտք չէ անցնիլ։ Նախագահը կ'ըսէ թէեւ թէ գիները բոլոր երկիրներու մէջ կ'աւելնան, ինչ որ անշուշտ մխիթարութիւն մը չէ։ Հանգստեան տարիքը կարելի չէ մէկ անգամէն իջեցնել։ Վարժարաններու մէջ կարգապահութիւն պէտք է եւ հարկ է կարգի բերել այն դասատուները, որոնք քաղաքական բեմ կը կարծեն իրենց ամպիոնը, հակառակ պարագային դուռը դնել։ Եւրոպան կարողութեանց պահեստանոց մըն է Նախագահին համար, որ կը խօսի նաեւ Անգլիոյ մասին։ Ալժերիոյ չուզեր նախապատուութիւն տալ, բայց չուզեր նաեւ դուրս ձգել այն երկիրներու շարքէն, որոնց հետ Ֆրանսա սերտօրէն կը գործակցի։ Գալով ձախին, Նախագահը գոհ է որ ոչ-համայնավար ձախ մը կազմուած է բայց երկու պայման կայ որ յաջողի.— նախ, Ընկերվարական կուսակցութիւնը պէտք է իրական ընկերվարական վարդապետութիւն մը կառուցանէ եւ երկրորդ՝ պէտք է տարբերի Համայնավար կուսակցութենէն։

Իր եզրակացութեան մէջ Նախագահ Փոմփիտու կ'ըսէ.— Երբ 1969ին ընտրուեցայ, ինծի խոստացած էին սարսափելի աշուն մը, յետոյ շատ դժուար վերամուտ մը, ապա խառնակ գարուն մը, յետոյ տաք ամառ մը, յետոյ կրկին շատ դժուար վերամուտ մը, յետոյ խառնակ գարուն մը — քիչ մը ունեցանք։ Հիմա, դուցէ՝ տաք ամառ մը եւ շատ դժուար վերամուտ մը։ Կը վարժուիս, եւ ի վերջոյ, խորապէս կը հաւատամ որ Ֆրանսան այնքան ալ դէշ չերթար եւ երբ կ'ըսեմ կեցցէ՛ Ֆրանսան, մաղթանք մը չէ, հաստատում մըն է»։

«Յուզումով կ'ուզեմ իմ խորին գնահատանքս յայտնել այս փառապանծ տօնակատարութեան յաջողութեան համար, որով ոչ թէ սուգի, այլ յաղթանակի տօն մը դարձաւ Ապրիլ 24ը։ Յաղթանակի՝ հայ ազգի յաւերժութեան եւ մեր անխախտ հաւատքին։ Ապրիլեան բիւրաւոր վկաներու նահատակութիւնը շարունակութիւնն է Վարդանանց պատերազմի մարտիրոսներուն, որոնց արիւնին առջեւ մեր անզերազանցելի պատմիչը Եղիշէ գեղեցիկ խորհրդածութիւն մը կը կատարէ, զոր ես ալ այսօր կ'ուզեմ ձեր ուշադրութեան յանձնել։ Զուգութիւն է մայր բարեաց, անզուգութիւն ծնող չարեաց։ Միութիւն, սէր, այս է որ մեզ կը բարձրացնէ, ամէնքս անխտիր եղբայրօրէն, մեր մարտիրոսներու սուրբ արիւնով մկրտուած, սիրենք զիրար, ամէն մէկը նկատելով իբրեւ մասնիկ մը մեծ Հայութեան։ Այո, արժանի ենք ապրելու իբրեւ ազգ, նաեւ ընդլայնած հայրենիքի մը մէջ, ընդլայնած սահմաններով հայրենիքի մը մէջ, ուր թագաւորէ սէրը, և Հայը ապրի իր շինարար կորովով իբրեւ աստուածապաշտ եւ քրիստոսասէր ժողովուրդ, յաղթանակէ յաղթանակ բարձրանալով»։

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ
(1965, Ապրիլ 24, Միլանօ)

ՄԵԾ ՍԻՐՏԸ ՈՐ ԼՌԵՑ

Միայն շատ մեծերը կրնան այնքան պարզ ու համեստ ըլլալ, որքան էր մեր կարդինալը։

Այնքան պարզ ու համեստ, որ չուզեց բազմիլ Ս. Պետրոսի գահը։ Աթոռները չէր սիրեր։ Իրմով էր միայն որ փոքր ժողովուրդ մը՝ Պետրոսի յաջորդ մը կըրնար ունենալ, որու վիճակուած է վարել աւելի քան 500 միլիոն հպատակ ունեցող կայսրութիւն մը։ Բայց, Կարդինալ Աղաճանեան չկրցաւ, պահ մը, միայն պահ մը, մոռնալ իր համեստութիւնը ի շահ՝ իր ժողովուրդի փառքին։

Մնաց սակայն, ոչ միայն բացառիկ մտքի տէր հոգեւորական մը, այլեւ պարզապէս անոյշ ժպիտով Հայ մը, որ երբեք չմոռցաւ ապրիլեան տխուր մեղեդին։

Հոգեւորականը, Հայը, այլ մանաւանդ՝ մարդը, զոր կ'ողբակոչենք այսօր, պարծանք ու տրտմութիւն տուաւ իր ժողովուրդին։ Պարծանք՝ վասնզի իր ժողովուրդը հպարտ էր իր այս մեծ զաւակով, որ յարգանք ու հիացում կը պատճառէր քրիստոնեայ աշխարհին։ Տրտմութիւն նաեւ, վասնզի դառն է ճակատագիրը այն ժողովուրդին, որ իր մեծ զաւակները չայլօրէն կը տրամադրէ ուրիշ հայրենիքներու, Ամերիկաներէն մինչեւ Ֆրանսա, ու մինչեւ Վատիկան։ Հոն ալ սակայն, Կարդինալ Աղաճանեան մնաց միշտ նոյն հարազատ Հայը, որ նախընտրեց ապրիլ Լեւոնեան վարժարանի իր փոքրիկ յարկաբաժնին մէջ, քան վայելել Վատիկանեան պալատներու շքեղութիւնը։ Բացառիկ զարգացման տէր, այս հմուտ եկեղեցականը, պտըտեցաւ աշխարհէ աշխարհ, բայց սրտին խորը պահեց միշտ արմատախիլ ժողովուրդի մը վիշտն ու կարօտը, Ախլցխայէն մինչեւ Հռոմ։

Յաւիտենական հանգիստը գտաւ, յաւիտենական Քաղաքին ծոցը, Հայոց Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մէջ, ուր առաջնորդուեցաւ Ս. Պետրոսի արարողութենէն ետք։

Հոն, վերջին անգամ, հայկ. շարականն ու թախծոտ սրտերու լուռ աղօթքը, հրաժեշտ կուտային իրեն, Կարդինալ Աղաճանեանի՝ հոգեւորականին, Հայուն, Մարդուն, վերջապէս՝ այն մեծ սրտին, որ լռեց։

Ա. Մ.

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇԸ

(ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

—o—

Հայ մըն էր մինչեւ ծուծը: Ծնած Կովկասի լեռներուն մէջ, կազմուած այն դպրոցներուն մէջ, ուր ազգայնականութիւն կը ծորի, Այրուբենի 36 տառերուն խրաքանչիւրին ընդմէջէն:

Մեծ հմայքով Հռովմէացի մըն էր, ինչպէս միայն կրնան ըլլալ Վատիկանի Հռովմէացիները, կառչած հաւատքին, Ս. Պետրոսի Աթոռին, եւ թրծուած առաքելութեամբ մը, որուն ամբողջ մեծութիւնը եւ տարողութիւնը գիտեն:

Էր նաեւ, Լիբանանցի մը, որ լիբանանեան հպատակութիւնը ընդունած էր Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի Գահակալի իր ընտրութեան առթիւ, եւ որ պահեց մինչեւ իր մահը, ինչպէս նաեւ անհուն սէր մը այս երկրին նկատմամբ, որ ընդունած էր հայրենակիցները 1915ի մեծ ջարդերու վաղորդայնին, եւ զանոնք դարձուցած ամբողջական քաղաքացիներ:

Ընել ներբողականը բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որ քիչ մնաց Պապ ըլլար, Կարդինալի մը, որ գրաւեց Վատիկանի երկրորդ Աթոռը, որ պատասխանատու պաշտօններով՝ վստահուած իրեն՝ իրարու յաջորդող Պապերու կողմէ, երեւան եկաւ իբրեւ հազուագիւտ կարողութեամբ անհատ մը, եկեղեցիի իրական իշխան մը, իր տիտղոսը արժեւորել գիտցող մը, որ իբրեւ հայ կաթողիկէներու պատրիարք այդ կաթողիկոսական աթոռին տուաւ աննախընթաց փայլ մը, մեր կարողութենէն դուրս է: Ի վիճակի չենք այս յօդուածին սահմաններուն մէջ տալ իրեն իր արժանիքին համեմատ յարգանքի տուրք մը: Պիտի գոհանանք սեղմ գիծերով ներկայացնել մարդը, որ եղաւ համեստութեան, քաղցրութեան, հասկացողութեան տիպարը, որուն համար բոլոր տառապանքները գաղտնիք չունէին, ինք որ այնքան տառապած էր եւ որ երեւան կը հանէր մարդկային տառապանքները եւ դժբախտութիւնները, կը հասկնար զանոնք եւ կը փորձէր բոլոր միջոցներով թեթեւցնել:

Աղաճանեան ունէր նաեւ իր առաւելութիւններուն թերութիւնները. ան կ'արհամարհէր ատելութիւնը, չարութիւնը եւ դէմ էր խռովարար հոսանքներու: Ան զգացած էր անոնց յառաջացուցած ցընցումը աշխարհի չորս կողմը, եւ ձեռնարկած էր պայքարելու անոնց դէմ: Այս հոսանքներուն դէմ իր պայքարին մէջ ան ոչ մէկ զիջում կ'ընդունէր, բացի դէմ յանդիման մտաւորականներու, արուեստագէտներու, տարուած այդ շարժումէն, եւ որոնց կը ներէր:

Ան գրականութեան եւ գրագէտներուն հանդէպ ունէր մասնաւոր տկարութիւն մը: Ու բազմալեզուագէտ, հմուտ ծանօթ փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան բոլոր երկիրներուն, մանաւանդ այն երկիրներուն, որոնց լեզուն կը խօսէր ու կը գրէր — տասնեակ մը, եթէ չենք սխալիր — իր հաճոյքն էր խորացնել իր գիտելիքները: Կարդալ ու մեկնաբանել գործերը ռուս, հայ, գերմանացի, իտալացի, վրացի, ադրպէյճանցի հեղինակներուն, ու դեռ ի՞նչ գիտնանք: Նուիրուիլ՝ պաշտամունքին — թող այս բառը ներուի մեզի — մանրանկարներու, հին թուղթերու, հին սաղմոսներու, հին գիրքերու: Բոլոր գրչագիրներուն, որոնք լուսաւորած են հայկական մանրանկարները: Ու Կարդինալին այնքան վառ հետաքրքրութեան իբր յարգանք չէ՞ր, որ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը հրատարակեցին այն սքանչելի հայկական մանրանկարչութեան ալպոմը, որ անկինադարձ մըն է եւ իրական կոթող մը կրաֆիք արուեստներու:

Աղաճանեան ունէր ուրիշ պաշտամունք մը — կրկին ներողութիւն — բարեկամութեան պաշտամունքը: Ան հաւատարմութեան կը կապէր, խորունկ իմաստ մը: Ան էր եւ մնաց մինչեւ իր վերջին շունչը հաւատարմութեան խորհրդանիշը: Իր Աստուծոյն, իր Եկեղեցւոյն, իր ցեղին, իր ժողովուրդին, մարդուն՝ «ստեղծուած Աստուծոյ պատկերին նման»:

«Այգ» ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՕՃԱԽԸ

—o—

Պատմական աղբիւրներու համաձայն, հնդկահայ առաջին կրթական հաստատութեան հիմնադիրն է եղած Յ. Շմաւոնեան, հայ անդրանիկ թերթին խմբագիրը, որ 1793ին Մատրասի մէջ կը հիմնէ դըպրոց մը: Սակայն աւելի կարեւոր դեր կը կատարէ 1798ին Կալկաթա բացուած Յարութիւն Գալուցեանի դպրոցը, որ մօտաւորապէս 25 տարի շարունակելով իր գոյութիւնը, ձեռք կը ձգէ զգալի յաջողութիւններ: Հոն ուսում կը ստանան ոչ միայն հնդկահայ, այլ նաեւ պարսկահայ երախաներ: Շրջանաւարտներէն են Յովհ. Աւդալեան, Մկրտիչ Խմին, Մինաս Բարսեղեան, Յարութիւն եւ Մինաս Աղանուրեան, որոնք, յետագային, մեծ ջանք կը թափեն, որպէսզի կրթական գործը նոր բարձրութեան վրայ հասնի, իրենց գաղութին մէջ:

Այսուհանդերձ, կրթական գործին փառապսակը հանդիսացաւ Կալկաթայի «Մարդասիրական Ճեմարանը», որ կը շարունակէ բարերար դեր կատարել ներկայիս եւս, Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ:

Ճեմարանը բանալու առաջին գաղափարը յղացած է հնդկահայ բարերար Աստուածատուր Մուրատխանեան, որ 1797 Յուլիս 30ին այդ նպատակին իրագործման համար կը կտակէ 8000 ռուփի: Բարերարին մահէն ետք ծրագիրը իրականացնելու պարտականութիւնը կը ստանձնէ ուրիշ բարերար մը՝ Մնացական Վարդանեան, հաստատուած գումարին վրայ աւելցնելով 3000 ռուփի եւս: Սակայն անոր մահուան հետեւանքով գործը կը ձգձգուի:

Վերջապէս 1821 Ապրիլ 2ին կը բացուի «Մարդասիրական Ճեմարանը», որ նոր թարմութիւն եւ աշխուժութիւն կը բերէ գաղութին: Անոր շուրջ կը հաւաքուին շրջանի մտաւորականները: Շուտով ճեմարանին կը միացուի Յարութիւն Գալուցեանի դպրոցը: Այս վերջինը կը դառնայ անոր առաջին տեսուչը, մինչեւ իր մահը՝ 1833:

Այդ ժամանակաշրջանին կատարեալ մոռացութեան էր մատնուած կամ սաղմնային վիճակի մէջ կը գտնուէր աղջիկներու ուսուցման գործը Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանի մէջ: Ի պատիւ Հնդկահայութեան պէտք է յիշատակել, թէ անոնք այս հարցին մէջ ցոյց տուին առաջին օրինակը՝ ճեմարանի կողքին ստեղծելով աղջիկներու բաժին մը:

1843ին, այսինքն կրթարանի հիմնադրութենէն քանեւհինգ տարի ետք, կը հրատարակուի ճեմարանի կանոնագրութիւնը՝ անգլերէն եւ հայերէն: Այս ձեւով կը կարգաւորուի դպրոցի ներքին կեանքն ու ուսուցման եղանակը: Կրթական գործը, ինչպէս նաեւ գաղութին ներքին կեանքին որոշ երեւոյթները ուսումնասիրելու եւ վերջնական եզրակացութիւններու յանգելու համար այդ կանոնագրութիւնը շատ կարեւոր վաւերագրական փաստաթուղթ է, եւ ես շատ գոհ եմ, որ յաջողեցայ 75 տարիէ ի վեր կորսուած նկատուած այդ կանոնագրութեան բնագրին պատճէնը Երեւան տանիլ՝ յանձնելու համար Մատենադարանին:

Կանոնագիրը ցոյց կուտայ, որ մշակուած է ուսուցման եռաստիճան եղանակը՝ համաձայն տարիքի առանձնայատկութիւններու: Ճեմարան կ'ընդունուէին հինգ տարին լրացուցած երախաները՝ աղջիկ եւ տղայ, որոնք մինչեւ ութ տարեկանի աւարտին սորված են ղուարճալի եւ սրամիտ խաղեր, ազգային երգեր եւ պարեր, ծանօթացած են գոյներու աշխարհին, զբաղած նկարչութեամբ, կատարած շրջապտոյտներ եւայլն: Երրորդ ուսման տեւողութիւնը ութ տարի էր՝ 10–18 տարեկան:

Հոս ուսման հոլովոյթին կը միանային աստիճանաբար բարդ դարձող նիւթեր: Այսպէս, օրինակ, Հայոց գրականութիւն, կրօնքի պատմութիւն, բարոյական իմաստասիրութիւն, չափ ու կշիռի տեսութիւն, ծովային ուղիներու աշխարհագրութիւն, հայ ազգի պատմութիւն, անգլերէն, պարսկերէն եւ պենկալերէն: Աղջիկները կը սորվէին նաեւ հիւսել եւ կարել, իսկ տղաքը՝ մարմնամարզութիւն, ուկպի, ոտնագնդակ, ըմբշամարտութիւն, ձիավարութիւն եւայլն:

Ճեմարանը ունէր ներկայ ըմբռնումով դիչերօթիկի նկարագիր: Անոր սաներուն հանդիստն ու ճաշերը կ'ապահովուէին յատուկ՝ շէնքերու մէջ: Ուսման եւ յարակից ծախքերը կը հոգային ծնողքները, վճարելով հայ համայնքի ընդհանուր ժողովի ճշդած ամսական գումարը: Ամէն տարի 40 ընդունակ երախաներ (30 տղայ եւ 10 աղջիկ) ձրիաբար կ'ընդունուէին ճեմարան:

Կրթարանի պատասխանատուն էր տեսուչը, որ իր կարգին, հաշուետու էր Հոգաբարձութեան, բաղկացած չորս անձերէ: Տեսուչն ու Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուէին հայ համայնքի ընդհանուր ժողովին կողմէ, որու առջեւ իրենց հաշուետուութիւնը կը կատարէին այս վերջինները, ամէն եռամսեակի:

Յատկանշական է այն փաստը, որ ուսուցման երրորդ աստիճանի վերջին երկու տարիներուն նախապատրաստական յատուկ դասընթացքներու կը հետեւէին դպրոցի խոստմնալից աշակերտները: Ասոնք, յետագային, համաձայն իրենց հակումներուն, բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար կ'ուղարկուէին Քէմպրիճ, Սորպոն եւ Հարուըրտ համալսարանները:

Ճեմարանի հեղինակութիւնը այնքան կը բարձրանայ, որ շուտով իրենց դուռները կը փակեն Հնդկաստանի միւս հայ կեդրոններու կրթարանները՝ Մատրաս, Պոմպէյ, Չինչրա, Պաթավիա, եւ իրենց դրամագլուխները տրամադրելով ճեմարանին, իրենց սաները կ'ուղարկեն հոն:

Սակայն կրթարանը պէտք ունէր սեփական տպարանի մը, քանի որ շատ հեռու գտնուելով հայ իրականութենէն, պէտք էր իր սեփական ուժերով հրատարակէր դասագիրքեր եւ այլ տպագրական թուղթեր: Ասոր անհրաժեշտութիւնը ըմբռնելով է, որ գաղութի մտաւորականութիւնը կը լծուի աշխատանքի եւ արդէն 1824ին, Յունուար մէկին, Պօղոս Յորդանանեանի ջանքերով կը հիմնուի ճեմարանի տպարանը, որ կարեւոր չափով կը նպաստէ կրթական գործի բարելաւումին: «Մարդասիրական Ճեմարան»ը կը դառնայ գաղութի մտաւորական շարժումին կեդրոնը, մէկ կողմէ նորահաս սերունդին տալով կրթութիւն, միւս կողմէ մայրենի լեզուով ջամբելով մտքի սնունդ: Այս տպարանէն դուրս եկան յատկապէս Մեսրոպ Թաղիադեանի հայագիտական արժէքաւոր գործերէն շատերը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագրած պարբերականները, որոնք մեծ դեր խաղացին

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ղուկաս էֆէնտի, եկուր սա կնոջ փափաքը կատարենք, թող ելլայ Սամսոն երթայ, քանի մը ամիս մնայ, արդէն անկէց աւելի չի կրնար մնալ հոն, ետքը ուզէ չուզէ նորէն հոս պիտի գայ, գոնէ ես պզտիկ մնացած չեմ ըլլար:

— Թող երթայ էֆէնտիմ, ո՞վ արգելք կ'ըլլայ իրեն, դուն ալ փարա շատ ունիս նէ՝ ամուսնոյն ամսականները վճարէ, նոյնիսկ եթէ կ'ուզես, յաւելում մըն ալ ըրէ, քու գիտնալիք բանդ է: Ես ձեռքերս կը լուամ ու կը քաշուիմ:

Քերովբէ էֆէնտի զգաց թէ անկարելի պիտի ըլլայ Ղուկաս էֆէնտին համոզել, ուստի խօսքը փոխեց:

— Ծանըմ, հիմա վազ անցիր այս խօսքերէն, հիմակուհիմա քիչ մը ատեն ալ գինքը կը խաղցնենք, այսօր վաղը կ'ըսենք, նայինչ ինչ կ'ըլլայ:

— Աղէկ, աղէկ, — պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, որ արդէն իր ծրագիրը պատրաստած էր մտքին մէջ:

Հետեւեալ իրիկուն իսկ վաճառականը գնաց Սարը Եար, իր քենիին տունը:

— Սնտուկներդ կապեցի՞ր, թէզքէրէդ չինել տուի՞ր, հարցուց երբ առանձնացան:

— Ղուկաս էֆէնտի, հազար անգամ աղաչեցի, որ այդ մասին հետս կատակ չընես, եւ եթէ գիս չես յարգեր, գոնէ քրոջս համար, թող որ միտքս դրածս գործադրեմ, որովհետեւ այս կեանքը անկարելի է շարունակել… աղաչեց խեղճ կինը՝ պաղատագին շեշտով մը:

Բայց վաճառականը այդ տեսակ խօսքերէ յուզուող մարդ չէր եւ պաղարիւնութեամբ պատասխանեց.

— Կատակ չեմ ըներ, միայն թէ քիչ մը ցաւ զգացի, որ վերջնական որոշումը տալէդ ետքը, փոխանակ ինծի յայտնելու, գացեր Քերովբէ էֆէնտիին յայտներ ես… բայց ասոր համար ալ քեզի դէմ քէն չեմ պահեր… արդէն իրաւունք ունիս այդպէս ընելու, քանի որ Քերովբէ էֆէնտի ամուսինիդ չորպաճին է…

— Ի՞նչ, մեր տեսակցութեան մասին քեզի խօ՞սք բացաւ, հարցուց Երանիկ թեթեւօրէն կարմրելով:

— Հապա, երէկ խեղճ մարդը խելքը գլխէն թռցուցեր է, վազելով վրաս եկաւ ամէն բան պատմեց, բերնին ջուրերը վազցուցեր ես…

Եւ Ղուկաս էֆէնտի չարաճճի ակնարկ մը ուղղեց իր քենիին, որ շփոթութիւնը ծածկելու համար գլուխը մէկ կողմ դարձուց. յետոյ տեսնելով որ լռութիւնը իրեն յանցաւորի մը երեւոյթ պիտի տար, ըսաւ.

— Այո, գացի Քերովբէ էֆէնտին տեսայ, բայց խելքը գլխէն թռցնելու, բերնին ջուրերը վազցնելու բան չկայ, պարզապէս ուզեցի հասկնալ, որ ամուսինս որո՞ւ պաշտօնեան է, ամսականը ուրկէ՞ կ'առնէ. ան ալ պատասխանեց, որ իր պաշտօնեան է, թէ գործէն գոհ է եւ թէ ամսականը ինք կը վճարէ: Մինչդեռ դուն ուրիշ կերպով պատմեցիր գործը:

— Կը ներես, քեզի խաբեցի, պատասխանեց վաճառականը, ի՞նչ ընեմ, քեզի այնչափ կը սիրեմ, որ երբոր Սամսոն երթալու դիտաւորութիւն յայտնեցիր, խելքս գլխէս գնաց, բերնիս եկածը ըսի: Հիմա քեզի աւետիս մը տա՞մ…

— Ի՞նչ աւետիս, հարցուց Երանիկ կասկածոտ շեշտով մը:

— Սամսոն երթալուդ պէս, ամուսինիդ ամսականը կ'աւելնայ, գիտցած ըլլաս, երէկ Քերովբէ էֆէնտին այնպէս ըսաւ… երկու ոսկի յաւելում պիտի ընէ եղեր: Կարծեմ եթէ այցելութիւն մըն ալ տաս, փոխանակ երկուքի՝ չորս ոսկի յաւելում կ'ըլլայ ամսականին վրայ:

Վաճառականին այս վերջին խօսքերը բոլորովին խռովեցին Երանիկը, որ սկսաւ վախնալ, թէ իր ու Քերովբէ էֆէնտիի միջեւ անցած բոլոր մանրամասնութիւններուն տեղեակ էր քեռայրը: Եւ սակայն ուզեց ամէն բան հասկնալ եւ ստիպել Ղուկաս էֆէնտին, որ իր բոլոր գիտցածները ըսէր, ուստի պատասխանեց.

— Ձեզ գիտեր ինչ ըսել կ'ուզես, լեզուիդ տակը բան մը կայ, զոր բացէ ի բաց չես ուզեր յայտնել… եթէ ըրած այցելութեանս մասին է, արդէն բացատրեցի թէ ինչու համար գացեր էի Քերովբէ էֆէնտիի գրասենեակը, եւ, կարծեմ, ըրածիս մէջ անվայել բան մը չկար:

— Բնաւ երբեք, ո՞վ ըսաւ թէ անվայել բան է ըրածդ, գացեր ամուսինիդ ամսականը ապահովեր ես… հիմա դուն ե՞րբ ճամբայ ելլելու միտք ունիս, ինծի ան ըսէ:

— Եթէ հրաման տաս, Ղուկաս էֆէնտի, պատասխանեց Երանիկ ձայնը անուշցնելով, ես կ'ուզեմ որ քոյրս հոս չձգած մեկնիմ, լաւագոյնը այս կ'ըլլայ, թէ ինծի եւ թէ քեզի համար, կը խնդրեմ այս մասին մի հակառակիր ինծի, մտածէ, որ աղջիկ զաւակ մը ունիմ, որուն անունը պէտք չէ արատաւորուի օր մը իր մօր պատճառով… քու աղջիկներուդ սիրոյն թող տուր, որ երթամ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԳՐԻԳՈՐ Պ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՀՈԳԻՈՅՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԵՐԵՍՈՒՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

—o—

ՀՌՈՄ (Յատուկ).— Ամսոյս 16ին, Ջորեքշաբթի օրը, Ուրբանեան վարժարանի եկեղեցիին մէջ, ժամը 18,30ին, մատուցուեցաւ հանգստեան պատարագ՝ մասնակցութեամբ 12 միսիոնար եպիսկոպոսնե- րու եւ 12 վարդապետներու:

Լատինական ծէսով մատուցուած այս արարողութեան կը նախագահէին Կար- դինալ Անճելօ Ռոսսի, յաջորդ երջանկայիշատակ մեր հայ Հայրապետին, եւ Իգնատիոս–Պետրոս Պաթանեան Կաթողիկոս–Պատրիարքը, որ կը կրէր հայկական ծէսին պատարագի զգեստները:

Մատուռը լեցուն էր հրաւիրեալներու բազմութեամբ: Ներկայ էին 18 կարդինալներ՝ Կարդ. Ջէնօ, Ջիգոնիանի, Մարելլա, Տէ Գոսթա Նունէս, Անդոնիութթի, Վիլլօ, Պելլրամի, Կարրոն, Տը Ֆիւրստենպէրկ, Սամորէ, Բարէնգէ, Տելլ–Ագուա, Սթաֆֆա, Վանյոցցի, Պերթոլի, Օտտի, Վիլլըրանոս, եւ քանի մօտ եպիսկոպոսներ, արեւելեան պատրիարքութեանց ներկայացուցիչներ, գրեթէ բոլոր Լատին եւ Արեւելքցի միաբանութեանց մեծաւորները կամ ներկայացուցիչները, բազմաթիւ Հռոմէաբնակ Հայեր, Անարատ Ցղութեան միաբանութեան հայ մայրապետներու վարչական կազմն ու մայր տան անդամներն ու նորընծաները, ողբացեալ Հայրապետին քոյրը՝ Տիկին Լիզա Աղաճանեան, Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորները: վարդապետները եւ ժառանգաւորները, բազմաթիւ դեսպաններ այլազան ազգերու: Եկեղեցւոյ վերնատունը գրաւուած էր Ուրբանեան երեք վարժարաններու 500 աշակերտներու կողմէ, որոնք կատարեցին լատինաւէս պատարագին երգեցողութիւնը:

Աւետարանի ընթերցումէն ետք, Հաւատասփիւռ Ժողովի քարտուղարը, Սերճիօ Բինյետոլի, հակիրճ դամբանական մը խօսեցաւ, իտալերէն լեզուով, վեր հանելով Կարդինալ Աղաճանեանի անձը, որպէս Ս. Եկեղեցւոյ (իր ընդհանրական ըմբռնումով) կարկառուն մէկ զաւակը, որ իր կեանքով եղաւ ընտիր քար մը սոյն եկեղեցւոյ մարմնոյն կազմաւորման մէջ: Ցետ ցոյց տալու, այլազան մէջբերումներով, թէ ո՛րքան ան գնահատուած էր սրբազան պապերէն, նոյն Արքեպիսկոպոսը աւելցուց թէ իրեն համար, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին ապրող կարդինալներու մէջ, սրբութիւն բուրող չորս կարդինալներէն մին եղած էր, ըստ իր անձնական տպաւորութեան. ասոնք էին՝ Միլանոյի Արքեպիսկոպոս՝ Կարդ. Շուսթէր, Ֆիրենցէի Արք. Կարդ. Տելլա Գոստա, վատիկանեան մատենադարանի նախկին տնօրէն՝ Կարդ. Մերգաթի եւ ողբացեալ Կարդ. Աղաճանեան, որուն հինգ տարի աշխատակիցը ըլլալու բախտ ունեցեր էր դամբանականը խօսող Արքեպիսկոպոսը:

Իգնատիոս Պաթանեան Կաթողիկոս–Պատրիարքը, ֆրանսերէն լեզուով խօսեցաւ երկրորդ դամբանականը:

Պատրիարքը, որ իր խօսքը կ՚ուղղէր կարդինալներու, դիւանագիտական մարմնոյ անդամներուն եւ օտար բազմութեան, համառօտ նկարագրութիւնը տուաւ երջանկայիշատակ Հայրապետին եկեղեցական գործունէութեան:

Այլազան դէպքերու եւ օտար անձնաւորութեանց վկայութիւններու մէջբերումով, յարմար եւ տպաւորիչ խորհրդածութիւններով, կենդանի եւ իրական դիմագիծը պատկերացուց աշխարհահռչակ Հայրապետին:

Հայ եկեղեցւոյ անբասիր եւ սրբակենցաղ վարդապետ, իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան փրոֆեսէօր, դաստիարակ հայ ժառանգաւորներու, եպիսկոպոս եւ կաթողիկոս – պատրիարք հայ եկեղեցւոյ, ծիրանաւոր հայրապետ յաչս համայն կաթողիկէ աշխարհին, նախագահ հաւատասփիւռ Ս. Ժողովին, որմէ կախում ունին բոլոր կաթողիկէ միսիոնարական շարժումները որ կը կենդանացնեն աւետարանական քարոզութեամբ աշխարհի չորս հողամասերը եւ որուն իրաւասութեան կապուած են 800է աւելի եպիսկոպոսներ եւ թեմակալներ, որոնք կը հովուեն բազմաթիւ տասնեակ միլիոն հաւատացեալներ... այս եւ ասոնց նման կարեւոր պատասխանատուութեանց մէջ, Կարդինալ Աղաճանեան, երէկուան Ախըլցխայի փոքրիկ հայ պատանին, փառաւորապէս պանծացուց — առանց մատնելու ճշմարտութիւնը — զտարիւն Հայու մաքուր դիմագիծը եւ հայ եկեղեցականի սրբազան պաշտօնը:

Պաթանեան Պատրիարքը, կէս միլիոն կաթողիկէ հաւատացեալներու ներկայացուցիչներու առջեւ, որոնք յայտնի յուզումով կը հետեւէին դամբանականին, առանց վարանումի յայտարարեց թէ սուգը որ պատեց ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհը՝ մահով Կարդինալ Աղաճանեանի՝ քիչ անգամ ունեցած է նման համեմատութիւններ վերջին ժամանակներու ընթացքին:

Տպաւորիչ դամբանականէն ետք, կատարեց հանգստեան պաշտօնը: Լեւոնեան հայ վարժարանի ժառանգաւորները յուզիչ նրբերանգներով երգեցին արարողութեան շարականները:

Պատարագէն ետք, Պաթանեան Պատրիարքը եւ Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորները, Կարդինալ Ռոսսիի հրաւէրին վրայ, ընթրեցին Ուրբանեան վարժարանի աշակերտութեան հետ:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՌԱՏԻՈԿԱՅԱՆԷՆ

Կիրակի օրը, 20 Յունիս, Վատիկանի ռատիոկայանէն սփռուեցաւ հայածէս ձայնաւոր պատարագ, որ մատուցուեցաւ Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեանի կողմէ, Կարդինալ Գրիգոր–Պետրոս Աղաճանեանի հոգւոյն համար:

Բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւնները կատարեցին Հայ Ժառանգաւորացի աշակերտները:

Պաթանեան Պատրիարքը, որ ընդունուեցաւ Ռատիօ–Վատիկանի տնօրէնի կողմէ, խօսեցաւ օրուան քարոզը, ոգեկոչելով անգամ մը եւս, ի լուր մեր հայ հաւատացեալներուն, դէմքն ու գործը երջանկայիշատակ Կարդինալ Աղաճանեանի:

Ցաւարտ պատարագին, կատարուեցաւ հանգստեան պաշտօնը:

Թ.

հայ իրականութեան մէջ, իբրեւ յառաջադէմ երեւոյթ:

Մինչեւ ԺԹ. դարու 80ական թուականները, շուրջ 60 տարի, Կալկաթայի Մարդասիրականը կ՚ապրի կազմաւորման եւ բուռն վերելքի ժամանակաշրջան մը, կրթելով հարիւրաւոր հայ պատանիներ եւ պարմանուհիներ եւ մեծ ծառայութիւններ մատուցանելով հնդկահայ մըշակոյթին: Ճեմարանի նախկին սաներէն շատեր կը դառնան բանասէր, ճարտարապետ, բժիշկ, ուսուցիչ, պետական գործիչ, արհեստաւոր, վաճառական եւայլն: Ասոնցմէ էին բանասէր Մեսրոպ Սեթեանց, բժիշկ եւ պետական պաշտօնեայ Ստեփանոս Յովսէփեան – Մանուկեանց, Սարգիս Թադեւոսեան – Աւետումեանց, ճարտարապետ Գալուստ Վարդանեան, ճեմարանի տեսուչներ Գէորգ Թուրեան, Դաւիթ Դաւթեան եւ ուրիշներ:

Մինչեւ ներկայ դարու 20ական թուականները կրթական օճախի ներքին կեանքը կը կորսնցնէ իր նախկին աշխուժութիւնը եւ զաղութի թիւի նուազումին հետեւանքով կը պակսի աշակերտութիւնը, սակայն 1930էն ետք ան կ՚արձանագրէ ստեղծագործական վերելքի նոր շրջան մը: Ցատկապէս Հնդկաստանի անկախութեան հռչակումէն ետք, երբ Կալկաթայի Հայութիւնը, իբրեւ ազգային փոքրամասնութիւն, կը ստանայ «սահմանադրական որոշ արտօնութիւններ», ճեմարանը կը բոլորէ իր ծաղկման երկրորդ շրջանը: Կ՚աւելնայ ոչ միայն անոր աշակերտութեան թիւը, այլեւ Դաւիթ Դաւթեանի ջանքերով դարձեալ կը բացուի աղջիկներու բաժինը: Դասաւանդուած նիւթերու շարքին է Հայաստանը: Մեծ աշխատանք կը կատարէ ճեմարանի նախկին Սաներու Միութիւնը: Ոմանց ճիգով կը վերահաստատուի տպարանը եւ 1950էն մինչեւ 1956 կը հրատարակուի «Նոր Ազդարար»ը:

Ճեմարանի այժմու տեսուչն է Վահան Փօլատեան:

Վ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ

ՄԻՇՏ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ...

ԽՄԲ.— Իսրայէլի Հայ գաղութի վարչութիւնը, մեզմէ կը խնդրէ հրատարակել պատճէնը այն նամակին, զոր ուղղած է Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսին, միշտ նոյն անհամ հարցին շուրջ՝ Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքի պատմութիւնները: Մենք այլեւս ըսելիք չունինք այս նիւթին շուրջ, տրուած ըլլալով որ ինչ որ ալ ըսուի, ուր որ ալ ըսուի, որու որ ալ ըսուի, կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի: Կրնայ ըլլալ որ օր մը Երուսաղէմ քաղաքի հարցը, որ *միջազգային բարդ խնդիր* մըն է լուծուի, բայց դժբախտաբար Երուսաղէմի վանքին հարցը, որ *ազգային պարզ խնդիր* մըն է կրնայ երբեք չլուծուի:

×

Նորին Սուրբ Օծութիւն
Տէր Տէր Վազգէն Ա.
Հայրապետ եւ Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց ի Սուրբ Էջմիածին

Վեհափառ Տէր,

Անշուշտ զանազան տեղեկագիրներ Ձեզ հասած ըլլալով, տեղեակ էք Երուսաղէմի, Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան Պատրիարքական Աթոռին քմահաճ Վարչութեան եւ յոռի մատակարարութեան մասին:

Ծարահատ, Իսրայէլի Հայութիւնը Միութիւն մը կազմեց եւ վաւերացնել տուաւ նպատակ ունենալով ամբողջ Հայութեան բարոյական սեփականութիւնը եղող, դարերու ընթացքին դիզուած կալուածներուն ծախուելուն եւ դոյացած գումարին մսխումին արգելք ըլլալ: Իրաւ է թէ Պետութեան աչքին կալուածները վանքին կը պատկանին, բայց երբ մեր Հայրերը նուիրած են, երբեք չեն մտածած որ օր մը կրնան անոնք առարկայ ըլլալ, անբարեխիղճ մատակարարի մը ձեռքը անցնելով, ամէն բանի ծառայել, բացի այն նպատակին, Աստուծոյ պաշտամունքին, որու համար նուիրուած են:

Այս տրտունջները լուսաբանելու համար Ձեր Սրբութիւնը Փրոֆ. Բարսեղեանը ղրկեց: Տուած տեղեկագիրը իրականութեան ամբողջական պատկերը չէր տար. Ձեր Ս. Աթոռէն վճիռ մըն ալ չեկաւ եղրափակելու հարցը: Կը վախնանք որ կը կրկնուի ձեռագիրներու գայթակղութիւնը ուր յայտնի դողերը անյայտ յայտարարուեցան:

Ներկայիս որդիական ազատութեամբ եւ համարձակութեամբ ջերմապէս կը խնդրենք որ Ձեր Հայրապետական ամբողջ հեղինակութիւնն ու իշխանութիւնը գործածէք Ամենապատիւ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան պատրիարքն ու Գերաշնորհ Շահէ Եպս. Աճէմեանը կանոնաւորութեան եւ եկեղեցասիրութեան ճամբուն մէջ բերելու համար ի շինութիւն հաւատացեալ հայ ժողովուրդին եւ ի պահպանումն վանքին նիւթական հարստութեան:

Պիտի չուզէինք որ հայ եկեղեցւոյ ներքին անկանոնութիւնները միջազգային հանրութեան առջեւ պարզուէին. դժբախտութիւն մը, որ ուշ կամ կանուխ կրնայ պատահիլ, եւ որ միայն Ձեր Ս. Օծութիւնը կրնայ արգիլել: Ի վերջոյ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ շահը վեր է երկու, նոյնիսկ բարձրաստիճան, եկեղեցականներու շահէն:

Ներողամիտ եղէք որ, թէպէտեւ պարզ հաւատացեալներ, բայց սիրող մեր եկեղեցւոյ, կը համարձակինք ուղղակի Սուրբ Աթոռիդ գրել որդիական անկեղծութեամբ. մեր միակ փափաքն է որ վերահաստատուի կրկին սէրն ու վստահութիւնը վանքին եւ անոր սպասարկող եկեղեցականութեան հանդէպ, եւ անոնց միջոցով մեր փառումը Սուրբ Աթոռիդ:

Ձեր Հայրապետական օրհնութիւնը կը խնդրենք եւ Աջհամբոյրիւ կը մնանք ձեր հարազատ եւ հնազանդ որդիները:

Ի դիմաց Իսրայէլի Հայոց Միութեան Վարչութեան
Ատենապետ Կ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ
Ատենադպիր ՀՐԱՉ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ցաճախորդը հեռացաւ:

Ապրանքը հաւաքելիս՝ Հաջի աղա մէկ մէկ դուրս էր նայում: Թէեւ իրեն դիտողներ չեղան, բայց սկսեց կարծել որ ամէն մի անցնող մի անգամ ներս է նայում եւ ապա անց կենում: Վերջին կտոր ապրանքը տեղն էր դնում, ներս մտաւ Մարգար աղան: Հաջի աղան չափազանց մտահոգուեց: Այդ ժամին ինչո՞ւ Մարգար աղան իր խանութը պիտի գար: Նա էլ այն մարդկանցից էր որ անում էր այն, ինչ որ տարիների ընթացքում անում էր:

Մարգար աղան տարիների ընթացքում, այդ ժամին Հաջի աղայի խանութը ոտք չէր դրել:

Մարգար աղան ներս մտաւ չմտաւ, յարեց.

— Տեսնամ Հաջի աղայիս քէֆն ինտո՞ր է:

Հաջի աղան ոչինչ չպատասխանեց. լեզուն վայրկենապէս չորացաւ, որովհետեւ մտածեց որ Մարգար աղայի գալն էլ վերջին տարօրինակ երեւոյթների մի օղակն է:

— Կ՚ըսիմ՝ Հաջի աղայիս քէֆն ինտո՞ր է, կրկնեց Մարգար աղան:

Հաջի աղան կարծեց որ դիմացինը հեգնում է իրեն:

— Աստուածդ կը սիրես, հերիք է, Մարգար աղա, քէֆի վախտ չէ:

Մարգար աղան էլ ապշեց: Նա ոչինչից լուր չունէր եւ զարմացաւ որ Հաջի աղային դուր չեկաւ ոչ միայն իր հարցն ու փորձը, այլ եւ ներս մտնելը:

— Ի՞նչ է եղել, մախմո՞ւր ես, հարցրեց Մարգար աղան, այս անգամ կէս հեգնանքով եւ աւելացրեց, — անկաճ մի՛ կախեր, քէֆ ըրէ, ինչ կ՚ուզեն ըսեն:

— Մարգար աղա՛, քըզի բան մը ըսի՞մ, հարցրեց Հաջի աղան:

— Մէկ ըլ ըսէ՛, երկուք ըլ ըսէ՛:

— Չէ, մինակ մէկ բան:

— Ըսէ՛:

— Լեզուիդ տակն ի՞նչ կայ:

— Ի՞նչ տըլլի, ջանը՛մ:

— Չէ՛, բան մի կայ:

Մարգար աղան երդում արաւ որ լեզուի տակ ոչինչ կայ:

— Սրտի՞դ մէջ ինչ կայ, սրտիդ մէջ:

— Սրտիս մէջ ըլ բան չկայ Հաջի աղա:

Մարգար աղան նշմարեց որ Հաջի աղան ապշահար դուրս է նայում: Ինքն էլ նայեց: Մի քանի հոգի, փէշերը լկտիօրէն ճակատների վրայ իջեցրած, աչքերը կկոցած, նայում էին Հաջի աղային: Բաւական նայելուց յետոյ հեռացան ինչ որ իրար հետ փսփսալով եւ քրքջալով:

— Մարգա՛ր աղա, դողահար ձայնով յարեց Հաջի աղան, է՞ս ի՞նչ բան է:

— Ի՞նչը Հաջի աղա:

— Բոլորը ինծի կը նային:

— Ի՞նչ կ՚ըլլի, թող նային:

— Թող նայի՛ն, երկարացրեց Հաջի աղան:

— Հա՛, թող նային:

Մարգար աղա, սրտնեղած դարձաւ Հաջի աղան, չօչո՞ւխ ես, թէ էչ ես:

— Նէ չօչուխ իմ, նէ էչ իմ, հայվա՛ն, վշտացած բացագանչեց Մարգար աղան:

Տիրեց լռութիւն, Հաջի աղան մի ակնթարթում զգաստացաւ եւ զգաց որ աւելորդ հարց տուեց:

— Բան մըն էր, ըսի, ներէ՛:

— Ի՛նչ ներելու բան է, ես եկեր իմ քէֆդ կը հարցնիմ, դուն ինծի ի՛նչ կ՚ըսես, պատասխանեց Մարգար աղան եւ լռութեամբ հեռացաւ խանութից:

Հաջի աղան եկաւ այն եզրակացութեան որ կոպիտ վարուեց Մարգար աղայի հետ, բայց ի վերջոյ համոզեց իրան որ նրա լեզուի տակ մի բան կար եւ չասաց: Սկսեց զբաղուել խանութի ապրանքներով մեծ ճիգով, ներքին հզօր պայքարով որպէսզի դուրս չնայի: Դարսած ապրանքները վերստին դասաւորեց, բայց չկարողացաւ ներքին բուռն ցանկութեան յաղթահարել եւ նորից դուրս նայեց: Դրսում էլի մի քանի հոգի կանգնած էին եւ իրեն էին նայում, նայում էին տարօրինակօրէն: Տեսաւ չի կարող ազատուել նայուածքներից՝ մի միտք յղացաւ — փակել խանութը եւ գնալ տուն:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(7 Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Քիրազեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի (Յունիս 27) առաւօտ, Շաւիլի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒԷՐ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարեդարձին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

14ՐԴ ՑԱՆԿ

Պր. Գեղամ Ոսկանեան, Յ. Հիսայեանի ձեռամբ (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւյմէճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Զարմայր Մուսէեան (Պանեէօ) 500ական, Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան (Մարսէյլ) 400, Ս. Սահակեան ընտանիք (Տէսին) 300, Պր. Սուքիաս Պապիկեան, Պր. Ժան Հիւսեան, Կարապետ Ծառուկեան, Հիսայեանի ձեռամբ (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) 200ական, Տէր եւ Տիկին Սիսակ Սիսլեան (Կռընոպլը), Մարտիրոսեան ընտանիք, Մ. Մուրատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 150ական, Օրդ. Ղուկասեան (Մոնթրէօյ), Տիկին Աչճեան (Պանեօլէ), Կ. Միհրան (Ռիէզ) 100ական, Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականի քոյր միութիւններ 640 Ֆր.:

Նախկին գումար 69.600, 14րդ ցանկի գումար 4.540, ընդհ. գումար 74.140 Ֆ.:

MELIK AMIRAYAN

PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphoner au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

BEZIERS

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պեզիէ

COLONIE ST. ANDRE, Route de Bessan, Béziers (34)

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *Ֆր.*, 14 *օրէն աւելի, օրական* 24 *Ֆր.* 7*էն* 14 *օր՝* 27 *Ֆր.* 7*էն պակաս՝* 30 *Ֆր.:*

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ Երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30*էն* 20 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 16*էն* 20*: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Անտիյի Մտաւորականներու Տան շինութեան ի նպաստ, ձեռամբ Պ. Կարպիս Գապատայեանի՝ Պ. Պ. Մանէսեան Ժիրայր, Ոսկերիչեան Անտրէ, Անդրէասեան Լորիս, Գալաֆեան Արամ, Պետրոսեան Երուանդ, Գէորգեան Մեսրոպ, Եէտիդարտաշեան Արման, Եոխդարտաշեան Անտրէ, Խաապալեան Հայկ, Պօղոսեան Տարօն, Կարպիս Գապատայեան 500ական Ֆր.: Տիկին Արաքսի Սիմոնեան–Ալթունեան, իր սիրելի զարմիկին, ողբ. Շահան Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի, Մտաւորականներու Տան շինութեան համար 50 Ֆր.: Տէր եւ Տիկին Արամ Պասմաճեան, իրենց զարմիկին, ողբ. Տիրան Ապուլեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր.: Պ. Մկրտիչ Գազանճեան, ողբ. Տիկին Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առթիւ 30 Ֆր.:

Յունիս 20ի դաշտահանդէսին առիթով՝ Պ. Պ. Սեդրակ Սանճեան 250 Ֆր., Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն, Պ. Ռոժէ Ջրբաշեան, Արմէն Տապաղեան, Արտաւազդ Փօսթոյեան 100ական Ֆր., Պ. Նորայր Երամեան 50, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տամլամեան, Ժիրայր Աբրահամեան, Գաբրիէլ Գամուն, Տիկիններ Սահակեան եւ Բրիտանոֆ 20ական, Ռոպէր Պիւսի, Քէօսէեան 10ական Ֆր.:

(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՆԱՐԱՏ ՑՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Առնուվիլի Անարատ Ցղութեան հայ քոյրերը կ'ընդունին Յուլիս ամսուան մէջ փոքրիկ մանուկներ «կառտըրի»ի համար:

Նոյնպէս յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին 1971–1972 կ'ընդունին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ փոքրիկ մանուկներ:

Արձանագրութիւնները սկսած են: Դիմել՝ 73, Ավընիւ Անրի Պարպիւս Առնուվիլ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի «Դ. Վարուժան» խումբի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին, Թափի վեռ, Պուա տը Մէօտոն:

×

Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի դաշտահանդէսը Կիրակի, Յուլիս 4, Վալպըրի անտառներուն մէջ:

×

ԼԻՈՆ.— «Հերոսներու Օր»ը դաշտահանդէս, 11 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ պարտէզին մէջ, նախաձեռնութեամբ « Վարանդեան » կոմիտէի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— *Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:*

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 22՝ 2300 ՖՐ.

ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 27՝ 2750 ՖՐ.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère *classe*

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

16էն 35 տարեկան

Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 ՖՐ.

Հոկտեմբեր 2էն 20
2450 ֆր.

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 27 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12149
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.149

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

Ազգապահպանման համար կարեւոր ազդակ մըն է կապը հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ:

Այն օրէն ի վեր, որ Խորհրդային Միութեան ներքին քաղաքականութեան մէջ որոշ յեղաշրջում առաջ եկաւ եւ փոքրիկ ճեղք մը բացուեցաւ երկաթէ վարագոյրին վրայ, հայրենիքէն սկսան պարբե – րաբար կուռնկներ գալ, «խապրիկներ» բերելու համար «մեր աշխարհէն» ար – տասահմանի հայրենակարօտ պանդուխտ Հայութեան:

«Մշակութային» անմեղ անունին տակ կապեր հաստատուեցան հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ՝ համաշխարհային երկ – րորդ պատերազմի վաղորդայնին:

Նախ կազմուեցաւ «Արտասահմանեան երկրների հետ Բարեկամութեան եւ Կուլ–տուրական Կապի Հայկական Ընկերու – թիւն»ը, որ սկսաւ հրատարակել իր «օր–գան»ը՝ Սովետական Հայաստան, հասա–րակական, գրական – գեղարուեստական պատկերազարդ ամսագիր:

1964ին կազմուեցաւ Սփիւռքահայու – թեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն եւ թիւ 214էն սկսեալ Սովետական Հա – յաստան ամսագիրը դարձուց իր «օր – գան»ը: Կոմիտէն 1965ին հիմը դրաւ Հայ–րենիքի Ձայն շաբաթաթերթին: Ամսա – գիրն ու շաբաթաթերթը ցարդ լոյս կը տեսնեն եւ կը ղրկուին փափաքողներուն:

Կապը միակողմանի է դժբախտաբար:

Հայրենիքը կը պատկանի համայն Հա–յութեան:

«Սփիւռք» կը նշանակէ հայրենիքէն դուրս օտար հողերու վրայ բոյն շինած Հայեր, ամէն դասակարգէ ու դաւա – նանքէ:

Կապի Կոմիտէն եւ իր զոյգ պաշտօնա–թերթերը «Սփիւռք»ի սահմանումին մա–սին նեղմիտ գաղափարներ ունին: Անոնց համար «Սփիւռք» կը նշանակէ «առաջա–դիմական» կազմակերպութիւններ: Այս – ինքն անոնք, որ օրն ի բուն լորձնաշուրթն կը փառաբանեն խորհրդային վարչաձեւն ու համայնավարական գաղափարականը:

Այսինքն այն նոյն գաղափարի մար – դիկը, որ երէկ, «անհատի պաշտամունքի» օրերուն, խունկ կը ծխէին «ժողովուրդ–ներու մեծ առաջնորդ», «հանճարափայլ գեներալիսիմուս» Սթալինի առջեւ:

Խորհրդայնացման յիսնամեակին առ–թիւ նոյն «առաջադիմական»ները ուրա – նալով Հայութեան ազատագրական շար–ժումներն ու 1915–18ի տաժանելի եր – կունքը, որ յանգեցաւ անկախ Հայաս – տանի Հանրապետութեան ծնունդին՝ Մա–յիս 28ին, ամէն «հրաշք» վերագրեցին Լենինի եւ Համայնավար կուսակցու – թեան:

Մշակութային Կապի Կոմիտէն դատ Երեւանի մէջ կայ նաեւ Հայաստանի Երի–տասարդական Կազմակերպութիւնների Կոմիտէ, որուն հրաւէրով ներկայ տար–ւան Յունուար 20էն մինչեւ Փետր. մէկ Երեւանի մէջ «հանդիպում – հաւաք» ու–նեցան «սփիւռքահայ առաջդիմական մի–ութիւններ», որոնք «ոչ միայն նամակա–գրութեամբ, այլ եւ Համաշխարհային դեմոկրատական Ֆեդերացիայի շրջանակ–րում սերտ համագործակցութեամբ հան–դէս են գալիս յանուն խաղաղութեան ու բարեկամութեան ծաւալուող աշխատանք–ներին», ինչպէս կը յայտարարէ յիշեալ Կոմիտէի նախագահ Ռոբերտ Արզումանեան (Հայրենիքի Ձայն, Թիւ 5(283) էջ 2:

Խնդրոյ առարկայ հաւաքոյթէն ետք հրատարակուած կոչն ալ ստորագրուած էր «Առաջադիմական Երիտասարդական Միութիւններու» անունով, ուղղուած Սփիւռքի «առաջադիմական»ներուն:

Սփիւռքահայութեան հետ կապ հաս – տատելու յաւակնութեամբ հրապարակ իջնող վարիչները միթէ՞ չեն տեսներ, որ «առաջադիմական» չէ արտասահմանի Հայութիւնը, տարեց թէ երիտասարդ:

«Առաջադիմական» կոչուածները չըն–չին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն բաղդատմամբ հայրենասիրական, ժողո – վրդավարական, ազատական կազմակեր–պութեանց, որոնք Սփիւռքի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմեն ու հոգե – ւին լծուած են ազգապահպանման նուի–րական աշխատանքներուն:

Անոնք ունին իրենց դպրոցները, մա – մուլը, քաղաքական, մշակութային, ե–րիտասարդական, մարզական, բարեսի – րական, կրթական, կրօնական, կանացի եւ այլ կազմակերպութիւնները:

Մշակութային Կապի վարիչները, ինչ–պէս այլ բազմաթիւ մտաւորականներ, քաղաքական դէմքեր եւ արուեստագէտ–ներ յաճախ կ'այցելեն արտասահման: Ձե՞ն տեսներ ոչ–առաջադիմական, ազգա–նուէր կազմակերպութեանց անհուն զո–հողութիւններու գնով կատարած ճիգերն ու ձեռք բերած բարերար արդիւնքները:

Խորհրդայնացումէն կէս դար վերջ տա–կաւին ինչո՞ւ յամառիլ հրեայի եւ հեթա–նոսի խտրութիւն դնել սփիւռքի Հայերուն միջեւ: Քաղաքականութիւն՝ որ կը նշա–նակէ պարզապէս որոմ սերմանել եւ պա–ռակտել Հայութիւնը:

Հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ կապը պէտք է ծառայէ համերաշխութեան եւ ո՛չ թէ պառակտումի:

Մէ՛կ է հայրենիքը եւ մէկ է Հայու – թիւնը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ

Ձախին դէմ հալածանքը կը շարունակ–ուի, հակառակ այն իրողութեան, որ վերջ դրած է ահաբեկչութիւնը: Առջի օր իշխանութիւնները ձերբակալեցին երկու փաստաբան եւ երեք լրագրող: Այժմ ամ–բողջ ձախը, նոյնիսկ անոր չափաւոր հատուածը ծանր հարուած կրած է: Բազ–մաթիւ շարքայիններ բանտարկուած են, իսկ միւսները վախի ազդեցութեան տակ լռութեան դատապարտուած են:

Անդին սակայն աջը սանձարձակ կ'ար–տայայտուի: Աջակողմեան թերթերը նոյնիսկ կը քննադատեն այն նախարար–ները, որոնք ազատախոհ գաղափարներ ունին: Արդէն տարօրինակ գոյակցութիւն մը հաստատուած է կառավարական կաղ–մին մէջ: Մէկ կողմ՝ բարեփոխումի կողմնակից երիտասարդ մասնագէտներ, միւս կողմ՝ պահպանողական տարրեր:

Դէտերու համոզումով անխուսափելի պիտի դառնայ ներքին բախում մը ասոնց միջեւ: Կարծր քաղաքականութեան կողմ–նակիցներ կը գտնուին բանակին եւ ար–դարադատութեան շրջանակներու մէջ: Դեռ վերջերս երկու փրոֆեսէօրներ ձեր–բակալուեցան, երկուքն ալ Անգարայի համալսարանի քաղաքական գիտութիւն – ներու ճիւղէն, որովհետեւ թարգմանած էին ամերիկեան գիրք մը, որ կը պարու–նակէր մէջբերումներ Մարքսէ: Ասիկա նկատուեցաւ համայնավար քարոզչու – թիւն:

Աջ կուսակցութիւնները գոհ են ան – շուշտ, մինչ Ինէօնիւի Հալքը վերապահ կը մնայ: Բայց Մանուի թղթակիցը կ'ըսէ թէ այն պահուն երբ աջը յաղթած կը թուի եւ ձախը ճզմուած, ծեր «փաշան», որ 87 տարեկան է, Թուրք ազատականնե–րուն միակ յոյսը կը մնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Թիցիանոյի «Ակտէոնի մահը», զոր Թագուհիին զարմիկը Լորտ Հարուըրտ ծախու հանած էր, բարձրա – ցաւ 22 միլիոն ֆրանքի (աւելի քան երկու միլիառ հին ֆրանք) եւ գնուեցաւ Ամե – րիկացիի մը կողմէ: Մրցանիշը կոտրած էր անցած տարի Վելասքէզի մէկ դիմա–նկարը (22 միլիոն 344 հազար):

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրագէտ՝ Սոլժենիցին կ'ըսէ թէ Թուարանութեան շնորհիւ է որ վերապրած է աշխատանքի կայանները անցուցած ութ տարիներուն: Նոպէլի կա–ճառի խնդրանքին վրայ է որ կարճ ինք–նակենսագրութիւն մը գրած է, ուր կ'ը–սէ նաեւ «աններելի սխալ մը գործեցի կանխահասօրէն յայտնելով գործերս»:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Հեռագրական Գործակա – լութիւնը Յունիս 22ի իր հաղորդագրու–թեամբ, մանրամասնօրէն կը նկարագրէ բանաստեղծ Պարոյր Սեւակի յուղարկա–ւորութիւնն ու թաղումը:

«Յունիս 19ին, կ'ըսէ գործակալութիւ–նը, «Սպենդիարեան» օփերայի եւ պալէ–թի պետական թատրոնի ճեմասրահին մէջ, ուր դրուած էին Պարոյր Սեւակի ու անոր կնոջ, Նէլլի Մէնաշարաշվիլլիի դագաղները, կը հնչէին սուգի մեղեդի – ները: Հայաստանի պետական սիմֆոնիք նուագախումբը եւ պետական երգչախում–բը կատարեցին Կոմիտասի եւ Մակար Եկ–մալեանի յուղաթաթաւ երգերը: Բարձրա–խօսներէն մերթ ընդ մերթ կը լսուէր Սե–ւակի կենդանի ձայնը: Կը հաղորդուէին անոր բանաստեղծութիւններու ձայնա – գրութիւնները:

«Ճեմասրահին մէջ, դրուած էին ծաղ–կեպսակներ, ուղարկուած կուսակցական մարմիններու, պետական հաստատու – թիւններու եւ Գրողներու Միութեան կողմէ:

«Հոն էին գրչակից ընկերները, ար – ուեստի եւ մշակոյթի գործիչներ, Պա – րոյր Սեւակի հարազատները եւ մերձա–ւորները:

«Անընդմէջ հոսանքով եկան հազարաւոր ու հազարաւոր մարդիկ, Հանրապետու – թեան աշխատաւորութեան ներկայացու–ցիչներ, ուսանողներ, դպրոցականներ: Եկած էին յարգանքի վերջին տուրքը տա–լու մեծանուն բանաստեղծին:

«Հանգուցեալներու դագաղներուն մօտ, պատուոյ պահակ կանգնած էին գրողներ, գրականագէտներ, դերասաններ, նկա – րիչներ, երգահաններ, լրագրողներ, ճար–տարապետներ, եւայլն:

«Պատուոյ պահակ կանգնած էին նաեւ Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրատեան, Գ. Տէր Ղազարեան, Գ. Արզումանեան եւ այլ ղեկավարներ:

«Գրչակից ընկերներու անունով հրա – ժեշտի խօսքը ըրաւ բանաստեղծ Վահագն Դաւթեան:

Ապա, «շոփէնեան սուգի մեղեդիներով, դագաղները դուրս հանուեցան օփերայի շէնքէն: Յուղարկաւորներու թափօրը ան–ցաւ Սայաթ–Նովա փողոցէն ու, ինքնա – շարժներով, ուղղուեցաւ Պարոյր Սեւակի ծննդավայրը, Արարատի շրջանի Սովե – տաշէն գիւղը, ուր, հանգուցեալի ծնողք–ներուն եւ մերձաւորներուն ցանկու – թեամբ, տեղի պիտի ունենար թաղումը:

«Յունիս 20ին, Սովետաշէն գիւղին մէջ տեղի ունեցաւ սուգի հանդիսաւոր մի – թինկ, որուն բացումը կատարեց Թաղ–ման կառավարական յանձնաժողովի նա–խագահ, Գերագոյն Խորհուրդի նախա – գահութեան նախագահի տեղակալ Հ. Բաղդասարեան:

«Ապա, խօսքը տրուեցաւ Գրողներու Միութեան վարչութեան երկրորդ քար – տուղար բանաստեղծ Հր. Յովհաննիսեա–նի: Այնուհետեւ, խօսեցաւ Գրականու – թեան Կաճառի տնօրէն Վ. Նալբանդեան:

«Կարդացուեցան ցաւակցական բազմա–թիւ հեռագիրներ:

«Հրաժեշտի վերջին պահն էր: Դարձեալ հնչեցին սուգի մեղեդիները:

«Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրատեան, Գ. Տէր–Ղազարեան, Գ. Արզումանեան եւ բազմաթիւ ուրիշ ղեկավարներ վերցու – ցին դագաղները եւ իջեցուցին գերեզման:

«Պարոյր Սեւակի եւ անոր կնոջ շիրիմը ծածկուեցաւ թարմ ծաղիկներով:

Դամբանականներէն հատուածներ եւ այլ մանրամասնութիւններ՝ մեր յաջորդ թիւով:

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Եւ ա՛յն հասկացայ,
Ո՛վ ազատութիւն
որ կարծեմ շատ ես դու նման աղի·

Երբ քեզ պեղում են՝
Հանում ընդերքից,
Իրենց ձեռքերն են մարդիկ կտրատում,
ինչպէս ապակուց···
Ու երբ լուծւում ես՝
ճիշտ աղի նման
դու չես երեւում·
դու համ ես դառնում···
Իսկ եթէ չկաս՝
անհամութիւն է,
որ եւ կարող է կոչուել բռնութիւն···
Իսկ եթէ չկաս՝
կարող է հոտել
ե՛ւ թանկ սնունդը,
որ հոգեւոր է···

Իսկապէս, որ դու նման ես աղի:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Ա.

Արեւելքի բնութիւնը, անկարգութեան հասնող իր շռայլութեամբ ու քմայքով մէկ եւ նոյն մարդուն պարգեւել է այնպիսի ունակութիւններ, որոնցով հնարաւոր էր ականաւոր դարձնել առնուազն վեց երջանիկ մարդու. մէկին՝ իբրեւ կախարդ երգիչ, միւսին՝ իբրեւ զմայլելի նուագածու, երրորդին՝ իբրեւ անմոռանալի երգաստեղծ – կոմպոզիտոր, իսկ մնացած երեքին՝ իբրեւ այնպիսի բանաստեղծներ, որոնցից իւրաքանչիւրը պիտի հպարտութիւն պատճառէր այն ազգին, որի լեզուով բանաստեղծելիս լինէր: Բայց Արեւելքի շքեղ բնութիւնը շնորհների մի այսպիսի բազմազանութիւն լցրել էր մէ՛կ հոգու մէջ, շռայլել մէ՛կ սրտի, կապել մէ՛կ անուան, որ պատանութեան տարիներին հնչում էր «Արութին», իսկ յետագայում եւ ընդմիշտ՝ «Սայաթ-Նովա»:

Ակամայ յիշում ես այն աւանդութիւնը, ըստ որի յունական եօթ քաղաք վիճում էին՝ Հոմերոսի ծննդավայրը կոչուելու համար: Եթէ վէճ գնար Սայաթ-Նովայի շուրջ, ապա պիտի վիճէին ոչ թէ միեւնոյն երկրի քաղաքները, այլ երեք տարբեր երկրներ՝ Հայաստանը, Վրաստանը եւ Ադրբեջանը: Բայց վէճ չի յարուցում Սայաթ-Նովան, որ ծնուել է Վրաստանի մայրաքաղաքում, հայ կիսաճորտ մի ընտանիքում, եւ դարձել է խորհրդանիշն այն բացառիկ երեւոյթի, երբ միեւնոյն անձը երեք տարբեր ժողովուրդների պատմութեան ու կեանքի մէջ է մտնում՝ միաժամանակ թէ իբրեւ մեծ երգիչ, թէ՛ իբրեւ վարպետ նուագածու, թէ՛ իբրեւ անմոռաց երգահան, թէ՛ իբրեւ անմահ բանաստեղծ: Ըստ աւանդութեան Սայաթ-Նովան ծնուել է 1712 թուականին. պատանի՝ զբաղուել է ջուլհակութեամբ, երիտասարդ՝ շրջել է երկրէց երկիր (հասնելով մինչեւ Հնդկաստան) եւ սպանուել է 1795 թուականին, երբ Պարսից տիրակալ Աղա-Մահմէդ ներքինին գրաւեց եւ աւերեց Թիֆլիսը…

Հաւատացեալների համար որքան անհրաժեշտ, նոյնքան էլ հեշտ բան է մահից առաջ խոստովանելը: Այդ կարող են անել բոլորը: Բայց միայն մեծերին է տրուած ոչ միայն մահից առաջ, այլ մահից յետոյ էլ խոստովանելու դժուարին բախտաւորութիւնը: Եւ ահա, աւելի քան 200 տարի, Սայաթ-Նովան խոստովանում է ոչ թէ ինչ-որ մէկի, այլ մի ամբողջ ժողովրդի: Ո՛չ, երե՛ք ժողովրդի:

Եւ խոստովանում է ոչ այլ ինչ, քան իր միակ եւ մեծագոյն մեղքը՝ սէրը:

Սէրն է, իսկապէս, նրա երկրորդ «ես»ը: Ուստի եւ Աւետարանի յայտնի տողը նա կը սրբագրէր այսպէս. «Ի սկզբանէ էր սէրն»…

Եւ բնաւ էլ արեւելեան չափազանցութիւն չէ նրա բազմիցս կրկնած այն համեմատութիւնը, թէ ինքը էշխի (այսինքն սիրոյ) ծովն է ընկած «մի փուքըր նաւի նման է»: Բաւականին մաշուած այս նմանութիւնը Սայաթ-Նովայի համար ինչ-որ յաջող կամ անյաջող բաղդատութիւն չէ, այլ առարկայացուած հոգեվիճակ: Սայաթ-Նովան ստեղծել է մի պատկեր, որ ցոյց է տալիս իր սիրածի ամենազօրութիւնը եւ (անդարձ ապացուցման օրէնքով) վկայում է նաեւ Սայաթ-Նովայի զօրութիւնը: «Դուն էն հուրին իս, վուր գեմի(նաւ) կու գութի», — ասում է բանաստեղծն իր սիրածին եւ ասածը պատճառաբանում գիտէ՞ք, թէ ինչպէս. «Ջունքի (որովհետեւ) ինձ գութեցիր խափով, նաղանի»: Ուրեմն՝ այն «նաղանի»ն, որ կարողացել է գրաւել-առնել բանաստեղծի նման անառիկ մէկին, պիտի որ լինի մի գերբնական էակ, ծովում նաւեր գերող մի գերբնական արարած, մի հուրի, — ահա եզրակացութիւնը:

Եւ այդ «հուրի»ն իսկապէս էլ սովորական կին չէր: «Շատ մարթ կոսէ, թէ եար ունիմ. դուն ուրի՛շ եար իս, գովելի» — ընդգծում է Սայաթ-Նովան եւ ընդգծում ոչ թէ կարմիր թանաքով, այլ սեփական սրտի արեամբ: Կարող էինք ինչ-որ յատուկ «ուրիշութիւն» չշնորհել այդ կնոջը, որովհետեւ ամէն մի սիրած էլ իր սիրածի աչքին ուրիշ է թւում բնականաբար: Կարող էիք, եթէ շատ ուշացումով չիմանայինք, թէ ո՞վ է եղել սիրածը: Միաժամանակ ե՛ւ արքայադուստր, ե՛ւ արքայաքոյր, ինչպէս նաեւ տիկին ականաւոր իշխանի Վրաց արքայի դուստրը՝ Աննան: Դասային անհաւասարութեան դարում այնպիսի սիրով լցուած սիրտը չէր կարող չդառնալ տառապանքի անօթ եւ անյուսութեան բոյն: Բայց նաեւ՝ ակնածանքի յարուցիչ եւ երկիւղածութեան հրահրիչ: Ուստի եւ Սայաթ-Նովան իր սիրոյ մէջ ոչ միայն ժուժկալ, այլեւ պարկեշտ է սրբի չափ, եւ այսքանով էլ նրա տաք սէրը նման է այն սառցասարերին, որոնց մէկ-հինգերորդ մասն է միայն երեւում, իսկ վիթխարի զանգուածը ծածկուած-թաղուած է ովկիանոսում:

Այստեղից էլ՝ Սայաթ-Նովայի սիրերգութեան այն առանձնայատկութիւնները, որոնց սեփականատէրն է ինքը:

Այդ առանձնայատկութիւններից մէկի համար բնաբան կարող է տալ Շէքսպիրը. «Ով դաւաճանում է ինքն իրեն՝ աշխարհում չի սիրում ոչ ոքի»: Ինքն իր հանդէպ այսպէս անդաւաճան է Սայաթ-Նովան էլ՝ մէկը այն մարդկանցից, որոնց կրծքավանդակը ցոյց տալով՝ ասում են. «Այստեղ թոք չկայ — համատարա՛ծ սիրտ է»: Եւ կրծքավանդակով մէկ համատարած այս սիրտը լցուն է որքան անդաւաճան, նոյնքան էլ անյոյս մի սիրով: Այս պատճառով էլ Սայաթ-Նովայի սիրոյ բառարանը հանրագիտարանային չէ, այլ հոմանիշային: Բայց հոմանիշային նրա բառարանն ունի մի այնպիսի հարստութիւն, որի հաշուետարն են դարձել մինչեւ իսկ օտարները: Համաշխարհային բանաստեղծութեան մեծ գիտակ Վ. Բրիւսովն, օրինակ, հէնց այդ հաշուետարութիւնն էր անում, երբ Սայաթ-Նովայի խաղերում գտնում էր ապշեցուցիչ «բազմազանութիւն՝ միանմանութեան մէջ» եւ նրանց հեղինակին համարելով հանճար՝ իրաւամբ կոչում էր «երանգների բանաստեղծ»:

Այս երանգների բազմազանութիւնից, զգացմունքային այս հոմանիշների անսպառութիւնից, մեղեդիական միեւնոյն թեման անսահմանօրէն փոփոխակելու կարողութիւնից ընթերցողն զգում է մի գլխապտոյտ, որ շատ ծանօթ է Սայաթ-Նովայի ազգակիցներին, որովհետեւ այս առումով Սայաթ-Նովայից ամէնից աւելի յիշեցնող բանաստեղծն էլ դրել է հայերէն եւ կոչւում է Գրիգոր Նարեկացի:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

(Շար. – 1)

ՀՄԱՅԻ՛Չ ԶԱՆԳԱՀԱՐԸ…

Ա.

Բանաստեղծն է, որ այլապէս հասու, պիրկ եւ, միեւնոյն ժամանակ, զգայավառ չեչտով կը բնութագրէ գինքը ծնող ժողովուրդին նկարագիրը, այլ մանաւանդ՝ այդ ժողովուրդին վերապահուած լուսաւո՛ր առաքելութիւնը.

Ամէնուր հերկել,
Հասցրել բերքեր,
.
Ամէնուր թողել մեր աչքից՝ ցոլքեր,
Մեր հոգուց մասունք
Եւ նշխար՝ սրտից…

Պարոյր Սեւակի գրիչն ալ մօտ երեք տասնամեակ դարձաւ հայ գրական արուեստը ակօսող աշխոյժ խոփ մը, որ տաղանդն ունեցաւ յաճախ միապաղաղ հանդը վերածելու հմայիչ անդաստանի՝ յարաշարժ ելեւէջներով եւ առոգ հասկերով:

Եւ շուրջ երեք տասնամեակ անոր մըտքին ցոլքերն եւս տարածուեցան Մեծ Աշուղին սիրերգներէն մինչեւ Լոռեցի բանաստեղծին ժողովրդական երգերուն եւ Կոմիտասի հանճարին հարուստ լարերուն վրայ: Եւ դեռ՝ մեր մօտ ժամանակներու գրական ծիլերուն եւ արուեստի երեւոյթներուն վրայ:

Գրիչն ու միտքը մի՛շտ ունեցան սիրտը իբրեւ անբաժան ընկերակից: Աւելին՝ Մարդը, ա՛յն որ գդակը տեւապէս իր գլխուն պահելով կ'արժեւորէ գրագէտը, դայն կը դարձնէ արժանաւորութեան տէր բանաստեղծ – մտաւորականը: Ան տեւաբար գործօն եւ չօշափելի ներկայութիւն մը մնաց հայրենի առօրեայ կեանքին մէջ՝ մերթ պահակ մայրենիքի գեղեցկութիւններու, յաճախ՝ ըմբոստ եւ ընդվզող ազգային գրականութեան էութիւնը խաթարող երեւոյթներու եւ ըմբռնումներու դէմ եւ, վերջապէս, մի՛շտ սիրտ ու գուրգուրանք բաշխող հողի մարդկային վսեմ արժէքներու վրայ:

Այսպէս է, որ արկածահար բանաստեղծը, երեք տասնամեակներու հերկի եւ բերքի վաստակով մը կը դառնայ հմայի՛չ զանգահար մը, մեր գրական պարտէզին մէջ:

×

Տպաւորիչ ուժգնութեամբ ա՛ն քայլ կը նետէր գրական ասպարէզ: Պարոյր Սեւակի անունը իր առաջին յիշատակութիւնը կը գտնէր 1942ին, «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրին մէջ: Եօթը տարի ետք, 1949ին, երբ դեռ 25 տարեկան էր, լոյս կ'ընծայէր իր անդրանիկ գիրքը՝ «Անմահները հրամայում են» յատկանշական խորագրով:

Պատերազմի անմիջական արհաւիրքներուն յաջորդող այս գործը, իր 55 փոքրադիր էջերով, վկայութեան կը կանչէր սերունդի մը ձայնը, որ ականատես եղած էր փոթորկայոյզ օրերու: Բազմաճակատի մարդոց տենդն ու տենչը, խոհն ու զգացումը կ'արձանագրուէին հոն՝ ընդգրկումի բաւարար տարածութեամբ, այլ մանաւանդ ոճի թարմութեամբ եւ լեզուի հնարամտութեամբ: Նաեւ՝ պատկերներու բազմազանութեամբ եւ առատութեամբ:

Այս ձեւով ակներեւ կը դառնար ոճի ինքնատիպութիւն մը ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր դեռ տիրական կը մնար այնպէս որակուած «պատմողա – նկարագրաբարոյախօսական» գրականութիւնը, եւ շատ յաճախ միապաղաղ, ձանձրալի խօսքերու կրկնօրինակներ էին, որ տպագրական գլանին կը յանձնուէին…:

Առաւելաբար ա՛յս պատճառով է, որ առանձին հետաքրքրութիւն մը կը ստեղծէր Սեւակի հաւաքածոն, որ արտայայտութեան նոր ձեւերու փնտռտուք մը կը մատնէր առաջին հերթին:

Նոյն գիծը, առաւել կամ նուազ չափով ցայտուն կը դառնար նաեւ անոր յաջորդ գործերուն մէջ: Սեւակ 1953ին լոյս կ'ընծայէ «Անհաշտ մտերմութիւն» հատորը, որ ժողովրդականութիւն չի գտներ, ապա 1954ին՝ «Սիրոյ ճանապարհը», իսկ երեք տարի ետք 1957ին, «Նորից քեզ հետ» բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն:

Սակայն անոր անուան հմայքը պիտի հաստատուէր 1962ին, երբ հրապարակ կ'ելլէր համադանդներու շարքով հիւսուած անոր « Անլռելի զանգակատունը »: Բանաստեղծը, վարպետ քանդակագործ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Խեղճ կինը սկսաւ արտասուել: Իրաւցնէ խղճի խայթ մը, ամօթ մը կը զգար իր վիճակէն եւ կ'ուզէր որ ժամ առաջ վերջ տար իր վարած կեանքին եւ ճիշդ ատոր համար, առջի օր Քերովբէ էֆէնտիի գրասենեակին մէջ, յանձն առած էր վերջին զոհողութիւն մը ընել, անձնատուր ըլլալով անոր քմահաճոյքին: Հիմա սոսկումով կը մտածէր, որ գուցէ այդ մարդն ալ, հակառակ իր խօսքերուն, չարաչար խաբած էր զինքը կարգ մը խոստումներով:

— Զգեցէք որ երթամ, ձգեցէք որ երթամ, կը հեկեկար, ձեռքերը՝ աղաչաւոր, դէպի Ղուկաս էֆէնտին ուղղելով:

Վաճառականը, որչափ ալ քարասիրտ, չկրցաւ երկար ատեն անտարբեր մնալ իր առջեւ պարզուող տեսարանին:

— Շատ աղէկ, Երանիկ, թող ուզածիդ պէս ըլլայ, վաղուընէ պատրաստութիւններդ տես, եւ ուզած օրդ ալ ճամբայ ելիր, միայն թէ հանդարտէ ու պարապ տեղը ինքզինքդ այդպէս մի յուզեր:

— Իրա՞ւ կ'ըսես, այլեւս երթալուս պիտի չհակառակի՞ս, գոչեց կինը:

— Ինչո՞ւ հակառակիմ, միթէ սէրը բռնի կրնա՞յ ըլլալ, քանի որ ամուսինիդ քով երթալ կ'ուզես, թող կամքդ ըլլայ, նոյնիսկ կը խոստանամ ճամբու ծախքդ ալ վճարել…

— Շնորհակալ եմ, Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ Երանիկ երախտագէտ ձայնով մը:

Հետեւեալ առտու, Երանիկ կրկին խօսք բացաւ իր մեկնումին մասին եւ ուրախութեամբ տեսաւ, որ քեռայրը նոյն տրամադրութեան մէջ էր միշտ, այսինքն որեւէ առարկութիւն չէր ըներ իր Սամսոն երթալուն, ընդհակառակն դայն քաջալերել կը թուէր:

— Կ'երեւայ, որ քրոջս մօտ օրէն գալուն պատճառով, ինքն ալ համոզուած է, որ իմ երթալս անհրաժեշտ է, մտածեց ինքն իրեն:

Եւ ուրախ եղաւ, որ խնդիրը այս կերպով իր փափաքածին պէս կը լուծուէր:

— Ուրեմն այսպէս, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի, տունէն մեկնելու միջոցին, — քանի որ որոշած ես եւ կ'ուզես, որ Սամսոն՝ ամուսինիդ քով երթաս, շատ աղէկ, պատրաստութիւններդ տես, որ քեզ ճամբայ դնենք:

Ու այս բարի տրամադրութեամբ ճամբայ ելաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Երկու օր վերջը Ղուկաս էֆէնտի իր կնոջմէն, տիկին Թագուհիէ նամակ մը ստացաւ:

«Գալ Երկուշաբթի ճամբայ կ'ելլեմ արեւելեան ճեպընթացով, Պոլիս վերադառնալու համար, ուր կը հասնիմ Երկուշաբթի առտու, կը ծանուցանէր կինը նամակին մէջ, կը յուսամ, որ մինչեւ կայարան կուգաս զիս դիմաւորելու»:

Յետոյ, տիկին Թագուհի տեղեկութիւններ կուտար իր աղջկան ու փեսին վրայ, որոնք միշտ իրարմով երջանիկ էին եւ միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէր, որ աղջկան տղաբերքը խիստ յաջող կերպով տեղի ունեցած էր եւ մանչ զաւակ մը ծնած էր եւ թէ այս առթիւ տիկին Անթառամ բոլորովին հաշտուած էր իր զաւկին ու հարսին հետ:

Բոլոր այս տեղեկութիւնները ուրախացուցին վաճառականը, միայն իր կնոջ յանկարծակի դալուստը զինքը չփոթեցուց: Ինք այնպէս կ'ենթադրէր, որ տակաւին ամիսի մը չափ պիտի յապաղէր դալը եւ ըստ այնմ իր կարգադրութիւնները ըրած էր:

— Այսօր Հինգշաբթի, մտածեց ինքն իրեն, հետեւաբար գալ այսօրս հոս պիտի ըլլայ, այսինքն ութ օրէն… աւելի բնաւ գործիս չի գար…

Եւ վաճառականը մտատանջ՝ սկսաւ սենեակին մէջ երթեւեկել: Յետոյ որոշում մը տուաւ.

— Երթամ մէյ մը Քերովբէ էֆէնտին տեսնեմ, կարելի է ան խելք մը կը սորվեցնէ:

Ղուկաս էֆէնտի որքան որ իր քենիին համամտութիւն ցոյց տուած էր, քաջալերելով զայն Սամսոն երթալու խորհուրդին համար, այսուհանդերձ ներքնապէս որոշած էր այդ ճամբորդութիւնը արգիլել եւ Երանիկը միշտ իրեն մօտ պահել, իբրեւ հաճոյքի պատրաստ առարկայ մը: Եւ ատոր համար յոյսը դրած էր, ինչպէս արդէն տեսանք, Քերովբէ էֆէնտիին վրայ:

Իրիկունը, երբ իր բարեկամին քովը գնաց, այս վերջինը կը պատրաստուէր մեկնելու գրասենեակէն:

— Աղէկ որ եկար, ըսաւ, վճառականը տեսնելով, նոր բաներ ունիմ քեզի ըսելիք Երանիկի մասին:

— Ես ալ նոյնպէս, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի:

— Ուրեմն երթանք տեղ մը նստինք ու հանդարտօրէն խօսակցինք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ ՀԱՄԱՅՆ ԱՇԽԱՐՀԻ

ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՆ ԵՒ ՃՇԳՐԻՏ ՍԱՐՔԵՐԻՆ

Հաշւում էք, հաշւում···
Հաշւեցէ՛ք հապա,
թէ ինչ ալիքով, քանի՞ վայրկեանում
եւ քանի՞ գրամ արիւն է հոսում աղջկայ սրտից
դէպի ամօթխած այտերը նրա՝
առաջ բերելով այն բոնկումը ջերմամիջուկեան,
որ մինչեւ այսօր, միամտաբար, շիկնանք ենք կոչել:
Եւ կոսմիկական ճառագայթների ի՞նչ հոսք է անցնում
մեր մթնոլորտուած աչքերի միջեւ·
երբ յանկարծակի նրանք դիպչում են ուրիշ աչքերի,
եւ այս փոխադարձ ճառագայթումը
վտանգաւո՞ր է մեր սրտի համար,
թէ՞ օգտակար է:
Հաշւում էք, հաշւում···
Հաշւեցէք, հապա, թէ մեր ափերով
քանի՞ կիլովատ հոսանք ենք տուել
երեխաների մազերին փափլիկ ու թաթիկներին,
մեր սիրածների իրանին ճկուն,
ուսերին ճկուն մեր տատիկների,
եւ մեր ստացածն ինչքան է պակաս կամ ինչքան աւել:
Թէ չէ՝ հաշւում էք, հաշւում էք, հաշւում···
Մենք դեռ մի կարգին չգիտենք նոյնիսկ,
թէ այդ ինչի՞ց է մարդը ծիծաղում,
միմիայն մարդը,
եւ ուրիշ ոչ մի կենդանի էակ:
Դուք մեր ծիծաղի ալիքների թիւն ասացէք հապա,
ցոյց տուէք նրանց գոյները պէս-պէս
եւ ժմծիծաղի ու քրքջոցի տարբերութիւնը հասկացրէք մեզ:
Ասացէք հապա
մեր տեսած բոլոր վերջալոյսների
նմանութիւնն ու տարբերութիւնը:
Ձեր ալիքներով
գծագրեցէք ձեւերն այն բոլոր,
որով խոտերն են զգում մեզ կեանքում
եւ անտառներն են ցոյց տուել իրենց՝
դուր գալու մասին չմտածելով մի վայրկեան անգամ:
Հաշւեցէք, խնդրեմ, հաշւեցէք նաեւ,
թէ մեզնից գնէ մէկը իր կեանքում
քանի կնոջ է տենչանքով նայել,
քանիսին՝ մաքուր մի հիացմունքով,
քանիսին՝ միայն եղբօր քնքշութեամբ···
Թէ չէ՝ հաշւում էք, հաշւում էք, հաշւում···
Հապա հաշուելով այն պահերն ասէք,
ուր մենք եղել ենք իրօք բախտաւոր,
առաւել եւս՝ այն պահերն ասէք,
որ մեզ գուցէ դեռ բախտ են խոստանում:
Նշեցէք նաեւ տեղը այն կանանց,
ուր կարող էին մեզ խորունկ սիրել,
բայց մենք այդպէս էլ չհանդիպեցինք:
Եւ թիւն ասացէք այն մանուկների,
որ կարող էին ունենալ կեանքում,
բայց մենք չունեցանք ու չենք ունենայ:
Եւ թիւը՝ նաեւ այն մանուկների,
որ պիտի մերը լինէին կարծես,
բայց մերը չեղան···
Թէ չէ՝ հաշւում էք, հաշւում էք, հաշւում···
Էլեկտրոնական ձեր զանգով հուժկու
ու ճառագայթուն, անսպիտակուց — կիկլոպեան բիբով
տարրալուծեցէք կարօտը հապա,
բաղադրեցէք այն ծուխն էլ անտես,
որ անջատւում է միշտ այդ կարօտից
եւ ո՞ւր է քաշւում···
Թէ չէ՝ հաշւում էք, հաշւում էք, հաշւում···
Այն թուականը նշեցէք հիմա,
գէթ այն մօտաւոր – մօտաւոր տարին,
երբոր, վերջապէս, ազգերը խոցուած
պիտի ողջանան կամ ապաքինուեն,
եւ վիրաւորող ազգերն ստանան
հատուցումն արդար ու չբեկանուող:
Թէ չէ՝ շատերը, քանի դար արդէն,
յոյսերը կտրած անողորմ Աստծուց՝
սպասում են դեռ:
Սպասում են դեռ:
Դուք՝ նոր աստուածներ նոր ժամանակի,
սուտ դուրս չգայիք գէթ դուք, դուք գոնէ···
Ասացէք թիւը երկըրներ կապող այն կամուրջների,
որոնց վրայով կ՚ուզէինք նաեւ մենք անցած լինել,
բայց դեռ չենք անցել
ու չենք անցնելու:
Թիւը ցոյց տուէք այն երազների ու անուրջների,
որ այս բառով են կոչուել աշխարհում լոկ այն պատճառով
որ չեն կատարւում:
Անկասկածելի թիւը նշեցէք այն կասկածների,
որից մենք յաճախ հաստւնացել ենք,
առաւել յաճախ՝ վաղաժամ թոշնել:
Ցոյց տուէք գիծը հիասթափութեան,
եւ հոսանք, որ դա
գէթ չի ունենայ ձեւը կայծակի:
Եւ թիւն ասացէք մեր այն ժամերի, անթիւ-անհամար,
որ ծանր ու թեթեւ ժամանակներում
կորան գնացին՝
ինչ-որ հերթերի
ու երթերի մէջ
եւ ընթերցման մէջ այն բազմալեզու օրաթերթերի,
որոնց սեւաթոյր գլխագրերից
ամէն առաւօտ
հրանօթնէպի կենտ աչքն է նայում մեր զոյգ աչքերին,
սուզանաւերն են մեր տենչանքները հոգու մէջ սուզում,
ջրածնային արկերն են ուզում
մեր երակների կարմիր արիւնից ներմակ ջուր ծնել:
Այսքանից յետոյ պիտի որ հաշուէք
եւ ասէք, թէ դեռ քանի՞ տոնն ատոմ ենթէքելուց յետոյ
հեշտ կարելի է այս երկրագնդի միջուկն էլ ենթէքել:
Պիտի որ հաշուէք,
թէ դեռ ի՞նչ զէնքեր ծնելուց յետոյ
մայրը կը զրկուի զաւակ ծնելու կարողութիւնից:
Բարեկամաբար ասացէք նաեւ·
Քանի՞ տարին մէկ աշխարհին է գալու
այն անդերսէնեան մանուկը, ուից
թագաւորները պիտի իմանան,
որ մերկ են իրենք:
Եւ խնդրեմ՝ նաեւ աւելացրէք·
այդ իմանալով՝
թագաւորները ծածկո՞ւմ են արդեօք մերկութիւնն իրենց,
թէ՞ շարունակում կրկին մերկ մնալ·
եւ հակառակը կամեցողներին
կամ թէ պարզապէս ամաչողներին
հարկադրում են աշխարհում ապրել կապուած աչքերով···
Եւ գուցէ ասէ՞ք,
թէ բեթհովէնեան խլութիւնն արդեօք
չի՞ կապւում բնաւ
այն ահագնացող պայթիւնների հետ,
որ կատարւում են հիմա աշխարհում եւ վեր աշխարհից:
Ու թէ կապ ունի՝ խնդրեմ, պարզեցէք,
աշխարհը հիմա
անթիւ-անհամար բեթհովէններո՞վ կը վերջանայ,
թէ՞ կ՚աւելանայ պարզապէս թիւը խլացածների···
Հաշւեցէք նաեւ, մի վերջին անգամ,
թէ այդ ի՞նչ ձեւով,
ի՞նչ մեքենայի օգնութեամբ բարի
դեռ կարելի է մարդուն մարդ պահել
եւ կամ նոր միայն մարդուն դարձնել մարդ···

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

արուեստագէտի մը նման, «զօղանջ»ներու յաջորդական աստիճաններով, կը վերակերտէր Կոմիտասի բացառիկ դէմքը: Հանդրուաններու հոլովոյթով կը բացայայտէր մեծ Վարպետին գործին տարողութիւնը, Հայ երգին այլազան գունագեղութիւնը:

Բանաստեղծին համար Կոմիտասի կեանքը՝ իր ծննդեան աւետիսով եւ աքսորով, անանց սուգով, Թաղմամբ եւ յարութեամբ, պատկերացումն է նաեւ ժամանակաշրջանի Հայութեան կեանքին ու ճակատագրին: Արդարեւ, հո՛ն կայ շրջան մը, իր լուսաւոր եւ սեւաւոր էջերով՝ բնութագրուած հմտութեամբ եւ արուեստով:

Հրաշունչ գուսանն է, որ սրտամօտ բառերով, խորունկ ապրումով, պատկերներու պճնախութեամբ եւ գիւտաւոր դարձուածքներով, այլ մանաւանդ՝ իւրայատուկ շեշտ ու շունչով բառերը կը վերածէ ստեղնաշարի, իսկ քերթուածներու հիւսքը՝ ամբողջական համանուագի:

Այս գործը արժանացաւ պետական մրցանակի:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ Ո Չ

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃեՄԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտեմբերին Երեւանի եւ Էջմիածնի մէջ տեղի կ՚ունենան հանդիսութիւններ՝ նուիրուած Գէորգեան Ճեմարանի հիմնադրութեան հարիւրամեակին:

Գէորգեան Ճեմարանի նախկին Սանեrու Միութիւնը կեանքի կոչուեցաւ 1968 Սեպտեմբերին դպրոցի երիցագոյն շրջանաւարտ Ակադ. Աշոտ Յովհաննիսեանի պատուոյ նախագահութեամբ: Այնուհետեւ երկրորդ հաւաքոյթին ընտրուեցաւ վարիչ մարմինն ու նախագահը՝ յանձին յիսուն տարի մանկավարժական ասպարէզի մէջ ծառայած վաստակաւոր ուսուցիչ Աւետիս Ձուղուրեանի:

Թէ ինչ բացառիկ դեր է խաղացած այդ կրթական հիմնարկութիւնը իր մտաւոր բականութեամբ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, յայտնի է բոլորին, բայց աւելի մանրամասնօրէն ազգին ընդհանուր թեան սեփականութիւնը կը դառնայ այդ առիթով հրատարակուելիք հատորին շնորհիւ, որուն պատրաստութեան լծուած է Գէորգեան Ճեմարանի նախկին Սաներու Միութեան Խորհուրդը: Ան աւելի եւս ամբողջական դարձնելու համար, Միութեան նախագահը կոչ կ՚ընէ Ֆրանսա եւ Արեւմտեան Եւրոպա ապրող նախկին սաներուն լուր տալ իրենց մասին հակիրճ կենսագրականով եւ եթէ կարելի է իրենց լուսանկարն ալ ղրկելով կա՛մ Միութեան նախագահին՝

Աւետիս Ձուղուրեան,
Լենինի պողոտայ Թիւ 40, Բ. մուտք,
բնակարան 17, Երեւան (2)

կա՛մ Փարիզի շրջանի 7 ընկերներու խմբակցութեան քարտուղարին՝

M. Arménak Arabian
3, Avenue Gambetta, 92 - Bois Colombes
Tél. : 242-58-85

Գէորգեան Ճեմարանի նախկին Սանեrու Միութիւնը կը գտնուի Հայաստանի Լուսաւորութեան Նախարարութեան հովանիին ներքեւ:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Այս անգամ զարմանալիօրէն արագ վճռեց, արագ փակեց խանութը եւ սկսեց քալել գլխիկոր:

Մէկը կողքից ասաց, բայց չլսեց.

— Հարսին քով կ՚երթայ:

Եւ հետեւեց նրան:

Հաջի աղան հրապարակից անցնելուց յետոյ, սկսեց քալել Հին ժամի պատերի տակով եւ յանկարծ լսեց.

— Աղջի Փայլո՛ւն···

Եւ ուշադրութիւն չդարձրեց այդ կանչերին, ինչպէս երբ լսեց միեւնոյն կանչը, իր տան լուսամուտի տակից.

— Աղջի Փայլո՛ւն···

Ձայնը սուր էր եւ սարսափելի հեգնական: Կանչողը միեւնոյն փողոցային պատանին էր, սեւ աչքերով, կարճ կտրուած, սանրի նման ցցուած մազերով:

Հաջի աղան շարունակեց քալել:

Այս անգամ պատանին կտրեց նրա առաջը, երկու մատը կոխեց բերանը, շւլ տուեց եւ կանչեց.

— Աղջի Փայլո՛ւն···

Զարմանալի արագութեամբ, ինչպէս կայծակի մտրակը որ կտրում անցնում է ողջ երկինքը մի ակնթարթում, Հաջի աղայի միտքը կապուեց այն կանչի հետ, որից կինը դրեթէ ուշաթափուեց:

— Ուրեմն այդ «Աղջի Փայլունը» ինձ հետ կապ ունի, մտածեց նա, բայց ոչինչ չհասկացաւ, ընկաւ տանջալից մտածմունքի մէջ:

Երբ պատանին մի անգամ էլ կանչեց եւ փախաւ, այլեւս ոչ մի տարակոյս չմնաց Հաջի աղայի հոգում:

Երբ կինը դուռը բաց արաւ եւ տեսաւ իր ամուսնուն, բացագանչեց.

— Քա, Հաջաղա՞:

Հաջի աղան քշեց ներս:

— Հիւա՞նդ ես, հարցրեց կինը:

— Չէ:

— Քա, ինչո՞ւ եկար տուն:

— Կնի՛կ, բան մը կ՚ըլլամ, քաղաքը գլխուս կը դառնայ:

— Մարդ որ քառսուն տարուան չըրած բանն ընէ էդպէս կ՚ըլլի:

— Ի՞նչ, անձկագին հարց տուեց Հաջի աղան:

Մեմիկ խաթունը լռեց:

Հաջի աղան ետ դարձաւ, սուր նայեց կնոջ աչքերին եւ հարցրեց.

— Լեզուիդ տակն ինչ կայ նէ, ըսէ:

Մեմիկ խաթունը պատրաստուած էր ամէն ինչ ասելու, բայց փողոցից մի խօսք լսեց եւ ամբողջովին այլայլուեց:

Փողոցից ասացին.

— Փայլունը քըղի կը սպասէ:

«Նորի՞ց Փայլուն անունը», մտածեց Հաջի աղան, իսկ Մեմիկ խաթունը պիտի փռուէր գետին, եթէ ամուսինը չբռնէր նրան:

Հաջի աղան ոչ մի եզրակացութեան չէր կարող յանգիլ, որովհետեւ Փայլուն անունով ոչ ոքին չէր ճանաչում ողջ կեանքում, ողջ քաղաքում եւ ողջ աշխարհում:

— Մեմի՛կ, ինչ կայ նէ ըսէ, խեղճուկ ձայնով ասաց Հաջի աղան:

Մեմիկ խաթունը չկարողացաւ խօսել, արցունքը խեղդեց նրան:

Հաջի աղան լուռ եւ գլխիկոր վեր բարձրացաւ, երկու զաւաթ օղի տնկեց եւ սկսեց երթեւեկել սենեակում: Ոչինչ չէր կարող գուշակել, հազար ու մի բաներ էր միտքը բերում, չափչփում, վեր վար էր անում: Ոչ մի կաթիլ լոյս: Երկար երթեւեկելուց եւ մտածելուց յետոյ, իջաւ ներքեւ: Կինը խոհանոցումն էր: Մտաւ ներս, տնկուեց կնոջ առաջ եւ յարեց.

— Մեմի՛կ, ըսէ, ե՞ս եմ խելքս թռցրեր, թէ դուք:

— Դուն ես խելքդ թռցրեր:

Հաջի աղան քարացաւ: Այդպիսի պատասխանի չէր սպասում: Յանկարծ բղաւեց.

— Ինչ կայ նէ, ըսէ՛···

Մեմիկ խաթունը լռեց:

Հաջի աղան զայրացաւ, մօտեցաւ կնոջը, բռնեց ուսերից եւ սպառնագին բղաւեց.

— Ըսէ՛, ըսէ՛, ըսէ՛···

Մեմիկ խաթունը պատմեց ինչ որ լսել էր:

.

— Մեմի՛կ, դուն կը հաւտա՞ս, հարցրեց Հաջի աղան ամբողջովին դողը զցած:

— Աչքերով տեսեր են:

— Ես քըղի կը հարցնիմ, դուն կը հաւտա՞ս:

Մեմիկ խաթունը մտածեց.

— «Արդեօք այդ բոլորը կարող են սո՞ւտ լինել»:

Հաջի աղային աչքերը պատասխանի էին սպասում:

Մեմիկ խաթունը կրկնեց.

— Աչքերով տեսեր են:

Հաջի աղան լուռ դուրս եկաւ խոհանոցից եւ բարձրացաւ սենեակը: Մեմիկ խաթունը ճիշդ ժամանակին ճաշը բերեց: Հաջի աղան նստած էր անկիւնը, թախտի վրայ, եւ համրիչ էր քաշում: Արտաքնապէս չափազանց խաղաղ էր: Մեմիկ խաթունը ճաշը դրեց առաջը եւ իջաւ ներքեւ: Հաջի աղան ճաշի վրայ չնայեց, այնպէս որ, երբ մի ժամ անց Մեմիկ խաթունը եկաւ ճաշը հաւաքելու՝ տեսաւ որ ոչ մի ձեռք չէր դպած ճաշին:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(8 – Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն կ՚ողբայ իր ընկերոջ՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին։

×

Այս տխուր առթիւ ողբացեալին ընկերներն ու բարեկամները հետեւեալ նուէրները ըրած են.— Իսիի Մշակոյթի Տան.— Պ. Պ. Սեդրակ Տաւուտեան 50 ֆր., Արիս Գարայեան 20, Մելքոն Գալայճեան, Արամ Քէչիչեան 10ական, Կարապետ Թօփալեան, Քէնան Աղատեան, Գէորգ Ալեքսանեան 20ական, Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Թորոս Գասպարեան, Օննիկ Վարդանեան, Եղիա Քաթրնայեան 10ական, Սարգիս Գճիր-եան, Սաքօ Շէրպէթճեան 20ական, Տիկ. Շահանիկ Ատանալեան, Դաւիթ Դաւիթեան, Յարութ. Զատրճեան, Վարուժան Եսայեան, Աւետիս Քիրէմիտճեան 10ական ֆրանք։

×

Սեբաստիոյ Դաւառի Հայրենակցական Միութիւնը իր բոլոր անդամներով ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

×

Վաղանսարենակ հայրենակցուցի Տիկին Եսթեր Կէմէլմէզեանի ցաւալի մահուան առթիւ Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի ընտանիքին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Քիւփէլեան (Մարսէյլ) 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Արզումանեան (Մարսէյլ) 50 ֆ., ողբացեալ Մուշեղ Մուրատեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Վիէնի Ազգ. Միութիւնը Պր. Յակոբ Քէլէշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրած է 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Պօղոս Խօքսիւզեան 50 ֆր., իրենց աղջկան ամուսնութեան ուրախ առիթով։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Արապեան (Օրմէսոն սիւր Մառն) կը նուիրեն 20 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան տխուր առիթով։

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Ճանիկեան իրենց կնքահօր՝ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրեն Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան։ Նոյն տխուր առթիւ Կ. Ճանիկեան (Մարսէյլէն) կը նուիրէ 50 ֆր. Հայ Մշակոյթի Տան Իսի։ Ինչպէս նաեւ Տիկին Մաքրուհի Մընտոթեան (Մարսէյլէն) 100 ֆր. Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ

Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ

Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ. Նազգաշեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ. Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՆՈՒԷՐ

Քանէն (Քալվատոս) Պ. Հ. Իլմայեան 100 ֆր. կը նուիրէ Ապրիլեան յուշարձանին (ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ ատեն, Պօմոն լէ Վալանս, Լա Պուլինադտ, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ախարոնեան ակումբին մէջ (Ռիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին։

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր։ Առատ կերուխում, խորոված։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ
ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուառ Մոնթոլոնէն։

Հաւաքուիլ ժամը 7,30ին։ Ծնողքներէն կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրուան տօնակատարութիւնը Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբի կողմէ Յուլիս 18ին։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Աղնիւ Մանուկեան եւ զաւակները իրենց սիրելի մօրաքրոջ Տիկին Զարուհի Սարաֆեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50ական ֆր., Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն եւ Տէսինի յուշարձանին, 20 ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ
ՕՍԹԱՆՏ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (Կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն Քաֆէ Թերմինիւս եւ 7,15ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր։

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիլ-Ալուէն կառուղիով։ Ճաշ ճամբու ընթացքին։ Ժամանում 13ին։ Հանգիստ ծովափը, լողանք, զանազան խաղեր։

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի Վենետիկը), պտոյտ քաղաքին։ Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ ժամը 22ի ատենները եւ 22,30ին Շաթօ տը Վենսէն։

Մասնակցութիւն 59 ֆրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2։

Կարեւոր.— Ազգ. ինքնութեան թուղթ Ֆրանսացիներու համար եւ թիթր տը վօյաժ՝ օտարներուն։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif , régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Քարտուղար

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.

Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 29 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12150

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.150

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԻՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՇՐՋԱՆԱՑՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ ԲԱՑԱՒ

Նախագահը Շաբաթ օր ուխտագնացութեան նմանող այցելութիւն մը տուաւ իր ծննդավայրին՝ Մոնպլուֆի, որ փոքրիկ գիւղակ մըն է Օվերնեի ծոցը։ Անսպասելի կերպով նախագահը խօսք բացաւ շրջանացումի մասին, օրինագիծ մը զոր դեռ կառավարութիւնը չէ ընդունած եւ որ ոչ ալ՝ Ազգ. Ժողովէ անցած։ Նախագահը ճշդեց թէ ընդհանուր գիծերու մէջ հարցը հետեւեալն է. — «Նահանգապետին կողքին եւ շրջանային տնտեսական յանձնախումբերու տեղ՝ պիտի դրուին. — Ա) Խորհրդակցական խորհուրդ մը որ այդ յանձնախումբերու շատ մը յատկանիշերը պիտի պահէ եւ պիտի ներկայացնէ տնտեսական եւ ընկերային զանազան գործունէութիւնները։ Բ) Ներկայացուցչական ժողով մը, զանազան նահանգներու ընտրուածները ներկայացնող եւ որ խորհրդակցական բնոյթ պիտի ունենայ առաւելաբար վիճելու համար շրջանը հետաքրքրող կաղմածներու մասին»։

Նախագահը այցելած է իր ծնած բնակարանը, ապա Սէն – Ֆլուռ գնաց ուրկէ անցաւ Քաժառք վերջացնելու համար ուխ – էնոը։

ՄԱԼԹԱ

Իտալիոյ վարչապետը՝ Քոլոմպօ, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարար՝ Ալտօ Մորոյի, Լոնտոնի մէջ հանդիպումներ կ'ունենար Երկուշաբթի օր, Անգլիոյ վարչապետին հետ։

Խօսակցութիւններու ընթացքին քննութեան կ'առնուէր նաեւ Մալթայի հարցը։ Միջերկրականի մէջ ռազմագիտական նպաստաւոր դիրք ունեցող այս կղզիին նորընտիր վարչապետը՝ Մինթոֆ, իր ընտրութենէն անմիջապէս ետք կղզիէն արտաքսեց իտալացի ծովակալ Պիրինտելլին, որ ընդհանուր հրամանատարն էր Ատլանտեան Ուխտի Միջերկրականեան նաւատորմին։ Միւս կողմէ Անգլիայէն պահանջեց վերաքննութեան ենթարկել 1964ի համաձայնագիրը՝ Անգլիոյ եւ Մալթայի միջեւ կնքուած, որով տասը տարուան համար Անգլիա զինուորական կայաններ կ'ունենար կղզիին մէջ, փոխարէնը յիսուն միլիոն ըսթերլին վճարելով։

Հռոմի, Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ կատարեալ լռութիւն կը տիրէ այս մասին։ Իտալական շրջանակները ցարդ չեն հաստատած ծովակալին արտաքսման լուրը։ Կը դոհանան նկատել տալով, թէ ծովակալ Պիրինտելլի Նափոլի մեկնած է, Ատլանտեան Ուխտի Միջերկրականի կեդրոնատեղին։

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով, Մալթայի նոր վարչապետը՝ Միւթոֆ, որ ընտրական պայքարի շրջանին խոստացած էր թուլցնել կղզիին կապը Անգլիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտին հետ, իր այս միջոցառումներով կը ձգտի յաջողել նպաստ մը ստանալ Լոնտոնէն, անոր օգտագործած կայաններուն համար։ Անգլիական մամուլը չի վարանիր «շանթաժ» որակելու Միւթոֆի որդեգրած քաղաքականութիւնը։

Համաձայն «Սընտէյ Թելեկրաֆ» թերթին, ամերիկեան 6րդ նաւատորմը պիտի «չայցելէ» Լա Վալէթ։ Նման այցելութիւն մը նախատեսուած էր մօտ ապագայի համար։ Միւս կողմէ նոյն թերթին համաձայն, խորհրդային ռազմանաւ մը ներկայիս կը սպասէ Մալթայի բացերը՝ արտօնութիւն ձեռք ձգելու այցելելու Լա Վալէթ։

Այս կապակցութեամբ նկատել կը տրուի, Մինթոֆ ընտրութեան օրերուն յայտարարած էր, թէ եթէ Անգլիա չվճարէ իր կայաններուն «գինը», ուրիշներ պատրաստ են վճարելու։ Նորընտիր վարչապետը ճշդած էր այդ առթիւ, թէ այդ «ուրիշները» ոչ Խորհ. Միութիւնը, ո՛չ Մ. Նահանգները եւ ո՛չ ալ Իտալիան կրնան ըլլալ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ եռօրեայ ցնծութեան մէջ է։ Արդարեւ, 23 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ձեռք ձգեց Ֆրանսայի ոտնագնդակի ախոյենութիւնը, երբ Շաբաթ օր 3ի դէմ 6 կէտի արդիւնքով պարտութեան մատնեց Սթրազպուրկի խումբը։ Խաղի առաջին կիսուն արդիւնքը 5–1 էր։ Մարսէյլի Օլէմփիկ վերջին անգամ ախոյեան էր 1948ին։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մեռած է Ալեքսէյ Իսայեւ, 62 տարեկան, որ հնարիչը եղած է հրթիռներու, որոնք յետագային փորձածուած են արձակելու համար Վոսթոկ, Սոյուզ այերանաւերը։

ՏԻԺՈՆԻ մէջ տեղի ունեցաւ Իւ Տէ Խուի համագումարը, որ առաջինն էր տը Կոլի մահէն ի վեր։ Մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Շապան – Տէլմաս։ Ընդհանուր ձեւով ինքնագոհութեան մթնոլորտի մը մէջ անցած է ժողովը։

ԼԻԼԻ ՄԷՋ առջի օր սկսաւ Փէ ԷՍ Իւի համագումարը։ Ընկերվարական միացած կուսակցութիւնը որ հերձուած մըն է ընկերվարական կուսակցութեան, իր մէջ իսկ զանազան հոսանքներ ունի (մաոյական – աջ – չափաւոր – ձախապաշտ եւն.) եւ վստահ չէր որ Երկուշաբթի իրիկուն Միշէլ Ռոքար քարտուղար մընար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեծանիւով ճամբայ ելաւ Միւլհուզէն։ Արդէն իսկ Պելժիացի անպարտելի ախոյեան Էտի Մերքս «դեղին շապիկը» կը կրէ։

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք Կիրակի օրուան մեր թիւով, ստորեւ կը ներկայացնենք հատուածներ Պարոյր Սեւակի յուղարկաւորութեան ատեն խօսուած դամբանականներէն։ Յաջորդաբար խօսած են Վ. Դաւթեան, Հ. Բաղդասարեան, Հ. Յովհաննէսեան, Վ. Նալբանտեան եւ ուրիշներ։

Բանաստեղծին գրչակից ընկերներու անունով հրաժեշտի խօսքը արտասանեց Վահագն Դաւթեան, որ նկատել տուաւ, թէ դեռ մինչեւ քանի մը օր առաջ ան կար՝ «շռայլ ու շքեղ, տաղանդաւոր ու իմաստուն։ Կար մարդկային մեծ աշխարհ մը։ Լեռնային գիւղէն քաղաք եկած գեղջուկ պատանին ի՛նչ գնով, ի՛նչ յամառութեամբ ձեռք ձգեց այն բարձր զարգացումը, որ հիացում եւ զարմացում պատճառեց բոլորին... Ժողովուրդիս մեծ բանաստեղծ Պարոյր Սեւա՛կ, մենք այսօր միայն մէկ մխիթարանք ունինք, այն, որ քու գործդ՝ բանաստեղծի, ճշմարտութեան ջատագովի մեծ, բայց աւա՛ղ, կիսատ գործդ մեզի հետ է, եւ քու տեղդ անմահներու շարքին է»։

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի նախագահի տեղակալը՝ Հ. Բաղդասարեան նկատել կուտայ, թէ «դիւրին եւ պարզ չէ գրագէտին ուղին, հանդիստ եւ խաղաղ չէ անոր կեանքը։ Անվերջ յուզումներ եւ ապրումներ, մտորումներ ու խոհեր։ Իսկական գրողը իր միտքերով, ոգեշնչումներով, ստեղծագործութեամբ ամբողջովին կը պատկանի իր ժողովուրդին։ Անկէ կ'առնէ ամէն բան, իսկ ետ կը վերադարձնէ գիրքեր եւ երգեր։ Քիչ ապրեցաւ Սեւակ, բայց շատ բան ձգեց Սեւակ։ Միայն «Անլռելի զանգակատունը» բաւական էր, որ ան մեծ բանաստեղծի համբաւ ձեռք ձգէր, եթէ նոյնիսկ ուրիշ գործ գրած չըլլար։

Կան մարդիկ, որոնք կ'ապրին նաեւ իրենց մահէն ետք։ Սեւակ այդ բացառիկ երջանիկներէն է»։

— Դաժան, բայց գրեթէ օրինաչափ ճշմարտութիւն մը գոյացած է մեծ բանաստեղծներու կեանքին մասին, կ'ըսէ Հրաչեայ Յովհաննիսեան, անոնք կուգան ժամանակին, կը հեռանան անժամանակ, բայց նաեւ կը հեռանան անսովոր մահով։ Ծանր եւ Աղիտալի վախճանով կը հեռանայ մեզմէ Պարոյր Սեւակ՝ անզուգական բանաստեղծը, խորամիտ մտաւորականը, ազնիւ գործիչը, աննման ընկերն ու մարդը։ Խոր ու մեծ է այն վիհը, որ ան բացաւ մեր բանաստեղծութեան, մեր գրականութեան մէջ, մեր կեանքին մէջ, վիհ, որ ուրիշով կամ ուրիշներով չի լեցուիր։ Պարոյրի տեղը թափուր կը մնայ երկար ժամանակ։

Մեծ է Պարոյրի տաղանդը։ Չկայ տող մը անոր բանաստեղծութիւններուն մէջ, որ չկրէ խորունկ իմաստի եւ վառ պատկերի համադրութիւն։ Իրականութեան, կենցաղի մանրուքը անգամ անոր մօտ կը դառնան իմաստալից, բանաստեղծական։ Անոր բանաստեղծութիւնը դարձաւ իր եւ իր սերունդին ապրած կեանքին համայնապատկերը, տաղնապներու, սիրոյ եւ յոյզերու ղօղանջը»։

Դամբանական կը խօսի նաեւ գրականութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Վ. Նալբանտեան։

— Հիմ ունենալով հայ ժողովուրդի բազմադարեան բանաստեղծութեան աւանդոյթները, գողթան երգերէն սկսեալ մինչեւ Գրիգոր Նարեկացի, Դուրեանէն մինչեւ Եղիշէ Չարենց, Պարոյր Սեւակի՝ քաղաքացիական ազնիւ կիրքով, խոր փիլիսոփայութեամբ, դիւնիչ քննականութեամբ օժտուած ստեղծագործութիւնը հայ բանաստեղծութեան ամէնէն ինքնատիպ, մնայուն արժէքներէն է, նոր, անկրկնելի աստիճան մը հայ քերթութեան պատմութեան մէջ։ Ըլլալով իր դարու հարազատ զաւակը, մեծ բանաստեղծն ու քաղաքացին, անոր գերագոյն նպատակը եղաւ «Սեփական բազկի երակներով զգալ շունչը դարի» եւ՝

Մեռնելիս էլ ոչ թէ տանել,
Այլ կտակել լաւը դարին։

Հայրենիքն էր անոր «հաւարամեայ աղգանունը», անոր ողջ էութիւնը, անոր սկիզբն ու վախճանը, «Քեզանից սկսւում ու քեզ եմ յանգում շրջանակի պէս», գրած է բանաստեղծը։

Գլուխ խոնարհեցնենք մեծ բանաստեղծին, տաղանդաւոր մտաւորականին, մեր սիրելի բարեկամին եւ անզուգական ընկերոջ՝ Պարոյր Սեւակի աճիւնին առջեւ»։

Դամբանականներէն ետք կարդացուած են ցաւակցական հեռագիրներ՝ Հայաստանէն, Խորհ. Միութեան երկիրներէ եւ արտասահմանէ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտը ծայրէ ծայր լեցուած է Յունիս 20ին։ Այլ խօսքով 70.000 մարզասէրներ ներկայ գտնուած են «Արարատ» – «Շախտեօր» մրցումին։

Հայաստանցի մարզիկները մինչեւ խաղի 80րդ վայրկեանը չեն յաջողած օգտագործել մրցակիցին տկար գիծերը։ Իսկ միւս կողմէ անոնց ժպտած է բախտը, քանի որ Ուկրայնացիները չեն յաջողած լաւ առիթներ օգտագործել, հակառակ իրենց յարձակումներուն։ Ընդհանրապէս պաշտպանութիւնը երկուստեք յարձակողականէն աւելի զօրաւոր եղած է։

«Շախտեօր» խումբի մէկ սխալէն օգտուած է Մարկարով, որ 80րդ վայրկեանին նշանակած է օրուան միակ կոլը։ Աւելցնենք, որ «Արարատ»ի 29ամեայ մարզիկը իր 93րդ կոլն է որ կ'արձանագրէ։

Մրցումը վերջ գտած է «Արարատ»ի յաղթանակով 1–0։

Այս յաղթանակով «Արարատ» կը վերագրաւէ իր առաջին դիրքը խաղացուցակին մէջ։ Նախավերջին մրցումին՝ կէտերու տարբերութեամբ առաջին կարգէն իջած էր երկրորդ դիրքի։

×

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ «ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՄԱՍԻՆ

«Արարատ» ոտնագնդակի խումբի արձանագրած յաջողութիւններուն առթիւ բազմաթիւ հաստատումներ կատարուեցան խորհրդային մամուլի մէջ։ Հետաքրքրութեան համար կը ներկայացնենք անոնցմէ մէկ քանին։

«Իզվեստիա» թիւ 118.— Ներկայիս «Արարատ» միւս խումբերէն աւելի աչքի կը զարնէ շնորհիւ իր յարձակողական թափին։ Յարձակողները կը ձգտին յարձակիլ դաշտի վրայ ամէն կողմէ՝ ի գործ դնելով ամէն կարելիութիւն։ Այս ձեւի խաղը մեծ տպաւորութիւն կը ձգէ մարզասէրներու վրայ»։

«Սովետսկի սպորտ», թիւ 121.— Արտաքնապէս ոչ մէկ փոփոխութիւն կը նշմարուի խումբին մօտ։ Կազմը մնացած է նոյնը։ Բայց Երեւանցիները անցեալ տարիներու բաղդատմամբ բոլորովին տարբեր խաղ կը ցուցաբերեն։ Խումբի նոր մարզիչը՝ Ն. Գլեբով կարողացած է իր սաներուն հաւատք ներշնչել՝ իրենց սեփական ուժին նկատմամբ. պայմաններ ստեղծուած են ֆիզիքական պատրաստութիւնը բարելաւելու համար»։

«Ֆութպոլ – Հոքէյ» շաբաթաթերթը.— Եթէ հարկ ըլլար որոշել Մայիս ամսուան լաւագոյն խումբը, անկասկած ձայնը կը տրուի «Արարատ»ի։ Որովհետեւ անոնք ոգիով եւ մարտունակ տրամադրութեամբ դաշտ կ'իջնեն։ Երեւանցիները եռանդոտ են»։

Նոյն շաբաթաթերթին յաջորդ թիւին մէջ գրուած է.— Այժմ, երբ կը նայինք «Արարատ»ին, երբեմն մեզի կը թուի, թէ դաշտի վրայ կը խաղայ արդէն իսկ ախոյեան դարձած խումբ մը։ Ան կը խաղայ նպատակասլաց, կարծես չաճապարեր մրցակիցին դարպասը գրաւելու, այլ մեթոտիկ ձեւով կը շօշափէ հակառակորդին թոյլ կողմերը եւ աստիճանաբար կը սկսի ճնշել ... կը զգացուի, որ խումբը ինքնավստահ է, թէ մրցակիցը իր ձեռքէնպիտի չազատի, որ երբ ալ ըլլայ պիտի արձանագրէ կոլը։

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Բ.

Ինչպէս որ նա՝ Սայաթ-Նովայից 800 տարի առաջ՝ իր մէկ ու նոյն զգացմունքի համար Արարչին էր դիմում հազար ու մէկ ձեւերով՝ գտնելով հազար ու մէկ կոչական ու մակդիր, ճիշդ այնպէս էլ Սայաթ-Նովան իր մէկ ու նոյն զգացմունքի համար եարին է դիմում՝ գտնելով հազար ու մի բոլորովին այլ կոչական ու մակդիր: Եւ եթէ «մեղաւոր» Նարեկացին քաւութեան իր մոլեգին ձգտումի մէջ Աստծուն հաւասարեցնում է Սիրոյ, ապա բոլորովին այլապէս «մեղաւոր» ու «ջրատար» Սայաթ-Նովան էլ իր Սէրն է հաւասարեցնում Աստուածութեան:

Աւելի իրատես հայեացքով դիտած՝ սէրը նրա համար Ապրելու հոմանիշ է, կեանքի կրկներեւոյթ եւ միաժամանակ…

Եւ միաժամանակ՝ ճակատագիր:

Պաշտամունքի հասնող այս Սէրը, ինչ ասել կ'ուզի, պիտի չունենար այն մարմներգութիւնը, որ տիրական էր արեւելեան սիրերգութեան մէջ, եւ այնքան տիրական, որ չէր կարողանում վտանգել միայն հանճարներին, — իսկ սովորական տաղանդներին ճզմում ու տափակցնում էր այնպէս, որ սրանց միջից արտաքսում էր հոգին ու զգացումը:

Սայաթ-Նովային բնորոշ է մի բոլորովին ուրիշ առանձնայատկութիւն էլ, եւ այդ ըմբռնելու համար հարկաւոր էր իմանալ, որ ինչպէս «աշուղ» նշանակում է թէ՛ երգիչ-բանաստեղծ եւ թէ սիրահար, այդպէս էլ «եար»ը թէ՛ «սիրուհի-սիրած» է եւ թէ «բարեկամ-ընկեր»: Եւ շատ ճիշդ է նկատուած, որ Սայաթ-Նովայի սէրը նման է բարեկամութեան, իսկ բարեկամութիւնն էլ՝ սիրոյ: Եւ որովհետեւ հայերէնը (ինչպէս նաեւ վրացերէնն ու ադրբեջաներէնը) արականի եւ իգականի քերականական տարբերութիւն չունեն, ուստի եւ Սայաթ-Նովայի շատ երգերում էլ դժուար է հասկնալ, թէ բանաստեղծն ո՞ւմ է դիմում. քնքշաբար սիրած իր ընկերո՞ջը, թէ տարփալի սիրով սիրած կնոջը:

Իր ստեղծագործութեան այս բնոյթով (ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ կողմերով) Սայաթ-Նովայի երգերն ամէնից աւելի յիշեցնում են Շեքսփիրի «Սոնետ»ները, որոնք մենք այսօր կարդում ենք իբրեւ սիրային բանաստեղծութիւններ, մինչդեռ յայտնի է, որ նրանց դերակշիռ մասը նուիրուած է բարեկամին եւ ոչ թէ «Թուխ-տիկնոջը»: Ինչպէս շէքսփիրեան «Սոնետ»ներում, այնպէս էլ Սայաթ-Նովայի խաղերի մէջ բարեկամութեան այդ զգացումը ջերմ ու քնքուշ է այնքան, որ հաւասարւում է տարփանքի բարձրութեան, եւ ունի այս վերջինիս բոլոր տեսակարար յատկանիշները՝ բաժանումի տուայտանք եւ մխացող կարօտ, հանդիպումի անյաղթահարելի պահանջ եւ հիացմունք, անխախտ հաւատարմութիւն եւ, դժուարի դէպքում՝ սուր կսկիծ: Տարփաւոր սէրն էլ, իր հերթին, լինելով վառվռուն ու կրակոտ չի հասնում հըրայրքի ու կրքի, լինելով ալեկոծ ու յուզուած՝ մնում է մաքուր ու անպղտոր, եւ սրանով իսկ բարձրանում մարդկայնութեան զանգակատունը:

Ճիշդ է, որ Սայաթ-Նովայի պոէզիայում շատ է սիրածի գովքը եւ շատ բանով էլ այդ գովքն այսօր հնացած-ապարդիական է: Սակայն անկարելի է չնկատել, որ նա չի գովում գովք գալու համար: Եթէ կ'ուզէք՝ նա ոչ թէ գովում է, այլ խօսում: Իսկ խօսում է, որովհետեւ … սիրում է: Եւ իր սիրածի հետ անվերջ խօսելու այս պահանջն է աղաղակում երեք լեզուով եւ երեքից աւելի անգամ:

Լսենք նրա միայն մէ՛կ ճիչը.

Եա՛ ինձի կորցըրէֆ, եա՛ մէ բան արէֆ,
Խփեցէ՛ֆ, մի տեղըս մէ ճրշան արէֆ,
Թէկուզ է՛ստու համա ֆարասպան արէֆ՝
Ջի՛մ կրշտանում գոզալի հիդ խօսելով:

Եւ խօսում է: Ու նրա խօսածի կէսը գովք է: Բայց հետաքրքրականն այն է, որ եթէ իր սիրածի գովքն է այն տեղը, որտեղ նա նմանւում ու երբեմն էլ նոյնանում է իր նախորդներին, ապա նոյն այդ գովքով էլ նա տարբերւում է բոլոր այդ գովերգակներից: Նա ունի մի ներքին ամօթխածութիւն, որ ամէնից առաջ բնաւորութիւն է եւ ապա բխում է իր այն մոգական սիրուց, որի մէջ ամէն ինչ կայ, բայց ոչ մարմնականը, ա՛յն սիրուց, որ աւելի պաշտամունք է, քան տենչանք ու եթէ տենչանք է, ապա իսպառ զերծ է տարփանքից: Այս պատճառով էլ իր սիրածի նոյնիսկ մարմներգութեան մէջ Սայաթ-Նովան նման է անմեղ-երազկոտ պատանու եւ ոչ երբեք հասուն ու փորձուած տղամարդու: Այս պատճառով էլ նա տեսնում է իր սիրածի մարմնի այն մասերը, որոնք ոչ թէ տեսակարար են սեռի, այլ յայտարարն են գեղեցկութեան:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

(Շար. – 2)

ՀՄԱՅԻ՞Չ ԶԱՆԳԱՀԱՐԸ…

Բ.

Բանաստեղծին մտերմութիւնը վայելելու համար սակայն, պէտք է վերստին թղթատել անոր 1963ին լոյս ընծայած «Մարդը ափի մէջ» քիչ մը տարօրինակ խորագրով բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն: Որովհետեւ բանաստեղծը մըտադիր է՝

«Մարդկանց առաջ եւ քո առաջ
Ահաւասիկ ինձս եմ բացում
ինչ որ ունեմ, ինչ որ չունեմ
իմ հոգո՛ւ մէջ,
Մարդկանց առաջ եւ քո առաջ
Ահաւասիկ ինձս եմ բացում,
ինչպէս մանուկն օրօրոցում՝
Երգ շոգում է…»

«Եմ»երու շարքով մը բանաստեղծը կը ներկայացնէ ինքզինք, իր ողջ ներքին աշխարհը: Բանաստեղծը կ'ատէ «այն սունիկ – փունիկութիւնը, որտեղ դժուար է տարբերել անգամ երեսն աստառից» կամ՝ «այն դաւանանքը, որ վերջ ի վերջոյ փոխւում է դաւի», չի յարգեր յատկապէս այն շունը, որ իր տիրոջ անտեղի ծեծին փոխարէն «կը լիզէ» անոր «տրորող-ջարդող» ոտքերը: Ան կը նախընտրէ «զրկուիլ նաեւ սուրբ անունից ուղղափառի, քան թէ կորցնել ոտքերի տակ մարդկայնութեան հողը բարի», որովհետեւ ուխտած է ան «լինե՛լ ո՛չ թէ հարկահաւաքը, այլ զաւակը դժուար դարի»:

Բանաստեղծին աշխարհահայեացքը, որ ցայտուն կը դառնայ էջ ընդ մէջ եւ տող ընդ մէջ, հակամէտ է արիութեան, կը սիրէ ճշմարտութիւնը, կը ջատագովէ մարդու անհատականութիւնը, կը խորշի քծնանքէն, աժան մունետիկներէն, միայն խոստում մնացած շռայլ բանաձեւումներէն: Ի՛նքն է, որ կը բնութագրէ իր նկարագիրը, շեշտելով, թէ ինք մարդ է, որ «դժբախտաբար ռետինից չեմ ես, որ ձգես՝ ձգուեմ, թողնես՝ կարճանամ, ինչքան ճմրթկես՝ թողնելուց յետոյ շուտ վերստանամ իմ տեսքը նախկին»:

Եւ այս չձգուող, չկարճացող, չճմրթկող մարդը հասկցած է, որ ազատութիւնը « նման է աղի », որ թէեւ կը լուծուի, բայց «համ» կը դառնայ, իսկ եթէ չկայ՝ «անհամութիւն» է:

Այս փոքր մէջբերումներն ալ կը բաւեն հաստատելու արժանապատուութեան տէր մարդու ներկայութիւնը բանաստեղծին հոգիին մէջ: Այլ նաեւ արիութիւնը, յանդգնութիւնը՝ ճշմարտութիւններ բարձրաձայն յայտարարելու:

Հայրենասիրութեան շեշտուած լար մը կը թրթռայ անոր գրչին ծայրը: Ու այդ զգացումը զգացական եւ իմացական է միաժամանակ, որովհետեւ ան բխում կ'առնէ ցեղային գիտակցութենէ եւ անոր առթած հպարտութենէն:

Զմոռնանք, որ ո՛չ ոք վերջին մէկ-երկու տասնամեակներուն այնքա՛ն պերճ շունչով քնարերգեց դէմքը Մաշտոցի, անոր որ եղաւ «այր մի, որ եկաւ ապացուցելու, թէ մի տեղ վերջը դառնում է Սկիզբ»:

Բանաստեղծին պաշտամունքը հայ գիրին եւ զայն ստեղծողին հանդէպ կը հասնի այնպիսի բարձրութեան, որ միայն թեւաւոր խօսքերով եւ ածականներու հարուստ գործածութեամբ կարելի է զայն պատկերացնել, պանծացնել:

Այսպէս կը ստեղծուին խօսքի ժայթքեր:

Պարոյր Սեւակի բերած դրական «նըպաստ»ին մեծագոյն արժանիքը պիտի մնայ, անկասկած, անոր ձգտումը մշակելու արդիական բանաստեղծութիւն: Այս տրամադրութեան բնական հետեւութիւնը կը դառնար անոր բանաստեղծական արտաքին կաղապարին եւ ներքին բովանդակութեան թարմութիւնը, ինքնատիպութիւնը: Իբրեւ արտաքին կաղապար ան կը խուսափէր կաշկանդուելէ ութեակներու, քառեակներու եւ երկեակներու մինչ այդ պարտադիր դարձած ձեւերէն, իսկ իբրեւ ներքին բովանդակութիւն ան կը նախընտրէր հետեւիլ աւելի թելադրական ձեւին, քան պատմողական, մի՛շտ հրաժարելով զգայնոտ տրամադրութիւններ արտայայտելէ:

Այս «միտումը» ստեղծեց նաեւ իր « անպատեհութիւնը »: Արդարեւ, Սեւակի ամէն առիթով եւ ամէն ինչով նոր երեւալու մտադրութիւնը պատճառ դարձաւ, որ յաճախ խանդարուի իր ապրումներուն եւ խոհերուն միասնութեան հիւսքը, ստեղծուին անմեկնելի պատկերներ եւ մինչեւ իսկ կարգ մը տողեր ստանան ճառի կա՛մ ընթացիկ հռետորութեան ձեւ:

Բայց ասիկա անխուսափելի «տուրք»ն է, զոր պէտք է «վճարէ» ամէն ինքնատիպ գրիչ, տաղանդաւոր բանաստեղծ՝ հաստատելու համար իր պատուոյ տեղը գրական աշխարհի մէջ:

Այսպէս կը դառնան հմայի՛չ զանգահար…:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

CORRESPONDANCE

A propos de

«Arménie d'Hier et d'Aujourd'hui»

N. D. L. R. — Nous avons reçu de Madame Nadine Roby, avec prière d'insérer la longue lettre que nous publions intégralement, concernant la critique parue dans notre numéro du 23 Mai sous la signature A. M. Au bas de cette lettre on trouvera quelques mots, à son propos.

Madame,

Je vous adresse tardivement cette lettre, car, il y a peu de temps que j'ai eu connaissance de l'article que vous avez écrit au sujet du film sur l'Arménie projeté le 18 Mai à la salle Pleyel et dont je viens seulement d'avoir une traduction.

Vous avez écrit : « nous aurions pu nous satisfaire de ce que nous avons vu, surtout pour un public arménien ».

Non, Madame, non seulement pour un public arménien, mais tout particulièrement pour le public français, pour lequel ce film a été réalisé, pour ce public, (principalement des intellectuels et des jeunes) qui a été ravi, charmé, enthousiasmé, et, qui a éprouvé avec beaucoup de sympathie l'envie de connaître encore les Arméniens, leur culture, leur histoire.

J'ai l'impression que vous vous êtes méprise sur le sens du film, et, que, la critique que vous avez faite, reflète un sentiment — fort compréhensible de votre part — que le public français mésestime l'Arménie et les Arméniens.

Ceci aurait été contraire au but que je me proposais, c'est-à-dire faire aimer, faire connaître l'Arménie très peu connue, sinon inconnue du public français. D'après le courrier reçu de nombreux Français, d'après des conversations, j'estime que ce but a été pleinement atteint.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Եւ ուղղուեցան Ղալաթիա, ծանօթ գարեջրատուն մը:

— Այսօր կրկին տիկին Երանիկի այցելութիւնը ընդունելու պատիւը ունեցայ, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտին գոհ ու զուարթ դէմքով մը:

— Վայ, գոչեց վաճառականը, էյ, ինչպէս, նորէն առաջուան այցելութեան չափ յաջողութիւն ունեցա՞ր…

— Կարծեմ թէ, պատասխանեց յաղթականօրէն Քերովբէ էֆէնտի, միայն թէ այս անգամ քիչ մը աւելի դժուարութեամբ եւ մեծ զոհողութիւններով:

— Ի՞նչ զոհողութիւն:

— Նախ ստիպուեցայ խօսք տալ, որ ամուսինը առնուազն երկու տարի իր պաշտօնին մէջ պիտի պահեմ, յետոյ ամսականին վրայ երկու ոսկիի յաւելում մը պիտի ընեմ… ի՞նչ կ'ըսես ասոր:

— Եւ դուն ալ խոստացա՞ր…

— Կարելի՞ է մերժել… քանի որ ատանց այս խոստումներուն պիտի չկրնայի իրեն մօտենալ, շարունակեց Քերովբէ էֆէնտի խնդալով:

Ցետոյ գարեջուրի գաւաթը պարպելով, խօսքը առաջ տարաւ:

— Այս ամէնը աղէկ, միայն թէ թըռչունը ձեռքերնուս մէջէն կը փախչի… լուր չունի՞ս ասկէ… գալ շաբթու ճամբայ կ'ելլէ Սամսոն երթալու համար, արդէն իսկ պատրաստութիւնները տեսնելու սկսեր է:

— Ճիշդ ես ալ ատոր համար ուզեցի քեզ տեսնել, պէտք է որ մինչեւ քանի մը օր ինչ որ պիտի ընենք՝ ընենք լմնցնենք, որովհետեւ ես ալ այսօր Փարիզէն նամակ մը առի, մերինը գալ շաբթու հոս պիտի ըլլայ եւ անոր հասնելէն ետքը շատ դժուար է ազատօրէն գործ տեսնելը:

— Լաւ, ի՞նչ է քու դիտաւորութիւնդ, ծրագիր մը պատրաստա՞ծ ես:

— Նախ եւ առաջ ամէնէն գլխաւոր բանն է Երանիկը վազ անցընել Սամսոն երթալու խորհուրդէն…

— Բայց ինչպէս ըսի, ընդհակառակն, անիկա պատրաստութիւն տեսնելու վրայ է:

— Այո, որովհետեւ քեզմէ խոստում առած է իր ամուսինին մասին եւ անոր ապաւինելով է, որ ճամբայ ելլելու կը պատրաստուի: Այն օրը, ուր համոզուի, թէ զինքը կը խաբես եւ թէ ամուսինին գործը քեզմէ կախուած չէ, ապահովաբար Սամսոն երթալու խորհուրդէն պիտի հրաժարի:

— Ատ այդպէս է:

— Լաւ, ուրեմն, իրեն պէտք է հասկըցնես, թէ քու բոլոր խոստումներդ որեւէ կարեւորութիւն չունին եւ թէ ինք Սամսոն երթալուն պէս ամուսինն ալ գործէն պիտի դադրի:

— Բայց այնքան խոստումներէ ետքը, ի՞նչպէս կրնամ ըսել, թէ զինքը խաբած եմ եւ բոլոր ըսածներս սուտ էին… շիտակը շատ հաստ կաշի մը ունենալու է ասոր համար:

— Եթէ բերանացի չես կրնար ըսել, գոնէ նամակով մը կարելի է իրեն իմացնել… ամէն պարագայի մէջ ասիկա անհրաժեշտ է:

Քերովբէ էֆէնտի նոյնիսկ չուզեց յանձն առնել այդպիսի նամակ մը գրելու, իրեն պզտիկութիւն համարելով, սակայն վաճառականը կրցաւ զգացնել իր բարեկամին, թէ պարտաւոր էր հպատակելու իր ըսածներուն եւ ի վերջոյ խեղճ մարդուկը ստիպուեցաւ տեղի տալ:

— Այդ գրելիք նամակդ մինչեւ Շաբաթ Երանիկի ձեռքը հասցնելու ես…

— Վաղը կը գրեմ ու մէկու մը հետ կը ղրկեմ:

— Դուն վաղը մեր գրասենեակը հանդիպէ, հոն միասին կ'որոշենք գրելիքդ, յետոյ ես մէկու մը հետ ձեռքը կը հասցնեմ, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, որ կ'ուզէր գործը ապահով կերպով տեսնել…

Երկու բարեկամները համաձայնեցան եւ որոշեցին, որ նամակին յառաջ բերելիք ազդեցութիւնը մեղմելու համար, Քերովբէ էֆէնտի կերպով մը յայտնէր Երանիկի, որ ինք յանձն պիտի առնէ իր ապրուստը հոգալ Պոլսոյ մէջ, եթէ վերջնականապէս հրաժարէր Սամսոն երթալու խորհուրդէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Vous avez écrit, Madame : « notre impression aurait été différente si le film avait été présenté comme « IMAGES de l'ARMENIE » ou « IMPRESSIONS de VOYAGE ».

Permettez-moi de vous dire qu'il me semble que vous jonglez avec les mots, car je tiens à vous préciser que je n'ai pas choisi le titre annoncé sur le programme, et que le véritable titre du film apparaît au début, aussitôt après la danse des guerriers de Sardarabat : TERRE D'ARMENIE, écrit en français et en arménien, et que, je pense, vous n'avez pas remarqué. C'est-à-dire UNE EVOCATION de l'ARMENIE.

Trois mille ans de civilisation ne peuvent être traités d'une manière approfondie en une heure et demie.

TOUS LES PRINCIPAUX THEMES ONT ETE EVOQUES, mais évidemment chacun d'eux aurait pu être, à lui seul, l'objet d'un court métrage.

Je me permets, Madame, de vous faire remarquer que vous critiquez ce film qui a reçu un accueil très chaleureux du public (*plus de* 75 % Français) auquel vous ne faites aucune allusion, pas plus qu'à la composition musicale qui a enchanté les Français.

Mais, lorsque l'on fait une critique sur un thème qui vous est cher, afin que cette critique soit positive, il faut expliquer ce que l'on aurait désiré voir, suggérer éventuellement un développement différent, ce que vous n'avez pas fait.

C'est pourquoi, je suis prête à ouvrir une discussion avec vous à ce sujet.

Cette EVOCATION de l'ARMENIE, a permis au public français de se rendre compte de l'essor culturel, scientifique et artistique de la civilisation arménienne et de la spontanéité de son peuple, qui, malgré les innombrables invasions au cours des siècles, a su conserver son caractère national.

Ce n'est pas l'intérieur de l'Université, ni des salles de musées qui auraient pu donner une autre impression. Ils ont été évoqués, cela était suffisant pour un tel programme.

Quant au commentaire, il a été rédigé pour le public de Connaissance du Monde et *allégé volontairement*.

Ce n'était pas une conférence d'information, ni un cours de civilisation ou de propagande.

Un commentaire dit d'une seule haleine, comme ces speakers qui commentent, par exemple, une course de chevaux, aurait été tout simplement déplaisant dans ce cadre et pour ce public.

Quant aux critiques techniques (montage et synchronisation) j'ai le regret de vous dire que les mixages ont été faits dans un important studio avec lequel je travaille habutuellement, et, que vous avez probablement été influencée à ce sujet par de « charmants » collègues. Je vous propose d'ailleurs de revoir le film pour mieux en juger.

J'ai l'impression, Madame, que votre sensibilité nationale a été blessée par la crainte de l'impression que pourrait ressentir des Français en voyant des Arméniens jouer au jacquet comme si les Français ne jouaient pas eux, à la belotte ou aux boules, même à Paris !

L'impression de quelques visages bien joyeux de vieux moustachus vous poursuit au point que vous n'avez pas remarqué les élégantes et jolies étudiantes devant l'université, des passants confortablement habillés et de beaux enfants dans les parcs.

Que pensez-vous alors des Français moustachus, pas toujours bien rasés que l'on peut voir ailleurs que dans nos campagnes, même à Paris ?

Vous semblez avoir honte de voir des danses de « paysans mal rasés » alors que vous auriez peut-être préféré les voir en complet-veston... tandis que leur spontanéité, leur gaîté ont attiré une vive sympathie qui s'est d'ailleurs manifestée par un remous joyeux d'approbation dans la salle.

Il est au contraire intéresssant, de voir, que depuis peu dans les campagnes, des ethnologues cherchent à relancer de vielles traditions et forment ainsi des groupes d'amateurs pour reconstituer les danses anciennes.

Le respect et le maintien des traditions dans un pays, quel qu'il soit, ne peuvent qu'attirer la sympathie, et, dans les proportions présentes (20 % à peine de folklore sur la durée du film) ne peuvent en aucun cas nuire à la haute idée que l'on peut se faire d'une nation.

Des ménagères qui emportent selon votre expression « des kilos de poivrons » vous font mal, alors que les nôtres voudraient bien en emporter autant dans leurs filets s'ils étaient moins chers ! Ces scènes n'ont rien de spécialement folklorique, ce sont tout simplement des reflets de la vie quotidienne.

La scène du mariage campagnard vous a fait craindre qu'on ne la généralise et que les Français pensent que tous les mariages arméniens sont sur ce modèle. Vous n'avez sans doute pas remarqué la jolie mariée en *mini-robe*, son élégance, la finesse de ses mains et ses bijoux, et ce, dans un petit hameau de montagne !

Vous auriez sans doute préféré assiter à une prise de vue banale dans une mairie suivie d'un banquet dans un grand hôtel d'Erivan ? Savez-vous quelles auraient été les impressions des Français ? Cela n'aurait eu aucun intérêt pour eux. Et chez nous à la campagne ? Savez-vous qu'il y aurait eu beaucoup plus de laisser-aller ; Paris et les grandes villes ne sont pas toute la France !

Vous avez méprisé une « interminable séquence de horovatz » (durée exacte 87 secondes !) Savez-vous que dans la haute société française, il est de bon ton d'inviter dans sa propriété à la campagne pour un « méchoui » en plein air ?

La grande vogue pour s'évader de la vie moderne est aujourd'hui de vivre dans un cadre ancien, d'où l'engouement pour les vieilles demeures, pour les meubles d'époque, alors que nos paysans se meublent bien souvent d'un mobilier en plastique.

Dans ce film, la spontanéité des images, des détails de la vie quotidienne, la chaleur humaine, la beauté des paysages d'Arménie, de l'architecture, les perspectives présentes et d'avenir, ne peuvent que faire admirer et aimer le peuple arménien.

J'ai été toutefois sensible, Madame, à ce que vous vous étiez rendue compte de « l'effort fourni » et qu'avec les éléments que j'avais pu rapporter, j'avais fait mon « possible pour présenter une Arménie » et que vous avez apprécié « des vues exceptionnelles ».

En toute franchise, comme vous-même l'avez fait, je vous écris mes pensées.

Vos inquiétudes, Madame, doivent être apaisées, et pour cela, je me permets de vous rappeler le titre exact du film auquel vous semblez attacher beaucoup d'importance, TERRE D'ARMENIE, c'est-à-dire *une évocation de l'Arménie*.

D'autre part, en conclusion, je vous citerai quelques extraits de lettres prises au hasard dans l'abondant courrier que j'ai reçu :

Quelques jeunes étudiants français :

« On voudrait visiter ce pays »... « des paysages grandioses »... « les jeunes sont vraiment bien habillés »... « nous avons beaucoup apprécié la musique »... « c'est un film plein de vie »...

Une Arménienne que je ne connais pas :

« L'impartialité dans l'investigation à partir des sources jusqu'à l'évolution actuelle, a été admirablement rendue dans le cadre de Connaissance du Monde. Je suis sûre que vous avez du recevoir beaucoup d'éloges à ce sujet »...

Une personnalité arménienne de Paris :

« C'est une belle réussite, les sujets variés ; les vues tant des monuments que des sites, prises avec autant de talent que d'un sens artistique ont donné une image très fidèle de l'Arménie et j'ai également apprécié vos commentaires faits avec beaucoup de sympathie pour mon pays ».

Quelques Français :

« Enfin un film très objectif ! »... « Quel développement sur le plan scientifique ! » ... « On ne pensait pas qu'il y avait tant de liberté religieuse »... « Des connaissances ont dit qu'elles n'avaient pas pu avoir de place. Il y avait au moins six cents personnes qui sont restées dehors ! » ... « Nous avons été enthousiasmés par le rythme du film et la diversité des séquences »... « Un commentaire aussi sobre nous a permis de jouir intensément de très belles images et d'un très beau fond musical »...

Un ingénieur français :

« Toutes mes vives félicitations pour votre film superbe, la qualité de vos prises de vue, les couleurs, les commentaires et le choix de votre musique si fine, nous vous adressons nos bien sincères compliments »...

Un Révérend Père français :

« Je tiens à vous exprimer mes plus vives félicitations sur le très beau film que vous avez réalisé et qui exprime admirablement les divers aspects de l'Arménie... »

Une personnalité française poète et écrivain :

« En toute communion de pensée avec votre admirable reportage sur cette étonnante nation : l'Arménie ».

En vous priant de bien vouloir insérer ma longue lettre dans votre journal, veuillez croire, Madame, à l'expression de mes sentiments très distingués.

N. ROBY

Qu'il nous soit permis, à la lecture de cette lettre, de nous étonner de l'autosatisfaction qui s'en dégage. Il est normal, qu'un auteur, ne puisse avoir une opinion objective de son œuvre, mais cela ne justifie pas une telle allergie à l'égard de toute critique. Bien au contraire, et connaissant Mme Roby, nous avions pensé — bien à tort ce nous semble — que les réserves que nous avions faites sur son film, auraient pu lui être utiles pour l'avenir, d'autant plus que le sujet était tout neuf pour elle. On peut toujours tout parfaire, même un chef-d'œuvre, ce qui, en plus, n'était pas le cas. Nous regrettons que Mme Roby prenne si mal la chose et nous jugeons parfaitement inutile un débat stérile à ce sujet. Disons simplement que nous n'avons pas l'habitude de nous laisser influencer par qui que ce soit (le contraire serait plus logique) et que notre opinion était partagée par la plupart des personnes présentes, comme en ont témoigné les nombreux coups de téléphone, que nous avons reçus. Qu'il nous soit permis pour conclure de dire que nous n'avons jamais mésestimé le travail sympathique de Mme Roby, et que notre sentiment « national » n'est pas à ce point rétrograde pour ignorer la curiosité d'un public envers tout « folklore », à condition que celui-ci soit ramené à sa juste proportion.

A. M.

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Է.

Քաղաքում տարածուող շշուկը հասաւ ոսկերիչ Տիգրանի ականջը։

Սկզբում չատ տարտամ, ինքն էլ չիմացաւ թէ ո՛րտեղից լսեց եւ ի՛նչպէս, առաջին անգամ ո՛վ ասաց. բայց հետզհետէ նրա համար պարզ եղաւ որ մի օր Խամբուրենց Հաջի աղան մտել էր իր տունը, փաթաթուել էր իր կնոջը եւ Հաջի աղան եւ իր կինը եղել էին այնքան համարձակ եւ մէրը որ խօսածները դուրսը լողներ էին եղել, իսկ իր կինը Հաջի աղայի վզով փաթաթուած եկել էր մինչեւ դրսի դուռը եւ նրան համբուրելով էր ճանապարհ դցել։ Եւ այս բոլորը չատերն իրենց աչքերով տեսել էին։

Ոսկերիչ Տիգրանն ինքը Հաջի աղայի նման, ընկաւ տարօրինակ նայուածքների տակ։ Այդ նայուածքները չէին թողլ տալիս որ աշխատի. մի քանի մատանիներ փչացրեց, հալած ոսկու անօթն ինկաւ ձեռքից եւ ամբողջը թափուեց մոխրի մէջ։ Նա դարձել էր միակ եղջիւրաւոր մարդը քաղաքում։

Տարօրինակ նայուածքներից մտրակուած՝ Տիգրանը վեր էր թռչում, հանում կաշեայ գոգնոցը, փակում աշխատանոցը եւ գնում տուն։ Փայլունը ջերմագին սիրով դիմաւորում էր նրան, փաթաթւում եւ սիրում։ Տիգրանը չկասկածելով դոյզն չափով իր մանկամարդ կնոջ անկեղծութեան եւ առաքինութեան, վերադառնում էր աշխատանոցը, նստում եւ եռանդուն աշխատում, բայց ապակեփեղկի միջից նայող աչքերը հանգիստ չէին տալիս։

Որպէսզի կարողանար հաստատել իր կնոջ դաւաճանութիւնը, նա յանկարծակի գնում էր տուն՝ որպէսզի Հաջի աղային բռնի։ Մի քանի անգամ քաղաքից գիւղ գնալ կեղծեց, յանկարծակի վերադարձաւ եւ ոչինչ չկարողացաւ տեսնել։ Հսկեց Խամբուրենց Հաջի աղային, որ այլեւս տնից դուրս էլ չէր գալիս եւ խանութը մնում էր փակ։ Տիգրանն սկզբում կարողանում էր առողջ տրամաբանել — ի՞նչ պատճառ կարող էր ունենալ երիտասարդ կինը Հաջի աղային սիրելու, ի՞նչ էր պակաս իրեն. ինքը երիտասարդ, տունը տեղը՝ լեցուն։ Միթէ Հաջի աղան կարո՞ղ էր որեւէ առաւելութիւն, թէկուզ ամենաչնչին չափով, ունենալ իր վրայ, որ կինն իրեն դաւաճանի եւ նրան սիրի եւ այն էլ այն աստիճան, որ փաթաթուելով մինչեւ դրսի դուռը գնայ եւ նրան ճանապարհ դնի։

Այսպէս էր մտածում եւ տրամաբանում ոսկերիչ Տիգրանը առաջին օրերը, բայց գնալով մթագնեց նրա գիտակցութիւնը, սկսեց խենէշ պատկերներ տեսնել — Հաջի աղան եւ կինը միասին, իր անկողնում, կամ անկիւնում թախտի վրայ, թերեւս եւ խոհանոցում...

Ը.

Մի օր Տիգրանը չինեց մի արծաթեայ ապարանջան եւ տուն ուղարկեց իբրեւ նուէր կնոջը։

— Զրսես թէ ո՛վ ղրկեց, ըսէ, մէկը քեզի նուէր ղրկեց, — պատուիրեց նա այն տղային, որի միջոցով ուղարկեց ապարանջանը։

Տիգրան մտածում էր ոչինչ չասել, որպէսզի երբ իրիկունը տուն գնար, տեսնէր թէ Փայլուն ինքը պիտի յայտնէ՞ր որ նուէր է ստացել։

Երեկոյեան հէնց որ Տիգրանը ոտը դրեց տան չէմքի վրայ, Փայլունը դիմաւորեց նրան ու մանկական ուրախութեամբ թեւը ցոյց տուեց ամուսնուն։ Տիգրանը տեսաւ ապարանջանը եւ խոր հըրդաւոր հարցրեց.

— Հօրաքո՞յրդ տուեց։

— Եա վո՞վ տուեց։

— Չէ։

— Դուն չէ՞ս ղրկեր։

— Չէ։

— Քա՞... բացագանչեց Փայլունը, ես ըլ ըսի, Տիգրանս ղրկեր է։

— Վո՞վ բերեց։

— Տղայ մի բերեց։

— Ի՞նչ ըսաւ։

— Ըսաւ նուէր է։

— Դուն չհարցուցի՞ր քի ո՞ւրկից է նուէրը։

— Չէ։

— Ինչո՞ւ։

— Քա՛, ինչ պիտի հարցնեմ։ Գիտեմ որ դուն ես ղրկեր։

— Եկուր տեսնեմ, — ասաց ոսկերիչ Տիգրանը եւ միասին գնացին սենեակ։

Տիգրանը սենեակում վերցրեց ապարանջանը կնոջ թեւից, լաւ քննեց եւ ասաց.

— Աղջի՛, Փայլուն, իմ չինածն է։

— Ես գիտեմ որ քու չինածն է, քու ձեռքդ է։

— Հա՛, ամա ես չեմ ղրկեր։

— Որո՞ւ համար ես չինել, միտքդ բեր, հարցրեց Փայլունը։

Ոսկերիչը չեչտակի նայեց կնոջ աչքերին եւ ասաց.

— Շիներ եմ Խամբուրենց Հաջի աղային համար։

— Խամբուրենց Հաջաղա՞ն։

— Հա՛։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 9)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան (Ծնեալ Աստուրեան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ամուսնոյն՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ (Յուլիս 4) Պոմոնի Ս. Գրիգոր - Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Անուշաւան Գաբիկեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Գաբիկեան խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, մամուլով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գալուստ Թիւթիւնճեանի մահուան առթիւ, Տօնէլեան ընտանիքը (Պանեֆօ) 50 ֆրանք կը նուիրէ Մոնմորանսիի Հանգստեան տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն։)

Grande Fête Champêtre

de l'U.G.A. ARDZIV

Dimanche 4 Juillet, toute la journée dans le Parc des Loisirs de Valabre

CHANTS ET DANSES ARMENIENNES

avec la participation des

HAI ARINOUCHE

CONCOURS DE BOULES

JEUX D'ENFANTS

CHICH KEBAB

AMBIANCE AVEC LES CHAMPIONS

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը հաղորդէ որ օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Հինգշաբթի, ժամը 14էն 17, Ահարոնեան ակումբը, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Առնուվիլի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերը կ'ընդունին Յուլիս ամսուան մէջ փոքրիկ մանուկներ «կառոլի»ի համար։

Նոյնպէս յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին 1971-1972 կ'ընդունին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ փոքրիկ մանուկներ։

Արձանագրութիւնները սկսած են։ Դիմել՝ 73, Ավընիւ Անրի Պարպիւս Առնուվիլ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

LE CLUB DES JEUNES DE L'UGAB

Organise le 4 Juillet 1971

son

Rallye Touristique d'Eté

SUIVI D'UN BANQUET — REMISE DE COUPE

NOMBREUX PRIX

Inscriptions et Renseignements : TRO. : 03-18

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պէտիկեան իրենց եղբօր եւ աներձագին Օհաննէս Սիմոնեանի հոգեհանգստեան առթիւ 70 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն եւ 30 ֆրանք «Յառաջ»ի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ ատեն, Պօմոն լէ Վալանս, Լա Պուլինազտ, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ահարոնեան ակումբին մէջ (Ռիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին։

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր։ Առատ կերուխում, խորոված։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուար Մոնթոլոնէն։

Հաւաքուիլ ժամը 7,30ին։ Ծնողքներէն կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Սէնթ Անթուանի եւ Կարտանի Բոյր մասնաճիւղերուն եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան։

Կիրակի 4 Յուլիս, ամբողջ օրը

ՖԱՊՐԸԿՈՒԼԻ ՄԷՋ

Հանրականքի ընկերութեան հանդիսավայրի օդասուն եւ ընդարձակ ծառաստանին մէջ։

Հանդիսավայր երթալու համար Գանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սարափ, օթօքառները եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ Կարտանի օթօքարը եւ էքսի Թրոյէն կանգ կ'առնեն հանդիսավայրի առջեւ, ուր կը հասնիք հինգ վայրկեան վերջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԲԱԺԻՆ

երգ եւ զանազան հաճելի անակնկալներ

Ծովի պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով - խորոված, դիւրամատչելի գիներով։

ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, պուլերը միասին բերել կառքերու փարքինգ։ Կարելի պարագային միասին աթոռներ բերել չպակսելու համար։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրուան տօնակատարութիւնը Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբի կողմէ Յուլիս 18ին։

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,

ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revêtement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU

Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Տեղի կ'ունենայ Յուլիս 10էն մինչեւ Օգոստոս 1, իրենց սեփական բակակավայրին մէջ

La Bastide des Jourdans (Vaucluse)

Պատսպարան, մաքուր ջուր եւ ամէն տեսակ յարմարութիւններով օժտուած։

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը
3, Rue St. Bazile, Marseille
ամէն օր ժամը 17-19։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐ

20 Յունիս Կիրակի, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան դաշտահանդէսի ընթացքին, տեղի ունեցող վիճակահանութեան ստորեւ նշանակուած շահող թիւերու առարկաները պահանջուած չըլլալով, կը խնդրուի տոմսերով ներկայանալ Աղքատախնամի գրասենեակը (77, Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ), ստանալու համար համապատասխան առարկաները։

Ահաւասիկ շահող թիւը.— 082, 155, 422, 447, 452, 599 եւ 688։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՕՍԹԱՆՏ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (Կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն Քաֆէ Թերմինիւս եւ 7,15ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր։

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիլ-Ալոսէն կառուղիով։ Ճաշ ճամբու ընթացքին։ Ժամանում 13ին։ Հանդիստ ծովափը, լողանք, զանազան խաղեր։

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի Վենետիկը), պտոյտ քաղաքին։ Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ ժամը 22ի ատեններր եւ 22,30ին Շաթօ տը Վենսէն։

Մասնակցութիւն 59 փրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2։

Կարեւոր.— Ազգ. ինքնութեան թուղթ Ֆրանսացիներու համար եւ թիւթր մը վօյաժ՝ օտարներուն։

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Քարտուղար

ԵՐԵՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

16 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ա) ՅՈՒԼԻՍ 12էն 30 — Բ) ՕԳՈՍՏՈՍ 2էն 20 — Գ) ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 28

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Օթոքառներով խմբական այցելութիւններ՝ Գեղարդ, Գառնի, Զուարթնոց, Էջմիածին, Էրեբունի, Մատենադարան եւ այլ տեսարժան վայրեր

ՕՐ ՄԸ ՍԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 30 JUIN 1971
LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 12151
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
47e ANNÉE — N° 12.151

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ»

Հայրենիքը սփիւռքի հետ կապ կը պահէ ո՛չ միայն «Մշակութային Կապ»ի զոյգ պաշտօնաթերթերով, այսինքն ո՛չ միայն գիրով, այլ նաեւ՝ խօսքով :

Այդ խօսքը մեզի կը հասնի Երեւանի Ռատիոյին միջոցով : — Երեւանն է խօսում :

Մինչեւ անցեալ տարի Երեւանի Ռատիոն «Եւրոպայում ապրող Հայութեան համար» հաղորդումներ կը կատարէր միայն «Փարիզի ժամանակով» Կիրակի առաւօտները ժամը 9 – 10, ինչպէս նաեւ ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթի օրերը «ժամի 19ն անց 30ից 20ը» (այսինքն՝ մեր աշխարհաբարով իրիկուան ժամը 7·30էն 8) :

Այս տարի որոշ յառաջդիմութիւն արձանագրուած է այս մարզին մէջ : Պահելով հանդերձ նախկին օրերն ու ժամերը — ամսական հինգ ժամ (4 Կիրակի՝ 4 ժամ, երկու Հինգշաբթի՝ կէս – կէս ժամէն մէկ ժամ), այժմ ամէնօրեայ հաղորդումներ տեղի կ'ունենան գիշերուան ժամը 10·30 – 11, ինչպէս կը յայտարարէ Երեւանի խօսնակը եւ ինչպէս կը ծանուցուի թերթերու մէջ :

Հայրենիքի ձայնասփիւռը « Լսեցէ՛ք մեզ » կ'ըսէ : Հազա՛ր բարի, լսե՛նք : Հայրենակարօտ հոգիներու համար չկայ աւելի մեծ հաճոյք քան լսել Հայաստանի ձայնը, հաղորդուիլ հայրենիքի հետ, հպարտանալ այնտեղ կատարուած ամէն կարգի նուաճումներով եւ ձեռք բերուած յաջողութիւններով, որոնց արձագանգ կը դառնանք մենք ալ ամէն օր, Յառաջի էջերէն :

Ո՛րքան պիտի փափաքէինք, որ Հայաստանեան հաղորդումները կատարուէին լաւագոյն պայմաններու տակ :

Երբ « Երեւանն է խօսում », նպատակն է անշուշտ, որ հայրենիքի ձայնը լսելի եւ հասկնալի ըլլայ «Եւրոպայում ապրող Հայութեան » :

Դժբախտաբար սակայն հաղորդումները տեղի կ'ունենան ոչ – գոհացուցիչ եղանակով :

Նախ՝ լսելու պարագան :

Անկարելի է լսել գիշերային հաղորդումները, հակառակ մեր համբերատար ու բարեացակամ ճիգերուն : Կարելի է լսել միայն կիրակնօրեայ հաղորդումները՝ մեծ դժուարութեամբ :

Երկրորդ՝ հասկնալի ըլլալու հարցը :

Երեւանի ռատիոն կը փափաքի անշուշտ, որ «Եւրոպայում ապրող Հայութիւն»ը հասկնայ իր խօսածները : Այլապէս անիմաստ պիտի ըլլային իր հաղորդումներուն համար թափուած ճիգերն ու կատարուած զոհողութիւնները :

Արդ, Հայաստանը կառավարող մտաւորականները, ընդ որս նաեւ Երեւանի ռատիոյին վարիչները շատ լաւ գիտեն, որ «Եւրոպայում եւ արեւմուտքում ապրող Հայերը — որոնց կ'ուղղուին հայրենիքի հաղորդումները — կը խօսին արեւմտահայերէն : Անոնք շատ լաւ չեն հասկնար ներկայիս Խորհրդային Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուն :

Այս պարագան գիտնալով հանդերձ, Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն կը յամառի արտասահմանի Հայութեան ընթերցումին սահմանուած իր զոյգ պաշտօնաթերթերը — Սովետական Հայաստան ամսագիրն ու Հայրենիքի Ձայն շաբաթաթերթը — հրատարակել արեւելահայերէնով եւ խորհրդային խորթ ուղղագրութեամբ : Իսկ Երեւանի ռատիոն նոյնպէս կը շարունակէ խօսիլ արեւելահայերէն :

Որպէսզի քարոզչութիւնը կատարեալ ըլլայ եւ իր նպատակին ծառայէ, պէտք է որ խօսուածը հասկնալի ըլլայ ունկնդիրին : Պէտք է, որ Երեւանի Ռատիոյի խմբագիրները արեւմտահայերէնով շարադրեն իրենց նիւթերը եւ զանոնք կարդալու պարտականութիւնը յանձնեն արեւմտահայ խօսնակներու եւ խօսնակուհիներու, որոնցմէ դիւրութեամբ կարելի է գտնել Հայաստանի մէջ :

Ուրիշ ցաւ մը եւս :

Կիրակնօրեայ հաղորդումներու վերջաւորութեան 8 – 10 վայրկեան օրուան լուրերը կը տրուին ամփոփ կերպով, ֆրանսերէն լեզուով, հայերէն չխօսող մեր երիտասարդ հայրենակիցներուն համար : Շա՛տ բարի մտածում : Հասկնալի ըլլալու գովելի մտահոգութիւն :

Միայն թէ այս պարտականութիւնը պէտք է յանձնուի մէկու մը, որուն ֆրանսերէնը հասկնալի ըլլայ ղայն լսողներուն :

Սրտցաւ այս դիտողութիւնները կը ներկայացնենք Երեւանի ռատիոյի պատասխանատու վարիչներու եւ խմբագիրներու ուշադրութեան :

Իբրեւ օրինակ յիշենք Ամերիկայի Ձայնի (Ուաշինկթըն) եւ Ազատութիւն ռատիոյի (Միւնիխ) հայերէն բաժնի ամէնօրեայ ձայնասփռումները, որոնք ուղղուած ըլլալով Հայաստանի ունկնդիրներուն, տեղի կ'ունենան արեւելահայերէնով, որպէսզի հասկնալի ըլլան ունկնդիրներուն : Խօսնակները Հայաստանցի են, մաս մըն ալ՝ Պարսկահայ :

Այսքանը՝ ձեւի մասին :

Դիտողութեան արժանի կէտեր կան նաեւ բովանդակութեան մասին :

Բայց այդ տարբեր հարց է արդէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՔԱՌ ՄԸ ՄՆԱՑ

Հակառակ նախատեսութեանց Միշէլ Ռոքառ կը մնայ Ընկերվարական Միացած կուսակցութեան (ՓԷ ԷՍ ԻՒ) ընդհ. քարտուղարը : Արդարեւ կուսակցութեան համագումարը վերջ գտաւ Երկուշաբթի իրիկուն իր յաղթանակով մինչ նիստերը բաւական կասկածելի կը դարձնէին վերընտրութեան իր կարելիութիւնները : Այսպէս Ռոքառ կը յաղթէր կուսակցութեան միւս բոլոր հոսանքներու դէմ միացած (տրոցկիստ, ժողովրդապաշտ, մաոյական) : Ռոքառ ուրախ էր որ մերժած էր տնօրէն կոմիտէ մը կազմել այդ հոսանքներու ներկայացուցիչներու հետ եւ այդպէս թոյլ տուած կուսակցութեան որ ինքզինքը գտնէ :«ՓԷ ԷՍ ԻՒՆ կ'ըսէ Միշէլ Ռոքառ ամբողջական մասն է եւ կը մնայ յեղափոխական շարժումին : Կը վերահաստատենք մեր ընտրութիւնը, ռազմագիտական կարելի համաձայնութիւն չկայ համայնավար կուսակցութեան հետ (ինչ որ չի նշանակեր թէ քաղքիք հաւանական համաձայնութիւններ չեն կրնար ըլլալ), տեղ չկայ բանակցութիւններու համար սպայակոյտներու հետ, ինչ որ ալ ըլլան, յեղափոխական յառաջապահ չկայ առանց սերտ կապի ամենօրեայ պայքարներու հետ :»

Քարտուղարը կ'ուզէ նաեւ բարեփոխումներ մտցնել կուսակցութեան կառոյցներուն մէջ եւ ի վերջոյ իր բանաձեւըն էր որ կը յաղթէր, ստանալով ձայներու 53 առ հարիւրը, մինչ 12 առ հարիւր կը ստանային յեղափոխական ձախը, քսան առ հարիւր ժողովրդապաշտները եւ 14 առ հարիւր տրոցկիստները :

Համագումարին փակման պատգամաւորները երգած են Միջազգայինը եւ կրկնած երեք նշանաբան՝ «Սկիզբ մըն է, շարունակենք պայքարը», « Անկցի՛ ընկերային – ժողովրդավարութիւնը » եւ «Մարքս, Էնկէլս, Լենին, Մաօ, Մաօ» :

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

Որոշ աղբիւրներու համաձայն գաղտնի շփում մը հաստատուած է Մոսկուայի եւ Թէլ Ավիվի միջեւ՝ դիւանագիտական յարաբերութիւններու վերահաստատման համար :

Յունիս 15էն ի վեր Թէլ Ավիվ կը գտնուի խորհրդային լրագրող մը՝ Վիքթոր Լուի, որ ուրիշ առիթներով եւս Մոսկուայի անպաշտօն բանագնացը նկատուած է : Ան էր, որ Խրուշչեւի յուշերը «ծախեց» Արեւմուտքի : Ան էր նոյնպէս, որ Ֆորմոզ այցելեց, երբ Մոսկուա փորձեց մերձեցումի ճամբայ մը գտնել ազգայնական Չինացիներու հետ : Ցամենայն դէպս միշտ չահագրգռութիւն ներկայացուցած է խորհրդային լրագրողին օտար երկիրներ այցելութիւնը :

Թէլ Ավիվ թէեւ կը ճշդէ, թէ ոչ մէկ խօսակցութիւն հաստատուած է Մոսկուայի հետ, սակայն իսրայէլեան շրջանակներ նկատել կուտան, թէ Մոսկուայի եւ Թէլ Ավիվի միջեւ շահերու նոյնութիւն մը կայ : Արդարեւ, Խորհ. Միութիւնը կ'ուզէ պահպանել Մերձ. Արեւելքի այժմու վիճակը, որպէսզի այդ ձեւով ապահովէ իր ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ : Իսրայէլ եւս կը ձգտի այժմու իրավիճակի պահպանման, որպէսզի չհեռանայ Սինայէն :

× Եգիպտոսի փո խ– նախագահն ու արտաքին նախարարը՝ Մահմուտ Ռիատ Մոսկուա մեկնեցաւ, ուր մինչեւ Յուլիս 4 խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Կրեմլինի վարիչներուն հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ գաղտնի թղթածրարը Նիւ Եորք Թայմզի յանձնած է Տանիէլ Էլզպէրկ, որ ժամանակ մը աշխատած է ամերիկեան պաշտպանութեան մարմիններու մէջ : Տանիէլ Էլզպէրկ առջի օր ներկայացաւ դատարան, ուր անմիջապէս ձերբակալուեցաւ : Քիչ ետք փրկագին մը վճարելով առժամեայ կերպով դուրս ելաւ բանտէն : Դատը տեղի պիտի ունենայ յետագային : «Ես էի, որ թղթածրարը յանձնեցի թերթին. եթէ հարկ ըլլայ վերստին կ'ընեմ », յայտարարեց ամբաստանեալը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ Ժոզէֆ Քոլոմպօ : երբ սեւամորթ երիտասարդ մը կրակեց անոր վրայ : Ահաբեկիչը սպաննուեցաւ : Քոլոմպօ, որ կը նկատուի Մաֆիայի առաջնորդներէն, վերջերս կազմած էր իտալացի – ամերիկացիներու կազմակերպութիւն մը՝ պաշտպանելու համար ծագումով իտալացի Ամերիկացիներու իրաւունքները :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ կախաղան հանուեցաւ 30 տարեկան ոճրագործ մը : Կառավարութիւնը, որոշած է խստիւ յարգել տալ կարգ ու կանոնը եւ օրէնքի գործադրութիւնը : Այս առթիւ լիբանանեան թերթեր բացառիկ թիւեր լոյս ընծայեցին՝ լայն տեղ յատկացնելով մահապատիժի գործադրութեան լուրին : 12 տարի է չէր պատահած :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Եահիա խան խոստացաւ օրինական ընտրութիւններ կատարել տալ չորս ամիսէն : Ազգային ժողովի վերջին ընտրութիւնը կատարուած էր անցեալ տարի Դեկտեմբերին : Նախագահը, այնուամենայնիւ, անհրաժեշտ գտաւ պաշարման վիճակի պահպանումը «ժամանակի մը համար» :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք աստղանաւորդներու առողջական վիճակը լաւ է, հակառակ անոր, որ 23 օրէ ի վեր անջրպետին մէջ են, բոլոր մրցանիշները կոտրելէ ետք :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը շատ խիստ ազդարարութիւն մը ըրաւ որպէսզի գիները այլեւս չբարձրանան : Մայիսին 0·7 առ հարիւր եղածը յաւելումը ինչ որ մեծ եւ վտանգաւոր համեմատութիւն մըն է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ բացուած է խորհրդային գրողներու Ե. համագումարը : Ըստ դէտերու անիկա եզրակացութիւնն է «բնականոնացման» եւ մաքրագործման քաղաքականութեան մը :

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ բանտին մէջ ինքզինքը կախելով անձնասպան եղած է Պերօ – Պօտուէն, որ Պրիժիթ Կրափէնի խորհրդաւոր անհետացման թիւ մէկ վկան կը նկատուէր : Երեք նամակ ձգած է , բայց յայտնի չէ որ որեւէ յայտնութիւն ըրած է Պրիժիթի մասին :Ծանօթ է որ 16տարեկան այս աղջիկը անհետացած է Յունիս 3էն ի վեր :

ՀԻՆ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքերը 6էն 17 առ հարիւրի յաւելում կը կրեն Յուլիսէն սկսեալ, ըստ բնակարանին դասակարգին :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կայսրուհին Ֆարա , երեք օրուան համար Փարիզ է : Հիւրը եղաւ նախագահ Փոմփիտուի, ապա Տիկ. Փոմփիտուի հետ բացումը կատարեց Պարսկաստանի ցուցահանդէսին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. Ի. ԵՂԻԱԶԱՐՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

« Յառաջ »ի Յունիս 23ի թիւով հաղորդած էինք Ակադ. Իվան Եղիազարովի մահը, որ համաձայն Հայաստանի կոմկուսի կենտկոմի, հայկական ՍՍՀ Գերագոյն Սովետի եւ հայկական ՍՍՀ Մինիստրների սովետի պաշտօնական հաղորդագրութեան, լոյս տեսած «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 12ի թիւին մէջ , «վախճանեց» էր Յունիս 10ին :

« Սով. Հայաստան» երեք օր ետք, Յունիս 15, կը ներկայացնէր ականաւոր ակադեմականին կենսագրականը՝ սեղմ գիծերով : Հոս եւս ոչ մէկ յիշատակութիւն կար սպանութեան մասին : «Կեանքից հեռացաւ » բացատրութիւնը տըրուած էր լոկ :

« Յանցագործները ձերբակալուած են» խորագրին տակ, «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 23ի թիւին 4րդ էջին վրայ, փոքր անկիւնի մը մէջ կը յիշատակուի հետեւեալը .

« Հանրապետութեան ներքին գործերի մարմինների եւ դատախազութեան ձեռնարկած միջոցների շնորհիւ մերկացուել եւ ձերբակալուել են հայկական ՍՍՀ ԳԱ. ակադեմիկոս Ի. Եղիազարովին սպանողները : Դրանք են Երեւան քաղաքի բնակիչներ, անորոշ զբաղմունքի տէր Ս. Սարիբէկեանը, բժշկական ինստիտուտի ուսանող Ռ. Սարգսեանը, ջրային պրոբլեմների եւ հիդրոտեխնիկայի գիտահետազօտական ինստիտուտի տեխնիկ Ռ. Մելիքեանը :

Կատարւում է քննութիւն : Շուտով յանցագործները կը կանգնեն դատարանի առաջ » :

ՏՈՔԹ. ՔԼԱՈՒՍ ՖՈՒՔՍ

(ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍ)

Ա.

Գաղտնի գործակալները ընդհանրապէս կը բազմանան պատերազմներու ընթացքին ու կ'անհետանան երբ խաղաղութիւն կը տիրէ աշխարհի անդաստաններուն վրայ։ Սակայն, համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ետք, այս երեւոյթը չիրականացաւ, լրտեսներու թիւը չնուազեցաւ, որովհետեւ պատահած էր աննախընթաց դէպք մը, հիւլէական ռումբին գիւտը։ Պէտք է ըսել, որ Ռուսերը անակնկալի չեկան, երբ, Նեւատարի անապատին մէջ, Ամերիկացիները պայթեցուցին իրենց առաջին հիւլէական ռումբը, որովհետեւ, 1941էն ի վեր, արդէն անոնք կը հետեւէին գիտնականներու փնտռտուքներուն, շնորհիւ իրենց լրտեսներուն, որոնցմէ տոքթոր Քլաուս Ֆուքս անպայման, որ կը գրաւէ պատուոյ տեղը։

Քլաուս Ֆուքս ծնած է 29 Սեպտեմբեր 1911ին, կեդրոնական Գերմանիոյ Ֆըրանքֆորթ քաղաքի գիւղերէն մէկուն մէջ։ Հայրը լութերական հովուապետ մըն էր, արդարադատ ու խաղաղասէր։ Երիտասարդ Քլաուս մեծցաւ բարեպաշտ ու համեստ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ։ Երբ մտաւ Լայփցիկի համալսարանը, հոն կը տիրէր քաղաքական գաղափարներու խառնիճաղանճ մը։ Հայրը անդամ էր Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան։ Քլաուս հետեւեցաւ հօրը օրինակին, նոյն ատեն անդամագրուելով այդ կուսակցութեան մարտական կազմակերպութեան, բան մը, որ հակառակ էր հօրը խաղաղասիրական համոզումներուն։ 1931ին, Ֆուքսերը ընտանեօք փոխադրուեցան Քիլ քաղաքը, եւ Քլաուս շարունակեց յաճախել այդ քաղաքի համալսարանը։ Կը հետեւէր ուսողութեան եւ բնագիտութեան ճիւղերուն։ Կը շարունակէր նաեւ իր քաղաքական գործունէութիւնը։ Քսան տարեկանին, արդէն անդամագրուած էր գերման համայնավար կուսակցութեան։ Նոյն ատեն եղաւ այդ կուսակցութեան թեկնածուն, 1932ի երեսփոխանական ընտրութիւններուն։

Երբ, 30 Յունուար 1933ին, Հիթլէր անցաւ պետութեան գլուխը, նացիները ձերբակալեցին Քլաուս Ֆուքսը, զայն խոշտանգեցին, ծեծեցին ցմահ ու նետեցին Քիլի խորունկ ջրանցքին մէջ։

Քլաուս հրաշքով փրկուեցաւ այդ աղէտէն ու, հինգ ամիս պահուած մնալէն ետք, անցաւ Ֆրանսա, ուր ապրեցաւ թշուառ կեանք մը։ Ընդառաջելով երիտասարդ գերմանուհիի մը հրաւէրին, նոյն տարուան Սեպտեմբերին, ոտք կը կոխէր անգլիական հողին վրայ, ծրար մը ձեռքը, անօթի ու թշուառ։ Յաջորդ տարին, իբրեւ ուսանող, կը մտնէր Պըրիսթոլի համալսարանը եւ ո՛չ ոքի կը յայտնէր Գերմանիոյ մէջ ունեցած իր քաղաքական գործունէութիւնը։ Քլաուս այնքան փայլուն միտք ունէր, կ'աշխատէր այնքան եռանդով, որ, երկու տարիէն, ձեռք ձգեց գիտութեան տոքթորի վկայականը տեսական բնագիտութեան ճիւղին մէջ։ Գիշերները, երբ կ'առանձնանար սենեակին մէջ, անկողնին տակէն կը հանէր գաղտնի գիրքեր ու կ'ուսումնասիրէր Կարլ Մարքսի փիլիսոփայութիւնը։

Պատերազմէն քանի մը շաբաթ առաջ, 17 Յուլիս 1939ին, աղերսագիր մը կը ներկայացնէր անգլիական իշխանութեան, որպէսզի իրեն տրուի իր բնակած երկրին քաղաքացիութիւնը։ Բայց ծագեցաւ պատերազմը եւ Ֆուքս, իբրեւ գերմանացի, ենթարկուեցաւ շատ թոյլ հսկողութեան մը։ Ղրկուեցաւ Գանատա եւ, ուրիշ հայրենակիցներու հետ, դըրուեցաւ արգելափակման կայան։

Այդ շրջանին, Պիրմինկհըմի համալսարանի փրոֆէսօրներէն Փէրէրլս կը փնտռէր աշխատակից մը, որ հմուտ ըլլար ուսողութեան նրբութիւններուն։ Եւ Ֆուքս, յարմար գտնուելով այդ պաշտօնին, վերադարձաւ Անգլիա։

Փրոֆէսօր Փէրէրլս կ'աշխատէր հիւլէական ռումբի պատրաստութեան։ Ֆուքս եղաւ անոր աշխատակիցը։ 1942ին, Ֆուքս կրկին խնդրեց անգլիական քաղաքացի դառնալ եւ, այս անգամ, ընդունուեցաւ իր խնդրանքը։ Կատարեց հետեւեալ երդումը։

«Ես՝ Քլաուս Էմիլ Ֆուխս, կ'երդնում Ամենակարող Աստուծոյ անունով, որ հաւատարիմ պիտի մնամ Նորին Վեհափառութիւն Ճորճ Զ.ին եւ անոր ժառանգորդներուն»։

Բայց արդէն երդումը դրժած էր կատարելէ առաջ, որովհետեւ, 1941էն ի վեր, Ֆուքս համայնավար հրեայ Սիմոն Տավիտովիչ Քրեմէրի միջոցով կը գործակցէր Ռուսերուն հետ։ Ֆուքսի կացութիւնը բաւական փափուկ էր, որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, իր համայնավար ըլլալը չէր յայտնած անգլիական իշխանութեան։ Տասը տարիէ ի վեր կ'ապրէր այդ սուտով։ Խորհրդային գաղտնի սպասարկութիւնը լաւատեղեակ էր Ֆուքսի ապօրինի կացութեան եւ կ'օգտուէր։

Ռուս լրտեսները իրարու կը հանդիպէին մարդաշատ փողոցներու եւ մեթրոյի կայարաններուն մէջ, Այդ հանդիպումներու ընթացքին, իրարու հետ կը փոխանակէին սիկառէթի տուփեր, որոնց յատակը պահուած էին միքրոֆիլմեր։ 1941ի Հոկտեմբերին, սկսաւ Ռուսերուն հաղորդել հիւլէական գաղտնիքներ։ 1943ին, իբրեւ անգլիական պատուիրակութեան անդամ, Ֆուքս մեկնեցաւ Միացեալ Նահանգներ, մասնակցելու համար խորհրդաժողովի մը, ուր պիտի խօսուէր հիւլէական ռումբի մասին։ Հրահանգ ստացաւ հանդիպում մը ունենալու Ռէյմոնտ անունով անձի մը հետ, որ իրականութեան մէջ ամերիկացի դաւաճան Հարրի Կոլտն էր, ուրիշ հիւլէական լրտես մը, մասնագէտ կենսաքիմիագիտութեան, որ յետագային դատապարտուեցաւ երեսուն տարի բանտարկութեան։

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐՆ ՈՒ ԻՐ ՀՈԳԵՐԸ

ԽՄԲ.— Հայաստանի մէջ՝ հայկական պարի մասնագէտ պարուսոյցներ, յաճախ իրենց դժգոհութիւնն ու վրդովումը կը յայտնեն պարախումբերու ներկայացուցած պարերուն նկատմամբ, որոնք ոչ մէկ հարազատ գիծ ունին բուն տոհմիկ ազգային պարերու հետ։

Վահրամ Արիստակէսեան, որ անցեալին կազմակերպողն եղած է Աշնակ գիւղի Սասունցիներու պարախումբին, որուն ազգային պարերը հիացում պատճառած են Մաքսիմ Գորգիի, իսկ յետագային, 1959ին, երիտասարդական միջազգային փառատօնին, ապահոված է դափնեպսակ, «Սով. Արուեստ»ի 1971ի Ապրիլի թիւին մէջ կը կատարէ կարեւոր հաստատումներ, հարցազրոյցի մը ձեւին տակ։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Հայկական ժողովրդական պարին ճակատագիրը 2–3 տարուան ընթացքին լրջօրէն կը զբաղեցնէ մեր արուեստագէտները՝ պարուսոյցներ, երաժիշտներ, նկարիչներ, գրողներ, բանաստեղծներ։ ... Ասիկա չի՞ նշանակեր, Արդեօք, որ հայկական պարը ներկայիս ճգնաժամ մը կ'ապրի։

Պ.— Հայ արուեստի գործիչներու մտահոգութիւնը բնականաբար տեղին է։ Հայկական պարին վիճակը ներկայիս խիկալէս անմխիթար է։ Դեռ աւելին. ես կարծեմ, որ եթէ այժմէն իսկ վճռական եւ լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուին, հայկական պարը հետզհետէ պիտի ձուլուի, կորսուի։

Հայկական երգն ու երաժշտութիւնը, պարը դարեր շարունակ կրած են ազդեցութիւններ։ Թերեւս ասիկա անխուսափելի էր։ Կոմիտաս զտաւ, զտեց, մաքրեց եւ ցոյց տուաւ բուն հայ երգը։ Պարի ասպարէզին մէջ ալ նման փորձեր կատարուեցան, հայ ժողովրդական պարի բազմաթիւ նմոյշներ մշակուած եւ ցուցադրուած են։ Սակայն նախաձեռնութիւնը, այլեւայլ պատճառներով, չէ զարգացած, գործը մնացած է կիսաւարտ... իսկ յետագային կազմուած պետական խումբերէն ոչ մէկը ասով է զբաղած... ի միջի այլոց, ներկայիս ալ իմ կարծիքով, մեր պարի պետական խումբը հայկական պարով զբաղելու փոխարէն ընտրած է բեմի պարեր բեմադրելու ուղին։ Ասիկա դիւրին ճամբայ է յաջողութեան։Ո՞րն է ճիշդ, ընտրել ուրիշ ... րեր ազգերու՝ ուկրանիական, մոլտաւական, ատրպէջանական, վրացական պարեր, թէ պարել հայկական պարեր։

Ազգային Անսամբլը (խումբը) պէտք է յենի ազգային արուեստի վրայ, պէտք է յստակ դիմագիծ ունենայ։

Այս տեսակէտէն շատ պերճախօս է Իգոր Մոյիսեյեւի խումբին օրինակը։ Ան կ'ուզէր Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու պարախումբ ստեղծել, շատ ջանք թափեց, բայց ապարդիւն։ Եւ այսօր անոնք կը պարեն այն, որ հարազատ է իրենց խառնուածքին՝ ռուսական, ուկրայնական...

Բայց ես, կարծեմ, շեղեցայ... Մէկ խօսքով, Հայաստանի մէջ ժողովրդական պարը դեռ շատ հոգեր ունի։

Բազմաթիւ ինքնագործ (սիրողներէ կազմուած) խումբեր կան գրեթէ բոլոր շրջաններու մէջ, բոլոր մշակոյթի տուներու մէջ, սակայն անոնք ալ չեն պատկերացներ իր դերը եւ, լաւագոյն պարագային, ցած մակարդակով կ'ընդօրինակեն պետական պարախումբերու պարացանկը։ Ի՞նչ պէտք է ընել։ Ես նոր բան պիտի չըսեմ։ «Բանակէճի» եւ «խորհրդակցութեան» մասնակիցներու մեծ մասը այն կարծիքն է յայտնած, որ անպայման պէտք է ստեղծել ազգագրական պարախումբ։ Այո, ազգագրական խումբ, եթէ մենք կ'ուզենք անխառն պահել հայ ժողովրդական պարը ...

Երբ ես կազմակերպեցի առաջին պարախումբը, Աւքանաղ Մուշեան յանձնարարեց ինծի ուսումնասիրել հայկական պարը։ Ես եւ Սպիրիդոն Մելիքեան կ'երթայինք տարբեր շրջաններ՝ Թալին, Մաստարա, Թալիշ, Օշական... կը նայէինք գեղջուկներուն թէ ի՞նչպէս կը պարեն այս կամ այն պարը։ Կը տեսնէինք, որ միեւնոյն պարի զանազան տարբերակներ կան։ Ինչպէս որ տարբեր վայրերու մէջ տարբեր բարբառ կը խօսին, այնպէս ալ միեւնոյն պարը կը պարեն տարբեր։ Կ'ընտրէինք, օրինակ, «Քոչարի»ի ամէնէն հետաքրքրական տարբերակը, զուտ հայկականը։

Հ.— Իսկ ի՞նչպէս կը զատէք զուտ հայկականը.

— Ասոր համար, նախ, պէտք է լաւ գիտնալ բուն հայկական պարը, հոտառութեամբ կամ ուրիշ զգայնութեամբ կարողանալ հարազատ տարրերը զատել օտարէն... իսկ ամէնէն կարեւորը պէտք է զգալ ոգին, է՛, եթէ իսկական հայ ես, անիկա քու արիւնիդ մէջ է, քու սիրտիդ։

... Մեր ուզած ազգագրական խումբը պէտք է հիմէն սկսի։ Պէտք է շրջիլ Հա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Այս տեսակցութենէն երկու օր ետքը, Շաբաթ ցերեկին, երբ Երանիկ իր Սարը Եարի տան մէջ ճամբու պատրաստութիւններով զբաղած էր, սպասուհին իրեն յանձնեց նամակ մը, զոր նաւամատոյցի կօշիկ ներկողներէն մին բերած էր։

Երանիկ անփոյթ կերպով մը առաւ նամակը, պահարանը պատռեց եւ նախ ակնարկ մը նետեց ստորագրութեան վըրայ։

— Քերովբէ Էֆէնտիէն է, արդեօք ի՞նչ գրած է, ըսաւ ինքն իրեն եւ սկսաւ կարդալ։

Ահաւասիկ նամակին պարունակութիւնը.

«Ազնուափայլ տիկին Երանիկ Ամասեան,

«Ապագայ անհաճոյ անակնկալներու առաջքը առնելու համար, պէտք կը զգամ այս նամակովս միանգամ ընդմիշտ յայտարարել, թէ ձեր ամուսնոյն պաշտօնին մէջ հաստատ մնալուն եւ ամսականի յաւելման մասին տուած խոստումներս երբեք պիտի չկրնամ կատարել, որովհետեւ ձեր ամուսինը որեւէ օգտակարութիւն չունի իր գործին մէջ եւ եթէ Սամսոն ղրկուած է մեր կողմէ, պարզապէս ձեզ ծանօթ անձին ստիպումներուն վրայ է. բաց աստի, արդէն նոյն անձն է, որ կը վճարէ ձեր ամուսնոյն ամսականին մեծ մասը, իսկ ես միմիայն երեք ոսկի կուտամ մեր սնտուկէն։

«Այս ճշմարտութիւնը արդէն դուք իմացած էիք եւ զայն ստուգելու համար ինծի ալ դիմում ըրած։ Շիտակը յանցաւոր կը զգամ ինքզինքս ձեր առաջին այցելութեան միջոցին՝ ճշմարտութիւնը ձեզմէ ծածկելուս եւ ձեզ խաբեբայական յոյսեր տալուս համար։ Եթէ այս մասին արդարացում մը ունիմ՝ այն ալ ձեր վրայ ունեցած սէրս ու համակրանքս է եւ այդ օրն ալ պարզապէս ձեր հրապոյրէն չզըրկուելու համար էր, որ այդպէս չարաչար ստեցի...

«Եւ ճիշդ այսօր ալ այդ հրապոյրէն չզրկուելու համար կուզամ այս անկեղծ յայտարարութիւնները ընելու եւ միանգամայն յորդորելու ձեզ, որ հրաժարիք Սամսոն երթալու խորհուրդէն։ Քանի որ խիստ հաւանօրէն հոն հասնելուդ պէս կամ նոյնիսկ անկէ առաջ ձեր ամուսինը իր գործէն պիտի դադրեցուի։ Ուրեմն փոխանակ դուք ձեր ձեռքով ձեր հանգիստը խռովելու, լաւագոյն բան մը ըրած կ'ըլլաք հոս մնալով՝ ուր կրնաք վըստահ ըլլալ, որ ձեր կեանքը հաճելի դարձնելու համար ամէն զոհողութիւն ընելու պատրաստ բարեկամներ պիտի չպակսին։ Ասով ձեր ամուսինն ալ հանգիստ իր գործը կրնայ շարունակել։

«Ահա ինչ որ կը փափաքէի բերանացի կերպով ըսել ձեզի, սակայն չհամարձակեցայ, քանի որ ձեզ չարաչար խաբած ըլլալու խղճահարութենէն կը տառապէի։ Կը յուսամ, որ այս տողերը կարդալէ ետքը, ներողամիտ պիտի ըլլաք իմ մասիս եւ ձեր շնորհներէն պիտի չզրկէք զիս»։

Երանիկ կատաղի ատելութեամբ մը կարդաց այս նամակը. յետոյ բարկութեամբ պատառ–պատառ ըրաւ ու յուսահատ ինկաւ թիկնաթոռին վրայ։

Այսպէս, ուրեմն, իր ամբողջ երազն էր, որ կը քայքայուէր, կրկին կ'իյնար իբրեւ ստրուկ հարճ մը իր հալածիչներուն ձեռքը, ճիշդ այն միջոցին, ուր փրկուած ըլլալ կը կարծէր։ Ու մանաւանդ կը կատղէր, խորհելով որ անձնատուր եղած էր Քերովբէ Էֆէնտիի՝ պարզապէս անոր խոստումներէն խաբուելով։

Ցանկարծ ոտքի ելաւ։

— Ինչ որ ալ ըլլայ, պիտի երթամ, ըսաւ վճռաբար ինքն իրեն, ալ չեմ կըրնար, վայրկեան մը իսկ հանդուրժել այս կեանքին, աղջիկս կ'առնեմ կ'երթամ, ինչ կ'ուզէ թող ան ըլլայ։

Եւ այս որոշումով քիչ մը հանդարտած՝ սկսաւ կրկին ճամբու պատրաստութիւններ տեսնել։

— Բաւական մանր մունր գոհարեղէններ ունիմ, անոնք կը ծախեմ, կը խորհէր, աւելորդ կարասիներս ալ կը ծախեմ եւ այդ գումարով թէ կրնամ ճամբորդել եւ թէ քանի մը ամիս ապրիլ, եթէ երբեք ամուսինս գործէն հանեն... քանի մը ամսուան մէջ Աստուած ողորմած է, եթէ պէտք ըլլայ՝ ես ալ կ'աշխատիմ, վերջապէս ամէն բան աչքս կ'առնեմ, բայց ոչ երբեք հոս մնալ ու այս աղտոտ կեանքը շարունակել...

Մինչեւ իրիկուն այս մտածումով անցուց։

— Երկուշաբթի առտու կ'երթամ գոհարեղէններս կը ծախեմ, շոգենաւու տոմսակն ալ կ'առնեմ, կը մեկնիմ, որոշեց։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

յաստանի բոլոր շրջանները, ինչպէս նաեւ Ղարաբաղ, գտնել պարեր, ընտրել ամէնէն հետաքրքրական տեսակները, չափով մը մշակել եւ ներկայացնել:

Ազգագրական խումբը պէտք է զբաղի նաեւ ազգային տարազներու հարցով: Վերջին տասնամեակին եւ խորհրդակցու՛թեան ժամանակ ոչ մէկ ինքնագործ խումբ բերած էր իր շրջանի պարը, այլ աւելի ընդօրինակած պարեր, կամ աւելի սարսափելին՝ նողկալի խառնուրդ մը: Կիրովականցիք բերած էին, այսպէս կոչուած «Կիրովականի հարսանիքը»: Եւ ինչ, կը պարէին տրեխներով, բայց... գասական տարաշերտ գդեստով... կը պարկերացնե՞ք:

Ինչպէս յայտարարուեցաւ, խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան երկու տարին անգամ մը: Ասիկա լաւ է: Սակայն յաջորդ հաւաքոյթը պէտք է լաւ նախապատրաստուի, խումբերուն պէտք է տալ որակեալ ղեկավարներ, որոնք ի վիճակի ըլլան ընտրելու եւ սորվեցնելու տուեալ վայրին պարերը, ուղարկել նկարիչներ, որ շրջանի պատմական տարազները հագցնեն պարողներու: Այն ատեն մենք կ'ունենանք Հայաստանի շրջաններու պարարուեստին իրական պատկերը:

Հ.— Կարծիքներ կան, թէ ժողովրդական պարը պէտք է բեմ հանել անփոփոխ, անմշակ, այնպէս, ինչպէս պարած է կամ կը պարէ ներկայիս ժողովուրդը:

— Համոզուած է, որ ժողովրդական պարը առանց մշակելու կարելի չէ բեմ հանել: Բեմէն ցուցադրուած պարը, ինչպէս նաեւ երգը, երաժշտութիւնը, բանահիւսութիւնը, գարդարանքը մասնագիտական յատկութիւններ պէտք է ունենան: Սխալ չհասկնանք, խօսքը կատարման մասին է... Սակայն այս չէ հիմնականը: Խնդիրը այն է, որ ժողովրդական ստեղծագործութիւնը սովորաբար եւ դերազանցապէս պարզունակ կ'ըլլայ: Եւ իսկական արուեստագէտին գործն է մշակել զանոնք, զարգացնել, որ իւրաքանչիւր երգ, պար դառնայ ամբողջական: Ասոր փայլուն ապացոյցը կուտայ Կոմիտաս: Հասկնալի չէ՞, որ «Ծիրանի ծառ», «Անտունի», «Մոկաց Միրզա» եւ ուրիշ բարդ եւ ծաւալուն ստեղծագործութիւնները ժողովուրդին յօրինածը չէին կրնար ըլլալ... Մէկ խօսքով ժողովրդական պարը բեմ հանելէ առաջ պէտք է մշակել: Բայց մշակել այնպէս մը, որ ազգային ոգին անաղարտ մնայ, որ պարային շարժումը, պարապատկերները զարգացնելու միտումով օտար, անհարազատ տարրեր չներմուծուին: Պահպանել այն, ինչ որ բնորոշ է:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

—o—

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայաստանի անկախ հանրապետութեան հիմնադրութեան 53րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին, Շաբաթ երեկոյ, Վալանսի քաղաքապետարանի Թատերասրահին մէջ: Ժողովուրդը փութացած էր խուռներամ:

Օրուան նախագահը՝ Ընկ. Լեւոն Մուրատեան հակիրճ խօսքով յիշեցուց, թէ Մայիս 28ը կերտուեցաւ եւ Հայաստանի անկախութիւնը ապահովուեցաւ «հայ ժողովուրդին եւ անոր քաջարի զաւկին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յամառ պայքարին շնորհիւ, որ վերջ դտաւ Թուրքերու պարտութեամբ»:

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական լաւ յայտագիր մը: Նոր Սերունդի աղջկանց պարախումբը հմայեց ներկաները իր պարերով, սքանչելի էր փոքրիկն քոյր եղբայր Ճէրանեաններու մենապարերը, մեծ ապրումով յաջորդաբար արտասանեցին օրիորդներ Աղնիւ Մուրատեան եւ Սիլվա Գիպլրեան, իսկ Պ. Ալպէր Գասեան մանտոլինով եւ Արման Ղազարոսեան կիթառով հայերէն երգերու շարք մը հրամցուցին ներկայ հասարակութեան, երգեց նաեւ Օր. Սիլվա Յովսէփեան, ջութակահար Վահան Պայընտրեան, ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. Ենրիկէ Պօյաճեանի նուագեց դասական գեղեցիկ կտոր մը: Որմէ ետք բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Աստուր Քէօսէեան (Մարսէյլ), որ լայնօրէն անդրադարձաւ ժամանակաշրջանի իրադարձութիւններուն, հաստատելու համար, թէ Հայաստանի անկախութիւնը եւ հայրենիքի պետականութիւնը ապահովուեցան ի գին անլուր զոհողութիւններու, հերոսական գուպարներու եւ անհուն ճիգերու:

×

Յաջորդ օր, Կիրակի, «Ահարոնեան» ակումբի մէջ եօթը նորագիր երիտասարդներ, ի ներկայութեան շրջանի ընկերներու, իրենց երդման ուխտը կատարելով մուտք գործեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը: Այս ընկերները կը միանան անցեալ տարի իրենց ուխտը կատարած ութ երիտասարդ կուսակցականներուն՝ երիտասարդացնելով Վալանսի Դաշնակցութեան շարքերը:

Նորագիրներու կնքահայրը եղաւ ընկ. Աստուր Քէօսէեան:

Ընկերական խրախճանքով շարունակուեցաւ ցերեկոյթը:

Վ. Պ.

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

ՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

ԼԻՈՆ.— Երեք ամիսէ ի վեր որոշուած թուական մը Յունիս 20: Օր՝ դպրոցական ամավերջի հանդէսի՝ դաշտահանդէսով: Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին կիրարկուած այս գեղեցիկ սովորութիւնը ունեցաւ իր բարերար արդիւնքը, գէթ այն մարդին մէջ, որ ամիսներով զիրար չտեսնող մեր արենակիցները, հնարաւորութիւնը կ'ունենան զիրար տեսնելու դաշտի վրայ եւ կը վերանորոգեն իրենց հոգեկան կապը Հայութեան հետ:

Շաբաթ մը շարունակ անրնական կլիմայի մը ներքեւ կը գտնուէր մեր նահանգը: Շատեր յուսահատած, ուրիշներ նախախնամութեան ուժին ապաւինած եւ ոմանք ալ ջղագրգռուած կը սպասէին Լիոնի երկնակամարի պարզուելիք վիճակին, եւ ահա Կիրակի առաւօտ բաց կապուտակ երկինք մը լաւատեսութեամբ կ'առաջնորդէր մեր քայլերը դէպի Սէն-Մօրիսի ծառախիտ դաշտը:

Առաւօտեան ժամը տասնէն սկսեալ խումբ առ խումբ կը հաւաքուէր Հայկազեան վարժարանի աշակերտութիւնը, տեղւոյս տարբեր կազմակերպութիւններու մէջ գտնուող երիտասարդութիւնը, ծնողքներ եւ զանազան հայրենակիցներ:

Կէսօրին՝ կոկիկ բազմութիւն մը, հայ երգերու մելանուշ եղանակներու ներքեւ կը ճաշակէր արեւելեան ժողովուրդներու յատուկ համադամ կերակուրները: Շարքերը հետզհետէ կը խտանային եւ երեկոյեան ժամը 4ին մօտ ութ հարիւրէ մինչեւ հազար անձերու ներկայութեամբ դպրոցական հանդէսի բաժինը կը սկսէր: Վարժարանի պարախումբը, սկաուտներու եւ գայլիկներու խումբերը, մանկապարտէզի բաժնի աշակերտութիւնը, բոլորն ալ իրենց դերերով ներկաներու տրամադրութիւնը գագաթնակէտին կը հասցնեն, խլելով բազմաթիւ ծափեր: Ըստ սովորութեան Պ. Ժօրժ Մասի առաջնորդութեամբ, ի նպաստ դպրոցի տեղի կ'ունենայ հանգանակութիւն մը, ուր կը գոյանայ 3500 Ֆրանքի կոկիկ գումար մը: Ասոր կը յաջորդէ երիտասարդներու պատրաստած վիճակահանութեան քաշելը, զունաւոր հեռատեսիլ մը, որ կը վիճակուի Նէօվիլէն Պ. Մուրատեանի, որ իր կարգին ազնուութիւնը կ'ունենայ երիտասարդութեան նուիրելու 200 Ֆրանքի գումար մը եւ գործածուած հեռատեսիլ մը:

Մինչեւ ուշ երեկոյ ժողովուրդը կը յամենար դաշտին վրայ եւ չէր ուզեր բաժնուիլ այն միջավայրէն զոր ստեղծած էին եւ աշակերտութիւնը մէկ կողմէն եւ կազմակերպիչները միւս կողմէն Դաշտահանդէսի յաջողութիւնը կը պարտինք տեղւոյս կրթ. մարմնին, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ մանկապարտիզպանուհի Օր. Ստեփանեանի եւ անձնուէր վարժուհի Տիկին Գայթանճեանի: Չենք կրնար մոռնալ մեր շնորհակալութեան խօսքը ուղղել նաեւ Սէն Մօրիսի մեր հայրենակիցներուն, որոնք կազմակերպչական մեծ աշխատանք տարին, դիւրացնելով դաշտահանդէսի կազմակերպիչներու գործը:

Բարոյական եւ նիւթական յաջող այս ձեռնարկէն ետք հոգեկան մեր գոհունակութիւնը կը յայտնենք, որովհետեւ կը զգանք որ տեղւոյս երիտասարդութեան մէջ սէրը դէպի հայկականութիւնը սկսած է զօրանալ եւ հայկական դպրոցի շուրջ գործելու եռանդը աւելցած:

Այս ոգին եթէ աճի, եւ մի քանի անվախ եւ ձեռներէց մարդիկ ասպարէզ նետուին, կրնայ իրականանալ մեր բոլորին մեծ երազը՝ այսինքն ունենալ կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ երկրորդական հայ վարժարան մը: Այս թող ըլլայ իտէալը եւ գլխաւոր նպատակը մեր կորովի երիտասարդութեան:

Տ. Ս.

ԾԻԾԱՂ

Մուրացիկ մը սովորութիւն ունէր անրնակ տան մը սեմին վրայ նստիլ ամէն օր: Տունը շատ հին ըլլալուն՝ օր մը զայն փլցնելու հարկ տեսնուեցաւ: Մուրացիկը ածուխի կտոր մը առնելով, դուռին վրայ փութաց հետեւեալը գրել. «Անկար աղքատը պատիւ ունի ծանուցանել իր յարգոյ յաճախորդներուն թէ այս օրէն սկսեալ ... դիմացի կողմը փոխադրուած է»:

×

Արքայութեան դուռը կը ներկայանայ բարի մարդու մը հոգին: Սուրբ Պետրոս իբրեւ խղճամիտ պահապան՝ կը հարցնէ այս վերջնոյն պատմել իր ապրած կեանքը:

— Ամուսնացած էի, կը սկսի խօսիլ հոգին ...

— Կը բաւէ, կը յարէ Ս. Պետրոս, ներս մտիր, մեղքդ ապաշխարհած ես քաւարանը:

Նոյն պահուն մէկը կը ձայնէ քովէն. «Այդ պարագային, ես աւելի առաջ մտնելու եմ, որովհետեւ ես երկու անգամ կարգուած եմ:

— Կորսուէ, Եղեմը, դժբախտներուն համար է միայն եւ ոչ թէ տխմարներուն:

×

— Ի՛նչ, աղէկ չե՞ս կնոջդ հետ:

— Այնքան կը սիրէի առաջին վեց ամիսներուն, որ զինքը գիշատելս կուգար:

— Է հիմա՞.

— Կը ցաւիմ ըրած չըլլալուս:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Փայլունը բարձր եւ միամիտ ծիծաղեց:

— Ինչո՞ւ կը խնդաս, — զայրոյթով հարցրեց Տիգրանը:

— Ի՞նչ չխնդամ, քա... Խամբուրենց Հաջի աղա՞ն... երկարացրեց Փայլունը եւ նորից բարձր ծիծաղեց եւ հարցրեց.

— Ե՞րբ ես չինել:

— Երկու օր առաջ:

— Խելքս հէչ բան չի պառկիր, — զարմանքով ասաց Փայլունը եւ դուրս գնաց:

Տիգրանը մտածեց. «Մէջտեղն էշը ե՛ս մնացի»: Եւ լսեց որ կինը երգում է եւ ծլում: Երգելը նրան զայրացրեց, դուրս գնաց եւ կոպիտ ասաց.

— Փայլո՛ւն, բիլէգիկը ետ ղրկէ:

— Որո՞ւն ղրկեմ:

— Հաջի աղային:

— Խենթ խենթ մի խօսար:

— Խենթը դուն ես:

Փայլունը լռեց: Առաջին անգամն էր որ իրենց միջեւ կոպիտ խօսակցութիւն էր տեղի ունենում:

— Հիմա ետ ղրկէ:

— Թերեւս Հաջի աղան չէ ղրկեր:

— Մի հակաճառեր, — բղաւեց Տիգրանը եւ դուրս գնաց:

Փայլունն ապշած մնաց իր կանգնած տեղում, աւելն ընկաւ ձեռքից, աչքերը թացացան, գոգնոցի ծայրով սրբեց արցունքները եւ գնաց հարեւանի փոքրիկ տղային խնդրեց՝ ապարանջանը տանելու եւ յանձնելու Խամբուրենց Հաջի աղային:

Երբ Մեմիկ խաթունը բաց արաւ դուռը, փոքրիկ տղան թղթի մէջ փաթաթուած ապարանջանը երկարեց նրան եւ ասաց.

— Ղույումճի Տիգրանի կնիկը ղրկեց:

Մեմիկ խաթունը բացադանչեց.

— Վո՛ւյ...

Տղան թռաւ: Մեմիկ խաթունը բաց չարաւ ծրարը, ուղիղ բարձրացաւ վեր, ծրարը դրեց Հաջի աղային առաջ եւ ասաց.

— Տե՛ս, ինչ աստիճան լկտի տըլլի որ քըղի նուէր ղրկէ:

— Ո՞վ, կնի՛կ:

— Սիրեկանդ:

Հաջի աղան ցնցուեց: Տիրեց լռութիւն: Ծրարը մնացել էր մէջտեղում եւ ոչ ոք չէր մօտենում բաց անելու:

— Լեզուդ չորցա՞ւ, — կոպիտ ճչաց Մեմիկ խաթունը:

Հաջի աղան մեղմ ձայնով ասաց.

— Մեմիկ, էս ի՞նչ է, ո՞վ խենթ է, է՞ս թէ դուն, թէ՞ աշխարքը:

— Դո՛ւն:

— Է՛, աղէկ որ մինակ ես եմ խենթեցեր, աշխարքը խելօք է, դուն ըլ խելօք ես:

Հաջի աղայի ձայնի մէջ կար դողդոջուն մի ալիք, որ Մեմիկ խաթունի մէջ առաջացրեց խղճահարութիւն, աչքերը լցուեցին արցունքով, մօտեցաւ փաթաթուեց ամուսնուն եւ ողոքիչ ձայնով ասաց.

— Հաջի աղա՛, ոտքդ պագնիմ, ըսէ՛ էս բոլորը սո՞ւտ է:

— Սուտ է, Մեմի՛կ, սուտ է, թէ որ սուտ չէ, մինչեւ առտու անկողնէս չելլամ, տունէն դագաղով դուրս տանեն:

Մեմիկ խաթունը կարծես հաւատաց, բայց հարկաւոր էր ծրարը բաց անել եւ արին — ապարանջա՛ն:

Հաջի աղան եւ Մեմիկ խաթունը ապշահար, գրեթէ խելագարուած, իրար երես նայեցին. — ապարանջա՛ն:

— Մեղայ Աստուած... շշնչաց Հաջի աղան:

Մեմիկ խաթունը երկար մտածեց եւ բացադանչեց. ըստ երեւոյթին նա եզրակացութեան հասել էր:

— Քա՛, Հաջաղա՞...

— Մեմի՛կ, ալ բան մի հարցներ, քիչ առաջ դուն կ'ըսէիր ես եմ խենթցեր, չիտակ է. ես խենթ եմ:

— Քա՛, էս ի՞նչ բան է, բիլէգիկը էրիկ մա՞րդը կը ղրկէ հարսին, թէ՞ հարսը կը ղրկէ էրիկ մարդուն:

— Քանի որ աշխարքը տակն ու վրայ եղաւ, էդպէս էլ կ'ըլլի, Մեմի՛կ, վնաս չունի, — պատասխանեց Հաջի աղան, բայց նրա աչքերի լոյսին մէջ արդէն առկախ էին իսկական խելագարութեան նշանները:

Մեմիկ խաթուն ինքնիրեն շշնչաց, այնպէս որ Հաջի աղան էլ լսի:

— Պառաւածին տես, չի հաւնիր ետ ղրկեր է...

Հաջի աղան խայթուածի պէս ետեւ դարձաւ, զայրացած նայեց կնոջը եւ հարցրեց.

— Դուն էդպէ՞ս կը կարծես:

— Ալ ուրիշ բան կա՞յ:

Յանկարծ Հաջի աղան բղաւեց. մի բղաւեց, որ չէր լսել Մեմիկ խաթունը նրա հետ ամուսնանալու առաջին օրից մինչեւ այդ պահը:

— Խենթը դո՛ւն ես, խենթը աշխարհքն է, դո՛ւրս, դո՛ւրս, դո՛ւրս:

Մեմիկ խաթունը, վախնալով նրա զայրոյթից, դուրս գնաց եւ հագիւ երկու աստիճան վար էր իջել, նստաւ, զգալով որ կորցնում է մարմնի հաւասարակշռութիւնը: Բարեբախտաբար վրայ հասաւ աղջիկը, որին պատմեց ապարանջանի պատմութիւնը: Աղջիկն էլ համոզուեց մօրը եզրակացութեան, որ հայրը ապարանջանը ուղարկել էր ղույումճի Տիգրանի կնոջը, կինը չէր հաւանել եւ սըրտնեղած ետ էր ուղարկել:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(10 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան (Ծնեալ Ասատուրեան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ամուսնոյն՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ (Յուլիս 4) Պոմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն :

ՆՈՒԷՐ

Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութիւնը հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Իսիի Մշակոյթի Տան: (Ստանալ « Յառաջ »էն) :

×

Այրի Տիկին Էլմաս Հաճիթօրոսեան 100 ֆրանք կը նուիրէ հանգստեան տունե – րուն իր ամուսնոյն եւ ծնողքին յիշատակին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տէսինի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Վազգէն Պալապանեանի մահուան առթիւ 280 ֆրանք Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորո – գութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 250 ֆրանք Տիկին Թումիկեանէ (Թուլոնէն), իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առ – թիւ :

×

Պուրկ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Պ. Վ. Ասատուրեանէ 100 ֆրանք, Պ. Յակոբ Յակոբեանէ իր զաւկին յիշատակին 50, Ս. Ճէլալեան 200 :

Գալուստ Սաղրեանի մահուան առթիւ Օր. Մարի Սաղրեան 30 ֆրանք :

Ովաննէս Տէր – Մարտիրոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Այրի Տիկին Տէր – Մարտիրոսեան քսան, Օր. Մ. Տէր – Մարտիրոսեան 50, Այրի Տիկին Շահպազեան 10 :

Grande Fête Champêtre

de l'U.G.A. ARDZIV

de MARSEILLE

Dimanche 4 Juillet, toute la journée dans le Parc des Loisirs de Valabre

CHANTS ET DANSES ARMENIENNES

avec la participation des

HAI ARINOUCHE

CONCOURS DE BOULES

JEUX D'ENFANTS

CHICH KEBAB

AMBIANCE AVEC LES CHAMPIONS

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միու – թիւնը կը տօնէ Վարդավառը, Կիրակի Յուլիս 18ին :

Հոգեհանգիստ կը կատարուի առաւօ – տուն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ապա՝ ճաշ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուար Մոնթոլոնէն:

Հաւաքուիլ ժամը 7,30ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն:

ԼԻՈՆ.— Լիոնի փոքրիկները կը մեկնին 3 Յուլիսին, Շաբաթ առտու ժամը ութին, հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Րիւ Պուալօ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ ատեն, Պոմոն լէ Վալանս, Լա Պուլինաղտ, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ահարոնեան ակումբին մէջ (Րիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին:

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր: Առատ կերուխում, խորոված:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

sevan voyages

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)

Tél. : (78) 60-13-66

ԿԱՐԳ ՄԸ
ՇԱՀԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ — 802 ֆրանքէն սկսեալ

LIBAN — A partir de 802 F.

Լիբանանի եւ Երուսաղէմի համար տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրութիւնները կը փակուին՝ Յուլիս 10ին :

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար :

ՕԴ — ՑԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Բոլոր խմբական ճամբորդութիւնները ընկերացող ունին

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ :

Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի.— Կարապետեան Կ.ի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Սիրանոյշ Կիրակոսեան՝ հազար ֆրանք :

Սմբատ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ Մինասեան ընտանիք (Սէն – Լու) քսան ֆրանք, Ա. Զամանեան քսան :

Գրիգոր Տօրումեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկին Ռ. Տօրումեան 100, Այրի Տիկին Խ. Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Ե. Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Անդ – րէասեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հայցա – գործեան քսանական, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Կիրա – կոսեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Կիրակոսեան, Պ. Վ. Տէր – Վարդանեան, Փ. Մելքոն – եան 10ական ֆրանք :

(Շար.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՄԱ–ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Սէնթ Անթուանի եւ Կար – տանի քոյր մասնաճիւղերուն եւ հովա – նաւորութեամբ Կեդր– վարչութեան :

Կիրակի 4 Յուլիս, ամբողջ օրը

ՖԱՊՐԸԿՈՒԼԻ ՄԷՋ

Հանրակառքի ընկերութեան հանդիսավայրի օդասուն եւ ընդարձակ ծառաս – տանին մէջ :

Հանդիսավայր երթալու համար Գաընպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սա – րափ, օթօքառները եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ Կարտանի օթօքառը եւ Էքսի Թրօլէն կանգ կ'առնեն հանդիսավայրի առջեւ, ուր կը հասնիք հինգ վայրկեան վերջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԲԱԺԻՆ

երգ եւ զանազան հաճելի անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շամփուրով – խորոված, դիւրամատչելի գիներով :

ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, պուլերը միասին բերել կառքերու փարքինգ : Կարելի պարագային միասին աթոռներ բերել չպակսելու համար :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՕՍԹԱՆՏ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (Կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն Քաֆէ Թերմինուս եւ 7,15ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր:

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիլ-Ալուէն կառուղիով: Ճաշ ճամբու ընթացքին: Ժամանում 13ին: Հանդիստ ծովափը, լողանք, զանազան խաղեր:

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի Վենետիկը), պտոյտ քաղաքին: Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ ժամը 22ի ատեններ եւ 22,30ին Շաթօ տը Վէնսէն:

Մասնակցութիւն 59 ֆրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2:

Կարեւոր.— Ազգ. ինքնութեան թուղթ Ֆրանսացիներու համար եւ թիթր տը վօյաժ՝ օտարներուն:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատասխանատու

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BNP

A votre service tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier